CONSTANTINI

AFRICANI POST HIPPOCRATEM ET GALENVM, QVOrum, Græcę linguæ doctus, sedulus fuit lector, medicorũ nulli prorsus, multis doctissimis testibus, posthabendi opera, cõquisita undiq; magno studio, iam primum typis euulgata, præter paucula quędam quæ impressa fuerũt; sed & ipsa à nobis ad uetustissimorum exemplarium manuscriptorum ueritatem tanta cura castigata, ut huius autoris antehac nihil æditum censeri possit. Librorum ægrotis & medicis utilissimorum maximeq; necessariorum catalogum hæc pagina uersa & prima epistola demonstrabunt.



BASILEAE APVD HENRICVM PETRVM.

1536

CATALOGVS LIBRORVM CONSTANTINI AFRICANI.

D. D. CLET CAN-
CELLARIO REVER. EPISCOPI. BAS. uiro doctrina & uirtute incomparabili, Henricus Petrus S. D. P.



Ræstantissime uir quū nuper mihi cum primę nobilitatis & fortitudinis uiro Thoma Scholero à Leimen, qui effusissime omnes uiros præclaros amat & ꝓdicat, est enim ὁμοιῳ ὁμοιου φίλου, sermo esset de doctis simulq́ꝫ in administrandis rebus publ. idoneis felicibusq́ꝫ, te multis quos ego nominabam unum opposuit præposuitq́ꝫ. Incredibiliter cōmouit me sua de te oratione & opinione in amorē tui. Accessit ad cōmouendum animū meū familiaritas tua quę tibi iam olim cū maioribus meis, auo, parēte, & alijs meis cognatis fuit nō uulgaris. Iccirco quo ego testarer hanc erga tuam humanitatem animū uisa est mihi oblata occasio in ædendo autore hoc Constantino, quid enim magis decet quàm fide, eruditione, experientia, summum autorem dedicare optimo, eruditissimo, prudentissimoq́ꝫ uiro, maxime cum sciam te esse φιλιατρὸν, medicosq́ꝫ optimos quosq́ꝫ diligentius, & quàm uulgus medicorū, euoluere. Habes in hoc igitur medico uno, quæ in multis non potes habere, aut saltem nō tanta sinceritate, & tradendi ordine, cuius quidē paucula quædam fuerunt impressa ante multos annos, quæ autor si reuixisset uix agnouisset, nos uero nacti exemplaria autoris tempore scripta integrum in lucem sub tui nominis patrocinio medicinę amatoribus damus. In primis septem libris totius corporis morborum causam, naturam, indicationes, curam & remedia tradit, ut nihil uideatur medico, præter hos libros, opus esse, in quibus emendandis quid operę collocauerimus, ipsa res indicabit. De urinis cum maiori apparatu multa scripta extāt, sed hoc autore nemo utilius scripsit. Item in opere de stomacho operam dedit ne scriberet quæ passim obuia sunt in alijs libris. Et idem consiliū & institutum uidetur habuisse in libro de ratione uictus. Nec putāt optimi medici qui uiderunt, pręstantius esse scriptū quicquā de melancholia, tam diligens est in colligēdis omnibus melancholici morbi speciebus, proprijsq́ꝫ differentijs, tamq́ꝫ sedulus est in quęrēdis remediorū pręsidijs. De Venere quid prosit quidq́ꝫ obsit ita quoq́ꝫ scripsit, ut quilibet paulò emunctioris naris facile uideat per omnia lectoris utilitati, nusquam odiosæ ostētationi studuisse. Quæ aūt scripsit de anima & spiritu nemo tam niger est ut negare possit, non frustra post magnos illos ueteres autores Platonē, Arist. Galen. scripsisse. Porrò in incantionibus & adiurationibus qui desiderat scire quid superstitiose ua-

num, quid non omnino cõtemnendum, quid absurdum, quid rationem habeat, hunc legat, formabit, opinor, pulchre iudicium ad hęc discernenda. In quibus rebus maximi persæpe uiri hallucinãtur cœcutiuntq́;, adeò ut ab ingeniosioribus illiteratis rusticis rideantur. Mulierũ morbos ita tractauit, ut existimetur singulariter propensa uoluntate uoluisse infirmo sexui consulere. Ne quid autem operi absolutissimo deesset χειρουργίαν ita docet, ut in anatomicis speculationibus solum uersatus censeri possit. Postremo qualitatum in simplicibus gradus tam luculenter demonstrat, ut res quæ etiam acutissima ingenia solet sua difficultate uincere, iam harum rerum studioso cuilibet pateat. His maioribusq́; quàm uerbis cõsequi possim dotibus cum sit præditus hic autor, antehac nõ typis, exceptis pauculis, excusus, uisum est mihi tuę excellentiæ conuenire, qui omni genere literarum & disciplinarũ es peritissimus, ut dolendum quidam docti censeant te rerum publicarum curis occupari impediriq́;, ut nõ totũ, quantus quantus es deditum liceat esse musis, posses enim rem literariam, absq́; controuersia, iuuare ut qui maxime, nihilq́; cederes polygraphis illis, si aut uoluisses aut negotia comodaq́; publica permisissent libros scribere. Quum oratoribus non dico huius seculi, sed ueteribus per omnia cõferri possis. Et carmine docto felicissimus sis, polleasq́; quantũ optimus poëta. De tua iuris scientia, quam professus es multos iam annos magna mortaliũ utilitate nihil dico, ne si uera dixero, uidear adulari, si nõ satis pro rei dignitate prędicauero, cuipiam uidear de industria minuere uoluisse. Fit certe his tot ornamentis ut tu uicissim decori sis principi tuo Philippo à Gundeltzheim, qui te omnibus ornamentis cumulatim ornat, quiq́; sui ordinis principes omnes longo interuallo post se relinquit, moderatione animi, iustitia & lenitate erga suos omnes, quibus nominibus nulli eius locis bene audiunt, nisi qui tales etiam à consilijs habent, quibus ius diuinum & humanum non solum cognitum, sed etiam cordi est. quiq́; non κέρκῳ σαίνειν interrogati in controuersijs causisq́; pub. sed uerum & iniustum iudiciũ respondere sciunt & audẽt. Sed ne longior detinendo te Doctissime Luca occupatiss. in publica commoda peccem, finiendum est mihi epistoliũ. Vale igitur & uiue quàm diutissime feliciter incolumis.

INDEX

EORVM QVAE OPERI SPARSIM INSUNT.

A

Catarrhacta

D

Dei intentio

Melancho

Q

R

FINIS.

CONSTANTINI

AFRICANI MEDICI DE OMNIVM MORBORVM, qui homini accidere possunt, cognitione & curatione, Liber I.

De Alopecia, Cap. I.



APILLVS ex fumo grosso & calido nascit, qui ex igneis & incensiuis est humoribus, quo crescente crescunt & capilli: utpote ab ipso nutriti. Hunc fumũ qui perdidit, & capillos perdit. Pro qualitate ergo fumi erunt capilli, utpote in herbis uidemus, ex terrę humore, uel sicci ta te arescentibus, uel pereũtibus, uel augmentantibus. Qui fumus si omnino non fuerit, pereunt in hominibus capilli, & fiunt calui. Quibus si nullæ medicinæ subueniant, iam non amplius comæ succrescere possunt. Si autem fumus nõ ex toto amittatur, sed solum ex aliquo humore infi ciatur, infirmitas quædam nascitur, quæ alopecia uocatur. Hic autem morbus alopecia uocatur, quia uulpes quę græcè ἀλώπεκες uocantur, hunc sæpe patiuntur. Ex colore cutis ipsius loci agnoscere poterimus, ex quo humore hoc oriatur. Si enim est citrina calida & sicca: non dubitamus ex cholera rubea esse exortum. Proinde huic humori medicabimur ex subscriptis: Mirobalano citrino, uiola, scamonea, absinthio, & his similibus. Quod si rubei coloris fuerit, ex infectione hoc esse cognoscimus sanguinis. Deinde si ætas, tempus, uel uirtus patientis permiserint, uenam cephalicã dextri incidimus brachij, & sanguinem extrahimus secundũ uires patientis. Post hoc potiones refrigeratiuas & sanguinem euacuantes exhibemus. Vt sunt hæ: oxysœnicia, pruna, iuiubæ, uiolæ, cassiafistula, manna, & similia. At si niger locus fuerit, & uelut plumbeas squamas emiserit, ex cholera nigra ortum esse credimus. Hunc humorem expellimus aqua cocta epithymo, pillulis stomachicis, hiera Rufini, hiera Galeni, hiera logodion, hæc omnia bibẽda sunt cum aqua epithymi, & similibus. Si locus albus erit & mollis & ex eo humor uelut oleum exierit, cognoscimus ex phlegmate infecto nasci. Cui medẽdum est subiectis: Aqua cocta agarico, hiera fortissima Galeni, in quo nux muscata sit, & cęteris similibus. Gargarissmos faciamus ex oxymelle, & puluerem hierę picræ adiungentes. Vomitũ prouocemus cũ oxymelle, cui admiscemus aquam cum anet io, & salisgemma, & similibus. His etiã Galenus picram prodesse se expertum testatur. Postquàm humorem ablatum comperiemus, ad excludendam putredinem poris inclusam allaboremus. Vnguenta igitur lenia adhibeamus, diligẽter cauentes ne per hæc cutis rumpa

A tur.

tur. In primis ubi caput rasum erit, illud pannis abstergemus asperitate nimia uel mollitie carentibus. Galenus testatur, si post fricationem cutis citius rubuerit, celerius posse sanari, si uero non, tardius. Medicabimur autem sic: Si ex calido sit humore, totũ caput per loca scarificemus, ut sanguis exeat. Et ex testis auellanarum incensarum puluerem sanguini superaspergentes, leniter inducamus & ex similibus. Sicut ex puluere caprini stercoris, & ungularum caprinarum cum aceto. Deinde caput cum huiusmodi rebus latietur, quibus furfura ex calore nascentia purgentur. Si ex frigido humore patiatur, similiter caput rademus, & scarificetur usq; ad sanguinem, simul cum sanguine allio pistato inungimus. Quo adhibito euphorbium cum oleo laurino, uel simplici distemperantes, illinimus. Radix quoq; cannę uel nasturtij in puluerem redacta, & oleo mixta proficit, uel spuma marina. & quidã admiscent nitrum cum oleo amygdalino amaro, & ficus folia puluerata, cum oleo & aceto mixta, pro unguento adhibemus, uel fimum columbinum simul distemperatũ. Amygdalas quoq; amaras cum corticibus suis incẽsas, melli admiscemus & caput inungimus. Vel ruta uel eius semen, elleborũ album, uel nigrum, & nitrum puluerizatum, & cum horũ pulueribus locum illum aspergito. Primũ tamen cum panno aspero fricato. Colocynthæ pulpas, staphysagria, fimum soricum, & thus, quodlibet horum pulueratũ, & cum aceto forti temperatũ, pro unguento illinimus. Alij admiscent elleborum albũ. Sinapis quoq; uel nasturtij semen, añ. drach. 1. temperatũ cũ aceto licet inungere. Dioscor. dixit: Castanearũ testæ incensæ, & uino mixtæ, prosunt infantibus, ut capita mundentur, & capilli nascantur, neq; alopecia oriatur. Dioscorides testatur, supercilijs prodesse, si cum ladano & uino, & oleo myrtino distẽperato, inungantur. Similiter condisi pulueratus, & temperatus cum aceto, eisdem supercilijs prodest. Omne fel prodesse isti passioni, idem Dioscor. testatur. Super omnia hęc considera, omnibus supradictis unguẽtis, propter austeritatem mitigandam, ceram, uel seuum, seu aliquid unctum, addendum, uel oleum calidum anethinum, uel laurinum esse inungendum, & oleum palmęchristi aut oleum de chamomila. Quod ut barbæ nascãtur supradictis unguentis similiter utendum credimus. Vnguẽtum ad has res probatum. Recipe euphorbij, spumę marinę, fimi columbini, ana. drach. 5. elleborum album, rutę seminis agrestis, corticis auellanę, spicęnardi, tapsię, nasturtij, ana. drach. 1. & s. fac puluerem, & cum uino coque, uel oleo rosaceo, uel anethino, seu cum oleo laurino, distempera, & caput inunge, totaq; nocte unctum dimitte. Sequenti uero die memineris aqua lauandum ubi fabę uel betę sint coctę, uel lotione furfuris, quod sæpius est faciendum.

De capillis cadentibus. Cap. II.



Apillorũ amissio, non eadem est passio, quæ & superior. Est enim minor, & non sic subita est, aut multiplex. Fit enim aliquãdo propter abstinentiã cibi cum fumus ad sua loca transire non possit, ex quo fumo capilli dicti sunt uegetari. Aliquãdo fit propter infectionẽ humoris, sicut solet euenire leprosis, siue diu patientibus infirmis. Aliquando ex clausis poris propter soliditatẽ cutis. Aliquando ex eisdem apertis. Quod si propter abstinentiã cibi eueniat, ducẽdus est ad balnea tẽperata, & cibi mediocriter dandi, & ab omnibus salsis abstinendũ. Cui est iniungendũ, ut his utatur quibus humor tẽperatus radices attrahat pilorũ. Sæpius ergo ungamus oleo ladanino, & irino. Si sit propter poros ex cutis soliditate clausos, ungamus oleo, & amygdalis amaris incẽsis, uel oleo ex semine radicũ, oleo laurino, uel chamomelino. Si uero ceciderint incessanter, sciamus quia propter apertionẽ pororũ est, unde oleo quod stringat ungemus, rosaceo, myrtino, folijs oliuę pulueratis, succoq; foliorum eiusdem arboris, cum oleo rosaceo uel myrtino temperatis. Item folia myrti incensę distempera cum oleo rosaceo, & caput unge, ueloci ter crescũt capilli, & stringũt poros, ei qui habet cutem tenerã. Item succus myrti prodest, si caput ex eo lauetur. Lini semen cum radice sua incensum, & chameleon admixtũ iuuat, si caput ungatur. Similiter lilia usta cum aqua proficiunt mixta. Item cinis radicis cannæ cõbustę, & cum oleo myrtino temperatus iuuat si inungatur. Ioannis Damascenus quod dicturi sumus prodesse testatur. Recipe cinis corticis auellanæ drach. 5. incensę, absinthij, gallę, ana, drach. 2. aluminis, phu, foliorũ cannæ siccorũ, añ. drach. 5. seminis myrti drach. 5. fac puluerem, & unc. 2. tolle ex oleo myrtino, coque et unge. Aliud, Tolle ladanũ, absinthiũ, ossa dactylorũ, & incensis his omnibus æqualiter fac puluerem, & in panno leniter ligans impone oleo per dies 8. Inde locũ sæpe unge supradictum. Aliud, Radicem celsi, ossa dactylorum incensa, & puluerata, cum succo myrtę tempera, & locum unge.

De pressura & asperitate capillorum. Caput III.



Ascitur & alia in capillis passio, id est, siccitas, quæ iuuenibus calidi corporis propter calidum fumum & siccũ, caput ascendentem euenit. Aliquando etiam ex capillorum negligentia, si non ungantur, uel pectinentur. Medicamẽta aũt frigida, quę ascendentem fumũ reprimere possint, adhibeantur, ut sunt hęc: oxyfœnicia cum aqua, uiolæ, mirobalani, citrini, pruna, iuiubę, aut aqua de cassiafistula, & similia. Si tempus, uel ætas permiserit, uenã cephalicã incide, aut detur de sirupis frigidis, ut extinguatur calor, frigidis, & optimis cibis pasce, id est, cucurbitis, portulaca, atriplice, pullis gallinę, perdicibus, & similibus. Calore

extincto, locũ inunge psyllio aqua infuso, & moto, ut ad spissitudinẽ ueniat. Inunge oleũ uiolatũ, aut uenufaris, uel rosaceũ, & superponens loco, induc per noctẽ unã panno, postea laua cũ aqua. Similiter ex seminibus cotoneorũ facies. Psyllium si succo cucurbitæ infuderis, frigidius erit. Similiter aqua in qua hordeũ per noctem missum fuerit, proderit. Sępius quoq; oleo rosaceo, & uiolaceo ungãtur, & pectinent. Folijs sesami uiridibus pistatis, & coctis cum aqua caput inde lauetur, & pectinetur, aut cum supradicto oleo misce, & caput inde laua. Capilli qui ex fumo cholerę rubeæ scindunt, sic medicentur. Semen lini unc. 3. coctum in 3. libris aquę ad duas lib. redigãtur, & optime colentur, caputq; inde locum, deinde balneo purgatum, & oleo uiolato sit perunctum prodest.

De canis pilis tingendis. Cap. IIII.


Ani ante tẽpus nascunt ex phlegmate, quod ex stomacho exit uel capite: Inde physici monẽt, si cauere uolueris ne nascantur tibi cani, phlegma purgantibus utaris. Sic hiera picra, hiera fortissima Galeni, uel pilulis his: Rec. colocynthæ, pulpę, turbith, stecados, absinthij, aloẽs, salisgemmę, scamonęę, pondus æquale, fœniculi, semen anisi, petroselini semen, ellebori nigri, zingiberis, piperis nigri, añ. unc. 5. puluera & tempera cũ succo absinthij. Daq; pondus unius solidi, uel pilulas ex aloẽ, mastiche, & similibus cõfice, frequenter uomitũ puouoca, ieiunus frequẽter balnea, & similiter gargarissmata de sirupo ualent acetoso, & similibus. Si iam nati fuerint, subueniemus unguẽtis. Si nigros facere uolueris, de canna, & cortice fabę, atq; gallę puluerẽ fac, & cũ succo bliti tẽpera. Aliud, Tolle gallę drach. 5. cũ oleo rosaceo incẽsę, alcamię drach. 2. æris usti drach. 1. salis pensi drach. 1. fac puluerẽ, tẽpera cũ aqua cadida, inunge, & folia bliti superpone. Aliud, Pone alcannã recentẽ in aquã calidã, & postquã emollierit, moue, unãq; phialã aceti uino nigro appone, super ipsam alcannam, & cũ aqua rosacea coque, & per triduũ inunge. Aliud, Baccas cupressi, & cortices eiusdẽ arboris, in uino coctę, siue in aceto coquant, & inde caput lauetur. Rubeos si facere uolueris, lupinos, nitrũ, in puluerẽ redige, & in aqua calida repone, per quinq; dies ibi dimitte, & laua caput inde. Aliud, Fęces uini cocti incende, & gũmi hederę, fac puluerẽ, tẽperans eum cũ oleo squinantino, & unge. Si molles & subtiles facere uolueris, ex puluere nitri & orobi spumę marinæ cõfice cum aqua calida, & inde laua, aut cũ succo maluæ, aut bliti cum nitro, aut cũ farina ciceris, uel lupini, aut cum decoctione de colocyntha, aut cum felle taurino, uel aloẽ cum succo myrti: sed tamen prius lauetur cum oleo uiolato. Cõfectio ualens ad capillos subtiliandos, ex cucumeris agrestis ustis, & cum oleo temperati, nigellæ ustę cum sęuo lupi, uel ursi tẽperatæ, capillis credũtur proficere. Quod si uolueris ne pili nascantur mali, uel in alijs locis ungãtur sanguine testudinis, aut ranæ, aut de ouis

formicarũ cũ oleo cõfectis, in quo coctus sit ericius. Similiter ungenda sunt cum hyoscyamo, opio, & similibus. Ad faciendos crispos. Rec. calcis unc. 1. litargyri, emblici, gallæ, ana. drach. 2. fac puluerem, & tempera cum succo myrti. Deinde ungãtur, & ligentur cũ filo. Deinde secũdo die ungantur, & tribus diebus dimitte eos. Deinde lauẽtur cũ aqua in qua cocta sit alcanna.

De furfuribus capitis. Cap. V.



Vrfura capillorũ uerissima faciunt damna, ita ut ex capite eos eijciãt, Sunt aũt albæ squamę grani furfuribus simillimę. Quæ ex duabus causis fiũt, una proprie ex cerebro exit, altera ex fumo cuislibet humoris caput ascendẽtis. Curantur aũt sic ex cõtrarijs: Si ex calidis sint, damus frigida: si ex frigidis, calida. Deinde ex his capita sunt lauãda. Farinã ciceris cum succo betę tẽpera, inde caput laua. Maluæ succus cũ aceto idem facit. Dioscor. dicit, succo foliorũ sesami si caput laueris, furfura eijcies, mollescunt & elongant capilli. Similiter fœnugræ. cum in aqua coctũ, iuuat capillos si inde lauas. Aliud: mitte duas lib. furfuris in aquam calidã per diem & noctẽ unam, ut tantũ furfur operiat, & fortiter cũ manu motũ, in manũ collige. Succũ eius exprimens laua, tantũ aceti iungẽs. Aliud, Mirobalani, citrini corticũ un. 10. puluerațis, & cum succo solatri cõfice, & inde laua. Si patiens frigidę fuerit naturę, pulueres lupini, & fœnugreci cum succo betę tẽpera, & cum oleo irino unge. Aliud, Nitrũ, fel caprinũ, & succus betę cõmixta iuuãt. Fel tauri & fel arietis, & caprę cum nitro mundificant caput à furfure si ex frigida fuerit natura.

De Pustulis. Cap. VI.



Vstulæ in capite nascuntur ex nimijs calidis humoribus, uel ex infecto phlegmate. Necesse ergo primo humorẽ eijciamus. Post raso capiti hęc unguẽta adhibeamus: frõdes cupressi, eiusdem baccas, frondes tamarici, bellisici, emblici: de quocũq; horum uolueris puluerẽ fac, & temperãs cum oleo & aceto unge. Aliud: Rec. litargyri cerussę, añ. drach. 4. saccari drach. 5. gallę drach. 1. gummi arabici, dragagãti, añ. drach. 2. puluerata tẽpera cũ forti aceto: postea iunge cerã albam, oleũ rosaceũ, & fac unguentũ. Aliud: Rec. cerussæ drach. 6. litargyrij, cerę albę, añ. drach. 4. sulphuris uiui, & nitri, añ. drach. 7. olei rosati quantũ sufficit. Aliud, qui Ariton affirmauit ualere, si nascãt ex phlegmate. R. litargyrum, rutã siccã, puluera, & tẽpera cũ oleo, & unge. Aliud Gal. Cortices maligranati, acatia, galla, puluerata tẽperentur cũ aceto, & unganť. Aliud: Accipe ramos ficus, & frondes uirides, & cum aqua pista quoad usq; efficiat sicut medulla, & unge. Si passio fuerit diuturna, uice aquę acetũ impone. Si noua, aceti loco uterę aqua. Si fuerint uulnera, oleũ rosatũ, & albumen oui

 appone.

appone. Aliud: Accipe amygdalas amaras, mūdifica cum aqua calida, & pista, ut unguentum fiat, rasumq; caput inunge.

De fauis. Cap. VII.


Liud genus scabiei sustinet cutis capitis, foramina habens minuta, unde egreditur lues, quasi mel, & inde iste morbus appellatur fauus, quia sicut mel ex fauo, ita lues exprimitur. Nascit uero ex phlegmate salso. Optimū uero est primo humorē purgare cum hierapicra, hiera fortissima Galeni, hiera Ruffi; stomachicon gargarissimū ex calidis facies, quo phlegma depellatur. Post hæc unguēto subueniemus, quod phlegma grossum & uiscosum expellat. Aliud: Acetū forte naturaliter phlegma minuit, si iungere uis aliquod, iunge simul quod sit aceti naturę. Aliud, Rec. litargyrij uel bombicinas carthas incēsas, cum aceto tēpera, & unge, uel olibanū cū aceto impone. Aliud, Rec. tartari unc. 1. incensi, cum calcis uiuæ drach. 2. & cum aceto tempera. Subtrahe cibū qui phlegma faciat crescere, caput lauetur cū aqua in qua mēta sit cocta. Aliud, cathiniam auri, litargyrum, tempera cum aceto, phlegma purgat.

De Tinea. Cap. VIII.


Emotim in capitis cute nascitur scabies uel carbūculi, & nata immiscentur. Nascuntur autem ex putrido sanguine, uel ex cholericis humoribus incēsis, fitq; pruritus nō modicus: de quo pruritu quasi squamę nō modicę, sed maiores delabuntur. Hoc sæpe euenit infantibus propter abūdantiam sanguinis & mollitiem cutis. His primum noxios cibos subtrahimus, & humore noxio sublato, unguenta adhibemus. Si lactens fuerit, qui nō sufferat medicinam recipere, incidimus retrorsum in auriculis ambas uenas, & ex sanguine subtracto sic calidn inungimus. Nutrici uero malos auferimus cibos, & succos scariolę atq; fœniculi atq; saccari potandos damus. Infantes quoq; caput radentes, tali ungimus unguento. Rec. litargyrij cerussæ, añ. drach. 5. pulueris sarmenti, gummi arabici, gallę, pondus æquale, puluera, & cum oleo rosaceo & aceto tempera, & unge. Item, accipe gallæ non pertusæ. drach. 10. amygdalarum amararum cum corticibus suis drach. 5. tempera cum aceto, & unge. Item, gallæ nō pertusę drach. 5. urinæ tauri, aceti fortis, ana. phialam 1. Coque usq; ad spissitudinem, & facies unguentum, inde unge illum. Aliud, medullam seminis bombycis pista, & cum aqua rosacea tempera, aut cum aceto, & caput unge. Item, litargyrij, cerussę, boli, ana. drach. 2. acatię, sulphuris, argenti uiui, ana. drach. 1. fac pulueres cum oleo rosaceo, & aceto tempera, & unge: postea uero cum aqua calida laua. Sternutamenta infantibus tribus diebus facies, ex oleo amygdalino amaro: binas guttas per utrasq; nares infundes. Hunc quoq; puluerem ad potandum dabis. Recipe spodij, saccari, rosę, ana. drach. 2. gariophili, cardamomi, cubebę, ana. drach. 1. gallię muscatæ, croci orientalis,

cathinię

cathinię argenteæ, camphorę, ana. drach. s. fac puluerem, & infantibus da pondus drach. s. de mediam, cum aqua frigida, uel lacte nutricis.

De pediculis. Caput IX.


Saepe pediculi, & lendes nascuntur in capite, uel in toto corpore, ex purgationibus, quas natura eijciēs cum sudore facit inter cutem & carnē. Quod si sit in calido corpore, hoc unguento inunge: Argētum uiuum & cinerem filtri, cum aceto & oleo tempera. Vel litargyrū, & argentū uiuum cum aceto tempera & oleo, sicq; inunge. In frigido corpore hoc unguēto utere: Staphisagria, nitrum, auripigmentū rubeum cum oleo & aceto tempera. Aliud, elleborū album, staphisagriam, nitrum cum aceto tempera, & caput ungito in balneo. Item, auripigmento rubeo caput inunge, cum oleo temperato in balneo. Similiter acetū cum aqua marina occidet pediculos, & si non habes aquam marinā, misce sal & aquā cum modico aceto, & idem facit. Si post infirmitatē pediculi nascantur: fac unguentum de gnico, id est, semine croci hortulani, quotidie unge & laua cum aqua ubi coctæ sint rosę. Aliud, Accipe folia pini, & pista, & exprime succum, & de ipso succo similiter unge.

De Cephalæa. Cap. X.


Dolor capitis duobus modis prouenit, uel ex se ꝓprie, uel ex alijs membris, sicut stomacho. Qui si modo pręsens, modo recedens sit, aliūde proculdubio uenit. Vnde Galen. Si dolor est in capite, nulla certa causa extrinsecus ueniente, humores collecti prægrauant stomachū, & maxime acuti. Dolor aūt est in summitate capitis, qui ex regione est stomachi. Qui si sine intermissione fuerit, proprie à capite uenit & ex quolibet quatuor humorum. Si sit à sanguine, calorem patitur in capite, grauitatem in fronte, oculorū rubescūt uenæ, cū tota facie, & uenę faciei sunt plenę. Vria rubea & pinguis, & corpus molle, & pulsus mollis. Si ex cholera rubea, infra nares nimiū habet calorē, & in lingua siccitatē, uigiliæ & sitis non desunt, & maior in dextra parte est dolor. Si ex cholera nigra in sinistra parte erit dolor cum frigore, uigilijs & grauitate. Si de phlegmate sustinet grauedinē, & spiritus grauē retractionē cū querela & dolore in occipitio. Galenus in libro Institutionū: Nosse oportet caput diuidi in quatuor partes: Sanguis in fronte dominat̄. Cholera rubea in dextra parte. Phlegma in occipite. Cholera nigra in sinistra. In q̄bus cognoscēdis medicus operā dabit. Aliquādo tamē ex calore solis, uel aëris dolor est capitis. Vnde Galen. in lib. de Accident. & morbo: Si caput ex aëre friguerit, ꝑ quasdā catarrhactas intrat, quę frigoris illius sunt causa, frigus ꝑ totū propellit̄ corpus. Si ex calore solis uel aëris patiat̄ cerebrū ex toto corpore humores ad se, sicut uētosa attrahit. Postq̄ in uicina debilia mēbra ꝓijcit. Pluribus dolor est iste, ex nimio uini potu, uel ex capitis occasionib, sicut uulnere, apostemate uel ꝑcussione, uel ca-

su. Oportet autē intueri ætatē ęgrotantis cōsuetudinē, & unde dolor natus sit. Si proprie sit ex capite, cōsiderandum est ex quo sit humore. Qui si ex sanguine uel cholera rubea, incidatur cephalica, nisi ętatis cōtrarietas, uel tēporis, uel cōsuetudinis, & uirtutis occurrat. Si igitur ad phlebotomandū non sufficiat, scarifemus pleno palmo, ab utriusq; pedis calcaneo. Quæ prosunt choleræ rubeę, prosunt & sanguini. Quę phlegmatę & choleræ nigræ non proderūt. Singulis tamē sua melius per se medicamēta adhibeantur. Choleram rubeā medicabimur, si plusquā sanguis dominet, cassiafistula, iuiubis, prunis, uiolis, manna, mirobalanis citrinis, & similibus. Si uero febris non fuerit, catharticū de mirobalanis, citrinis dandum est cum drach. 1. hieræpicrę, quod ex aloë loto cōficitur. In febri sirupū uiolatū, uel acetosum, & maligranati succum demus, & postquā corpus interius mundificatū esse certificabitur, caput, manus, pedes, aqua tepida infundamus. Aqua habeat uiolā, chamomilam, hordeū decoriatum, atq; rosas. Quod si uigilias patiatur, adiungimus papauer. Incipiente uero infirmitate, oleum rosaceum cum aceto damus, uel aquam rosatam cum aceto, uel oleum uiolatū, & portulacæ succum, uel cucurbitæ succum super caput infundemus. Vnge proram capitis cum sandalis albis, rosa, camphora, hordeo, quæ temperabis cum succo psillij, & aqua rosacea. Dioscorides dixit: Si cū oleo rosato frontē, & tempora unxeris, & opio, simplicē dolorē ex calore refrigerabis, & dormire facis. Item dicit: Si folia & capreolos uitis tollas, & fortiter pistes, & caput ungas, ualet ad humores depellendos. Sternutamenta prouocamus cum succo lactucę, portulacę, cucurbitę, oleo uiolato, cum mulieris lacte mixto, qui suggat puella, uel cum saccari succo. Si uigilias patitur, sternutamenta prouocamus cum oleo uiolato, opio, & papaueris oleo, uel uiolato, & similibus. Si dolor capitis cum grauedine fuerit, nullum cataplasma, uel epithima apponendum erit, neq; aquā capiti infirmus infundat, nisi rosaceā, uel salicis, uel portulacæ, uel cucurbitæ, quod autoritate Galeni, nec sternutamenta recipiat nisi prius humor decidat. Cibi sunt, cucurbita, atriplex, portulaca, beta. Si non habuerit febres, pullos comedat columbarum, perdices, & similia. Si ex frigido humore sit dolor, id est, phlegmate, uel melancholia, prospiciamus quę iam diximus signa: & demus hieram fortissimā, Galeni pilulas hieræpicrę. Aliud, & pilul. stomachi moueamus uomitū cū oxymelle de radicibus, & gargarissmū cum hierapicra, & sinapi, & pyrethro, & cum oxymelle. Debes lauare caput cum aqua ubi coctum sit anethum, rosmarinum, ubi maiorana, chamomila, & similia sint cocta. Vngimus caput melancholicū, ex amygdalis amaris, cucurbita amara. Similiter ungimus caput phlegmaticum oleo sambucino, uel nardino, uel chamomilino, uel muscelino, uel rutæ. Emplastrum imponimus ex gummi arabico, myrrha, euphorbio, croco orientali. Vbi uero humores defecerint, sternutamēta prorocemus,

cum

cum succo caulis, betæ, uel oleo chamomilæ, & similibus. Si post sternutamenta ardorē in naribus sentiat, inungimus lacte mulieris puerū lactātis. Si non senserit, naribus nitrū imponibus, & nigellā, uel fumū anisi. Galen. confirmat fimū asini prodesse capiti. Idem facit mentę succus, si nares & tēpora ungantur. Sæpius ad balneū ire cogātur. Cibi sint uolatilia calida, cicer coctum. Hoc modo medicandi sunt, qui dolorē capitis ex uētositate grossa incurrerūt. In dolore ex percussione, uel ruina, uel apostemate, cephalicā incide, & secūdum uires sanguinē bis uel ter subtrahe. Si uires negauerint, potū damus oxyfœnicia, pruna, iuiubas, uiolas, uuas passas, cassiāfistulam, mannā & similia, diebus singulis ex his bibat unc. 4. Aliud, R. solatri succi cocti colati, cassięfistulę mūdatæ drach. 4. cū hierapicra, uel aloēs epaticę drach. 6. Tale cataplasma capiti imponamus, de sandalis rubeis, succo solatri, salicis, uiolę, farina hordei, & similibus. Sternutamenta dato cū solatri succo, & lacte mulieris puellā nutrientis. Alud, de sandalis albis, & rubeis, bolo, croco, tēperatis cū succo solatri. Ad bibendū detˀ ptisana, cū maligranati succo. In aqua salicis bibēda sirupū uiolatū, uel iulep, id est, sirupū de sola aqua & saccaro. Si tumor sine plaga ex supradictis euenerit, aqua calida in qua decoctę sint lentes, rosa, myrta, laua, & unge cū oleo rosaceo, & albugine oui. Odoret rosam, uiolā, camphorā, & myrtā. Cibos damus cucurbitas, atriplices, gallinarū pullos, uitella ouorū. Si dolor capitis ex stomacho sit, aut ex humoribus in stomacho collectis, sic colligitur: Si nauseauerit, & torturā uētre uel pręcordijs passus fuerit, uomitū prouoçabis. Fieri aūt nō potest, quin cholera uel phlegma proijciatur. Si uero uomitū prouocare, uel propter dolorē, uel pro tēpore nequiueris, potiones hierapicra & aloēs, & mastichis simul dabis, uel stomachicon, & similia. Vngimus stomachum ex oleo rosato, aqua rosata, myrtę succo. Si ex calore solis, ungendū est caput ex oleo rosaceo, frigida aqua, uel aceto. Si uehemēter doluerit, & ardor fuerit, ungendū est oleo rosato, portulacę succo, uel cucurbitę, uel semperuiuę. Potus erit illi sirupus uiolatus, maligranati succus in aqua calida pedes imponantˀ. In dolore ex frigore aēris, capiti aquā calidā in qua decocta sint anethū, rosmarinus, melilotus, per fistulas infundimus urceoli, & caput oleo nardino, uel sambuco inungimus. Sapientius industrię hæc sufficiāt. Deinceps ordinemus, antidota ad hoc utilia. Hiera Ioan. Damas. iuuat dolorē capitis, qui uel ex phlegmate, uel cholera nasciˀ nigra, stomachū mūdificat, epar cōfortat, da fortioribus drach. 5. imbecilliorib. drach. 2. cū calida aqua. Cibi postea pulli, pdices, uinū leue. Antidotum, R. carpobalsami, xylobalsami, cassię lignee, cinamomi, thymi, spicę, asari, cubebę, mastichis iuiubæ, macis, nucis muscatæ, gariophili, añ. drach. 5. croci drach. 3. aloēs epaticæ lib. 1. fac pulueres, & tēpera cum melle. Aliud antidotū Ioan. Damas. facit ad uentositatē grossam, uisus obscuritatem, grauitatem totius corporis, propter uentositatem ex phlegmate,

ex phlegmate & cholera nigra. Recipe aloës drach. 15. epithymi, costi, ana. drach. 5. euphorbij, croci, spicę, chamędrios, añ. drach. 6. gariophili. drach. 10. acori, calami aromatici, mastichis, ana. drach. 8. xylocassiæ drach. 7. xylobalsami drach. 4. piperis albi & nigri, gentianę, amomi, ana. drach. 3. diagridij cocti drach. 2. mellis quot sufficit, dabis pensum, drach. 1. & s. cū aqua calida. Pilulę Ioannis Damasceni, ualent ad mundificationem capitis & stomachi, accipiantur omni tempore. Recipe aloës epaticæ drach. 7. mastichis drach. 4. turbith drach. 10. rosę drach. 3. fac pilulas in modum ciceris, da 11. uel 15. ante somnū cum aqua calida. Pilulæ Galeni ad phlegma deponendū, & omnem grauem fumū ascendentē caput, oculos purgāt & stomachū. Recipe aloës, epaticę, diagridij, absinthij, colocynthæ interioris, mastichis, añ. drach. 5. tēpera cū succo solatri, uel scariolæ, fac pilulas in modū ciceris, dabis 7. uel 9. ante cibū, & post. Stomachicū mundificās caput, & stomachū, ualet arthetico dolori ex grosso phlegmate. Recipe aloës, turbith, mirobalani citrini & indi, absinthij, añ. drach. 5. scamoneæ, colocynthę, bdellij, anisi, epithymi, mastichis, ana, drach. 2. tempera cū succo marathri, fac pilulas in modū piperis, da drach. 3. cum aqua calida, & suo tempore laxatiuū celebra. Aliud stomachicū Ioannis Damasceni purgās cholerā rubeā, & nigram, & phlegma sine molestia. Recipe hierapicræ, mirobalani citrini, ana. drach. 5. nitri, agarici, añ. drach. 2. turbith drach. 6. salisgēmę, epithymi, ameos, anisi, añ. drach. 2. scamonęę drach. 1. tēpera cum succo scariolæ, & fac pilulas in modū piperis, bibe cū aqua calida. Hiera Galeni de lib. decalogi, stomachū mūdat, atq; caput, imò & totū corpus de cholera rubea & phlegmate. Rec. croci, spicę, uiolæ, absinthij, xylocassiæ, asari, mastichis, carpobalsami, xylobalsami, cinamomi, thymi pondus ęquale, aloës quantū sunt cęterę species, fac pilulas cū succo scariolę, ad modū piperis, da ęgrotāti ut laxatiuū. Phlegmatico cū dat̄, colocynthā, agaricū, turbith, appone ęquali pondere. Pilulę aureę ualentes ad easdem passiones, sunt tamen leuiores. Recipe aloës, colocynthæ, agarici, fœniculi, drach. 5. mastichis, rosæ, ana, drach. 1. fac pilulas.

De hemicranea. *Cap.* XI.


Erebrū diuiditur in quatuor partes, in breuitatē & in longitudinem, in dextrā, & sinistrā partem, habetq; lineā mediā qua uentriculi medij differant. Si in caput aliquorū humorū ascendat fumus, & à natura in dextrā partem propellatur, dolor ibi gignit̄. Si in sinistrā, idem patit̄, & hemicranea uocat̄. Quā passionē sic curare disponimus: uidendū est utrum ex calidis sit humoribus. Quod itidem intelligit̄, uti de cephalęa diximus. Phlebotomāda est igitur cephalica uena, ex ea parte quā patitur, & cū cathartico purgabis, quo acuta cholera rubea deponit̄. Sternutationes sunt faciendæ cum oleo rosato, uel uiolato, & lacte mulieris

puellam nutrientis, infirmo loco aponet de coriādri succo. Vniuersaliter curatio est adhibenda eadē ratione quā dedimus de cephalæa. Si de frigidis patiatur humoribus, cum hiera fortissima, logodion & similibus, purgabit. Sternutatio cum oleo fiet nardino, uel chamomileo, & de hoc oleo modicū immitte in aures in ea parte ubi dolor est.

De dolore Cranei. Cap. XII.



ALiquādo craneum cum molestatione patitur magna dolorem nimiū, ut quasi malleationem quandam infirmus in capite sentiat, nec uocem, nec sonitū aliquem pati possit, neq; lumē, neq; splendorem, & ex cholera rubea cōtingit, uel uentositate grossa, si in capite debilitatem inueniat. Ex cholera rubea nimiam percussionem sentit calidam. Ex uentositate, grauedinem, & tensionem sentit. Si ex cholera rubea esse certificabitur, oportet ut ea purgetur, & caput lauetur, cum aqua ubi papaueris cortices, uiolæ, hordeū, psyllij frondes, & similia sint cocta. Sternutatio fiat, cum oleo rosato, & uiolato. Si ex nimijs uigilijs patiat, cum oleo uiolato, & succo papaueris, & lactucę sternutatio conficiatur. Epithima capiti apponendū, sandali quoq;, & aqua rosata, oleū rosatū, & similia. Nutriatur cū chrysolocanna, portulaca, cucurbita, & similibus. Si dolor ex uentositate grossa sit, damus theodoriton, hieram Galeni, uel Rufini hieram. Dabis in unaquaq; nocte drach. 1. & s. uel hiera picra, uel Galeni pilulas, uel Archigenis hiera dāda, añ. drach. 1 & s. Damus & sambuceleon cū anethino cathartico. Damus & pilulas cochias. Lauādum est caput cū aqua ubi chamomila, samsucus, melilotus sint cocta. Damus epithima de aloë, myrrha, croco, & similibus. Gargarissma de hiera picra cum aqua calida, & melle. Sternutationes de musceleon, chamemileon, anethileon, nardileon. Balneū faciat frequenter, à cibis malis abstineat. Cymino utatur, arromatibus, & aniso. In potibus autem utatur sirupo de melle, & speciebus, uel uino odorifero & ueteri.

De Vertigine. Cap. XIII.



VErtigo uisus est corruptela, & subito apparēt patiētibus omnia quasi uolubilia, nebulosa. Causa, nimia humorum est abundantia cum uentositate mixta. Humores isti in capite mouētur ex uētositate, uel fumo de quolibet membro, sicut à stomacho caput ascendente. Si hæc passio in solo sit cerebro, sentit grauitatem in caput ascendentem, & sonitum in auditu, corruptionem in odoratu. Vertigo est durabilis, neq; dimittit. Si est ex stomacho, sentit abominationem, & in ore stomachi dolorem ad tempus: uertiginem uero ad tempus dimittentem. hęc fit, cum à stomacho fumus ascendit, dimittit cum non ascēdit. Vertigo

proprie

proprie certificata à cerebro, cephalicam innuit debere phlebotomari ue-nam, & sanguinem minui quantum sufficit, si non oberit defectio uirtutis, uel frigiditas aëris, tempus ętatis. Damus his in cura hieram picram, in qua duæ partes aloës, & una aromatica. Pilulas aureas, uel quæ diximus cerebrum mūdificantia. Sicut hieram Galeni, & Ioannis Damasceni stomachicum. Pedes infirmi in aqua calida sunt ponendi. A uino abstineat, caulibus, lentibus, lactucis, & similibus. Si sit ex stomacho uertigo, catharticū, de absinthio, aut sirupum de agarico damus, cum hiera picra, uel pilulas de hiera picra, & uomitum prouocamus. A cibis abstineant in stomacho inflationem facientibus.

De Lethargia. *Caput* XIIII.



Erfectio memoriæ, & facilitas recordationis animę, substantialem cerebri puppis stabilitatem, & eius innuit perfectionē, uel contra, hominem obliuiosum, & durę intelligentiæ necesse est faciat. Quod fit, cū in puppi cerebri humores phlegmatici nascuntur, qui fere nil horum prætermittunt memoriæ. Si ex ursino fit corpore, cum multa oscitatione, & oris apertione, neq; meminerint os claudere, ex multa est frigiditate phlegmatis, & humiditate, cum in puppi cerebri superat, & animatum spiritum suffocat. Hęc infirmitas uocatur lethargia, Galenus tamen uocat frigidam φρενῖτιν. Quæ sæpius contingit senibus, in frigidis & humidis regionibus. Si hanc curare uelimus, potiones damus caput mundificantes ex frigidis, & grossis humoribus. Sicut theodoriton, pilulas cochias & stomachicon, & similia. Hę quoq; pilulæ sunt iuuatiuæ similiter, ualentes ad frigidos & grossos humores phlegmaticos, & ad dolorē capitis faciētes, & ad lethargiam. Recipe aloës, drach. 10. agarici, stecados, an̄. drach. 5. colocynthæ, mastichis, cassiæ, spicæ, cinamomi, gariophyli, zingiberis, anisi. ana. drach. 1. & s. fac pilulas in modū piperis, & da drach. 5. cū aqua calida. Post hanc mundificationem capitis, epithima faciendum est in eadem puppi calidum, & dissolutiuum, sicut nardileon, castoreleon, pyretheleon, sesameleon, samsuceleon, laurinum, sambucinum, & similia. Similiter cataplasma de sinapi, euphorbio, temperatis cum succo rutæ, uel de castoreo, & cinere humanorum capillorum, cum aceto temperatis. Cataplasma Ioannis Damasceni ualet lethargicis, mentem acuit. Recipe sinapis, pyrethrū, asphodeli, ana. drach. 15. castorei, euphorbij, ana. drach. 7. tēpera cum samsuci succo, pupim cerebri inde sępius ungito. Sternutatio cum felle fiat, uel cum cōdisi, uel castoreo. Gargarissmum cum sinapi, origano, pyrethro, staphisagria, galanga, & similiter cum hiera picra, & oxymelle scyllitico, & aqua calida. Propria huius morbi medicina, potio est anacardina, unaquaq; die drach. 1. & ieiunus bibat. Si solū sit anacardiū, mediam drach. accipiat.

accipiat. Vtatur diatrion pipereon, diagalanga, diacosin, trifera magna. Si inueterascit infirmitas, de castoreo detur quotidie drach. i. cum calida. Vngatur puppis capitis. Naribus quoq; idem apponatur. Sternutatio similiter fiat cum castoreo, condisi, nigella, pipere, & similia. Masticet thus cum pyrethro, uel origano, uel staphisagria, uel cortice radicis caparis. Accipiat oxymel, melicratum aromaticū. Abstineat à scarificatione, & in puppi capitis maxime, & à fructibus, & cibis humidis, & frigidis omnibus.

De expergefactione à somno. Cap. XV.



SI patiatur puppis cerebri de phlegmate & cholera rubea cōmixtis, redditur infirmus quasi mortuus, oculos tamē habet apertos: anima nullam molestationem tolerat. Quiescit cum phlegma infrigidetur & humectet, expergiscitur à siccitate, & acredine cholerę rubeę. Vnde Galenus: Intentio nostra in hac infirmitate medicanda, mūdificatio est cerebri ex his duobus humoribus sibi substantialiter oppositis. Danda sunt cathartica, uel quodlibet aliud secūdum eum qui magis dominari uidebitur. Sed si sunt ęquales, æqualiter fiat & medicina. Post mundificationem puppis cerebri, lauetur cum aqua caput, ubi chamomila, anethum, melilotus, samsucus, & similia sint decocta sicut uiola rosata & similia. Vngatur puppis capitis unguento de myrrha facto, aloë, croco, rosa, & sandalis, & menta, cum albumine oui, & oleo rosato uel aceto forti temperatis. Vngatur & cum chamomeleon, nardino, anethino, costo, nigella, & similibus. Misceantur his alia genera olei frigida, sicut rosatum, & uiolatum, & nenupharinum.

De stupore mentis. Cap. XVI.



STupor mentis est quasi somnus oculis clausis, qui duobus modis fit: uel enim infirmus nimiū est somniculosus, uel parua. Nimia somniculositas tribus modis constat, uel de sola humiditate, sicut ebriosi patiuntur, uel de sola frigiditate sicut in niuē & glaciem cadentes sustinent, uel de utroq;, sicut in apoplecticis uidemus, & lethargicis. Secunda parua scilicet somniculositas, nō est somnus, sed quasi dormitantis pigritia, quę non contingit nisi ex debilitatione & dissolutione uirtutis. Hæc infirmitas nunquam aut uix curatur, utrum autem ex humiditate, aut ex frigiditate sit cerebri prędideatur. Pedes infirmi in aqua calida ponantur, & cum sale fricentur. Chamomila, rosa, melilota, in aqua decocta infirmo apponantur, ut per nares fumus eorum ingrediatur, prora capitis illa aqua lauetur, & deinde cum oleo rosaceo & aceto ungatur. Si ex frigiditate sit sola, oportet prora cerebri ut calefiat cum aqua, ubi chamomila, centaurea, melilotū, calamenthū, ruta, & similia sint decocta. Deinde ungat̄ ex muscelino, nar-

dino oleo, & similibus. Si ex frigiditate & humiditate, infirmo exercitiũ iniungatur. Sternutatio cum castoreo fiat, & cum condisi, nigella, & pipere, quibus cerebrum cõmoueatur, & calefiat. Sternutatio alia cum muscelino, & oleo nardino. Odoret castoreũ, & rutam. Fumigatio fiat cũ licinio, bombycino prius accenso & extincto. Melicratũ aromaticum, & oxymel dentur ad bibendum cum sirupo calamenthino. Medicetur hæc infirmitas itidem ut lithargia, sed tamen in lithargia puppis, in hoc morbo prora curetur cerebri. Si ex defectione, & dissolutione sit uirtutis, cum chamomilla, uiola & rosa in aqua coctis, ungatur. Cumq; sandalis quoq;, & oleo rosato, & aqua rosata. Ante infirmum dulcis sonitus fiat de musicorum generibus, sicut campanula, uidula, rota, & similibus; his enim anima condelectatur, & ex delectatione excitatur natura.

De uigilijs. Cap. XVII.



Vigilare est duobus modis, Vnũ est naturale, & uocat expergefactio somni, uel extra naturã, & uigiliȩ uocãtur. Vigiliȩ sunt ex nimio motu cerebri, & ex siccitate cholerȩ rubeȩ, siue nigrȩ, uel ex non tẽperato calore, uel ex salsis humoribus, uel his omnibus in cerebro nascẽtibus. Si ex siccitate sunt uigiliȩ, sequũtur angustiȩ, & siccitas, & mutatio coloris in cute. Si ex cholera rubea fit siccitas, fit color citrinis, quia uigiliæ cholerã rubeã mouẽtes in exteriora propellũt corporis. Si ex nigra, fit color liuidus. Si cũ calore sit, succedũt angustiȩ, sollicitudo, alienationes, cogitationes. Si ex salso humore phlegmatico sit, fit quies, & mentis suspiciones, uigiliæ, hȩc proprie agũt, ut substãtialia siccent mẽbra corporis, & perfectionẽ digestiuæ corrumpant uirtutis. Cum autem cibus in corpore non bene coctus fuerit, totus uel plurima eius pars malos chimos generat: unde eorum palpebrȩ, & facies tumescũt, colores mutãtur, similesq; cõcreantur. Oportet ergo medicari festinemus has infirmitates, quia maximarum causȩ sunt passionum. Conuenit tamen prius cognoscere, si ex cholera rubea sint uigiliæ: in his enim lauãdum est caput cum aqua ubi papauer, lactucȩ semen, uiolæ sint coctȩ. Sternutatio est facienda cum oleo uiolato, & lactucæ succo, & oleo hyoscyami, cum succo portulacȩ. In fronte eius opium, saccarum, lactucȩ semen, hyoscyamus sunt ponenda. Quȩ omnia debent pistari, & cum succo portulacæ temperari & inungi. Mulgeamus super caput eius lac mulieris puellam nutrientis. Dioscorides dixit: Si suppositurã facias ex oleo uiolaceo uel ex opio, somnũ gignit. Danda sunt & cathartica, cholerã rubeam extinguentia. Danda sunt & semina lactucȩ, papaueris, hyoscyami, in aqua cocta, si sint necessaria. Si uigiliæ ex siccitate sint, causa est choleræ rubeȩ, aquã iuuat capiti infundere, ubi chamomilla, melilota, anethũ, cortices papaueris, semen maluȩ, & similia cocta sint, Post rasum caput lac mulieris, uel

asininum,

asininũ,uel pecorinũ,aspergimus. Sternutationes sunt faciendę de lacte mu lieris,cum oleo de semine cucurbitæ.Si uigilię sunt de falso phlegmate, ster nutationes de oleo crocino,anethino, chamomelino sunt faciendæ.Lauan dum caput cum aqua,ubi chamomila,samsucus,anethum sint cocta. Si ui gilíæ ex calido sint cibo,seu calida potione,medicamur prout medico dispo nendum esse uidebitur,cum rebus somnum facientibus.Recipe opij,casto rei,croci hyoscyami,ellebori nigri,mandragorę,papaueris semen,oculi bo uis, æquali pondere, unde factum puluerem mandragoræ succo debes di stemperare,quibus superimponendum oleum samsucinum quantum suffi ciat,& missum intra uas uitreũ in sole per dies decem dimittendum,& cum baculo quotidie mouẽdum. Post colato opium quantum sufficiat pistatum, cum suprascripto oleo est apponendũ,& item ad solem per dies 10. alios po nendum,& cum baculo reuoluendũ,fece colata,& iterũ liquori reddita per dies 10.iterũ soli sunt reddenda. Postea partim de isto,partim de muscelino, nares & frontem illinies. Aliud.Rec.opij drach.10. lactucę seminis,tantũ de hyoscyami,mãdragorę,an. drach.5.quæ pistata in libra succi mandragoræ sunt apponẽda:& ita simul imposita,& cũ ipsa aqua bullienti sint immitẽda, & ibi excoquẽda. Quibus deinde 100.drach.olei siricini sunt adiungẽdę, & tam diu excoquendę,quo ad solum oleũ uideatur remansisse. Inde frontẽ & caput unge. Aliud,Rec.opij, hyoscyami,mãdragorę,pondus ęquale,factũ puluerẽ aquę admisce,& soli per dies quinq; exponito,& frontẽ unge. Tro chisci similiter ad idem ualent.Rec.hyoscyami, lactucæ semen,semen pap ueris albi,ana.drach.5.cucumeris semen,portulacæ semen,ana,drach.2.& s.opij,croci,añ.drach.1.factum inde puluerem cum succo distempera lactu cæ, & fac trochiscos unũ quemq; drach.1.dabis bibere unum cum ierit dor mitũ.Similiter alterũ cũ lacte fœminę distẽpera,& inde caput ungi pręcipe.

De Phrenesi apostemate cerebri. *Cap.* XVIII.


Hrenesis ut absolute diffiniatur, calidum est apostema, in qui busdã cerebri pelliculis, quam semper sequũtur uigilię, aliena tiones.Aliquando etiã apostema in cerebri est substantia, quod pessimum est & molestissimũ. Nascitur duobus modis,uel de incensione cholerę rubeæ cerebrum ascendente, uel de ebullitione sangui nis in corde,cuius fumus cum ascenderit in cerebrum fit apostema, deinde uigilię & alienationes comitãtur,& dolores.Cum autem morbus augmen tatur ut ad statum pertingat, terribilia infirmus accidentia patitur, sicut si tim nimiam,siccitatem oris, nigredinem linguæ, asperitatem, molestatio nem,angustiam nimiam,defectionem,& syncopin, mutationem natiuę cu tis,faciei in non natiuam,siue in rubedinem,si sanguis cordis sit causa, uel in citrinitatem,si sit cholera rubea, Ex maxima uero parte hęc infirmitas solet

contingere his qui magno & subito exercentur labore, & quando complexio est ex calido & sicco, & maxime tempore æstiuo. Phrenesis quę ex qualibet alia passione nascit, uel est ex phlegmatis apostemate, uel ex stomachi passione, siue ex matrice, ex quorum colligantia per neruos cerebrum patitur. Membris in pristinum statum redeuntibus, & cerebrum sanatur. Alienatio illa quæ ex stomachi contingit uitio, paulatim augmentatur. Postquã dolor quiescit, febris extinguitur, morbus tamen non dimittitur, in cerebri substantia esse certificatur: unde eorum flatus debilis est, & rarus. Alienatio illa quę in augmentatione febre est acuta, ex fumo est caput ascendente acuto & pungente, febre quiescente, & alienatio quiescit. Si econtrario, certificatur apostema esse in cerebro, uel in suis pelliculis. Galenus enim inquit alienationẽ acuti sequũtur humores, pungitiui, pręter maniã uel melancholiã. Quæ tribus fiunt modis, uel in cerebri substantia, uel in stomacho, & ad eum pertinẽtibus, sicut hypochondria cũ inflãtur ex cholera nigra. In phantasmatibus & alijs accidentibus est diuersa, sed tamen in quodam communicantur, ut Hippocrates in Aphorismo testatur: Si timor alicui immoretur sine causa, passio eius est melancholia. Vnde omnes hanc passionẽ habẽtes, sine causa sæpe sunt tristes. Qui interrogati cur contristentur, non habent quid respondeant. Alij timent mortem, uel qualibet aliam rem patiuntur irrationabilem. Alij amant mortem, & nimium desiderant eandem. Galenus: Non est inquit mirandum, si nigra cholera in fundamento rationabilis animę dominetur, ut timorẽ & tristitiã aut mortis suspicionem patiatur, cũ in corporibus exterioribus nihil sit timidius obscuritate. Vnde si aliquid obscurũ rationalis animæ operiat partẽ, necesse est patiẽs timeat, quia secũ portat unde timeat. Quod ergo nos exterius ex obscuritate huius aëris patimur, necesse est ex cholera nigra cũ ad cerebrũ ueniat, melancholici patiantur, uel cum ascendat eius fumus, sicut in hypochondriacis uidemus. Sufficit nobis dixisse de causa & mentis alienatione. Nunc ad medicinam transeundum. Oportet ergo ante morbi dominiũ phlebotomari phreneticos, ut sanguis extrahatur secũdum quod uirtus patitur, si non aliqua nobis obuient contraria. Post diminutionem cum cathartico est subueniendum. Recipe oxyfœnicia, pruna, iuiubas, uiolas, cassiamfistulam, mannã, & similia. Quotidie digestio est augmentanda, & incensio choleræ rubeæ extinguenda, sicut hoc cathartico: Recipe mannæ, uiolati mellis, cassiæfistulæ, ana. drach. 5. quę colata, ieiuno dentur in aqua cucurbitæ. Vespere cũ aqua maligranati dulcis & acidi, cum sirupo, uel saccaro. Nutriendus est cum ptisana, saccaro, uel pane leuato cum amygdalis, & saccaro. Misceat autem semper cum sirupo uiolato, uel de prunis, uel oxysaccaro. Mittamus oleum rosaceum super caput eius cum aceto, uel portulacę succo, uel semperuiuæ, & cucurbitæ, cum oleo rosaceo uel uiolato. Ponamus super caput frondes sa-

licis,

licis, uel portulacæ. Si habet uigilias, ungamus frontem & tẽpora cũ lactucæ, & papaueris succo, & oleo uiolato. Sternutatio fiat ex lacte mulieris, & oleo uiolato. Si siccitas oris crescat, & linguæ asperitas, lauetur os cũ psyllij aqua, & oleo uiolato, & similiter lingua. In domo ubi iacet, frondes herbarum mittamus uirides, sicut salicum, myrti, rosæ. Si potionem bibere non possit quam sumus dicturi, clystere mandamus fieri, de uiolis, hordeo mundato, iuiubis, furfure, in aqua coctis drach. 2. Apponatur de nitro unc. 1. de oleo uiolato saccaro drach. 10. & fiat quotidie. Melancholicorum oportet cerebrum de cholera nigra mundificari, secundũ qualitatem sui cum cathartico, sicut hiera logodion, & hiera Galeni, & cathartico de epithymo, & similibus, & agarico. Si morbus sit molestus, uirtutem leuioribus prius regamus. Postea catharticũ demus eis & abstinentia iniungatꝰ de cibarijs & cholerã generantibus. Galenus: Oportet inquit in omni morbo considerari, quæ medicina fortior siue debilior in initio debeat dari. Item dixit: Si morbus adeò non sit molestus, neque suspicio habeatur, à debilibus ad fortiora ascendatur, & econtrario, contrarijs. Idem Hippoctates sensit.

De ebrietate. Cap. XIX.


Portet uinum bibentes quantitatem, uel qualitatem cauere, quæ eos ualeat inebriare. Consideret ergo quilibet corporis sui qualitates, & membra uoluntarium motum habentia, memoriam, & rationem suam. Quæ si uideat cito immutari & debilitari, præuideat, ut ipse uino dominetur, & non uinũ sibi. Ex grosso ebrietas nascitur fumo, & indigesto, qui cerebrum ascendat, ipsum operit, sicut nebula operimentum est solis, & interstitiũ est mentis, & suæ splendidæ intentionis. Vnde omnia membra debilitantur, & emolliuntur. Similiter nerui ac sensus, & memoria turbantur, intellectus. Incipiatur igitur medicari: Si ebriosus calidæ naturę fuerit, mittamus oleum roseatum in capite, & uiolatum, cum succo cucurbitæ, & portulacæ cum aqua uiolata. Detur ad bibendum maligranati succus, cum sirupo: occupetur medicus in somno reducendo, ut uini fiat digestio, postea balneum temperatum paretur, & cum aqua calida pedes fricemus, cum sale, & oleo uiolato, quæ fumum à capite deponant inferius. Ebrioso uomitũ prouocemus, deinde bibat absinthium cum aqua frigida, uel mentam, & absinthium cum sirupo rosato. Si quis autem causa ebrietatis dolorem patiatur circa præcordia, uomitum prouocet, & psyllium cum aqua rosata potet, coitum euitet, & saturitatem ante & post potũ. Refocillandus est cum perdicibus, pullis, portulaca, & aceto mali granati citrini utatur, malis quoq; granatis, mespilis, malis, cotonijs, & similibus. Si ebriosus fuerit frigidæ naturæ, oxymel ei detur, ante balneum, &

post balneũ dormiat, pedes fricet cum sale, & aqua calida. Optimũ est absinthium ebriosis, si phlegmatici sunt. Proprietate enim sua dissoluitur ebrietas, unde si ante uinum uel cum uino bibatur, contra ebrietatẽ iuuare certificatur. Nutriẽdi sunt cũ frictis & assatis rebus, & caulibus cum carne crassa, uel caulibus in aqua coctis, cum obsomogaro, & oleo. Est enim propriũ caulibus, ut ebrietas per eos remoueatur, & uini fumum grossum ascendere ad cerebrum non permittunt.

De Amore. Cap. XX.



Amor qui ἔρως dicitur, morbus in cerebro cõtiguus. Est autem magnum desiderium cum nimia concupiscentia, & afflictione cogitationum. Vnde quidam philosophi dicunt, ἔρως est nomen maxime delectationis designatiuum. Sicut autem fidelitas est dilectionis fundamentum, ita & ἔρως delectationis est quidam finis. Aliquando huius amoris necessitas, nimia est naturę necessitas in multa humorum superfluitate expellenda. Vnde Rufus: Coitus, inquit, uidetur ualere, quibus nigra cholera & insania dominatur: Redditur eis sensus, & molestatio amantium tollitur, si etiam cum dilectis loquatur. Aliquando etiam amoris causa, pulchra est formositas considerata, quasi in sui consimili forma conspiciat, quasi insanit anima in eam, ad uoluntatem explendam. Cum hęc infirmitas fortiora animę subsequentia habeat, id est, nimias cogitationes, fiunt eorũ oculi semper concaui, cito mobiles, propter animæ cogitationes, sollicitudines ad inuenienda ea, & habenda, quæ desiderant, palpebræ eorum graues, citrini sunt ipsorũ colores. Hoc ex caloris fit motu, qui ex uigilijs cõsequitur. Pulsus induratur, nec naturaliter dilatatur, neq; percussio secũdum quod oportet custoditur. Si in cogitationibus profundat̃, actio animę & corporis corrumpitur, quia corpus animam in sua actione sequitur, & anima corpus in sua passione comitatur. Galenus: Animę inquit uirtus complexionẽ sequat̃ corporis. Vnde si non amantibus succurratur, ut cogitatio eorum auferatur, & anima leuietur, in passionẽ melancholicam necesse est incidãt, & sicut ex nimio labore corporis in passionem laboriosam incidunt, itidem ex labore animę in melancholiam. Studio igitur sit curantibus, ne profundentur in cogitationes nimias, uinum dandum temperatũ, & odoriferũ, & audire genera musicorũ, colloqui dilectissimis amicis, nitẽtes uidere hortos, odoriferos, & fructiferos, currentem habentes aquam, & claram. Spaciari cum fœmina, seu maribus pulchrę formę. Rufus: Vinum inquit medicina est fortis, tristibus, timidis, & amantibus. Galenus: Quicunque primitus uinum est educere molitus de uitibus, inter sapientissimos est computandus. Zeno dixit: Sicut lupinorum amaritudo tollitur, si in aqua infundantur, sic animi asperitas ebibito uino in dulcedinem uersa est. Item Ruffus: Non solum

ſummodo uinum temperate ebibitum aufert triſtitiam, ſed & alia uino ſimilia, ſicut balneum temperatum. Vnde fit, ut cum quidam balneum ingrediantur, ad cantandum animantur. Quidam ergo philoſophi dicunt, ſonitum eſſe quaſi ſpiritum, uinum quaſi corpus, quorum alterum ab altero iuuatur. Dicunt alij quod Orpheus dixerit: Imperatores ad conuiuia me inuitant, ut ex me ſe delectētur, ego condelector ex ipſis, cum quo uelim animos eorum flectere poſſim, ſicut de ira ad manſuetudinem, de triſtitia ad lętitiā, de auaritia ad largitatem, de timore in audaciam. Hæc eſt ordinatio organorum muſicorum, atq; uini, circa ſanitatem animę. Quod perfectiſſimum eſſe dignoſcitur, ſi boni conſocij aggregentur, qui & in pulchritudine ualeant ſcientia uel moribus: Dictum enim delectatio eſt maxima, ut uinum bibatur, & colloqui ſapiētibus. Galenus: Colloqui inquit ſapiētibus ſe amantibus, laborem elicit à membris interioribus, quod ſi in hortis fiat lucentibus, & odoriferis, & fructiferis, optimū & iocundiſſimum fit. Sic autem eorum loca ubi ſeſſuri ſunt mūda ſint, & lucida, apponantur roſa, & myrta, ſalices, baſilicon, & ſimilia. Ab ebrietate caueant, & cum oporteat, dormiant, poſt ſomnum uero in balneo delectentur, cum aqua & aēre temperato, & lucido, neq; eis accedat quod animus abhorreat. Interrogatus autem quidam à philoſophis quare horribilis homo grauior eſſet quàm quodlibet pondus, taliter reſpōdiſſe fertur: Homo inquit horribilis pondus eſt animi ſolius. Alia uero pondera, animæ & corporis ſunt communia. Hæc eſt uia medicinę circa amantes exercenda.

De ſternutatione. *Cap.* XXI.



Ernutatio de diuerſis humoribus naſcitur. Aliquando enim natura operatur, cum humores adunatos ſiue fumū ſatagit expellere à cerebro, qui iam uel ſunt morbi, uel cauſa futuri uitij: humanum enim cerebrum humidus eſt cerebris cæterorum animantium. Vnde humores adunantur, qui cooperante natura inde expelluntur cum ſternutationibus. Aliquando enim fit ſternutatio ui morbi non naturæ expulſione, ſicut in coryza uidetur, & in peripleumonia. Aliquando quoq; magis fit aliūde quàm ex qualibet infirmitate. Canales enim narium humanarum curtæ naturæ ſunt, unde cito ad cerebrum nocitiuā extrinſecus ueniunt, ſicut puluis, frigiditas aēris, ſplendor ſolis, & ſimilia. Quę cum ad cerebrum ueniant, expelluntur à cerebro motu ſuo continuo, & inde fit ſternutatio. Quæ ſi diu permaneat, poſtquam cerebri expulſa ſit ſuperfluitas, ſuccurritur lauatione capitis cum aqua ubi chamomilla, roſa, hordeum mundum, ſiſymbrium, & ſimilia cocta ſint. Apponitur naribus baſilicę ſuccus, cuius proprietate ſternutatio aufertur. Si ſternutantis caput

calidæ fuerit naturæ, cum ole rosato, & uiolato, & aqua rosata ungatur. Si frigidę, oleum ireos, & nigellæ, chamomelion, & similia, capiti appone.

De apoplexia & epilepsia. Cap. XXII.



PASSIONEM qua subito homines cadunt, antiqui frequenter habuerunt, & pessimum morbum uocauerunt. Vulgus dicit accubatum, & iram dei esse. Vnde oportet ut diffinitio subiungatur, & diuisio, & medicina sui ex autoritate. Galen. Hęc inquit passio quæ epilepsia uocatur, humor est frigidus, & humidus, quo uentriculi cerebri non perfecte oppilantur, prohibens animam ad declarandam actionem suam, quoad natura uias cerebri naturales illo humore exoppilauerit. Est autem epilepsia apoplexiæ uicina. Locus enim est idem & materia unde nascuntur, frigida est, & grossa: sed tamen apoplexia totius uirtutis per membra discurrentis est ablatiua. Epilepsia uero motuum est disturbatio. Vnde medici apoplexiam paruam uocant epilepsiam, quæ tribus ex causis est, uel ex humoribus phlegmaticis, uel melancholicis nascentibus in prora cerebri, uel ex uētositate frigida, & grossa cerebro dominante, uel ex humoribus cuipiam alij membro dominantibus, sicut stomacho. Cum enim humor aliquis nascitur in his membris, fumus eius ascendit per neruos ad cerebrum, grossitudine cuius uiæ animantis spiritus oppilantur. Vnde caducus morbus concreatur, sine ullis antecedentibus accidentibus, & ore spumant. Epilepsiam ex humoribus in prora cerebri existentibus, timor & grauitas præcedunt capitis, & pigritia, & tenebrositas in oculis. Accidentia uniuersalia, sensus & uoluntarij motus fuerit ablatiua, mens corrumpetur, & patiens spasmatur, sed tamen cito sanatur. Aliquando pollutio, & egestio hanc passionem comitantur, & urina præter uoluntatem emittitur. Hęc passio semper uenit determinata. Vnde Galenus inquit: Epilepsia quę crescēte luna uenit, sui materiam significat esse humidissimam. Omne enim humidū crescente luna habet incrementum. Quæ uero uenit deficiēte luna, frigidissima quidem est, sed tamen parum humida. Cum ergo magna huius morbi genera, uel accidentia intelligantur, oportaliter medicentur: Incipiendum est à calefactorijs, & dissoluentibus, & purgantibus humores cerebri, cum hiera Galeni, & similibus. Stomachicon in quo colocyntha, & quę cerebrū à grossis humoribus purgent. Gagarissmū faciamus cū calidis potionibus, hierapicra. Pluribus sternutatio cōfert cū calidis oleis. Caput est lauandū cū eisdē quę in lethargia diximus. Cū purgatum esse caput perfectissime certificabitur, cum sulphurea, uel salsa aqua balneetur, magno exercitio utatur. Bibat uinū postquam exierit de balneo, dormiat: post somnū uero in balneū eat tepidum & amenū quo animus delectetur. Si clysterizare oportuerit, faciendū est cū chamomilla, anetho, centaurea, meliloto, colocyntha, & similibus. Interuallatim uero detur theriaca

maior,& calida antidota dentur,ſicut anacardinũ, diatrion pipereon, & ſimilia. Dioſcor. dixit: Epilepticus ſi coagul lũeporis biberit, iuuatur. Similiter aſininum epar ſi aſſetur ut bibatur, & eius ungulæ incenſæ, da drach. 2. & s. quotidie. Caprinũ epar ſi detur epileptico, epilepſia apparet. Prout idẽ dixit, pyrethrum accipiat, & cum melle diſtemperet, quod ſi naribus apponatur, & collo ſuſpendatur, ualde iuuat. Cerebrũ ceruinũ cum oleo roſato accipiatur, & frons epileptici ungatur. Pili quoq; canis albi nullã nigredinẽ habentis collo ſi fuerint ſuſpenſi, ualent. Fel urſinum ſimiliter ſuſpende. Epilepticus cum calidis eſt nutriendus, quibus groſſi humores diſſoluuntur. Bis uel ter in die manducet, uinum uetuſtiſſimum bibat ſubtile, atq; clarũ. Abſtineat à lacte, caſeo, lentibus, betis, & caulibus, apio & ſimilibus. Si ex ſtomacho eſſe certificabitur, uomitus ei detur, cũ hierapicra ſtomachus mundificetur, & etiam cum aqua calida uel melle aromatico, & cum ab humoribus erit mundificatus, à debilioribus ad maiora ſecundum ordinem aſcendatur. Si puero hoc contingerit, uel adoleſcentulo: his enim ſæpius contingit propter humiditatem corporis, quæ duobus fit modis, uel de frigida & humida, complexione dominante cerebro, uel ex mala ordinatione dietę. Si inquam in initio natiuitatis fuerit, & mala complexio dominãs cerebro cauſa fuerit, & ipſa frigida, & humida, uel utrũq; ſit, huiuſmodi ſanantur in pueritia uel adoleſcentia, mutationibusq; eorum cõplexiones in calidiores mutantur, & ſicciores. Si uero ab initio natiuitatis fuerit, uel à malo nutrimento inceperit fieri, uel à qualibet alia extranea cauſa, huiuſmodi oportet medicari, ſicut diximus, & ſecundũ quod eorum ætas, & uirtus patientur. Vnde Galenus dixit: Pœonia ſi collo pueri ſuſpẽdatur, ab epilepſia liberat. Teſtatur autem ſe uidiſſe octo annorũ puerũ, hunc habẽtem morbũ, & tamen pœonia collo eius erat ſuſpenſa, quæ cum à collo caderet, ilicò hac infirmitate uexatus eſt, quę cum appoſita eſſet, liberatus eſt. Galen. item inquit, à collo ſuſtuli, & itidem ut prius cecidit, deniq; reddita collo, ſanauit eum tertio. Vnde intellexi, quia ex hac medicina pars humoris minoratur, & ſi minima per odoratum intrat, loca ſanat infirma. Item percepi quia aërem in naturam ſui mutat medicina, & intrans per nares, infirmos ſanat.

De maiori apoplexia. Cap. XXIII.



SI omnes cerebri uentriculi impleãtur humiditate ſolius ſanguinis, phlegmatis, ſeu mixtorum cum alijs humoribus, & hac materia oppilentur uẽtriculi cerebri, totius ſenſus corporis, atque motus auferũtur, & eſt quaſi nõ intelligens, neq; uidens, neq; audiens & quaſi exanimatur. Omnis ſenſus animę corrũpuntur, niſi ſolus motus thoracis in anhelitu. Qui ſi auferat, moleſtior, & grauior infirmitas efficitur. Infirmitatem hanc philoſophi uocant apoplexiã magnam, cuius magnitudo

gnitudo, siue paruitas ex qualitate anhelitus est intelligenda. Si enim apople ctici cū maiori angustia, & quasi cū impossibilitate suspirant, morbū esse grauissimum autumant. Cum uero sine angustia, sed tamen sine ordinatione suspirant, & aliquando quiescunt, morbus quidem fortis, sed non priori est similis. Si suspiria sint ordinata, & non angustiosa, parua est infirmitas. Vnde in Aph. Hippocrates: Apoplexia si sit fortis impossibile est curari. In parua uero non facilis est cura. Si autem humores è capite ueniant in quālibet partem, dextram, siue sinistram, apoplexiam minorem uocant, & secundum locum ubi est, nomen ei datur. Quod si cōstipatio illa in unum tantū neruum descendat, fit mollicies in illo mēbro cui neruus ille seruit. Si oppilatio in neruis spondylis est, in initio aufertur sensus, & uolūtarius motus à cerebro uenientes, & omnia spondylia supposita, sensu, & motu sunt carētia, facies uero sana. Si faciei tortura, uel mollicies in toto corpore, uel in aliqua parte fuerit, necesse est intelligi cerebrum oppilatū esse. Hęc minor apoplexia aliquando est leuis, aliquādo dura. Dura sermonem aufert, & uirtutē, & uoluntariū motū totius illius lateris, & maxime si in dextro sit: leuis quidem habet sermonem, sed parua est uirtus, sensus quibusdam membris, imò toti illi aufertur, & maxime si sensus uel motus in pedes descendat, post dies tres uel quatuor, siue in manus, post dies uiginti, seu in uicina in eodē neruo. Cum hic morbus ex humoribus grossis seu uiscosis nascitur, pręceperūt antiquiores nostri ante omnia à purgationibus humorū incipi, cum maioribus antidotis, aut cū catharticis, sicut theodorithon, hiera Galeni, hiera logodion, hierapicra, & similibus. Item, cum tapsiæ pilulæ, fetidis pilulis, euphorbij pilulæ cum interuallo. Cum nullum antidotū dabitur, theriacam, socrugenam dabimus, & antidotū anacardi, & similia. Si oportet clysterizari, cum rebus fiat calidis. Gargarissmū cum sinapi, uel melle, & cum pyrethro, staphisagria, hierapicra, & oxymelle fiat. In capite faciamus epithima de anethileo, de oleo castorei, uel de oleo euphorbij, & similibus. Lauādum est caput, collum, si morbus in illis est, cum aqua ubi cocta sint chamomilla, anethū, melilotus, samsucus, semē iuniperū. Epithima ponamus in loca nō sentientia, & in locis calidis. Sternutationes dandæ sunt, similiter ut cerebrum moueatur. Cibi eorum sint calidissimi, uinum forte & uetus. Post 21. diem balneentur, & post balneum uinū detur. Si ex nostra medicina infirmus in febres incidat, febris ipsa morbi fit perfecta medicina, quia cum corpus calefiat, dissoluuntur humores. Si uirtus custodiatur, & plenus esse uideatur, est phlebotomandus, sed in ætate magna, & uirtute defecta, cauenda est phlebotomia. Sufficit enim altera medicina. Fetidæ pilulæ ualentes, apoplecticis, epilepticis, paralepticis, arteticis, podagricis, grossæ uentositati, iliorum dolori, neruorum dolori, & molliciei & menstrua prouocant. Recipe aloēs, bdellij, colocynthę, sagapini, amoniaci, opopanacis, cicutę seminis,

minis,ana.drach.1. fiant indē paruiſſimę pillulæ cum ſuccō porri: Dentur drach.2.& s.cum aqua calida. Quas ſi plus uelis caleſieri, & deſiccari, iunge euphorbiū & caſtoreū. Tapſię pillulæ ſimiliter ualent. Rec. aloēs drach. 10.mirobalani citrini drach.5.penidij drach.2.tapſię,calami aromatici,zingiberis,ſinapis ana. drach.1. & s. piperis longi, & nigri, colocynthæ, ana. drach.2. tempera cū ſucco porri, & cum aqua calida,da drach.2. & s. ut ſupra. Pillulæ Ioannis Damaſceni, Recipe hierapicra drach.15.zingiberis, ſinapis ana.drach.1.& s.piperis longi & nigri drach.2.tapſię, calami aromatici,ſalis indici,añ.drach.1. & s.penidij drach.5.tempera cum ſucco bdellij, & fac pillulas dans drach.2. Alię pilulæ euphorbicæ,Rec.euphorbij,colocynthæ,ſcamonee,bdellij,añ.drach.2.amoniaci,ſagapini,opopanacis,turbith,añ.drach.1.caſtorei,ſarcocollæ,aloēs,aniſi,maſtichis,apij, ſeminis cicutæ,añ. drach.1. & s. tēpera cū ſucco apij uel porri, dans drach. 2. Hiera Ioan. Damaſceni ualet ad mūdificandū caput de phlegmate, & apoplexiæ phlegmaticę, paralyſi,molliciei,paſſionibus oculorū. R. turbith,drach.10. chamædreos,ſtecados, ellebori nigri,ana. drach.4.& s.aloēs, colocynthæ ana.drach.5.pyrethri longi piperis,zingiberis,ana.drach.4.& s. cinamomi,ſpicæ,polij,petroſelini,croci,euphorbij,ana.drach.2.piperis albi & nigri,cardamomi,macis,añ. drach.5.agarici,polipodij,epithymi,ana.drach. 4.& s.abſinthij drach.15.penidij drach.6.nigellæ,caſtorei,añ.drach.4. ariſtolochiæ rotundæ drach.5. fac puluerem,adiungens mel quod ſufficit, da drach.2. cum aqua calida ieiuno. Aliud,Rec.turbith drach.6. ſcamoneæ, tapſię,maſtichis,zingiberis,galangę,ſpicę,cinamomi,ariſtolochiæ longę, añ.drach.5.aſari,carpobalſami,xylobalſami,coſti,myrrhę,croci, nucis muſcatæ,ana.drach.2. mel quod ſufficit, da drach.6. cum aqua calida ieiuno: puluis ualet ſimiliter. Aliud,Rec.turbith,ſagapini,hermodactyli,tithymali, colocynthę,ſeminis cicutæ,apij,aniſi,ſtecados, acori,diagridij,zingiberis, ana.drach.1.& s fac puluerem,tēpera cum amygdalino, da drach.2. cum aqua calida. Oleum Ioannis Damaſceni, ualens paralyticis, apoplecticis, epilepticis, ſi fiat inde unguentū, uel ſternutatio. Recipe nigellæ drach.2. ſuper laterem aſſatas & piſtatas, ſicut medullas, deinde accipe aqua ubi infuſum fuerit fœnugręcum per diem ac noctem,cola poſtea & calefac nigellam,& fac bullire bis uel ter. Deinde deponens à foco permitte quieſcere, uſq; quo oleū ſuper aqua appareat,poſtea collige in uaſculo,& repone. Deinde caſtoreum & galangam fac in aqua coquere, & cola, mittens drach.5. prioris olei in aquam iſtam, & dabis bibere. Aliud ualet paralyticis,apoplecticis,& omnibus frigidis morbis. Recipe omphacini olei drach.11. euphorbij uncias 7. caſtorei, drachmas 11. fac piſtari, & in oleo coque fortiter, poſtquam reſederit, da bibere cum aqua ubi aniſum, & maſtiche cocta ſint. Aliud oleum ualens frigidis paſſionibus, & gibboſitati, artetico dolori,

dolori, epaticis, spleneticis ex frigiditate, apostematibus duris, grossis, & fri gidis. Recipe sambuceleon, olei laurin, ana. drach. 4. olei sesamini drach. 5. Omnia commisce cum duabus libris aquę, & post accipe chelidonię, costi, mastiche, ana. drach. 4. pyrethri, bdelli, thuris masculi, cicutæ semen, ana. drach. 2. pista omnia, & commisce: coque quo adusq; aqua pereat, & solum oleum remaneat. Aliud: Recipe olei lentiscini, sambucini, añ. drach. 4. corti cis maligranati, galbani, ana. unc. 2. Omnia commisce in una libra succi ca lamẽthi, anethi, chamomilę, & coque quo adusq; aqua cõsumatur. Vnguentum ualens similiter, Recipe pyrethri, olei laurini, sambucini, staphisagriæ, ana. unc. 1. nitri, sinapis, ana. unc. 2. piperis drach. 2. euphorbij unc. 1. castorei unc. 5. olei & ceræ quantum sufficit. Sternutatio fiat ualens apoplecticis, epilepticis, quia mundificat cerebrum ab humoribus grossis. Recipe, condisi, castorei, piperis, nigellę, pondus æquale, fac puluerem cum succo oculi litij, fac pilulas in modũ lentis, & dimitte siccari uno die, in oleo sambucino distempera, & sternutatio fiat. Aliud similiter. Rec. condisi drach. 7. piperis añ. & nigri, castorei añ. drach. 1. rutæ & sinapis, ana. drach 2. aloës, nigellæ drach. 1. & s. Facto puluerẽ, naribus impone, & sternutatio fiat. Gargarissmus, Recipe pyrethri, synapis, piperis, staphisagriæ, calamenthi, zingiberis, ana. 1. & s. fac puluerem, & cum melle tempera, faciens inde gargarissmum cũ oxymelle. Aliud ualet similiter: Rec. origani, sambuci, sinapis, pyrethri, calamẽthi, hieræpicrę, hysopi, piperis longi pondus æquale, factum inde puluerem distempera cum oxymelle, in modum auellanæ.

De spasmo, & tetano. Cap. XXIIII.

SPasmus & tetanus sunt non uoluntarij motus, quos membra uoluntarium motum habentia patiũtur, propter plenitudinem neruorũ, uel inanitionem eorum. Est autem triplex, uel spasmus anterior, uel posterior, uel tantum tetanus, quia tetanus à spasmo specificatur, sed tamen in mẽbris nõ apparet spasmus, quia ante & retro nerui constringunt̃, ęqualiter unde hoc nomẽ proprie sortit̃. Oportet aũt intelligamus, quia si sano homini subito euenerit spasmus, ex plenitudine necesse est efficiatur, si post acutas febres fiat, labor, uigilię, & similia, ex inanitione esse intelligas. Hanc spasmi speciẽ post acutissimas febres nascentẽ, scito esse incurabilẽ, quia nerui ubi post longum tempus non curantur, neq; acutus morbus tunc tẽporis eum dimittit, quo uirtus dissoluitur. Sed si cum febribus, uel in febriũ sit initijs est curabilis. Calores febrium dissoluunt humores, unde spasmus fit, & per membra eos dispergũt. Si ergo spasmus uel tetanus sit sine febribus, maxime tamen si febres succedunt, quoquo modo curantur. Febribus enim humor dissoluitur, & à corpore expellit̃. Vnde Hippocrates in Aph. Tetanũ spasmũ si quis habuerit, & post febris superuenerit, quoquo modo morbus

ille

ille poterit dissolui. Maxime intelligimus spasmum post febres esse incurabilem. Cum febribus dubium est, sine febribus curatur. Cum ergo spasmum sine febribus uiderimus, & hominem sanguinolentũ esse intellexerimus, de media uena phlebotomemus, si nihil disuadeat. Si ex alijs humoribus sit, tantũ cum hierapicra, picra logodion, & similibus stomachicis curet. Clysterizari, & ungi oportet, balneari, & sternutationes fieri, uel & gargarissmos sicut in apoplexia diximus. Nutriendus cibis subtilibus. Si ex inanitione sit spasmus, capiti infirmi lac asininum mulgeamus, & ouinum, & lac mulieris puellam nutrientis. Lauandũ est caput cum aqua ubi uiola, malua, hordeum, rosa sint cocta, & stercus caprinum. Post ungamus cum oleo uiolato. Infirmo medicina, ac cibus dentur, unde humectatio conficiatur, & sicut febricitãs infirmus regatur. In aqua tepida & dulci infirmus ponat. Aliquando pueri spasmum patiuntur ex neruorum contingentẽ defectionibus. Unde ex leui qualibet occasione patientes facile curantur.

De tremore & iectigatione. *Cap.* XXV.



TRemor, & iectigatio sunt accidentia ex morbis, & natura cõposita. Qui duo morbi sibi sunt oppositi. Unus sursum, alter deorsum. Superiorem natura operatur, inferiorem morbus, sicq; iectigatio & tremor concreantur. Sed incipientis causa tremoris, defectio uirtutis est, lacertos mouentis. Quæ uel à semetipsa complexionis malæ deficit causa, uel ex accidentibus animę, sicut timore, uel ex motus uoluntarij grauitate, uel ex grauanti pondere uirtutem uincente.

De stupore membrorum. *Cap.* XXVI.



DOrmitatio membrorũ composita est, inter natura, & morbũ. Cuius causa est frigiditas, substantiam neruorum coagulans, & infrigidans, & constipans, ne uirtus sensibilis eam penetrare possit. Quorum omnium medicina est una. Donemus quæ calefaciant, dissoluãt, & superfluitatem minuant, sicut theodon, & hiera logodion, & similia. Olea & unguenta superioribus fiant similia; hæc omnia fiant post balnea sulphurea & nitrea, multæ fiant fricationes. Cibos demus faciliores, & malas non habentes qualitates.

C Constan-

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI DE MEMbris faciei, Liber II.



Vperior pars capitis & cerebri infirmitates continet, & curas. Cõsequens est ergo morbos in mẽbris faciei ortos nõ esse pretermittẽdos. Incipiamus ergo ab oculis qui digniores partes sunt faciei. Deinde quoq; morbos breuiter destinauimus tangere frequẽtiores, & sępius oculis cõtingentes.

De lippitudine. Cap. I.



Phthalmia est calidũ apostema, nascẽs super albuginem oculorum, pelliculasq;. Cuius causa interior est uel exterior. Exterior maior est uel minor. Causa eius est fumus, calor solis, siue puluis. Interior est ex humoribus ad coniunctiuam tunicã cõfluentibus, unde oculi patiũtur apostema, sicut & cętera corporis membra. Causa defectio est recipientium membrorum, id est, oculorũ, & abundantia humorũ à capite manantiũ. Differentia horum duorũ est ex causa exteriore, quia exterius apostema discedente sua causa remanet oculorum sanitas. Alterius ecõtra. Exterior duas species habet, maiorem scilicet & minorem. Minor differt à maiore, quia nullam apostematis similitudinem uidetur obtinere, in tumore scilicet & duritia. Altera dura est, & tumet. Interior tumet & dolet, quæ dolet, dura est, & lachrymosa, & plenitudinem uenarũ habet. Significatio humorũ pertinẽs ad cõiunctiuam descendentiũ, talis est: Si sanguinolentia sit materia oculorum, nimia est grauitas, rubent oculi, & fiunt tumidi, liquorum emissiui, grauatur frons, lachrymæ sunt nimiæ. Si ex cholera sit rubea, sentiunt oculi quasi aculeis pungantur, rubẽt, & calent, & asperitatẽ sentiunt. Si ex frigidis uel grossis sit humoribus, uel ex uẽtositatibus, tẽtio in oculis sentitur. Nimiũ sine multo labore uel rubore grauãtur, in nocte inuiscantur, humores nimij effluunt, & ipsi sunt uiscosi. Hanc ophthalmiam cum curare disponimus, si ex causa sit qua descedente sanitas remaneat, uideamus. Tunc tandem infirmo præcipiatur ne se moueat, ut capite alto dormiat, luminis splendorem fugiat, uoces non emittat. Cibus donetur frigidus, & facile digestiuus, potus aqua calida, & clara, neq; fumo uel pulueri appropinquet,, siue soli. Sed utatur balneis, aëre, & aqua dulci temperatis, his obseruatis nõ oportet aliter medicari. Sed si contigat ex humoribus à capite descendẽtibus, si sanguis abundet uideamus, cephalicã uel mediam uenam phlebotomemus, si tamen ætas, tempus, consuetudo & uirtus patiantur, si nõ, scarificemus uel sub mento cũ uentosa. Quod si humores sint cholerici, & rubei, detur infirmo catharticũ de mirobalanis citrinis, uiolis, oxyfœnicia,

oxyfœnicia, absinthio, castiafistula, manna, & similibus rubeam cholerã pur gantibus. Præcipiatur quiescere, nec mouere, & in obscuro loco morari maxime, pedes in aquam calidam ponãtur. Caueat à coitu, paruo cibo utatur. Sæpe post purgationem phlebotomiæ, uel cathartici balneetur. Oculis album collyrium cum lacte asinino siue fœminino, apponendum est in initio. Post aliæ res apponãtur, quibus humor dissoluatur, & excoquatur, sed tamen prius purget corpus, unde Hippocrates in Aphorismo: Dolores oculorum uinum purum potatum, phlebotomia, pharmacia, & balneũ curant. Intentio tamen Hippocratis talis fuit: Vinum phlegmaticis, phlebotomia ualet & sanguinolentis, & cholericis, balneũ melancholicis, pharmacia his qui humoribus mixtis sunt pleni. Item si ex phlegmate fiat, uinum prodest. Si ex sanguine, phlebotomia. Iuuat emplastrum ex thurę & pice, mastiche, nasturtio cum albugine oui distẽperato, & super oculos imposito. Post hoc oportet inquiri, an infirmitas proprie sit illius loci, an aliũde ueniet. Si enim aliunde, medicandum est prius mandans membris, & postea illud cui mandatur, incipiendum est à medicina oculorum confortatiua, & humorũ constrictiua. In declinatione dissoluendo. In augmento sui statu, mediocriter inter confortatiuam, & dissolutiuam agatur. In dolore forti, fortiter infumandi sunt oculi cum aqua ubi cocta sint melilotus, & fœnugręcũ. Si dolor adeo sit magnus, ut pati nequeat infirmus dolorem, dare cogimur dolori repugnantia: sicut fomentationem opij & corticis papaueris cocti & similium. Accipiamus scariolam tritam, & oleo rosato mixtam, & oculis apponamus hanc: Si dolor sit nimius, farina hordei commisceatur. Similiter portulaca cum oleo rosato. Psyllium quoq; infusum aquæ rosatę oculis superpone. Vitellum oui, oleum rosatum, atq; crocũ, oculis imposita ualent. Ad ipsorum apostemata, accipiatr rosa uiridis, & lenticula innatans amni, pondere ęquali, quę pistata oculis apponantur. Si calor sit oculorum nimius, cum mundo bombycino, oleo rosato, & albugine oui infuso & apposito oculis, refrigeremus, & cum dicendis collyrijs medicemur. Collyrium album ualens calidæ ophthalmiæ, si sit cum dolore. Recipe gummi arabici, dragagãti, amyli, añ. drach. 4. cerussæ drach. 6. opij drach. 2. distẽpera cum albugine oui puluerem factum, & fac collyrium in modum piperis. Aliud, Recipe sarcacollæ drach. 8. amyli drach. 7. gummi arabici, dragaganti, ana. drach. 5. cerussæ drach 6. thuris, opij, ana. drach. 2. tempera cum albugine oui. Aliud ualens pustulis, & uulneribus. Recipe sarcocollæ temperatæ in lacte asinino, dragaganti, opij, ana. drach. 1. cerussæ drach. 6. gummi arabici drach. 4. thuris drach. s. tẽpera cum aqua pluuiali. Aliud similiter ualens ad opus unius diei, Hoc autẽ sanctus Paulus scripsit, Recipe dragagãti exagiũ 1. croci exagia 2. sarcocollæ exagia 4. chelidoniæ agrestis exagia 8. tẽpera cũ aqua. Aliud ualens ophthalmię in augmẽto ad expellendũ dolorẽ, R. cerussę drach. 2. dra-

gaganti, gũmi arabici, amyli, añ. drach. 1. acaciæ, opij, añ. drach. s. cũ aqũa pluuiali distempera. Aliud collyriũ roseum in augmento dandum. Rec. rosæ, gummi arabici, añ. exagia 4. cerusſę, costi, añ. exagia 2. opij, exagium s. tempera cum aqua pluuiali. Aliud roseũ. Rec. rosæ exagia 4. costi exagia 2. acaciæ 1. opij exagiũ, s. tempera cum aqua pluuiali. Puluis calidæ ophthalmiæ ualens, Recipe chelidonię agrestis drach. 1. sarcocollę drach. 2. fac puluerem, & in oculos mitte refrigerans cum albumine oui. Aliud, Recipe sarcocollæ drach. 5. amyli drach. 4. spumæ marinæ drach. 3. saccari drach. 2. fac puluerẽ. Aliud, Recipe sarcocollæ drach. 5. costi, opij, ana. drach. 1. fac puluerem. Aliud ualens calidæ ophthalmiæ & uentositati. Recipe sarcocollæ drach. 6. saccari tantundem, cerussæ, amyli, ana. drach. 4. costi drach. 1. Aliud, Recipe sarcocollę temperatę cũ lacte asinino, drach. 6. amyli drach. 3. saccari drach. 2. fac puluerem.

De panniculis, & albuginibus. Cap. II.


Anni in oculis fiunt, & albugines ex uulneribus, uel pustulis, quorũ uterq; est incurabilis, fiunt autẽ ex humore inter uueam & crystallinam se locãte, & coagulante, qui si sit subtilis, succus papaueris rufi, ad medicandum sufficit. Sed si grossus, fortior medicina est necessaria. Puluis ualẽs, Recipe sacchari drach. 1. spumę marinæ drach. 2. fac puluerem. Aliud, Recipe drach. sacchari, amyli, añ. drach. 2. Aliud, Recipe corticum oui, spumæ marinæ, pondus æquale. Aliud ualens obscuritati oculorum, ungulæ, & pannis ungulas comitantibus. Recipe cochleam marinam incensam, & exiccatam. Similiter ualet uentibus pannis, & prurigini, limatura æris temperata cum aceto, & per septem dies soli apposita, postq; desiccata. Collyrium ualens panniculis oculorum, Recipe cerussæ, cathiniæ aureæ incensæ, & cum aqua pluuiali tribus diebus lotæ, ana. exagia 2. cardamomi, piperis longi, spumæ marinæ, aloës, myrrhæ, oculilucij, opij, ana. drach. s. tempera cum aqua rosata, ubi fuerit costus infusus, fac pillulæ in modum lentis. Dissolue unam in lacte mulieris puellam nutrientis, impone in oculis. Aliud puluis, Recipe amyli, drachmas 4. cerussę, antimonij drach. 1. Aliud collyrium, Recipe cerussę, drachmas 3. sarcocollę temperatæ, drachmas 2. dragaganti, gummi, sacchari, camphoræ, ana. drach. s. spumę marinæ, drach. 1. gemmę non perforatę, drach. s. tempera cum albumine oui. Dicunt etiam quidã philosophi sanguinem hirũdinis calidum tantum ualere, & sanguinem upupę, & cerebrum eiusdem siccatum. Aliud, Recipe nitrum rubeum, cum oleo laurino similiter ualet.

De san-

De sanguine in oculis. Cap. III.



Rustula est sanguis qui ad coniunctiuam à suis arterijs descendit, cum ipse concrepuerint. Fit autem duobus modis, scilicet ex oculi percussione, & fissura coniunctiuæ, uel ex apostemate in cõiunctiua, & non ex sui fissura. Medicamen est lac muliebre calidum, cum puluere thuris iniectum oculis, uel sanguis turturis, siue pulli columbini, cum calidus sit: fac phlebotomari sub alis, & calidum istum sanguinẽ detrahe oculis. Aliud, Aqua fœnugræci ualet similiter. Aliud, uitellum oui coctum in aqua, & cum uino temperatum, oculis ualet impositum. Et lana ualet succida, oleo rosato infusa. Item, hysopum in aqua coctum, & panno lineo aspersum prodesse fertur. Valet acetum calidum spongiæ infusum, & oculis impositũ. Item ad dolorẽ oculorũ & sanguinem in eis coagulatum thus, mastiche, subtilissime trita cum succo apij & albumine oui temperata iuuant, si superponantur. Si sanguis fuerit in oculis ex percussura, cyminum, pistatũ cum cera sepius calefac ad ignem, & pone super oculos multotiens calidum, hoc fac donec sanguis fugiat.

De lachrymis. Cap. IIII.



Achrymæ causam exteriorem non habentes, ex humoribus à capite descendentibus ad oculos, esse intelliguntur. Hi humores per uenas cranei descendunt subteriores, siue superiores. Qui cum sint super craneũ, infirmus patitur tentionem in uenis frontis, & temporũ. Si ex uenis sint subterioribus, erunt lachrymę cum sternutationibus. Si ergo uideat quod ex uenis sint cranei superioribus, uenæ in temporibus, uel post auriculas incidantur, & super frontem desiccatiuum cataplasma imponamus. Si à uenis sint subterioribus, pilulis de hiera picra demus, & pilulas cochias, uel pilulas aureas, uel maiora antidota, sicut theodoton, & similia. In capite tale quid quod confortatiuum sit apponendum est, unde humectationes desiccentur. In oculis his collyrium imponamus, R. cerussæ, dragaganti folij, rosę, pondus ęquale, tempera cũ aqua pluuiali. Aliud desiccans lachrymas, ualens obscuritati, prurigini, ardori. Recipe hematitis, calcitheos, ana. drach. 2. chelidoniæ agrestis, galangæ, cathimiæ, ana. drach. 1. costi, opij, aloës, spicæ, ana. drach. s. factũ puluerem cum succo marathri distẽpera. Aliud, Recipe gummi, thuris, cerussę, ana. drach. 2. opij, drach. 1. dragaganti, drach. s. tempera cũ aqua pluuiali. Aliud, Rec. acacię drach. 10. opij drach. 2. & s. hęmatitis drach. 2. & s. myrrhę, & aloës, ana. exagium 1. fac puluerem. Aliud, Recipe cõchularum incensarum, gemmæ nõ pertusatę, ana. drach. 2. amyli, antimonij, ana. drach. 1. tutię indię drach. 4. camphorę drach. s.

De amittentibus uisum ab occasu solis. Cap. V.


Vnt quidam à uespere ut antea nõ uidentes. Quibus cephalica uena est incidenda, & danda hierapicra, pilulæ stomachicæ, & leui cibo nutriẽdi sunt. Abstineant à cœna nocte, accipiant epar caprinum, igne assatum, cui piper adponant longũ, gariophyllum, humectationem ineffluentem mittãt in oculos, carnem illam manducent. Similiter in aqua coctũ adiuuat, si oculi subfumigentur in coctura illa.

De continua oculorum tenebrositate. Cap. VI.


Isus defectio ex mala est complexione, uel de fumo à stomacho ascendente. Si sit à stomacho, dandę sunt drach. 2. hieræpicræ, infirmo. Si sanatur, à stomacho esse intelligas. Si non, ex mala complexione oculorum uel humorum esse, intelligendum est. In defectione à stomacho ueniẽte, danda est hierapicra, pilulæ aureę, & pilulæ chochiæ. Vtantur assidue uomitu, leui cibo, & subtili. Solet etiã cõtingere ex grosso humore inter crystalleidon, & uueam, se coadunante. Vnde cephalica uena est incidenda, & tantum auferendum sanguinis, quantum uirtus expetit patientis. Maiores etiam hieræ sunt dandę, cerebrum mundificantes, & ex uenis quę in oculorum angulis sunt, auferendus est sanguis. Singulis in temporibus sanguisugę sunt apponendę. Deinde collyria de felliculis facta. Omne autem felliculum terreum, siue aëreũ, ad hoc est bonũ, maxime tamen carnem comedentiũ, & ex rapina uiuentiũ. Qualecũq; horum inuenias, cum melle bene cocto, & colato misceas, & oculis imponas. Collyrium ualet obscuritati oculorum, & lachrymis, mundificat enim putredinem, & clarificat uisionem. Recipe antimonij, tutiæ indię, ana. drach. 4. salis gemmæ, drach. 2. chelidoniæ agrestis, scrup. 2. camphoræ, scrup. s. costi, scrup. 1. Titiam & antimonium, tempera cum mirobalani citrini aqua, & hoc tribus diebus fac, de alijs omnibus puluis fiat, & misceatur, & post desiccetur. Aliud ualens obscuritati, lachrymis, & pruritui, siccatis palpebris ex fumo cholerico. Recipe sarcocollæ cum lacte fœmineo temperatæ, drach. 2, tutię exagium. 1. cerussę, amyli, ana. drach. 1. dragaganti, calcitheos, thuris, gemmę non pertusatæ, ana. drach. s. spicę, cadmiæ aureæ, argenteę, & linguæ marinę, acatiæ, ana. drach. 4. puluis fiat, & tempera cum aqua rosata, & acrumine succi maligranati, & cum aqua ubi calamus aromaticus positus fuerit, & succus marathri. Postquã per tres dies hæc omnia fuerint temperata, adde camphorę drach. 1. & facchari scrup. 1. Aliud, Recipe costi, drach. 2. piperis longi, drach. 1. piperis albę, exagiũ 1. gallę, drach. 5. salis ammoniaci, drach. s. de omnibus puluis efficiatur. Aliud, Rec. cerussę, drach. 2. calcitheos exagium 1. hematitis, dragaganti gummi, ana. drach. 1. & s. cadmię aureę, acacię, ana. drach. 1. spicę, opij, camphorę, ana. drach. s.

fac

fac puluerē, & tēpera cum aqua rosata, & fac pilulæ in modū lentis, & cum aqua rosata, uel cum lacte fœmineo unà distempera, uel cum albumine oui.

De auditus diminutione. Cap. VII.



Vditū obsurdari, ex maiori parte est auferri. Vnde quidā philosophi, auditum portam uocauere mentis. Passio uero auditus triplex esse uidetur. Vel enim ex toto aufertur, & surditas uocatur, uel pars aufertur, & auditus fit grauitas, uel fit extra naturā, sicut cum auditus molēdini sonitus, siue cuiuslibet rei sibilus. Quod multis de causis contingit. Hæc autem passio aliquando sentitur, aliquando non. Vnde oportet ex toto, uel partim patientes auriculas soli opponi, & in die lucido intro aspici. Vbi si uideamus apostema, seu pustulas, uerrucas, siue eas muscidas, uel res exteriores aliquas, sicut puluerē, lapidē, seu uermē aliquem, intelligendum esse causas passionū, & sicut dicetur medicandum. Quod si foramina uideantur sana, nec aliquod horū habentia, intelligitur, quod neruus audiēdi patitur. Et si ex grossis sit humoribus, frigidis uiscosis, uel ex uentositate grossa, seu propter frigidum apostema, patientium uerba exauditur grauitate non sunt intelligilia. Aliquādo obliuionē habent. Oportet ergo cum medicina subuenire, caput mundificante: Sicut stomachico, & hierapicra. Fumigāda sunt capita cū aqua calida, ubi herbæ calidę, & diureticę sunt decoctę. Sternutationes, & gargarissmata ex calidis & diureticis sunt facienda. Olea calida ponenda sunt in auriculis, sicut anethileon, chamomileon, amygdaleon, amaracinum, & similia. Aliud, accipiatur ellebori albi, & castorei, ana. drach. i. nitri drach. s, in bono uino fortiter coquatur, & in auriculas inijciať. Vel de radice ellebori fiat subtilissimus puluis, in aceto temperatus. In auriculas cum lichinio infusio mittatur, neq; oportet medicinam diu morari intus auriculam, cum sit neruosa, neq; diu tolerare. Aliquando auricula ex uoce patitur aspera, magna quoq; seu uelocissima. Vnde Galenus: Vbicunq; hęc tria cōueniunt, necesse est ut auferant auditum, sicut & tonitruum.

De tinnitu aurium. Cap. VIII.



I apostemate, uel alijs supradictis careant auriculæ, sonitum tamen uideantur retinere, intelligendum est ex grossa uentositate esse, uel ex uiscosis humoribus, uel ex auditus defectione, uel qualibet re alia intercedente. Aliquādo etiā patiuntur ex acumine sui sensus. Si ex grossa sit uentositate, continuum erit. Si ex grossis sit humoribus, grauitas infirmo gignitur, nō tamen grauis sicut prior. Ex uentositate uel ex grossis humoribus, itidem ut surditas medicabitur, cum stomachicis, hierapicra gargarissmis, & sternutationibus. Poneť in auriculas oleū rosatum cum aceto, & castoreū eodem modo, myrrha, & nitrū cum oleo

 rosato

rosato distemperatum. Quę cum penna infusa ter, uel bis fundantur in auriculas. Succus radicis cum oleo rosato, & succus foliorū porri cum lacte muliebri, & oleo rosato ualent. Castoreum prodest cum oleis alijs calidis. Ex desectione si accidit nerui, acetum calidum cum succo absinthij proficit. Oleū raphani, cū oleo rosato, & fel ouinū cū porri succo prosunt. Omnia huiusmodi calida etiam in auriculas ponenda sunt. Species non purę, uel solę, sed optimę sint colatę. Vnguentum ualens ad grauitatem auditus in sonitu, & uocibus ex uentositate grossa, sine dolore, uel frigiditate uenientibus. Est autem Ioannis Damasceni: Rec. ellebori albi, castorei, costi, ana. drach. 1. rutę, myrrhæ nitri, piperis longi, ana. scrup. 2. eupborbij, scrup. 1. fac puluerem, & mitte drach. 4. amygdaleon, uel anethileon, chamomeleon, mardileon, unc. 4. Quælibet horum coquātur quousq; solum remaneat oleum. Colentur & in auriculas ponantur.

De dolore aurium. *Cap.* IX.



Liquando auriculę ex complexionum mutatione patiūtur, in frigiditatem, uel calorem, uel rebus interius nascentibus, sicut humoribus, uel de exterioribus, sicut aëris caliditate, uel frigiditate. Ex calore, nimiū sentit ardorem, & refrigerantur à frigore aëris, ecōtrario, in frigido. Si ergo sit ex calore, oleū rosatū, cum oui albumine misce, uel oleū rosatū, cum mulieris lacte, uel cū succo cucurbitę, uel aceto, uel oleo uiolato. Si dolor sit nimius, cū oleo rosato, uel uiolis opiū imponatur, uel opiū cū amygdaleo, myrrha, croco. Si aures doluerint ex frigiditate, uel apostemate, siue uentositate, oleū laurinū, anethinū, chameleon, amygdaleon amarū, nardinum, & rutaceum, & similia olea calida appone. Aliquando fęl bouis aut ouis, uel bouinam, seu ouinam urinam admisce.

De sanie aurium. *Cap.* X.



Liquando auriculę patiuntur ex sanie. Si autem doluerint nimis, à medicaminibus incipiatur dolorem extinguentibus: quod faciūt opiū, oleū rosatū, & cera, solatri succus cum oleo rosaceo, & oui albumine coctus, quę lichinio auriculis infundantur. Extincto dolore, tale quid apponatur, item sanies mūdificetur, sicut est nitrū, myrrha, mel, & alumen, in aceto cocta, uel myrrha in aceto, & sal cum lacte mulieris. Similiter fel bouinū & ouinū. Hęc omnia cum lichinio sunt imponenda. Aliud, Rec. castorei drach. 2. thuris, myrrhæ, aluminis, costi, añ. drach. 1. fac puluerem & tempera cum uino. Aliud, Rec. opium, chelidoniā agrestem, nitrū cum melle tēperata, absinthiū bibat. Si sit calidus, corticis radicis succus cū oleo omphacino coctus, & in auriculam missus iuuat. Similiter succus rutaceus, myrrha, & opium, & castoreū, æqualiter puluerizata, & cum aceto mixta, auribusq; cum lichinio imposita, iuuant.

De sanguine aurium. Cap. XI.

I sanguis subito, & sine dolore ab auribus exeat, nec aliquod aliud extrinsecus siue intrinsecus antecedat, intelligit esse in capite, qđ natura laboret expellere. Oportet igitur auriculas mundificare, ne remanente sanguine, non mundificentur. Fiat autem ablutio cum succo porri & aceto: galla similiter in aceto cocta: Corticibus maligranati, cũ aceto coctis, succo rhamni cũ aceto, & galla. Si sanguis ex percussura, siue uulneribus, & similibus exeat, renes bouini sunt accipiẽdi, in aqua & sale cocti, & parum assati, quorum est humiditas auriculis imponẽda. Si dolor ex percussura sit exteriori, thus imponatur cum libano, & anisum pistatũ, & cum oleo rosaceo coctum. Si doleant ex percussione uulnerosa interiori, fel bouinum pistatum, & cum oleo nardino mixtum, auribus impone.

De omni re in aurem cadente. Cap. XII.

I dolor sit in auriculis, propter aliquod quod ibi cecidit, siue lapis sit siue puluis, oportet auriculam apponi soli, ut uideas quid intus habeat. Si infirmus aliquid sentiat quod se moueat, significat, quod ibi aqua se coadunat, quam oportet desiccari quantum fieri potest. Si dolor tantus sit, ut non possit desiccari, accipiatur arũdo, & auriculæ imponatur. Cuius caput oleo unctum, extrinsecus foco accendatur, ut sic saltem humor ille exiccetur, uel cum lana calido oleo infusa, & auriculæ imposita, uel quodlibet bombycinum inuolutum, quod rotũdum sit, & subtilissimũ, in terebẽthina, paulatim auriculis imponas. Ille enim interior humor inuiscabit, illi rotũdo obuoluto. Quod si propter hoc nõ exeat, sternutatio naribus oppilatis iniĳcienda. Si reptile inciderit auribus, frondiũ persicorũ succus inĳciatur calidus. Si uero ex uermibus ibidẽ nascẽtibus dolor sit in auribus, cannula subtilis imponatur, & suggatur. Si nec sic exeant, uinum in quo coctum sit absinthiũ, uel puluis eiusdem: Oleum persici, uel succum calamenthi, siue radices apponas.

De fœtore narium. Cap. XIII.

Liquando homines in naribus fœtores horrendos patiuntur. Qui multipliciter esse uidentur, Vel enim ex humoribus salsis, & fœtidis à capite descendentibus, siue ex aliĳs non salsis humoribus, ex uulneribus, pustulis, seu apostematibus fœtentibus generantur. In naribus autem considerantes, nihilq; horum ibi uidentes, perpendimus, quia à capite egrediatur. Caput ergo mundificemus cum hiera picra, hiera Galeni, hiera logodion, theodoriton, & similibus. Capite mundificato, ad nares est redeundum. In quibus si calidi sint humores, designatur, quia nares sentiũtur ardentes & pungentes. Erit ergo aliquid ponendũ,

unde

unde nares refrigerentur. Sternutationes faciendę cum oleo rosato, & uiolis. In capite ponenda aqua, in qua myrtus, uiola, rosa, & cortices papaueris sint cocta. Si ex pustulis uel uulneribus sint, cephalicam uenam phlebotomemus, nisi quid contrarium sentiamus. Si phlebotomare nequeamus, scarifemus, & à summitate nariū minuamus, neque digitis uel manibus pustulas attractemus, seu fricemus. Si pustula nimiū sit humida uel liquida, oleo myrtino, uel uiolato, siue rosato, est perungenda. Hoc unguentum est adhibendum. Recipe lithargyri, cerussæ, cadmię argenteæ, ana. scrup. 2. acacię, gallæ, sandali rubei, gummi arabici, ana. scrup. s. fac unguentum cum oleo rosato, & cera. Si pustulæ sint siccæ, cum oleo uiolato, & alijs uiscosis, sicut semine citonij, psyllio, dragaganto, cera, & similibus sunt humectandæ. Vnguentum Ioannis Damasceni uulneribus narium, uel pustulis labrorū, carnibus superfluis ualet, & maxime siccis. Recipe cerę albæ drach. 4. medullæ bouinæ drach. 2 dragaganti, gummi arabici, ana. drach. s. olei uiolati, sesamini, amygdalini, quantum sufficiat, & semen citonij atq; psyllij, unde ungendæ sunt interius & exterius. Puluis calamenthi naribus insufflatus, succurrit pustulis fœtentibus. Similiter iuuat alumen cum melle distemperatū. Vnde lichinium unctum, est naribus apponendum. Si naribus pustulæ, uel porri, uel caro superflua nascatur, perfectior est medicina, ut incidant. Deinde myrrhæ, aluminis, ana. drach. 2. mittamus corticem colocynthæ scrup. 1. nitri scrup. s. fac inde puluerem, & lichinium aceto infundēs, naribus apponito, puluerem superaspergēs. Quod si oppilatio quæpiam in naribus nascatur, oculi piscis lucij accipiant, nigellæ, cōdisi, costi, ana. drach. 1. omnia in samsuci succo distemperētur, & cum oleo uiolato sternutatio cōficiatur.

De coryza. *Cap.* XIIII.



Coryza est extra naturam humiditas, descendens à prora capitis per nares, quæ semper frigore, uel calore augmentatur, sed multo magis ex frigore. Cuius causa mutatio est aëris assidue. Quia uero aër in autumno semper est mutabilior, & coryza tunc temporis semper est frequentior. Si ex calidis sit humoribus & acutis, infirmus calorē & asperitatē in naribus sentit, quasi fumum ignis. Si ex frigiditate, econtrario erit. Cum ergo uideamus stillam per nares egredientem nimiū liquidā, uel acutissimā, perpendit in interioribus morbū & humores esse indigestos. Sed spissari incipientes, & ab acumine suo desistētes, morbū dant intelligi augmentari, & iam incipientem digeri. Cum augmentari desistat, nec declinari incipiat, statim medicus perpendat. Si humiditas dimittatur, morbi declinatio est intelligenda. Tunc medicina est incipiēda. Tantum intelligatur unde sit morbus: si enim sit ex calore, medicabitur cum frigidis, Sicut super aqua inclinari, ubi chamomila, rosa, myrta sint cocta.

Similiter

Similiter super lapidem calidum aceto infusum subfumigetur cum saccaro, & charta bombicina caput operiatur, ut cerebrum fumus perforet. Similiter cum furfure hordeaceo, aceto infuso est subfumigēdus. Epithema in capite cum oleo rosato, & chamomeleo imponatur. In naribus camphora, oleum rosatum, & aqua rosata, sunt odoranda. Lauandū est caput cum aqua ubi ubi myrtę, balaustiæ, & rosę sint cocta. Percipiendum, ne temere humores à naribus audeat extrahere. Timendum enim ne in pulmonem uel guttur descendant, & causa peioris morbi fiant. Neque supini sed in latere iaceant, balneum in aëre, seu aqua temperatū habeant. Cibum leuem, & facile digestibilem comedant. Si coryza sit ex frigore, cura calida, & subtilis est adhibenda, sicut inclinari super aquā, ubi melilotus, chamomilla, anethum, samsucus sint cocta. Fumigandi sunt cum thure, ligno aloës. Caput studiosissime operiatur, neq; nimio somno utatur. Somnus enim catarrhactas aperit. Vngat caput cū anethileo, chamomeleo, rutaceo, castoreleo, & mittat in nares nigellam, balneum intret, aquam capiti non aspergat. Si ex coryza sternutatio fiat, nigellam assam, & subtilissimam cum oleo in nares mittat, cibum comedat calidum, plenitudinem caueat.

De sanguinis fluxu de naribus. Cap. XV.



SAnguinis fluxus à naribus, aliquando est utilis, aliquando inutilis. Vt si in causone & phrenesi contingit, & in menstruis, & in catarrhis calidis ex motu naturę & sanguinis. Inutilis, cū ex nimio est calore in corpore interiore. Qui cū bulliat, fumū ascendere facit ad capitis superiora, & implens uenas, crepat, ut currere eas facit. Aliquādo in uenis capitis ꝑ se crepatis, fluxus fit sanguinis. Si autē sanguis in fluxu augmentetur, cephalicam uenam minuamus. Si sanguis ex dexteris sit naribus, à dextris est minuendus. Si à sinistris, ab illo latere phlebotomandus erit. Ligetur extremitas corporis cum pannis lineis. Quod si his omnibus sanguis non cōstringatur, constipatiuis, & stipticis rebus est medicandus. Cortices oui incensas, naribus insufflemus, uel lichiniū in caustо infusum, gallam non pertusatam, & aceto infusam. Item camphora cum galla, pulueris inde factus cū lichinio, naribus imponatur. Sternutatio fiat cum cāphora, oleo rosato cum succo hyoscyami. In frontem ponamus cretam, cum aceto distemperatam. Cataplasma de sandalis faciamus, rosa, hordei farina, mixta cum succo portulacę, aqua rosata & aceto temperata. Infirmus iaceat supinus, & in faciem mittamus, aquam frigidam cum aceto mixtam. Quidam dicunt quod stercus asininū uel porcinū aceto infusum, & naribus odoratū, sanguinem stringit. Si non sistitur mane à summo usq; ad extrema ligemus. A parte naris effluentis uentosetur sine scarificationibus.

De fissuris

De fissuris labrorum. Cap. XVI.



Abra aliquādo fissuras, aliquādo patiunť pustulas siue uulnera. Quod ex acutis cōtingit humoribus, his aūt erit subueniendū oleo, & rosis, uiolis, uel cera, & oleo rosaceo. Si pustulæ sint humidæ, rosam siccā cū gūmi tēpera, & labra unge, uel cū sandalis rubeis, rosa, gummi arabico, cerussa, temperatis cum aqua rosata. Aliud, Recipe cerussæ, uel rosę, drach. 10. cerę drach. 5. litargyri, cadmię argenteę, hęmathitis, ana. scrup. 2. croci. scrup. 5. olei rosati quantum sufficiat. Si cum multa sint cōcauitate, axūgia anseris, capræ uel medullę bouinę labra ungat.

De grauedine linguæ. Cap. XVII.



Ingua aliquādo motum perdit, unde & sensum amittit sermonis. Cuius causa est ex defectione uirtutis motiuæ à cerebro ueniente, uel ex neruo per quē uirtus ipsa transit cōstipato apostemate, uel quapiā alia re, uel proprie uitia in ipsa linguæ sunt substantia, sicut cōplexio mala ex frigore, siue calore, humiditate, siccitate, uel apostemate, tumor & similia. Quod si lingua nimiū uideať tumida uel rubea, nimiū calorem significat. Si alba, frigiditatē. Si mollis, humiditatē. Si sicca & contracta, siccitatē. Si sunt apostemata, uel uulnera, uel pustulæ, siue tumores, aperte intelligimus, quia his sermo impediatur. Si lingua sit sana, nullas habens pustulas uel maculas, loquela tamen sit ablata, & alia quędā corporis mēbra laxata, cerebro erit infirmitas. Si sermo auferať nullis alijs mēbris patiētibus, ex neruorum est cōstipationibus. Aliquando perditio est loquelæ, ex perdita mēte. Quæ cū omnia disponamus curare, in corporis uniuersali plenitudine, mediā uel cephalicā debemus imminuere, nisi quid cōtrarium uideatur obstare. Est autē faciendū secūdum uires patientium, quia humores cum sanguine sunt mixti. Post tamen humoribus dominantibus insurgendum est cum medicaminibus. Si morbus sit ex cerebro, uel neruo, per quem trāsit uirtus, dandū est unde cerebrū mūdificetur, sicut hiera fortissima Galeni, hiera logodion, hiera Archigenis, hierapicra, & interuallis purgetur cū gargarissmis: sternutationibus etiā calidis, & odoriferis. Vngetur caput cū aqua calida, ubi chamomila, anethū, melilotus, & similia sint cocta. Vngamus post caput unguentis calidis & dissolutiuis. Si sit in lingua cōplexio mala, & calida, phlebotomandę sunt ambę uenę sub lingua. Purgandum est cum mirobalanis, cassiafistula. In apostemate calido gargarissmum faciamus, cum succo solatri, portulacę, boraginis, coriandri, succo maligranati cum aceto. Similiter gargarissanda est aqua ubi rosa, hordeum, lentes, & liquiritia sint cocta. Si durum sit apostema, gargarissmus cum lacte fiat, & sapa, & aqua ubi ficus sicca, & marathrū sint cocta. In frigiditate & humiditate apostematis, quod albedo & mollities portendit, demus hieram quam diximus, & the-

riacam maiorem. Fricemus linguã cum philonio, sepe balneandus est calido aëre sine aqua. Gargarissmus fiat cum sinapi, & melle. Alius gargarissmus Ioanis Damasceni, qui dissoluens phlegma linguæ, ad capitis ualet dolorem, & paralysin. Recipe origani, pyrethri, zingiberis, piperis nigri, albi, longi, cinnamomi, hysopi, nigellę, samsuci, costi, pondus æquale, fac puluerem, & tempera cum sapa, faciens gargarissmum cum oxymelle. Si pustulę, uel uulnera sint in lingua, pręcipiatur ut succus celsi sub lingua teneatur, uel arnoglossę, solatri, cum quibus sandali misceantur rubei, uel aqua ubi balaustia, lentes, myrtus, & rosa sint decocta. Quibus medicandum est, utpote de bucca dicendũ est. Si uulnera sint, farinam lentium, oleum rosatum, crocum, oui albumen iudicamus superponenda. Hæc conficiantur, & unguentum Ioannis Damasceni fiat.

De dolore dentium. *Cap.* XVIII.



Entium magnũ est iuuamentum, & cum iuuamento magnum ornamentum, ipsorum qui non patiuntur, quod in patientibus actio corrumpitur, quorum passio est diuersa. Cuius diuersitatis pars palàm est uisui, sicut putredines, fœtores, rupturæ, perforationes, motiones, limositates, & alia similia. Est etiam alia uisui non apparens, sicut cum nimium dolorem sentiant, & tamen dentes sani appareant. Causa est, nimij humores à capite descendentes, siue à stomacho ascendentes, uel humores acuti pungitiui in gingiuis, uel paruitas cibi. Ex acutis humoribus, dolores nimĳ, & pulsus sentiũtur, propter acredinẽ humorũ. Ex paruitate cibi, dentes sunt sicci, gingiuæ quales in decrepita uidemus ætate. Significantur dentes causa capitis dolere, quod grauitas est in capite, rubor & calor in facie, quibus intelliguntur esse causæ sanguis, & cholerę, descendentes à capite. Ex stomacho, quod calor & fumus ascendens ab eo, uel buccę amaritudo portendunt morbum esse sæpius ex stomacho. In dolore non adeo magno facies inflatur, capite grauato, humores phlegmatici, seu melancholici à capite designãtur egredi. Dolor in stomacho, & acida ructatio, certificant morbum esse ex frigidis humoribus. Ex calore solis, uel frigore si dentes patiãtur, non tantum dolent sicut ex humoribus. Aliquando dolent ex cibo siue potu actu calidis siue frigidis. Si ergo doleãt propter humores, quales sint inquiri oportet, an à stomacho, uel capite uenientes. Si humores calidi, & acuti descenderint à capite, cephalica phlebotomanda erit, nisi quid obuiet contrarium, sicut uirtus & ætas. Quæ si contrariæ sint, minuentur ambæ sub lingua uenæ, dandum catharticum de hierapicra, cassiafistula. Si sint ex stomacho, & calidis, pilulæ de stomachicis, & aureis sunt dãdæ. Catharticum cum mirobalanis, & oxyfœnicia, & uomitus inungantur. Dolores dentium ex grossis humoribus à capite descendentibus, cum theodo-

rito,& similibus,purgari uolunt, & similiter dolores à stomacho uenie͂tes. Gargarissmos faciamus,& sternutationes,grossos humores capitis purgantes. Purgatis humoribus capitis,siue stomachi,redeundum ad dentes medicandos,cum stipticis dentes confortantibus,& humori repugnantibus. Calori in bucca,succus solatri portulacæ,scariolę est apponendus, uel myrtus cum aceto cocta. In doloribus ex frigore, dentes fricemus cum zingibere, & melle. In frigiditate,& humectatione,pyrethrum, staphisagriam, hysopum puluerizato,& cum melle & aceto temperato. Acetũ,& salem in buccam ponito. Caparis radicem, & colocynthæ cum aceto, staphisagriam, pyrethrum,hysopum,elleborũ nigrum pulverizato,& cum aceto siue mellis temperato & superponito dentibus. Aliud ualens ad dentium dolorem propter frigiditatem,& grossam uentositatem. Recipe hysopi,pyrethri,ellebori nigri, radicis calamenthi, cucumeris syluestris radicis, caparis, ana. drach.1. Coque cum oleo & aceto,tamdiu quo ad solũ oleũ remaneat:inde dentes fome͂tato dolentes. Partem tamen tollens cum oleo rosato mixtam, ex parte dentium dolentium mitte in auriculam. Si inde dolor non mittigetur, philoniũ super dentes ponamus uel theriacã maiorem. Si nec sic dolor quiescat,res aliqua apponatur mitigatoria,sicut est opium,hyoscyamus,& similia. Si dolor ex frigiditate sit, radix cucumeris syluatici, elleborum, euphorbium, super dentes ponenda sunt. Quod in principio morbi,uel in statu est obseruandum.

De dentibus putridis. Cap. XIX.



Dentes aliquando perforantur,aliquando rumpuntur,aliquando ex humoribus in colorem citrinũ, uel uiridem,seu nigrum mutantur. Quæ omnia ex humiditate putredinum nascuntur pessima,quæ ex malis cibis intra stomachũ per neruos, & uenas currit ad ligamenta dentium. Hoc cum medicari uelimus corpus infirmi consideremus,ut abundantes humores purgemus,& post cum re co͂fortatiua,& mundificatiua,ad dentes curandos redeamus. Si corpus hac abundantia careat, à dentium radicibus incipiatur medicina. In dentium radicibus si perforatio, uel comestio uideantur, gallam non perforatam puluere mus,& cum oleo lucij distemperemus,& dentibus superponamus. Similiter pyrethrum,nitrum,cum melle temperata,ualent. Nigella assata,& cum aceto temperata ualet. Similiter lac ficuũ cum panno lineo, piculam in dentes ponamus,cum aceto misceamus,buccam non lauemus. Quæ similiter prodesse uidentur. Si dentes sint perforati,& dolores nimij, uermes habere sunt intelligendi. Vnde myrrha,styrace impleantur foramina. Similiter pipere,pyrethro,uel philonio, uel opio,radicibus colocynthę, & semine eius, infirmus subfumigetur, os habens apertũ. Vel cum sinapi hyoscyamo, uel

cum

cum dente canino. Hęc enim dolorē mitigant, & uermes expellunt. Aliud, Rec. hyoſcyamū, ſemen roſę, ſemen porri, tēpera cum picula, & dentiū imple foramina. Aliud, Rec. arſenici, ſandarache. añ. exagiū 1. aluminis, & gallæ, ana. drach. 1. ſpumæ marinæ, pyrethri myrrhę, ana. drach. s. oculi lucij, gūmi, ana. drach. s. tēpera cū uino, & mitte in eadē foramina. Si per huiuſmodi dolorē nō mitigabis, dentes ferro extrahere oportet, quos ſi ex aliquo cōtrario nequeamus ferro extrahere, incidamus radices dentiū, & hoc mittamus medicamentū. Rec. farinę de frumento, drach. 1. tēpera cum lacte tithymali, & impone dolori dentiū: Quod ſi denti circū ponať, ſine ferro eradicātur. Similiter fecem olei cum melle coctam, & in ſpiſſitudinē mellis redactā impone, & idem facit. Radix colocynthę cum aceto tēperata idem facit. Cortices radicis mori, & pyrethrū, æquali pondere tēperata, cum aceto in ſale faciunt his ſimile. Hęc autem non tangantur à ſanis dentibus.

De dentibus commotis. *Cap.* XX.

DEntes aliquādo mouenť, & cauſa motus humores ſunt in dentiū radicibus. Qui ſi ſint acuti, neceſſe eſt in dētibus putredines, & foramina effici. Quod ſi nō ſint, contrariū. Si humoribus his infirmus ſit plenus, purgādus eſt, & mūdificandus, & poſtea cū re ſtiptica & ſiccatiua ad dentes curādos redeamus. In acutis ergo humoribus cephalica uena muniať, aut in ceruice ſcarificeť, deinde acacia accipiatur, & dētibus ſuperponať. Gallā cū aceto coctā gargariſſa. Cortices maligranati, & ſumac, balauſtia, ſtringūt dētes, cū aceto cocta. Libra gallę in aceto poſita, & exiccata atq; puluerata ſuper dētes eſt ponēda. Aliud, R. gallę, aluminis, cataputię, corticis maligranati, ęquale pōdus, tēpera, & puluera, mittēs interius & exterius. Quod ſi dentiū motus ex phlegmaticis ſit humoribus, aluminis, drach. 4. ſalis drach. 2. factū puluerē, ſuper dentes ponamus. Cū alumine dentes ſuffumigemus. Aliud, alumen incēſum, cinerē tamaricis, ſalē, ęquali pondere puluera, & ſuper dentes pone. In auriculas proijciēda ſunt olea. Dentes ſunt fricādi, de his quę ſumus dicturi. Dentes patiūtur ex ciborum acruminibus, in quibus pro medicina portulaca, & eius ſuccus, cepæ, uel nuces, uel auellanę, uel amygdalę ſunt maſticandæ.

De dentibus fricandis. *Cap.* XXI.

DEntiū colores aliquādo mutantur propter dentiū putredines, & limoſitates. Quos oportet fricemus his fricationibus. R. furfuris cōbuſti, ſpumę marinę, añ. drach. 15. ſalis gēmæ, drach. 30. facto puluere, fricato dentes inde. Aliud dentes cōfortans, & mūdificans. Recipe hordei farinā, & ſalē, quę poſita in charta bombycina cū melle prius diſtemperata, & cū charta cōbuſta, diſtempera cū ſapa, poſtea & cum ſale, & exiccatis dētibus frica. Aliud, dentes albificās, ſanguinē gingiuarū cōſtringens,

& bonum odorē faciens. Recipe galliæ muscatæ, spumę marinæ, salis incensi, cornu ceruini similiter incensi, ana. drach. 5. aluminis, nitri, corticis mali granati, gallæ, balaustiæ, ana. drachmas 2. spodij, spicę, costi, cardamomi, ligni aloës, ana. drach. 1. fac puluerē. Aliud, dentes mūdificans, & bonū odorem dans, uuā cadentē leuat, dolorē gulę, oris, & dentiū alleuiat. Rec. cornu ceruini incensi, drach. 12. cyperi, piperis albi, an̄. drach. 5. myrrhę, exagiū. 1. aluminis, ammoniaci, salis, ana. drach. 1. fac puluerē, & cū sapa tēpera. Post super carbones assa, post itęm puluera. Aliud, Rec. hordei farinæ, & salis cū melle tēperati & incensi, an̄. drach. 15. cōchulę marinæ incēsę, spumæ marinę, ana. drach. 5. spodij, uitiū cineris, boli, marmoris albi, lateris ueteris & albi, an̄. drach. 5. sandali rubei, galliæ muscatę, seminis rose, spicę, an̄. exagiū. 1. fac puluerē. Aliud, Rec. ungulę caprinę, ossuū dactylorū, cornu caprini, conchulę marinæ, ossuū mirobalanorū pondus ęquale, hęc omnia prosunt incensa. Spumam marinam, galliam muscatam, ęquali pondere puluera.

De gingiuis. Cap. XXII.


Ingiuæ aliquādo patiuntur multiformiter, ex putredinibus, ex apostematibus, ex mollitię, ex pustulis, ex uulneribus. Gingiuis patiētibus, corpus pati necesse est. Patiūtur ex corruptis humoribus putrescentibus & malū odorē facientibus. Mollities sanguinis facit fluxum. Apostema ex calidis humoribus, dolorem nimiū & pulsum. Ex frigidis, neq; dolorē, neq; pulsum facit. Minorationē carnis, & eiusdem scissionē frustratim, ex acutis humoribus, dixit esse Galen. Sunt autem quatuor modi: uel enim ex toto cadit caro, uel dentibus uicina interior, uel extremitas, uel inter dentes inculcata. In mollitie curāda, cephalica incidatur uena, hoc si cōtrarium nō permittat, collum scarificandū esse scias. Deinde bucca lauāda cū re humiditatis restrictiua, sicut succo arnoglossę, myrti, balaustiæ, rosæ, simul, uel separatim coctorū in aqua. Itē lauanda cū aqua rosata, uel puro aceto. In apostemate calido oportet scarifari, & catharticum de cassiafistula dari, buccam cum solatri succo lauari, uel coriandri cum aceto, uel arnoglossę succo, uel lacte acido, uel hyoscyamo in aceto cocta. In apostemate frigido si sit ex plenitudine, lauemus buccā, cum aqua ubi cocta sit mastiche, uel cum aceto in quo scilla sit cocta, uel uino in quo sumac, uel aqua cum melle calida, uel oliuarum iure. In pustulis uel uulneribus aqua rosata bucca lauetur, uel cum aceto ubi rosa sit cocta, uel balaustia. In uulneribus, uel pustulis ex siccitate, aqua rosata cum psyllio, uel semine citonij uidetur prodesse. Si ex diminutione sit carnis, detur medicina consolidatiua, & carnis completiua, sicut sanguis draconis, thus, farina orobi, męl acetum scilliticum cum aristolochia rotunda, & similia.

De fœtore oris. Cap. XXIII.



Oetor in ore ex putredine nascitur gingiuæ & dentiũ. Si infirmus admotis digitis in his duobus nil fœtoris inuenerit, intelligi poterit, quia ex putredine fit phlegmatis in stomacho: si autem inuenerit esse de gingiuis, detur medicina humores desiccans, & carnem comedens putridã, carnemq́ sanam renouans. Bucca lauetur cũ aceto, ubi myrtus coquatur & balaustia. Studeat dẽtes lauare, & gingiuas, ne quid cibi ibi remaneat. Fricationibus utatur superioribus. Cibum humidum caueat, maxime lac, & ex lacte facta. Medicina utatur, qua bucca prout diximus odorificet. Si non de gingiuis, sed de putredinibus est phlegmatis, inde mundificãdus est stomachus. Hoc sæpe cũ uomitu, & pilulis de hierapicra, & cochijs, & aureis, & stomachico maiori. Abstineat ab omni genere piscium, grossis carnibus, & habẽs phlegma generãtibus. Gingiuas & os mũdet cum panno aspero. Vtatur pilulis Ioannis Damasceni odorando ualentibus ori. Rec. gariophyli, nucis muscatæ, cinnamomi, mastichis, añ. drach. 8. sandali, rosę, ana. drach. 10. cubebæ, drach. 7. cardamomi. drachmas 6. ligni aloẽs, unc. 1. gallæ drach. 5. fac puluerẽ, tẽpera cum succo malorũ, & aqua rosata, postea pilulas fac in modum ciceris, & sub lingua unam uel duas teneat. Aliud eiusdẽ similiter, Rec. cyperi, cinnamomi, cardamomi maioris, gariophyli, ana, drach. 2. gallę nõ pertusatæ, gũmi arabici, galliæ muscatæ, spicæ, nucis muscatę, rosæ, ana. drach. 1. hieræpicræ, drach. 5. fac puluerẽ, & cum succo apij tempera: Faciens pilulas da cum aqua rosata. Aliud, Rec. cinnamomi, gariophyli, nucis muscatæ, mastichis, ligni aloẽs, rosę, añ. exagium 1. sandali albi, spicę cubebæ, cardamomi, gallæ, cãphoræ, ana. drach. 1. fac puluerẽ, tempera cum uino odorifero, & fac pilulas, & eas in bucca teneas. Os lauetur cum aqua ubi anisum, mel, myrti succus, & uinum odoriferum commisceantur.

De morbo oris. Cap. XXIIII.



OS aliquando solum infirmatur, nullis alijs membris infirmantibus uicinis. Patitur autem pustulas, uulnera, & similia, quæ sequuntur ex corruptis humoribus aliunde ad buccam cõfluentibus. Si rubeat, quod ad nigredinem ferè accedat, & caleat, doleat, & ardeat, sanguis erit, & cholera rubea. Si autem parum doleat, caleat, & ardeat, intelligitur esse phlegma. Si in multam nigredinem traducitur, tanto est molestius & periculosius, ne ad farsum deueniat. Aliquãdo in ore ulcera nascũtur. Sunt autem uulnera in labris, siue in lingua intima maxime lactentibus euenientia de acumine lactis, quod salubre est eis. Cum stiptica autem medicina, paruo tempore sanantur. In perfecta ætate si nascantur, pessimum est sicut de pessimis nascẽtia humoribus. Quę huiusmodi lin-

guæ innascunt, pessima sunt, si pars magna linguę auferatur. Inde enim homines periclitantur. Intellectis oris infirmitatibus, medicina incipiatur repugnans humoribus. Quod in principijs maxime debet fieri. In medio repugnatiua, & desiccatiua. Neq; dissolutiua iūgamus nisi ex ordine. Oportet ergo prout uidebitur humores cathartico, uel phlebotomia dissoluātur. Repugnatiua medicina in initio talis est danda: Sapa ex moris confecta, & sapa ex uino confecta, & aqua ubi coctum sit sumac, myrta, balaustia, uel solatrum. Humoribus minui incipientibus, sed non ex toto se dissoluentibus, supradictis myrrha, & crocus admisceantur. In oris apostemate, non ex corporis humore, in primis danda est causa dissolutiua, neq; curandum de repugnatiua. Si in solo ore sint uulnera, uel pustulæ, corpore toto plenitudine carente, lauetur bucca cum succo solatri, coriandri, sandalis rubeis, & croco, & secundum quod dictum est gingiui medicemur. Hoc medicamentum Ioannis Damasceni dandum, ualens pustulis oris, uulneribus, & uulnerationibus, Recipe lentium mundatarum, boli, ana. drach. 5. coriandri, chelidonię agrestis, sandali, ana. drach. 3. spodij, semen rosæ, semen portulacæ, borraginis, ana. drach. 4. croci, balaustię, nitri, arnoglossę, ana. drach. 1. factum puluerē superpone, & cum aqua rosata laua, uel cum succo maligranati, uel cum succo coriandri. Aliud ualens calori, pustulis in gingiuis, uuulæ, & gulæ, & maxime pueris, corpore delicatis. Recipe amyli, drach. 6. spodij, agrestis chelidonię, ana. drach. 2. seminis rosę, drach. 3. croci drach. 2. sacchari, drach. 4 cardamomi, drach. s. camphorę scrup. s. fac sicut de prioribus diximus. Aliud eiusdē Ioan. Damasceni ualēs similiter, Recipe seminis rosę, liquiricię, amyli, spicę, cyperi, nucis muscatę, cinnamoni, ana. exagiū 1. camphorę, aluminis, croci hortulani, scrup. 2. folij, scrup. 1. Deinde puluerē fac sicut de alijs. Aliud ualēs similiter, Rec. sacchari, amyli, seminis portulacæ, semen rosę, ana. exagium 1. gallæ non pertusatæ, borraginis, semen cucumeris mundi, lentis mundę, ana. drach. 1. camphoræ, croci, spodij, scrup. 1. fac puluerem cum aqua rosata, & succo maligranati. Ablue sicut superius. Si hę ulcerationes lactentibus eueniant, mater lentes, & micā panis accipiat, & super ulcerationes ponat amylum cum aqua temperatum, crocū, semen rosæ. Detur ad manducandum tantum res stiptica, sicut pini, mala citonia.

De lentiginibus. *Cap.* XXV.


Entigines in facie nascuntur maxime, & tamen in corpore aliquando apparent toto, sed tamen plus in facie, siue sana, siue infirma. Aliquando hæ lentigines propter solis eueniunt ardores, aliquando puellis contingunt cum menstrua melancholica non per locum suum exeunt, sed ut egrediantur, per totum corpus se dispergunt. Hæ solis unguentis possunt sanari. Sed quę masculis eueniunt, uel

causa

causa morbi, difficiles possunt curari. Cũ enim ex cholera nigra oriãtur, ea nõ putrescẽte qualitates cutis mutant. Si aũt in sola facie uideant, cephalica uena minuat. Si corpus totũ aspergit, de medicina phlebotomemus. Quod si minuere nequeamus, humores cũ catharticis, & pharmacia dissoluamus. Deinde ad unguenta redeamus, id est, amygdalas, amaras, bene pistatas, & eis imponamus, semen erucæ similiter, farinã orobi cũ melle distẽperatam, uel cum succo citrini mali acidi, farinã lupinorũ in aqua coctam, lac ficuum, myrti fructũ pistatũ, soricũ stercus uetus cum aqua distemperetur. Dioscorides: Semen melonũ cũ carne ipsorũ ad hoc ualet. Aliud Ioan. Damas. Recipe farinã lupini, & frumenti, amygdalę mũdæ, sacchari, añ. exagiũ 1. liquiricię, gũmi Arabici, ana. drach. 2. myrrhæ, nitri, costi. ana. exagiũ 1. tẽpera cum lacte. Aliud, Rec. farine fabarũ, & frumẽti, añ. drach. 4. croci, & costi, añ. drach. 1. tẽpera cũ aqua ubi fœnugræcũ sit coctũ. Aliud Pauli, R. oryzę lib. 10. libani, nuc. 9. nitri lib. 1. mastichis unc. 3. albumen ouorũ 20. cũ corticibus eorũ, carnis melonũ, quantũ sufficit. Aliud mundificãs faciem. Rec. lupinorũ, fabę, semen melonis, ęquali pondere, lentiũ medietatẽ, fac puluerẽ. Vnge cum lacte mulieris, uel asinę. Aliud, Recipe farinę lupini, fabarũ, lentium, amyli, amygdalę amarę, añ. drach. 4. semen melonis, cucumeris, oryze, dragaganti, ana, exagiũ 1. meliloti, condisi, croci, costi, añ. exagia 10. fac puluerẽ, tẽperans cum albumine oui. Vngat autem nocte, lauet in die. Si in faciæ pustulę nascuntur, durę siccæ atq; paruę, alumen, gũmi, lentes, pulue rentur, & inde facies lauetur. Similiter gummi arabicũ, & nitrum cum aceto temperatum, faciem de omni re mundificat. Aliud, Recipe catinię argentę, exagiũ. 1. cimoliæ, boli, terrę armenicę, ana, drach. 1. sandarachę, scrup. 2. tempera cum aqua rosata.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, LIB. III.

De Angina. *Cap.* I.



IN duobus libris pręcedentibus tantũmodo dictũ est, de infirmitatibus capiti & faciei accidentibus, modo dicãtur morbi membrorum ministrantiũ cordi. Cor enim lucerna corporis. Dicantur ergo morbi, & eorum causæ, & significationes subiungãtur medicinæ, & incipiẽdum est à molestioribus, & suspectioribus, ut est angina. Vnde Galenus: Qualecũq; inquit morbus in gulam uenerit, & inflatione sua spiritũ tenuerit *συνάγχη*, id est, suffocatio uocanda erit. Sed tamen hic morbus à se inuicẽ diuersatur. Angina enim passio aliquando est, ex humoribus à capite

ad guttur descendentibus, aliquando primo die mortificans, uel secũda, uel tertia. Quia enim est peracuta, & mortifera, id est, hominẽ cito mortificat, & suffocat, iccirco συνάγχη uocata est. Angustat enim flatũ, ut infirmus neq; cibum possit recipere, neq; potum, uel si recipiat paruissimum, humores autem descendentes sanguinolenti sunt, uel cholerici, uel phlegmatici, uiscosi, & salsi. Ex melancholia enim nũquam hoc apostema fit, quia hic morbus cito præualet cum sit peracutissimus. Sed melancholia post longum tempus operatur. Vnde impossibile est de nigra cholera esse. Flatus in angina laborantiũ proprie est longus. Causa eius longitudinis strictura est gutturis. Quod cũ quantũ sibi sufficiat aërem in impetu sibi trahere nõ ualeat, longo spacio necesse est ut expleat. Anhelitus ergo breuis, laudabile signum est in angina. Vnde Galenus super Prognostica Hippocratis: Pessimum anginæ generis est, quod comitatur spirãdi difficultas, neque nimium dolorem, uel angustiam fecisse uidetur exterius: In gula, siue in collo si tumor non apparet, neq; rubor. Minus est malum si non anhelitum habet angustum, sed cum tumore, & rubore, in gula, & collo facit dolorem nimiũ. Minus etiam est malum, cuius non nimius dolor est, neq; flatus angustiosus. Hoc genus non est in gutture, sed iugula, uel in collo, uel in utroq;. Oportet ut signa humorum dicãtur, unde hic morbus cõcreatur. Si sit ex sanguine, infirmus apparet plenus corpore, rubet in faciei, uenę facie sunt plenę, plenus pulsus, tumor calidus, & rubeus. Mõstrat ęger quasi uinum iugula sapiat. Dięta eius antea multi sanguinis fuit generatiua. Ex cholera rubea, fit fortis dolor, angustia nimia, calor atq; sitis maxima, fumositas in gula, pulsus uacuus, & fortis. Ex uiscoso phlegmate, dolor non est nimius, neq; prædicta signa in eo uidentur, tumet lingua, & mollescit, dolet parum. Ex salso phlegmate, sapit amarum salem in gula. Vox eius sicut catulorum paruulorum. In huiusmodi medicãdis, humores sunt perquirendi. In sanguine, cephalica uena est minuẽda. Hippocrates in Epidemijs: In angina inquit oportet incidere uenas. Galen. semper incidere pręcepit uenas secundũ quod oporteat, id est, quantum uirtus pati ualeat. Dat autem intelligi duobus modis debere incidi, secundum magnitudinem morbi, uel quantitatem uirtutis. Synãche autem est ex maioribus morbis. Si sanguis cũ cholera rubea mixtus esse perpenditur, uentrem humectare debemus, cum cathartico de cassiafistula, oxyfœnicia, iuiubis, uiola, & similibus. Similiter cum clysteribus de uiola, & semine maluæ, chamomileo, prunis, iuiubis, & similibus. Extincto autem acumine choleræ rubeæ & egrediente cum cholerica egestione, cephalica phlebotometur, ut exeat sanguis à cholera rubea incensus. Post phlebotomiam, & purgationem, redeundum est ad membra, ubi morbus maxime regnat. In principio medicemur cum his, quę repugnant humoribus ad guttur descentibus, & ipsum guttur cõfortantibus, sicut sapa est de moris, uel cũ sola-

tri,

tri,uel cũ succo arnoglossæ. Det deinde gargarissmus,furfur quoq; hordei aceto infusum, & colatũ, & aqua ubi balaustia,rosa, uel galla sint cocta,uel lentes, siue solatri succus,siue psyllij. Omnia sint stiptica, & repugnatiua, Quæ cũ fecerimus, & humores extenuauerimus,ad humores dissoluẽdos in infirmis mẽbris clausos redeamus,cũ gargarissmis de sapis mori, & sapa uini cõmixta, & pauca myrrha,uel ptisana cum saccharo, uel lacte caprino; siue asinino cũ saccharo, & pauco croco,uel cũ cassiafistula; & sapa in aqua calida,uel cum succo portulacę: Quodcunq; horũ inuenerimus,inde infirmo fiat gargarissmus,quia humores his dissoluuntur. Cibũ demus paruissimum,qui sit uel iusculum aliquod,uel succus mundati seminis melonũ, atq; cucumerũ,uel medulla pistata. Amylum,dragagantũ cum amygdaleo. De his omnibus ius cõficiatur,& ieiuno detur,uel amylum cum lacte,& amygdaleo. Nutriendus est cũ chrysolocanna,blitis,portulaca,quę cum amygdaleo sint parata. Si apostema sit phlegmaticũ, quod ex prędictis signis intelligendũ est,cũ carthartico phlegmatis depositiuo erit purgandũ. Cum clystere similiter & gargarissmis in morbi principio. Fiet aũt de sapa nucũ,cũ anetho,uel ubi cortices nucũ sint cocti, uel ubi mora,uel succus solatri cũ oculis lucij,uel aloẽ. Humoribus his dissolutis,ad mẽbra curãda redeamus,ubi humores mali includũtur. Gargarissmũ faciemus cum sapa nucum,addito pyrethro,uel sapa sola,uel oxymelle,uel sapa myrtina,uel aqua ubi ficus siccę sint coctæ, uel cũ caprino lacte,& stercore canis albo subtiliter pistato, & cum melle distemperato. Oris interiora omnibus his ungamus cum penniculo. Galenus dixit,hæc omnia utilia esse. Accipiamus item caninũ stercus & pulueratũ, in os proijciat cum felle taurino,melle buccã ungamus. Gargarissmũ faciamus. Item Galenus: Fel inquit taurinũ suffocationi uuulæ cadentis est adiutoriũ,similiter fel ouinũ. De cinere radicũ cauliũ cum melle faciamus gargarissmum. Similter succus radicũ iuuat cum oxymelle. Aliud gargarissmus ualens ad anginã ex phlegmate. Rec. liquiritię drach. 3. pyrethri,cassię,cicutę seminis,añ. drach. 2. fœnugręci,myrrhę,añ. exagiũ 1. croci,piperis nigri,spicę,sansuci,ana. drach. 1. fac puluerem cum melle distempera,& in modũ auellanę accipiat, & cũ aqua ubi cortex maligranati sit coctus, tẽpera cum uino odorifero forti, uel cum oxymelle. Aliud ualens similiter. Rec. rosæ drach. 2. stercoris canini,croci,añ. exagiũ 1. tempera cum oxymelle,inde os unge,& fac gargarizare. Aliud tantundẽ ualens, Rec. rosæ,liquiricię,añ. exagiũ 1. cinnamomi,piperis longi,croci,ana. drach. 1. aluminis scissi,cardamomi, myrrhę,sinapis,zingiberis, costi,ana. scrup. 2. fac puluerẽ,adde mel quod sufficit. Accipe in modũ auellanæ,uel cum sapa,uel cum aqua ubi cocta sit galla,uel cum succo solatri,uel cum oxymelle,& cum aqua calida.

De apostemate gulæ. Cap. II.



Vm apostema decoctū intelligimus in gula, & coadunatam saniem in ea, oportet ut cum facilibus aperire illud moliamur. Non enim incipiendū est à fortibus medicinis. Fiat igitur gargarissmus cum lacte caprino, uel asinino, cum psyllio, uel cum fructu ireos, uel cum fermento, & oleo uiolato, uel butyro calido cum farina. Alia confectio, Recipe semen citoniorum, uiscum maluę, frumentum, & lac caprinum, ęquali pondere. Deinde liquiriciam accipe, & radicē maluæ: Vnde facto puluere cū omnibus alijs calefac, & da bibere. Aliud Ioan. Damasceni ualens ad apostema facile aperiendum in gula. Recipe dragaganti, drach. 5. amygdaleon, olei uiolati quantū sufficit, aqua ubi hordeū sit coctū, liquiriciā, & maluā, omnia in aqua cocta, succū cucurbitæ, arnoglossę, æquali pondere, aqua ubi cocta sit cassiafistula: Omnia commixta, & bene confecta, infirmo dentur gargarissanda, colata, & calida. Si infirmus sit fortis, & cito uelimus aperiri, fiat gargarissmus cū aqua ubi ficus sint coctę, & misceantur cum farina, uel stercore canino, uel cū lacte asinino. Fisso apostemate oportet ei dare uitella oui non cocta, cum amylo & dragaganti, & oleo uiolato, uel cum succo seminis citonij, & arnoglossę, uel cum aqua ubi hordeum, & liquiritia sint cocta. Similiter cum aqua ubi hordeū, liquiritia, ficus, cassiafistula, oleum uiolatū sint apposita. Nutriendus est cum iure facto de furfure, & amygdaleo, oleo uiolato, uel cum malua, chrysolocanna, betis cucurbita. Vngamus gulam exterius cum cera, & oleo uiolato, dragagante & oui uitello: & hoc unguentum ualet ad aperiendum gulę apostema facile. Recipe ceræ albę olei uiolati, ana. drach. 15. butyri drach. 8. dragaganti, drach. 5. seminis lini, drach. 8. fac de pistatis puluerem subtilissimū & commiscens fac unguentum.

De Vuula. Cap. III.



Liquando apostema, uel inflatio, uel glandes nascuntur in uuula, uel in partibus gulę, intus uel extra. Quod fit ex humoribus capitis illuc descendētibus, uel à fumo ascendente à stomacho. Vnde nimiū dolorē patiuntur, cum cibus transglutiatur. Aliquando non glutiunt saliuā, nisi cū magno dolore. Oportet ergo perquiramus si sit rubor, calor, plenitudo uenarū. Pulsus nimius & plenus. Vnde sanguis certificatur. De cephalica minuamus, quantum uirtus patientis patiatur. Si nimius sit ardor, siccitas, & sitis nimia, cholera rubea erit purganda, cum cassiafistula, manna, uiola, oxyfœnicia, & similibus. In dolore molli, sine calore, & siccitate, atque siti, intelligitur morbus esse ex phlegmate. Deinde præcipiamus ut phlegma purgetur, & medicina danda est repugnatiua, & dissolutiua sicut galla cum aceto. Vngatur intra cum digito siue penna.

Idem faciunt cortex maligranati, balaustia, rosa, myrta. Si hoc ad salutẽ infirmi non suffecit, de uuula est uidendũ. Vuula si fuerit subtilis in fundamento, & in extremitatibus grossa, & tumida, & quasi saniẽ habeat albã, cum ferro, siue acuta medicina æque ualenti erit incidenda. Hippocrates in tertia Prognosticorũ particula: Vuula ad incidendũ si sit rubea, & magna, est molestissima, quia sequuntur apostemata, & fluxus sanguinis. Vnde nimiũ est studendum, quoad superius subtilietur, extrema ingrossetur, & liueant, & tunc tandem incidatur. Vtilius tamen est, non incidi ante purgationem uentris, si tempus expectat, & suffocationem nõ timeas. Hęc ex autoritate Hippocratis excerpta innuunt qualiter uuula tumida sit medicanda. Qui cum parum locutus fuerit, autoritatẽ tamen inde maximam dedit. Oportet ergo ut incidatur, & si dolor subsequatur nimius, timetur ne apostema calidũ succedat, & fluxus nimius. Aliquando quoq; cum rubea est inciditur causa anginæ, inde orit̃. Sed pręcipiendũ est infirmo uti medicamine isto, cinerẽ palmę, & cãnæ quę tẽperata fortiter cũ aqua postea cola, deinde accipe gallam, alumen, & puluerẽ fac. Quibus cũ superiori aqua mixtis, gargarissmũ fac. Aliud ad uuulæ casum ualet, Recipe myrrhã, sal amoniacum, piper nigrum & longum pari pondere. Vnde puluis factus in gulam insuffletur. Si gulę aliquas glandes habuerint, uel coadunationes, gargarissmus dãdus est cum aqua ubi ficus, dactyli, fœnugræcũ, & alia similia sint cocta. Deinde exterius cum dissolutiuis ungamus, sicut nitro, sale amoniaco, succo caulino, centaurea, cum melle temperata omnia.

De raucitate. Cap. IIII.



Aucitas est ex humiditate instrumentũ uocis infundente. Hęc aũt humiditas uel sunt phlegmatica, uel sanguinea. Quæ cum à capite descẽderit, & instrumentũ uocis infuderit, planitatem aufert loquendi, & aliquãdo uocẽ omnino extinguit. Si ex sanguine apparet esse, quod rubor ostendit, & plenitudo in facie, cephalicã uenam incide, & quantum uirtus patientis expetit minue. Purgetur cassiafistula, manna, uiola, oxysœnicia, & similibus. Has pilulas ponamus sub lingua. Recipe dragaganti, gũmi, liquiriciæ succi, amyli, seminis cucumeris, cucurbitæ, portulacę, drach. 4. croci, scrup. 1. drach. 2. fac pilulæ quas sub lingua teneat. Nutriatur cum iure ex farina facto, cum amygdaleo, ouis mollibus, & similibus. In humoribus phlegmaticis gargarissmi cũ hierapicra, & melle uel mulsa dandi. Aliud, Recipe succum caulium, mel bene coctum ut sit spissum. Aliud ualet similiter, Recipe liquiriciæ, dragaganti piperis albi, xylocassię, myrrhæ, gummi, thuris, ana. drachmas duas spicæ exagium. 1. & sapæ & mellis quantum sufficit. Aliud ualet similiter, Recipe lini seminis assati, amygdalæ mundæ dulcis, & amaræ, ana. drachmas 10. penidij, drach.

drach.18.croci,cinnamomi,piperis,ana.exagium 1. fac puluerem. Adiunge mel quod sufficit,da cum aqua ubi liquiritia sit cocta. Aliud ad idem ualens. Recipe ficus siccas, calamenthũ, parum dragaganti,cocta ad spissitudinẽ mellis. Aliud,Recipe fœnugræci, amygdalę dulcis, & amarę drach.3. seminis lini assati drach.8.amyli,dragaganti,liquiritię,pineæ,ana.drach.2. tempera cum sapa.

De asperitate uocis. *Cap.* V.


SI instrumentum uocis siccitatem patiatur,necesse est uox asperetur. Siccitas aũt uel nascitur ex frigiditate,uel ex puluere,uel aëris siccitate,uel cibi & potus asperitate. Diffinitio huius siccitatis diuersa est,in corpore leni. Medicandus est in aqua calida & dulci sępe balneet̃,sub lingua semen citonij,psyllij, dragagãti sunt ponenda. Demus sirupum uiolatum cum aqua cucurbitę.Sirupum iuiubinũ accipiat,iuscula semper de furfure cum amygdaleo. Electuariũ Ioannis Damasceni,ualens gulę asperitati & raucitati. Recipe dragaganti drach.5.gũmi, amygdalę dulcis,amyli,semen cucumeris,añ drach.4 semen citonij,liquiritię, ana. drachmas 2. Mel quot sufficit, Similiter electuaria danda quæ in tussi dicenda sunt.

De tussi. *Cap.* VI.


TVssis est motus animatę, & naturalis uirtutis iunctus, secundũ naturæ cursum, circa instrumenta spiritus operantis ad superflua expellenda sibi nocẽtia. Virtus enim naturalis causa sui nocumenti,instrumẽta spiritus mouere incipit.Quod cum per se explere non possit, à uirtute animata adiuuari expetit, quia cartillagines canalium pulmonis,& lacerti pectoris inobedientes sunt naturali uirtuti. Sed à uirtute animata moti lacerti pectoris & pulmonis constrictiui, aërẽ expellendo à pulmone cogunt̃ expellere,quod naturali uirtuti uideatur obuiare. Nascitur tussis ex omni passione pectoris. Vniuersaliter tamẽ omni ex complexione mala,calida, & frigida,quæ instrumẽtis spiritus dominatur,uel ex materia mala quę uel intus est uel extra. Interior,à sursum descẽdens,sicut à capite reuma in pectus,uel ab imo ascendens superius,sicut humorũ superfluitas,à gibbo epatis,ad superiora uenit pectoris. Aliquando hęc materia proprie per spiritus spargitur instrumenta, sicut in peripneumonicis uidemus,& pleuriticis. Item hęc materia calida est, & sanguinolenta,cholerica, uel phlegmatica,uel unde solũ futurũ fit apostema. Exterior,quia aër quẽ excipimus cum fumo uel puluere miscetur, uel cum subito frigidus aër trahitur.Sequitur autem tussim dolor pectoris,cuius causa est tussis. Aliquando tamen dolor pectoris est sine tussi. Qui duobus fit modis,uel ex uentositate grossa pectoris suspensiua, uel ex constipatione pellicularum de posteriori-

bus

bus costis, quæ si oppilentur, necesse est tussis efficiatur. Oportet autẽ intelligi, quia à capite descendens tussis, uel à uulneribus in spiritus instrumẽtis, uel ab apostematibus, uel à pectoris coadunationibus, peior est alijs omnibus, alijs tussis generibus. Nõ molesta est, ex instrumentorũ spiritus complexione mala, uel gutturis, uel canalium pulmonis asperitate. Mala tussis non est sine screatu. Tussis sicca quæ nil screat tribus modis fit, uel enim est ex asperitate gutturis, uel ex mala cõplexione in spiritus instrumẽtis, uel ex incõuenienti materia quæ allaborat expellere natura, quæ aut grossa est, & uiscosa, ut à canalibus pulmonis seiungi nequeat, uel multum liquida, ut antequam coadunetur se dissoluat. Cũ ergo tussim incipiamus medicari, & unde fiat necesse est perquirere. Si ex calore fit, & signum eius cum asperitate pectoris, dolore, & nimia siti, & infirmus in frigido aëre trahendo delectetur, basilica uena minuatur, si nobis tempus, ætas, uirtus, & cõsuetudo subueniant. Quod si non, scarifemus loca uicina morbo. Deinde danda sunt hysopus, iuiubę, sirupus uiolaceus. Post tres horas detur ptisana, cum amygdaleo, & penidijs, uel melle uiolato. Item dandus cucurbitæ succus cum saccharo, uel marathri, cum melle uiolato, & saccharo uel maligranati sirupũ, uel semen citonij, & succus maluę cũ saccharo, & dragagante. Iura sunt danda, sicut ptisana de furfure, uel amylo. Cibi eius sint malua, beta, chrysolocanna, cucurbita. Omnia dentur cum amygdaleo. Pullos si comedat, cum quibuslibet supradictis libris condeat. A foris pectus ungat, cum cera alba, oleo uiolato, hordei farina, succo portulacæ, & cucurbitæ. Aliquando oua sorbilia danda sunt. Si post hoc calor non minuatur, cum cathartico de cassiafistula purgemur. Hæc electuaria, ad hæc sunt ualentia. Diapapaueris elect. ad dolorem pectoris nimiũ optimũ. Recipe succi liquiriciæ, dragaganti, gũmi arabici, añ. drach. 10. seminis papaueris albi, añ. drach. 20. amygdalæ dulcis & mundæ, drach. 10. amyli, seminis citonij, semen portulacæ, añ. drach 5. semen cucumeris, citroli, melonis, cucurbitę, lactucę, maluę, ana. drach. 4. fac puluerẽ, tempera cum sirupo uiolato, uel cũ sapa. Pilulas Ioannis Damasceni, ualentes tussi, Recipe semen citonij, cucumeris, amygdalæ dulcis, fabę, maluę seminis, añ. drach. 8. gũmi arabici, dragagãti, añ. drach. 5. fac puluerem, tempera cum succo psyllij, & fac pilulas in modum fabæ. Si infirmus tussim, & uigilias patitur, his pilulis utatur, Recipe semen lactucæ, papaueris iungamus ana. drach. 5. Aliæ pilulę linguę subponendę, Rec. gummi, dragaganti, semen portulacę, citoniorum, ana. drach. 5. semen cucumeris mundati, drach. 5. amyli, drach. 4. amygdalę, mundæ, drach. 6. fabę mundę, dragaganti, ana. drach. 5. tempera cum succo maluę, fac pilulas. Sirupus iuiubinus ualet similiter, Recipe iuiubi, croci, liquiricię, drach. 20. capillorum ueneris, uiolę, maluæ semen, ana. drach. 10. semen citroli, seminis melonis, papaueris, lactucæ, dragaganti, hordei mundi, ana. drach. 6.

aqua lib.10.ſacchari,uel ſapæ lib.4. Fiat inde ſirupus. Sirupus de hyſopo ad tuſſim choleric ū,dolorē laterum,& anhelitus, Rec. radicis marathri, apij, liquiritię,ana.drach.10.hyſopi,capillorum ueneris,ſeminis citoniorū, dragaganti,malue,ana.drach.5.hordei mundi,drach.5.iuiubarū 30.uuę paſſæ atq; mundæ,unc.1.tres ficus,fac coqui in 6.lib. aquę, & uſq; in duas coque, deinde lib.1. penith pone,& ſirupum confice.Oleū Ioannis Damaſceni ad calidam tuſſim,Recipe maluæ ſemen,uiolę,liquiritię,uuę paſſę,ana. drach. 15. ſucci maligranati dulcis, drach.150. fac piſtari, & oleum uiolatū appone 80.drach.fac oleū. Si quis tuſſit ex dolore capitis uel pectoris, ex frigiditate uel humiditate, cuius rei ſignū eſt, paruitas ſitis, lenitas doloris,& infirmus manifeſtat rem calidam ſibi prodeſſe. Mel roſatū dādum cum aqua praſſij, marathri,& apij bene cocta & colata. Iura danda ex frumento cum amygdaleo,pineas,ficus,amygdalas,demus ad comedendum:mellicratū bibant cum aromatibus.Ius cicerū cum uua paſſa comedāt. Pectus ungamus cum cera, ſambuceleon. Fœnugręcum coctum cum ficubus, dactilis, & melle, ualet ſimiliter.Dioſcorides dixit:Ficus cocta cum hyſopo,mūdat pulmonē, & ad frigidam ualet tuſſim.Item,myrrham in modum fabę,frigidę,& ueteri tuſſi dixit prodeſſe. Galen.Flos & cortex maligranati ieiuno data, ualent frigidę tuſſi,& oryzæ.Similiter ſemen lini coctū,& piſtatū cum melle quod ſufficit,ualet.Electuarium quod prodeſt frigidę tuſſi,uētoſitati pectoris, anhelitui,Rec. liquiriciæ,ſemen lini aſſi, amygdalę dulcis, pineę,ana. drach.1. aniſi,marathri,hyſopi,capillorum ueneris,praſſij,ana.drach.6.croci,zingiberis,calamenthi,ana.drach.4.fac puluerē,& adde mellis quod ſufficit,doſis eius,drach.2. Aliud,Recipe ſpodij,drach.6.boli exagium 1.nucis muſcatæ ſimiliter,piperis longi,drach.5.ſacchari,drach.30.Mel & butyrum quod ſufficit,unum cochlearium ualet ſiccæ tuſſi. Pilulę ualentes frigiditati, uentoſitati,& anhelitui,phlegmaticis. Recipe liquiritiæ, & amygdalę dulcis & amaræ, ſemen lini, ana.drach.5.marathri, anethi, farinę fabarū,pineę,ana. drach.5.myrrhæ,olibani,croci,cinnamomi,ana.exagiū 1.tempera cum ſapa.Fac pilulas in modū fabę ponens ſub lingua.Sirupus de praſſio ualet tuſſi frigidę de phlegmate,& uentoſitati, faſtidio & omni paſſioni in pectoribus ſenum. Recipe praſſij,drach.20.liquiriciæ,drach.10. apij radicis, & marathri,anethi,calamenthi,hyſopi,capillorum ueneris,ana.drach.6.fœnugræci,ſemen lini,ana.drach.5. uuæ paſſę, & mūdę,drach.100.ficus 20.penidiorum,drach.6.mellis quod ſufficit, fac ſirupum. Si tuſſis eſt ex humoribus à capite,uel alijs membris deſcendentibus,oportet feſtinemus ut humores digerētur. Quod ſi nō fecerimus,in τὴν ὀρθόπνοιαν,labunt̃, deinde humorū collectiones perquirātur. Quod ſi ſint liquidi,uel groſſi, aquoſi uel uiſcoſi,cholerici ſiue phlegmatici, ſi pectus infirmi calidum ſit, & quaſi fumū ſenſerit, & aſperitatem,& nimiam ſitim,& parum ſcreat,color eius liuidus ſit,uel ci-

trinus

trinus, sapor salsus, calidam & subtilem materiam esse intelligimus, laborandum est ut ingrossetur. Si prout manifestauerit nullũ horũ sentiat, sed frigidum nocere, calidum uero fateatur adiuuare, intelligimus frigidã, & uiscosam esse & grossam materiã. Est ergo subtilianda, ut tamen mediocris fiat. Si sit multũ liquida, uel multum spissa, in exitu est molesta, atq; parua, cum tussi multa. Si sit calida & liquida, dãdus est sirupus uiolatus, iuiubinus, & sirupus papaueris. Recipe papaueris albi, ana. drach. 11. liquiritiæ, drach. 20. capillorum ueneris, maluę semen, citoniorum, cucumerũ, ana. drach. 6. iuiubæ, drach. 20. Coquũtur in aqua lib. 8. quoad redigantur in tertiam, & cola, & postea sapã appone quod sufficit. Vna quaq; die semẽ papaueris cum saccharo, drach. 2. tribue. Ius de amylo detur cũ penidijs, amygdaleo, similiter de furfure, & penidijs. Nutriendus est infirmus cũ portulaca, beta, malua, atriplice, & similibus. Vngatur in pectore exterius, cum cera alba, oleo uiolato. Si ex phlegmate sit grosso, & uiscoso, subtiliari præcipiatur cum sirupo de prassio, sirupo de radicibus fœniculi, & similiũ, de aniso, elect. de spodio, theriaca maiore. Thus pistatum cum melle uiolato ualet, pinea similiter. Succus marathri bene colatus, & coctus cum amygdaleo. Dentur perdices, phasiani, cũ cymino, pipere, ruta, porris, amygdaleo amaro. Vngamus caput cum calidis & confortatiuis, & humorũ repugnatiuis, hoc electuario utatur, Recipe semen lini assi, amygdalę dulci, pineę, ana. drach. 10. liquiritiæ. drach. 10. marathri, hysopi, zingiberis, ana. drach. 4. piperis longi, calamenthi, thuris, croci, cinnamomi, drach. 2. ęqualiter fac puluerem, & mel adde quod sufficit. Aliquando fumigandus infirmus est. Dissoluitur phlegma uiscosum in pectore cum calamo aromatico solo, uel cum terebenthina, uel auripigmento cum succo renum caprinorum, uel cum butyro.

De phthisi. Cap. VII.



PHthisis est consumptio humectationis corporis, & mutatio augmẽtationis in diminutionem. Nascitur multis modis, uel ex consumptione pulmonis, & hęc est certa phthisis. Fitq; tribus modis, uel ex humoribus cholericis à capite descendentibus, siue phlegmaticis, & salsis, in substantia existentibus pulmonis, uulnerantibus eum, & putrefacientibus. Secundus est modus ex quibusdam passionibus in substãtia pulmonis nascẽtibus. Hoc genus antecedit sanguinis screatus, ex uenis aliquorum instrumentorum spiritus ruptis in pulmone, in qua fissura nascuntur uulnera & phthisis postea. Tertius est modus ex humoribus ad pulmonem aliunde quàm capite currẽtibus. Qui duobus modis contingit, uel ex mutatione uicinorum locorum, sicut in pleuritide, angina, uel ex alijs locis nõ uicinis, sicut epate, corde & similibus. Humores hij si sint calidi, & acuti, patitur infirmus ruborem in maxillis, stricturam in flatu, sitim,

 febrem,

febrem, quiescit in trahendo frigidũ aërem. Si apostema sit in peripneumonia de salso phlegmate, strictus & angustus est anhelitus, cum grauitate, neque dolorem sentit. Pulmo enim habet neruum, unde perfectũ habeat sensum. Sed tantum tussim cum paruitate habet anhelitus. Screant in tussi cum apostema se ruperit, & tũc tandẽ apostema certificatur, adest & febris. Minuitur enim corpus, ungues inclinant, maxillæ rubẽt. Quę omnia pulmonis designãt uulnera unde phthisis est. Galenus: φθίσις inquit quæ ex uulneribus est pulmonis, pessima est duobus modis; Vnus modus est pessimus, quia ad perimẽdum est uelocissimus. Alius tardior quia leuior. Primus cito mortificãs, & pessimus, nullũ signũ decoctionis ostendit in screationibus, & si aliquod uideatur, paruus erit screatus, cũ angustia, & duritia. Si leuior sit, humores in pulmone morando excoquit, & leuiter emittit. Discordantur medici in pulmonis uulneribus, alij enim incurabilia fatentur. Galenus tamẽ testatur: Si quis peripneumonicis succurrat antequam apostema marceat & putrescat, sanabitur apostema. Si quis tãdiu negligat, quo ad saniem & putredinem colligant uulnera, sunt incurabilia. Omne enim uulnus difficulter curatur nisi mũdetur. Mundari non potest, nisi cum tussi, tussis inimica est solidando uulneri, dilatat enim & aperit, unde magis putredinem colligit. Cum ergo partim purgetur, partim colligat, insanabile reddit apostema dum ita circinat. Constat igitur si peripneumoniæ antequam marcescat succurratur, curabitur, si non, econtrario. Medicina sic erit incipienda, perquirendum est unde fiat. Si ex calido, basilica erit minuenda, uel uena quæ inter auricularem, & medicum extat. Sanguis minuatur, prout uirtus patietur, cum sanguinis infirmi quantitas intelligetur. Si parua sit, nutriendus erit bonis cibis, generatiuis sanguinis, post phlebotomandus, & iterũ nutriendus. Si tertia minuendi uideatur utilitas, & hoc maxime si sanguis turbidus, & grossus sit intelligas, iterũ minuere incipias. Si ab initio morbi multa inueniatur quantitas sanguinis, & multum uirtutis, ab initio erit minuendus, & auferendus quantum uideatur nobis. Nutriendus est cum dięta quę refrigerat & solidat & cito sit digerenda, sicut ptisana perfecta quę cũ cancris fluminеis sit facta, à quibus exteriora proiecta, & interiora sint mũdificata, bis siue tertio cũ cinere, & dulci aqua deinde pistata, & cum ptisana bene cocta. Quę omnia dũ colata fuerint circiter tertiã librę partẽ, dent, sępe & quotidie. Si infirmus febricitet, cũ unc. I. succi maligranati dulcis dent, & nutriatur cũ cucurbita & beta, citrolis, cum amygdaleo & quę ab eo bibitur aqua cum sirupo uiolato, uel psyllij sirupo misceatur. In sero misceatur psylliũ, & detur, & gummi arabicum, & dragagantũ, bolum, cum succo arnoglossæ. Bolum enim ualet phthisicis, humectationem desiccat uulnerũ pulmonis, & carnem reducit. Dentur autẽ frigida, caloris febrium desiccatiua. Si screare non possit, detur hysopus, cum melle uiolato coctus, & electuarium istud.

Recipe

Recipe iuiubæ,drach.40. uuæ passæ mundatæ, drach.20. maluæ semen, drach.4.cancri fluminei,drach.20.capillorũ ueneris,uirgæ pastoris,arnoglossæ,ana.drach.5.liquiritiæ unc.1.Omnia coquãtur in tribus libris aquę & usq; ad tertiã partem redigantur. Sapæ tertia pars lib.adiungatur,sacchari duæ partes: Excoquãtur usq; in spissitudinem mellis. Deinde accipe gũmmi,dragaganti,seminis citoniorum,ana.drach.8.amyli,seminis papaueris drach.5.seminis portulacę,añ.drach.7. Fac puluerem,tempera cum supradictis,da cum stomachus non sit plenus cibis. Si patitur constipatione infirmus, natura eius non tamen cum impetu in mollitiem cõmutetur,cum sirupis,& clysteribus mollientibus. Pectus cum oleo uiolato,& rosato ungatur, quantomagis possumus,ne uenter multũ soluat̃ studeamus. Phthisici enim & si ad solutionẽ deueniãt,moriunt̃ cito. Quod si euenerit,detur succus hordei & milij assatorũ,& deinde bene coctorũ;cui adiungatur gũmi arabicum assum. Similiter mica panis assati,molliatur cum gũmi arabico, & amygdalis, & saccharo,omnibus assatis. In aqua quã bibũt, gummi ponamus arabicum,bolum atq; spodiũ. Si perseueret solutio,istũ puluerẽ dato,Rec. Gũmi arabici,boli,seminis myrti,omniũ assatorũ,ana.drach.5.amyli assi, cãcri incensi,seminis portulacæ,ana.drach.2.spodij,maluę seminis,ana exagiũ 1. Omnia hæc puluerent̃,& cum oleo rosato fricẽtur,dentur cum sirupo myrtino,& aqua frigida quantũ sufficit. Si screatus fœtorẽ habeat horribilẽ cum superponatur carbonibus,mors denunciatur. Si capilli cadũt,ad mortẽ appropinquat. Ablationẽ enim portendunt nutrimenti. Aliquando etiã corruptionẽ humoris, & apostemata pulmonis ex humoribus phlegmaticis, fieri intelligimus. Vnde in initio morbi medicina maturatiua danda, sicut liquiritia,capillus ueneris,atq; fœnugręcũ,lini semen,cicer,ficus,uuæ passæ, omnia cocta. Dandũ & dianisum,diapinea,diafœnugręcũ, diaprassium. Si apostema maturauerit atq; crepuerit, hysopus cũ melle coctus rosato, dandum erit. Si infirmus,quia apostema indurauerit,screare nõ possit, dentur calefacientia,sanguinis & saniei mũdificatiua,& tussim adducentia,sicut orobi farina, aristolochia rotũda atq; longa, piper longũ, cinnamomũ, acorus, costus,cassia lignea,spica,& similia. Quod si inueterauerit apostema, ut pulmo marcescat,quod monstrabitur ex parte substantiæ pulmonis cum screatu proiecta,dentur desiccatiua atq; subtiliãtia, quæ desiccent, atq; subtilient uulneris humectationes, sicut athanasia,theriaca, mithridaticũ, & similia. Odoriferos flores adhibeant naribus, & semper cum aëre, & aqua temperatis balneentur. Cibentur cibis laudabiles chimos generantibus, mellicratum bibant. Omnem medicinã demus cum melle mixtã,& mundificatiuã. Si securi fuerimus, quod humectatio apostematis desiccetur, & materia auferatur,deinde uulnus desiccantia & mundificantia demus, sicut rosam, balaustiam,acaciã,gũmi, dragagantũ, mastichen,bolum, sanguinẽ draconis,

lapidem hęmathitem, myrti semen, arnoglossam, & similia. Galen. Si peri-pneumoniaci inquit, ad febres deueniant, uel ab initio eas habeāt, impossibile est eos curari. Sed tamen si superiorem sequant institutionem, aliquādiu uiuere possunt. Hæc enim medicina desiccat, & indurat apostema, ut diu permaneat. Trochisci Ioannis Damasceni ad hæc sunt proficui, si uenæ in pectore, uel pulmone ruptę fuerint, solidant. Recipe boli, amyli, añ. drach. 4. carabę, seminis myrti, coralli, spodij, hęmathitis, añ. drah, s. gūmi arabici, liquiritię succi, ana. drach. 6. cancrorū incensorū, seminis portulacę, ana. drach. 10. fac puluerē, tēpera cū succo portulacę, uel arnoglossę. Fiant trochisci unius exagij, det unus cū succo portulacę, uel cū succo cucumeris. Aliud, Rec. croci, drach. 4. myrti, gūmi, lētisci, cinnamomi, spicę, cassię lignee, dragaganti, thuris, ana. exagiū 1. Omnibus pulueratis mel sufficienter adiungatur, pilulæ in modū dactili ossis fiant, & sub lingua ponātur. Aliud ualet pustulis pulmonis, & uulneribus, mūdificans, & solidans, Rec. balaustię, rosæ, añ. drach. 2. sanguinis draconis, amyli, thuris, añ. drach. 1. carabę, croci, añ. drach. s. tempera cū succo citoniorū, & fac trochiscos unius exagij, da cum aqua bibere frigida. Aliud, Rec, gūmi, dragagāti, mastichis, ana. exagiū. 1. acacię, myrti sanguinis draconis, ana, drach, s. fac puluerem, tempora cum myrti succo, & fac trochiscos.

De reiectione sanguinis. *Cap.* VIII.



Sanguinis reiectio duobus modis fit, cū tussi, uel cum rascatione. Cū tussi, à pectore exit & sibi cū adiacētibus mēbris. Cū rascatione, ex gutture, & adiacētibus uuulę. Screare sanguinē, uel ex uulneribus pectoris siue pulmonis, seu diaphragmatis, uel ex apertiōe uenarū. Apertione uenarū fit tripliciter, ex sui consumptione, uel ex apertione oris earū, uel ex incisione. Cōsumptio est ex humoribus acutis, uel cholericis, uel ex salsis phlegmaticis. In hoc genere parū exit de sanguine. Apertio oris earum, ex nimio est motu expulsiue, uel ex defectione uirtutis cōtentiuę, in uenarū ore, uel ex humorū nimia quātitate, uirtus expulsiua, nimiū mouet ex acutis humoribus, & pungētibus, uel ex salsis phlegmaticis, & putrescentibus. Defectio cōtentiuę in uenarū ore, ex nimia est humiditatis emollitiōe. Humorū enim quātitas, uenarū sequit ora, ut coacte ea aperiat. Sicut uidemus mustū facere feruidū, quod exit, cū apertū uas inueniat, uel clausum uiaperit, ut ebulliat. In hoc genere nullus uidet dolor esse, & tamen multū uidetur exire. Venarū incisio, uel interior fit, uel exterior. Exterior, ex uulneribus, uel ex earū distensionibus. Vulnera sunt uel ex percussione, uel ex casu succedēte. Distensio, uel ex saltu, uel ex nimijs clamoribus. Interior, ex quātitate humorū est, sicut diximus. Quo in genere multo cęteris peiore, sanguis multus ingenti cū dolore ex uena incisa egredit. Medicādo sanguinē screanti, oportet quietē iniungi, neq; multū flatus emitti. Quod si sit uirtutis robur,

bur, & temperatũ tẽpus sit, & ætas cõueniens, basilica uena erit minuenda, & bis, uel ter sanguis extrahendus, quoad totã superfluitatẽ exisse cõperiamus, & in latere illo ubi erit dolor, de uena inter auricularẽ & medicũ minuat, & de eiusdẽ lateris basilica. Extracto autẽ sanguine quantũ sufficiat, si infirmus caleat, sed tamẽ fortiter ualeat, digestio emolliatur cũ cassiafistula, manna, uiola, iuiubis, prunis, & similibus, ut acumen sanguinis minuatur & subtiliet. Deinde medicina detur, & cõueniens infirmitati cibus: hoc faciamus si screatũ ex uenarũ consumptione persenserimus. Medicinã uiscosam demus, sicut portulacã, maluam, ptisanã cũ cancris flumineis, dragagantũ, pullos, perdices, phasianos, cũ portulaca, & amygdaleo coctos. Aquã quã biberit, cum sirupo uiolato, & iuiubis mixtus sit. Si ex apertione oris sit uenarũ detur stiptica medicina, sicut balaustia, flores maligranati, cortices maligranati, sanguis draconis, flores celsi, & similia. Cibus granum coctũ cum extremitatibus animaliũ, oua, ptisana de asso hordeo, cum amylo, gummi arabico, & amygdaleo. In aquã quã biberit, sapa myrtina ponat, cum gummi arabico, & spodio. Si ex uenarũ sit incisione, detur medicina parum stiptica, & multũ solidatiua, sicut bolum, amylũ, spodiũ, carabe, conchula incensa, semen citoniorum, & similia. Nutriantur cum tri. & animalium extremitatibus, ouorũ uitellis assatis, uel in aqua coctis, in aqua mittamus gummi, dragagãtũ, ut bibant, & spodiũ. Medicina quę ei ualeat detur confecta, sicut trochisci sanguinem screãtibus ualẽtes, & solidantes, quos Galenus in suis antidotis Andromachũ fecisse testatur, Recipe acacię, drach. 4. rosę, balaustiæ, añ drach. 2. gummi arabici, drach. 2. dragagãti, drach. 1. tempera cum aqua pluuiali, fac trochiscos, drach. 1. & cũ aqua frigida da bibere. Aliud similiter ualet, Recipe gũmi, dragaganti, seminis portulacæ, ana drach. 2. boli, cimoliæ, terrę armenię, drach. 6. acacię, cornu ceruini incensi, balaustiæ, copulare, uel corticis celsi, ana. drach. 5. carabæ, rosæ, myrti semen, ana. drach. 4. hęmathitis loti, drach. 4. papaueris semen, drach. 6. cancri incensi, drach. 15. coriandri assi, drach. 7. fac puluerem cum succo rosæ, uel arnoglossæ, uel cũ aqua rosata, tẽpera, & da bibere. Aliud Pauli solidantes, & mitigantes, Rec. acacię, balaustię, florum maligranati, drach. 12. gallæ, drach. 2. opij, croci, ana. drach. 6. tempera cum aqua pluuiali frigida, & da bibere. Alij cõfortatiui, & desiccatiui, Recipe, boli, gummi arabici, dragaganti, seminis potulacæ, spodij, cancrorum incensorum, ana. drach. 5. cornu ceruini, conchulæ marinæ, coralli, omnia incende. Aliud, Recipe acaciæ, balaustiæ, amyli assi, hæmathitis, seminis myrti, ana. drach. 2. seminis citonij, seminis arnoglossæ, cucurbitæ, cucumeris, ana. exagium 1. psyllij assi drachmas 5. tẽpera cũ succo arnoglossæ, fac trochiscos. Aliud similiter ualens. Recipe rosæ, gummi, ana. drach. 4. amyli, papaueris seminis, balaustiæ, ana. drach. 2. spodij, croci, ana. drach. s. succi liquiritiæ, succi arnoglossæ, ana.

drach. 2. tēpera cū aqua frigida pluuiali. Aliud ualet ſcreatui ſanguinis, fiſſuris uenarū pectoris & epatis, Rec. ſpodij, drach. 4. ſeminis citrulorū, portulacę, cucurbitæ, boli, carabæ, ana. drach. 5. tēpera cum aqua uirgę paſtoris. Aliud, R. gūmi, dragagāti, acaciæ, ſeminis citonij, añ. drach. 4. boli, drach. 5. cācri incenſi, drach. 6. amyli, cōchulę marinę incenſę, ana. drach. 4. cornu ceruini incēſi, ſpodij, añ. drach. 2. fac puluerē, & drach. 4. da cū ſirupo myrtino. Puluis ad idem, Rec. cōchulæ marinæ, cornu ceruini incēſi, añ. drach. 10. carabę, coralli, añ. drach. 10. boli, drach. 15. pſyllij aſſi, drach. 30. fac puluerem, & da drach. 5. Idem facit flos uitis, drach. 1. mane & meridie cū aqua frigida, uel ſuccus roſæ. Similiter facit ſeminis arnogloſſę, drach. 2. Item aqua ſemperuiuæ, & uirgę paſtoris, ubi ſandali, roſæ apponantur, drach. 2. camphorę, drach. s. Omnia cōmiſcens panno lineo ſubtili infuſa, pectori ſuperpone. Similiter ualet aqua agreſtiū uuarum: deinde ſuper pectus pone cortices maligranati. Elect. mūdificans pectus de ſanguine coagulato, Rec. amyli, drach. 5. farinę fabarū, drach. 8. ſeminis melonū, malue, ana. drach. 7. hordei mūdati, drach. 10. gūmi, dragaganti, añ. drach. 5. ſeminis citoniorū, boli, borraginis, ana. drach. 5. fac puluerem, mel adde quantum ſufficit.

De ſcreatu ſanguinis propter hirudines. Cap. IX.



Anguinem cum raſcatione de uuula, & gutture, diximus exire, quod aliquando contingit, ex ſanguiſugis in aqua tranſglutitis, quæ ſanguinem remanentē in gutture faciunt expuere, aliquando multum, aliquando parum. Vnde multotiens decipiuntur medici. Qui cum de ſanguiſugis eſſe certificauerit, opponant infirmum ſoli, os eius aperiatur, ſi eas in palato uideant, uel in uicinis partibus, extrahat cū forficibus. Si autem non uideāt, dent hanc medicinā: Gargariſmū cū aceto, & ſale multo. Alliū & acetū detur ad manducandū. Prohibeatur aqua bibere. Mittamus uaſa uitrea in ſole aqua plena, moueamus ante os infirmi, dragagantū puluerē inſufflemus ori, carbonū nigellę, uel abſinthij, fiat ex ſapa, uel aceto gargariſmus. Sulphur, hyſopū ſimiliter pulueratū, inijciamus gulę, uel hyſopum, uel ſal cum urina caprina miſceamus, & gargariſmū faciamus. Poſtquam exierint ſi ſanguis ſuperabundauerit cum medicina quam diximus in ſcreatu ſanguinis ſolidandus, & reſtringendus erit.

De empyicis. Cap. X.



Anies ſcreatus multis modis, uel ex apoſtemate in ſpiritus inſtrumentis cum crepuerit ſanies inde ad pulmonem effluit, uel ex humoribus in uacuitate pectoris, & pulmone collectis, uel poſt ſcreatū ſanguinis illa ſubſequetur ſanies, ſed tamē nō poſt omnem ſcreatū ſanguinis. Quæ ſi ſubſequetur, ſcreatus procedit moleſtiſſimus. Vnde Hippocr. Si poſt ſanguinem ſequantur ἐμπυήματα peſſimū. Feſtinetur ergo ut ſanies pectoris mūdetur, ne coaguletur, & ſpiſſetur, & uias

ſpiritus

ſpiritus oppilet, & mors ſubſequatur. Iuuat electuarium Ioannis Damaſceni in ueteri tuſſi, & ſcreatu saniei. Recipe pyrethri, amygdalę amarę, lauri radicis, pondus ęquale, fac puluerem, & adde mel quod ſufficit, da in modum auellanę mane & ſero. Aliud, Recipe pineæ unc. 2. ſeminis lini aſſi, amygdalę dulcis, ana. unc. 1. piperis, unc. s. fac puluerem, & mel quod ſufficit adde. Aliud, Recipe fœnugręci, ſeminis lini aſſi, pondus æquale, mel quantū ſufficit, frica cū amygdaleo. Aliud, Rec. praſſij, orobi, ana. drach. 5. croci, myrrhę, zingiberis, hyſopi, piperis longi, aniſi, ana. exagium 1. fac puluerem, & adde mel quantum ſufficit. Aliud, Recipe liquiritię unc. 1. pineę, lini ſeminis aſſi, amygdalę dulcis, & amaræ, ſeminis bombycini, añ. drach. 7. fac puluerem, uuas mūdas ſpeciebus alijs duplas, & ſicut medullam piſtatas adiūge, penith, quantū omnes ſpecies alię, deinde ſapæ quod ſufficiat. Aliud, Recipe ſeminis lini, amygdalę dulcis, pineę, gūmi, dragagāti. añ. drach. 10. zingiberis, piperis longi, liquiritię, coſti, terbēthinę, añ. drach. 5. mel qd' ſufficit.

De anhelitu. Cap. XI.



OPortet intelligi cor nullatenus pati poſſe, carentiā trahendi aëris. Si enim uno momento quieſcat ab aëre trahēdo, extinguitur à calore, quia ebullitionē ſui ardoris neceſſe eſt ab extra uenientе aëre refrigerari, & expellere ardorē prioris aëris. Vnde motus duos habuit contrarios, dilatando aërem trahit, & conſtringendo calidum expellit. Sanis ergo ſpiritus inſtrumentis, & temperata uirtute eorum anhelitus ſecundum naturæ curſum fit. Patiente horū quolibet, patitur anhelitus, & curſum naturalē egreditur, quantitas paſſionis, extra quantitatē fit paſſionis inſtrumēti, id eſt, extra naturalē curſum exit anhelitus. Impoſſibile eſt pati anhelitum ſine dolore aliquorū inſtrumentorum. Dolor eorum uel ex parte eſt ſui, uel ex coniunctis membris. Si doleat ſtomachus, gibbus epatis, uel caput ſplenis, uel ſi ſub diaphragmate apoſtema, uel dolor fit, anhelitus paruus, & ſpiſſus fit. Vniuerſaliter eſt cum aliquod membrū patiatur uicinū inſtrumentis ſpiritus, cuius motu ipſum inſtrumētum moueatur, uel ſi apoſtema inſtrumentū cōprimat his duobus modis, exit anhelitus paruus & ſpiſſus. Alto anhelitu cogitur infirmus ſpiſſe mouere totum pectus. Qui motus ὀρθόπνοια uocatur. Fit autem modis quatuor, uel ex neceſſitate nimia anhelandi ſicut in ſanis nimij exercitij, uel ex anguſto ſpacio pectoris, ſicuti in apoſtematibus, & in pectore unlneratis, uel ex anguſtia in capite uiarū ſpiritus, ſicut patiūtur qui in lacertis gutturis apoſtema patiuntur, quæ utraque ſunt peſſima. Hanc aūt ſpeciē Hippocr. ὀρθόπνοιαν uocatur, quia omni homini in ſanitate ſua pectoris tantum mouentur inferiora. Patienti alterutrum horum trium mouentur inferiora & ſuperiora, & uſque ad ſpatulas. Poteſt & aliter intelligi, ὀρθόπνοια uocari. Quod enim eam patiuntur, erigi &

ſtare coguntur. Cum infirmus anhelosus totum corpus uſq; ad ſpatulas, & à ſpatulis uſq; ad cubitos moueat, & cubiti in motu laſſentur, tribus ex cauſis eſſe intelligitur, ſicut Galen. teſtat̃, uel ex defectione uirtutis lacertos pectoris mouentis, & infirmitate ſua, uel ex conſtipatione inſtrumentorum ſpiritus, uel ex nimio calore cordi, ex pulmoni dominante. Defectio uirtutis lacertos pectoris mouentis, & mala complexione frigida ſeu calida ſolet fieri. Conſtipatio inſtrumentorum ſpiritus, ex groſſis humoribus, & uiſcoſis eſt, uel ex groſſa uentoſitate auditus uias oppilante, uel ex apoſtemate in diaphragmate. Quæ aliquãdo in uno loco omnia adunant̃, aliquãdo duo in ſimul. Raro euadũt qui hęc coadunata incurrunt. Oportet autem antequam medicemur, ſtudioſe diſcernamus. Si infirmus cũ anguſtia, & labore anhelauerit, & anhelitus rarus, & debilis fuerit, extremitatesq; narium graciles erunt, & quaſi ad interiora contractę ſint, ex defectione eſt uirtutis lacertos pectoris mouẽtis. Si aër ex magno deſiderio appetitur, & ſpiſſe, pectusq; infletur, conſtipatio inſtrumentorum ſpiritus intelligitur. Si ſit ex apoſtemate cum tuſſi erit, & cum ſcreatu. Si non ſcreauerit, timendum erit. Si conſtipatio ex humoribus ſit, ὀρθόπνοια fit, & inflatio pectoris: Appetitus maior ſpiritum emittendi, quàm attrahendi. Si anhelitus uelox, & cũ maiori inflatione ſit, & magis trahere quàm emittere uelit, intelligimus eſſe ex nimio calore, & incenſione: maxime ſi tactus eius calidus ſit, uel exiccatio, & ſitis in linguà habeatur, & caput accendatur, quia anhelitus uelox, & paruus calorem alienum ſignificat, qui uirtutem ſuffocet & uincat. Anhelitus paruus & tardus, calorem cito extinguit. Iſte ex neceſſitate ſemper eſt frigidus, unde ſignum mortis eſt certius. Sufficit nobis dixiſſe de ſignis anhelitus, nunc à medicina incipiamus. Si paſſio ex membris ſit inſtrumentorum ſpiritus, uicina membra incipiamus mederi, unde infirmitas naſcitur, & poſt anhelitus curetur. Si ex defectione ſit uirtutis, lacertos pectoris mouentis, & ex humoribus fit calidis refrigeremus. Si ex frigiditate, calefaciamus prout dicturi ſumus. Si ex conſtipatione inſtrumentorum ſpiritus ſit, & ex groſſis humoribus, medicina diſſolutiua, & ſubtiliatiua detur ſine deſiccationibus ſicut oxymel cũ ſcylla, uel ſolũ oxymel, uel hyſopus cum melle coctus, uel praſſicus ſirupus. Semper uinum ſubtile bibat, & clarum. Electuarium ſemper accipiat, ubi ſit orobũ, iris, ariſtida rotũda, hyſopus, calamẽthũ, caſſia, cẽtaureę radix, coſtũ, ſpica, & ſimilia. Pectus cum anethilo ungamus, chamomeleo, & ſimilibus. Si ſit ex apoſtematibus, uel uulneribus, medicemus prout iam diximus. Si ex cõplexione ſit calida, & infirmo ſit firmitas, & tẽpus cõueniat, baſilicã uenã minuat. Si tẽpus fuerit cõtrarium, ſcariolæ, & marathri ſuccus cũ melle uiolato det̃ coctus, & cũ aqua cucurbitina ſirupus uiolatus, & cũ ſaccharo maligranati ſuccus. Cũ huiuſmodi eſt nutriẽdus, ſicut ptiſana, pullis, perdicibus, portulaca, blitis. Vngamus pectus cum oleo uiolato, & cucurbitæ, & portulacę

lacæ ſucco. In uere uel autumno purgetur cum caſſiafiſtula, uiola, liquiritia, maluę ſemen, iuiubę, manna, & ſimilibus. Si cõplexio pectoris ſit frigida, & humida, demus maiorẽ theriacã, melicratũ cũ aromatibus aquã marathri & apij bene coctã cum melle uel cũ melle roſato. Similiter mel roſatũ, cum hyſopo in aqua cocto. Nutriendis eſt cum calidis cibis, ſicut iuſculis. Vngamus pectus cum chamomeleon, & anethileon: dentur & ſirupi, anhelitui, tuſſi, uulneribus in renibus, uel in ueſica, ualentes, ſunt autẽ Ioannis Damaſceni, Recipe ficus ſiccas 50. iuiubas 100. aquæ lib. 9. coque uſq; ad tertias, cola, adde ſapę lib. s. ſacchari lib. 1. Aliud, Recipe ficuum lib. 1. aquę quãtum ſufficit, capillorũ ueneris, baſilicon, ana. drach. 8. rutæ, praſſij, liquiritię, ana. drach. 3. ſapæ quantum ſufficit, fac ſirupum. Aliud ualet, tuſſi, anhelitui, & mũdat pectus, & pulmonem de groſſis humoribus. Recipe marathri radix, & apij, drach. 10. liquiritiæ, drach. 6. amygdalarum dulcium & amararũ, añ. drach. 3. aniſi, marathri, hyſopi, maluę ſemen. añ. drach. 2. iuiubas 30. ficus 5. coque in lib. 6. aquæ, & ad tertias redige, & da bibere. Aliud Pauli, Recipe ſauinæ, drach. 1. butyri, drach. 4. mellis, drach. 2. da bibere. Aliud eiuſdem, Recipe croci, myrrhę, opij, añ. drach. 15. euphorbij, ſpicę, hyoſcyami, ana. drach. 5. boli, caſſiæ, ana drach. 4. carui, drach. 15. ſulphuris, corticũ mandragorę, ana. drach. 3. piperis, drach. 6. fac pilulas in modum orobi, da 3. Aliud ualet ſimiliter, Recipe thuris, dragaganti, ana. drach. 2. ſarcocollæ, drach. 1. pone in aqua ut ſe diſſoluant, cola, & cum ſaccharo ſiue melle da bibere. Similiter iuuat pulmonem uulpinus pulmo ſiccus & piſtatus in puluerem, & da exagiũ 1. cum aqua calida. Similter conchularum fluminearũ interiora incenſa cum melle, & pipere.

De pleureſi. *Cap.* XII.


Anguis augmentatur & cũ interiore calore corporis feruidus, capiti aſcendentẽ fumũ mittit. Quod cum inueniat clauſos capitis poros, & oppilatos, nõ permittitur exire. Deinde calefit morans in capite, cum cerebri calore diſſolutus, redit in inferiora corporis, ſicut uidemus in humectatione fumi balnei, qui fumus cum tecta penetrare nequeat, redit in inferiora. Si aqua à capite diſtillat ad diaphragma, calidum apoſtema generat, & inde πλευρῖτις fit uera. Si in lacertos ueniat, uel in carnes, quę ſunt intra coſtas pleureſis dicitur non uera. Pleureſis uera propria habet ſigna, febris duriciem, eiuſdem continuationem, pũcturam in latere, prohibentem de latere in latus ſe mouere. Tuſſim continuam & anhelitus ὀρθόπνοιαν quam patitur πλευριτικός propter nimiũ dolorem lateris & morbi cordis uicinitas duriciei febris cauſam facit. Puncturam lateris, quia membrum neruoſum eſt infirmũ, & ſubtilẽ habet ſenſum, propter colligantiam cerebri ad neruos, Cõtinua tuſſis, quia materia apoſtematis in

trahẽtibus ſpiritũ membris eſt. Cũ aliquid oppilat uias ſpiritus, adiuuat ſe natura, ut cũ tuſſi quod impedit expellat. Magnitudo anhelitus eſt ei quia inſtrumentũ ſpirituale dignius, id eſt, diaphragma occupauit morbus. Sæpius pleureſis inuadit hominẽ calidę & humidę cõplexionis. In uere naturaliter, in hyeme accidentaliter. Pleureſis non uera hæc habet ſigna, grauitatem lateris, ſine tuſſi, nullum ſcreatum emittit, quia morbus extra inſtrumentũ ſpiritus exiſtit, locus exterior, manu tactus dolorem parit infirmo. Aliquando extra apparet tumor. Plurimum pleureſis ex puritate naſcitur ſanguinis, aliquando ex ſanguine calido, & cholerico, aliquando groſſo, & melancholico, aliquando humido, & phlegmatico, aliquãdo ex omnibus, aliquãdo ex quibuſdam humoribus. Quod intelligitur ex colore ſcreatus, ex quo humore ſit morbus. Si ſit rubeus, ſanguis ſignificat͛. Si ſit citrinus, cholera rubea portenditur, quę ſanguini dominatur. Si niger, ſanguinis incenſionem, uel choleræ rubeæ ſignificat concremationes, & in choleram nigram commutationes. Si albus ſignificatur eſſe phlegmaticus. Alijs adhuc modis poſſunt diſcerni hęc. Si materia in ſcreatu ſit ſolus ſanguis, corpus plenum erit, humidum tuſſit, & infirmus parum ſitit. Si cholerica ſit materia, corpus erit macidum, tuſſis ſicca, ſitis nimia. Si melancholica, corpus aſperſum, pulſus ſubtilis, tardus, urina plumbea. Si phlegmatica, tuſſis erit humida, & multa, ſitis parua. Si uero compoſita, erit ſcreatus coloratus, ſecundum compoſitiones ſuas, & ſimiliter infirmi erunt qualitates. Melior & laudabilior omnibus color eſt rubeus in ſcreatu: ſanguis enim ſignificatur. Sanguis enim dignior eſt, & amabilior naturæ omnibus alijs humoribus. Obedientior enim eſt eius actioni, & ad digerendũ facilis. Aliquando ſcreatus in initio morbi eſt, ſicut in die tertia, uel ſeptima, & leuitas materię ſignificatur, facile morbus diſſoluitur, maxime ſi ſcreatus ſit paruus, & lenis, & albus, & iunctus, cito exiens in una tuſſi, uel duabus. Aliquando ſcreare moratur ex craſſitudine materię, & ſua duritię obediendi naturę. Vnde morbi deſignat͛ grauitas & eiuſdem diuturnitas, Quod ſi huiuſmodi ſcreatus qualitas cum multa exeat anguſtia, & fortiter infirmus tuſſiat, defectio uirtutis ſignificatur, & pigritia ſui, neq; ſumus incerti, quia morbum infirmi pati uirtus non poſſit. Sufficiunt ergo ſigna pleureſis, oportet medicinam ſubſequi. Si ergo uideamus apoſtema diaphragmatis ſanguineũ, ſi ſequatur tempus & ętas, cõſuetudo, uirtus, feſtinemus ut de baſilica uena minuamus: De latere ubi infirmus patitur, antequam augmentatur, maxime ſi dolor aſcendit uſq; ad furculã, quia pręcepit Hippocrates: Cum loca ſuperiora lateri doloroſo ſint colligata, baſilica uena eſt incidenda. Item ſi inferiora loca doloroſo lateri in dolore ſunt colligata, pharmacia eſt danda. Si infirmus ſit uirtuoſus, nõ eſt alia cura adhibenda, niſi quæ in phlebotomia præcepimus obſeruanda. Sed phlebotomandus eſt, maxime ſi ſit ſanguinea morbi ſpecies. Verũ ſi uirtus defecerit,

non

non oportet phlebotomari, sed quanto magis possumus custodiri, Phlebotomia enim est molestissima, cum defectione uirtutis. Oportet ergo epithima quærere, & cataplasmata acumen sanguinis minuentia, & dissoluentia, sicut sunt uiolę, maluę radices, hordeũ mũdum, & coctũ in aqua & colatũ, & oleo uiolato mixtum. Deinde panni linei subtiles infundantur, & loco dolenti superponantur frigidi, si tempus calidũ sit, tepidi, si frigidum. Si febris non adeò fortis apparet, parũ est admiscẽdum de chamomileon, & cum ptisana nutriendus est, & saccharo. Si febris fortis sit, & dura digestio, cum sirupo uiolato. Si febris sit mollis, & tussis fortis, dandę sunt iuiubę, liquiritia, semen citonij cocti. In fine diei demus micas panis lotas, cum amygdaleo, & saccharo. Si infirmus in consuetudine multũ comedere habuerit dum sanus fuit, neq; dięta hæc sufficit, dentur cucurbitę, maluæ, chrysolocãna cum amygdaleon. Si dies sit prænunciatura, omnia cibaria pręter ptisanum sunt contrahenda, & mica panis tantum danda. Si tussis sit fortis, detur sirupus iuiubinus, & pilulas quas in tussi calida diximus sunt dandę. Si sit stipticus, humectãda est natura eius cũ manna, cassiafistula, & similibus. Si materia morbi acutissima est, & cholerica, cataplasmata frigidissima, & mollia parũ dissolutiua sunt facienda, sicut de maluę radice, & uiolis, sandalo albo, farina hordei, cucurbitę corticibus, omnibus pistatis, & cũ succo semperuiuæ distemperatis, uel succo portulacæ, & oleo uiolato. Si sit stipticus, molliendã est natura cum succo cucurbitę, manna, uiolis, melle, cassiafistula. Multum cauenda est in hoc morbo mollities naturæ, nisi cum sit multum necesse. Hunc morbũ solet sequi solutio uẽtris, qui uix potest stringi. Si tussis sit fortis cum constipatione uentris, uiola danda, & manna, cum aqua ubi iuiubæ sint coctę, & sirupus uiolatus, quę dicturi sumus. Si egestio temperata fuerit, mane demus psylliũ cum succo maligranati dulci, sirupo uiolato, parum olei uiolati. Post duas horas ptisanam cum amygdaleo, & saccharo. In fine diei lotus panis cum amygdaleo, & saccharo demus uuas, & malagranata sugenda. Vngatur locus cũ oleo uiolato, oleo rosato, cera alba, dragaganto. Similiter facienda sunt cataplasmata de psyllio, & portulaca, & oleo uiolato. Sirupus uiolatus ualet pleureticis, calori pectoris, tussientibus siccis, atq; in initio phthisicis. R. uiolę, dragagãti, seminis citonij, hordei mũdi, seminis maluę, cucurbitę, cucumerũ, añ. drach. 6. iuiubas 20. Omnia in 4. lib. aquæ cucurbitinæ coque, usq; dum redigant ad mediũ. Cola & pone sacchari lib. 1. & fac sirupũ. Si morbi materia ex sanguine sit humido, & phlegmatico, crasso, & melãcholico, oportet superponi loco hęc cataplasmata. Rec. lini seminis, drach. 5. maluę radicis, drach. 5. fœnugręci, hordei mũdati, añ. drach. 2. fortiter coquãtur, & colentur, & post chamomeleon apponatur, & insuper spongia ibi infusa loco dolenti superponatur, & miliũ, sal assum in sacello superponatur, uel chamomeleon, anęthũ, melilotũ. Semen lini, fœnugræci,

malua,hordeũ,omnia pistata. Cataplasmata facito,cum chamomeleon,ue sansuceleon. Si tussis sit fortis, detur hysopus cum melle rosato, uel prassicus sirupus. Dentur electuaria & medicina, in frigida tussi dicta. Si morbus in declinatione sit, sapam demus, & mellicratum. Vngantur cum chamomeleon, Nutriendus est cum ciceris iure, & amygdaleon.

De tremore cordis. Cap. XIII.


TRemor cordis ex humiditate est coadunata in circundantibus cor pelliculis. Hic morbus sanis & infirmis subito fit, cum hęc humiditas influit cordi. Si humiditas sanguinolenta sit, & cholerica, fit cum tremore cordis calor, & sitis, altus anhelitus. Si ex crasso sit sanguine, & melancholico, fit timor, & tristitia, & pigritia sine siti. Aliquando cardiacus morbus fit, cum necessaria cordi minuantur, sicut sanguis substantialis & clarus ab epate egrediens. Quod intelligimus ab epate, uel uicinis locis infirmantibus, sicut in stomacho. Aliquando coadunantur in stomacho humores acuti, pungẽtes, & fortes, unde cardiacus morbus nascitur. Cordi ergo medicemur cum hoc membrum sit dignius. Consideretur ex quibus sit humoribus: si ex sanguine sit uel cholera, basilica uena est minuenda, si tempus, uirtus & ętas conueniant. Si non, scarificemus loca uicina. Catharticũ demus, cassiã fistulã, iuiubas, prunas, oxyfœnicia, uiolas, & similiter: detur boraginis succus, scariolæ, maligranati. In aqua bibẽda sirupum iuiubinum ponamus, sapam maligranati, oxysaccharum. Nutriamus cum cibis bonarum qualitatum, sicut hœdorum pullorum, cum malisgranatis, aceto, saccharo, aqua rosata, cum camphora, & similibus. Si cardiaca ex melancholicis sit humoribus, choleram nigrã purgantia demus, quibus sanguis purificetur, sicut hiera Galeni fortissima, stomachicũ maius, cathar ticis mundemus epithimaticis. Sæpe dentur antidota odorifera, selite, muscata, diamargariton, & similia. Vinum odoriferum, melicratum aromaticum. Sępe tẽperato balneo utãtur. Post, theriaca maior, uel muscata detur. Vngatur pectus cũ calidis & odoriferis oleis, uolatilia calida & ad digerendum facilia, dentur cum aromatibus cocta. Si cardiaca ex diminutione fit nutrimẽti ab epate cordi uenïẽtis, & fuerit infirmũ, epar prius est medicandũ, ut in priorem redeat sanitatem & uirtutẽ. Si ex stomacho sit, purgandus est stomachus ex acutis humoribus cum uomitu, cathartico, aloës, absinthij, mirobalani citrini, uel succi uuarum agrestium, uel maligranati cum mirobalanis. A foris ungamus cum sandalis, hordei farina, cinere ferrarij, corticibus cucurbitæ, aqua rosata, & similibus. Puluis Ioannis Damasceni ualẽs cardiacę. Rec. floris orni, drach. 15. aluminis assi, drach. 5. coriandri assi, spodij, rosæ, gallę, ana. drach. 5. coralli gemmę, petræ armenicę, ana. drach. 6. ligni aloës, drach. 7. fac puluerem, exagium 1. dans cum odorifero uino, uel oxysaccharo.

oxysaccharo. Aliud, Recipe borraginis, seminis portulacæ, an̄. drach. 7. coralli, carabę, ana. drach. 2. gemmę, aluminis assi, cyperi, ana. exagium 1. semen basilicam, sandali albi, rubei, gallę, terrę armenicę, serici puri, & crudi, ana. drach. 2. & s. sacchari tantundē quantū & alię species, fac puluerē, dans drach. 2. cum succo maligranati, uel cum odorifero uino, uel oxysaccharo. Aliud, Recipe rosę, spodij, an̄. drach. 5. seminis portulacę, drach. 10. ameos, succi, bedegar, & zedoar, deronicæ, serici, mastichis, gēmę, coralli, carabę, an̄. drach. 4. musti quadrantē, & succhari quantū omnes alię species. fac puluerem, & da exagium 1. cum aqua frigida. Valet in initio melancholiæ, cor confortat. Aliud, Recipe berberis, rosæ, spodij, seminis portulacæ, borraginis, ana. drach. 5. terræ armenicæ, seminis basilici, mastichis, ana. drach. 2. ligni aloēs, gariophyli, ana. drach. 1. olei rosati quantū sufficit, sacchari quantum sufficit ad alias species, fac puluerem, da drach. 3. cum succo acidi maligranati. Sirupus ualet cardiacis cum calore, & siti. Recipe prunorum succi, succi maligranati acidi, acidum mali citrini, ana. lib. 1. oxyfœniciæ lib. s. fac sirupum. Aliud ualet cardiacis, timidis, epilepticis, propter stomachum, uel cor. Recipe spicæ, cinnamomi, zedoar, deronice, ana. drach. 2. corticis pomi citrini, drach. 1. anethi seminis, exagiū 1. fac puluerem, da drach. 1. cū uino ubi borrago fuerit posita, per mensem unum bibat.

De sincopi. Cap. XIIII.


SIncope est absolute defectio cordis, & coadunatio totius suę humiditatis, & uirtutis in se, atq; ablatio fumi sui expellēdi. Impossibile est esse sincopin sine passione cordis. Fit autē diuersis modis, nimirū ex plenitudine nimia, uel multa inanitione, uel subita caloris infrigidum, uel frigoris in calidum, mutatione. Plenitudo, uel ex humoribus totius corporis, uel solius stomachi, uel intestinorum. Si sit in toto corpore, monstratur ex fatigatione, grauitate per omnia membra corporis. Si de stomacho, in diuturna imaginatione ante oculos, ructatio, uomitus, dolor in prora capitis. Si de intestinis, erit grauitas & inflatio, melancholicis, dolor & punctura, cholericis grauitas sine inflatione phlegmaticis. Inanitio est ex nimia uētris solutione, uel uomitu, uel sanguinis fluxu è naribus uel sudore. Mulieribus à menstruis, uel hęmorrhoide. Quæcunq; harum nimia est & fortis, corpus dissoluit, mēbra aggrauat, color naturalis deficit, calor extinguitur: unde cor necesse est patiatr. Mutatio subita caloris in frigidum, poros oppilat, fumū in interiori corpore claudit & calorē naturalem oppilat, unde cor patitur, & sincopis cōcreatur. Mutatio subita frigoris in calidum, corpus rarificat, calorem naturalem dissoluit. Vnde calor minuitur cordis, & deficit. Aliquando sincopis ex animę accidentibus est, sicut subito tumore, uel gaudio, Plurimum hęc patiuntur decrepiti uel defecti. In lętitia

cor dilatatur subito & aperitur. Multi enim horum cum subito timeant, uel gaudeant in sincopin cadunt. Cor enim eorum cum subito timeat, & nō dilatatur, unde patiuntur, & deficiunt. In lætitia dilatatur cor subito, & aperitur, & calor naturalis in exteriora exit corporis, & ita deficit dum refrigeretur. Aliquādo dolor nimius sincopin sequitur, maxime si in mēbris sit sensibilibus, sicut in ileo uidemus. Hæ sunt sincopis causæ, & significationes suę. Cuius species unaquaq; suas uidet̃ habere medicinas. Vniuersaliter sua medicina taliter erit facienda. Vnde sit morbus inprimis uideatur. Quo uiso, intendimus quid facere debeamus. Si sit ex plenitudine, medicādo sincopin aquam mittamus in infirmi faciē. Stomachus perfricetur, nares teneamus, crura ligemus, pennam uel digitū in os ponamus, ut uomitus prouocetur. Cum defectio fuerit, hoc modo medendum erit. Si plenitudo in toto corpore sit, catharticis dandum erit, & pilulis, & omnia quæ abundantiam illam sentiantur deponere. Dabitur ergo oxymel cum melicrato, oxymel laxatiuum, theriacam, selite, cum succo anethi & apij. Cibi dandi sunt leuiores, sicut ciceris ius, cum anetho uinum subtile, & clarum, & purum. Si plenitudo sit in stomacho, mouēdus est uomitus, deinde diatrionpipereon, diacymino. Si ex calidis sit humoribus, refrigeremus cū sirupis, & succis, refrigerantibus. Si plenitudo sit in intestinis maxime in inferioribus, clysterizari sæpius faciamus. Si sincopis sit ex inanitione, aqua refrigeretur in facie, nares teneantur, stomachum perfricemus, manus & pedes ligemus. Si ex superioribus sit mēbris sicut naribus, & uomitu, inferiora membra plus erunt liganda, sicut crura. Si in inferioribus, sicut menstrua, & hæmorroides, superiora membra ligentur, sicut manus. Deinde uinū detur subtile & clarū, & cum aqua frigida mixtum. Vnde Galenus: Omnem inquit defectionem & inanitionem, uinum mitigat aqua mixtum frigida, maxime si ex acutis sit humoribus, à stomacho & à sua pertinentia descendentibus. Si infirmus caput doleat, uel nimias febres habeat, uel calidū sit apostema in uisceribus, uel mens sua alienetur, uinum nullatenus huic detur, multum enim nocet. Item sincopin ex inanitione, iuuat odorifera habere in naribus, sicut rosam, myrtam, mala citonia, uinum mixtum cum sandalis, & aqua rosata. Sincopi transeunte, & infirmo in uigorem pristinū redeunte, causam sincopis laboremus curare. Medicabimur ergo medicaminibus, quæ in suo loco quibusdam iam dedimus, quibusdam iam in loco suo dabimus. Præcipiendum est in exinanitione sanguinis, non balneare, similiter in sudore. Intētio enim nostra in his est poros constipari, & oppilari, & non rarificari, & mollificari. Moliendum est in loco ubi iacent, stipticum, & frigidum aërem trahere, ut in domo aspergantur salices, myrti uitium extremitates, rosæ, & similia. Vngamus cum oleo myrtino, & rosato, præcipiatur quiescere. Nihil horum iuuat hos omnes, quibus in stomacho acuti dominantur humores. Augmentatur

gmētatur enim eorū diſſolutio, quāto magis eorū claudimus poros, huiuſmodi diſpoſitione ſincopi ſubueniendū eſt exinanitione. Sincopis ſi ex calore ſit nimio, uel ex mora in balneo, uel ex aëre intercluſo, aqua frigida in facie ponēda. Dandæ iuiubæ cū aqua frigida, lene, & ſubtile uinū cum eadem aqua, facies eius eſt uertēda in partē unde uentus flat: Ante faciem eius cum flabello uentum faciamus, frigida & odorifera odoretur. Malagma, medullas cucumeris demus. Dioſcorides: Odores, inquit, cucumerum ſincopi utiliſſimi ſunt. Si ex nimio ſit frigore, oportet calefacere quantum plus poſſumus. Cum uino muſcatam demus, theriacam etiam maiorem, mellicratum aromaticum, balneum, aromata calida & odorifera adhibeamus. Si ſincopis ex accidentibus ſit animæ, odorifera faciemus ægrotum odorari. Cauſam morbi ingeniemus auferre, & mentē, & intentionem ſuam in balneis occupare, atq; in uinis odoriferis, & muſicis inſtrumentis, & ſimilibus.

De apoſtemate mamillarum. Cap. XV.



IN mamillis aliquādo naſcitur apoſtema, ſiue tumor, quę diuerſis fiunt modis, uel ex corrupto, & putrefacto ſanguine, uel ex quopiam alio humore, uel ex lactis coagulatione & ex eius putredine. Ex colore ſaniei unde apoſtema ſit, poteſt intelligi. Si album eſt & liuidum, & nigrum, ex coagulatione lactis fit: Cui oportet ſubuenire medicina, ne ſanies ibi ſe colligat. Si ex ſanguine ſit, uel cholera, galla cum oleo roſato piſtata, fronti ſuperponēda eſt, uel fabæ cum albumine oui diu piſtatę, uel cum ſucco ſolatri, uel bolum, uel ſuccus coriandri, & oleū roſaceū. Si ex frigore, mica panis ſuperponatur, cum apij fronde, uel ſtercus bouis, uel fœnugręcum, melilotum cum ſeſameleon, uel crocus cum lacte mulieris. Si durum apoſtema ſit, feces aceti, uel feces ferramentorum molendini ſuperpone. Si ex coagulatione lactis, lentes, & ſemen lini, farinā & oleum roſaceum ſimul piſtatum, ſuperimponas: Oua cum corticibus ſuis in oleo roſaceo in ſimul mixta, & piſtata, cyminū cum melle temperatum, radices caulium, mentam, fabarū farinam, quia hęc apoſtema diſſoluunt, & lac conſtringunt. Similiter ſal facit, atq; faba. Item oportet in deſiccando lacte, uel extrahendo allaborare. Dolorem mamillarum ſanant enulę folia ſuperligata prius parum contuſa. Aliud, Fabarum farina cribrata & oui uitello commixta, omnes dolores & tumores, impoſita mitigat. Aliud, Albū marrubium cum axungia ueteri tritum dolorem ſedat impoſitum. Aliud, Stercus columbinum cum melle & cera reſolutum & tritum, dolorem mamillarū & inflationem diſſoluit, & quod illę non creſcant idem facit.

De fœtore asellarum. Cap. XVI.



Vlti patiūtur in calore, uel in coitu, asellarum fœtorem. Vnde humores in corpore significantur putridi esse. Conuenit ergo corpus purgari, deinde lithargyrum accipiamus temperatum cum succo solatri, uel sola aqua, uel cum aqua rosata, & inde ungamus. Similiter facit rosa cū aqua. Itē alumen, uel myrrha, seu iris. Quodcunq; horū cum aqua temperetur, & locus ille ungatur, adiuuatur. Aliud, Recipe lithargyri, drach. 2. aluminis, drach. 1. rosæ, myrrhę exagiū semis, fac puluerem, laua asellam cum uino, & puluerem hunc inijcito. Idem facit myrrha sicca, & puluerata.

CONSTANTINI
AFRICANI MEDICI, LIB. IIII.

De difficultate glutiendi. Cap. I.



VONIAM in tertio libro superiori morbos, & medicinas diximus membrorū seruientiū spiritui, cōsequens ergo ordo expetit tractare de membris attinentibus cibarijs, & de eorum medicinis. Incipiamus ergo à meri, qui ab ore cibum ad stomachum ducit. Est aūt totus liber iste 20. capitulorum. Istud meri magnum iuuamen est corporis, cum portet cibum, & stomachum. Hic patitur tribus modis, uel ex mutatione complexionis, uel ex apostemate, uel uulnere. Vnde eius actio mutatur, & transglutiendi usus aufertur. Si ex mutatione cōtingat complexionis, paulatim & cum mora aliqua transglutit, & hoc cum labore cum nec grauetur, neq; clausum sit. Si ex calida complexione fit, sitim & asperitatē patitur cum fumositate. Si ex frigida, neq; sitit, neq; est aspera. Si apostema sit causa, apostematis loco dolor sentitur, & angustia, cum cibū transglutit. In apostemate, cum dolore fit mora, sed cum transierit, dolor & angustia quiescit. Si apostema sit calidum, cum dolore sitim, & calorem nimium sentit. Si frigidum, grauitatē, & sine pulsatione & siti sentit dolorem. Si uulnera sint in gula, cum dolore pūcturam sentit, & maxime si salsa, & acida comederit. Quapropter intellecta causa oportet subsequatur medicina cito. Si ex mutatione sit complexionis, cum solo dolore, uel calore, & siccitate, oportet medicum intelligere. Post solutio procuranda, & cum frigida causa, sicut cum sirupo, uiolato, prunorū sirupo, cucurbitę succo, cum saccharo, & amygdaleo. Nutriantur cū cucurbita, portulaca, chrysolocanna, blitis, lactuca, & similibus.

Dandæ

Dandæ pilulę ad hęc ualentes, dolorē scilicet & siccitatē in meri & pectore mitigantes. Recipe, gummi arabici, dragaganti, semen portulacę, & maluę, seminis citonij, ana. drach. 10. liquiritię succi exagiū 1. seminis lactucæ, gummi cerasorum, añ. scrup. s. fac puluerem, & cum sirupo uiolato tempera, in modū fabæ faciens pilulas sub linguā unā pone, quam cū dissoluatur transglutiat. Si impedimentum transglutiendi ex frigore sit cōplexionis, dentur scariolę, appij succi, cum melle rosato bene cocti: detur & dianisum, & pilulę, quas in frigida diximus tussi. Nutriatur cum calidis, siue carne, siue alia re: Dentur iura cicerina bene cōdita. Si apostema transglutiendi moram facit, an calidū sit uideamus. Cassiamfistulam, manna, cum oleo uiolaceo demus, & succum solatri bene coctum, & colatum, demus & pilulas quas sub lingua diximus ponendas. Nutriamus cum iusculis, & refrigerātibus, sicut ptisana, cucurbita, portulaca, chrysolocanna, cum amygdaleo. Si ex frigido apostemate, demus hyssopum coctū cum melle, prassicum sirupum, pilulas quas fecimus in tussi frigida. Si crepuerit interius apostema, & infirmus febriat, detur ptisana cum amygdaleo, & saccharo. Si cibū medicinalem quęrimus, colamentum ptisanæ, cum amygdaleo, & saccharo demus. Si uirtus deficiat, detur caprinum lac in quo petra inijciatur calidissima. Si apostema sit exterius, & calidum uideatur, cataplasma faciamus de psyllio, & lini semine, cum lacte temperato. Si non ex calore, fœnugręcū, & bombycini semen demus, & butyrum. Si sit ex uulneribus, demus quibus uulnera solidentur, sicut succus arnoglossæ cum bolo, terebēthinam cum melle, maxime si uulnera sint uetera. Nutriamus cū scariola, & mica panis. Si sine febribus, melicratū demus, si cū febribus, ptisanam demus, & uulnera meri medicemur, & canalium pulmonis atq; gutturis. Quęcunq; in his membris nascatur infirmitas, non subito, sed paulatim danda est medicina. Non enim in his damus ut maneat, sed ut transeundo subueniat.

De defectione appetitus. *Cap.* II.


Esyderiū cibi & potus esse intelligimus sensum stomachi exinaniti à uenis recepta suggētibus. Corruptio desyderij, tribus fit modis, ex humoribus crudis, uel cholericis, ori dominantibus stomachi: uel ex ablatione uirtutis desiderabilis, & sensibilis, mortificatione sui. Vel ex corruptione mētis, appetitū nullius cibi necessariū putātis. Si ex crudis sit humoribus, acidā ructatio sequet, & stomachus sine siti inflat, & parū digerit. Si ex cholericis, fumositatē sentit ructationis, cū ardore stomachi, & siti, & uelocitate grossum cibū digerendi, & difficultate subtilem emittendi. Si ex defectione sit desiderabilis uirtutis, & mortificatione sui, infirmus cibum prius amatū & appetitū abhorret saporādum,

neq; accipere uult eum. Et quod peius est, nullum ciborũ habet desideriũ. Ablatio enim desiderij, in omnibus diuturnis pessima est morbis, maxime in dyssenterijs. Quæ si sit ex corruptione mentis, palàm fit uisui. Cuius medicina, mentis tantummodo erit cura. Si ex humoribus fit crudis, oportet eum cum uomitu & solutione purgari. Si non, humores in bonas qualitates mutandi sunt. Dandi cibi & potus, quibus humores clausi purificentur. Si ex cholericis fit humoribus, res frigida, & stiptica dabitur, & acida, postquã purgabitur. Omne enim refrigerans, appetitũ confortat, calefaciens, econtra, quia frigiditas adiuuat, & partes sanguinis dispersas per stomachi uenas coagulat, exinanit omnia loca antea plena. Quæ dum natura implere quærat, appetitum replentiũ generat ciborũ. Calor aũt facit ecõtra, cum enim liquefaciat, & dispergendo calida loca impleat exinanita, necesse est fastidiũ faciat. Item frigor pungit stomachum, dum exiccat eum, sicut superius dictum est. Si ex defectione uirtutis sit appetitiuę, perquiramus ex qua sit complexione, mẽbro appetitiuo deficienti dominãte. Quod ex contrarijs medicari cõuenit. Omnis enim defectio uirtutis ex mala est complexione, membro, cuius est uirtus dominante.

De canino appetitu. Cap. III.


FRigiditatem stomachi maiorem appetitum habere, quàm calorem, intelligit quilibet rem discernẽs. Sicut enim iam diximus cum dispersa per stomachum in unum ex frigiditate coadunentur, loca antea plena euacuãtur, & ita appetitus efficitur. Quæ frigiditas cum augmentata naturalem modum excedat, ultimitatem appetendi necesse est faciat. Vnde suo nomine appellata, uocatur appetitio canina. Quę tribus modis fit, uel ex frigida complexione ori stomachi dominante, uel ex acidis humoribus, ibidem se coadunãtibus, uel ex ultimitate exinaniendi quàm patitur uis corporis. Ex frigida cõplexione de aliquo acido humore, nimiam sequi dissolutionem est prȩuidere, unde corpus debilitatur, & plusquam digerat, manducat. Omnis enim digestio calore temperato fit uel nimio. Cum ergo aliquis hac laborat infirmitate, quia caret calore, plusquam digerat potest manducare. Cum ex defectione contingunt uirtutis cõtentiuæ, quod mãducatur in stomacho non digeritur, sed ferè sicut intrauit crudũ, & indigestũ itidem emittit per secessum. Cũ ergo certificetur unde infirmitas oriatur hæc, tunc tandem allaborandũ est ut medicetur. Si enim ex frigida complexione, uel ex acido humore in stomachi ore sit, infirmo præcipiedũ est bibere uinum purũ, & forte, & multis uicibus, & multũ. Vnde Hippocrates: Vinum, inquit, ebibitum, & multũ, famis est expulsiuum. Oportet autem uinum esse rubicundissimum, quia in hac infirmitate magis est adiuuatiuũ, caueatur acerbum. Si uoluntas appetat comedere

unctuosa,

unctuosa prodest eis dare. In hoc allaborandum est, ut quicquid comederit sit unctuosum, post cibum dandum est, quod præcepimus uinũ. Neq; in cibo, uel potu acida, uel pontica demus. Medicina calida est danda, sicut antidota, dianisum, diazingiber, diagalanga, diatrionpipereon, maior trifera, & similia, calorem naturalem ad digerendum adiuuantia, & à malis humoribus stomachum mundificantia. Sed si hęc passio ex defectione est cõtentiuę uirtutis, & unctuosa uidentur nocere. Oportet ergo medicinã dari tantum odoriferam, sicut diacitomatum, diamilon, diabasilicon, electuarium malorumgranatorum, & alia pontica & confortatiua.

De irrationabili appetitu. *Cap.* IIII.


Liquando quidam homines manducare quiddam appetunt irrationabiliter; sicut cretã, lateres, lapides, carbones, & similia corpus non adiuuantia. Hoc sæpius fit mulieribus frigidæ naturæ, & prægnantibus maxime; Quod ex malis, & putridis fit humoribus stomachum inuiscantibus, uel ex aliis membris ad stomachum confluentibus, sicut menstrua in mulieribus. Quæ dum cõcipiunt, ipsarum menstrua ad stomachum ueniunt. Diuersitas huius appetitus, secundum qualitates humorum in stomacho se coadunantiũ, consideratur. Quos cum medicari uelimus, anethum cum melle coctum demus, ut sine labore euomant. Pisces recentes sine sale dentur, & plures manducent radices coctas in oxymelle: & post cibum bene bibant bonum uinum: Nutriantur cum bono pane, & uolatilium iusculis. Si cretam appetant, demus cicer, fabam, & grana assata. Vtiliter his medicabimur, si humores nocuos expellere laboremus, sine dolore, & angustia, cum suaui uomitu, hierapicra, pilulis aureis, & stomachum exterius epithimate confortemus, cum mastiche, spica, rosa, absinthio, oleo nardino. Epithima ualet ad punctionem caloris stomachi, & incensionem, quę fiunt de cholera rubea uomitũ arcet. Recipe, rosę, sandali albi, & rubei, ana. drach. 5. spodii, gallæ, mastichis, ana. drach. 1. & s. Omnia trita coque in una libra succi solatri ad medietatem, quo colato, mitte drach. 4. olei rosati, itemq; coquatur, quousq; solum remaneat oleum, deinde stomachum unge. Aliud, Recipe rhodostomatis, succi solatri, succi uuæ agrestis, myrti, ana. unc. 1. olei rosati & uiolati, ana. drach. 2. sandali, gallæ, ana. exagiũ. 1. omnia coque donec oleũ remaneat solũ. Masticent anisum, ameon, cyminũ, mentam, ante cibum, & post cibum. Et de hac confectione oportet eis dare, Recipe cardamomũ maius & minus, cubebæ æquale pondus, sacchari quantum sunt species aliæ, fac puluerem, & da quantum pati possit.

De defe-

De defectione appetendi potum. Cap. V.


Liquando rursus bibendi aufertur appetitus, quod similiter tribus modis efficitur, uel ex nimijs & humidis humoribus stomacho dominantibus, uel ex sensibilis defectione uirtutis, uel ex corruptione mẽtis. Cum uelimus medicari, oportet humores considerare. Si humores sint nimij in ore stomachi, cũ uomitu, uel cum solutione sunt purgandi, & cum medicina cibi mediocres, & potus dandi sunt, qui malorũ humorũ sint mundificatiui, & malarũ qualitatum in bonas imitatiui. Si ex frigiditate sit quæ dominetur ori stomachi, calefaciendus est stomachus cum calidis medicaminibus, & antidotis odoriferis, & similibus cibis. Si ex mortificatione sensibilis uirtutis in stomacho, pessimum est, & signum mortis denunciatiuum.

De siti. Cap. VI.


Liquando sitis augmẽtatur ex complexione calida membrorum pectoris dominatiua, uel epatis, siue ex apostematibus calidis in eis. Qui autem sitim habent ex membris pectoris, plus adiuuant in frigiditate trahẽdi aëris, quã si aqua biberint. Quod si ex epate, sentiũt dolorẽ in dextro latere, post aquã ebibitã, maxime si ambulent, plurimũ desideriũ potus inter hęc mẽbra est stomachi. Sitis stomachi duobus augmentat modis, secundũ qualitatẽ, quomodo si patiatur ebullitionẽ, & ardorẽ, sicut uidemus in febricitantibus, & cibũ, uel potũ potestate calidũ accipiẽtibus, uel secundũ quantitatẽ, utpote si stomachus multos cholericos habuerit humores, uel phlegma salsum. Si mutatio stomachi ex solo calore sit, bibendo frigidã aquã extinguit sitis. Si ex cholera stomacho inclusa, infirmus in bucca sentit amaritudinẽ aqua bibita, & fumũ gulã incendentẽ. Aqua enim bibita cito calefit in stomacho. Si ex salso phlegmate, sentit salsitudinẽ in sapore, sitis extinguit, si aqua calida bibat. Cũ ergo aliquẽ uideamus sitientẽ ultra quãtitatẽ naturalẽ, oportet inquiramus si ex cõplexione calida sit in membris interioribus. Dabit infirmo res refrigeratiua, sicut succus cucurbitinus cum saccharo, uel psylliũ cum sirupo uiolato. Nutriamus cũ ptisana, portulaca, cucurbita, blitis, lactuca. Detur paruus cibus, labor dimittatur, quies, & taciturnitas, ore clauso obseruẽtur, frigiditas aëris trahatur. Cataplasma de foris ponamus, de cucurbitę corticibus, uel radicibus, portulaca, & similibus. Sub lingua teneãt trochiscos huiusmodi, ualẽtes ad sitim, caloremq́ febris, & uiatoribus p loca ubi nõ inuenit aqua, in ęstate eũtibus. R. portulacę semẽ, dragagãti, añ. drach. 3. seminis melonis, cucurbitę, lactucę, añ. drach. 2. sandali albi, gũmi arabici, ana. drach. 1. fac puluerẽ, tẽpera cũ aqua rosata, fac pilulas in modũ fabę, & sub linguã ei impone. Si sitis fuerit ex cholera rubea in stomacho inclusa purgetur cũ pharmacia, uomitu, ptisana, & oxysacchara detur cũ succo maligranati, uel sirupo uiolato. Sirupus ad eandẽ sitim,

& ad

& ad extinguendũ calorẽ, humectans digestionẽ, & sitim extinguẽs. Rec. uiolę, drach. 20. prunorũ, iuiubę, oxyfœnicię, ana. drach. 100. spodij, drach. 2. Omnia coquantur in 8. lib. aquæ quoad deueniant ad tertiam, & colent, deinde succus maligranati dulcis accipiatur lib. 1. sacchari, libras 2. fac sirupum, dans unc. 1. cum aqua frigida. Decoctio ualens ad eadem, Recipe rosæ siccæ, drach. 2. oxifœnicię, drach. 5. cassięfistulę, drach. 5. seminis citonij, dragaganti, añ. drach. 2. marathri, drach. 1. omnia ponant in duabus libris aquę calidissimę, una die, & nocte, postea colans, da ieiuno bibere, mediã libram. Aliud, Recipe lactucę, drach. 2. folia lentisci, rosę siccæ, ana. drach. 5. oxifœniciæ, drach. 2. omnia ponantur in libra 1. calidissimę aquę, die & nocte: Cola, & da bibere. In siti ex salso phlegmate in stomacho, uomitus, uel pharmacia erit purgatio, deinde detur succus marathri, apij, coctus, & colatus, uel melicratũ cum aqua calida, uel oxymelle, uel decoctio ubi mastiche & anisum coquantur. Sola aqua calida ualet. Similiter uinum album, & subtile. Nutriantur cum cibis colatiuis, & mundificatiuis.

De ructatione. *Cap.* VII.


RVctatio si sit extra temperamentũ naturæ, nocet cibarijs intra stomachũ, cum prohibeat ad digerendũ. Cuius causa uentositas est inflatiua, quam per os expellit natura, uentositas hęc ex stomachi est defectione. Stomachi defectio, ex mala cõplexione est, uel ex quorundam humorũ dominatione. Si humores sunt calidi, fumo se eructabit. Si frigida, acide. Acida ructatio quatuor est ex causis, ex frigiditate stomachi, uel adunatione cibi, uel ex multitudine sui, uel natura frigidissima. Vniuersaliter causa ructãdi, defectio est caloris naturalis in stomacho ne cibo dominetur & digestioni, sicut uidemus cum paruo foco multa ligna & uiridia apponimus. Vnde cum ultra modum ructare uidemus, si ex calida sit complexione, inquiramus, quia refrigerãdus erit stomachus cum frigidis sirupis, sicut rosato, uiolato. Si ex calidis chymis purgandus est cum decoctione absinthij, uel aloẽ, uel oxyfœnicia, sero cũ oxysaccharo, siue ptisana, cum maligranati succo, & similibus. Si ex frigida complexione siue humore uel materia, calefaciamus cum calidis rebus, sicut corticibus pomi citrini, pipere, gariophylo, mastiche, cinnamomi, theriaca maiore, dianiso, diacymino, diatrion pipereon, diagalanga, & similibus. Si ex frigidis sit chymis, demus hierampicrã, hieralogodion, hieram Galeni, oxymel, melicratam, diazingiber, dialaccã, diaspermaton, gariophyllat., diacalamenthũ. Si infirmo stomachus illa uentositate impleatur, neq; ructatio fiat, detur unde ructatio efficiatur, sicut mastiche, cyminum, libisticum, anisum, zingiber, piper longum, & similia.

De singultu. Cap. VIII.



Ingultus est malus motus, & grauis, uirtutis desiderantis rem nociuã expellere. Qui multis fit modis: De repletione, de inanitione, de corruptione cibi intra stomachũ, mutatione sui in pungitiuas qualitates, de frigiditate oris stomachi, de uentositate inflatiua in stomacho: Ex repletione, uel ex multis humoribus humidis, uel ex multitudine potus & cibi. In singultu de repletione sentitur grauitas in stomacho, corporis repletio, digestiuæ uirtutis defectio. Plurimum hęc patiuntur seniores, & quieti, & humidis nutriti nutrimẽtis. Qui singultus exinatione efficiuntur, uel ex nimio uomitu, uel ex digestione, uel febri acuta. Et hoc plurimũ patiuntũ iuuenes, & laborãtes. Si ex frigiditate sit oris stomachi, nihil horũ sentitur, quę dixi. Ex uẽtositate inflatur stomachus, & uẽter extenditur. Singultus autem facile & dure medetur, sicut qui exinanitione cõcreatur. Sed hic est rarus. Qui medicatur, uideat si ex plenitudine sit, & unde plurimum uenerit. Repletio purgetur cum pharmacia, uel uomitu, si uirtus tempori cõuenerit. Sin autẽ nõ, demus rem dissoluentem, & calefacientem, sicq; mundificantem. Castorei da drach. s. cum succo mentæ, uel castorei & mastichis, ana. drach. s. cum aqua ubi cocta sint carui & ruta. Ruta dedetur cum uino ueteri, uel cum aqua ubi cocta sit ruta cum pauco melle, & ex composita medicina, omnes dentur theriacæ, & odorifera antidota, gariophylatum, diagalanga, diazingiber, diacyminum, diacostum, diapyrethrum, dianisum, diatrionpipereon, quęcunq; horũ inuenias da cum aqua calida. Calefaciamus à foris stomachũ, cum aqua ubi cocta sint origanum, abrotonũ, sansucus, & similia. Omnia hæc in aqua pluuiali cocta calefiant. Epithima imponamus cum oleo castorino, laurino, chamomeleon, & similibus. In repletione sanguinis, detur aqua calida, cum cassiafistula, uel succo solatri, uel maligranati, uel malorũ succo, galliaq; muscata. Ex inatione, cum acumine & calore timendũ est, & suspiciosum, danda est aqua frigida, rhodostoma cum oleo rosaceo rhodoleon. Demus ptisanam cum oleo uiolatõ. Cataplasma apponatur frigidum stomacho, & similiter epithima in solutione uẽtris, nutriamus cum oleo lentisci, & aceto agrestium uuarum, & alijs his similibus. In singultu ex corruptione cibi in stomacho, & mutatione sui in malas qualitates, utilior medicina est uomitus, quia singultus aufertur. In frigiditate oris stomachi, uel uẽtositate, dentur calefacientibus sicut uinum ubi cocta sit ruta, uel nitrũ cum melle, uel apij semen, cyminum, anisum calamenthum, abrotonum, mastiche, cinnamomũ, rheũbarbara, zingiber cõditum uel aliqua antidotorum, in singultu ex repletione dictorum. Menta in singultu ex frigiditate iuuat. Succus maligranati quia acidus est, & acrumen malicitrini iuuat singultum ex cholera rubea. Epithima superponatur oleum anisinum, oleum laurinum, chamomelinum, enulinum. In sin-

gultu ex cibis calidis & siccis, incendẽtibus, & nimiã siccitatem in stomacho faciẽtibus, aquam frigidã demus, & amygdaleon cum aqua frigida, oleum rosatum cum aceto, oxysaccharum cum aqua frigida, sirupum uiolatũ, prunorum. Extinguitur omne genus singultus si infirmo timẽda, uel anxia nuncientur. Natura enim ex cogitatione singultũ impedit. Sternutationes fiant cum gariophylo, rosa, pipere, calamẽtho. Sternutationes enim mouent stomachum, & expellunt uentositatem. Iuuatur singultus iterũ manuũ, pedũ, cubitorum ligationibus. Iuuat tenere flatum, ad singultũ, & oscitationem: anhelitus enim si stringitur, & longo tempore pectori includitur, dissoluit, qui ex necessitate calefacit, deinde strictas uias perforat. In quibus si uentositatem inueniat, expellit & eijcit.

De fastidio. Cap. IX.



Vicunq; continuam uult custodire sanitatem, custodiat stomachum, ne cum sibi necessarium sit, prohibeat cibum, neque det plusquam digerere ualeat. Quæsitum enim fuit à Galeno quare parũ comederet, & respondit: Statui enim manducare, ut uiuam. Alij intendunt uiuere, ut manducent. Dixit Porphyrius: Differentia inter me & uos est, in uita huius mundi. Ego enim non comedo nisi ut uiuã, uos uiuere mundo amatis, ut comedatis. Iterum interrogauit quidam Galenũ: Quę medicina est perfecta? Respondit: Abstinẽtia. Plato dixit: Abstinentia est duobus modis, uniuersalis, uel particularis: Vniuersalis, ut non manducetur, nisi cum uehemẽs, & magnus fuerit appetitus. Particularis, ut consideratis elementis tibi dominantibus, utaris illis oppositis. Antiqui parum comedere præceperunt, ut calor naturalis dominetur digestioni. Si enim comedantur hæc quæ calor naturalis nequeat digerere, fastidiũ generatur. Fastidium est autem magnum nocumentum ad sanguinem corrumpendum, & morbum generãdum. Quod si sit ex cibis malorum chymorum generatiuis, morbi generantur acuti. Si ex cibis grossos chymos generantibus, morbi duri, & diuturni pariuntur. Morbi nascentes ex fastidio quatuor modis fiunt, uel ex magnitudine fastidiorũ, uel ex mutatione quam in corpore faciunt, uel ex natura fastidientium, uel ex uirtutibus singulorum membrorũ. Ex magnitudine fastidiorum, multa fiunt accidentia molestationis. Si parua sunt, econtrario. Diuersantur in mutatione: Si cibi unde fastidiũ fit in phlegma mutentur ὀξυρεγμα gignitur. Si in choleram fumosa ructatio efficitur. Ex naturis fastidientium, quia qui non bene sensibilem habuerit stomachum, non puncturam neq; dolorem faciunt, neq; multam solutionem, uel cordis tremorem, neq; capitis dolorẽ. Si stomachus sit sensibilissimus, omnia prędicta, & sentit & patitur, ex membrorum corporis uirtutibus, quia debiliora membra in fastidio dolorem sentiunt. Verbi gratia, Si caput est debile sentit

grauitatem, dolorem, uigilias, mentis alienationem. Idem patiuntur singula membra debilia. Si totum corpus debile sit, magnam passionem febrium, & rigoris habebit. Vnde oportet fastidiosos, & qui sanitatem custodire uolunt ut caueant fastidium, & cum sentiunt, festinēt ad uomitum, antequam corrūpatur, & mutetur cibus. Si uomere nequierint, studeamus solutionem uētris facere. In cibo mutato, & corrupto, optima est aqua calida, ut omnes cibos corruptos euomant. Quod si nec cum aqua calida euomuerint, detur potio uomenda. Certificati stomachum cibarijs corruptis esse corruptū, demus citoniacū, diamilon. Epithima superponatur stomacho, cum oleo nardino, mastichelon. Si uomitus non possit moueri, fiat clystere, & similiter de potu, sicut de cibo, iudicamus.

De abominatione. Cap. X.



Vm homo antequam cibum accipiat abominationem patiatur, mali chymi in stomacho esse intelligūtur. Qui si sint in spaciositate stomachi facile cum uomitu possunt expelli. Si conclusi in suis pelliculis, abominatio in stomacho fit inde, neq; uomitū facit. Quia humores illi mali conclusi, & inuiscati sunt ori stomachi. Calidi generant sitim, & fumosum ructatum. Si sint frigidi, appetitus nimius fit sine siti. Medicina horum in stomacho inclusorum, triplex est: Vna, decoctio humorum. Secunda, temperamentum eorum. Tertia, purgatio ipsorum. Coctio propria est phlegmaticorum, & crudorū, quæ adiuuat taciturnitas, quies, somnus, abstinentia, res subtiliatiua, & dissolutiua humoris cholerici, uel melancholici, quos natura non potest immutari in sanguinem. Si subtiles sint, neq; multū in stomacho uiscosi, solo uomitu possunt emitti, cum ptisana, mellicrato, aliquādo cum aqua calida. Grossi autē & substantię stomachi nimiū inuiscati: abominationem faciūt nimiam. Vnde oportet eis rem nimium incidentem & subtiliantē dari, sicut radices, oxymel, & similia purgabuntur, postquam à pelliculis stomachi humores extrahentur, cum hierapicra, quę tertiam partem habeat aromatum, & duas aloēs. Pilulę aureæ ualent, si stomachus de malis humoribus mundificatur. Deinde eius complexionem reficiamus, & cōfortemus cum mastiche, menta, corticibus phistici mūdificatis, galia, gariophyllo, spica, cardomomo, & similibus aromatibus, & confortantibus. Demus trochiscos similiter confortantes, sicut trochiscos rosatos, camphoratos, de spodio, de sandali, cum sirupis similiter confortatiuis, sicut sirupo rosato, melle rosato, sirupo de malis citonijs, siue de malis granatis cum menta facito. Ex omnibus quæ in uomitu dicentur, abominatio iuuatur.

De uomitu. Cap. XI.



Onum est corpori si uomitus nõ necessarius ei sit, & si necesse habeat, ut scilicet crisin fiat. Est aũt uomitus cum os stomachi moueatur expellere eum grauantibus, uel pungentibus cibis siue humoribus. Aliquando fit uomitus ex stomachi defectionibus, cum retinere cibos, & humores non ualeat, quos natura sursum eleuat, cum pars stomachi inferior ore sit fortior, uel natura inferius deprimat, cum os stomachi fortius sit parte inferiori. In uomitu sine multorũ, uel malorum ciborum acceptionibus, causas malos humores pungitiuos esse intelligimur in ore stomachi. Quorum significationes perpenduntur, in his quæ euomuntur. Si ex cholera sint, cholera inuenitur in illius cibi digestione. Si ex phlegmate, & frigiditate inuenitur cibus crudus, & nõ coctus. Galenus: Cholera, inquit, rubea, facit abominationem, & appetitiuæ uirtutis defectionem, sicut in phlegmate abominationẽ faciente, & sitis defectione. Si quis sanguinẽ euomãt, rupturã alicuius uenę in meri significat, uel in stomacho, uel incisionẽ, uel sui putrefactionẽ. Quod uel ex causa primitiua, fit uel antecedente. Si sanguis sine dolore, & uomitu exeat, apertã uenã in meri stomacho significat. Qui exit cũ dolore, uel cum colore rubeo, uel claro, ostendit uenę incisionem ipsius meri, uel in stomacho. Cum præterito iam dolore egredit̃, & difficilis est in exitu, & color eius niger est, uulnera significat uenam corrodentia & putrefacientia. Aliquando sanguis euomitur, qui ab alijs membris ad stomachum effluit, & est malum signũ. Hic autem exit mixtus cum quibusdam stomachi humoribus. Si uomitũ medicari uelimus, an ex causa sit os stomachi grauante, & pungente, perquiramus. Vbi non oportet stringi uomitum, neque prohibere ipsum, nisi postquam stomachus de malis humoribus mundificabitur, quia cum uomitu egrediuntur. Sed si timeamus ne uomitus augmentetur, & deficiat infirmus, oportet digestionem inquiramus. Quæ si sit mollis, demus sapam citoniorum, sirupum malorum granatorum, sirupum pirorum, & pomorum cum spodio, uel cum trochiscis de baulaustia: dentur & gallia, spodium cum sirupo pontico. Mespila demus comedenda, pullos, cum malisgranatis coctos, uel cum malis acidis uuis: demus ius milij, hordei, cum amygdalis: omnia autem assentur. Ponantur in aquã quam biberit spodium, cortices phistici. Ponamus super stomachum cataplasma stipticum, & odoriferum. Si sint stiptici, demus cassiamfistulam, pruna, sirupum de prunis. Clystere faciamus lene & suaue. Si uomitus de cholera rubea sit, & uirtus custodiatur, cũ oxyfœnicia, & absinthio, purgemus, uiola & similibus. Si uirtus, ætas, consuetudo, tempus, nos adiuuent, basilicam phlebotomemus de dextera manu. Si de plegmate, hierampicram demus, & decoctionem calamenthi, theriacæ; drach. I. cum succo mentæ. Demus mentam, lignum aloẽs, mastiche,

galliā. Si uomitus de cholera nigra sit, phebotometur basilica, si uirtus, tempus, ætas, cōsuetudo adiuuent nos: si non possumus, uentosas in ambo latera colli ponamus. Clystere faciamus de chamomila, croco, semine & succo anethi, furfure, melle, sesameleo, & similibus: demus, & oxymel. Si uomitus sit ex sanguine, phlebotometᷓ basilica, si nō aliquod contrariū impediat. Si aliquid impedierit, uētosas in utroque crure ponamus. Medicinam illam faciamus, quā in sanguinis diximus screatu, qui de pectore egreditur. Galenus: Cui, inquit, in stomacho cibus nō remanet, sed uomit, semper accipiat sumac, cyminū, quæ insimul pistata, cum aqua bibat frigida: multū enim iuuat. Si uomitus sit ex defectione stomachi, neque cibum retinere possit, accipiat omnę stipticum, & odoriferum, medicinam seu cibum. Iuuat menta pistata, & cum oleo rosato temperata, undę ungatur os & nares.

De inflatione stomachi. Cap. XII.



INflatio est aēr nō coctus, frigidus & crassus, nascens proprie in stomacho de inordinata diæta. Aliquando in capite, quia uentris motio naturaliter aliquando petit superiora. Nascitur item in toto corpore, maxime in hydropicis. Est autem inflatio, uel de humoribus crudis, uel melancholicis. Differt ab inuicem, quia de crudis humoribus est mollis & humida: De melancholicis est dura & sicca. Hęc inflatio cum ueniat, oportet ut ei succurratur cum medicina uentositatis uentris dissolutiua. Cum cymino in oleo cocto, unge stomachi os. Marathrū, apium, petroselinum, anisum, daucus, ualent. Si stomachus fuerit infrigidatus, cum oleo quod facimus, ex rutæ semine, bacclauri mittamus, uel mastiche, oleum nardinum, oleum nigellę. Cicuta pistata, & cum melle temperata, detur ad bibendū in modum ciceris, cum succo apij. Castorei, drach. s. similiter ualet. Demus & carui cum aqua calida, uel cū uino cocto. Demus antidotum diacyminum, diaspermaton, dianisum, dialaccam. Item poliū, calamenthum, ana. drach. 5. fac coqui in tribus libris aquæ, & ad unam redige, cola, & da bibere tertiam partem libræ, cum oleo nardino. Succus marathri, cum cassiafistula similiter ualet. Succus mentę, & sisymbrij, & calamenthi, chamædrios, simplex seu compositus, coctus, & colatus, ualet cum amygdaleo inflationi hypochundriæ, & uentositati melancholicæ. Ventosa in medio uentris circundans umbilicum sine scarificatione, multū uidetur ualere. Item iuuat somnus, balneum, epithima. Epithima ualens ad inflationē stomachi, & hypochundrię, & frigidæ uentositati, Rec. marathri, anisi, cymini, ana. drach. 6. aristolochiæ longę, carpobalsami, ana. drach. 3. calamenthi, ameos, spicæ, boli, spodij, ana. drach. 2. croci, mastichis, gariophylli, ana. drach. 1. omnia pistentur, & in tribus lib. succi marathri ponantur

nantur,& ad unam libram coquãtur. Deinde accipe libram unam amygdaleon: omnia coque, quoadusq; oleũ remaneat. Da bibere, drach. 5. cum succis quarundam librarum supradictarum.

De angustia intestinorum. Cap. XIII.


Orturam semper patitur intestinum de grossis chymis inuiscatis, uel cholericis, quandam facientibus crassitudinem, sicut patiuntur, qui sæpe porris utuntur, & similibus. Ex crassis chymis esse intelligimus, ex magno dolore sentiẽte in intestinis, uel ibi permanẽte cum grauitate. Si ex humoribus cholericis sit, dolor nimius sentitur cum calore & siti. Ex uentositate crassa, mutatur dolor de loco in locũ, gurguliatio est in inferioribus uentris. Aliquando est tortura cum digestione, aliquando non. Si ex crassis sit chymis, & ex significationibus intelligatur dictis, dandum est carpobalsami, & mentæ, ana. exagium. 1. pistentur, cum aqua calida demus scrup. 1. Similiter decoctio dauci & centaureæ, ana. exagium. 1. cum sapa ualet similiter. Si ex cholera rubea sit, detur psyllium lotũ cum semine portulacæ, oleo rosato, aqua frigida, semine citroli, & malue, cũ sirupo albo, & oleo rosato, & aqua frigida. Si ex uentositate sit grossa, demus semen nasturtij assatum: si solubilis sit, non assatum: si stipticus, similiter, apij semen, anisum cum aqua calida. Medicina ualens inflatiuæ uentositati intestinorum, & hemorrhoidis. Recipe acori, carui, pondus equale, fac inde puluerem, frica cum oleo amygdaleo, dans ieiunio exagium. 1. Trochisci ualẽtes colice passioni, torture, & inflationi, uomitui, augustie, siti, Recipe apij seminis, anisi, drach. 8. absinthij, drach. 6. mirte, drach. 5. fac puluerem, temperans cum aqua, faciens trochiscos, da bibere cum uino. Decoctio ualens molliciei stomachi, uentositati, torturæ dolori, Recipe frondiũ lauri, drach. 1. piperis scrup. 1. carpobalsami, drach. 1. rheũbarbari, drach. s. fac coqui in aqua, & da bibere. Aliud similiter ualẽs mollitiei stomachi, uentositati, torture, dolori laterum, frigiditati renum: Recipe carpobalsami, carui, ana. exagium. 1. zingiberis, galangæ, cyperi, ana. drach. 1. omnia pistentur, & coquantur in una libra aquæ, colentur, & cum trochiscis bibere dentur de absinthio, uel de aniso, uel de lacca. Si tortura autem cum passione sit cholerica, medicabitur sicut in cholica dicetur passione. Si cum pondere, & solutione: medicabimur sicut in disenteria dicemus.

De lienteria. Cap. XIIII.


Ienteria est exire comesta uel ebibita in eadem qualitate qua sunt accepta. Galenus diffiniuit hanc passionem breuissime dicens: Lienteria est ablatio digestionis, cum cibus in stomacho nullatenus mutatur, in liquore, nec in colore, nec odore. Hæc

passio nascitur ex defectione uirtutis contentiuæ in stomacho, uel ex uulneribus in superficie stomachi, & intestinorum. Defectio contentiuę ex mala est complexione stomacho dominante, uel intestinis. Hæc complexio est sic perfecta, & firmata, ut exire nequeat. Aliquādo in stomacho est, & in intestinis humor proprius unde nascitur phlegma, patitur infirmus semper ὀξυρεγμίαν & est inseparabile accidens. Exit cibus ilico, cum ingreditur, sine ulla digestione, uel expressione uirtutis. Vulnera in superficie stomachi, uel intestinorū causam habent, humores calidos, acitos, pungitiuos, insequentes uirtutem contentiuam uelociter, antequam digerere incipiat: hoc modo infirmus puncturam sentit, & ardorem, nisi medicinam festinemus, in dysenteriā mutatur. Hęc species lienteriæ, non habet in principio ὀξυρεγμίαν. Quæ si quandoq; appareat, cibum in stomacho tamdiu morari signat, donec natura aliquantulū mittat. Vnde naturā intelligimus in actionē suam reuersam. Sed si uideamus infirmum nihil tenere intra stomachum, unde hoc fiat, inquirendum est, aut enim est, ex defectione uirtutis contentiuæ in stomacho, uel intestinis, uel ex uulneribus. Si ex defectione est uirtutis, uidendum est unde defectio sit, an ex mala complexione ei dominante, an de materia ibi adunata. Si sit ex materia, mundificandi sunt humores cum medicina, quę cum expressione deponat. Si ex cholerica complexione sit materia, interrogemus infirmum an ardorem sentiat in stomacho, & sitim, & fumosam ructationem. Ex his enim intelligimus, quod ex incensione caloris sit. Si non senserit, sed multum comederit, & parum digerit, perpendimus quod ex frigiditate sit. Deinde medicanda sunt cōtraria contrarijs. Si ex calore sit, demus semen citoniorum, pirorum, sirupū rosatū, myrtinum, uel de malis, uel de mespilis. Quodcunque horum uolueris da unc. I. cum spodio, uel trochiscis de sandalis, uel de rosa, diacitomatū, diamylon. Cataplasmata ponamus frigida, & odorifera, sicut sandali, rosam, camphoram, & similia. Nutriamus cum succo acetosę, pullis, perdicibus, phasianis, ouorum uitellis. Quæ omnia conficiantur cum acidarum uuarum aceto, maligranati acidi succo, uel cum aceto pomi citrini. Si hæc omnia coquantur in sumac, fit uiuacior medicina. Sedeat infirmus in aqua ubi cocta sint celsi cortices, castaneę, flores maligranati, cortices eorum, & similia. Si ex frigiditate sit, detur infirmo succus maligranati, cum menta: Succus citoniorum cum menta, diamastiche, catapula imponamus stomacho cum oleo nardino, ladanino, & oleo mastichino. Cibaria demus stiptica, & aromatica, cōfortatiua stomachi. Si solutionē ex defectione uirtutis contentiuæ ex uulnere habuerit, oportet infirmo dari mūdificatiua putredinis, comestiua malę carnis de uulneribus, scut theriacam, melicratum, & similia. Cum uero certificetur, quia uulnera sint mūdificata, & materia eorum purgata, deinde dentur stiptica, & subtiliatiua, sicut rosa, amylum, bolus armenicus, dragagantū, mastiche,
sanguis

sanguis draconis, succus arnoglossæ, crocus, spodium, & similia. In sero tamen demus psylliū, cum oleo rosato, & aqua frigida. Nutriamus cum perdicibus, starnis, turturibus. Caueamus de cibarijs ad digerendū duris. Completis quæ uolumus de curanda lienteria secūdum medicinalem curam, & artificialem canonem, oportet & hic medicinam compositam dici, iuuantem omnimodum genus solutionis, & intestinorum lenitatis, & defectionis stomachi, retinere quę recipit, non ualentis. Dicemus autem aliquā medicinam cōpositam ualentem ad uomitum, & abominationem, huc facientem. Trochisci ualentes ad omnem solutionem uētris lienteriæ & leuitatem intestinorum: Recipe rosę, spodij, ana. drach. 4. berberis, seminis herbæ acidę, ana. drach. 6. gummi, thuris, myrtę, seminis coriandri infusi aceto, die ac nocte: omnia assato, fac puluerem, & tempera cum succo citoniorum, fac inde trochiscos, dans bibere cum sirupo citoniorum. Trochisci alij quos dicit Paulus ualere similiter: Recipe cortices maligranati gallæ, an̄. drach. 8. seminis myrtæ, drachmas 3. sumac, drach. 20. fac inde puluerem, tempera cum uino acido, fac trochiscos, scrup. 2, & da 1. cum aqua frigida. Trochisci alij ualentes ad cholicam passionem, & stomachi defectionem, uomitum quoque continuum: Recipe rosæ, seminis herbæ acidæ, ana. drach. 3. spodij, balaustiæ, ana. drach. 2. seminis portulacę, amyli, boli, gummi arabici, myrtæ seminis, ana. drachmas 2. spodij, exagium 1. omnia coquantur, sumac, croci, ana. scrup. 2. fac puluerem, tempera cum succo citoniorum faciens trochiscos, drach. 1. & s. Aliud, Recipe gummi, boli, coriandri assati, ana. drach. 1. fac puluerē, tempera cum succo myrtę, fac trochiscos, drach. 1. & da 1. cum sirupo stiptico. Puluis Ioannis Damasceni fluxui ualet sanguinis, & defectioni stomachi de frigiditate. Recipe mastichis, cubebæ, gariophylli, ana. drach. 5. ligni aloës puri, drach. 20. gallæ, drach. 4. sacchari, drach. 40. fiat puluis, dentur ad bibēdum, drach. 3. cum odoriferis sirupis. Aliud ualens ad solutionē nimiā, ad uomitū, stomachū confortās: Rec. ossiū staphidę, uuę passę, assatę, sumac, ana. drach. 10. celsi castaneę, ana. drach. 6. coriādri sicci, cymini albi infusi in aceto, & desiccati, atq; cocti psyllij cocti, ana. drach. 4. seminis acidæ, spodij, myrtę seminis cocti, gallę, an̄. drach. 4. maligranati acidi, & cocti, drach. 15. fac puluerē, & da bibere drach. 3. cum aqua frigida, uel cum quibusdā succis, & sirupis stipticis. Aliud similiter ualens ad defectionē stomachi, & debilitatē appetitiuæ uirtutis, ad uomitū, & defectionē digestiuæ uirtutis, quæ est ex fortitudine sensus stomachi, quod patiūtur aliqui post pharmaciā, & ebrietatē, uel ingluuiem: Rec. rosę, spodij, mastichis, gallię, an̄. drach. 3. seminis portulacę, berberis, sumac, an̄. drach. 2. gariophylli, macis, cubebę, cardamomi, an̄. drach. 1. & s. ligni aloës puri, carabę, seminis acidæ, coralli, incensi, boli, ana. drach. 1. spicæ, cinnamomi, asari, ana. drachmā 1, & s. puluerem fac, frica cum oleo rosato, deinde pone

facchari, drach. 20. da bibere, drach. 5. cum aqua frigida, uel cũ quibusdam sirupis iam dictis. Si quis uelit temperata, temperet cum sirupo rosato. Sirupus ualens ad stomachi defectionem, lienteriam, uomitũ, ardorem: Recipe sumac, corticis maligranati, seminis myrtę, ana. drach. 20. omnia coquãtur in quatuor libris aquę, quoad redigantur in unam, colentur: deinde succus pirorũ accipiatur, uel mespilorũ, citoniorum, & misceatur cum ipsis ęquali pondere, & facchari libram 1. & s. & fac sirupũ dans bibere, unc. 1. cum aqua frigida. Aliud ualens ad singultum, ex frigidis humoribus, siue calidis, & ad uomitum de cholera rubea, uel de phlegmate, uel de humoribus cholericis uiscosis in ore stomachi, melancholicis, uel phlegmaticis: Recipe succi maligranati acidi, cum pulpa sua interiori, lib. 5. succi calamenthi libras 4. uini odoriferi lib. 4. omnia coquantur usq; ad medietatem, deinde colentur. Mitte facchari, uel sapæ libras tres, postea coque donec fiat sirupus, deinde pone in uase uitreo ad solem per dies septem, ore bene oppilato ne aër intereat: postea da unc. 1. uel semissem. Epithima ualens ad molliciẽ stomachi, & defectum, ad uomitum de calore, incensione, cum ardore, stomachum exterius inde unge: uel da bibere drach. 5 cum succo maligranati, uel cum sirupis stipticis. Recipe sandali rubei & albi, ana. drach. 4 balaustiæ. drach. 5. terræ sigillatę, spodij, mastichis, apij, drach. 2. gariophylli, cardamomi, añ. drachmam unam: Pistentur omnia, & in oleo roseo ponantur, succi solatri, frondium uitis succi, ana. libram unam, cum suaui igne coquantur, ut solum oleum remaneat, pone in uase. Dioscorides dixit: Si de flore uitis accipias, & mucidum duobus diebus facias, & in oleum omphacinũ ponas, ualet quantum oleum rosatum.

De dysenteria. *Cap.* XV.


ysenteria est digestio sanguinis cum decoriatione intestini, uel uulneratione sui. Causa eius uel interior uel exterior. Interior, sicut digestio cholerica, acuta, pungitiua, quod patiť infirmus, per intestinũ cholera acuta transit, perforans, & excoriãs, cum uel ex suo acumine uulnerans, uel ex salsi phlegmatis acumine, & sua salsugine, id enim in intestino faciente, sicut uidemus in uitri acctione, uel in uitreo phlegmate, uel aquosa humiditate. Exterior, sicut de pharmacia, quæ ex uirtutis suæ acumine similiter facit. Cum enim intestinum inueniat defectum, & disco opertum, excoriat uelociter ipsum. Vniuersalis significatio dysenteriæ tortura est, & angustia, & digestio sanguinolenta, mixta cum cholera rubea, uel cum re aliqua congelata, alba, atque uiscosa, in interiori quasi uestimentum intestini. Particularis significatio dysenteria est cum hęc apparent in digestione: si est cholerica, intelligimus esse de cholera rubea: si phlegmatica, cognoscitur esse phlegmatica: si de exteriori sit causa, exquisitione

tione infirmi est intelligenda. Cū ergo dysenteria in superiori sit intestino, uel medio, uel infimo, necesse est ut dicatur significatio unde à se differat inuicem. Quod intelligimus ex loco doloroso, & ex qualitate rei commixtæ digestioni, & ex multitudine cōmixtionis, id est, si sentit infirmus dolorem in stomacho, uel intestino superiori, ibi esse morbū intelligimus. Egestio huiusmodi infirmi est mixta cum subtili sanguine, cum quadam rasura abominandi odoris. Si in medio sit intestino, fit dolor in superiori umbilico. Egestio mixta est cum re illa quæ dysenteriæ est causa. Si in inferiori intestino, sanguis quasi rasura exit in initio, cum pondere & tortura atq; incisura sentitur in inferiori umbilico, & postea stercus sanguineum, uel rasura mundificatū egreditur. Oportet autem festinemus, ut dysenteriam medicemur, ne forte inueteretur, & in uulnera mutetur, saniesq; eijciatur, & intestinum findatur, morsq; sequatur. Cum autē medicari disponimus, unde & ubi sit perquiramus. Si sit in intestino superiori, demus medicinam bibendam. Fit enim ex propinquitate intestini ad stomachū, & ex colligatiōe sui ad ipsum. Si in inferiori sit intestino, medicādum est cum clysteri, propter uicinitatem huius intestini ad anum. Si in medio intestino, medicabimur cum medicina, & clystere. Si in superiori perpenditur intestino, perquirendum est, unde fuerit, siue de cholericis humoribus, siue phlegmaticis. Quę si de cholericis sit acutis, demus infirmo omni mane drach. 5. de gummi arabico, cum sirupo myrtino, & aqua frigida, uel drachmas 2. psyllij assati, & unc. s. olei rosati cum aqua frigida, & succo portulacę, & arnoglossę. Quodcunque horum uolueris, da bibere. Succi citoniorum, unc. 1. gummi arabici cum lacte caprino. Accipe lac caprinū, & oryzę, ęquali pondere, & fac coqui ad medietatem lactis. In aqua quam bibituri sunt pone gummi arabicū assatum, bolum, & spodium, da bibere cum sirupo de myrto, uel rosato, & similibus. Demus manducare micam panis assati, & parum gummi arabici, & amygdalas assatas. Demus iura de oriza, uel de amylo assato, uel oua in aqua cocta, uel accipiamus amylum, & micam panis assatam, faciamus inde iura ad bibendum danda. Si febres non habeant, pullos, perdices, phasianos comedant, & his similia. Puluis ualens ad excoriationem, & uulnerationem intestini ex cholera rubea, acuta, & ad digestionem sanguinis, dolorē, & pondus & torturam, Recipe boli, drachmas 6. gummi, seminis portulacę, seminis myrti, ana. drachmas 4. & s. omnia assato, spodij, seminis acetosę, amyli assi, ana. drachmas 4. maluæ seminis assi, acatiæ, ana. drach. 1. & s. fac puluerem, fricans cum oleo rosaceo. Deinde immitte drachmas 4. & s. psyllij assati, & da bibere drachmas 5. cum sirupo myrtino, uel citonio cum aqua frigida. Si dysenteria de grossis, & phlegmaticis sit humoribus, demus drachmas duas, de nasturtio assato cum aqua calida, uel castanearum, drachmas 3. cum aqua frigida, mastichis drachmā unam & semissem, cum

aqua

aqua frigida, acinorum assatorum, staphisagrię, drach. 3. cum aqua calida. Puluis ualens ad dyssenteriā de salso phlegmate. Recipe nasturtij assi, drach. 6. boli, drach. 5. celsi, gummi arabici, amyli, seminis basilici, ana. drach. 4. omnia assato, croci, sanguinis draconis, balaustiæ, ana. drach. 1. fac pulue-rem, & da bibere cum sirupo myrtino, drach. 3. uel citonino, drach. 1. uespe re, & mane. Trochisci ualentes similiter ad sanguinis fluxum à superiori, si-cut pectore, pulmone, & ad fluxū menstruorum. Recipe boli, seminis por tulacę, ana. drach. 4. seminis acetosę, spodij, rosæ, balaustiæ, myrti, corian-dri, assati, ana. drach. 3. acaciæ, coralli assati, amyli assi, ana drach. 2. sumac, drach. 1. & s. dragaganti, carabe, seminis maluæ utriusq; assati, ana drach. 1. fac puluerem, temperans cum succo arnoglossę, faciens trochiscos, drach-mam 1. & s. da bibere unum cum succo citoniorū, uel aliquorum stiptico-rum. Aliud ualens similiter, Rec. gallæ, balaustiæ, corticis maligranati, añ. drach. 1. & s. rosæ, cubebæ, & gallię, ana. drach. 1. gummi, opij, croci, ana. drach. 1. & s. fac puluerē, tempera cum succo myrti, fac trochiscos, drach. s. da bibere unum cum quibusdam sirupis. Cōfectio ualens ad dyssenteriā, diarrhiam, pondus, tenasmum, uulnera, excoriationem intestinorum, & ad stomachi confortationem. Recipe mirobalani, chebuli albi & nigri, ana. drach. 6. emblici, drach. 4. fac frāgi omnia, & cum oleo rosato frica, deinde assa, post accipe nasturtij assi, drach. 2. cymini, marathri, anisi, ameos, ca-rui, ana. drach. 2. omnia infunde aceto horis uiginti quatuor, deinde sicca, & assa, miscensq; cum prioribus puluerem fac, deinde accipe spodij, gario-phylli, cardamomi, balaustiæ, mastichis, boli, sumac, opij, gūmi, añ. drach. 1. & s. fac puluerem, misce omnia priora, & pista, & tempera cum sirupis ci toniorum, dans bibere drach. 3. cum sirupo myrtino. Si uulnera, & excoria-tio sint in inferiori intestino, uidēdum erit unde sint. Si enim ex materia sint acuta cholerica, clystere optima est eis medicina, propter propinquitatem loci. In initio hoc clystere eis faciendum est, Decoctio de rosa, uitellis ouo-rum cum oleo rosato, de his fac clystere, ramum appone portulacæ, hor-deum mundatum, omnia coque in libra aquæ, de qua accipe mediā libram, & mitte uitellum oui, olei rosati, ana. unc. s. facq; clystere. Aliud, Recipe succi portulacæ, succi acetosæ, succi uirgæ pastoris, succi arnoglossæ, ana. lib. 1. olei rosati, drach. 5. uitellum oui unius, terræ sigillatæ, drach. 1. omni-bus apparatis fac clystere. Aliud, hordei mundi, lentium, ana drachmas 6. omnia assentur, balaustię, rosæ, corticum maligranati, drach. 4. oryzæ la-uatæ, drachmas 10. Seui de renibus caprinis, drach. 6. omnia coquantur in quatuor libris aquæ, quoad deueniant ad unam. Cola, & accipe bolum, gummi arabicum, acaciam, cerussam, quæ omnia puluerato, deinde sume uitellum oui, & mediā, unc. olei rosati, fac clystere. Aliud iuuans uulnera in-testini, Recipe hordei, oryzę, ana, unc, 1, balaustiæ, myrtę seminis, rosę, ana. drach.

drach.5.cupparũ glandium,drach.3.gũmi, arnoglossæ,boli,ana. drach.3. omnia coque in 3. lib.aquę usq; ad unam,deinde mitte uitellum oui,olei rosati,unc.s. coralli,acacię,añ.drach.s. omnia assato,clystere facito. Nutriantur pullis,perdicibus, starnis: omnia coque cum sumac,demus milium,oryzum,& similia. Si excoriatio intestinorum, uel uulnera ex humoribus sint phlegmaticis, præcipiamus clystere fieri cum oryza lota, bombycino usto, alumine,uitellis oui assatis,oleo nardino,uino,& similibus. Si tenasmum habeant,faciamus lauari anum cum re stiptica,sicut sunt cortices maligranati, balaustię,cupulę glandiũ,rosa,galla,in aqua coquãtur, & anus inde lauetur. Vngamus anum oleo rosato, & similibus. Ponamus cataplasma de conchula marina assata,lithargyro,cerussa,oleo rosato,& similibus. Si exiẽs de uulneribus intestini crassum,& album sit,uel crassa sanies cum sanguine, oportet bene perquiri si infirmus neq; febres habeat, neq; sitim, neque defectionem uirtutis, neq; appetitus minoratur. Faciamus clystere cum trochiscis arsenici,quos dicturi sumus in fine huius capituli. Si uirtus deficit, & febris fortis fuerit, & appetitus auferatur,maxime si usq; in substantiam sui intestinum perforatum patiatur, & quod exit est quasi corrigia subtilis, siue pili, oportet maxime caueri trochisco arsenici. Clystere istud erit, Recipe,oryzæ lauatæ, balaustiæ, rosæ, myrtæ, cupularum glandium, ana. drach. s. omnia coquantur in quatuor lib. aquæ,& ad unam redige.Colentur,& aufer unc.5. deinde de trochiscis arsenici,drach.1.uel drach.1.& s.secundum quod uirtus infirmi pati potuerit,& secundũ albedinem exeũtis rei.Si quod exit sanguis fuerit,& necesse fuerit hic clystere fieri. Iungamus succi arnoglossæ, unc. 3. Si augmentetur putredo uulneris, & sanies, oportet drach. 3. arsenici accipi,& drach.2.oryzę, & uitellum unius oui,& unc.1. olei rosati,& medicina de sapa, & faciamus clystere. Si medicina exierit mundificato uulnere de sanie, festinemus subuenire cum altero aliquo supradictorum clysterium. Si uulnus mundificatum non fuerit cum medicina huiusmodi,oportet & clystere aliud fieri cum obsomogaro, & melle, & statim sine mora. Mundificato autem uulnere,quàm citius possumus clystere molle faciamus, quod suprà diximus, antequã alia sanies in uulnere adunetur. Trochisci arsenici quos proposuimus: Recipe arsenici, sandarachæ, ana. unc.1.& s. calcis uiuæ, drach. 3. chartæ bombycinæ assatæ, acaciæ, ana. drach. 1. fac puluerem,tempera cum succo arnoglossę, faciens inde trochiscos. Aliud, Recipe arsenici,sandarachæ,fecum aceti ustarum,acaciæ,gummi,ana.drach.1.& s.calcis uiuę,chartæ bombycinæ incensæ,ana. drach.2.aluminis,opij,añ. drach.s.fac puluerem,tempera cum uino rubeo,fac inde trochiscos.

De ileo

De Ileo. Cap. XVI.



Leos eſt dolor inteſtinorum, prohibens ſtercus exire ab inferiori parte, & aliquãdo cogens ſtercus uomere. Cuius cauſa eſt bifaria, uel de calido apoſtemate naſcente in inteſtino ſubtili, uel de humoribus frigidis, craſſis, & inuiſcatis. Accidentia ſua inſeparabilia, uomitus ſpiſſus, omnia quæ bibit, euomit, dolor nimius, tortura, dolor in uentre eſt ſuperiori. Ileos de apoſtemate habet tumorem in uentre, & extenſionẽ, febrẽ, & ſitim. Qui de humoribus eſt frigidis, neq; tumorem, neq; extenſionẽ, neq; ſitim habet, neq; febrem. Sed accidentia poſt ſuccedentia, frigiditas extremitatum corporis, anguſtiatio, uigiliæ, inſtabilitas. Vniuerſaliter hic morbus peſtifer eſt & mortalis, aliquando in ſecunda die interficiens, aliquando in tertia, & raro ſanantur. Cum patientes curare uelimus, an ex apoſtemate ſit calido inquiramus, & demus eiſdem catharticũ ex caſſiafiſtula, cum drach. 1. & s. de hierapicra. Factũ cum aloẽ loto, & uiolato, drach. 1. Vel demus ſuccum ſolatri, uel ſcariolę, bene coctum, & colatũ, & caſſiãfiſtulam, & mãnam, cũ drach. s. de hierapicra. Si alicuius ſit uirtutis, & tempus temperatũ fuerit, & ætas iuuenilis, phebotometur de baſilica uena quantum ſufficit, deinde demus decoctionem cum uiola, caſſiafiſtula, & manna. Clyſterizemus cum malua, hordeo, lini ſemine, uiola, & ſimilibus. Aliud, Recipę ſuccum cucurbitæ, cum amygdaleo, & ſuccum chamomilę. Poſt ungamus uentrem cum oleis diſſolutiuis. Si de humoribus ſit crudis & frigidis, potionem demus, quam eulogomenon uocant, uel diafœniciã, uel decoctionem de ſagapino, uel pilulis de hierapicra laxatiuas, Galenus dicit ſe medicaſſe cũ ſolo uino. Clyſtere fiat de anetho, chamomelino, fœnugræco, ſambuceleo. Aliud clyſtere de ſeſameleo, fœnugræco, chamomilla, calamẽtho, & ſimilibus. Demus trochiſci ualẽtes ad ileon de frigido, Rec. abſynthij, apij, ſeminis aniſi, cymini, caſſię, añ. drach. ʒ. myrtę, caſtorei, ſpicę, ana. drach. 1. & s. piperis longi, opij, croci, añ. drach. 1. fac puluerẽ, & temperans fac trochiſcos da drach. 1. & s. Si hæc paſſio contingat puero qui potionem bibere non ualeat, faciamus epithima, & catapule, cliſtere, & ſimilia.

De colica paßione. XVII.



Olicam paſſionem multi patiũtur. Eſt autem paſſio naſcens in quinto inteſtino, quod uocat̃ κόλον à uerbo κολάζεσθαι, quod eſt torqueri, angi'ue. Locus eius eſt in dextra parte inferioris uentris, circũcingens ſicut zona uſq; in partem ſiniſtrã. Hoc inteſtinum de craſſis eſt unum. Cauſa huius paſſionis eſt ſeptiformis. Prima, cum augmentatur calor igneus, & cholericus, ſuper ſtercus, unde & humiditas ſtercoris deſiccetur, & induretur, ideoq; non egreditur. Secunda, cum cibus in ſua eſſentia eſt ſtipticus & ſiccus, egeſtionem exire prohibẽs. Tertia, cum phlegma

phlegma uiscosum intra illud augmentatur intestinum, & inuiscatur, ut oppilet uiam eius, & prohibeat stercus exire. Quarta, cum uentositas grossa in hoc inuiscatur intestino, uel causa frigidæ complexionis, uel ex defectione stomachi ad digerendũ, uel epatis, uel ex cibo in sui essentia unctuoso, & inflatiuo. Quod si inueniat intestinum defectum, & ad hanc passionem apparatum, cholicam generat passionem, propter contractionem uentositatis in egestione stercoris. Quinta, cum nascitur in hoc intestino apostema, prohibens exire stercus. Sexta, cũ in uentre augmentantur lumbrici, & ascarides, qui inuiscati, & intorti stercore, non permittunt illud exire: unde in colicam incidũt passionem. Septima, cum sensus intestini deficit, neq; stercoris nocumentum sentit: unde stercus in intestino remanens non exit. Multi antiquorum dixere, hanc passionem esse ex defectione in intestino expulsiuę uirtutis, uel ex defectione sensus intestini. Quia si expulsiua ad expellendam digestionem ab inferiori parte deficiat qualibet ex causa, uel sensus intestinorũ lacertorum in natibus exire non permittat, neq; ex utroq; latere intestinum comprimat, ut in inferiora deponat, necesse est prout diximus in ilium deueniat. Hę passio, & uniuersalia, & propria habet accidentia. Vniuersalia, uomitus, & abominationes, nimius dolor, tortura, magnam partem uẽtris tenens. Hic dolor aliquando augmentatur in utroq; latere, & in utrisq; anchis, & cõstipatio fit uentris usq; ad tertium diem passionis transeuntis, adeò magna, ut neq; sursum, neq; deorsum penitus exeat. Propria accidentia, unde à medicis sigillatim species discernũtur. Si sit ex cholera rubea, sitis erit cõtinua, uomitus cholericus, acumen, & magnitudo doloris, ut sentiat uẽtrem quasi acu pũgi. Tẽpus morbi breue, sed molestissimũ erit: Si infirmus est iuuenis, tempus ęstatis. Si ex duricie, & ex stercoris sit siccate, dolet & in intestino grauatur inferiori, ac si grauis res intestinum comprimeret, & ipsum finderet anum. Manifestatio fit ex qualitate cibi quem comedit, antequam passio hæc uenerit. Si sit ex phlegmate, sitis aufertur, pulsus tardus, morbus diuturnus, dolor leuis. Sed tamen nimiam habet grauitatem, dolor & grauitas de uno loco non mouentur. Aliquando in egestione eorum humores apparent phlegmatici uitrei. Quæ passio cum ex crassa sit uentositate, intelligitur ex doloris de loco in locum mutationę, & gurguliatione, & uentris inflatione, & alijs signis pertinẽtibus phlegmati. Si sit de apostemate, ex tactu est intelligere, apparet enim extrinsecus, in uentris superioribus. Quod si in tactu est calidum, & color est rubeus, & sitis adsit, cum febre, & asperitas in lingua cum magno dolore, apostema calidũ & incensiuum constat esse. Si cum tactu frigidum sit, neq; sitim, neq; febrem, uel magnũ dolorem habet, ex frigiditate apostema esse intelligendũ est. Si ex lumbricis, & ascaridibus sit, infirmus dolorem, torturam & abominationem sentit, & aliquãdo per os uomit. Si ex ablatione sensus intestini, oportet inquiri an unquam ultra tẽpus

egestionem tenuerit, uel aliquid fecerit, quod intestini pertineat defectioni. Errant enim medici aliquando in colica passione, & in renum dolore, propter suorum accidentium communionem, putãtes esse easdem, & medicantur renibus cum medicamine colicæ passioni conuenienti, unde peccatũ incurritur. Galenus tamen inter colicam, & renum dolorem, ueram differentiam fecit, dicẽs. Dolor colicus in latera uentris mutatur, dextrorsum, & sinistrorsum ante & retro. Dolor renum nunquam mutatur, & eodem loco permanens, & guttatim urinam faciens, & uomitus mitigat dolorem. In colica uera passione, nulla passio est urinæ, neq; uomitus uidetur prodesse. Hęc sunt signa colicorum, & causę, quas ex philosophicis canonibus, & physicæ monstrauimus autoritatibus. Iam nunc curas incipiamus. Necesse est omni uolenti curare aliquem morbum, ut intendat auferre materia morbi, & expellere. Si tamen acidentia morbi sint molesta, periculosa & suspiciosa, necesse est ante omnia à regimẽto illorum magnorum accidentium incipiat, mitigando, refrigerando, & ut quiescant extinguendo. Deinde reuertatur ad mundificandum corpus. Cum autem colica passio maxima habeat accidentia, & nimium dolorem, sicq; fiat periculosa, prius est medicanda, ut causę doloris mitigentur, dissoluantur, & destruantur, infusione aquæ dulcis & tepidæ, balneis temperatis, calefactione cum chamomileo, anetho, meliloto, malua, uiola, furfure hordei, & similibus. Post epithimate ungamus dissolutorio, & liquefactoria, sicut anethileo, ireleo, chamomelco, oleo laurino, costeleo, & similibus. Hęc regimẽta faciamus usq; in diem tertium, quia hic est minus tempus in acuta egritudine. Si ex his medicaminibus molestatio non mitigatur, & tertia die transeũte quarta egreditur, oportet unde passio sit perquiramus: si ex cholera rubea minuatur in manu dextra basilica, & maxime si nimis calidum sit epar, ut ex basilica phlebotomia dolor auferatur ueniens ad intestina. Demus hierapicra factum cum loto aloë, & catharticum de cassiafistula. Recipe pruna, iuiubas, ana. scrup. 2. uuę passæ mundæ, mannę, ana. drach. 10. cassięfistulę, uiolæ, ana drach. 5. omnia coque in duabus libris aquæ usq; ad medietatẽ lib. cola, & pone, drach. 1. & s. de hierapicra. Si infirmus uirtutem habeat ungamus scrup. 1. scammoneæ assæ, & si demus drach. 10. huius olei, melius ualebit: Recipe semen citoniorum, semen crocis hortulani, & seminis cucurbitę, añ. drach. 10. uiolę, drach. 5. psyllij, unc. 1. omnia ponantur in duabus libris aquę calidę die ac nocte, postea fricans, & colans, accipe unc. 8. sisameleon, & coque cum leni foco usq; deficiat aqua, & oleum remaneat, demus sicut diximus. Item demus scariolę succum, cum drach. 10. cassiæ fistulæ, & cum oleo iam dicto. Misceamus aqua quam bibit cum sirupo rosaceo uiolato, & similibus. Demus serum lactis caprini, cum aloë loto, & scammoneo assato, faciamus suppositorium de uiola, sale communi, melle, & scammoneo. Hoc ordinę prodest solui uentrem. Si non, clystere

stere faciamus, Recipe uiolæ, maluæ, hordei mundi, liquiriciæ, prunę, iuiubę, chamomilæ, ficus siccæ, pondus ęquale: omnia coque in aqua, & cocta cola, tolle inde unc. 4. & mitte unc. 1. succi bletæ, uiolę, sacchari, ana. s. salis communis, scrup. 2. Nutriantur ptisana, chrysolocanna, blita, malua, cum amygdaleo, omnia coque: sedeat infirmus in aqua calida, ubi cocta sint, uiola, malua, hordei furfura, chamomila, & similia. In passione colica, frigida, uel uentosa, uel stercorosa, fortior detur eis medicina phlegmaticorum humorum purgatiua, & crassę uentositatis dissolutiua, sicut pilulę de sagapino pilulæ de asa fœtida, pilulæ de spermatibus, pilulæ de mastiche, & aloë, de his da exagium unum, uel 2. secũdum uirtutem infirmi diebus tribus. Demus & de hierapicra, drachmas tres, cum aqua calida. Galenus dicit se sanasse hanc passionẽ cum sola hierapicra. Si necesse sit theodoriton, hieralogodion detur, tamen raro. Si aliquid passionis in corpore remansisse dubitemus, sępe catharticũ detur de hierapicra, cũ sirupo de absinthio. Quod si nõ ualeat: detur catharticum theodoriton, & sambuceleon cum decoctione radicis. Demus quoq; de antidoto quod factum est cum stercore lupino. Accipe stercus lupi, & da bibere cum uino. Hoc enim stercus proprietatẽ habet maximam circa hanc passionem, siue bibitum, siue fiat inde unguentum in loco doloroso cum ireleon, uel musceleon. Infirmi uẽter ungatur cum oleo nardino, anethino, chamomeleo. His oleis ungamus cũ sederit in aqua ubi cocta sint chamomilea, anethum, frondes lauri, abrotonum, & similia. Demus ad bibendum decoctionem de galanga, de spermatibus. Demus theriacã, philoniũ, eulogimenon. Misceamus aquã bibituris cũ sirupo ireos, & calamenthi, cum mellicrato, & aromatibus. Nutriatur cũ perdicibus, cum cicere coctis, & anetho, pullis columbarũ, gallinis ueteribus plenis anetho, cymino, ruta, salis gemma, menta, sesameleo. Demus iterum semen sinapis fracti, cum amygdaleo, & aceto scyllitico. Ponamus in cibaria eorũ medullam, semen croci hortulani, bibant prassium septies, uel obsomogarum. Si necesse sit, post hæc omnia clystere, uel subpositurã stercus emittentia, & dissoluentia faciamus. Clystere ualens ad frigidam colicam, ex uentositate grossa, & ad omnem frigidã passionem, quæ in corpore est: Recipe chamomilę, anethi, ana. drach. 10. cẽtuareæ, liquiritiæ, lini seminis, fœnugræci, añ. drach. 5. apij, ameos, calamenthi, seminis croci hortulani, ana. drach. 4. & 7. ficus siccas: omnia coquantur, in quatuor libris aquæ usq; ad tertiam: cola & accipe de illa aqua lib. s. mittens mel, & obsomogarum oliuæ, sesameleon, ana. unc. 1. sambuceleon, lentisceleon, ana. unc. s. nitri, drach. s. omnia conficiantur, & clystere fiat: Si uenter prima uice non moueatur, fac secundo, & tertio. Aliud ualet ad strangiriam, & frigidam colicam, & uentositatem: Recipe succi apij, unc. 3. decoctionis de semine croci hortulani, unc. 3. mellis, sacchari, sesameleon, obsomogari, ana. unc. 1. Sagapini, unc. 3. nitri,

H 2 colocynthę,

colocynthæ, salis gemmæ, licij, ana. drach. 1. & s. fac inde clystere. Quod si proficiat, & uentrem infirmi moueat, dolorem infirmi quiescere faciat, uentositatem dissoluit, & adiuuat. Sin autē, & infirmus fortis fuerit, iungamus clysteribus his sagapinum, opopanacem, amoniacū, lycium, fel taurinum, lineleon. Si hæc nō sufficiant, iungamus colocynthā, elateriū, scammoniū, castoreum, de his iungatur, uel minuatur, secundū quod fortitudinem, uel debilitatem uiderit infirmorum medicus. Fiant hæc subpositura: Rec. lycij, drach. 3. nitri, drach. 1. colocynthę, scāmonij, salis gēmę, ana. drach. s. mellis quod sufficit. Aliud, Rec. lycij, sagapini, fellis taurini, ana. drach. s. bdellij, sarcocollæ, añ. scrup. 2. colocynthæ, salis gēmę, scāmonij, ana. drach. s. mel quod sufficit. Cataplasma ualens ad colicā passionem, frigidam, & uentosam. Recipe elaterij drach. 2. scammonij, colocynthę tantundem, felle taurini, cerę & olei, quod sufficiat. Aliud unde ungātur nares, & moueatur uenter: Recipe staphisagrium, nitrum, fel taurinum, æqualiter, mel quod sufficit. Aliud si de apostemate calido colica sit passio, sicut diximus, & si sit de cholera rubea phlebotometur de uena basilica, & de sanguinę paulatim multotiens trahatur, semper tamen augendo quantitatem. Demus ad bibendum solatri succum, & endiuiæ bene coctum, & colatum, cum cassiafistula, oleo uiolato, uel amygdaleo. Faciamus clystere mollitiuum, sicut illud quod in calida colica diximus. Cataplasma faciamus refrigeratiuū, & mollitiuū, pullos demus ad manducandum cum solatro, & ptisanam demus cum decoctione de radicibus, cum sambuceleo, sirupo de absinthio cum amygdaleo, & mellicrato aromatico. Nutriamus cum pullis columbarū coctis cum sicla. Clystere faciamus calidum, & dissolutiuum, tamen temperatum. Si de lumbricis passio sit, sicut iam diximus, demus medicinam lumbricos occidentem, & à uentre eijcientem, quam dicturi sumus. Si aliqua accidentia uenerint ex passione colica, sicut uomitus nimius, tenasmus, tortura, sitis, strangiria, & similia. Oportet medicari accidentia ut antea, secundū medicinam suo loco illis datam. Ablatis accidentibus, ad colicam passionē redeamus.

De ascaridibus & lumbricis. Cap. XVIII.



Scarides & lumbrici solent nasci in intestinis. Qui morbus uniuersaliter extra naturā ad rem ptinet: unde de corpore expelli oportet. Causa eorū saturitatis multitudo est, & indigestibiliū ciborum, de quibus in intestinis crudi adunantur chymi. Quibus cum calor dominetur excoquūtur, & in illa animalia procreantur. Sunt qui dominantur in subtili superiori intestino, hij uocātur lumbrici, quia sunt longi. Et quidam nascūtur in crasso intestino, quod est sub umbilico, & ascarides uocantur, & cucurbitini. Qui hanc speciem habent, multum comedunt,

dunt, & si non comedant, sentiunt puncturã, & incisionem sub umbilico & in uentre. Sunt quidam nascentes in inferiori intestino, quod uicinũ est ano. Hij sunt uermes minuti qui si ibi remaneant & crescãt, patitur infirmus molestationem, cæteris prioribus maiorem, sicut abominationem desiderij cibi, stuporem mentis, febres, aliquando stridorem dentium in somno, maxime si saturentur à cibo. Aliquando garriũt dormientes, & cum excitantur, surgũt trementes. Plurimi linguam emittunt ab ore, & quasi masticãt, cum nihil in ore habeant. Oportet ergo festinemus ad emundandos, qui si in uisceribus remaneant, corpus consumunt, membra emolliunt, neq; expelluntur nisi prius interficiantur. Dum enim uiui sunt, in intestinis inuiscati, non exeunt. Sed mortui cum egestione emittũtur. Aliquando tamen uiui exeũt, cum inebriantur, & quasi mortui efficiũtur. Occiduntur cum omni re amara, sicut absinthio, & similibus. Ascaridibus necessaria est fortior medicina, sicut absinthium, abrotonum, sichem armenicum, menta, lupini amari. Galenus dicit; proprium esse coctices maligranati cum uino cocti, si bibantur, occidere lumbricos, uermes, & ascarides. Dioscorides dixit: Os calcanei taurini combustũ, & pistatum, cum melle datum, occidit lumbricos, & ascarides. Alij dicunt ameos cum melle facere similiter. Galenus dixit succum frondium persici similiter facere. Pueris medicandum est de lumbricis & ascaridibus cũm succo abrotoni, siche armenico cum pauco saccharo. Confectio ualens similiter lumbricis, uermibus, ascaridibus, ubicunq; sint: Recipe lupini amari, turbith, ana. drach. 5. sichæ armenicæ, drach. 1. salis nigri, costi amari, calamenthi, polij, añ. drachmas 1. fac puluerem, & da cum lacte drach. 5. Aliud, Rec. turbith, costi, ana. drach. 4. abrotoni, lupini, absinthij, ana. drach. 2. nigellę, enulæ, drach. 1. & s. fac puluerem, da bibere cum lacte. Aliud, Recipe, absinthij, sichæ armenicæ, calamenthi, ana. drach. 4. polij, prassij, mentæ, ana. drach. 2. apij semen, anisi, marathri, aloë, ana. drach. duas, fac puluerem, & da bibere, drach. 5. cum lactis unc. 4. uel cum aceto, uel decoctione stichados, uel chamepiteos, uel chamædreos, hanc medicinam simplicem, & compositam si operemur, secundum quod oportet, multum ualet, & si in aqua coquatur, & bibere detur, facit similiter. Si de aqua illa clystere facias cum nitro, & melle, similiter iuuat. Si huic medicinæ misceatur fel taurinũ, & ungas subtus umbilicum, occiduntur lumbrici, & ascarides, & uermes alij.

De hæmorrhoidibus. *Cap.* XIX.


HÆmorrhois est apertio oris illius uenę quę est in ano, unde sanguis effluit, sicut uidemus in multis sanis, temporibus interpolatis. Causa eius humores crassi, & uiscosi in intestino, quos uirtus expulsiua expellit, & à naribus eijcit. Sicq; hęmorrhois

 est propter

est propter acutos,& pungitiuos humores de potione acuta,& forti,malos humores ad nates trahenti,& has passiones efficientia. Hęmorrhoides semper ista sequūtur accidentia,mutatio coloris in citrinitatem,maxime si inueterescant,angustia in præcordijs,dolor dorsi,grauitas in coxis,& cruribus, inflatio in lateribus:Quæ si sint ex humoribus crassis,& uiscosis,nimiam inflationem,gurgulationem habent in uentre.Si ex acutis humoribus sit,pruritus in natibus,& dolor & tenesmus,putat infirmus se debere egerere cum nihil habeat. Vniuersaliter ad medicandum dura est. Sed incipiamus à purgatione maxime,& corporis mundificatione, & si uideamus infirmum fortem,purgemus cum medicina quæ cū expressione purgat, sicut sunt mirobalani citrini,indi,chebuli,emblici,& similia. Videamus ne acutam medicinam demus,sicut aloën,scammoneam,colocyntham. Demus triferam maiorem & minorem. Antidotum cum ferrugine factū,uel decoctionē similiter. Pilulas de nuce muscata,diacosin, diathapsiam, diagalangā,& similia. Si de humoribus sit acutis,oportet eorum acumen restringi cum phlebotomia,de basilica uel de utroq; crure. Interiora medicantes, ad exteriora utamur cum medicina desiccatiua,sicut rubigine ferri,plumbo incenso,fac puluerē,& superpone. Si os eius dimittere uelimus, cū ireos oleo,& aloë ungamus. Itē si cōstringere uelimus,accipe acacię,drach.3. cerussæ,dragaganti, drach.2.dragagāti,drach.1.fac puluerē,tēpera cum aqua myrtę, in pannū pone super nates. Corticē maligranati acidi, fac puluerē,tēperans cum aceto,& ualet similiter. Si hęmorrhois sit interior, fac de his licinium,intro ponēs. Assidue hac medicina cōposita utātur. Pilulæ de bdellio ualētes ad hæmorrhoides:Recipe chebuli,emblici,ana.drach.2.bdellij,drach.6.tempera cum succo porri, faciens pillulas in modū piperis,& da drach.3. Quidam tamen adiungunt, drach.1. de semine apij,alij,drach.1. & s. de acoro, dantes,ei bibere cum aqua calida. Trifera ualens ad hæmorrhoides,stomachū confortans:Recipe chebuli,emblici,pondus ęquale,fac puluerem, cum butyro bouino,& melle quod sufficit, dans drach.4. uel 5. Si uis perfectā medicinam ad hæmorrhoides, iunge partem de bdellio. Etsi uelis ut ualeat ad fluxum sanguinis,gummi arabicum assatum,& myrtæ seminis iunge. Si uelis ut stomachum debilem adiuuet,adde rosam,mastichis partem,id est,anisi,gariophylli,ana partem s. Si propter cardiacam,mitte partem ligni aloës. Si propter melancholicam,partem epithymi. Antidotum ualens ad hęmorrhoides interiores de re frigida:Recipe carui, unc.1.amei,anisi,ana.drach. 6.costi,cinnamomi,galangæ,zingiberis,ana. drach.5.pyrethri,polipodij, acori,ana. drach.3.fac puluerem,adde mel quod sufficit,dans in modū auellanę,uel nucis. Aliud ualens ad uentositatem inflatiuam intestini, & hęmorrhoides:Recipe acori,carui,an̄. drach.4. polij,drach.3.aristolochię longę, & rotūdę,ana,drach.3,fac puluerem,fricans eum cum amygdaleo,& melle

quod

quod sufficit, da scrup. 2. uel 4. cum aqua calida. Quidã medici iungunt galangam, zingiber, croci, ana. drach. 1. dant bibere: alij iungunt bdellium. Accipe stichados, drach. 5. prassij, drach. 3. ficus, 10. omnia coque in libra aquæ usq; ad medietatem. Alij stichados, drach. 10. calamenthi, drach. 5. thapsiæ, drach. 3. hyssopi, prassi, añ. drach. 1. & s. ficus. 10. Oportet ut clystere faciamus de succo porri, de butyro bouis, oleo laurino, post uicem tertiam fumigemus de betonia, bdellio, costo, capparis radice. Si medicemur prout diximus, & non proficit, sed facti sunt atrici, intelligendum est esse incurabiles, nisi cum chirurgia. Si infirmus in tali loco sit, ubi non magister sit chirurgicus, acutam medicinam, & incensiuam sicut ferrum imponamus. Galenus dicit: Atrici sunt quasi cannę canales opertorium intus & extra habentes, sed neq; sanantur, nisi cum chirurgico ferro. Oportet ne hanc medicinam acutam extra locũ passionis ponamus, quia si fecerimus, cõburit & incendit, & maiorem morbũ quàm antea fuerat adducit. Sed oportet accipere sarcocollam, & puluerẽ facere, tẽperare cum aqua, & ungere circũquaq; hęmorrhoides. Si in natibus alia passio quàm hęmorrhois nascitur, oportet quidẽ ut unde sit intelligamus. Si apostema sit, mittamus hęc cataplasmata: Recipe lentes, rosam, tẽperata cum succo solatri, oleo rosaceo, unde fiat cataplasma. Si apostema sit forte, & incendens, uitellum oui assi cum sirupo rosato, oleo rosaceo, quia statim extinguitur dolor. Aliud: Recipe frondes hyoscyami, portulacam, micam panis, uitellum oui, fac cataplasma, & pone desuper. Si in natibus habeant fissuram, & arsuram, mitte uiscum, semen citoniorum, dragaganti, axungiam gallinę, anatis, oleum uiolatum, ceram albam, medullam uituli, oleum rosatum, albumen oui. Si dolor sit nimius, detur ad bibendum psylliũ cum sirupo rosato, & oleo rosato. Si uulnera sint sine apostemate in natibus, medicinã desiccatiuam faciamus, de charta bombycina assata, & alumine, & colocyntha similiter. Si humiditas sit nimia, ponamus aloẽ, hæmathithen, pistata. Si concauitas affuerit, ponamus libanũ. Si sit corrosiua, ponamus lentes, balaustiam, acaciam, sandalis, rosas. Si in natibus dolor sit sine uulnere, uel apostemate, ungamus hoc unguento: Recipe ceræ albę, drach. 5. amygdalęo, drach. 20. medullæ bouinæ, drach. 3. olei rosati, drach. 10. cerussę, drachmas 2. Aliud: Recipe lithargyri, cerussę, ana drach. 5. croci, drach. s. olei rosacei quantũ sufficit. Aliud: Recipe cerussam, plumbum incensum, oui uitellum. Iuuat hæmorrhoides ubicunq; habeantur, & uulnera, & apostemata in natibus. Aliud: Recipe acaciam, lithargyrum, cerussam, de cucurbitis ueteribus, & uinarijs incensis, omnia pistato in mortario plumbeo cum oleo rosato, ut fiat quasi mel, & iungatur. Si sanguinis fluxus de hęmorrhoidibus augmentatur, medicemur sicut in dysenterijs, & fluxu sanguinis diximus.

De mollitie & exitu ani. Cap. XX.


Assiones ani sicut hęmorrhois, apostema, uulnera, fissura, nocent, & dolere faciũt nates, infirmũ exprimere cogentes quasi ex quadam suauitate, unde exit anus. Aliquando quoq; egreditur ex mollitie lacerti uoluntarij. Ideoq; stercus infirmi sine uoluntate inde exit. Oportet ergo ut uideatˀ unde nascatˀ. Si de expressione dolorem nimium sentiunt. Infirmus sedeat in aqua ubi cocta sint stiptica, balaustia, galla, cortices maligranati, sumac, glandes, & similia. Demus infirmo diacosim, hæmathiten, diaxylo carrata, diacitoniten, triferam maiorem & minorem. Pilulę de bdellio, accipe uiscum maluæ, & oleum, inde unge manus, redde anũ intra. Similiter cũ uitello oui, & uisco psyllij. Qui postquam introierit, fomentetur cum re stiptica iam dicta, deinde accipe gallæ, conchæ marinę incensę, ana. drach. 1. & s. nucis cypressi, balaustię, corticis malorum granatorũ, acacię, ana. drach. 1. fac puluerem, pone super anum hora una. Post aliam horam fomentẽtur cum re stiptica iam dicta. Accipe cortices lentisci arboris, drach. 3. nucis cypressi, drach. 2. & cerussam, fac puluerem super anum mittens. Hij omnes pulueres quos dixi, & omnes species, post ani reuersionem, siue pulueratę sint, siue epithimata, seu fomentationes, multum ualent.



CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, LIB. V.

De mala complexione epatis. Cap. I.


VLTIS in locis pręstantissimi medici digestibilem uirtutem tria loca obtinere dixerunt corporis. Primũ in stomacho: secũdum in epate: tertium in omnibus membris corporis. Nos in quarta particula diximus quos morbos prima digestibilitas pateretur. In hac quinta dicere dispo suimus, quos morbos secũda in epate patiatur, & sigerones & curas, secundum antiquorũ autoritates. Incipiamus ergo à mala complexione epatis, & dicamus. Epar duobus patiť modis, ex suæ essentię proprietate, uel ex aliorũ membrorũ uicinitate. Ex sui proprietate, tribus morborũ generibus, sicut & omnia mẽbra corporis patiũť. Primũ mutationẽ cõplexionis, sicut si frigescat, uel calefiat, humectetˀ, uel siccetˀ, simpliciter seu cõposite, Secundũ genus, officiales morbi uocãtur, sicut oppilatiões, uel apostemata. Tertiũ dissolutio appellatˀ imparitatis, id est, separatio iũcturę, sicut sunt uulnera, excoriationes, incisiones, & similia. Hę aũt passiones futurã generant

nerant hydropisin. Nos uero morbos in suis locis dicturi sumus. In pręsenti harū à mala cōplexione incipiamus. Si epati diuersarū complexionum, uel passionū una dominetur, qua uirtus eius naturalis superetur, duricies, & tumor, in ipso inde conficiuntur. Hæc mala complexio uel cum materia est, uel sine materia. Si complexio mutatur in calorem, infirmus nimiam sentit sitim, & ardorem, choleram rubeam uomit, color eius in citrinitatem mutatur, siccitatem habet linguæ, palati, & narium. Appetitus eius in cibis defectus: urina citrina cholerica. Si infirmi ægritudo in frigorem sit mutata, nihil horum habet, quæ diximus, sed nimiam famam patitur, sine digestione, grauitatem in epate, color faciei corrumpitur, & mutantur labra, & lingua albescit, sanguis minuitur. Mutatione epatis in siccitatem, spasmus circundans epar sentitur, siccitas est in lingua: Subtilis urina, digestio parua, & sicca, corpus macilentum. Si mutetur in humiditatem, facies infirmi tumescet, & inflatur, neque sitit propter humectationem: Vrina alba, & clara sine tinctura aliqua, & quasi aqua. Intelligitur item mutatio cōplexionis epatis ex natura infirmi, ætate, tempore, dięta ante infirmitatem habita. Item si hæ complexiones dominentur compositæ, apparent significationes compositę, secundū naturā cōpositionis suæ. Oportet festinare in medicāda cōplexionis epatis mutatione, ut ad naturalē proprietatē ualeat redire antequā indurauerit, & intumuerit. Galenus in libro iuuamenti membrorū dixit: Intentio dei in creādis animaliū mēbris fuit tribus modis. Quędā pars ut uiueret per ipsam, sicut oculi, auriculæ, manus, pedes, & similia. Aliā quibus generant̄ animalia. Cum aūt epar unū sit de membris illis quibus animalia uiuūt. Cū corrūpitur complexio sua: uidēdum est unde corruptio fiat. Si ex calore sit, oportet basilicam phlebotomari, si tempus, ætas, consuetudo & uirtus nos adiuuerint. Quod si non, refrigeremus cum spodio, saccharo, psyllio, sirupo albo, oxysaccharo. Demus serum cum oxysaccharo, succum endiuiæ, & solatri bene coctū & colatū. Demus de trochiscis cōpositis, epatis refrigeratiuis, quos in hac particula sumus dicturi cum frigidis sirupis. Demus suauia, & leuia cathartica, sicut istud quod recipit succi cucurbitæ, maligranati, ana. drach. 2. sacchari, mannę, añ. drach. 6. spodīj, seminis citoniorum, dragaganti, ana. drach. 5. omnia pistata ponantur in succum illum die ac nocte, postea frica, & cola dans bibere. Cibet̄ chrysolocanna, lactuca, blito, portulaca, solatro, cucurbita: si febres nō habeat, demus hęc cocta cū pullis, perdicibus, phasianis. Abstineat à lacte, & factis ex lacte, melle, & factis ex eo, & de omnibus crassis carnibus. In aqua bibēda misceat̄ frigidos sirupos. Cataplasmata ponamus super epar, calorē extinguētia, sicut portulacā, solatrū, cucurbitā, psylliū, lanuginē, lactucas, maluas, uiolas: omnia pistent̄ cū oleo rosaceo, & cataplasma fiat. Si epar in frigiditatē mutet̄, infirmo demus diarheūbarbarū, & trochiscos inde factos. Dialaccā cū trochiscis suis.

Diacurcumam

Diacurcumam maiorē & minorē, athanasiam, diacoslū, qualecūq; horum medicus inuenerit, det drach. 1. uel s. cum succo herbarum, sicut marathri, apij, cocto & colato, cum oxymelle, sirupo absinthij, sirupo radicū, uel decoctionē calamenthi, cum decoctione de aniso, marathro, apio, mastiche, spica, folio, squinãto. Si simplex inuenerit, siue compositum, det cum amygdaleo. Demus dialangã, diacyminū, dianisum, diaroma. De trochiscis demus quos dicturi sumus, trochiscos de aniso, uel de absinthio, & similibus. Cataplasma superponamus epati, quod calefaciat. Similiter epithima sicut oleū nardinū, anethileon, & similia. Obseruet se à duris cibarijs, & ad digerendū duris. Nutriatur cū subtili, & leni dięta cū calidis aromatibus parata. Manducent uuas passas: Habēt enim propriū iuuare defectionē epatis undecunque sit. Similiter fisticū, quia ualet frigido epati. Caueant sibi ab omni dulcedine, quia nocet epati, & spleni faciens ibi oppilationē: amara bibant, maxime si sint pontica. Si epati frigiditas uel humiditas dominetur eum frigidis medicemur refrigerantibus, uel calefacientibus. Nos in hac particula dicemus de medicina quantum sibi sufficiat.

De oppilatione epatis. Cap. II.



EPar multis modis oppilatur, uel ex crasso sanguine ab epate ad membra currente: unde cum non potest exire, remanet clausus in uījs epatis, & eius uenis, oppilans eas ex crassitudine sua, uel ex humoribus crassis, & uiscosis, in uenarum extremitatibus se inuiscantibus, qui de maiori uena epatis egrediuntur, & ibi oppilatio generatur. Item epar oppilatur de quorūdam membrorum incisionibus. Si manus enim uel pes incidatur, permanet sanguis ille in epate, solens membrum illud nutrire, & ita epar oppilatur. Similiter oppilatio in muliere nascitur, cum menstrua eius ante tempus auferantur. Sanguis enim solens exire cum menstruis, oppilatur in eius uījs, atq; uenis. Vnde epar cōstipationem patitur, cum succus cibi secundum quod oportet non ab eo recipiatur. Vnde infirmus grauitatem nimiam sub hypochondria, à parte sentit dextra. Si fumus in epate adunetur, neque exire potest, non sola grauitas sentitur, sed extensio, & inflatio & dolor sentitur inter furculas, & epar. Et cum ambulent, uel saliant: maxime post ebibitam aquam sentiunt puncturam, dolorem, & grauitatem. Furculæ semper mouentur, neque à pulsatione quiescunt. Vrina eorum est subtilis, & clara, citrina uel glauca, si oppilatio sit ex calore: albà, si ex frigiditate, & si oppilatio sit ex menstruis ablatis, uel membris incisis, palàm fit uisui. In oppilatione epatis ex calore, basilicam in dextra manu minue, uel uenam quæ inter pollicem est & indicem, & auferamus sanguinē secundū uirtutē. Si, inquam, tempus, ætas, uirtus, consuedo nos adiuuent, Si non, lęue demus catharticū, sicut est illud; Recipe mirobalani

robalani citrini, uiolæ, absinthij, cuscutæ, fumi terræ, ana. drachmas 20. capillorum ueneris, rosę siccę, radicum apij, marathri, endiuię, ana. drach. 10. seminis scariolę, anisi, mastichis, spicę, succheę, ana. drach. 4. prunorum, iuiubarum, ana. drach. 50. omnia in 8. libris aquę coque usq; ad tertiā partem, & cola, deinde accipe manna, drach. 20. cassięfistulę, drach. 10. quæ iterum cola, & mitte lib. 2. sacchari, coque foco leni usq; quo fiat sirupus, da unc. 3. uel 4. cū amygdalei, drach. 1. diagridij, scrup. s. secūdum uirtutē infirmi. Si infirmus fuerit debilis, ut sirupū istū bibere non possit, nec alia tantundē ualentia, sicut apozema de absinthio, uel de fumo terrę, uel de radicibus, & similia cathartica, præcipiamus ut assuę faciat succū endiuiæ, & marathri coctum & colatū, unc. 6. cum oxysaccharo omni die. Quod si sit fortis, bibat prioris sirupi sine intermissione. Item si debilis sit, demus succum maligranati cum oxysaccharo, & succum solatri, & quinqueneruię cum saccharo. Demus diarhodon, trochiscos de berberi. Nutriantur cū cibis leuibus, & subtilibus, sicut pullis, perdicibus, phasianis, & similiter scariola, lactuca, solatro, blito, & similibus. Ptisanam demus ubi radices marathri, & apij cocti sint, cū oxysaccharo. Si oppilatio sit de humoribus grossis, & uiscosis, detur infirmo hierapicra, hieralogodion, stomachicon & similia crassos humores purgantia: maxime si sint incōcauitate, & profunditate epatis, propter illius loci uicinitatē ad uentrē. Si humores hij in superiori sint parte epatis, demus infirmo diuretica, urinę purgatiua, aperientia epatis superiorē oppilationē. Venę enim superioris epatis iunctę sunt uijs urinę. Diuretica aūt sunt, absinthium, hyoscyamus, asarus, spica, costū, ameos, & similia: horū simplicium, siue compositorū, da infirmo, drach. 1. & s. cum oxymelle, succis marathri, apij, hysopi, absinthij, qualecūq; horū uolueris simplex uel cōpositū, dabis cū oxymelle, uel amygdaleo. Si fuerit necesse plus aperiri, & calefieri, quia nimis est frigidū, demus philoniū, athanasiā, homorusiā, theriacā, diarheū barbarū, diacostum, & similia. Apozemata demus de calamentho, de ireo, de spermatibus, cum amygdaleo, uel sambuceleo, uel oleo nardino. Trochiscos demus de lacca, & similes. Nutriamus cū asperagis, blito, carnibus uolatilium. Si oppilatio epatis sit ex ablatis mēstruis, phlebotomemus ambas uenas in cruribus, & balneemus. Succos herbarū coctos, & colatos cum amygdaleo demus, & apozema de calamentho, & de radicibus, de diamarte, & similibus. Si ex incisione aliquorū membrorū sit, pręcipiamus phlebotomari, & demus diuretica iam dicta.

De apostematibus epatis. Cap. III.



Apostemata in epate nascentia duobus sunt modis, uel de causa exteriori sicut de percussione, uel collisione, & similibus, quibus sanguis in loco illo clauditur, & apostema efficitur. Vel de interiori, sicut

ſicut ſi in epate quidam humores includantur, & de ipſis putrefactis apoſtemata generentur. Qui ſi fuerint ſanguinolenti, generant apoſtemata, quę phlegmones uocãtur. Si calidi ſint & cholerici, generant eriſipelas. Si melancholici, dura gignunt apoſtemata, quę in cancrum mutantur. Si phlegmatici ſunt, apoſtemata faciunt tumida mollia. Aliquãdo apoſtemata in epate naſcũtur ex groſſa uentoſitate quæ ibi clauditur, neq; inde exire poteſt. Cuius cauſa eſt commeſtio nimia, & parua digeſtio. Apoſtemata naſcuntur in epate duobus locis, in ſuperiori parte, uel inferiori. Si ſint in ſuperiori, contactu ſentitur, maxime ſi magnum ſit. Si inferiori, intelligitur ex ſuis accidẽtibus. Accidentia quibus conſideratur in ſuperiori parte epatis eſſe apoſtema, talia ſunt. Infirmus ſentitur grauitatem nimiam in dextro latere, & dolorẽ nimiũ inter epar & furculas, cum ſuſpiret uel lugeat, uel cibus & potus hęc faciat, uel ex itineris feſtinãtia, & patitur in anhelitu anguſtias. Epatis enim ſuperiora cum diaphragmate ſunt iuncta, tuſſiũt ſine ſcreatu, quia materia eſt extra ſpiritus inſtrumenta. Si calidum ſit apoſtema, cum ſignificationibus, febris iungitur nimia, propter uicinitatẽ cordis ad ſuperiora epatis, augmentatur ſitis in initio paſſionis, lingua infirmi ſubrubicunda fit, & poſt in nigredinem mutatur. In initio cholera rubea emittitur,, quæ poſt in uiriditatẽ & ęruginẽ mutatur. Si apoſtema ſit frigidũ, non ſentit dolorem nimium, neq; ſitim: febris enim eorũ eſt lenis. Si apoſtema ſit in inferiori epatis parte, ſentit grauitatem cibi, & parũ digerit, dolorem quem ſentit cum ſpirauerit minor eſt quam quẽ ſentit in ſuperiori. Digeſtio eſt ſicca, & dura, & abominatio eſt eis multa. Quod ſi apoſtema ex uentoſitate fuerit, grauitatem ſub hypochondrijs à dextra parte ſentit & conſtrictionẽ. Cum epar ſit fundamentum ſanguinis, neceſſe eſt ut cũ defecerit à mũdificando ſanguine: ſed quod oportet, propter apoſtemata, uel propter oppilationes, uel malas cõplexiones, ſanguis perdat ſplendorem, & ſuam pulchritudinem: unde color faciei in citrinitatem mutatur, & liuiditatem. Si autem epatis apoſtemata diſponamus medicanda, oportet ut unde ſint perquiramus. Si enim ex calido, baſilica eſt incidenda in manu dextra: & ſi plenitudinẽ corporis trahendus eſt ſanguis, quia omne apoſtema in qualicunq; membro naſcens, ex collectione eſt ſanguinis ad membrum illud confluentis. Quod ſi ſanguini minuendo aliquid obuiauerit, medicabimur ab initio apoſtematis uſq; ad ſtatum ſui cum cauſa repugnatiua, & ſtiptica, ſiue bibenda, ſeu extra ponenda, ut epati prohibeat ne materiam illam recipiat, unde fit apoſtema. Cum apoſtema ad ſtatum perueniat, oportet parumper commiſceri huic medicinæ rei diſſolutiuæ, & mitigatiuę, & ſic faciamus ſæpius ut refrigeſcentem & repugnantem rem minuamus: diſſoluentẽ, & mitigantẽ, augeamus, & cum ad finem paſſionis peruenerimus, medicina noſtra ab illa quæ fuit in initio diſſideat. Sic enim pręcepit qui hanc artem nobis manifeſtauit magiſter noſter Galenus,

qui

qui hanc autoritatem, fundamentum nobis, & similitudinem in medicãdo omni apostemate dedit. Medicina refrigeratiua, & repugnatiua inprimis hæc erit danda, succus solatri, endiuię, arnoglossę, uirgæ pastoris, coriandri, borraginis, ramorum uitis. Quencunq; horum inueneris, dabis bene coctũ & colatum, cum quo miscenda est res aliqua epatis confortatiua, sicut sandali, spodiũ, oleum rosaceũ, & similia. Cum res dissolutiua erit incipienda, misceamus cũ stiptica, & repugnatiua causę apostematis, dissolutiua, sicut cassiafistula, manna, mel uiolatũ, rhodosacharum, & similia, sicut fortitudo uidebitur passionis, & qualitates infirmi. Et simul misceamus de cõposito medicamine, calido apostemati ualẽte, sicut trochisci sunt de berberi, & de camphora, & uiola, & sandalis, & similibus. Si calor augmentetur, succũ maligranati demus cum saccharo, oxyfœnicia, manna, & succũ cucurbitæ, sirupum uiolatum, cum amygdaleo, & coriandro, pręcipiatur infirmo ut obseruet se à melle, & ex melle factis, carne, uino, & de omni re calida. Si in initio cataplasmate indiguerimus, rem refrigerantem demus, sicut portulacam, cortices cucurbitæ, lentigines aquæ, uirgam pastoris, farinam hordei, solatrum, psyllium, & similia. Post cataplasmata ponamus odorifera, confortatiua, & dissolutiua, sicut de sandalis: Recipe rosacei, drach. 5. Quidã medici sulphur, & maluam, iungunt ceræ albæ, drach. 5. olei rosati, quod sufficit. Epithimata faciamus: Recipe oleum myrtinum, citoninum, mastiche, & similia. Hęc sunt utilia ad curanda epatis calida apostemata, secundum canones artificiales. Si apostema ex frigore sit, demus decoctionẽ de radicibus calamenthi, hyssopi, cum amygdaleo, sambuceleo, antidotum diagalanga, dialacca, dia rheumbarbarum, diacyminum. Qualecũq; horum inueneris, drach. 1. & s. dabis cum succo marathri, uel apij cocto, & colato, uel decoctione, de radicibus, uel sirupo de absinthio, uel oxymelle. Si autem uideamus in urina hypostasin, intelligitur maturatum apostema, deinde demus rem aperientem oppilationes, & laxatiuam oris uenarum. Si apostema sit in superiori gibbo epatis, demus diuretica, & urinę purgatiua, sicut spicam, apiũ, anisum, marathrum, absinthium, rheũbarbarum, hyssopum, & similia. Si apostema in inferiori parte sit epatis, purgemus corpus cum apozemate de agarico hierapicra, & similia. Si inueterata sint apostemata uel indurata, & tumentia, de his Galenus in libro ad Glauconẽ: Dura, inquit, apostemata in epate si inueterescant, nunquam ea curare potui, neq; alios facere uidi. Omnis enim huiusmodi patiẽs futurus est hydropicus, & plurimum licet post longum tempus, inde tamen moriuntur. Vidi autem multos in breui tempore morientes, qui scilicet breuem, & nimiam habuerunt solutionem. Sed tamen oportet eorum dicere curationes. Duritiem epatis ueterem iuuat omne adaperiens, sicut spica, eupatoriũ, radix lauri, succus apij, marathri, endiuiæ, & similia. Spicæ scrup. 2, cum succo marathri iuuant. Agarici, drach. 1. & s. si-

militer. Epar lupi ſiccum cum uino iuuat ſimiliter. Dialacca, diacoſtum, diacyminũ, philoniũ, & theriaca, & ſimilia. De ſimplici medicina, omne quod parum ponticũ eſt iuuat cum amaritudine ſua duriciẽ epatis, ſplenis, & ſtomachi, ſiue cocta in aqua, & bibita in ea, ſeu cum uino. Epithima faciamus de oleo nardino, & ireleo, caſtoreleo, maſticheleo & ſimilibus. Cataplaſma ponamus de ſpica, abſinthio, chamomila, caſſia, & ſimilia. Nutriamus cũ leni cibo, cuſtodiamus à grauibus. Si apoſtema de uentoſitate ſit craſſa, & fumoſa, epate incluſa, demus ſuccũ ſcariolæ, marathri, apii, cum amygdaleo, & oxyſaccharo: Trochiſcos de abſinthio, ſirupos de ſquinãto, apozema de radicibus. Si apoſtema ſit de percuſſione, uel caſu, uel colliſione, dent rheum barbari, ſcrup. 2. cum oxymelle, uel lacte, uel rubea, drach. 1. & s. cum uino, ariſtolochię longę, drach. 1. cum aqua calida. Si infirmus cũ apoſtemate patitur calorem in epate, demus balauſtiam, bolum armenicum, cum aqua arnogloſſę, ſolatri. Puluis ualens ad percuſſionem epatis, & caſum: Recipe balauſtiæ, boli, amyli, ana. drach. 5. ſanguinis draconis, rheumbarbari, laccæ, myrrhæ, ana. drach. 1. & s. fac puluerem, da drach, 1, cum apozemate de roſa, de maſtiche, de arnogloſſa.

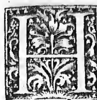
De fluxu ſanguinis ab epate. Cap. IIII.


Anguinis fluxus ab epate, multis modis. Sed ſanguis diuerſi formiter exit: Vel enim ex ſeparatione iũcturæ, ſicut cum ſubſtantia eſt uulnerata uel ex uenarũ apertionibus. Quę inter ſe differunt, quia ſanguis de uenis apertus, purus eſt & rubicundus. De uulneribus, niger craſſus, & putrefactus exit. Verꝗ in inteſtinis neq; punctură, neq; torturã facit. Eſt & alia ſpecies, unde ſanguis purus emanat. Verbi gratia: Si de corpore manus uel pes inciſa fuerint, ſanguis unde nutrita fuerãt ad epar redit, quem epar deficiens emittit. Similiter nimia ſoliti habere exercitia, & poſt quiete diſſoluti longa, ſanguinẽ ex nimijs collectũ exercitijs ad naturã mittũt epatis: quem collectũ emittit, & cum digeſtione eijcit. Hęc ſpecies ſicut Galen. dixit interpolatim uenit, ſicut & epilepſia, & febris periodus. Eſt & alia quę à medicis digeſtio epatica uocatur, in qua cum digeſtione nimius ſanguis exit, & quaſi lauatura recẽtis carnis. Cauſa hęc eſt defectio, digeſtiuę uirtutis, quæ mutare debet in epate ſuccũ cibi, in ſanguinẽ. Eſt & ſpecies alia exiens cum digeſtione, in qua ſanguis eſt niger, & lucidus. Hęc aut eſt cum epar in perfectũ ſanguinẽ cibũ mutet: Sed tamẽ contrariũ habet, ut eum ad membra reijciat, ſicut cũ ſibi obuient oppilationes, & cõſtipationes. Sanguis enim permanens in epate longo tẽpore neque diuiſus per membra, neceſſe eſt calore epatis incendatur, & corrũpatur. Quem poſtea expulſiua uirtus epatis ad inteſtina expellit, & cum digeſtione emittit. Cum ergo intellexerimus cuiuſmodi ſanguinis fuerit fluxus, ſecundũ ſuam opor-

tunitatem

tunitatem erit medicãdus. Si ex apertione ſit uenarũ, demus quod ſanguinẽ ſtringat, epar confortet, ſicut balauſtiã, roſam, ſpodiũ, acatiã, bolum armeni cum, & terrã ſigillatã, caraben, gũmi, hypociſtidos, & ſimilia. Quodcũq; ho rum inuenerimus, drach. 1. & s. demus, cum ſucco arnogloſſę, uel uitis fron de. Medicemur, prout in ſanguinis fluxu de epate diximus. In bibendo miſceamus ſirupum myrtę, ſapam citoniorũ, ſirupũ maligranati. De cõpoſita medicina, hos trochiſcos demus: Rec. ſpodij, uiolę, roſę, añ. drach. 5. ſangui nis draconis, balauſtię, ſumac, cõchulę marinę incenſę, cupularũ glandium, añ. drach. 4. carabę, gũmi, coralli incenſi, acaciæ, rheũbarbari, añ. drach. 2. croci, ſpicę, cãphorę, hypociſtidos, ana. drach. 1. fac puluerẽ, tẽpera cũ ſucco arnogloſſæ, faciens trochiſcos, drach. 1. da. 1. bibere cum aqua frigida. Si fluxus ſanguinis ex defectione ſit mutabilis uirtutis in epate, & defectio ex cor ruptione ſuæ cõplexionis, uideamus ſi infirmus nimiã ſitim habeat, & ablationem uirtutis appetiuę, & colorẽ citrinũ, urinã rubeam, dę quibus intelligitur, quia defectio ſit ex calore. Oportet ergo cauſam refrigerãdi, & ſtipticam dare, unde calor extinguať, epar cõfortetur, & maxime ſi ſit odorifera, ſicut eſt roſa, ſandali albi & rubei, balauſtia, ſpodiũ, & ſimilia. Similiter ſapa de malis, & malisgranatis, cũ trochiſcis de ſpodio. Cataplaſma ponamus de ſandalis, roſa, balauſtia, myrta, ſucco ſolatri, rhodoſtomate, & ſimilia. Si digeſtio erit quaſi lauatura carnis, ſine tortura, dolore, uel ardore aliquo infirmi uiſcerum, & color in albedinẽ muteť, uel in liuiditatẽ, intelligenda eſt epati dominari frigiditas, & quia uirtus eius ſanguinẽ faciẽs deficiat. Vnde medicandũ eſt cõfortatiuis, & parũ habentibus caloris, ſicut galla, macis, ſpica, rheũbarbaro, lacca, gariophyllo, ligno aloẽs, cardamomo, & ſimilia. Hæc ſimplicia demus, uel cõpoſita, cum aqua ubi cortices fiſtici fuerint poſiti, uel ubi aliqua harum ſpecierũ cocta ſit, ualent huic ſpeciei digeſtionis. Item iuuant aniſi, drach. 5. & s. parum aſſati, & cum ſucco apij. Epithima faciamus epati: Recipe maſticheleon, nardileon. Nutriatur cum perdicibus, turdis, phaſianis, pullis, cum aromatibus præparatis. Cuſtodiatur ab omni cibo ad digerendum duro: Nocet enim ei multum. Si digeſtio ſanguinis de crepatura ſit apoſtematis, uel de marcore uulneris, & ſanguis exiens ſit turbidus, & ſanioſus, quo intelligimus, quia apoſtema prius habuerat, oportet dare quæ de ſuis putredinibus mundificent uulnera, & confortent epar, ſicut roſam, balauſtiã, ſanguinem draconis, maſtichen, carabe, bolum, crocum, & ſimilia. Hęc ſimplicia, uel compoſita ſint, da drach. duas cum ſucco citoniorum, uel arnogloſſę, quę mundificant uulnera de putredine ſua, & conſolidant ea, & confortant epar. Nutriantur cum iure amylio, oryzæ, & cum uitelli oui lẽntibus, arnogloſſa cocta.

De hydropisi. Cap. V.



Ydropisis est, uirtutē errare mutabilem in epate. Virtus enim digestiua epatis, cum mutare succū cibi in sanguinolētos humores desierit, cū quibus & tres humores sunt alij, cum inquā hęc uirtus pigrescat in cōplenda actione sua, necesse est sanguinem corrūpat, qui indigestus corpus nutriat. Vnde fit ut totū corpus tumescat, hydropisis ergo est ex defectione sola mutabilis uirtutis. Corruptio enim sanguinis ex infirmitate est huius uirtutis. Nos autem in principio huius libri diximus passiones epatis, quę uel ab ipso solo sint uel ex societate alterius membri, sicut stomachi, splenis, intestini, renum, uel matricis. Item diximus quod passiones proprie epatis non exeant tria genera morborū, quos dicūt medici omnia membra pati corporis, id est, malam complexionem, officiales morbos, iuncturæ separationem. Galenus dixit Impossibile est hydropisim esse sine passione epatis. Non enim nascitur nisi ex debilitate uirtutis digestiuę, & sanguinis generatiuę. Quod proprium est epatis. Sed tamen non quodcunq; epar in sua proprietate deuiciat, uel malorum membrorum uicinitate uirtus deficit hęc, & nō cessat à complemento actionis suę. Epar enim aliquando patitur, & tamen hæc uirtus actionem suam naturalem non prętergreditur. Augmētate tamen epatis passione, & maxime dominante, necesse est hanc deficere. Neq; enim succum cibi mutat, ut sanguinem inde faciat. Qui cum sit crudus, & indigestus permanebit, & hydropisin facit. Si humor ille aliquas uirtutes inuenerit in digestiua uirtute, mutatur aliquantulū, sed tamen non fit incorruptissimū. Vnde quoddam hydropisis genus concreatur, quæ hyposarca uocatur, cuius tumor ęquę per totū corpus diuidit. Hæc species facilis ad curandum est. Causa suę facilitatis, materiæ est bonitas, & diuisio sua per omnia corporis membra. Vnde quodq; membrū tantam habet uim quanta ei sufficere possit. Sed si humor digestiuam inuenerit pigerrimam in mutādo sanguinem, generatur humiditas citrina, salsa, atq; mala. Quæ cum grauet epar, ut diuidere eum nequeat, neq; mūdificat, neq; membris alijs mandat, necesse est ut calor epatis tandē soluatur, & fumū faciat, quem post ad uentris pelliculam eijciat, circundantē uentrem & intestina, quam uocāt siphac. Vbi collecta mutatur, & in humiditatē aquosam uertitur, unde spacia inter intestina, & pelliculam, quę siphac dicitur, implent. Si humiditas huius fumi maior quàm uentositas sit, species generatur, quæ hydropisis uocat. Infirmus enim cum mouetur, & aqua illa uentris mouetur, sicut aqua utre inclusa. Hęc species cęteris frigidior est. Si humiditas hęc minor sit uentositate, & fumo, generatur species illa quę uocatur sicca, propter siccitatē substantię uentositatis, & dicitur tympanites. Si enim uentrem infirmi percutias, quasi tympanū sonat. Possibile est enim hanc speciem hydropisis de minore frigiditate nasci, quia humiditas grossa non potest fieri

aëria,

aëria, si multa sit frigiditas. Hæc quoq; species ad curandum dura est, & longa ad sanandũ. Sed tamen oportet ut duobus modis intendamus ad curandum hydropisin, sicut Galenus dixit: Vna est intentio nostra in uirtute digestiua cõfortanda, ut auferantur ei nocitiua. Altera illius materię purgatio, & ab ipsa corporis mundificatio. Si calor sit causa unde digestiua deficiat, intelligitur ex siti infirmi, & febribus, & uelocitate pulsus, & citrinitate corporis coloris. Cui magnopere præcipiendum est, ut bibat quod calorem refrigeret, sicut sunt trochisci, de camphora, de spodio, de berberi, cum succo solatri, endiuię, & marathri, & cassię fistulæ, purgemus humiditatẽ cũ succo cuscutę, uel cũ succo fumi terrę, uel succo herbę minutę arborẽ circũdantis. Si frigidior sit causa unde uirtus eadẽ deficiat, quod ex liuiditate coloris infirmi certificatur, sitis paruitate, & febriũ ablatione, pulsusq; ablata uelocitate, medicinã demus calidã, sicut diarheũbarbarũ, diacurcuma, dialacca, diacostum, diarhodon, theriacã maiorẽ, trochiscos de eupatorio, de aniso, de absinthio, athanasiam, sirupũ de squinanto, & iride, absinthio, de radicibus, & similia. Si aqua uel humiditas hydropisis dominet᷑, & multiplicet᷑, & apparens uirtutem grauet, non in uirtute cõfortanda impediamur, sed ad purgandam aquam illam festinemus. Purgatur hæc aqua modis quatuor, uel cum diureticis per urinã eam expellentibus, sicut spica, cassia, asaro, costo, rheum barbaro, aristolochia longa, & rotunda, squinanto, croco, aniso, marathro, apio, myrrha, dauco, & simili simplici medicina. De compositis demus dialaccã, diacyminũ, diacostũ, athanasiã, homorusiã, trochiscos de aniso, de absinthio, & similia. Secũda medicina citrinã aquam purgans, cum sudore, & dissolutione eijcit. Quod cum balneis, & fumigationibus efficitur, sicut chamomileon. Accipiamus anethũ, melilotũ, abrotonũ, samsucũ, cocta in aqua cum quibus infirmi uentrem suffumigemus. Aliquãdo sufficit aqua sulphurea, uel marina. Tertia quæ hanc eandẽ aquam purgat est lac camelinũ, urina eorũ, & serum. Hæc aqua istam ex similitudine, & societate sua, expellit, ut hæc aqua extranea quę est humida, & fluida, obuiet aquę similiter humidæ & fluidæ, & cõpellat secum exire ex quadã sui similitudine. Quæ purgat cũ uirtute trahẽdi, ut tithymalus, & lac suũ, cocognidion, serapinũ, stercus columbinũ, elacterij radices, chalciteos, ireos, euphorbiũ, colocyntha, scammonium, & similia. Quarta medicina cum incisione umbilici & perforatione sui. Hęc autem cum impletur & aqua augmẽtatur, non oportet temere de hac medicina se intromittere, nisi cum maiori suspicione, & in illo solo genere, quod uocat᷑ hydrops. Incensio non ualet nisi soli hyposarcæ, & aliquando hydropisi. Phlebotomia nulli generi hydropisis conuenit, nisi tantũ mulieribus hęc habentibus, quia menstrua auferũtur hanc habentibus passionem propter sanguinis ablationem, qui de eorum corporibus solet egredi, uel cum hæmorrhoide, uel nariũ emissione minuantur, neq; tamen semper

nisi cum uirtus nondū defecerit. Dioscorides dixit: Vrina caprina una quaque die calida cū spica dissoluit hyposiarchā, cum urina & digestione. Alij dicunt urinam pecudis rufę uel nigrę cum spica coctam ad spissitudinem similiter facere.

De antidotis. Cap. VI.



Ictis passionibus quas epar patitur, & earum causis, & quomodo secundum regulas artificiales curentur, placuit ut posterius medicinam compositam, epatis passionem iuuātem, dicamus, & ei cōuicinantium sicut stomachi, & uiscerū curationes, non reticeamus. Quorū passiones in hac particula & quarta diximus. Item quia hæc maxime sunt necessaria uulgo, & maioribus propter communem iuuamenti in uijs omnibus epatis, & uiscerū passionibus. Sunt autem in artificio diuersa. Quędam enim sunt electuaria, quędam trochisci, quædam pilulæ, quędam pulueres, alia decoctiones. Vnde oportet nos uniuscuiusq; artificiū proprio attribuere capitulo Diarheūbarbarum ualens defectioni epatis, & suę oppilationi, & uentositati uiscerū, & indigestibilitati: Recipe costi, croci, cinnamomi, spicæ, drach. 1. rheūbarbari, drach 4. cassię, assari, myrtę, squinanti, aristolochię longę & rotundæ, ana. drach. s. fac puluerem, adde mel quod sufficit, dans scrup, 2. uel drach. 1. & s, cum apozemate de aniso, uel de radicibus. Diacyminū ualens ad epatis passionē de frigiditate, & stomachi, & epatis, & splenis, adaperiens & mūdificans uentositatem: Recipe croci, spicæ, cinnamomi, asari, cassię, ana. drach. 5. costi, squinanti, myrrhę, ana. drach. 1. & s. fac puluerē, & adde mel quod sufficit, dans drach. 2. uel 1. & s. secundum uirtutem cum succo herbarū & oxysaccharo. Dialacca ualens ad oppilationem epatis de frigiditate, & duricie & apostemate in stomacho, uel epate, & ad dolorem splenis, & omnem suspicionē hydropisis, & ad uentositatem hypochondriæ: Recipe laccę, drach. 25. costi, spicę, carpobalsami, xylobalsami, cassię, asari, cinnamomi, croci, squinanti, rheumbarbari,, masti chis, aristolochię longę & rotundę, ana. drach. 9. myrrhæ, gentianæ, marathri, anisi, apij, polij gariophylli, cymini, eupatorij, absinthij, nucis muscatę, cardamomi, cubebę, ana. drach. 5. fac puluerē, adde mel quod sufficit, dans drach. 2. uel drach. 1. & s. cum succo herbarum prędictarum, uel apozemate de radicibus. Diarhodon ualens dolori epatis, & stomachi, & pūcturę cholerę rubeæ & febribus, corruptioni digestibilis uirtutis: Rec. spicæ, croci, asari, cassię, squināti, costi, cinnamomi, spodij, mastichis, æquale pondus, rosæ, quantum omnes aliæ species, fac puluerem, adde mel quod sufficit.

Antidotum ualens dolori epatis de frigiditate cōplexionis, & uentris inflationi, in initio hydropisis, & contra uenenū; Recipe myrrhę, drach. 7. cinnamomi,

namomi, drach. 4. & s. piperis albi, drach. 2. costi, thuris, ana. drach. 1. & s. fac puluerem, & temperans cum melle quod sufficit, dans in modum auellanę cum melicrato. Aliud ualet crassę uentositati in stomacho, & in uisceribus, dolori epatis, & splenis, & est Ioannis Damasceni: Recipe, cassię, amomi, spicę nardi, marathri, apij, anisi, castorei, aristolochię longę & rotundæ, thuris, asari, anethi seminis, carui, cymini, ana. unc. 1. cardamomi maioris, cinnamomi, cardamomi minoris, gariophylli, zingiberis, piperis albi, & nigri, & longi, ana. drach. 1. & s. cinnamomi, unc. 2. mellis quod sufficit, dans drach. 1. & s. cum sirupo, uel uino. Diacyminũ, Galeno teste, in de cõpositione medicamentorũ, ualet ad omnem dolorem uentris, qui ex frigiditate est, stomachũ sanat, cibum digerit, oppilationem epatis aperit, totum corpus calefacit, iuuat ad dolorem splenis, qui de frigiditate est, & de uentositate crassa, & phlegmatica: Recipe cymini, drach. 30. infusi in aceto die ac nocte, & post desiccati, & assati, deinde fac puluerem, & accipe croci, galangę, spicę, amomi, asari, zingiberis, gariophylli, piperis longi, cinnamomi, macis, mastichis, nucis muscatę, cardamomi, ameos, marathri, cassiæ, apij, rutę, carpobalsami folij, ana. drach. 7. & s. fac puluerem, mel addens quãtum sufficit, da in modum auellanę. Diasindelicon Ioannis Damasceni, ualet ad dolorem stomachi de phlegmate, ad uentositatem crassam, oppilationem epatis aperiens, da drach. 1. & s. Recipe zingiberis nigri, longi, & albi, spicę, cassię, carpobalsami, folij, pyrethri, cardamomi maioris, gariophylli, mastichis, amei, añ. drach. 2. apij, anisi, mentæ, ana. scrup. 3. mel quod sufficit Diacrisis, ualet oppilationi splenis, puncturæ epatis, in initio hydropisis, & uniuersaliter dolori uiscerum de frigiditate: Recipe cinnamomi, croci, spicæ, asari, squinãti, ana. drach. 6. costi, aristolochiæ longæ, cassię, folij, mastichis, marathri, scariolę, seminis apij, gentianę, carpobalsami, laccæ, ana. drachmas 4. calami aromatici, gariophylli, cardamomi maioris, & minoris, macis, ana. drachmas 4. fac puluerem, mel quod sufficit. Aliud similiter Galeni, quod uocatur diatrionpipereon, ualet ad uitreum phlegma in stomacho dissoluendum, uomitum phlegmaticum aufert, stomachũ frigidum, & non digerentem confortat, conuenit epilepticis, podagricis de phlegmate senioribus, & putredinem collectam habentibus in corpore: Recipe piperis albi, & nigri, zingiberis, spicæ, xylobalsami, apij, petroselini, ameos, pyrethri, marathri, ana. unc. 1. amomi, liquiricię, absinthij, cassię, ana. drachmas 7. cardamomi, gariophylli, cinnamomi, croci, cyperi, ana. drach. 2. anisi, siseleos, aristolochię longę, & rotundæ, mastichis, asari, ana. drach. 3. costi, macis, ana. drach. 2, mel quod sufficit, da in modũ auellanę.

Diaroma, ualet ad crassitudinem phlegmatis stomachi, & digestibilem uirtutẽ confortat, inflationem aufert, colorem clarificat, mentem acuit, uentositatẽ laterũ tollit. Ante cibũ & post cibũ da: Rec. spicę, cassię, gariophylli,

mastichis,cinnamomi,asari,ana.unc.1.cardamomi maioris,croci, sandali, citrini,cubebę, costi,macis,gallię muscatę, zingiberis,anisi,marathri, ana. unc.s.nucis muscatę,ligni aloës,calami aromatici,añ.drach.3.fac puluerē, accipiens mel despumatū,mitte tantundē citoniorū,uel malorum,coque in spissitudinem mellis,tempera cum his species illas.

De trochiscis. Cap. VII.



TRochisci de lacca,ualentes ad epatis,splenis,passionē de calore, & apostemate: Rec. laccę,rosę, spodij,absinthij, eupatorij succi,ana.drach.3.rheūbarbari,drach.4.squināti,drach.2.tempera cū succo marathri, uel endiuiæ, fac trochiscos drach.1. &.s. da bibere cum succo herbarū,& oxysaccharo. Trochisci de rheūbarbaro, ualentes ad cōstipationem epatis,& splenis,stomachum confortant: Recipe,rosæ,absinthij,rheumbarbari,ana.drach.3.spodij,spicæ,squināti,laccæ,eupatorij succi,ana.drach.1.sandali citrini,croci,cassię,dragaganti, mastichis, añ.scrup.2. tēpera cum succo marathri,fac trochiscos, drach.2. da cum succo herbarū & oxysaccharo. Trochisci de aniso,ualentes ad frigiditatē,& ad dolorē epatis,splenis,stomachi,& uentositatē hypochondriæ. Recipe anisi,marathri,rosę,añ.drach.7.liquiriciæ,drach.6. succi liquiricię, squinanti,mastichis,laccę,spicæ,ana. drach.8.eupatorij, drach.3.costi, asari,cassiæ,absinthij,spodij,ana.drach.2. tempera cum succo apij,fac trochiscos,drach.1.& s.da cum succo herbarū. Trochisci de absinthio,ualētes ad dolorem stomachi,oppilationē epatis aperiūt, iuuant febrem phlegmaticam:Rec.anisi,marathri,absinthij,rosę, amygdalę amarę,ana.drach.3. asari,spicę,squināti,apij seminis,ana.drach.2.rheūbarbari,succi eupatorij,añ. drach.1.tēpera cum succo endiuię,& fac trochiscos,drach.1.cum succo herbarum, Trochisci de eupatorio, ualentes ad stomachū, & epatis oppilationem aperiūt,rigorē phlegmaticę febris mitigāt: Rec.absinthij,squināti, succi eupatorij,rosæ,marathri,mastichis,ana.drach.4.anisi,dragagāti,sandali citrini,spodij,ana.drach.1.& s. tempera cum succo endiuiæ,fac trochiscos drach.1. & s.da cum succo herbarum,& oxysaccharo. Trochisci de rosis,confortant epar,stomachum: Rec.drach.10.liquiriciæ,drach.6.squinanti,spicę,marathri,spodij,dragaganti,ana.drach.2. tempera cum succo endiuiæ, fac trochiscos,drach.1. cum succo herbarum, uel maligranati.

Trochisci de spodio, ualentes febribus acutis,de calore epatis, & ad cōtinuam sitim, Recipe rosę,drach.6.spodij,seminis portulacę,succi liquiricię, añ.drach.2.dragagāti,amyli,añ.drach.1.sacchari,drach.4.tēpera cū succo uel uisco psyllij,fac trochiscos,drach.1. da bibere cum succo maligranati.

Alij trochisci de spodio laxatiui,ualentes aduersus tertianas,sitim,calorē epatis,stomachi, ut in libro Ioan. Damasceni, cui titulum fecit,præparatū:

Recipe

Rec. spodij, rosę, croci, ana. drach. 2, amyli, dragaganti, gummi arabici, scariolæ, seminis citroli, melonis, cucurbitę, cucumeris, omnium mundatorū, seminis portulacę, liquiritię, ana. drach. 1. & s. tēpera cum succo citoniorū.

Trochisci de camphora, refrigerant incensionem epatis, calorē, acutas febres, Recipe rosæ, drach. 3. gummi arabici, dragagāti, spodij, ana. drach. 4. cucumeris, seminis portulacę, citroli, liquiricię, añ. drach. 8. croci, 2. amyli, 3. cāphoræ, s. cum succo absinthij tēpera. Alij similes cāphorati: Rec. rosæ, spodij, sacchari, ana. drach. 6. sandali citrini, dragagāti, seminis portulacę, succi liquiriciæ, ana. drach. 3. seminis cucumeris, ligni aloës, croci, camphorę, ana. drach. 1. tēpera cum uisco psyllij facto cum aqua rosata, fac trochiscos, drach. 1. Trochisci de berberi ualentes ad cōstipationem epatis, splenis, in initio hydropisis cū calore: Rec. berberis, drach. 7. rosę, spodij, laccæ, croci, ana. drach. 5. fuful, spicæ, gariophylli, costi, squināti, ana. drach. 4. rheūbarbari, sandali, marathri, añ. drach. 4. cuscutæ, drach. 5. fac trochiscos drach. 1. Da bibere cum succo marathri, & endinię, cū saccharo. Alij similiter ualentes acutis febribus, siti, apostematibus epatis, & stomachi. Rec. berberis, drach. 4. rosę, drach. 12. mannę, liquiriciæ, cucumeris seminis, spodij, spicæ, mastichis, eupatorij succi, ana. drach. 2. rheūbarbari, laccę, croci, ana. drach. 1. fuful. drach. 5. tēpera cum uisco psyllij, fac trochiscū, drach. 1. da bibere cum succo marathri. Trochisci de uiolis, mitigant incensionem de cholera rubea, ut neq; epar, neq; stomachum pungat, soluunt calidissimam naturā, & qui abominati sunt pharmaciā: Recipe uiolæ, drach. 4. rosæ sacchari, ana. drach. 2. spodij, succi liquiriciæ, seminis portulacę, sandali citrini, ana. drach. 1. & s. seminis cucumeris, dragagāti, mastichis, scammonij, ana. scrup. 2. fac trochiscos, da bibere cum sirupo prunorū, uel cum apozemate de manna, & cassiafistula, uel oxyfœnicia. Trochisci de sandalis ualētes febribus, & siti nimiæ, calori epatis, stomachi, lingue siccitati: Rec. rosę spodij, sacchari, ana. drach. 4. sandali citrini, albi & rubei, seminis portulacæ, seminis cucumeris, succi liquiriciæ, citroli, camphoræ, dragagāti, ana. drach. 1. & s. tēpera cū uisco psyllij, fac trochiscos, cum aqua rosata. Da bibere cum succo maligranati, uel mali cucumeris, uel apozemate oxyfœnicię, uel cassiæfistulæ, manna. Qui si sunt calidissimi, & uentres eorū propter calorem stiptici, accipe medietatem huius confectionis & iunge scammonij assati. drach. 1. & s. dans bibere cum sirupo prunorum, uiolarū. Alij trochisci laxatiui, ualentes ad dolorē epatis, & hypochondriæ, choleræ rubeę, incensione nimię, apostemati sanguinolento: Rec. rosæ, spodij, sandali, absinthij, ana. drach. 5. rheūbarbari, squinanti, spicæ, ana. drach. 3. scāmonij, succi eupatorij, succi liquiriciæ, ana. drach. 2. tempera cum succo marathri, fac trochiscos, das bibere, drach. 1. cum succo herbarum, & oxysaccharo.

De pilulis

De pilulis & pulueribus. Cap. VIII.



Illulę de aromatibus Ioannis Damasceni, ualentes ad dolorē stomachi de phlegmate, & mundificant stomachū de putridis humoribus, de cerebro ad ipsum descendentibus, da drach.3. ieiuno cum aqua calida: Recipe calami aromatici, cinnamomi, cubebæ, nucis muscatæ, macis, spicæ, carpobalsami, cymini, squinanti, mastichis, asari, gariophylli, ana. unc.1. croci, drach.4. & s. fac coqui omnes illas species in 12. lib. aquæ, usq; ad tertiam, cola, & superpone 28. unc. aloës, & 6. unc. myrrhę: omnia puluerato, & dimitte ad solē, semperq; moue, donec bene possint formari pilulę. Aliud eiusdem ualet ad dolorem epatis, hydropicis: Accipe hierapicra, succum eupatorij, mirobalanos citrinos, ana. drach.3. turbith, drach.4. laccæ. drach.2. rheūbarbari, spicæ, drach.1. & s. anisi, apij, squināti, carpobalsami, añ. drach.1. tēpera cū succo solatri, da bibere, drach.2. cū aqua calida. Aliud ualēs ictericis, & eijciēdæ putredini de epate, & stomacho, constipationē aperiūt splenis, caput mūdificant: Rec. hierapicra, drach.7. absinthij, drach.5. rheūbarbari, drach.4. squināti, drach.3. spicę, scāmonij, añ drach.2. cū succo apij temperās, da drach.2. cū aqua calida ieiuno. Aliud ex lib. perfectionis Ioan. Damas. ualēs diuturnis febribus de diuersis materijs, dolori epatis, in initio hydropisis. R. succi absinthij, mirobalani citrini, rheumbarbari, succi eupatorij, aloës, croci, mastichis laccę, anisi, fumi terrę, hierapicra, ęquale pōdus, tēpera cū succo solatri, da drach. 1. in nocte. Alię de euphorbio, ualēt ad purgationē aquę citrinę, & omnis materię hydropisis, & ad dolorē dorsi, & ad podagrā, quę de frigida sit materia. R. euphorbij, drach.2. fustis tithymali, drach.1. amoniaci, serapini, opopanacis, bdellij, apij seminis, petroselini, meu, spicæ, cassiæ, anisi, mastichis, añ. drach.8. fac puluerē, & frica cū amygdaleo, tēpera, cū succo marathri, daq; drach.1. Pilulę de serapino purgantes aquā citrinā, ualent ad dolorē stomachi, dorsi, uentositatē laterū, intestinorū, iliū dolorē de frigore: Rec. serapini, turbith, fustis tithymali, ana. drach.2. bdellij, apij, marathri, anisi, chebuli, ana. scrup.2. amoniaci, opopanacis, asę, cymini, cicutę, ana. drach. s. tēpera cū succo calamenthi, faciens pilulę, da drach.1. & s. uel 2. Puluis purgans aquam citrinā, apostemata dissoluens, epar confortans: Recipe absinthij, turbith, serapini, añ. drach.5. apij seminis, petroselini, marathri, anisi, ireos, ana. drach.2. scāmonij, tithymali fustis, mastichis, squinanti, cinnamomi, ana. drach.1. fac puluerem, dans cum succo marathri. Aliud ualens ad frigiditatem epatis, hęmorrhoidas, corruptionē stomachi, & ad mutationē coloris. Rec. mastichis, gariophylli, cassię, asari, rosę, añ. drach.3. cymini, marathri, anisi, absinthij, añ. drach.2. cardamomi, cinnamomi, māna, squināti, seminis basilicon, añ. drach.1. & s. fac puluerē, frica cū amygdaleo & saccharo quantum alię omnes species, da drach. 2. cū aqua calida ieiuno.

Alius purgans aquam citrinã,& ualet humidæ naturæ, paßioni colicæ de uiscoso phlegmate,& uẽtositati: Recipe sarapini, cithymali fustis, apij seminis, æquale pondus, fac puluerem, & da drach.2. uel 3. cum aqua calida.

Aliud ualens ad frigiditatem stomachi, & indigestibilitatem, fastidium, ἐξεύγμαν, inflationem uẽtris, oppilationem epatis & splenis, aperit: Recipe zingiberis, drach.6. origani, mastichis, thuris, carui, cymini, piperis, ana. drach.3. marathri, anisi, apij, dauci, ameos, añ. drach.1.& s. fac puluerem, & frica cum sesameleo, & saccharo, pone quantũ aliæ species omnes, da drach. 4. cum aqua calida, melicrato. Aliud confortans epar, oppilationem aperiens epatis, ualens in initio hydropisis: Recipe myrrhæ, costi, caßiæ, spicæ, asari, carpobalsami, æquale pondus, marathri, apij, scariolæ seminis, & anethi, duplum, & de puluere, da drach.1.& s. cum aqua calida. Si uelis propter ictericiã iunge 10. partes de hierapicra, da drach.2. cũ oxysacharo, & aqua calida. Si uelis propter aquam citrinam iunge 5. partes sagapini.

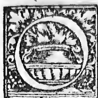
De apozematibus & sirupis. *Cap.* IX.



APozema de radicibus, ualet confortando epati, spleni, renũ oppilationẽ aperit, humores crassos dissoluit: Recipe cortices radicis apij, drach.10. radicis endiuiæ, & marathri, ana. drach.6. cuscutę, drach.5. uiolę, sucheæ, absinthij, liquiritię, capillorum ueneris, ana. drach.3. marathri semen, anisi, apij, spicę, eupatorij, drach.1. omnia trita coque in 3. lib. aquę, usq; ad unam. s. cola. deinde mitte mannæ, drach.20. caßię fistulæ, drach.15. Item cola, & da tertiã partem cum drac.1. succi absinthij, drach.s. & tres deinde adde amygdaleum, da tribus diebus continuis. Aliud de radicibus, ualens frigido epati, oppilationem ipsius aperit, & splenis humores crassos eijcit, cum urina quartanas iuuat: Recipe apij radicis, marathri, ana. drach.10. absinthij squinãti, ana. drach.6. rheum barbari, hysopi, calamenthi, drach.3. anisi, asari, caßiæ, ana. drach.3. coque in tres libris aquæ usque ad duas libras, & s. cum quibusdam trochiscis & amygdaleo. Sirupus de squinanto, ualet ad oppilationẽ epatis, splenis, & uentositati hipochondriæ, in initio hydropisis: Recipe squinanti, absinthij, cuscutæ, ana. drach.20. marathri, anisi, apij, ana. drach.10. Omnia coque in 7. lib. aquæ usq; ad 3. deinde cola, & post mitte fecẽ suã, in 5. libris aquæ, & usq; ad 3. coque & cola. Adunans utraq; colamentha, & ponens tantundem sacchari, coque ad perfectionẽ sirupi. Da unc.2. cum succo endiuiæ, & marathri, bene cocto & colato. Aliud de oxysaccharo, ualet ad calida corpora, & sanguinolentas febres atq; cholericas, prodest epaticis, spleneticis, de calore: Recipe marathri radicis, & apij, atq; endiuię, ana. drach.20. rosę, marathri, seminis anisi, ana. drach.10. spicæ, apij, añ. drach.5. omnia in 5. libris aceti, & 4. aquæ coque ad medietatẽ, post cola, mittens tantundem sacchari, & coque ad perfectionem, da unc.1. cum aqua frigida.

De cathar-

De catharticis. Cap. X


Xymel ualet ad frigiditatem epatis, & stomachi, diuturnas febres, duriciem uiscerũ, tumorem splenis, crassos chymos incidit, putredinem antiquã mundificat: Recipe apij radicis, marathri, squinanti, añ. unc. 2. marathri semen, anisi, apij, añ. unc. 1. spicę, mastichis, asari, cassiæ, calamenthi agrestis, & domestici, petroselini, dauci, ana. drach. 1. gariophylli, cardomomi, zingiberis, añ. drach. 3. omnia in 10. lib. aceti, & 10. aquæ coque ad medietatem, cola, & pone tantundem mellis cocti, & despumati, coquens ad perfectionẽ. Sirupus de absinthio, ualet epaticis stomachicis, crassitudini splenis, ictericię de calore, colicis similiter, oppilationem aperit: Recipe absinthij, drach. 20. cuscutæ, uiolæ, liquiritię,. ana. drach. 10. capillorum ueneris, squinanti, prassij, marathri, anisi, ana. drach. 5. spicæ, eupatorij, cassiæ, costi, apij seminis, folij, calamenthi, ana. drach. 3. omnia coque in 7. lib. aquę, & coque usq; ad 3. cola, & mitte feces in 7. lib. aquæ, & coque usq; ad 3. aduna ambo calamẽtha, mittens 4. lib. sacchari, & 4. de sapa: deinde coque. Accipe in initio decoctionis cardamomi, croci, mastichis, cinnamomi, asari, fac puluerẽ de omnibus, mitte in rarum pannũ ut colentur, & coquantur, pone intus ad perfectionẽ. Da bibere unc. 1. cum aqua calida. Qui uult laxatiuum, accipiat unc. 3. & ponat scammoniã, secundũ qui oportet, & det bibere, secundũ laxatiuũ. Sirupus de fumo terræ, ualet incisioni choleræ rubeæ, scabiei, pustulis, oppilationi epatis aperiendę, lientericos iuuat, colorẽ clarificat: Recipe mirobalani citrini, uiolę, absintij, cuscutæ, añ. unc. 2. omnia coque in 8. lib. aquæ usq; ad tertiã, deinde cola, & accipe tantum succi fumi terrę bene colati, & sacchari quantum colatura tota fuerit, & iterum coque usq; ad perfectionem, dans scrup. 3. cum scrup. 1. scammonij, & amygdaleo, & sicut laxatiuum conuenit dare unc. 1. Sirupus de ireo, ualens ad frigiditatem epatis, splenis, & hydropicis, & ad apostemata, & uẽtositatem nimiam soluit: Recipe ireos, drach. 30. squinanti, liquiricię, calamenthi, prassij, ana. drach. 15. polij, tamaricis, marathri, anisi, apij, petroselini, ana. drach. 8. dauci, ameos, eupatorij, spicæ, asari, rheumbarbari, añ. drach. 3. omnia coque in 20. lib. aquæ ad medietatem, & cola, deinde in 10. lib. aquæ feces mitte, & item coque usq; ad medietatẽ, & cola, & omnia colamenta aduna. Deinde pone sapæ lib. 10. mellis 5. mitte in prima coctione mastichis, piperis longi, cinnamomi, gariophylli, ana. drach. 1. & s. omnia puluera subtilissime, & in pãno raro pone, & usq; ad perfectionem coctionis coque, dans post bibere unc. 1. cum aqua calida.

Sirupus de calamentho, ualet spleneticis, epaticis, stomachicis, & uniuersaliter uiscera habentibus frigida. Recipe calamenthi agrestis, & domestici, ana. drach. 20. marathri, apij, anisi, petroselini, capparis radicem, dauci, polij, prassij, squinãti, ana. drach. 8. omnia coque in 10. lib. aquę usq; ad medietatem

tatem, coaduna utraq; colamenta, ponens tantundem mellis, & in initio coquendi mitte spicæ, cassię, asari, gariophylli, cinnamomi, zingiberis, mastichis, croci, ana. drach. 1. omnia subtiliata in pannum rarum pone, & usq; ad perfectionē coque, da unc. 1. cum aqua calida. Melicratum aliud de aromatibus, ualet ad frigidam, & humidam cōplexionem, & quibus phlegma dominatur, & frigidis temporibus, uel regionibus, stomachū cōfortat, calorem naturalem excitat, uentositatem expellit, frigiditatem renum, & uiscerum calefacit: Recipe mel perfecte coctū cum leni foco, & deinde spumatū, mitte in initio coctionis mastichis, spicæ, croci, cinnamomi, zingiberis, galangę, cassię, gariophylli, cardamomi, costi, asari, piperis lōgi, ana. drach. 1. & s. omnia subtiliter pista, & in subtilem, & rarum pone pannum, & coque ad perfectionem, deinde scrup. 1. uel 2. mitte de musco, & da bibere, unc. 1. uel 2. cum aqua. Apozema Ioannis. Damasc. ualens epaticis: Recipe folij, cuscutę, absinthij, squinanti, capillorum ueneris, ana. drachmas. 2. prassij, drach. 3. chamędreos, amei, ana. drach. 1. & s. omnia coque in aqua, & colata da bibere. Aliud ualens inflationi corporis, & hydropicis, frigiditati epatis, & eius dolori: Rec. chamędreos, drach. 3. prassij, unc. 1. & s. fustis uel succi tithymali, drach. 1. & s. cococnidij similiter, fumi terræ, drach. 1. & s. omnia coquantur, & colata bibere dentur.

De ictericia. Cap. XI.



Nomen ἴκτερος uenit à uolucre aurei uel crocei coloris, quæ in æstate media solet incholere deserta. Sed diffinitio ictericiæ magis proprijs constans differentijs, à sui essentia sumptis, & à cōplemento suæ actionis, talis erit: Ictericia est cōmixtio cholerę rubeę, & sanguinis, diffundēs se per omnia mēbra corporis cū sanguine, & apparens in corporis superficie. Est autē duobus modis, aut de causa pręsenti, & exteriori, aut de præterita & interiori. Recentia quę corpus patitur exterius, sunt reptilium terrę uenenosorum morsus, uenenosa potio, cōsuetudo cibi, & potus calidissimi, sanguinem incendētis, & cholericum facientis. Intelligimus hęc ex inquisitione infirmi, & manifestatione sui. Præterita multipliciter diuiduntur. Quædam à natura confortantur, in subtilibus fęcibus cholericis diffundendis, & in superficie corporis expellendis, unde generatur ictericia in febribus acutis, nunciatiua salutis & liberationis morbi, nisi cū ante 7. dies uenerit. Tunc enim apparitio nō ex actione est naturali, sed potius de acumine morbi, & de pręualitudine eius in natura, quam persecutus est morbus ut res pręnūciatiua non in suo tempore offenderetur. Vnde Hipocrates in Aphor. Ictericia quę in febribus acutis ante 7. diem apparuerit, timorē portendit. Quę post 7. salutem. Item ictericia ex alia nascitur causa, id est, complexione epatis corrupta, propter quemlibet suum morbū in

hac particula iam dicta. Vnde eius uirtutes deficiunt naturales in complendis actionibus suis secundũ quod oportet. Ideo necesse est ut pars cholerica à sanguine diuisa, & ad fel nõ missa, permanet in epate clausa, ibiq; multiplicata, tingit epar, ut cholericũ faciat. Hęc species ictericię præmittit aliquam causam sui nunciatiuã, sicut corruptionem actionis naturalis, maciem corporis, dolorẽ, & grauitatẽ dextri lateris. Etiam & altera, in qua si patitur fellis substantia, & eius uirtus deficiat, solẽs ab epate cholerã rubeam trahere, sicq; in ipso cholera remaneat, unde sanguis tingit. Alia est de oppilatione propter apostema in uijs, per quas cholera ad fel transit, unde fit ut ad epar redeat, & inde per totũ corpus cum sanguine se diffundat. Quod si inferior uia sit oppilata, ascendit ad superiorem uiam, quæ ad stomachũ tendit. Vnde citrinitas est faciei, & amaritudo oris, saliuæ siccitas, in stomacho calor & sitis. Vrinę color albescit, & digestionis propter ablationem cholerę tingentis. Si oppilatio in superiori uia sit ad stomachum tendenti, augmentatur ad intestina cursus cholericus, urina & digestio tinguntur, apparet in urina rufum lutum, uel quasi cinnaberin & spuma superius citrina. Egestio corrupta est & plurima. Ictericia ex passione fellis est subita, neq; plus colorẽ corrumpit, quam ut citrinus sit, neq; epar ab actione sua contrahitur. Item quarta est ictericia quæ ex complexione uenarum est corrupta, cum ultra quantitatẽ naturalem calefiant. Inde enim incẽditur sanguis qui ab epate ad ipsas tendit, & cholericus fit, sicq; ictericiam gignit. Aliquando in corpore ictericia apparet nigra, quę causa defectionis splenis euenit in trahenda fece sanguinis, & turbulentia sui. Videntes igitur ictericiam & eius intelligẽtes causam, uidendũ est si habeat febres. Quas si habuerit, & ictericia ante septem dies apparuerit, & antequam immineat signũ coctionis & digestionis morbi, pessima est, & timorem mortis nunciat, neq; intromittendũ est de curatione sua. Quod si in die cretica appareat, sicut 7. uel. 9. uel. 11. uel 14. & post apparitionem signum erit coctionis, & leuitatis morbi, laudabile est, & salutem nunciat. Hęc ictericia oportet ut curetur cum medicantibus choleram rubeam & refrigerantibus, sicut sunt apozemata de prunis, oxyfœnicia, malisgranatis, succo cucurbitæ, & similia. Cum corpus autem incipit declinare, & acumen febris extinguitur, cholerã rubeã deponamus, cũ succo cuscutę, uel solatri cum cassiafistula, & manna. Demus ptisanã cum oxysaccharo. Nutriamus cucurbita, lentibus, atriplicibus, blitis, & similibus. Cataplasma ponamus super epar, de sandalis, rosa, hordei farina, camphora, temperatis succo solatri, uel portulacę. Febre cessante, & in corpore ictericia permanente, demus infirmo marathri succũ, & solatri, cuscutę, cum oxysaccharo. Trochiscos de cãphora, de spodio, de sandalis, de lacca, de rosa. Nutriamus perdicibus, phasianis, pullis: omnia cũ aceto coquantur, & saccharo. Lauemus oculos cum aceto, & coriãdri succo, uel aceto, uel lacte mulieris, Si febribus

careant,

careant,basilica minuatur in dextra manu,quantum sufficiat, adiuuantibus ętate, tempore & consuetudine. Deinde choleram purgemus cum cassiafistula,mirobalanis citrinis,uiola,cuscutę,absinthio,prunis,iuiubis,oxyfœnicia,& similibus, & cũ sirupis,pilulis,antidotis,cholerę purgatiuis. Si aliquid phlebotomiæ obuiauerit,propter uirtutis defectionem, uel temporis frigiditatem,uel ætatis,demus succum solatri,cuscutę,& endiuię, atq; marathri bene coctum,& colatum,cum oxysaccharo. Item demus herbarũ succum, trochiscos de lacca,de absinthio,de eupatorio.Si calor sit nimius,demus trochiscos de spodio,de camphora,cum oxysaccharo. Nutriamus cum chrysolocanna,portulaca,blito cum amygdaleo. Demus ptisanam,pisces recentes,pullos cum aceto & saccharo coctos. Trochisci ualentes ad ictericiã, oppilationes epatis,& splenis: Recipe hierapicrã,absinthij, eupatorij succi.añ. drach.2.rosæ,spodij,squinanti,asari,folij,ana.drach.1.& s.laccæ, rheũbarbari,ana.drach.1.croci,scammonij,ana.drach.1.& s. tẽpera cum succo endiuiæ,fac trochiscos,drach.1.&.s.da drach.1.cum succo endiuię,& oxysaccharo. Alij trochisci ualentes ictericis calidã naturam purgant:Recipe rosę, absinthij,spodij,ana.drach.5. laccę, rheũbarbari, succi eupatorij,marathri, anisi,portulacę,seminis squinanti,ana.drach.1.& s.scãmonij,dragagãti,añ. scrup.2.croci,drach.s.manna.drach. 2. tempera cum succo solatri,fac trochiscos,drach.1. & s.dans cum endiuię succo, & oxysaccharo,& succo marathri cocto, & colato. Confectio Ioannis Damasc. ualentes similiter:Recipe,laccæ,spodij,añ.drach.2. croci, scrup.1. rheũbarbari,quartam partem, drach. camphorę, scrup.s. omnia puluera,dans bibere cum apozemate de prunis,uel oxyfœnicia. Si ictericia de corpore cessit, citrinitate in oculis remanente, sternutationẽ faciamus cum succo siclæ,uel cum nigella,uel cum lacte mulieris, aceto uel oleo rosato,& similibus.

De spleneticis. *Cap.* XII.

PAssio splenis multũ assimilatur passioni epatis. Patitur autẽ ex tribus morborũ generibus,sicut & alia membra corporis pati diximus, id est,mala cõplexione,morbo officiali,iuncturæ separatione. Plurima splenis passio,duricia est eius: Quod in propatulo est sensui,quia facile potest tangi:unde fit, ut non alia significatio sit necessaria,& cũ splen magis magnificetur,multo plus corpus maceratur. Aliquando splenetici uomunt sanguinem choleræ nigræ pertinentẽ,& aliquando emittitur cum egestione. Quandocunque eorum appetitus ad comestionem augmentatur. Et aliquãdo pigritiam habẽt totius corporis cum tristitia, & risus paruitate,quod contingit ex sanguinis corruptione, & paruitate eius in eorum corporibus. Vnde Feldius Alexandrinus:Splen,inquit,risus est instrumentũ,cuius actio est turbulentiam sanguinis trahere. Cum autẽ uirtus deficiat attrahendi san

guinis turbulentiã, remanet in ſanguine clauſa, & obſcuritatem cum nigredine ei præſtat. Vnde per totum corpus obſcurus uadit, & melancholicus, & ideo color corporis mutatur, & niger efficitur. Cum autē ſplen turbulentiam trahat ſanguinis, & feces, ut clarificetur in ſua ſubſtantia, neceſſe eſt, ut & ſic clarus & temperatus per totum corpus ſpargatur. Sanguis cum huius ſit temperamēti atq; clarificationis, animã non ſolicitã, & gaudentē reddit: Quod Feldius intellexit, cum ſplenem inſtrumentũ riſus dixit: Si ſplenis paſſio curet in initio, antequã ſit cōfortatior, & durior, fit facilis in curatione, & obediens in medicamine. Quod ſi neglexeris, donec in oppilationem, & apoſtema indurauerit, dura fit ad curãdum, & longa eſt ad ſanandũ, & cum ſplen habet durciē, non oportet medicari cũ cataplaſmate, & epithimate, & emplaſtro, ſolũ exterius, ſed etiã fortis medicina ad bibendũ det, quia ſplen medicinã recipit epate craſſiorē, & fortiorē, quia ſplen craſſior eſt epate, & fortior. Oportet ergo cũ curare incipiamus, dolorē ſplenis perquiramus, ſi ſignificatio ibi uideatur caloris, quia tũc in manu ſiniſtra baſilicã phlebotomamus, uel uenã illam quæ inter auricularem & medicum continetur, ſi tamen tempore, ætate, uirtute, & cōſuetudine, adiuuemur. Demus ſuccos ſolatri, & marathri, tamaricis bene coctos, & colatos, cum trochiſcis eupatorij, uel de lacca cum oxyſaccharo. Si nobis ſignificatio frigidæ complexionis apparuerit, ſicut Galenus dixit, quia plurima paſſio ſplenis de frigiditate fit, & humoribus craſſis, oportet fortem medicinam dari, & diureticam, ſicut epithimum, agaricum, ſtichados, chamędreos, polium, praſſium, centauream, caparis radices, abſinthium, & ſimilia. Fac apozemata, & da infirmo, ſecundum eius uirtutem. Demus oxymel cum ſucco herbarum, mentæ, tamaricis, ſalicis, apij, petroſelini, & ſimiliũ. Demus & ſirupum de ireo, de calamentho. Antidotum diarheũbarbarum, dialacca, diapuſcam, diacoſtum. Trochiſci de cappari, ualentes ad duriciem ſplenis: Rec. capparis radicis, coſti, ſpicæ, laccæ, ſpodij, rheumpontici, ariſtolochię longę & rotundæ, caſſiamfiſtulã, ſquinanti, hierapicræ, ana. drach. 5. tēpera cum ſucco apij, uel aceto: fac trochiſcos, drach. 1. & s. Da drach. 1. cum ſucco abrotoni, & oxymelle. Aliud ſimiliter ualens: Recipe rubeę, polij capparis radicis, & ſpermatis radicis, naſturtij, ſinapis, ireos, ęquale pondus, tempera cum ſucco marathri uel tamarico. Aliud ad dolorē ſplenis, & duriciem eius: Recipe capparis radicis, abſinthij, aſari, ariſtolochię longæ & rotundę, polij, rheumpontici, calamēthi, ſpicæ, coſti, aniſi, tamaricis, ſucci eupatorij, croci, laccę, ſquinanti, ſcolopendrię, praſſij, caſſiæ, maſtichis, añ. drach. 1. & s. tempera cum ſucco tamaricis. Epithima Ioannis Damaſceni, & oleũ ualēs ad ſplenis corruptionem, & eius duriciem, humorum craſſitudinem aperit, & oppilationem, ſiue bibitum, ſiue unctũ: Recipe capparis radicis, drach. 30. cinnamomi, drach, 15. tamaricis, drach, 15. aquæ, drach. 30, ſambuceleon, drach. 40.

coque

coque ad lenem ignem nec remaneat oleũ, & cola, deinde accipe amoniaci, drach. 7. & s. in forti aceto infusi, die ac nocte 24. horis, post mitte, & moue, in mortario, usq; quo fiat quasi medulla. Deinde accipe illud oleũ, & adde amoniacum, coquens ad lenem ignem, donec admisceãtur, & sic cum opus fuerit bibatur, uel unguentũ fiat. Item ualet ad dolorem splenis: Rec. tamaricẽ cum aceto & oxymelle, & sic coquatur in aqua, & misceatur cum uino, iuuat similiter. Vel accipe drach. 1. & s. de radicibus, & spermatibus cum aceto, & da bibere. Facit similiter aqua ubi ferrũ calidũ infunditur, da eam bibere per 7. dies, siue solam, siue cum uino. Quidã medici dicunt: Splenetici si accipiant tamaricẽ in cyphũ ad bibendũ, uel scutellam ad manducandum 40. diebus, duricies splenis dissoluitur. Item dicũt, quia si lac capræ 40. diebus in huiusmodi uasis biberint, uel comederint, nihil habebũt splenis. Dioscor. dixit: Farinã de fœnugręco, & nitro, & aceto, in cataplasmatibus, ualet ad splenis duriciem. Item dicunt: Cinis ramorũ uitis cum oleo rosato, & aceto, & ruta, ualet ad calidũ splenis apostema. Elect. ualens ad splenem, & crassos humores, uentositatẽ, hęmorrhoidem, uiscerũ frigus, arteriarũ uentositatem: Rec. zingiberis, capparis radicis, thapsiæ, pyrethri, polij, spodij, piperis longi, liquiritiæ, anisi, ana. drach. 6. rheumbarbari, galangę, asari, mastichis, cinnamomi, acori, squinanti, costi, cymini, ana. drach. 3. fac puluerem, mel quod sufficit. Emplastrũ ualẽs ad duriciem splenis: Rec. bdellij, amoniaci, ana. drach. 10. pone in forti aceto, ut emolliantur, deinde sesameleon accipe unc. 3. cerę colatę, unc. 1. cõmisce omnia, & accipe myrrha, crocum, ana. drach. 5. omnibus bene cõmixtis, emplastrum fac. Si acceperis de amoniaco, bdellio, & thure, myrrha, an̄. unc. 1. & posueris in forti aceto, deinde miscueris cum fœnugręco, & sinapi, & farina hordei, & facies emplastrum similiter ualet.

De dolore renum. Cap. XIII.



RENES item tripliciter patiunt, sicut & alia membra, de mala complexione, morbo officiali, iuncturę separatione. Quodcũq; horum renes patiãtur, dolorem nimiũ sentit infirmus, sicut ilium, propter societatem syphac uentrem circũdantis. Differentia est inter ilium & renum dolorem hęc. Dolor renum stabilis est, neq; ab uno loco se mouet, ilium uero dolor per uentrẽ uagatur. Item qui dolorẽ habẽt in renibus, sentiũt dormitationẽ pedis appositi dolenti reni, propter societatem renis & pedis, ex pulsibus & uenis super dorsum positis. Si dolor renũ, & defectio eorum ex mala sit cõplexione uideatur si sit de calore: inde enim incensio fit spermatis, & subtilitas eius, & consumptio in renibus crassitiei. Vrina rubea uel citrina, unde oportet infirmo dari lac asininum cum draganto, uel caprinũ, similiter detur & serũ. Nutriatur cum cucurbita, portu-

laca, malua, & similibus. Clystere faciamus cũ succo cucurbitę, maluę, portulacę, psyllio, uiola, liquiricia. Quod uelis horũ cũ oleo uiolato, sesamino, amygdalino. Si corruptio ex frigiditate sit, sequet̃ ablatio concupiscentię, cupidinis defectio, dorsi, femorum, coxarum, sicut in senioribus. Vrina est alba. Cum calidis ergo epithimatibus medicemur, & cum dissolutiuis cataplasmatibus & clysteribus, maxime cum oleis, sicut anethileo, amygdaleo, sicut oleo laurino, chamomeleo, & similibus: cum butyro bouino, & herbarum succis, id est, marathri, apij, chamomilę. Galenus in commentarijs librorum epidemiorum: Dolor renum facillime curatur exercitijs, & abstinentia abundantiũ ciborum, & acceptione diureticorum. Quod uniuersale est, doloribus renũ. Contingit iuuenibus proprie ex phlebotomia de cruribus, & forti pharmacia. Qui morbus cũ inueterascit, nõ debemus uti phlebotoma. Exercitia à Galeno iniũcta sufficiãt. Purgãt enim humorũ superfluitatem, & phlegmaticã digerunt humiditatẽ, membra confortant, diuretica bibita phlegma uiscosum de renibus mundant. Vnde Hippoc. in Aphor. Dolorem renum post 40. annos patientes nunquam curantur, quia diuturnæ passiones senibus contingentes, cum ipsis permanebunt.

De apostemate renum. Cap. XIIII.



Apostemata in renibus sunt ex humoribus ad ipsos descendentibus, unde dolor in anchis sentitur, & rigor cũ febribus. Iaceat ergo infirmus in latere sinistro, si doleat in dextro, & econuerso. Si quasi suspensos, & graues senserint renes, ex apostemate est. Si apostema nimium grauatur, sanies ibi colligitur & cito aperitur, & sanies, & sanguis cum urina egrediuntur. Si apostema sit ex calidis humoribus, nimia sitis, & dolores sentiũtur maximi, urina rubea febris, acuta. Si ex frigidis, paruus dolor est in renibus, & febris lenis, urina alba. Vnde oportet in causis, & significationibus apostematum in renibus, non ad medicandum festinemus, quia renes duri sunt ad sanandum, neque uirtus medicinæ nisi defecta ad ipsos uenit, propter longam uiam. Videamus ergo si apostemata sint de calore, & demus psyllium lotum cum oleo rosaceo, & saccharo, iuiubæ, semine cucumeris: manna coctum demus & colatum, succum solatri, endiuiæ, marathri, coctum & colatũ cum cassiafistula, & amygdaleo. Si uentrem strictum habuerit, clystere iuuat fieri cum uiola, hordeo, malua, & oleo rosaceo, & similibus. Nutriamus cum dięta humida, & quæ cito digeri ualeat, sicut ptisana. A coitu abstineat, ab equitatione, labore, à calidis cibarijs, sicut melle, & similibus. Si uenter infirmi plusquam oporteat solutus sit, demus psylliũ, semen papaueris, drachmam 1. & s. cum siru po rosaceo de myrta, demus hos trochiscos qui ualent in statu apostematũ. Rec. dragaganti, papaueris, cucumeris, citroli, melonis, cucurbitę, portulace, añ.

cæ,an̄.drach.3.amyli,maluæ,ſeminis boli,ana.drach.1.& s.croci, drach.1. tempera cum ſucco marathri,fac trochiſcos drach.1,da bibere cum aqua roſata. Cataplaſmata mollitiua pone exterius ſuper apoſtema. Quæ ſi de humoribus frigidis fuerint, demus amygdaleon cū apozemate de fœnugræco,uel de ficubus ſiccis cū medicina digeſtibili,& diſſolubili. Cataplaſma exterius de fœnugræco,frondibus cauliū,& ſimilia. Si apertū ſit,& ſanies inde effluxerit,oportet feſtinari in ſolidatione uulneris. Demus ergo trochiſcos iam ſupradictos uulneris ſolidatiuos,cum lacte aſinino,uel caprino. Calefaciamus deforis cum ſpongia,uel cataplaſmate de hordeo,& ficubus,& ſapa facto, quia iſta ſemper maturant apoſtemata, ſaniem eijciunt. Si uulnus ſit peſſimum, clyſterizetur cum hordeo, lacte, oleo roſaceo. Sedeant in aqua calida ubi cocta ſint malua,& hordeum,quia iſta medicina ſaniem ſubtilitat, & currere facit. Si ſanies nimiū ſit craſſa, demus ſuccum marathri, apij, abſinthij,bene coctum & colatum. Poſt detur lac aſininum,quia hoc habet ut mundificetur. Si ſanie lota,& uulnere mundificato, permanet arſura in urina, demus lac uaccinum,quia multum ad hoc ualet ſiue unlnus ſit interius, uel exterius. Nutriamus eum amylo,& portulacis,cum gummi arabico,uel iure oryzę. Si ſaniem ablatā uideris,& uulnus mundificatum, quod intelliges ex febriū mitigationibus, & dolorum ablationibus,urinę albedine,eius lenitate,& ſui putoris ablatione,oportebit infirmum nutrire cum cibis facile digeſtibilibus, ſicut lacte,& iure de lacte, & farina facto, & amylo,atq; iuribus craſſarum gallinarū,ex herbis maluis, acetoſa,portulaca,blito, cucurbita,cucumeribus,citroli,lactucis,omnibus coctis. Hæc cibaria ardorē mitigant urinæ,plagas ſolidant. Cū uero febris tota ablata ſit, nutriamus cum carne arietis,edulorum,pullorum,piſcibus petroſis. Abſtineant à labore,& aſſuefaciant quietem.

De renum uulneribus. Cap. XV.


Liquādo humores calidi & acuti deſcendūt ad renes, & inuiſcantur in eis facientes uulnera ex acuminibus ſuis. Idem faciunt humores ad ueſicam deſcendētes. Medicina uero æqualis eſt & digeſta ſimul. Sed tamen diſcernenda ſunt uulnera in renibus, uel ueſica naſcentia,quia de renibus dolor ſentitur in femoribus. Vrina cum ſanie craſſa eſt commixta. Aliquando minima exeunt cum ea fruſtula carnis, & facile exit urina. In uulneribus de ueſica, ſentitur dolor in pene, & anguſtia in urina. Poſt horam ſanies reſidet in uaſe urinario,& in urina quaſi cortices,uel ſquamæ ſunt & urina mali eſt odoris. Sic intelligitur de ujs urinæ inter renes, ueſicam,ſicut de illis quæ in renibus,uel ueſica. Oportet feſtinemus medicari uulnera in renibus, quia ſi inueterauerint, non amplius poterunt curari. Renes enim teneræ ſunt ſubſtantiæ,in quibus ſi ſanies immiſcetur, non medicina recipitur. Quam medicinam incipere debemus de ſpongia aquæ

calidæ,& oleo infusa,post fiat cataplasma:Recipe rosas,lentes,myrtum,pulverem molendini,oleum rosatũ,& similia. Demus semen cucumeris,& bolum cum lacte asinino. Vniuersaliter omne lac hanc passionem iuuat. Demus semen uel succũ melonis,cucumeris citroli,cucurbitæ,citonij,maluæ. Quodcunq; horum inueneris,coctum dabis cum iuiubis,uel in ptisana, uel in lacte asinino. Dentur de hac composita medicina trochisci:Rec. seminis lini,dragagãti,ana.drach.3. amyli,drach.6.boli,gũmi arabici,añ.drach.1.& s. fac trochiscos. Alij trochisci de papauere ualentes ad caloris incensionem,& uulnera in renibus, & uesica: Rec. seminis papaueris, lini, cucumeris,dragaganti,medullę tritici,pondus ęquale,fac trochiscos. Aliud ualens ad uulnera renum,uel uesicæ:Recipe seminis citroli,cucumeris,melonũ,cucurbitę portulacę,amyli,boli,ana.drach.2. dragaganti,gũmi,spodij,rosæ, myrti,seminis citonij,malue, ana.drach.2.lactucę,seminis papaueris,hyoscyamus,psillij, añ.drach.1.& s.fac trochiscos,drach.1.& s. Nutriamur cũ amylo,amigdaleo,ptisana,oui uitello,tri,oryza,& similibus. Si uulnera sint in uesica, mittamus aquam & mel,lac uel mel,semen citroli, cum albumine oui,& uisco,semen citonij. Psilliũ ualet similiter si enargaliã mittamus cum oleo uiolato, & cũ lacte mulieris, uel asinino,albumine oui. Epithima faciamus cũ cera alba,oleo rosato, dragagãto,seminis maluę, anxũgia uulturis. Aliud,Rec,ceræ,picis,butyri,axungię anseris,pondus ęquale.

De sanguine si cum urina exierit. Cap. XVI.


Anguinis egressio cũ urina quatuor fit modis,uel de apertione epatis,uel de eius uenis ruptis,uel de incisione uenarum in renibus,uel de incisione uiarũ inter renes & uesicam.Si sanguis sine dolore exierit,intelligimus quia de epate sit;si rubeus fuerit, & cito exierit sine causa pręcedẽte,intelligas quia renibus uenæ ruptæ sint,uel ex forti saltu, uel casu, uel percussione, uel ex sanguinis multitudine, & suo acumine cum exit purus & rubeus, sicut diximus. Sed uenarum ora, cum aperiantur, non exit subito, maxime si parua sit earum apertio, paruus & subtilis exit,& urina quę exit apparet quasi cum sanguine mixta. Aliquando de uesicæ uenis crassis,sanguis egreditur lapidem in renibus habẽtibus. Cum enim lapis transeat per uias inter renes,& uesicam, excoriat eas,unde sanguis emanat,maxime si lapis asper sit. Aliquando à uesicæ exit uenis corrosis, sed tamen antecedit signum uulneris in uesica. Vesica enim dolet, & sanguis quiescit. Aliquando exeunt frustra de uesicæ substantia. Quæ cum medicari uolueris, & uidendum est si ex epate sit, & incidatur basilica de manu dextra. Demus subtilem diætã,præcipientes sibi à labore cauere & coitu. Medicina dãda est in sanguinis fluxu ab epate iam dicta.Si sit de uenis in renibus incisis,uel de uijs inter renes & uesicã, uel de apertione ue-

narum, similiter de basilica est minuendum, adiuuãtibus, tempore & ætate. Præcipienda est quies, prohibenda exercitia, motus & coitus. Regantur cibarijs, & dięta quam diximus in sanguinis fluxu ab epate. Dandi sunt isti trochisci qui ualent ad sanguinis minctură, & saniei: Recipe seminis citroli, melonis, cucurbitę, cucumeris, portulacæ, spodij, succi liquiricię, ana. drach. 6. seminis lactucę, & maluæ, gummi arabici, rosæ, amyli, dragaganti, papaueris seminis, ana. drach. 3. micæ, seminis citonij, & acetosæ, ana drach. 2. boli, acaciæ, drach. 1. & s. croci, scrup. 2. puluerata cum succo arnoglossæ, tempera, fac inde trochiscos, & da bibere. Aliud ualens similiter: Recipe medullæ tritici, balaustiæ, ana. drach. 2. aluminis, drach. 1. dragaganti, seminis cucumeris, ana. drach. 3. fac puluerẽ, & tẽpera cũ aqua rosata. Aliud ualens ad sanguinis minctura m, & uulnera in renibus uel uesica: Recipe seminis cucumeris, & portulacæ, cucurbitæ, añ. drach. 10. papaueris seminis, drach. 20. dragagãti, gũmi, boli, maluæ seminis, ana. drach. 10. apij, croci, añ. drach. 3. puluera, & cum sirupo uiolato, tempera, da in modum nucis. Trochisci Galeni liquefaciunt sanguinem coagulatum, de incisione uenarum epatis & renum, qui fluit in uesicæ spaciũ, & urinę prohibet exitum, & sanguinem coagulatum intra stomachum, qui descendit de sanguinis fluxu narium: Recipe absinthij, radicis seminis, marathri, apij, seminis dauci, nucęę, seminis melonis, frondium, rhamni, pondus æquale, fac trochiscos, dans bibere cum lacte asinino, uel apozemate de radicibus, uel cicere.

De lapide. Cap. XVII.


Enerat lapis in renibus, uel uesica duobus modis, uel si coquantur humores crassi, & uiscosi, ex calore igneo in renibus, in calorem extra suam naturã exeuntibus. Vel si in renibus uulnera nascantur, unde sanies efficiat, neq̃ purgetur, sed remanens in renibus coaguletur, lapisq̃ efficiatur. Plurimũ iuuenibus lapides nascuntur in renibus, pueris in uesica, cuius collum in eis strictũ est, prohibens materiam exire, unde lapis concreatur. Quod tunc uesica eorũ calidior est. Maior causa lapidis in pueris, crassicies est urinæ naturaliter crassæ, & ex crassitie uiscosa, quia calor eorum naturaliter bene digessit & excoxit. Res autem uiscosa magis coagulatur, & conglutinatur. In mulieribus raro nascitur, quia materia unde lapis concreatur, non coadunatur multis ex causis in uulneribus, quia & collum uesicę earum curtum est, & foramina earum sunt larga, & non multum tortuosa, & minus bibunt aquam quàm pueri. Lapis enim maxime nascitur, quia aqua diuersa, & turbida bibit, ex qua humores crassi adunantur, & uiscosi ad concreandũ lapidem, quia hęc accidentia semper sequũtur inseparabilia, febris & angustia, dolor cõtinuus urinæ, Si in renibus & in anchis quasi pũctura acus intolerabilis sentit. Cuius

certa est significatio in urina ipsius lapidis uisio. Si enim in uesica sit dolor in pectine sentitur, prurigo in uirga, ut puer scalpere eam cogat, & tenere in manibus. Quod dolore facere cogitur, & semper uirga erigit. Si lapidem medicabimur, an in renibus, uel uesica sit, perquiramus, & an corpora abundent humoribus acutis. Qui prius sunt purgãdi, & post infirmi balneo assuefaciendi, omni die ter uel bis. Egredientibus, apozemata de aniso, uel apio, uel scariola demus, & de lapide qui intra spongiam est. Rufus & Dioscorides dixerunt: Lapidem intra spongiam inuentum puluerari debere, & cum uino dari, uel cum aqua calida, quia lapidem frangit. Demus & prassiũ cum uino, uel apozemata de rhamno, uel calamẽtho, cũ capparis radice. Quodcunq; horũ inueniatur, cum uino, uel cũ aqua calida detur. Dẽtur & omnia diuretica, sicut acorus, spica, calamus aromaticus, apij semen, petroselinũ, cassia, xylobalsamũ, calamenthũ, carpobalsamũ, nuca, cyperum, asarũ, & similia cõposita, uel simplicia, cum succo fœnugręci, uel fœniculi, apij, uel apozemate ciceris nigri. Scorpionis cõbusti, drach. s cum uino prodest. Antidotum Galeni ualet ad idem: Recipe dauci, carpobalsami, spicę, asari, petroselini, anisi, croci, cinnamomi, cassię, amomi, cymini, pondus ęquale, fac puluerem, addens mel quod sufficit. Abstineãt à crassis cibarijs, & saturitate & multa comestione. Assuefaciant post cœnam uomere, & corpus mundificare cum sirupo de absinthio: omnia cõsuescãt diuretica. Vinũ non bibant nisi subtile, & clarũ, saporatũ. Theriacã maiorẽ raro demus. Cõsuescant ad temperata exercitia, neq; ea negligãt. Si dolor permaneat, neq; cesset, calefaciamus cum aqua calida, ubi coquãtur chamomila, ruta, pultes faciamus cum farina, & uino coctas, & ponantur super anchas, dorsum & pectinem. Clystere faciamus de malua, chamomila, furfure, fœnugręco, hordeo, oleo uiolato, chamomileo, & similibus. Sedeant in aqua calida sulphurea. Si in uesica sit lapis, sicut & de renibus, debet curari. Qui si adeo sit magnus, ut exire urinam prohibeatur, festinemus lapidem de collo uesicę semouere. Non sanabũtur nisi cum chirurgia incisione, & lapidis eiectione. Sicut Galenus dicit: Lapidem auferre de uia oportet, cum ęreo instrumento siue argenteo, facto in formã subulæ, sed in capite plano, Quod mittatur per uirgã, ad auferendum de loco suo lapidem. Si in ore sit uesicę, oportet infirmũ supinum iacere, & pedes sursum erigere, & eos huc illucq; mouere, ut lapis de ore uesicæ remoueatur.

De diabete. *Cap.* XVIII.



PAssionem διαβήτην habent renes ex defectione contentiuę uirtutis. Vnde semper nimis infirmi sitiunt, neq; aqua possunt saturari. Quam & quantam ut bibunt, similiter eam mingunt, sicut uidemus in canino appetitu. Quicquid enim comeditur,

cum

cum ferre nequeat, mouetur natura, & eijcit foras. Similiter cum cōtentiua in renibus deficiat, non poteſt retinere quam habet aquoſa humiditas. Neceſſe ergo eſt ad ueſicam effluat. Renes uero cum humiditate exinaniūtur, mouentur, & aquoſa humiditas de uenis ſubtrahitur. Sanguis in uenis cum deſiccetur, humiditas ab epate cum apetitiua trahitur uirtute, & epar ſimiliter ſuggit à ſtomacho. Sicq; pars à parte ſibi ſumit, donec perueniatur ad os ſtomachi, ubi inde generatur ſitis. Cū aquā biberint, uenę exeuntes ab epate, à ſtomacho ſibi eam appetunt, & ſic uicina à uicinis quoad uſque ad renes peruenitur. Qui ex calore ſui eam cito trahūt ſibi, & ex defectione ſuę cōtentiue expellunt eam ad ueſicā, & inde exit cū urina: unde fit, ut aqua nequeāt ſatiari, neq; ceſſet ſitis. Si ad medicandā hanc paſſionem non feſtinetur, infirmus nimium maceratur, & corpore conſumitur, uenter cōſtipatur, cito periclitatur. Oportet ergo dari rem frigidā, & ſtipticā, renes cōfortantem, & calorem extinguētem, ſicut ptiſanam cum ſapa myrtina, uel ſapam citoniorum, cum pſyllio loto cum aqua frigida, & oleo roſato, & oxyfœnicia. Demus trochiſcos refrigeratiuos de ſandalis, de ſpodio, de camphora, de roſa, cum ſirupis frigidis & ſtipticis. Nutriamus cum frigida diæta, ſicut lactuca, portulaca, hordeo, meſpilis, piris, carne hœdina: ſtudeamus ut ſudet, ponamus cataplaſma ſuper renes de ſolatro, frōde uitis, oleo roſato, & ſimilibus.

De guttatim mingentibus. *Cap.* XIX.



PAſſio ueſicę in expellenda urina antequam multa coadunetur quantitas, appellatur guttata urina. Quod duobus fit modis, uel quia ueſica qualitatem urinę pati non potuerit, quia acuta & pungitiua fuit, uel quia defectio fit, ut grauetur antequā urina adunetur. Sed quod ex acumine qualitatis urinæ cōtingit, ſubſequitur ardor nimius, punctura ueſicæ. Quod duobus modis fit, uel de paſſione renum, uel ſecundum criſin, in qua natura expellit materiam unde morbus fuerat, & tranſit per renes & ueſicam. Quem morbum medicaturi perquiramus, ſi ex acumine ſit qualitatis, & demus frigida. Pſyllium cum oleo roſaceo, & aqua frigida, & dragaganti, & ſeminis cucumeris, ana. drach. I. cum oleo roſato, & aqua frigida, uel ſpodij, drachmam I. & s. cum aqua frigida, & albumine oui, & ſirupo roſaceo. In uirgam mittamus oleum roſatū cum lacte mulieris. Similiter energaliam faciamus cum oleo roſaceo, & albumine oui. Confectio ualens ad calorem ueſicæ, & ad ardorem urinæ, atque guttationem: Recipe dragaganti, gummi, portulacæ ſeminis, cucumeris, melonis, lactucæ, cucurbitæ, ana. drachmas tres, fac puluerem, fricans cum oleo roſaceo, da drachmas duas uel tres, cum ſirupo roſato. Nutriamus cum portulaca, cucurbita, lactuca, ptiſana, & ſimilibus. Si urinæ guttatio ex defectione ſit ueſicæ, uel ex complexionis humiditate, demus

theriacam,

theriacā maiorem,& tripherām maiorē,diarhoma,& similia. Epithima su perponamus pectini: Recipe olei nardini, castorelei,& similia. Misceatur pran dijs suis aromaticas species,uinum bibant forte & odoriferum. Antidotum ualēs ad lubricā urinam: Recipe galię, gariophylli, cubebę, asari, mastichis, thuris galangæ, ana. drach. 2. cinnamomi, cassiæ, cyperi, rosæ, cardamomi maioris,& minoris, piperis lōgi, zingiberis, spicę, chardemeni, hierępicræ, pondus ęquale, tēpera cum succo citonij,& da drach. 2. uel 3. Aliud ualens similiter: Rec. mirobalani indi, drach. 20. emblici, papaueris albi, an. drach. 10. cyperi, sauinæ, rosæ siccæ, hypocistidos, opij, thuris masculi, bdelli, ana. drach. 5. fac puluerem: Deinde accipe ferrum iudaicum,& calefac, quod in aqua extinguas, in qua fac coqui xylocarrhacte, quod dulcissimum est, usq; ad consumptionem: Deinde cola,& coque ad mellis spissitudinem,& cum ipso tempera species, dans drach. 5. cum aqua ubi fuerit illud ferrum extinctum. Aliud: Recipe corticis interioris iecoris gallinę, ana. drach. 10. thuris, cyperi, glandiū, balaustiæ, ana. drach. 5. nucæ, drach. 3. puluera,& cum oleo rosaceo, frica,& bibere da.

De commingentibus lectos. Cap. XX.



Vidam ignoranter aliquādo lectos commingunt, non sentientes. Quod pueri plurimum patiuntur, propter grauitatē somni & multitudinem humiditatis. Aliquando in maiori ætate contingit, cum complexio humida sit, maxime senioribus, quia uesicę eorū molles sunt propter humiditatem corporū. Quod cum medicemur, theriacā maiorem demus, menta, myrrha in odorifero uino, similiter faciūt. Ruta agrestis, in uino cocta,& ebibita iuuat. Glandes, myrrha, thus, æquali pondere in uino coquātur,& uinū bibatur, cum oleo myrthino. Vesica apri & tauri incensa, detur bibere cum aceto,& aqua. Cū ad dormiendum ueniat, de terra cimolea accipiat, quam cum felle taurino tēpera,& naturam ungat. In usu habeat electuaria calida,& odorifera.

De stranguria. Cap. XXI.



Rina aliquādo impeditur exire de uesica, uel de renibus. Sed iuuenibus plurimum de renibus, propter calorem cōplexionis suę. Pueris de uesica, ex inordinata dięta. Quod si sit de uesica, uel ex toto aufertur, uel minoratur urina. Totam auferri, ex mortificatione est expulsiuæ uirtutis in uesica. Intelligitur, quia neq; dolor, neq; morbus alius in uesica sentitur, Vel ex cōstrictione uię unde exit, uel ex utroq;, sicut patiuntur stringentes urinam aliqua de causa aliquādiu,& postea mingere nō possunt. Strictio uię unde urina exit de uesica ex oppilatione est lapidis sanguinis'ue coagulati, uel grossorū humorum, uel saniei, uel

cuiuslibet rei ibi nascentis, sicut uerrucę, carnis superfluæ, uel propter cōstri ctionem uiæ uesicę, & ex apostemate. Quod si in collo sit uesicæ, grauatur, & dolet infirmus in illo loco, habet febrem incendentē, uigilias nimias, urinæ strangiriam, duriciem super uesicam cum maiori dolore, & pulsatione. Hoc cito mortificat, nisi cito succurrat medicina. Si ex uia sit oppilata, nihil horum est quæ sunt dicta. Intelligitur uero ex præterito dolore in renibus, uel uesica. Verbi gratia: Si saniem, uel sanguinem infirmus minxerit, uel scabiem in uesica habuerit, & post urina stricta fuerit, intelligimus sanguinem, uel saniem coagulatā oppilasse loca illa. Ablationis urinę minoratæ, eadem est causa quę & totius. Si tamen hęc minoratur, illa ex toto aufertur. De qua uidendum est unde illa nascatur. Si ex defectione est expulsiuę uirtutis in uesica, infundatur aqua calida, & rectus sedeat, ut collū uesicæ in inferiora tendat, præcipiatur ei, ut supra pectinem manu fricet. Post dentur ei calida, & odorifera, ut spica, cassia, cinnamomum, acorus, macis, & similia. De compositis, theriaca maior, athanasia, dialacca, & similia. Balneū frequenter utatur, ibi sudet, pectinem ungat, & dorsum, cum oleo nardino, chamomeleo, musceleo. Calefiat de spica, squinanto, chamomila, anetho, & similibus. Si strangiria ex sanguine sit coagulato, uel sanię, uel pustulis, medicanda sunt renum uulnera, sicut dictum est, sedeat in aqua calida. Dissolutiuis se ungat oleis. Clysterizetur in uirga cum lacte mulieris, & oleo uiolato. Si ex apostemate sit, in initio basilica minuatur, succus solatri, & endiuię, & cassięfistulæ dentur. Calefiat cum aqua calida, ubi cocta sint chamomila, malua, uiola, & similia. Cataplasma fiat de solatro, oleo rosaceo, farina hordei, & similibus. Intelligitur locus apostematis, ex dolore, & grauitate infirmi, quæ ex tactu sentit. Si passio in fortitudine sit, oportet uenam calcaneo interius uicinā phlebotomari. Calefaciamus cū spōgia aqua infusa, ubi cocta sint chamomila, anethum, & similia. Clystere faciamus in uirga cum lacte mulieris, aqua hordei, axungia anatis, oleo rosaceo. Epithima faciēdum de cera, hyssopo, oleo nardino, aut malua, oleo rosaceo, axungia anseris, & gallinę. Sedeat in aqua calida ubi mingat temperate, uesicā cōprimat. Apostema cum crepuerit, detur ad bibendum dragaganti, seminis melonis, & cucumeris. Medicemur sicut uulnera renum, & apostemata, neq; negligat aquam calidam, uel epithimata. Si ex lapide sit, prout dixi debet curari.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, LIB. VI.

De paucitate coitus. Cap. I.



EVS ad animaliũ genera exiſtenda, creauit membra unde eſſent procreãda, quibus proprie uirtutem indidit naturalẽ, ex qua multũ delectari poſſent, & operari in ipſis membris. Animalibus etiam amabile fecit cum maxima cõcupiſcentia & deſiderijs. Et in coitu admirabilem dedit delectationem, & inſeparabilem, ut genus eorum repararetur ne forte abominato coitu ab animalibus generatio amitteretur. Quæ cum fiat, neceſſe eſt duo coire animalia, maſculos ſcilicet & fœminas. Quibus deus huiuſmodi aptauit membra, ut alterum ſperma emitteret, alterum reciperet. Taliter enim ſunt formata, ut ad opus ſuum neq; meliora poſſent eſſe, neq; perfectiora. Hæc tamen aliquãdo diuerſa patiuntur, ut eorũ actiones immutent. Vnde in hac particula paſſiones eorũ, & cauſas & ſignificationes ſunt dicendæ. Incipiamus ergo de coitus defectione, cuius uirtus poſita fuit in ueretro naturali, & propria actio, quam & alia habent mẽbra corporis ſecundũ naturã ſui. Cum igitur homo coire cogitet, uel imaginetur, ſubito uenit ad ueretrũ uẽtus per pulſus, qui ſibi à corde iungit, & per quandam neruũ intrat concauum, qui inflat, & erigit, ut actionem ſuam naturalem explere poſſit. Quod erigere ſibi uenit à corde; cor enim mandat toto corpori uentũ ſpiritualem. Veretrũ recipit ſperma à cerebro, deſiderium ab epate. Inueniuntur autem quidã homines multũ uentũ, & humiditatem habentes, ſine inflatiua uẽtoſitate, à quibus ſperma effluit ſine uoluntate, & erectione. Reperiuntur & habentes nimiam concupiſcentiã, qui nec erigũtur, neq; ſperma ab eis emittitur. Quomodo aũt à cerebro progrediũtur uirtus ſenſibilis, & motus uoluntarius per neruos, & à cordis uirtus pulſabilis & uitalis per arterias. Similiter de teſticulis ad totum corpus, uirtus exit, quæ in maſculis eſt cauſa maſculinitatis, & in fœminis, fœminatiõis, mouẽs ab ipſis nimiũ calorẽ toti corpori. Propter hoc caſtrati nõ habẽt barbã neq; in multis locis pilos, & uenæ eorũ ſicut fœminarũ, neq; concupiſcentiã habent ad coitum, qui teſticuli nimium calorem, & uirtutẽ pręſtant corpori, & cauſa ſunt permanentis generationis. Quos Galenus de principalibus dixit eſſe membris, quia ſperma ibi adunatur, & mutatur, & inde ad uirgã emittitur. Virtus coitus non eſt temperata, niſi complexio eorum calida ſit & humida, ſed teperamenta, quia cum calore augmentatur concupiſcentia, & cum humiditate ſperma. Si complexio teſticulorũ mutetur, maxime uirtus coitus fit non perfecte. Verbi gratia; Si calor & ſiccitas eis dominẽtur, paruũ ſperma, & magnam

& magnam concupiſcentiã habent. Si frigiditas & ſiccitas præualuerit, fit paruũ ſperma, & defecta cõcupiſcentia. Si dominentur frigiditas & humiditas, multũ habent ſperma, ſed parua cõcupiſcentia eſt. Ariſtot. dixit: Si multos habẽt pilos in corpore uiri, uel multas habẽt pennas uolucres, quęcunq; ſint animalia huiuſmodi, multũ habẽt coitũ, quia multitudo pilorum ex nimio eſt calore, & multa humiditate. Ex quibus duobus neceſſe eſt eſſe coitũ. Tertiũ eſt quo ſua actio expletur, id eſt, inflatiuus uẽtus. Vnde antiqui medici dixere: Vbicunq; hęc tria adunantur, ſiue cibo, ſiue medicina, ſperma generãt, coitum augmentãt, id eſt, calor, humiditas, & uentoſitas. Quæ ſi non omnia, ſed duo tantum adunentur, melius eſt quàm ſi unum habeatur. Qui horum uirtutes agnouerit, bene cõponere ex duabus, ſiue tribus rebus poterit, quibus ſperma augmentetur, & coitus cõfortetur. Sicut cicer eſt, in quo omnia hęc tria adunantur, quia calidũ eſt & humidũ, uentoſitatis generatiuum & multum nutritiuum, cui non neceſſe eſt aliud ad hoc opus cõmiſceri. Similiter frumentum coctũ maxime cum medulla oſſuum, & ſimiliter rapa, & fabę, uentoſitatem faciũt, multũ nutriunt. Sed tamen ad frigiditatem pertinet earũ nutrimẽtum. Qui perfectus uult eſſe huic officio, mittat cum illis calida temperantia earum frigiditatẽ. Cauſa quæ ſperma generat, cibus eſt ſicut recens caro, cerebella, oui uitella, ficus, pineæ, & ſimilia. Medicina generans ſperma, eſt ſtincus, ſatyrion, zingiber, galanga, behen album & rufum, coſtus, crocus, naſturtiũ, urticę ſemen, aniſum, lini ſemẽ. Eſt etiã quidam cibus, & medicina ad hoc ualẽs, ſicut rapa, aſparagi, eruca, ſemen eius, paſtinaca, & ſimilia. Ex his ſimplicibus medicina tantundem ualens cõponitur. Elect. Ioan. Damaſceni, ualet ad fortem coitũ: Recipe zingiber, piperis longi, ana. drach. 8. ſeminis ceparũ, dauci, erucę ſemen, urticę ſemen, aniſi, linguę ocelli, ana. drach. 9. aſparagi ſemen, ſatyrionis, ana. drach. 15. pineæ, drach. 15. fac puluerẽ, addens mel quod ſufficit. Elect. ualens ſimiliter ad frigitatem renũ, & hemorrhoides: Rec. zingiberis, galangę, iringi radicis, cinnamomi, piperis longi, ſeminis, lini, ana. drach. 15. penith, amygdalę dulcis, ana. drach. 20. erucę ſeminis aniſi, dauci, ana. drach. 6. cardamomi, croci, gariophylli, pyrethri, piperis, nucis muſcatę, macis, añ. drach. 3. fac puluerem, addẽs mel quod ſufficit. Da ante cibũ & poſt cibũ in modũ auellanæ. Aliud ualẽs ſimiliter, cinnamomi, coſti, ſpicę, croci, marathri, zingiberis, mẽtę, origani, calamenthi, caſſię, ana. drach. 9. polij, piperis longi, nigri, & al, aſari, urticæ ſeminis, carui, gariophylli, galangæ, iringi radicis, pyrethri, cardamomi, ſpermatis radicis, & rapularũ, añ. drach. 3. ſeſami, nucis, fiſtici, amygdalę, pineę mũdatę, penith, ana. drach. 15. mel quod ſufficit. Aliud ualens ſimiliter: Recipe ſemen lini, aniſi, penith, ſeſami, amygdalę, ana. unc. 1. iringi, galangæ, calamẽthi, ana, unc. s. fac puluerẽ, & adde mel quod ſufficit. Itẽm iuuat lac bouinũ, & cõſuetudo bibẽdi ipſum, cũ cinnamomo, & gariophyllo,

& galanga, & similia. Sirupus ualens similiter: Recipe marathri, anisi, erucæ seminis, dauci, mentæ, calamenthi, origani, drach. 20. uuę passæ mundatæ, drach. 100. omnia coque in 10. lib. aquę usq; ad medietatem, deinde cola, & adde tantūdem mellis, & fac similiter. In initio coctionis, mitte croci, zingiberis, galangæ, gariophylli, piperis longi, cinnamomi, iringi, cardamomi, costi, mastichis, ana drach. 1. omnia puluerata in panno ligent. Si coitus propter calidū & siccum auferatur, prohibeatur omnis medicina, & dięta superius dicta & pręcipiatur ut accipiat lac uaccinum, pisces recentes, blitū, chrysolocannā, cucurbitam, & similia. Clystere faciamus cum frigidis, & humidis oleis, succo cucurbitæ, ut humectentur, & calor refrigeretur.

De nimia erectione uirgæ, quæ σατυϱίασις dicitur. Cap. II.



SI arterię, & nerui uirgę impleātur uētositate, necessitate est eam erigere, & erectam diu manere. Quod si diu permaneat, neq; residea, sine tamen concupiscentia, & uoluntate coitus, passio est quæ porgesmos uocatur. Cuius causa est uētositas inflatiua, & & crassa humiditas, uiscosa, & calore moderata. Galenus: Omnis, inquit, medicina, uel diæta quæ coitū augmentāt, huic passioni sunt nocitiua. Cui medicandæ, contraria oportet dare, uentositatem mitigantia, & refrigerantia. Vngamus dorsum, & uirgam, anum, testiculos, solatri succo, portulacę, lentiginis aquę, semperuiuæ, hyoscyami, lactucę, oleo rosaceo, cerussa, acatia, & similibus. Cingulū plumbeū renibus superponatur. Accipe semen rutæ, portulacæ cum succo coriandri, & parum camphoræ. Agni casti sperma facit similiter. Assuefaciat sedere semper, & dormire super frigidam culcitrā. Galenus dixit, quia mulieres Athenienses in festiuitatibus suis ponunt ubi dormiūt, & sedent, agnū herbā, propter castitatē, quia nomen illius herbę denominatum est à castitate. Iaceat semper in latere, & nō supinus. Dorsum enim cū calefit, arteria, & nerui necesse est calescāt, & calor ad uirgam ueniat, & ex desiderio coitus eam moueat. Iterum opium iuuat, & camphora cum oleo rosaceo temperata, & uirga inde uncta.

De gonorhea. Cap. III.



SPerma sine uolūtate, cōcupiscentia uel delectatione, ex defectione exit uirtutis contentiuæ, quæ in uasis est spermatis, & hoc sine erectione fit, uel ex passione uasorū spermatis, sicut spasmo, quo uirtus expulsiua moueatur, ut sperma foras eijciatur, sicut in epilepticis uidemus. Quod cum erectione efficitur, iterum est uel ex spermatis quantitate, uel ex eius qualitate. Ex quātitate, si multiplicatū & augmentatū, uasa impleat. Ex qualitate, si in calorē, & quātitatem mutetur, & in liquiditatem & aquositatem. In medicanda passione, cum frigida nutriamus dięta, sicut lactuca,

&uca,portulaca,chrysolocāna,cucurbita,bliti,citrolis, cucumeribus,melonibus,& cū frigidis omnibus,& humidis, uel frigidis & siccis, sicut sumac, aceto & similibus. Vngamus dorsum & uirgā frigidis rebus, sicut solatri succo,hyoscyamo, oleo rosaceo, & similibus,ut portulaca, lithargyro, cerussa. Culcitra semper sit frigida,herbę frigidę in domo ponēdę. Accipe farinā glandiū,drach.2.cū acerbo uino omni die. Similiter lactucę semen,cū succo portulacæ. Accipe balaustiæ,semē portulacę,añ.drach.3.anethi seminis,rutæ seminis,arnoglossæ seminis,ana.drach.1.& s. fac puluerem, & da bibere ieiuno cum aqua frigida. Ruta,& hyoscyamus cum sirupo de myrta, & aceto de myrta prosunt. Agni spermatis, rutæ, ana.drach.2. balaustiæ, drach.1.da bibere cum aqua. Semper aqua infundat frigida,& à cibis & potibus calidis caueat.

De spermatis effusione in somno. Cap. IIII.



PVeri non patiūtur pollutionem,quia uenę eorum strictę,& humiditate sunt plenę,neq; calor est perfectus. Sed cum ueniūt ad ætatem, generatur materia spermatis,quia & perfectior & augmentatior calor eorū est,uenæq; eorum largiores. Vnde mouetur natura, ut materiā augmentatā expellat, & eam cū ebullitione in somno emittat. Sed tamen hęc pollutio quę uenit ex abūdantia spermatis,non est similis ei quæ ex concupiscentia animę succedit. Aliquando homo uidet mulierē aliquā & concupiscit eam, qui cum dormiat, imaginatur eam quasi cum ea dormiat, & inde pollutio uenit,quod imaginatio animę non est nisi complexio corporis. Multa enim in somnis uident homines,cum in corporibus eorum multiplicētur humores,quasi in collo sarcinas portant graues. Sed si humoribus sint exinati,uidētur sibi uolitare, uel ambulare, & similia. Pollutio non est aliud quàm cum somnus elongatur, & corpora sudant. Pollutionem sæpe habentes,cum frigida medicina,siue cibarijs,seu unguentis, sicut diximus, in sępe erigentibus curentur.

De apostematibus uirgæ. Cap. V.



APostemata,& uulnera uirgæ,seu pustulæ,sunt ex humoribus à corpore descendētibus. Quod palàm est sensui cum hoc membrum in propatulo sit. Intelligitur unde nascatur, ex infirmorū cōplexione. Si uulnera sint sine apostemate,medicemur cum cerussa,lithargyro,ana.drach.3.cucurbitę pulueris,ana.drach.1.& s. cū oleo rosaceo. Si humida sint uulnera, mittamus cortices cypressinos,combustos, & hęmathitē. Si uirga sibi pruriat,mittamus crocū & cāphoram. Ex quo faciamus clystere in uirga, & si apostema uideamus, medicemur hoc unguento:Recipe cadmię argenteę,cerussę,lithargyri,ana,drach.1.& s.croci,aca-

ciæ,balaustię,ana.scrup.2. fac puluerem, & unguentum cum oleo rosaceo & cera. Aliud: Recipe frondis uitium, thuris, añ. drach. 1. cerussæ, drach. 4. tẽpera cum aqua, & inde se ungat, & postea se lauet cũ aqua marina. Aliud: Recipe albuminem oui, oleum rosaceum, crocum, myrrham: fac unguentum. Aliud: Rec. nitrum, cineres frondiũ uitis, tempera cum aqua & unge.

De apostematibus testiculorum. Cap. VI.


HVmores à corpore ad testiculos descendentes, apostema ibi facere solent. Quod si sint acuti & calidi, rubeus uel citrinus erit color apostematis, cum ardore, dolore, & pulsatione. Si frigida sit materia, fit color apostematis, sicut & color corporis, & sine dolore. Si ex percussione, uel fissura sit, infirmus manifestabit. In medicando apostemate ex calore, de uena minuatur, & in dorso scarifetur, & post humores calidos cum pharmacia purgemus: Deinde ad apostema redeamus, cum epithimatibus, & cataplasmatibus. Puluerem de fronde rhamni cum oleo rosaceo, apostemati superponamus, cimoliam cum succo solatri, & croci, uel farinã hordei coctam cum melle, & aqua, uel fabas cum uino coctas. Cataplasma ualens ad apostema calidum in testiculis: Recipe rosæ, uiolæ, sandali rubei & albi, ana. drach. 4. maluæ radicis, & eius seminis, drach. 5. memithę, drach. 5. tempera cum succo solatri, & oleo rosaceo. Si ex frigore sit apostema, ponamus uuam passam, mundatam, cyminum, & fabas coctas, uel melilotum cum sapa cocta, uitellum oui, farinam tritici. Cataplasma ualens similiter: Rec. balaustiæ, fabę farinatę, & ciceris, chamomilæ, añ. drach. 6. thuris, cymini, myrrhæ, acaciæ, añ. drach. 1. axũgiæ, renum capreoli, cerę, sesameleos, medullę bouinę, uitelli oui ęqualiter, fac unguentũ.

De uulneribus testiculorum. Cap. VII.


VLnera in testiculos deuenientia, & calida, sic sunt medicanda: Cimolia cum aqua superponenda, & acacia, cerussa, cum oleo rosaceo, lithargyrum, cadmia argentea, oleum rosaceum. Vnguentũ ualens ad pruriginem in testiculis ex cholera rubea & sanguine cõbusto: Recipe medullę bouinæ, unc. s. olei rosacei, unc. 1. cerussæ, drach. 6. cerę, drach. 2. acacię, seminis rosę, ana. drach. 2. fiat unguentũ. Aliud ualens similiter: Recipe cerussę, drach. 6. sulphuris, drachmas 2. opij, drach. 1. tempera cum aceto. Si testiculi ex sudore fuerint uulnerati, de alumine, & galla fac unguentum, & superunge. Si fissuram habuerint, accipe rhamnum cum oleo rosaceo, & oui uitello, & fac unguentum.

De ruptura siphac. Cap. VIII.


OMnis crepitura in pelliculis uentris, & testiculorum circundatorijs, est ex motu forti, sicut post saturitatẽ graue tollatur pondus, uel fortiter tussiat, siue alte uociferetur, uel post saturitatem iocatur, siue

tur, siue luctetur, uel propter lubricam humiditatem, unde & membrum lubricū fit locum suum dimittens, & aluum non suum accipiens. Vnde & pellicula loci illius est fissa, quæ uel neruis si crepuerit, non solidatur. Sed tamen quędā crepitura leuior est altera, quæ cum incensione curatur, & ad dilatandum prohibetur, propter collationē extremi nerui fissi, siue pellicule, quę in pueris cōtingit maxime. In alijs ætatibus pręcipiendū est ne saturētur, neq; coēant, uel laborent, uel nimium se moueant, & super illam crepituram concauum plumbum ponant, & cum acacia superponatur, & ligent cum panniculo bombycino pleno. Subtus plumbum ungamus ungentis dissolutiuis, & uentositatis expulsiuis, sicut aloē, myrrha, thure, licio, acacia, succo hypocystidos, bdellio, & similibus. Si magnificetur crepitura, & aliquod uiscus illuc descendat, erit molestissima: adeò ut infirmum à motu, & grauitate aliqua retrahat, & ad medicandum est dura. Neque aliquid proficere possunt medici, nisi cum solutione uentris, & dissolutione suæ uentositatis, sicut piluils de sagapino, uel bdellio, diarhomate, diacymino, triphera maiore. Vnguenta fiant stiptica. Abstineant à crassis cibarijs, & crassam uentositatem facientibus. Cataplasma ualens ad idem: Recipe mastichis, thuris, nucis cypressi, frondis tithymali, sarcocollę, ęquali pondere, tempera cum aceto. Aliud: Recipe acacię, balaustię, nucis cypressi, ęquali pondere, mastichis, thuris, uel myrrhæ, croci, sarcocollæ, dragaganti, sanguinis draconis, ana. unc. s. tempera cum oleo rosaceo & aceto.

De menstruis. Cap. IX.



MEnstrua mulieribus ueniunt, cum ætatem 14. annorū subeunt. Sed tamen si festinauerint in duodecim annis. Quæ sic contingunt mulieribus, sicut pollutio masculis. Causa eorū, quia corpora mulierum naturaliter frigida, & humida sunt. Vnde multos humores colligunt. Qui cum ad inferiora descendunt, cum menstruis exeunt, sicut in arboribus uidemus, quarū humores cum gummi egrediuntur. Cum exeunt menstrua, secundum quod oporteat, in quantitate, & tempore, purgantur humorum superfluitates. Quod si fiat contra in quantitate, siue tempore, uel si auferantur, diuersitates passionū generantur. Eorum autem ablatio est aut naturalis, aut nō naturalis: Naturalis, quæ mulieribus post 45. annos contingit: alijs in 40. alijs in 35. maxime multum pinguibus & carnosis. Ablatio accidentalis, uel ex uirtute, uel ex organis, uel ex materia. Ex uirtute, si in mēbris dominent aliquæ cōplexiones malę, naturaliter, uel accidētaliter. Ex organis, propter substātiam uuluæ, uel uenarū suarū. Ex substantia uuluæ, si sit spissa, & uiscosa, naturaliter seu accidentaliter. Ex uenarum substantia, si sint strictę naturaliter, sicut pinguibus euenit, quibus uenarum ora sunt constricta. Naturaliter seu accidentaliter, sicut ex oppila-

tione, quę innascitur eis de crassis humoribus, & uiscosis. De materia secundum quantitatem, & qualitatem, uel ex motu suo. De quãtitate, si sit parua. Quę paruitas uel ex subtili dięta est, uel ex nimijs exercitijs. Rufus dicit: Mulieres se exercentes & nimium mouentes, non multum menstruorũ habent: sed quæ quiescũt, & multum comedunt, & suauiter uiuunt, multa indigent purgatione menstruorum. Ex qualitate materiæ, uel ex crassitudine, & uiscositate, uel de frigiditate, uel de siccitate est. Incrassat̃ enim sanguis, uias claudit, neq; facile exit. Similiter infrigidatur, uel exsiccatur, non currit in uenas facile. Ex motu materiæ in alia membra se mouentis, sicut in anum, & dicitur hæmorrhois, uel in nares. Rufus ait: Si quędam mulieres multũ fluxum sanguinis habuerint, & quædam si ab hęmorrhoidibus, uel è pectore, uel de uenis, quæ crepuerint multum emiserint, hæ omnes & similes, mẽstrua descendentia non habent. Item menstrua auferuntur, & corrumpuntur ex tristitia cõtinua, gemitu, timore, ira, & alijs similibus animę passionibus. Cum ablatio menstruorum diu elongetur, passionem in stomacho patiũtur, utpote defectionem apetitiuæ, abominationem, malum appetitum, utpote pulueris terræ, carbonum, laterum, & similium. Alia adhuc passio sequetur maior, sicut dorsi, colli, capitis, & oculorum dolor, patiuntur & acutas febres. Earum urina tendit ad nigredinem. Aliquando est sicut lauatura carnis recẽtis. Vniuersaliter earũ corpora morbis maximis sunt apparata, sicut phthisi, hydopisi, manię & similibus. Phlebotomemus in uena media, donec causa menstruorum ablata erit maior. Rursus si medicus bene intelligat causam menstruorum ablatorum facilior erit curatio, oportet ergo ut nos medicemur auferentes res illas unde ablatio uenire soleat, & incipiendum nobis est à phlebotomia. Hoc autem ualet antequam ueniant menstrua, & scarificatio pedum ualet similiter: Cum phlebotomemus, uel scarificemus, parum sanguinis auferamus, & in alio die similiter fiat de alio pede. Galenus in Epidemia dixit: Erat fœmina cui per septem uel quatuor menses ablata erant menstrua, facies erat multum macida, & appetitum iam perdiderat. Quod cum uidi tribus diebus sanguinem purgaui, in die prima unam abstuli libram & s. In secunda libram unam. In tertia unc. 9. Quod cum fecerim, paulo pòst figura redijt, prout fuerat. Similiter ualet menstruis mulierum, calamenthum agreste, & domesticum, cum aqua, & melle coctum, de qua aqua da bibere post balneũ. Assuefaciant balneare, & postea accipiãt, scrup. 2. de diatesseron, & castorei unà cum aqua & melle. Aliquãdo dari prodest hierapicrã, maxime quod factũ sit cum cinnamomo. Demus & quę urinam prouocent, sicut marathrum, anisum, cyminũ, apium, ameum, cassiam, spicam, & similia. Demus apozema de absinthio, de radicibus, uel apozemata de phaseolo, unc. 5. olei nardini drachmã unam, galbani semissem, uel demus diasinarte, drachmam unam cum apozemate de sauina, uel de aniso

Apozema

Apozema ualet ad mēstrua prouocanda; Rec. calamenthi, stecados, petroselini, sauinę, prassij, chamędreos, chamepithæos, polij, an̄. drach. 3. marathri, anisi, apij, ameos, dauci, squinanti, cuscutę, ana. drach. 2. cassiæ, aristolochię longę, gētianę, baccarū lauri, rheūpontici, an̄. drach. 1. & s. omnia coque in in aqua, & da bibere unc. 4. Aliud apozema ualens similiter: Recipe rubeę, drach. 6. marathri radicis, apij, ana. drach. 15. anisi, drach. 5. dauci, drach. 8. phaseoli rubei, drach. 15. mastichis, drach. 5. prassij, calamenthi, ameos, an̄. drach. 5. omnia coque in 5. lib. aquę usq; ad unā, & da bibere unc. 4. cū amygdaleo amaro. Puluis ualet similiter, R. sauinæ, apij, ana. drach. 10. cinnamomi, drach. 5. cassię, spicę, absinthij, ana. drach. 5. squināti, marathri, anisi, ana. drach. 1. & s. turbith, quantū omnes aliæ species, fac puluerē cum amygdaleo amaro, da bibere unc. 5. & s. cū apozemate de calamentho. Pilulæ ualētes similiter: Rec. hierapicrę, drach. 5. turbith, absinthij, an̄. drach. 4. scammonij, amoniaci, opopanacis, sagapini, bdellij, castorei, ana. drach. 1. & s. cassię, sauinæ, marathri, anisi, apij, calamēthi, an̄. drach. 1. & s. tempera cum succo apij, faciēs pilulas da bibere drach. 5. cum apozemate de calamētho. suffumigationem faciamus de calamentho, & centaurea, gentiana, & similibus, myrrha, alumine, tēpera cum ireleo. Valet similiter nitrū, absinthium, hyssopū, lac ficuū, oui uitellū, ireleon. Facit similiter elect. ex myrrha, nigella. Calamenthū cū melle facit similiter. Oportet ut interiora uuluæ ungat mulier cum oleo rosaceo, uel ireleo, ne fortitudo medicinæ generet apostema, uel uulnera. Calefactio non minus est iuuamentum de chamomeleo, samsuco, meliloto, cassia, anetho, calamo aromatico, ireo, calamētho, menta, & similibus, siue compositis, siue simplicibus, fac coqui in aqua, in qua infusa sit spōgia, calefacito cū ipsa. Similiter iuuat, si his coctis in uase aquę mulier supersedeat, ut totius medicinę fumus introeat in uuluę interiora.

De fluxu sanguinis cum menstruis. Cap. X.



FLuxus sanguinis exiēs cum menstruis plusquā oporteat, uel de organis erit apertis in uulua uenis, siue ruptis, & tunc sanguis subito, & uelociter rubeus & clarus exit, uel ex materia cum augmen tetur sua quantitas propter multā suauitatē, & nimiam comestionem, uel qualitatē, ut si sit acuta, cholerica, uel salsa phlegmatica, uel ex acumine sanguinis quē uulua retinere non possit & festinat ut expellat. Si materia sit cholerica, color eius erit citrinus. Si phlegmatica, albus. Si sanguinea, rubeus. Hoc fit cū totius corporis corrūpitur sanguis, & descendens ad uuluā effluit, quia nō possunt, cōpati mēbra corporis propter corruptionem sui, & malignitatem suæ qualitatis. Si augmentetur iste fluxus neq; cessat, patiūtur mulieres colorū mutationes, fastidia, macilentiam, hydropisin, quia epar propter hoc necesse est refrigescat, & actio eius deficiat. Vnde oportet ut si augmētet, & eum extinguere uelimus, mulierē in superioribus

phleboto-

phlebotomemus, ut materia ad superiora trahatur. Hoc sit, si sanguis causa fuerit. Si cholera rubea sit, dandũ est catharticũ, & antidota, quæ eã purgare debeãt. Et similiter in phlegmate, uel cholera nigra faciamns cathartica, uel antidota cõuenientia. Deinde redeamus ad medicinã sanguinem stringentem, sicut acaciã, corallũ, gũmi, myrtę semen, balaustiã, portulacę semen, bolum, cornu ceruinũ, conchulam marinã, & similia. Vniuersaliter itidem est medicandũ sicut in fluxu sanguinis de pectore, uel de alijs membris. Cibos demus, perdices, phasianos, & similia. Mulier sedeat in aqua ubi cocta sint tamarindi, cortices maligranati, galla, myrta, rosa, & similia. Ventosam apponamus mammillis, & exsugamus sine scarificatione, fumigationẽ faciamus de galla, alumine, thure, gallia, ęquali pondere, tẽpera cũ aceto. Aliud: Rec. acaciã, hipochistidos, thus, tẽpera cum aceto. Trochiscus ualens similiter: Recipe balaustię, conchulę marinæ, acaciæ, drach. 3. gallę, sanguinẽ draconis, sumac, cupularũ glandiũ, uiolæ, gũmi, boli, aluminis, añ. drach. 1. & s. succi hypochystidos, drach. 1. cãphorę, carabę, ana. drach. 1. & s. fac trochiscos cum succo uirgę pastoris, & da bibere: similiter fac fumigatione. Puluis ualens similiter: Recipe cõchulæ marinę, cornu ceruini, ana drach. 6. balaustiæ, carabę, coralli, spodij, rosæ, ana. drach. 3. fac puluerem, & da bibere.

De suffocatione matricis. *Cap.* XI.



Liquando mulieres morbum patiũtur, qui matricis suffocatio uocatur. Vnde earũ appetitus deficit, & corpus refrigescit. Sæpe mulieres inde deficiunt, & subtiliantur. Pulsus earũ paruissimus & debilissimus, aliquãdo ex toto aufertur. Aliquãdo mulieres adeò coartantur, ut earũ capita genibus implicentur. Vnde Galenus: Vidi, inquit, mulierem huiusmodi patientem, quæ & flatum perdidit, & pulsum quasi esset mortua, neq; distulit à mortua, nisi quia parũ in medio corporis erat calida. Multi medicorũ mortuam esse putauerunt. Quod certificare uolentes, lanam quam rarissime carpinatam acceperunt, & naribus applicuerunt, de cuius motu, uiuere eam certificati sunt, quia flatum habebat, & animal flatũ habens, uiuit. Causa huius passionis, multitudo est spermatis, uel corruptio eius. Hæc contingunt, quia diu remotę fuerint, coniunctione masculorũ. Vnde necesse est augmentetur & sperma corrũpatur, & quasi uenenũ efficiatur. Plurimũ hęc uiduę patiuntur, maxime prius maritatę, & parturientes sępissime. Similiter puellis euenit, cum ad ętatem peruentũ sit, neq; cohabitent masculis: sperma enim coadunatur in ipsis quod expellere, sicut masculis necesse est. Hoc enim naturæ actio expetit. Cũ mulier habere masculum non ualeat, adunatur in ea sperma, & ab ipso frigidus fumus ascendit ad diaphragma, quia diaphragma & uulua sunt cõiunctiua. Quia uero diaphragma iunctũ est cum gula, & instrumẽtis uocis, suffocatio

hęc inde contingit. Item hic morbus ex menstruorũ est ablationibus: Nam si menstrua auferantur, & sperma augmentetur, multo peior fit & maxime in autumno uel hyeme. Prima medicina huic morbo est machinãda, ut manus, & pedes mulieris fricemus, tamẽ moderatius cũ laurino oleo. Naribus appropiemus abominabilem odorẽ, sicut castorei, galbani, piculę, lanę combustæ, lichini extincti, pilorũ fumi, & similiũ. Inferius fumigemus cum odoriferis fumigationibus, sicut musco, ligno aloẽs, costo: Odorifera olea ponamus in uuluã, scut ireleon, musceleon, nardileon, ut sperma trahat ad inferiora. Vẽtosam in pectinem ponamus & in inguinẽ. Vngamus os uuluę cũ oleis odoriferis, intrinsecus, & extrinsecus. Demus diacyminũ, cum apij succo, calamẽthi, sirupo, hierapicra cum succo absinthij, demus drach. I. de agarico cũ uino odorifero. Lauemus uuluã de absinthio, squinanto, chamomileo, samsuco, anetho, calamentho. Item ualent ad suffocationẽ matricis, drach. 2. de succo hyoscyami, castorei, piperis albi, costi, myrrhæ, opij, ana. drach. I. & s. tempera cum uino dulci.

De apostemate uuluæ. *Cap.* XII.



Liquando apostemata nascũtur in uulua multiformia. Si ergo cholera sit rubea, calidũ generat apostema. Quoddã tantum de uentositate fit crassa, uel de percussione, uel de menstruorũ ablatione. Si enim apostema in uuluæ sit prora, sequeť naturæ dolor cum strangiria. Si in ore, umbilici & natiũ aderit dolor. Si in eius puppi, sequetur dolor dorsi, constipatio digestionis, dolorq; sub hypochondrijs. Si apostema sit cholericũ, uel sanguinolentũ, febres habẽt acutas, sitim & dolorem nimiũ. Si de humoribus sit grossis, tumor & duricies, grauitas in anchis, & in coxis. Vnde oportet succurri. Si apostema in uulua sit perquirendum est unde sit: Quod si sit ex calore, basilica, uel media erit incidẽda, & sanguis detrahẽdus secundum uirtutem, nisi aliquid contrarium sit. Galenus: Mulieres in uuluæ apostemate, uenam pedis conuenit minuere. Melius enim iuuat, quàm si in alio loco fiat. Idem dixit: In uuluę passione, nocere super manum minuere. Menstrua enim constringit sanguis tractus ad superiora corporis. Si mulier est fortis, bis in die auferatur sanguis: si debilis, semel. Post danda medicina, quæ in acuto apostemate ualeat, sicut succus solatri, cassiafistula, manna, mel rosaceum, & similia. Cataplasmetur in primis repugnantibus calori, & membra illius confortatiuis, sicut portulaca, solatro, semperuiua, psyllio, arnoglossa, endiuia, oleo rosaceo, & similibus. Post dissolutiua ponamus, sicut endiuiam, caules, oleũ uiolatum, semen lini, maluam, fœnugræcum, axungiam anseris, gallinæ, melilotum, albuminẽ oui, & similia. De omnibus fumigemus, siue compositis, seu simplicibus. Dioscorides dixit: Spica nardi cocta in aqua, uel si in ea sedeat mulier, iuuat.

Fumigatio

Fumigatio Pauli ualet ad calidam uuluam,& duriciem suam,uel inuersationem,uel inflationem,& uentositatem. Accipe axungiā medullæ uituli,ana. drach.7.medullę cerui,drach.6.anseris,gallinę,croci,ana. drach. 4. masti chis,mellis,ana.drach.2. hyssopi,drach.2.& s. tēpera cū lacte mulieris,& oleo rosaceo. Si apostema sit frigidum,& crassum,quod dissoluat erit faciendum,sicut fœnugræcum,melilotum,semen lini,menta,samsucus,& similia sunt apponenda. Epithima faciamus,& fumigationē similiter. Demus apozema de radicibus ad bibendum. Pilulas de serapino. Balneum assidue fiat, & epithimata. Leuia danda sunt cibaria,& crassos humores non generātia. Si certi simus in apostemate collectā saniem esse, ponēda sunt cataplasmata maturantia,& aperientia,sicut de fœnugræco,semine lini,farina hordei, & tritici,ficubus cum fimo columbino coctis. Si crepuerit apostema, & sanies in uesicam effluat,detur lac asininū,uel caprinum,semen cucumeris,& melonis,clysterizemus in uulua,cum ptisana & melle. Confectio unguēti & nastaris: Rec. axungiæ anseris, gallinæ,uituli,ceræ, ana.drach.10. uitelli oui, drach.5. bdellij,myrrhæ,ana. drach.1.& s.croci.drach.s.ireleon,& olei nardini quantum sufficiat.

De uulnere uuluæ. Cap. XIII.



Vlnera in uulua generant de acutis apostematibus,& aliquando de acutis medicaminibus,uel de abortiuis. Quæ certificantur ex sanie inde effluenti, & dolore, & pulsatione matricis. Si sint putrefacta, sanies fit colore nigra cum putredine horribili, & nimia,& ardore nimio: unde mulieri est præcipiendum, ut in uuluam ponat quibus mundificentur uulnera, & calor extinguatur, dolor mitigetur, sicut succus solatri, arnoglossa, oleum rosatū, cum albumine oui,lac mulieris,succus portulacæ,& similia demus. Demus mulieri ad bibendū catharticum de iuiubis,semine papaueris,liquiricię, & similia. Nutriamus cum cucurbita,portulaca,& similibus. Sedeat in aqua ubi cocta sint myrta,rosa, fœnugręcum,balaustia,lentes,cortices maligranati,& similia. Si uenę sint corrosę,demus sanguinem draconis,myrrham,thus,bolum,crocum, aristolochiam, de quibus omnibus clystere faciamus,uel suffumigium. Similiter ualet licium,acacia,unde fumus fiat. Valent ad pruriginē uuluæ,crocus,camphora,lythargyrum,baccę lauri,albumen oui, oleum rosaceum,clystere inde fiat. Dioscorides dixit: Farina fœnugræci cum sanguine anseris, ualet ad duriciem matricis. Valet & lac ficuum,cum uitello oui.

De mollicie uuluæ. Cap. XIIII.



Vlua aliquādo patitur molliciem propter nimiam humiditatem, uel in loco frigido multam sessionem,seu aquæ frigidæ infusionē. His enim emollitur,& à loco suo egreditur. Aliquando exit pro-

pter nimiam expressionem in partu. Vnde in medicinanda hypochistis & balaustia in uulua sunt ponenda. Sedeat in aqua ubi cocta sint stiptica. Epithima fiat cum oleo rosato, & myrtino: Cōmendetur obstetrici ut ponat in interiora. Deinde faciamus puluerem de rebus stipticis, & desuper ponamus. Sternutationes faciamus, quia aliquādo uuluā reddunt in interioribus Dioscor. dixit: Merda bouina ualet ad uuluam egressam, si inde suffumigetur. Eadem prodest etiam medicina, quę ano exeunti profuit.

De ordinanda diæta prægnantium. *Cap.* XV.



PRout Galenus in multis suis libris profitetur, ligatio fœtus in matrice est sicut ligatio fructus in arbore. Fructus enim in arbore cum primum generatur, debilis esse comprobatur: unde & facile labitur, si quātolibet uento arbor moueatur, uel quibuslibet alijs similibus. Cum autem in arbore firmetur, & tempore roboretur, ligatur firmius, & à timore cadendi est remotius. Cum autem iam ad maturitatem compleatur, cadit sine ullo motu, & ab arbore separatur. Similiter in uulua fœtus: Cum enim sperma in uuluam inciderit, ligatio eius est debilis. Vnde si mulier patiatur in saltu, uel in lubricatione, & casu, uel in pharmacia, seu phlebotomia, uel fluxu uenarū in hæmorrhoide, siue in collo uuluę, uel nimio motu corporis, uel animę, dissoluitur ligatio fœtus, & de uulua facile labitur. Similiter cū perfecte iam cōpleatur tempore horum medio, fortior & solidior est eius ligatio. Vnde quę tum quoq;, sine nocumento fœtus aliquo modo mouetur. Oportet ergo in principio conceptus, nullus fœminę prægnanti ad memoriam reducat cibaria quę illo in tempore inueniri nequeant, ne forte desideranti, & non inuenienti, sit causa abortiendi: & si desideret inuenienda festinet quiuis ad ea ei adducenda. Regatur autem extrinsecus grauidæ stomachus cum rebus confortatiuis, sicut oleo nardino, masticheleon, absinthij oleo, & odoriferis cataplasmatibus, maxime in principio conceptus. Cum appropinquat partui, assuefaciat balneari, & ungi mollibus oleis, & nutriatur nutrimentis mollibus. Si inflatio pedum superuenerit, ungatur oleo nardino, rosato, & aceto. Fumigentur crura cum aceto & aqua. Postea chimolia, & similia cum aceto tēperata sunt superponenda. Pedes fumigemus cum apozemate de caulibus, uel de abrotono. Et si habeat appetitum incōuenientium ciborum, iniungatur moderatum exercitium, odoriferum bibat uinum, temperata sit dięta. Post cibum accipiat malagranata citonia, pira. Si lutū, uel carbonem, quęsierint, dentur cicer, fabæ assatę: Epithimata, uel cataplasmata odorifera, & aromatica, pectori sunt apponenda, uel stomacho. Si humores furiosi pectus grauauerint, oportet pharmaciam dari. Postquam fœtus quatuor menses cōpleuerit, & ad septimum usq; peruenerit. Hoc ęnim tempus est medium inter tempora concipiendi.

Fœtu iam fortiter & perfecte in uulua ligato, tũc medicus in pharmacia danda nõ sit temerarius, quam si dederit, & leuem & securã oportet dari. Si grauitatẽ de uentositate patiũtur stomachi siue uuluę, oportet festinari ad dissolutionem uentositatis, ne causa sit abortiendi. Erit autẽ iste puluis, & ad hoc utilis, qui ualet ad uentositatẽ matricis: Rec. zedoar, dronechi, seminis apij, ana. drach. 2. castorei, drach. 1. ameos, drach. 5. sacchari, drach. 20. puluerato, & drach. 1. dato. Antidotũ ualẽs ad dolorem matricis & uentositatẽ eius, & stomachi grauedinem. In grauidis enim abortũ aufert: Rec. seminis apij, marathri, ameos, zingiberis, añ. drachmas 5. mastichis, gariophylli, cardamomi, asari, añ. drachmam unam & s. cinnamomi, nucis muscatę, castorei, zedoar, dronechi, acori, ana. drach. 2. sacchari, drach. 5. puluera, & adde mellis quod sufficit, da drach. 1. cum uino. Aliud ualẽs ad duriciem partus, quod Galen. & ad morsum araneę, & scorpionis, & quæ uenenosa sunt ualere dicunt: Recipe piperis albi, 30. grana, myrrhæ, castorei, storacis, drach. 1. & s. opij, drach. 5. galbani, seminis apij, anisi, siseleos, ameos, ana. drach. 4. & s. fac puluerẽ, tẽpera cũ uino, & da bibere, drach. 1. & s. cum 9. unc. uini.

De difficultate parturiendi. Cap. XVI.


Vm mulier tempus naturale parturiendi expleuerit, mouetur fœtus motu fortiori; unde & uuluam necesse est dilatari, & uirtute sua expulsiua fœtũ de secundina emitti. Sed tamen aliquando grauiter pariũt, neq; etiam parere possunt. Quod multis fit ex causis. Vel ex calore subito, & extraneo mulieres lędẽte, uel ex angustijs uiarũ uuluæ, uel ex nimia mulierũ pinguedine, uel si fœtus mortuus sit, neq; se ad exeundun adiuuerit, mouendo. Aliquando si concipiat aliqua quæ adhuc sit paruula, & si in hyeme fuerit. Aëris enim frigiditas uuluæ cõstringet uias. Si in ęstate contigerit, calor aëris uirtutem dissoluit, quę fœtum adiuuare solet egredi. Oportet ergo si uiderimus mulierem in partu laborantem, præcipiamus eam balneari in aqua ubi fœnumgræcum, malua, semen lini, hordeum, munda cocta sint. Vngamus coxas, & uentris inferiora, humidis & dissolutiuis epithimatibus. Fricemus latera, & femora, cum oleis dissolutiuis. Demus oxysaccharum ad bibendũ, & capillos ueneris, mentam, uel absinthiũ, de quibus puluere facto, detur drach. 1. cum uino. Sternutationes faciamus cum thure, ambulet per loca decliuia suauiter.

De secundinæ exitu. Cap. XVII.


Ostquã iam peperit si secũdina remansit, in ea expellenda oportet festinari, cum sternutatione, tenendo os & nares. Cinerem aquæ infusum, & post colatum, cum drach. 1. puluerati seminis maluę demus ad bibẽdum, & post uomere faciamus. Similiter

crocum

crocum pulueratum demus cum aqua calida, & uomere cogatur. Item ualent ad emittendam secundinam, & sanguinem à partu remanentē, fumigationes uuluæ cum oculis salsorum piscium, uel ungulis eorum, uel stercore catino, uel canino, siue cum cicuta, uel sinapi. Si sanguis post partū non exierit, medicemur cum medicina prouocante menstrua.

De ischiatica paßione. *Cap.* XVIII.



PAssio ischiatica nascitur ex humoribus in neruū illum musculum ue crassum descendentibus, qui ἰσχία uocatur. Hic inter lacertos est coxendicem. Plurimum autem fit ex phlegmaticis uiscosis humoribus in cōcauitate coxæ se coadunantibus. Aliquando ex humoribus sanguinolentis, cum rubea cholera mixtis, & ibidem collectis. Vnde patiuntur dolores in coxis. Aliquando usq; ad crura descendit dolor, & ad calcaneū, & usq; ad paruum pedis digitum. Aliquādo est in una parte, aliquādo est in utraq;. Si autem sit in sinistra, peior & molestior est quàm in dextra. Si ex humoribus sanguinolentis, & cholericis, sequetur nimietas doloris, & continuatio pulsationis, & ardor atq; incensio. Quod maxime in iuuenibus euenit. Si ex calidis esse certificetur humoribus, uena minuatur, quę saphena uocatur de calcaneo. Si passio sit in utraq; parte, phlebotomemur utraq; uena. Galenus dixit: Tantū ualet hæc phlebotomia, ut una die infirmus euadat. Aliquando etiam uena medij brachij phlebotomanda de parte infirma, maxime in initio hoc fiat, si nos adiuuerint tēpus, & ætas, regio, & cōsuetudo, post danda pharmacia quæ choleram rubeam purgat. Similiter clystere faciamus. Nutriamus cum diæta caloris extinctiua. Sæpe balneetur in dulci aqua. Demus pilulas de aloë, & mastiche. Vngamus frigidis epithimatibus. Si de humoribus sit frigidis & uiscosis, demus pharmaciam chymos illos suauiter purgantem, sicut pilulæ de hermodactilis, uel de thapsia, uel fœtidas, uel demus de stomachico, & similia, frigidos & uiscosos chymos purgantia. Clystere faciamus de centaurea, semine lini, fœnugræco, colocynthida, & similibus. Nutriamus cum cibis bonorum chymorum generatiuis. Caueant de plenitudine cibi, & potus, maxime si crassi sint, & ad digerendum duri. Cautissime uitent coitum, maxime post cibum. Cum purgabitur pharmacia, clysteribus, balneis, & corpus mundificatum de materia morbi interioris certi fuerimus, redeundum est ad epithimata exteriora & cataplasmata. Vnde Costus filius Lucæ dixit, in libro quem de ligatione fecit: Vbicūq;, inquit, epithima, emplastrum, seu cataplasma alicui membro sunt superponenda, unde membrum perpenditur esse calefaciendū, uel materia crassa de ipso dissoluenda, oportet pręcessisse purgationem totius corporis cum pharmacia, & phlebotomia. Certificato uero corpore mundificato, & passione remanente in uno solo membro propter humores in ipso

clausos, si materia illa non fuerit, quæ eos aliunde effluens augmentauerit, tunc tantũ superponãtur epithimata, & alia. Sed si corpus plenũ sit humoribus, oportet hoc fortiter caueantur, quia multo magis ad illud membrũ infirmum trahit, quam dissoluat. Galenus dixit: Si hæc passio inueterauerit, oportet uenas incidi, & post incendi. Dioscor. dixit: Multotiens uidi incendi cum stercore pecoris, & multũ profuit. Idem: Si calefaciamus locum infirmum cum merda bouina, ualet. Danda infirmo calida medicina & dissolutiua, sicut theriaca, phyloniũ, diatrionpipereon, & similia. Fumigemus cum aqua calida, ubi calamenthũ, anethũ, chamomilũ, origanũ, melilotus, samsucus, folia lauri, sint cocta, & similia. Pilulę ualentes ad artheticũ dolorem ex humoribus frigidis, crassis & uiscosis & ad ischiaticos & podagricos & uẽtositatẽ neruorũ: Rec. amoniaci, sagapini, bdellij, opopanacis, aloẽs, sarcocollę, asę, seminis cicutę, apij, anisi, anã. drach. 1. colocynthę, zingiberis, turbith, drach. 3. scãmonij, acori, ana unc. 2. tẽpera cum succo porri, & factis pilulis, da drach. 1. & s. uel 3. secundum uirtutem patientis. Pilulę de sagapino, ualent similiter. Rec. sagapini, turbith, ana. drach. 5. bdellij, apij, seminis acori, ana. drach. 2. samsuci, calamenthi, cicutę, ana. drach. 1. scammonij, castorei, thapsiæ, ana. drach. s. tẽpera cum succo apij, & da bibere. Pilulę aliæ ualentes similiter: Rec. sene drach. 5. bdellij, drach. 3. sagapini, sarcocollę, amoniaci, ana. drach. 2. masstichis, acori, colocynthę, scammonij, ana. drach. 1. & s. calamẽthi, apij seminis, marathri, anisi, cicutæ, spicę, stichados, salis amoniaci, ana. drach. s. tẽpera cum succo apij, & da drach. 3. cum apozemate de nigro cicere. Epithima Ioan. Damasc. ualet ad ischiaticos, podagricos, de frigiditate: Recipe colocynthæ, drach. 85. euphorbij, drach. 45, lactis tithymalli, drach. 30. omnia terãtur, & in 3. libris aquæ ponantur per triduũ, & in quarta die 1. libram ueteris olei mitte, & leniter coque, donec duę partes aquę remaneant, deinde cola & mitte ad focũ, coquens quoad solũ remaneat oleũ. Postea pone unc. 3. ceræ, qua liquefacta mitte euphorbiũ, bene pistatum, & lac tithymali, & fortiter tempera. Deinde infirma unge loca, calcaneũ scilicet & plantas pedũ. Si fortius operari uolueris, da infirmo sero drach. 1. de sagapino, & mane unge. Subpositura deponens uiscosum phlegma, ualet ad dolorem dorsi, & ad colicã passionem de frigiditate: Rec. sagapini, drach. 2. bdellij, sarcocollę, colocynthæ, scammonij, nitri, licij, fellis taurini, myrrhę, ana. drach. 1. tẽpera cum melle cocto, & fac in modum glandiũ pone unam & postquã exierit, pone alterã usq; ad tertiã. Storacon ualet ad dolorẽ artheticũ, membra frigida calefacit. Similiter uesicam, & renes, dura apostemata destruit: Recipe sesameleos, caulium, unc. 1. storacis unc. 3. coque suauiter ut soluatur storax, deinde cola, & unge. Calida epithimata, uentositatem destruunt in membris adunatam, humores crassos digerũt, & dissoluũt, membra frigida calefaciũt. Fortius epithima est elacterioleon, post costelion, laurinum

rinum oleum, cicuteleon, sambuceleon, pigameleon, anethileon, ireleon, balsamum, & similia. Si quis uelit fortiora ad dissoluendos humores crassos, & uentositatem expellendam, coque pyrethrum in quodcunq; horum uolueris, castoreum, anacardum, euphorbium, cicutam, storacen, calamenthum, costum, & similia. Quantitas horum ponendorum in hæc olea, ana. drach. 1. uel drach. 1. & s. Neq; frequenter facienda sunt ista. Cauenda enim post mundificationem interioris corporis ne passio augmentetur, & peioretur. Sed si ex sola sit frigiditate, uel mēbris inclusa uentositate, & sine materia, ualent hæc epithimata quandoq; imposita.

De podagra. *Cap.* XIX.


Podagra est calcanei dolor, & plantæ pedum cum distensione nerui, & pulsatione sui, nascens ex malis humoribus ad calcaneum descēdentibus. Quod si calidi sint, & acuti, dolor nimius erit, & pulsatio continua incendens calcaneū. Si frigidi & crassi, & grauitas nimia sit, & extēsio, & sine dolore, uel pulsatione, tumor. Apostemata autem podagricæ & arthetice passionum, non sunt tumentia, quia tumor in solis carnosis nascitur mēbris, & habentibus multū sanguinis, horum membrorum uiscosa humiditas, & frigida est nutrimentū. Item, quia carne sunt nuda, non sunt tumentia. Plurimum innascitur hæc passio, suauiter & quiete uiuentibus, & exercitia negligētibus, & purgationes, & corporis mundificationes nolentibus, maxime cum multum comedant, atq; bibant. Hæc enim res: in corpore superfluos creant humores. Si autem pedes inuenerint debiles natura, ad eos humores descendūt. Membra enim cum sint debilia, non possunt eos expellere ex defectione sui. Vnde maxime hæc passio uenit principibus, & suauiter uiuentibus, & corpora humida habentibus, maxime si multo coitu utantur, & cibis nimijs impleantur. Concatenatio enim membrorum calefit, cum motus ad coitum fit, & calor illos humores sibi attrahit. Item assuefactione coitus nerui laxantur & rumpuntur, plantæ pedū, & calcaneus neruosa membra esse uidentur. Vnde fit ut eunuchi, quia nō coeunt non hunc morbum patiuntur, & si habuerint, tamen rarum, quod fit eis ex multitudine humorum propter inordinationem dietę. Sicut etiā puri qui nō fiunt podagrici nisi ex ordinatione dietæ, & ciborum multitudine. Mulieres quoque non fiunt podagricę, quia non laborant in coitu sicut masculi, & omni mense purgātur mēstruis. Quicquid dixi de podagricis, itidem intelligēdum est de artheticis. Galenus: Podagrica, inquit, passio incipiens in uere, uel ęstate sanatur in 40. diebus, uel antea. Si in autumno, & usque in hyemem durauerit, durū est eam curari, quando oportet nos ęam curare, phlebotomemus eos si multum sanguinis habuerint, & ma

xime super manũ, si eius causæ sint sanguinis, uel cholerę, abũdantia. Quod si humores sint phlegmatici, pharmacia phlegmatis purgatiua sunt purgandi, sicut pilulis de thapsia, uel de hermodactylis, uel de sagapino. Cùm certificetur quia materia sit expulsa, reuertamur ad pedes, cũ cataplasmate, uel epithimate, & subfumigatione, & incipiendum à rebus repugnantibus, & illos humores à pedibus repellẽtibus. Si calidi sint humores, psylliũ, oleum rosatum, succus solatri, portulacæ, farina hordei, lentigines aquæ, cortices cucurbitæ, coriandri succus, lactucę, albumen oui, sandali, rosæ, camphora, & similia sunt apponenda. Si frigidi, succus caulis quia solubilis est, cicutæ, origani, & alia cataplasmata, quę adhuc sunt dicenda. Calida demus antidota, sicut theriacam, diacyminum, diatrionpipereon, phylonium, & similia. Nutriamus cum leui diæta, & temperata, iniungamus exercitia. Et de hac cõfectione demus quam iam experti sumus. Pilulę de hermodactilis, ualent arteticis, & podagricis de frigiditate: Recipe aloës, hermodactylis, mirobalani citrini, colocynthę, turbith, bdellij, sagapini, ana. drach. 5. sarcocollę, castorei, euphorbij, opopanacis, cicutæ, apij seminis, ana. drach. 1. & s. croci, drach. 1. tempera cum succo marathri, & fac pilulas. Aliud: Recipe hermodactyli, mirobalani citrini, añ. drach. 5. turbith, drach. 1. & s. aloës, drach. 5. tẽpera cum succo porri. Aliud: Recipe anisi, sesameleos, piperis albi, & longi, thapsiæ, ana. drach. 2. zingiberis, agarici, ana. drach. 4. mastichis 7. hermodactyli, drach. 20. tempera cũ uino, fac pilulas. Aliud: Recipe sacchari, aloës, añ. drach. 10. sagapini, mirobalani citrini, bellilici, hermodactyli, ana. drach. 5. piperis lõgi, & nigri, añ. drach. 2. & s. asari, opopanacis, añ. drach. unam, sene, drach. 2. thapsiæ, drach. 2. tempera cum succo porri. Aliud: Recipe mirobalani citrini, zingiberis, ana. drach. 6. origani, drach. 11. thapsię drach. 3. hermodactyli, drach. 5. penith, drach. 15. bdellij, drach. 21. tempera cũ succo solatri, & fac pilulas. Aliud: Recipe hermodactyli, hieræpicræ, mirobalani citrini, turbith, æquale pondus, tẽpera cum succo solatri. Aliud: Recipe colocynthæ, aloës, sarcocollæ, sagapini, bdellij, euphorbij, scammonij, turbith, mastichis, frondium basilici, anisi, ana. drach. 4. tempera cum succo caulium, & fac pilulas. De omnibus his da drach. 1. & s. uel 2. uel 3. secundum uires patientis cum aqua calida. Cataplasma ualens podagricis de calore: Vngat manus, & pedes, atque genua ubicunq; sit podragra. Recipe farinę hordei, drach. 10. sandali rubei, drach. 5. acacię, drach. 3. myrrhę, croci, opij, ana. drach. 1. cum succo solatri tempera. Aliud sanguinolentis ualens apostematibus, & calidę podagrę: Recipe maluę, farinę hordei, psyllij, ana. omnia puluerentur, & cum succo portulacæ, & oleo rosaceo temperentur. Aliud: Recipe citonia, in aceto cocta, farinam hordei. Dioscorides dixit: Opium, & croci parum cum lacte temperata mitigant dolorem calidum podagricę. Aliud; Rec. sandali rubei, albi, farinę hordei, ana. drach. 3.

opij.

opij, acacię, croci, farinę lentium, ana. drachmam unam, tempera cum succo solatri, uel coriandri. Frigidis podagricis ualet scordion cum aceto temperatum. Vuæ passæ mundæ, & ruta unà pistata, & cōmixta ualent. Axungia uulturis cum pecudum stercore ualet, & similiter caprina. Radix elaterij in aceto cocta, ualet, & omnia unguenta & epithimata calida ualent.

CONSTANTINI

AFRICANI MEDICI, LIB. VII.

PRAEFATIO.


XPLETIS IN prioribus particulis interiorum membrorum passionibus, & eorum expositis curationibus secundum canones nostrorū antiquorum prout sufficiens expetebat breuiariū, consequetur ut in hac 7. particula, quę finem nostro libro est impositura, dicamus quid exterius corpus patiatur ut appareat sensibus. Item quod cum sit exterius, acumen tamen nocet in interioribus. Subsequentur curationes eorum, secundum autoritatem Hippocratis & Galeni, qui fundatores extiterunt huius artis. Incipiendum autem à febribus. Galenus enim dixit molestiores has esse omnibus morbis. Patiuntur enim interiora & exteriora, & nocent spiritibus, & animatis uirtutibus, & naturalibus actionibus. Incipiamus ab ephemeris febribus, quæ innascūtur spiritibus. Hæ enim febres de paruis oriuntur causis, & aliquando aliarum causæ sunt febrium, & nullæ alię causæ sunt ipsarum.

De ephemeris febribus. Cap. I.


Phemera ergo febris ex calore nascitur simplici, & spiritus sine materia, uel putredine calefit. Vnde fit, ut non duret nisi die una. Spiritus hi sunt: Vitalis spiritus, qui fundamentum est uitæ, & materia caloris naturalis: Animalis, qui fundamentum est sensus & uolūtarij motus: Naturalis item spiritus, qui fundamentū est quatuor naturaliū uirtutū, quæ sunt appetitiua, contentiua, digestiua, & expulsiua. Hęc febris duobus diuidit modis. Vel enim ipsa est morbus, uel accidēs morbi tale quale ex alio morbo cōsequetur. Si ipsa est morbus, fit ex causis tribus: Vna est qua corpus patitur extrinsecus, sicut calor est ęstiui solis, & uenenū, & frigus nimiū, & balnea aquarū, exteriora corpora suis uiribus desiccantiū, & oppilantiū, sicut uitrea aqua, uel alūinosa, uel sulphurea. Secunda, est motus corporis, sicut & labor & exercitia, ambulatio nimia, &

similia. Vel motus animæ sicut ira, cogitationes, tristitia, angustia, & similia. Tertia est consuetudo ciborum & potuum calidorū sanguinem calefacientium. Ephemera febris quæ accidens est interioris morbi, est febris apostema sequens inguinis & ascellarum & colli, & similium. Sanguis enim collectus in apostemate nisi cito dissoluatur, necesse est, calefiat, & putrescat, & uitalem spiritum calefaciat. Deinde cor calescit propter coniunctionem arteriarū, & cordis, unde generat ephemera febris. Hę sunt causæ ephemerę febris. Oportet uniuscuiusq; causam dicamus, & significationes, & planissimas curationes. Intelligitur ergo febris ephemera, quæ est ex calore solis, quia capita corporibus sunt calidiora, & nimium dolentia, & facies est rubicundissima. Aliquando patiuntur calidum rheuma, & incendunt nares. Febris propter uenenum, corpora magis quàm capita calefacit, exteriora desiccat, & incendit, quia calor ueneni desiccat humiditatem corporis. Febris ex nimia frigiditate mutat colorem, & aufert pulchritudinem. Mutatur enim in liuiditatem & obscuritatem, & sic extrinsecus corpus refrigescit, & desiccatur: Et in capite cum frigiditate grauitas sentitur. Febris ex stipticę & desiccatiuæ aquæ balneis, cutem duriorem, & sicciorem reddit, quam quæ ex frigiditate fuerit. Quæ cutis si manibus tangatur, apparet quasi infusa aliquandiu in galla, & maligranati corticibus. Cum autem manus in corporis locis immoretur aliquibus, ex impositione calefit sentiturq; fumus à corpore exiens acutus. Febris ex cibis & potibus calidis, incendit sanguinem calore sui, & spiritum naturalem, qui epar inhabitat, & ita calor cordis impeditur, & à corde per totum reliquum corpus diuiditur. Vnde urina & sanguis rubicundior est quàm in alijs ephemeris, quia urina & sanguis colamētum sunt cęterorum humorum, & quia calor est in sanguine, in statu sentiūt calorem in epate. Febris ex labore corporis, corpus fatigatum, debile, & siccum facit, in articulis nimiam debilitatem, & continuum dolorem. Sudor in statu minor est quàm in cęteris ephemeris febribus. Hæc enim febris cum declinauerit, dissoluit humiditatem de superficie corporis, sicut in exeuntibus à balneis. Alij sudant sudore laudabili, & si non sudauerint, fumus de interiori corpore, ascendit. Febris ex ira, intelligitur ex facie rubicunda, & egressione oculorum, & uelocitate motus eorum, ac desiccatione palpebrarum, & fortitudine, & magnitudine pulsiuū. Aliquando color citrinatur, & tremorem patiuntur: Quod fit, cum ira tremori permixta sit. Febris ex tristicia & angustia, oculos cōcauat, & inquietat, colorem aufert, corpus debilitat, pulsum subtiliat, urina fit acuta. Hę significationes angustiosę & tristes sunt, in omnibus angustijs qualescunque sint. Cum ergo medicus intellexerit, unde ephemera fit febris, ad curandum erit facilis. Et si ex calore sit solis, uel ex uenenis, balneandus erit in declinatione febris, neque tamen balneo debet immorari. Aqua tepida, & dulcis sit. Postquam balneum exierit, lecto

flore

flores frigidi, sunt apponẽdi, sicut uiolę, rosæ, salices, psyllium, myrtus, & similia. Humectãdæ sępe sunt nares eorũ cum oleo uiolato, tempora ungenda oleo rosato, & aceto. Fumiganda capita post febris declinationẽ cum tepida aqua, ubi uiola & chamomila sint coctę. Si inquã rheuma non habeat, neq; caput doleat. Si humores sint in capite, nimium caueãtur hęc, & tantũ nares fumo huiusmodi apponantur. Demus succum maligranati, cum saccharo, & sirupum album, rosaceũ, & uiolaceũ. Nutriamus cum mica panis lota cum saccharo, & cucurbita, portulaca, cucumere lactucis, malisgranatis. Post ablationem febris, perdicibus, starnis, pullis, & similibus. Si ex frigiditate nimia sit, apponatur post declinationem febris aqua ubi cocta sint chamomila, samsucus, anethum, basilicũ, capite inclinato super horum fumũ. Post balneemus in aqua tepida, & dulci. Moretur plus in aëre balnei quàm in solio, quia calor huius aëris sudare facit, humectationem dissoluit, poros aperit. Si catarrhum habuerit, caueat fortiter balneari, nisi postquam catarrhum ad dissolutionem maturauerit. Odoret odorifera, samsucũ, sambucũ, & similia. Calidis operiatur uestimentis. In usu habeat carbonũ focum sine fumo, ut prohibeãt frigiditatẽ aëris. Vngamus corpus cum temperatis unguentis, sicut chamomeleo, anethileo, ireleo, & similibus. Si febris ex stipticis sit aquis, & desiccatiuis corporis, oportet balneum prohiberi, nisi post declinationẽ febris. Crura ponamus in aqua ubi cocta sint chamomila, anethũ, samsucus, & similia: fumũ horũ odoret. Post balneũ faciamus, ubi eum suauiter fricemus, & cũ aqua dulci & tepida fumigemus. Hoc enim cutem emollit, & poros aperit. Caueant unguenta in balneis, quia poros claudunt corporis, & fumũ includunt in interiora, temperata hanc adiuuãt exercitia, corpus dissoluentia, & poros aperientia. Vitentur cutem refrigerantia. Nutriamus cum diæta facile digestiua. Si hæc ex calidis sit cibarijs & potibus, oxysaccharum demus cum succo maligranati, sirupũ album, & rosaceum donemus. Post declinationem febris, demus trochiscos de spodio, uel de camphora cum sirupo rosaceo, uel uiolaceo. Cataplasma superponamus epati, de portulaca, lentigine, atque psyllio, corticibus cucurbitæ, farina hordei, oleo rosaceo, camphora, & similibus. Nutriamus portulaca, endiuia, chrysolocanna, cucurbita. Misceat aquã si sitierit cum sirupo de psyllio, uel malogranato. Si de labore sit corporis, oportet studeamus ei quieti, & suauitati. Fricemus eum suauiter cum oleo uiolaceo, siue rosaceo. Balneetur in temperato balneo, & cum exierit ungamus cum oleo rosaceo, & uiolaceo. Nutriamus cum humidis cibarijs, sicut pullis, edulis, & similibus. Si febris ex animato sit motu, contrarijs ei repugnetur, ut anima mitigetur, & delectetur sermonibus, & actionibus, & diuersis musicorum generibus, & uidẽdis rebus diuersis & odoriferis, & pulchris formis, uel formosis puellis. Studeamus in humęctatione corporis cum tẽperatis balneis. Vngamus

postquam

postquam balneum exierit cum oleo rosato,& uiolato, neq; moretur in balneo,neq; appropinquet coitui. Nutriamus cum ptisana, chrysolocanna, cucurbita, portulaca, blitis. Febri discedente, demus pullos, perdices, starnos, phasianos, uinum temperatū. Odorēt sandalos, camphorā, rosam, uiolam. Vniuersaliter caueat desiccatiua. Vtatur humectatiuis, secundū ętatē,& consuetudinem sui,& tēpora anni,& regionē,& similia. Si febris ista sit ex apostemate inguinis, uel cuiuslibet alterius loci, studeamus in medicandis apostematibus, quę causa febrium esse uidetur.

De causone. Cap. II.



CAuson est febris, cuius signa sunt hæc, sitis nimia, & continua, calor incensiuus,& molestissimus, naturæ repugnatiuus, & ab initio corruptiuus, propter acumen materiæ unde generatur. Materia enim eius acuta est, ignea,& cholerica, in concauitate uenarum quę cordi uicinæ sunt, adunata maxime in uenis oris stomachi,& concauitatis epatis, & pulmonis. Accidentia hanc febrem comitantia sunt hęc, calor nimius, sitis cōtinua. Causa fortitudinis caloris in hac febri est cholera rubea intra uenas. Duricies & continuitas ex plurima sunt cholera, in uenis cordi uicinis collecta. Quæ huius febris generatiua cum sit uenarum oris stomachi, & concauitatis epatis propria, necesse est ut sitis confortetur & continuetur. Hæc febris duobus diuiditur modis: Vnus est purus & molestissimus, alius non purus,& minus molestus. Purus & molestissimus, de cholera rubea incensiua, pura & acuta nascitur, & plurimnm in iuuenibus, quorū complexio naturaliter calida & sicca est, & maxime in ęstiuo tempore. Æstiuū enim tempus hanc cōfortat naturaliter,& augmētat. Alter modus nō purus, neq; adeò molestus, est ex cholera rubea citrina, cū humiditate mixta,& fumo nascit̃. Quę moderata sunt utraq;. Cum hanc febrem molestissimam timor comitetur, oportet ab initio non negligatur. Sed studeat medicus ut quatuor eius tempora perfecte intelligat, & in imo quoq; operetur, secundum quod oporteat. Si uiderit in initio morbi, quia natura indiget ut purgetur & remoueatur materia morbi, purget morbum & remoueat cum oxyfœnicia, prunis, iuiubis, cassiafistula, manna, uiola, & similibus. Et si quid habeat cōtrarij, sicut defectionem uirtutis & cruditatem, uel uiscositatem materiæ, caueat quanto plus ualeat, ne in augmento morbi faciat, quia natura distrahitur & impedietur à regimēto morbi. Sed oportet & notitiam, motus initium, eum nō effugere, ut adiuuet naturā in regimento suę uirtutis, cum dięta ad digerendum facili,& in substātia laudabili, sicut ptisana perfecta, panis mica cum aqua frigida, bis uel ter lota. Galenus item in libro criseos innuit quomodo in acuta ęgritudine infirmus debeat nutriri; In nutriēdo, inquit, infirmo, intētio nostra triplex est in acuta ęgritudine.

Vel enim

Vel enim considerãda est quantitas uirtutis infirmi, uel tempus infirmitatis, uel qualitas morbi. Quantitas uirtutis necessaria est, si bene custodiatur: Virtus enim repugnatiua est morbi. Vnde aliquãdo plurimus datur cibus, cum defectio uirtutis ambigitur, neq; tempus morbi cõsideratur. Quantitas tẽporis sciatur, & ut secundũ uicinitatẽ status cibum ordinemus. Verbigratia: Si sit uicinissimus, dięta subtilissima, & aliquãdo nulla dabitur: si remotus fuerit crassior, & paulatim secundũ ordinẽ usq; in statũ subtiliabitur. Qualitas morbi est sciẽda, quia omnis febricitãs liquida indiget dięta. Qui febrem habet corporis cõsumptiuam, quærit habere quantitatẽ ciborũ plurimã, & aliquando in tempore accessionis. Quod si febris nullam quietẽ habebit, & infirmũ nutrire necesse sit, eligenda est hora in qua sanus comedere solebat, & cõueniens diei tẽpus frigidũ, utpote aurora in qua natura est exercitata, aër subtilis, & clarus, & febris mitigata, quia frigida aurora calori febris repugnat. Hi sunt sermones Galeni in ordinãda diæta infirmi cum acuta ęgritudo adsit (ij apponuntur causa eius autoritatis) quia autem causos ab initio usq; ad finem est periculosa & molesta, oportet adsuefieri huic diętæ subtili, ptisanæ, micę panis aqua lotę ter uel quater cum saccharo. Si febriens sitiat, aqua detur de saccharo, mulsa, suggat malagranata, uuas hyemales, molliciẽ cucumeris, uel citroli, sirupum uiolatũ, uel rosatũ, & similia. In uespere demus, drach. 2. psyllij in aqua frigida loti, & drach. 1. seminis portulacę. Si autem cibum oportet dari, mica panis lota danda erit in uespere cum maligranatis, & hoc fit cum mitigat febris. Custodiatur autẽ quãto plus poterimus, ne detur cibus cum febris augmẽtetur, nisi necessitate maxima cogamur. Si digestiones sint stipticę, molliantur cum succo cucurbite, mãna, uiola, cassia fistula, sirupo uiolaceo, & similibus. Quod si non ualeat, subpositura fiat de uiola, nitro, scammonio, licio, & similibus. Et si hoc non ualeat, clystere faciamus de succo bliti, furfure, herba circũdantẽ arborem, sicut hedera, uiola, malua, & similibus. Et in augmento febris studeamus, inanitione stomachi quantũ poterimus, nisi aliquid impediat, sicut suspicio defectionis uirtutis in repugnatione morbi. Tunc enim aliquãtulum recreãdi erũt, cũ diæta subtili, sicut ptisana, & mica panis lota, & demus parũ quantũ sufficiat uirtuti sustẽtandæ, & nõ plus. Si dolor capitis superueniat, oleũ rosatũ cum aceto dandũ, & succus portulacæ. Vngat his frons, & tẽpora. Sternutationes faciamus cũ oleo uiolaceo. Calcaneus & crura infundãtur aqua tepida, & dulci. Post ungantur plantę pedũ cũ oleo uiolaceo. Ligẽtur crura mollibus pannis. Cataplasmet frons, & tẽpera de sandalis, & rosa, hordei farina, cũ aqua rosata, tẽperata, uel succo cucurbitę, uel portulacę. Vigilijs infirmo ingruentibus, iungendũ est huic cataplasmati seminis lactucæ, & papaueris, quam temperanda sunt cum succo lactucæ. Si siccitas sit in ore, & asperitas in lingua, lauentur utraque cum psyllio, & semine citonij, & oleo uiolato.

Si autem

Si autem cor tremat, psyllium demus cum succo cucumeris, & sirupo de iuiubis, uel sirupo de uuis agrestibus, uel acetoso de pomis citrinis. Cataplasmetur de sandalis, farina hordei, & succo cucurbitæ, uel aqua rosata, temperatis. Quod superponẽdum est stomacho exinanito. Nutriendus est cucurbita, portulaca, lentibus mundatis. Hæc omnia coquantur cum aceto uuarum agrestium, & amygdaleo, & similibus. Apponantur ei frondes myrti, salicum, & similium. Hanc febrem patientes, plurimum incidunt in phrenesim: Quibus medicandum sicut in prima particula diximus. Similiter tussim siccam, patiuntur ictericiam. Quæ sunt medicanda sicut diximus per singula sua loca.

De tertiana febre. Cap. III.


Ertiana febris quam τριταῖον dicunt Græci, nascitur ex chymis cholericis immutatis & putrefactis. Sed tamẽ si putredo sit extra uenas uel arterias, generatur tertiana interpolata cum rigore & tremore. Quod si putredo intra uenas sit uel arterias, concreatur uel tertiana continua, uel causos. Reprehendimus tamen à quibusdam nobis obĳcientibus. Vnde, inquiũt, tertiana uel causos cõueniunt, uel dissonant: Quibus respondebitur. Cõueniunt, quia materia una, id est, cholerici humores sunt, & intra uenas ac arterias cõcrescunt & continue sunt. Differunt secundum locũ, ubi humores non conueniunt. Incensiones enim causonis in uenis cordi sunt uicini, maxime uenis oris stomachi, & epatis, & pulmonis, specialius quàm in alĳs locis corporis. Incẽsiones tertianę continuæ in omnibus uenis totius corporis æquales sunt. Intelliguntur autem tertianę continuę tribus modis uel de re naturali, uel de re non naturali, uel de re contra naturam. Verbi gratia, quia plurimum in æstate nascuntur, maxime si aër sit calidior, & siccior, & cõplexiones regionis similes sint, & exercitia infirmorũ dum sani fuerint, in nimio labore, siue fatigatione. Vel de re naturali, quæ plurimũ innascuntur quibus complexiones calidissimę, & siccissimę dominãtur, maxime si corpore sint macilentiores, pori rari, ętate annorũ 22. usq; ad 36. Vel de re extra naturã, id est, de accidẽtibus infirmo, & significationibus medico. Quia autẽ hęc febris de humoribus nascitur cholericis acutis, necesse est semper sequatur rigor nimius, quasi pũctura spinæ uel acus. Acuta enim illa materia sensibilibus membris est uicina. Quę cum æstuat & membra pungat sensibilia, acumine sua puncturam, & tremorem generat, cum nõ in usu habeatur, quod fit, cum hęc materia extra pulsum & arterias sit. Proprium autem huic febri cholericus uomitus, digestio tincta, maxime in tertia periode, uel in quarta. Vrina eorum rufa, uel ignea, subtilis. Sępe quoq; febrem acutam habent, & in epate puncturam, propter choleræ & sanguinis mixturam. Quod si sit uera, duodecim tenet horis, & dimittit

mittit horas 36. & in periodo finitur 7. id est, diebus 14. quod si 12. excesserit horas, neq; die finitur 14. intelligitur non esse uera. Hęc ergo cum non sit uera, & cum alia sit mixta, transit prædictum terminum, & diutius durat. Aliquādo in autumno incipiens, & in uere finiens. Quia in febribus molestius est genus putredinis. Vnde oportet cauere ne res dētur calidę, ne forte cholera rubea cum acumine suo cerebrum ascendat, & apostema faciat, & inde infirmus phrenesin incurrat. Quæ febris timidior est & molestior, quia cholera rubea ex mobilitate sua, & uelocitate cum suo acumine non patitur peccare infirmum, nec errare medicum. Vnde oportet medicum morbi pręuidere initiū, ut si uirtus infirmi sit idonea, humores furiosi, & mobiles, pharmacia detur de prunis, oxyfœnicia, uiola, mirobalanis citrinis, cassiafistula, manna & similibus. Demus hęc secundū uirtutem & ætatem. Detur & succus maligranati, & quædam cathartica in libro nostro iam pręscripta, quæ cholerę rubeę sunt purgatiua. Cauendum tamen ne in die accessionis dentur, ne forte natura impediatur, in morbi repugnationibus. Detur ergo in die accessionis succus maligranati cum sirupo uiolato, & psyllium cum sirupo rosaceo. Vitetur ergo cibus in accessionis temporibus, nec etiam detur alquid tribus horis pręcedentibus, sed sustentetur cū sirupo rosato, uel uiolato, usq; post abscessionē febris. Deinde detur in uespere ptisana, & panis cum saccharo lotus. Si sint stiptica, neq; cathartica ab initio eis sicut diximus possint dari. Cum quędam nos impedient, utpote corruptio aëris, uel defectio uirtutis, demus in diebus dimissionis oxyfœniciā, manna, cassiamfistulā, sirupum uiolatum. Si autem digestio non humectetur, subpositura conficiatur, cum uiola, scammonio, nitro, licio. Similiter & clystere faciamus de prunis, iuiubis uiolis, furfure, hordeo mundato. Custodiamus diem 7. quasi diem accessionis, ut inueniat dies 7. eorum corpora mūdificata, & præparata ad obediendū naturæ, in morbi repugnatione, neq; impediatur cibo, uel medicamine aliquo. Si autem infirmus in augmentatione febris murmuret de siti, & siccationibus labrorum, uel palati, demus psyllium in aqua cucumeris, cum oleo uiolaceo. Similiter succum maligranati. Misceatur aqua bibenda cum sirupo uiolato, rosato, iuleb, & similibus. Cessante aut incensione, & febris mitigato acumine, si murmuret de punctura stomachi, danda est mica panis, bis, ter lota cum saccharo. Nutriendus est autem chrysolocanna, portulaca, malua, cucurbita, & similibus. Quæ omnia coquantur cum amygdaleo. Ista tamen facienda, cum febris cessare incipiat. Si caput doleat, super frontem & tempora, ponamus oleum rosatum cum aceto. Nares humectādę cum oleo uiolato. Si uero capite desiccato phrenesin inciderit, sternutatio fiat cū oleo uiolato uel rosato, & lacte mulieris puellam nutrientis. Capiti raso infundamus lac, & aquam tepidam, uel papauer, & lactucę sint cocta, uiolæ, & similia. Pedes & crura ponamus in aqua tepida dulci. De-

inde cum oleo uiolato calcaneus, & plantę pedum ungātur. Si uero septimo die uomitus, uel digestio superuenerit, sponte ex actione naturę, non erunt stringenda, sed dimittenda quādiu uirtus id pati ualeat. Danda calorem stomachi mitigantia, & sitim extinguentia, sicut sirupus maligranati, uel rosatus, uel oxysaccharū. Ponēdum in aqua bibēda spodium, sandali, semen portulacæ, & similia. Si enim egestio augmentetur, & de defectione uirtutis dubitemus, ad extinguēdam festinemus cum sapa myrtina, uel citonia, trochiscis de spodio, & sicut diximus in diarrhæa, uel dysenteria. Similiter si icterciam inciderit, medicabimur sicut in suo capitulo diximus. Iungat autem siue muniat medicus, secundum quod ex necessitate cogetur.

De synocho. Cap. IIII.



Via sanguis omnibus naturaliter temperatior est elementis, & saporosior, atq; uicinior humanę complexioni, inde & naturæ familiarior existit, quē fecit materiā nutrimēti totius corporis. Sed tamen si quantitatiue augmentetur, & qualitatiue mutetur, dimittitur à natura, neq; regitur, negās ad se attinere eum, sicut pater inobedientem sibi filium. Remanet ergo crudus, & indigestus, exiensq; temperamentum, necesse est putrefiat, generat febris quæ synochus uocatur, & est continua, quia sanguis naturaliter intra uenas est & arterias, quæ semper sunt uię ad omnia mēbra corporis. Galenus in libro de febribus, diuidit febrē putredinū dupliciter. Altera enim est cum putredo intra uenas est, & arterias: altera uero cum extra. Dixit ergo de priore, quia cōtinua fit ex necessitate. Quę uero extra arterias & uenas erit, interpolata. Nascit item de puro sanguine febris acuta, cum intra uasa non tamen putrefactus calefiat. Hinc febris est propriū inflari, quia sicut diximus de puro sanguine nascit, cuius in corde & pulmone, plurima est uirtus. Vnde calor inflatiuus ab antiquis ista febris uocatur, quia causa eius inflationis, calor est pectoris, siue pulmonis. Differūt autē nascēs de sanguinis putredine, & quę nascitur de eiusdem ebullitione, quia prioris fœtet urina, pulsus est diuersus, quia cōstringi se uult magis, & sępius quàm dilatari, propter festinantiā naturę in expellenda fumosa putredine. Alia huiusmodi nulla habet accidentia. Quam signa præueniunt, eam futura pręnuntiātia, antequā appareat, fatigatio, grauitas membrorū, plenitudo eorū, rubor coloris, calor superficiei corporis. Hæc autē signa sequūtur eam, dolor capitis, incensio sui, & grauitas, tumor temporum, egressio oculorū, paruitas sitis, stupor assiduus, imaginatio rufa ante oculos, pulsus fortis, & uelox, urina rubicunda sicut uermiliosa. Plurimum hanc sequūtur uariolę. Quod cum fit ante statum morbi oportet de uirtute infirmi perquiri, & ętate atq; cōplexione, tempore & aëre, & cōsuetudine. Quę si cōueniant, & uirtus maxima phlebotomādus est infirmus, & de sanguine

guine quantum sufficiat auferatur. Si aũt morbi initiũ propter nimium sit cibum quem comederit infirmus, & adhuc in uentre sit coadunatus, oportet ut in secũda die, uel in altera suspendatur phlebotomia, quatenus in digerendo cibo cõfortetur natura, & à uẽtre excludat. Quod si nõ fiat naturaliter, faciamus nos artificialiter. Si aũt nulla horũ cõueniant signa, nisi uirtus sola, scarificemus, & nõ phlebotomemus. Omnibus uero alijs cõgruentibus, sola tamen uirtute dissonante, neq; phlebotomari, neq; scarificari, est necesse, quia uirtus sola semper morbo repugnat. Vnde semp est inuestigãda, & obseruãda, & cõfortanda quoq;, & pro posse nostro adiuuãda. Si aũt obuietur phlebotomiæ quibusdã ex causis, quas debemus dicere, caueat maxime in statu, uel augmentatione, & si uirtus uideat congruere. In his enim duobus tẽporibus uirtuti non cõfidimus, adeò laborat in morbi repugnationibus. Oportet ergo extingui calorẽ, & acumen sanguinis, cũ psyllio, succo maligranati, sirupo, uiolis, sirupo de prunis. Quod si digestio obuiat, erit humectãda cũ oxyfœnicia, cassiafistula, mãna, uiola, & similibus. Si habẽt in pectore antiquã tussim, uel febri superueniente passionẽ nouellã, demus iuiubas, uiolas, semẽ portulacę, & similia. Nutriat cibis leuibus digestione in substantia laudabili, sicut ptisana, siue panis mica. Si aũt sanguis non sit cholericus, uel nimis acutus, uenter ab initio humectet, sicut antea iam diximus. Si hoc non prosit, subpositura fiat, & clysterizemus. Capiti dolore superueniente, oleum apponatur rosatum cum aceto. Nares humectentur cum oleo uiolato, pedes & crura aquę imponantur tepidæ, ubi chamomila, uiola, & similia sint cocta, ligentur etiam crura mollibus pannis. Dolore non cessante, & catharro, uel tussi carente pectore, lac mulieris, uel asininum, capiti infundamus. Lauetur'q; cum aqua, ubi hordeũ, uiolæ, & chamomila sint cocta. Sternutatio fiat cum oleo uiolato. Angustia uero uel incensione superuenientibus, psyllium demus, & succum maligranati, & sirupum rosatum, & similia. Si mente stupeat, & oculos aperire non ualeat, cessandum est à supradicta capitis medicina, & pedes prædictę aquæ infundi sufficiat. Nutriendus est malisgranatis, & pane loto. Si autem cardiacam passionem inciderit, cataplasma stomacho debet superponi, de sandalis, farina hordei, rosa, camphora, & aqua rosata. Sanguine de naribus effluente, superponantur temporibus, & fronti cataplasmata in cardiaca dicta. Si autem necesse sit in fine huius febris, extinguere quod remaneat incensionis, demus hoc electuarium quod probauimus: Recipe spodij, sandali citrini, seminis portulacæ, succi liquiricię, ana. drach. 3. seminis melonis, cucumeris, cucurbitę, mundati, añ. drach. 2. dragaganti, gũmi arabici, amyli, añ. drach. 1. camphoræ, cubebę, ana. scrup. 1. condisi, drach. 6. fac puluerem, & tempera cum oleo rosato, dans drach. 5. multum enim ualet.

De febre quartana. Cap. V.


Ebris quartana de putrida nascitur cholera nigra, quę si sit intra uasa, generatur cum rigore quartana, quæ uocatur cõtinua. Si extra uasa, generatur interpolata. Vera tamen quartana uiginti quatuor tenet horis, intermittens quadragintaocto. Quæ signis tribus, sicut & tertiana intelligitur, id est, re naturali & nõ naturali, atq; extra naturã. De re naturali, quia plurimũ patiuntur hanc qui cõplexionem habent frigidã, & siccam, ętate senes, maxime frigidi & macri, & sicci, subtiles uenas habentes, & cauas. De re nõ naturali, sicut tẽporibus anni, si sit autumnus, & aër frigidus, & siccus tunc fuerit, & regiones similiter. De re extra naturam, ut in initio accessionis cum materia incipiat putrefieri, nimius erit rigor, laboriosus corpori, frangitiuus ossuum. Cholera enim nigra quę huius febris est materia, propter suam frigiditatem & crassitudinem per sensibilia membra effluẽs, grauat, fatigat ea, & frãgit. Color febrientis liuidus est, cutis sicca, huic febri duricies & dolor splenis propria sunt. Vrina in prima febri alba & aquosa, in declinatione & cessatione, & materiæ digestione fit nigra: Quæ de pura nascit̃ cholera nigra frigida est, & sicca: Et item cholera nigra quæ de incensionibus est aliorum humorum, sicut sanguinis, choleræ rubeę & phlegmatis. Oportet suis proprietatibus unãquãq; discerni, ut medicamina sua ordinentur singulis. Dico ergo: Si significationes dictę de pura cholera nigra dantur intelligere, regatur infirmus cum cibis digestibilibus, & diureticis, sicut succo scariolę, marathri, apij. Quę omnia coquantur & colentur, cum oxymelle aromatico, & melle rosato. Apozema detur de radicibus, cum sirupo, de absinthio. Purgeturq; materia cũ uomitu paulatim. Incitetur sudor cũ chamomeleo, anethileo, calamenthaleo. Non purgetur corpus in principio febris cum uirtuosis: in declinatione febris, & apparentibus signis coctionis, cholerã nigram oportet purgari cum pharmacia, & clysteri huic humori proprijs. Deinde demus trochiscos de eupatorio, de rheumbarbaro, uel de aniso, sicut in quinta diximus particula cum sirupo de squinãto, uel de calamentho, uel cum apozemate de radicibus. Aliquando autem in fine febris huius demus theriacam maiorem, & diacyminum. Caueamus tamen medicinam hanc in æstate, calida regione, & iuuenili ætate. In hyeme ergo danda, & regione frigida, ętate uetula, atq; complexione frigida. Vitanda sunt & refrigeratiua, quia crudificatur materia, & prohibetur digerenda, unde diuturni morbi fit causa. Quam quartanam si tertiana antecedat, & infirmus iuuenis existat, macer, & cholericę cõplexionis, cui urina rufa sit, uel ignea, sitis nimia, & uigiliæ, tẽpore anni, ęstate, natura aëris calida, & sicca, intelligitur hæc febris esse de incensione cholerę rubeę. Vnde in primis medicabitur cum refrigerantibus, sicut succo maligranati, & oxysaccharo. Si sit stipticus, cum prunis, manna, & uiolis, humectetur,

ctetur & similibus. Quę si non sufficiāt, clystere est faciendum. Si autem materia digeri incipiat, demus catharcticū cholerae rubeae incēsę purgatiuum sine labore, sicut pruna, oxyfoenicia, manna, & similia. Demus malagranata, uuas, portulacam, blitim, chrysolocannam. Balneetur aqua tepida febri cessante, & aqua ubi cocta sint chamomila, & melilota, uiola, & similia. Toti corpori post balneū epithima faciamus, cum uino, uiolę & oleo. Si hanc febrem morbus sanguinolentus praecesserit, & complexio infirmi similis sit, uenae quoq; plenae sint, urina rufa, crassa, sapor more dulcis, somnus multus, tempus uernale, intelligēdum est febrem de incensione sanguinis esse. Danda ergo digestibilia, & materiae suae calefactione excoquentia, sicut oxysaccharum, ptisana de hordeo cum saccharo, mel uiolatum, succus scariolę. Infirmi pedes & crura, ponantur in aqua calida, ubi chamomila, uiola, sint cocta. Si moueatur uomitus in principio accessionis, cum rigor inceperit, demus malagranata. Misceatur aqua bibenda cum oxysaccharo. Materia digesta & excocta, phlebotomemus de basilica, uel de media, ut sanguis crassus & incensus exeat, Similiter & pharmacia est danda, sanguinis subtiliatiua, & suę incēsionis extinctiua. Si aūt hę febris 20. dies trāsierit, abstinendū est infirmo de cibis omni die accessionis, in alio uero die parum comedat. Si hanc febrim morbi phlegmatici praecesserūt, & infirmus senior fuerit, cū cōplexio frigida, & humida sit, tempus hyemis, pulsus tardus, urina cruda, crassa, uel alba, sitis parua, intelligitur esse febris de incensione phlegmatis. Dandus est in initio succus scariolę, marathri, apij, quę omnia coquātur, & colētur. Detur aūt lib. s. cum 10. drach. mellis rosati uel uiolati. Si autem sint stiptici, moueantur cum pharmacia, siue clysteribus phlegmatis dissolutiuis. Incitetur sudor cum calido epithimate & diuretico. Abstineant à cibis in die accessionis, nisi cum uirtus defecerit, neq; pati possit. Deinde parum comedant, uinum bibant subtile, & clarum, & in calore temperatum. De uolatilibus comedat, quae carnes habeant teneras, & ad digerendū facillimas. Manducēt lotum cicer cum blito. Caueant omnia refrigeratiua. Post cibum accipiant diacyminum, diatrionpipereon, dianisum. Vtilis autem uomitus cum radicibus, & frondibus, & anetho atq; oxymelle, & aqua calida. Saepe accipiant theriacam magnam, & diacostum, diarheumbarum, diasulphur, & similia. Febri cessante iam per tres hebdomadas, nutriantur cum pullis phasianis, perdicibus. Post dies autem quadraginta annualem comedant agnum. Sumantq; medicinam semper diureticam & principaliū membrorum confortatiuam.

De quotidiana febri. Cap. VI.


Ebris uero quę quotidiana uocať, de putredine humorū phlegmaticorum nascitur. Antiqui uero concordant omnem materiam phlegmaticam, cholericā, siue melancholicam, putrescen-

tem ebullire, & inde calorem & febrem cōcreare. Idem facit & phlegma. Si enim putrescat & sit intra uasa amphemerinā continuam generet, sine rigore. Si sit extra uasa, fit amphemerina interpolata, 24. tenens horas, & 6. dimittēs. Quę tribus ex signis intelligit̃, sicut & cęteræ, id est, re naturali & nō naturali, & de re quę est extra naturā. Re naturali, quia plurimū nascitur cōplexionē frigidā & humdiā habentibus, & ętate senioribus, uel pueris ex copia phlegmatis. Senioribus naturaliter, pueris uero, accidētaliter: De re nō naturali, quia plurimū in hyeme fit, & in uere, & in regione naturaliter frigidis & humidis, maxime si in sua sanitate quieuerint, uel suauiter uixerint. De re extra naturā, quia hāc febrē semper frigor nimius sequet̃, ut totū corpus congelet̃, maxime extremitates. Putrescēte aut phlegmate, calor paulatim sentit̃ ascēdere, & febrē lentā facere, sed tamē diuturnā. Hęc febris semper famulat̃ dolori stomachi, quia phlegma plurimū in stomacho regnat, maxime in ore eius. Vnde & phlegmatici humores euomūtur, & infirmus subtiliatur, facies tumet, color plūbinus, uel liuidus est, os humidū habet, nō sitit. Vnde oportet medicū inuestigare naturam phlegmatis, unde sit ista febris. Quoddā enim phlegma ueraciter frigidū, & humidū est, quæ species naturalis est, nascēs de colamentho sanguinis. Quoddā frigidū & grossum est, sed humidū minus, sicut acetosum phlegma nascens ex magnitudine frigoris, in colamētho sāguinis. Vnde si quis uideat ęgrotantē, sitim patientē, & siccū os habentē, de salso phlegmate intelligit̃ esse. Danda ergo sunt oxysacharū cū aqua calida. In hora accessionis pedes & crura eorū, ponamus in aqua calida, ubi chamomilla, anethū, uiola, sint cocta, fricemus pedū plantas cum sale, & oleo uiolaceo. Si uomitus ueniat spontaneus, in initio morbi, leuitatē & subtilitatē materiæ portendit. Quod si non ueniat, nō artificialiter fiat, quia morari uomitū in principio morbi, crassiciē materię, & coagulationem den[illegible]ciat, & ad digerendū tarditatē. Danda oxysaccharum cum aqua calida, quia multū ualet in febri ista, quia dissoluit materiā, & subtiliat. Post danda ptisana cū oxysaccharo, ut digestibilis uēter fiat: uel artificialiter cum pharmacia, uel clysteri. Si de inflatione, & gurgulatione intestinorum murmuret infirmus, & de stomachi abominationibus, materiā dissolutā, & subtiliatā ad exeundū intelligamus. Vnde natura cum leui cathartico siue pilulis est adiuuanda, in expellenda illa materia. In stomachi abominationibus uomitus cū leuibus est incitandus. Si aūt in uirtute deficiat infirmus, ut catharticum nō possit suscipere, laborandū est leuiter in subtiliāda materia. Et ista faciēda sunt secundū materię naturā, & membri, ubi illa regnat materia. Vt si sit materia phlegmatica salsa, & circa epar, tunc detur medicina mūdificatiua, epati propria, quæ cū urina superfluitatē eius expellat: sicut trochisci de spodio, de camphora, de sandalis, cū oxysaccharo. Si phlegma sit acetosum, dentur trochisci de rosa, de berberi, de aniso, cum scariolæ, marathri, & apij

succo,

succo,& cum oxymelle. Sic medicandus est, per unam septimanã. Si autẽ febris diuturnior fiat, dandum est apozema de radicibus, & sirupus de squinanto,& sirupus de absinthio. Si materia sit in stomacho de phlegmate acetoso, detur in morbi initio mellicratũ aromaticũ, uel oxymel cum aqua calida. Nutriať cum ptisana, cum corticibus marathri,& apij, cocta & cum oxymelle. In hora accessionis cum iam rigere inceperit, incitetur uomitus, cum oxymelle & aqua calida, ubi anethũ,& radices sint coctę. Pedes imponendi sunt aquæ calidæ, ubi cocti sint chamomila, anethum, melilotus, samsucus, abrotonũ,& similia. Demus mel rosatũ cũ aqua calida,& materia iam digestione immutata, demus apozema de aloẽ, uel de hierapicra, uel absinthio, siue de pilulis aureis. Quę si uirtus infirmi pati nequeat, denť trochisci de eupatorio, de absinthio, de rheũbarbaro, cũ apozemate de radicibus, & oxymelle. Incitetur uomitus in initio accessionis, neq; comedat, nisi febris molestatio quiescat, ne subtilibus diętetur, ne uirtus infirmi deficiendo molesteť. Apparẽte autẽ signo decoctionis in urina, calefaciamus, & fumigemus stomachum cum rebus calidis sicut nardileo, masticheleo, anethileo, absinthe leo,& similibus. Fumigemus cum aqua calida, ubi cocta sint chamomila, spica, mastiche, absinthium,& similia. Cataplasmata ponẽdá sunt super stomachum calida, moderata, & odorifera. Aquã bibendã misceamus odorifero uino,& mellicrato aromatico. Demus stomachum cõfortatiua siue cibũ seu potiunculam. Hæc enim febris propria est oris stomachi.

De sudore nimio. Cap. VII.



SVdor alius est naturalis, alius uero nõ naturalis. Naturalis in crisi uenit laudabili,& in moderatis exercitijs, in tempore æstatis, in quo sudore nociua emittuntur, & non utilia. Nõ naturalis est, de cõsumptione carnis, quia nulla emittit alia nisi iuuantia. Sudor aut hic naturam suã exit in qualitate uel quãtitate. In qualitate, secundũ naturã emittentis materiæ, unde & mutatur in colorẽ sicut uidemus cum fiat rufus, uel citrinus, uiridis, uel albus. Iudicatur iuuamentũ, siue nocumentũ, ex naturis suorum humorũ. Item mutatur in odore, sicut fœtentissimo, uel ecõtrario. Item in sapore, salso, dulci, uel amaro, siue acetoso. Itẽ in quãtitate, multa, seu pauca. Multa aut ex humiditatis multitudine, uel de eius liquiditate, uel pororũ largitate, siue expulsiuæ uirtutis fortitudine. Paruitas eius uel de humiditatis paucitate, uel de eius grossitudine, uel de pororũ oppilatione, seu de contentiuę uirtutis fortitudine. Cũ aũt sudor adeò augmẽtetur ut deficiat inde uirtus oportet restringatur, & infirmi corpus ungatur oleo myrtino, salicino, citonino, rosato. Epithima ualens in stringendo sudore nimio. Rec. rosę, drach. 20. sandali, balaustiæ, ana. drachmas. 10. galliæ, drach. 5. frondium, myrtę, unc. 1, omnia coquãtur in duab. lib. aquæ, quousq; in tertias redigan

tur, deinde colentur, & media lib. de oleo rosato, misceatur, & coquatur do nec aqua deficiat, & solum oleū remaneat. Post inde ungatur. Anteponantur infirmo uasa frigida, aqua plena, & in domo frondes myrtæ, salicum, & rosæ, & aliæ similiter. Sirupus rosatus cū aqua frigida detur, prohibeatur nimium exercitiū. Si incitandus sit sudor ex necessitate, ungatur infirmus cum chamomeleo, & nitro, uel chamomeleo, & pipere. Similiter facit oleum laurinum, musceleon, anethileon, ireleon. Si ungantur dorsum, & totum corpus, sudor prouocatur. Idem facit cinnamomum, calamus aromaticus, pyrethrum, calamenthum, cassia, costus, rheumbarbarū, carpobalsamū, samsucus, qualecunq; horum inuenias simplex seu compositum, in oleo coctū, & inde uncto corpore, sudor prouocatur. Fumigationes etiam adiuuant de castoreo, calamētho, carpobalsamo, urticę semine, carui. Omnibus pistatis, & corpore fumigato, elicitur sudor. Sed tamen nō temere sunt agenda, nisi quis febres habuerit diuturnas, & maxime aliqua facultate sudoris prouocandi indigeat, uirtute infirmi salua.

De uariolis. Cap. VIII.



Ariolę de sanguinis putridi nascunt corruptione, & sunt de accidentibus synochum comitātibus. Quarū signa, febris est fortitudo cephalea, rubor oculorum & faciei: Et plenitudo eorū, grauitas, dolor in gula, & in pectore tussis, prurigo in naribus, sternutatio, punctura in superficie corporis. Quia materia exitum quęrens, carnem pungit & cutem, separās iuncturas earum ad exeundum. Quę cum uideris, certa signa habeas huius uēturæ passionis. Medicādum est ergo initio cū calidis & humidis, quę materiā dissoluāt, & extrinsecus expellant. Caueatur à frigida medicina, quæ claudit humores, & congelat. Medicina uero cito eijciens uariolas, & sine molestia, succus est marathri, apij, cum oxysaccharo. Accipiant de hac confectione à nobis probata. Rec. ficus siccas 5. lentis mūdatę, drach. x. laccę, drach. 5. dragagāti, drach. 5. marathri, drach. 4. omnia coquantur in 1. lib. aquæ & s. usq; ad 5. decoque, deinde cola, & mitte scrup. 1. de croco, & da bibere ieiuno ante cibum, & hora dormitionis, donec totę apparuerint, & deinde cesset. Aliud: Rec. rosæ, lentis mundatæ, añ. drach. 4. lacte, drach. 2. marathri, semē citoniorū, dragagāti, añ. drach. 1. & s. mastichis. drach. 1. omnia coquātur, colentur, & bibere unc. 3. dent cū saccharo, demus ptisanā, chrysolocannā, cucurbitā, betā. Epithimata omni modo uitent, ne forte uulnera intra reuertant, & cadētes in cardiacā, moriant. Studendū in initio, ne in oculis pustulæ nascant, & lauemus cum lotura oliuæ oculos mūdificante. His mūdificatis, imponenda aqua rosata, cum succo maligranati, uel aqua rosata, cum sumac. Si circundando exierint, lauetur cum uisco psyllij, & saccharo. Post septem dies oportet custodiri de medicina,

dicina, uel diæta solutionis, quia hæc passio propria est solutioni uentris superuenienti. Quæ si ueniat, oportet eam stringi cum medicina in diarrhea dicta, uel in aliis locis huius operis. Pustulis effluētibus, & desiccari incipientibus, impleatur culcitra ubi iaceat infirmus de oryzę farina. Superponatur uulneribus, farina oryzæ, uel milij, cum croco.

De cauenda & medicinanda mortifera potionē. *Cap.* IX.


Edicina autē uniuersalis omnibus iuuatiua uenenosis, hęc erit. Oportet suspectos cauere omnes homines unde suspiciosi timent, neque famelici, neque sitibundi ab eis accipiant aliquid quod timent, nisi quod oportet, & optime sit qualitatis sicut dulcis in dulcibus, acetosa in acetosis, salsa in salsis. Vitent ingrata, fœtentia. Dioscorides dixit: Si quis aquam ante cibum frigidam sufficienter biberit, bene has qualitates discernere poterit. Cum autem tetigerit uel cibum, uel potum, si euenerit arsura, uel iectigatio, siue spasmus, seu tumor in digito, siue in ungula, mortale, & uenenosum est. Similiter si ori euenerit, & saliuam effluere fecerit, & labra formicauerint, in lingua ardor fuerit, & duricies in dentibus, uenenosum esse intelligetur. Quod si cum ad stomachum uenerit, angustiam genuerit, atq; sudauerit, uomuerit, inflabitur, colores mutauerit, riguerit, arsura affuerit, præcordia strinxerit, oculi obtenebrauerint, oportet festinari ut medicentur: Alioquin moriuntur. Galenus & Dioscorides præceperunt quomodo pręuideatur, si res uenenosa timeatur. Accipiantur ergo cum nucibus ficus siccæ tres, quibus uenenosa arte comesta confutantur. Post comestionem, non minus subuenient: Similiter castaneæ cum ficubus siccis, & parum rutæ. Faciunt idem auellanę ante cibum, cum pauco uino comestę: nuces quoq; uirides cum ruta faciunt similiter. Calamenthum item ualet cum uino. Dioscorides terram sigillatā multum dicit ualere in uenenosorū prohibitione. Quam si antea uel postea conscius biberit, tamen nihil obsunt, quia euomuntur. Galenus confectionem dicit, quę à mortalibus custodit cibis, quam Nicomedem regem dicit accipere solitū cum suspicionē haberet: Recipe baccarum lauri, terræ sigillatę, ana. drach. 3. fac puluerē, temperans cum oleo, & da drach. 2. cum 3. unc. mellicrati, in specie auellanæ. Hanc si ante uenenosa dederis, permanens in stomacho, uenientia expellit cū uomitu. Quā si quis negligat, & in hoc periculum incidat, oportet in uenenosis expellendis laborare, antequam dominentur in corpore. Expellentur autem uel cum uomitu, uel digestionibus. Neque solum uomitus in his expellendis adiuuat, sed etiā cuius qualitatis fuerint denotat, liquore, uel odore, siue sapore, & in uomitu quale uenenosum fuerit, ostendit. Si enim unctuosus fuerit, & abominandi odoris, intelligitur,

gitur, quia marina rana fuerit, uel lepus marinus. Si coagulatus & intelligitur sanguis esse bouinus. De odore intelligitur, si opium fuerit, de colore, si cerussa, uel gypsum. Digestio maxime iuuat, in expellēda nocitiua materia. Vomitus autem incitetur, cum oleo in aqua calida, uel cum aqua calida, cum melle & oleo. Aqua de anetho idem facit. Si arsura in uentre fuerit, detur oleum rosaceum, cum aqua frigida. Certificato enim, quia stomachus sit satis abunde mundificatus, & arsura, atque dolor cessauerit, demus digestibilia, cum clysteri, ut mundificentur intestina de rebus illis uenenosis. Deinde detur & lac post mundificationes certas, uel serum. Nutriatur cum rebus calidis, & unctuosis, sicut ficubus siccis, & nucibus auellanis, fisticis, uuis passis, sesamo. Nutriamus iuribus gallinæ, annualis agni, hœduli, pisciscibus crassis. Si inferiora uentris ardeāt, uel pungūtur, clysterizentur, Gallina crassa coquatur quo ad incoctione deficiat. Ius autem illud bibat. Balsamum cum lacte mulieris, multum ualet arsuræ, uel dolori uentris, ex rebus uenenosis. Detur & theriaca maior, quia causam cōficiendę theriacę maioris Andromachus dixit non fuisse, nisi causam destruendi res uenenosas. Quod tribus modis facit: uel desiccatione ueneni, uel mūdificatione expulsiua de principibus membris, id est, corde, cerebro, epate, uel quia hæc theriaca, membra principalia in uenenosis expellendis cōfortat. Rursus Andromachus, Galenus, concordes dicunt, quia hæc theriaca magna ex carnibus uiperæ facta, non solum contra morsus uiperæ, uel serpentium iam factos adiuuat, uel contra uenena ebibita, sed etiam prius accepta ab his adhuc de accipiendis defendat.

De morsu uiperæ. Cap. X.



QVem uipera momorderit, in initio in albedinē mutatur color, & tumescit locus morsuræ nimium apparens, quasi incensio ignis. Patiens deficit, stupescit, sudat, frigescit, strangiria, tortura uētris, uomitus cholericus subsequūtur, & nisi succurramus, ueneno cor incenditur, & inde periclitantur. Incipiendum est à medicina, ut loca morsuræ statim strictius ligentur, ne uenenum uenas perforet, ad membra principalia: post ore suggantur. Suggens sit satur, & os eius cum uino & oleo lauetur. Locus tactus, cum spongia calida, suffumigetur, nimisq; scarificetur, ut uenenum egrediatur. Vtilis autem est incisio loci illius, si in loco sit qui incidi possit, sicut in digitis, & similibus locis. Detur & de theriaca maiori, ut sanguinem dissoluat, & coagulari prohibeat, quia uenenum sanguinem cordis coagulat, sicut & coagulatur lac, sed calore theriacæ dissoluitur, & cor in expellendo confortatur, sicut & ignis in expulsione fumi. Quod si theriacam non inueneris, da hoc quod sumus dicturi. Succum de frondibus mali, cum uino cocto mixtis, uel aqua ubi stercus agni

venenum sanguinem coagulat

cius agninum coctum sit, uel drach. 1. & s. detur de turbith cum lacte pecudis & succi de frondibus myrti, & succi samsuci, ana. lib. s. gentianę, drach. 5. costi, drach. 1. & s. omnia coquantur ad mediā, & dentur bibenda, uel detur cerebrū gallinę cum uino, & semen cauliū. Manducet cepas, porros, & allia, & similia. Item iuuat gallinę pullus, fissus per mediū, & loco inde suffumigato. Similiter scylla in aceto cocta, & frondes maligranati pistatę, & superpositę. Item ficus, & allia pistata, iuuāt. Confectionē hanc Galenus iuuare confirmat: Rec. sagapini, piperis, asę, opopanacis, ana. drach. 2. galbani, sulphuris, ana. drach. 1. tempera cum uino, & superpone.

De morsu scorpionum. Cap. XI.



QVem scorpio momorderit, dolorem maximū patitur, quasi punctura acus, aliquando calet, aliquando frigescit, aliquando dolor augmentatur, aliquando non. Rigorem & frigiditatē, patiuntur, in corporis extremitatibus. Tumet in illis locis. Aliquando frigidæ sudat. Medicandū igitur est cum theriaca maiore, qua ungēdus erit ille locus. Detur aristolochię rotūdę, drach. 1. & s. cum uino. Baccę lauri similiter. Butyrū bouinum, & mel bibatur. Cancros pistatos demus bibendos, cum lacte asinino. Myrta cū uino & agaricus idem facit. Radix croci hortulani, uel frondes eius, bibere cum uino dentur. Quidā medici dixerunt: dum radicē hanc infirmus in manibus tenuerit, nullū dolorē sentit. Cōfectio quam Diapātus fecit, ualet ad morsum scorpionis, & araneę: Rec. aristolochię, drach. 6. piperis, drach. 5. opij, drach. 1. & s. pyrethri, drach. 5. tēpera cum uino, & fac in modū fabæ, & da duas bibendas. Aliud: Recipe calamēthi agrestis, & domestici, piperis, myrtę, rutę, pōdus ęquale, tēpera cū melle, & da bibere drach. 1. Aliud: Rec. rutæ, seminis erucæ, pyrethri, storacis, sulphuris, ana. drach. 9. castorei, drach. 5. Fac puluerem, temperās cum sanguine testudinis, & da bibere. Aliud mitigās dolorem de morsu reptilium, quod Diapantus dicit se probasse: Recipe castorei, piperis albi, myrrhæ, opij, ana. drach. 5. tempera cum uino, & da in modum fabæ in uino. Sic enim fecit Galenus, Diapantus uero alio modo: Rec. mandragoræ, piperis albi, castorei, opij, ana. drach. 2. tempera sicut diximus, cum uino. Oportet dentur allia pistata, cum uino comedenda. Bibat uinū forte, in balneo assuescat sudare. Auellanæ iuuant comestę, uel facto inde cataplasmate. Galenus dixit frondes lauri coctas in uino pistatas ualere, facto inde cataplasmate. Dioscor. dixit basilicam similiter ualere. Sulphur, & ruta pistata, & superimposita, ualet. Maluæ semen & lini semen ualet similiter, sansucus, id est, maiorana pistata cū aceto & sale, idem facit. Quidam medicorum dicunt, si castoreum accipias, & alliū, & pistes, & cum oleo temperes, & cataplasma facias, iuuat.

De morsu apum & uesparum. Cap. XII.



Vos apes pupugerint & uespę, uenenum enim habent acutũ, patiuntur incensionem & dolorem nimium, fiuntq́ ibi uesiculæ nigræ. Vnde oportet superponi alcannam cum hordei farina, & aceto tẽperata. Lac ficuum ualet uel nuces pistatæ cum aceto, & frondes basilicon, & betæ pistatę, & super impositę. Quidã medici dicunt, frondes maluę pistatas, & super impositas, ualere. Item si cum succo maluæ quis ungatur, non mordetur à uespis, uel apibus. Item musca manibus fricata, & morsuræ superposita, iuuat.

De morsu rabidi canis. Cap. XIII.



Anis naturaliter frigidus est & siccus, cui nigra dominatur cholera. Vnde ex sui abundantia immutata, & putrefacta, toti corpori, dominans, ita corrupta, necesse est rabidos faciat, & maxime in autumno & uere. Signa cognoscẽdi canem rabidũ, quia alij canes eũ fugiũt, & semper profugus est, & soliuagus & nutat quasi ebrius, ore aperto. Lingua dependente, saliua nimia de ore semper currit, oculi sunt inuersi, & rubicundi, auriculæ retractę, cauda inter coxas. Oculi aperti, & tamen ad lapidẽ, siue ad quodlibet aliud obiectum, offenditur, & cuilibet rei uisæ repugnat, etiam umbrę suæ latrat. Quem cum canes uideant, fugiũnt, timentes eum, latrantes super ipsum. Certum autem hoc est signum, ut bucella panis accepta ungatur sanguine in morsura morsi exeũte, & proijciat canibus, quam si refutauerint, intelligimus canis esse rabidi. Si nõ, econtra. Accidẽtia patiũtur inde somnia terribilia sunt, in somni expergefactione sunt timorosi, sine causa irascuntur, stupidi, & continue circũspicientes, inspici ab aliquo non patientes. Qui cum incidant passionem, timent aquã, quasi canes latrant, & rauci sunt, timentes cum aquam inspiciãt, ut trementes cadant. Quibus nisi succurratur medicando, moriuntur. Incipiamus ergo medicari, ante horum accidentium apparitionem. Aperiantur uulnera cum igni, uel ferro fortiter, ut cum sanguine uenenum effluat. Apponatur & sanguisuga quæ uenenum eijciat. Detur & acuta medicina, quæ uulnera apperiat, sicut allium, sinapi, sal, acetum, cepæ, calamenthũ, simplicia, uel composita, cum aceto uel melle sunt temperãda, pòst superponenda. Quod faciendũ est in pręoccupando mala signa. Si autem appareant, oportet dari medicinam choleræ nigrę purgatiuam, & nutriatur cum diæta subtili, & ad digerendum facili. Demus theriacam, & medicinam in qua cancri ponantur fluminei. Dioscorides dixit: Cineris eorum accipiantur, drach. ʒ. & gentianę, drach. 2. & bibantur cum uino. Galenus his adiungit olibanũ, & hoc modo cõponit: Recipe cancri incensi, drach. 5. gentianę, drach. ʒ. terrę sigillatę, drach. 6, fac puluerẽ, da bibere cum aqua ubi cancri sint cocti, drach. ʒ.

Aliud

Aliud ualens similiter: Recipe cancri incensi, drach. 15. myrrhę. drach. 5. croci, drach. 2. gentianæ, drach. 1. & s. piperis albi 10. grana, uini quantũ sufficit, da drach. 1. & s. cum uino. Aliud Galeni: Recipe basilicon, aristolochiæ longæ, ana. drach. 7, gentianæ, drach. 8. piperis, opopanacis, drach. 1. mel quod sufficit, da drach. 1. & s. cum aqua calida, dentur & nuces ad mãducandum. Nuces etiam pistatæ cum sale, & uulneri superpositæ, ualẽt. Si aquam timeant, oportet machinari, quomodo detur nesciẽti. Fiat ergo canalis qua gulæ apposita, occulte aquã infundat. Quidam medici dicũt: Iecur canis assatum datum comedere, iuuat, contra tumorẽ aquę. Item iuuat aqua ubi ferrarij sua extinguunt instrumenta, inscijs allata. Medicina morsus canis rabidi, siue aliorum iuuatiua erit ista: Lycium, opopanax, cepæ, sal, ruta, nuces, frumentum, frondes ficus, menta, orobũ, simplicia seu composita, cum aceto, uel cum melle, & superposita, ualent. Morsibus etiam humanis prosunt ossa uituli incensa, & cum melle temperata, & superposita.

De labore & dolore. Cap. XIIII.



LAborem patiuntur corpora, uel ex nimio motu, uel ex humoribus intrinsecus se mouentibus. Fit autem quatuor modis: Primus dicitur grauis, secũdus calefactorius, tertius tẽsiuus, quartus dolorosus. Grauis est, cũ corpus humoribus redundet crassis, pertinẽtibus frigiditati & humiditati. Qui ex nimio dissoluũtur motu, & digestus subtilis efficit sanguis uel aquosus. Deinde uasa implent, & grauantur. Quod fit, cũ uirtus naturalis defecta sit, neq; pati eum possit. Tẽsiuus est quasi primus, sed tamen uirtus naturalis fortis est. Quã humores illi admouendum insequũtur. Vnde tensio sequetur. Horũ duorũ medicina cũ exinanitione fiat, sicut phlebotomia, pharmacia, epithimate, oleis temperatis, sicut ireleo, sambuceleo, anethileo, & hæc fiant in balneis cum fricationibus temperatis. Aliæ duę species, id est, dolorosus, & calefactorius, ex humoribus sunt acutis, igneis, in corpore adunatis. Ex quorum nimio motu, fluidi efficiuntur, & calor cum dolore inde generatur, & aliquando febris ephemera inde efficitur. Si enim materiæ putrescant, calefactorius labor concreatur, & inde febris oritur. Si autem ebulliant, neque putrescant, dolorosus gignitur. Vnde dolor in tota superficie corporis, quasi dolor uulneris & punctura, quasi acu facta. Vnde mediri oportet cum epithimate & oleo rosaceo in balneo aquæ dulcis temperato: infundatur aqua tepida quæ duo facit proficua. Vel enim acutas fumositates, & pungentes cum sudore expellit, uel corpori humectationem tribuit, quia quod à calore naturali dissoluitur, corpori restauratur. Doloris autem mutatio subita, ex complexione est calida uel frigida, uel ex iunctura separata. Vnde causa eius est inuestigãda, si sit exterior. Item perquiratur si plenũ sit corpus ex quiete, uel ex ciborum

multitudine,uel purgationis negligentia,iam cõsueta. Quibus certificatis, purgabitur cum phlebotomia & pharmacia. Post redeundũ ad medicinã repugnatiuã,cum securitate & sine timore. Si aũt nullum horũ appareat,calefactio,& fumigatio sunt facienda,tẽperatura,& repugnatiua,doloremq́ mitigãtia,cũ rebus calidis & humidis tẽperata, sicut anethileo,chamomeleo, ireleo,& similibus. Aliquando dolor fit extrinsecus,neq; tamen sentit infirmus,sicut si male posita dormiẽs tenuerit mẽbra dolentia,uel subito torserit ea,uel fuerint infrigidata. Et si calefactio profuerit,teneatur. Sin autẽ ad purgationẽ redeat,cum pharmacia & phlebotomia,ne forte plenitudo corporis sit causa,non à uulgo intellecta,sicut si cibus in qualitate,uel quãtitate,extra temperamentũ accipiatur, neq; tamẽ paulatim coadunata à quolibet intelligũtur,uel ne cõclusio pororũ sit causa,ab eiusdẽ generata. Vel quædam mẽbra sint incisa,quorũ nutriuis cibus rediens ad corpus, nõ sentit. Galen. dicit: Cui subito in sanitate sua dolor subitus & fortissimus superuenerit, ut ilico ad iacendum cogat, oportet ipsa die prima,festinetur phlebotomia,ne uirtus deficiat,& auferri non possit sanguis quantũ sufficiat.

De apostematibus. *Cap.* XV.



OMnia apostemata nascuntur de humoribus ad mẽbra in quibus sunt effluẽtibus. Quę uel de causa sunt exteriori,siue interiori. Exteriori,sicut percussione,uulnere,contractione,fractura,saltu,submersione. Qualecunq; horũ acciderit,mouentur humores illius mẽbri. Quod cum debile & defectũ inuenerit,adunãtur ibi. Causa interior de abũdantia humorũ est,& corruptionibus eorũ,& præparatione membrorũ recipientiũ. Materia aũt faciẽs apostemata,de alicuius quatuor humorũ est essentia,uel de uẽtositate aliqua. Ex sanguine nascens,phlegmone uocat. Cuius significatio est rubor, calor, tumor,humectatio. Quod de cholera nascitur rubea, appellatur erisepila, color eius citrini & rufi est medius:in tactu durũ,pulsus nimius & pũgitiuus. De phlegmate nascẽs apostema,est molle,albũ,sine dolore. De cholera nigra scirrhos dicitur, estq; durũ apostema,nõ sensibile, colore liuidũ, uel uiride, sine dolore, uel pulsatione. Sed cũ magis moretur,cancer efficitur. Volentes autẽ medicari apostema, uideamus si de sanguine nascitur, & tunc tandẽ phlebotomemus, & de sanguine tollatur,quantũ uirtus patiat. Pòst demus,unde feruor sanguinis extinguatur,sicut oxyfœniciã,manna,cassiãfistulam,pruna,iuiubas,& similia. Purgato toto corpore,ad infirmũ membrũ redeatur,cum rebus morbo repugnãtibus,sicut sandalis rubeis,bolo,myrta,opio & similibus. In statu apostematis,causa dissolutiua misceatur his,sicut lyciũ,crocus,endiuia, & similia. Dioscor. Vitellum oui cum oleo rosato, & pauco croco,myrrha,positũ super apostema de crasso sanguine,dissoluit,& similiter uitellum idem cum

oleo

oleo uiolato super calidum apostema positū, mitigat, & ad digerendū accelerat, dissoluens nondū collecta. In apostemate de cholera rubea incipiendū ad purgandā ipsam choleram, & ad membrū infirmū cum repugnatiuis redeundū postea, sicut solatro, coriādro, semperuiua, portulaca, psyllio, hyoscyamo, lactuca, endiuia, & similia. Nutriamus cucurbita, lentibus, portulaca, blito, & similibus. In apostemate phlegmatico, dandū phlegmatis purgatorium, & post membrū defectū medicandū. Ponamus ibi spongiā, aqua tepida, & aceto infusam. Si spongia inueniri nequeat, lana est superponenda. Aliquādo aquę calidę nitrū oportet superponere. Apostemati de cholera nigra nondū cancere effecto, medicina est apponenda, sed cancer incurabile malum est. Medicina choleræ nisi purgatiua erit, & si apostema quodpiam saniem colligat, cū hoc cataplasmate aperiamus, id est, scariola pistata, & cum oleo rosaceo cocta: Quę super apostema erunt ponenda, & similiter caules cum butyro bouino. Vnguentū dialthea, & publicū, ualens humectationi duri apostematis, aperiens sine molestatione: Rec. semen lini, fœnugręci, maluæ, ana. lib. s. olei lib. 3. lithargyri, drach. 3. fac ut coquātur leni foco. Aliud ualēs apostemati sine capite: Rec. semen lini, fœnugręci, stercoris palumbini, an̄. drach. 9. sesami cōbusti, drach. 30. fac sesamū pistari quasi medullam, deinde cum ipso alias species tempera. Si plus uelis mollificare, de oleo sesamino pone. Aliud in apertione apostematis: Recipe ficus siccas in aqua coctas & parū nitri, atq; olei. Dialthea Ioan. Damasc. ualet mūdificādo calido apostemati: Recipe psyllij, drach. 30. hyoscyami, drach. 16. myrrhæ, drach. 45. fœnugræci, semen lini, ana. drach. 30. maluæ seminis, 10. drach. omnia ponantur in aqua calida. Deinde accipe spumas eorū, & tēpera cum oleo, & lytargyro, ut sufficiat. Aliud ualēs apostemati ubicūq; in corpore sit, & maxime in splenis crassitudine, uel epatis: Recipe amoniaci, unc. 4. aceti lib. 1. dimitte in simul die 1. & post pista in mortario, efficiatur sicut medulla, deinde accipe croci, drach. 3. olei rosati, unc. 4. ceræ, unc. 1. coque ad focum suauem, quoad dissoluantur, & in mortario tempera.

De uerrucis. *Cap.* XVI.


Errucę sunt caro egressa, dura, & spissa, per totum corpus nata. Sed tamen maxime in pedibus, & manibus, quas expellit natura in corporis exteriora. Sunt autē de phlegmate, & cholera nigra. Quę ergo mollis est & sine dolore, intelligit̄ esse de phlegmate. Dura, & spissa, perpenditur esse de cholera nigra. Oportet ergo cum medicari uoluerimus, primū à purgandis illis chymis unde fuerint, incipiamus, post deforis ponamus medicinam illorū desiccatiuā. Quæ si nō ualeat, apponēda sunt calida, unde incendantur, & corrūpantur. Desiccatiua, sicut oleū myrtinū, rosaceū, ramorū uitis cinis cum aceto tēperatus, acacia cum

oleo rosato, facit similiter. Nigella, stercus ouinũ, uel caprinũ cum uino temperata, ualet. Dioscorides dicit: Lac ficuũ cum pinguedine porci temperato, & desuper ponito. Incensiua uero, ęruginis æris, drach. 8. colocynthæ, drach. 10. nitri, drach. 9. salis amoniaci, drach. 1. aluminis, auripigmenti, añ. drach. 12. fellis taurini, drach. 9. calcis uiuæ, drach. 15. tẽpera cum lixiuio, & desuper pone. Aliud, Rec. sandarachę, auripigmẽti, spumę marinę, pondus ęquale, tẽpera cũ succo lupini. Si non sufficiant, incide cum ferro. Dioscor. Cicer sanat uerrucas, si secundũ unamquãq; uerrucã granũ accipias, & adunes in frustulũ panni ligãs, & hoc in Calendis mẽsis infirmus retro proijciat.

De elephantiasi. Cap. XVII.



Lepra est passio nascens de cholera nigra incensa, & putrefacta apparens in superficie corporis, & nascens de quatuor humoribus, sed tamen incensis, & corruptis, & in cholerã nigram mutatis. Est autem quadrifaria, uel enim de corruptione est sanguinis, & uocatᵗ alopecia. Alia de cholera rubea, & dicitur leonina. Alia de cholera nigra, & dicitur ἐλεφαντίασις. Quarta de phlegmate prouenit. De corruptione sanguinis, rubet, putrida est, tumet, & sanguis & sanies, inde effluũt. De cholera rubea citrina est, pectus siccum, fissura manuum, & pedum, contractio, & macilentia. Cuius calor si augmentatur magis quàm siccitas, articuli separantᵗ, & cadunt. Si de cholera sit nigra, color erit niger, & putrescit, grossescit, grauescit sensus, grossescũt supercilia, fiduntur manus, & pedes, contrahũtur digiti. Si de phlegmate, humescit corpus, glandes nascũtur, color albus est, oculorũ fluxus. Oportet aũt nos cũ medicari inceperimus, incipiamus à purgandis illis corruptis humoribus. Galenus dicit: diuturnum morbũ medicaturi, incipiant à mũdificanda sua materia, & à corpore expellenda. Quæ si de corruptione sanguinis, phlebotomemus de media uena, quod faciendũ erit, cum materia inter uasa sit. Si enim est extra uenas phlebotomia est cauenda, cum multũ huic noceat. Intelligetur esse extra uenas, de corruptione figurę infirmi, & putredine, & pustulis in facie, & toto corpore. Vnde dimittenda phlebotomia, & accipienda pharmacia. Nutriamus cum subtili dięta, nõ cõuertibili, neq; corruptibili. Galenus de melancholia: Loquar, inquit, de melancholica quæ diu expertus sum. Si quis purgare uoluerit hanc materiã, & mũdificare inde corpus, à fortissima purgatione incipiat, & ita forsan materiã ne augmentetur, prohibeat. Et si fuerit cancer, inde oportet nosse nos si medicina nostra corpori proficiat, & calorem melioret, morbusq; declinet, infirmus cõfortetᵗ. Medicina quæ hęc faciat utamur & cum magnis medicaminibus adiuuemus. Sicut hieralogodion, apozemate de epithymo, theodoriton maiore, hiera hermis, sirupo de epithymo. In intermissione, & cũ nõ sit tẽpus, catharticũ dare, demus theriacã maiorem

factam

factam cum pinguedine, & carne uiperæ. Galenus: Nunquam, inquit, uidi in uita hominem hac infirmitate omnino sanatum, nisi qui uinum biberint in quod uipera ceciderit, & ibidem cõputruerit, Hunc enim uidi excoriari, & cute expoliari, cum uinum illud ebiberit. Vnde certus factus sum testimonio aperto, quod dixerant antiqui de carne, & pinguedine uiperæ eius iuuamenti magnitudine, in hac & in omni dura passione. Purgato autem corpore supradicto medicamine, demus selithæ theriacã, & similia corpus custodientia, & putredinem mundificantia. Præcipiamus balneetur, sed tamen aquis dulcibus. Item iuuat incensio, & dietæ obseruatio, cibi paruitas. Interrogatus enim Galenus, quę summa medicina habeat, respõdit: Abstinẽtia.

De morphea. *Cap.* XVIII.


Morphea est corruptio sanguinis, unde nutritur cutis corporis, siue macula inter cutaneæ carnis. Cuius causa uniuersalis defectio est digestiuæ uirtutis. Quę cum defecerit, sanguinem corrumpit, qui ad cutem ueniens eam nutrit. Si autẽ phlegmatica sit eius qualitas, alba fit morphea. Si de cholera nigra, erit morphea. Est autẽ morphea triplex, uel enim liuidi coloris, nascẽs de materia cholerica, & sanguinea, uel nigra nascẽs de sanguine melancholico, uel alba, & est de phlegmate salso. In quibus tribus generibus nõ sanguis est minuendus, sed oportet forti medicamine purget, sicut theodorito, hierapicra, hieralogodion, & similibus. Vomitus detur semel in mense, & abstineatur à cibis malos chymos habẽtibus, & dure digestibilibus. Sępe balneetur. Galenus morpheam medicari præcepit, post mundificationẽ corporis. Vngatur autem corpus cum calce, & anacardo, & thapsia, aloë, lithargyro, acacia, sulphure, elleboro albo, simplicibus, seu cõpositis, & cum aceto tẽperatis. Item Galenus dicit: apij syluatici succus, ualet cum lacte ficuum mixtus, & sulphur, & dragagantũ, idem faciũt. Sanguis leporinus ualet, ciparisq; radix cum aceto similiter. Bibant autem de hoc antidoto: Recipe mirobalani, chebuli, citrini, ana. drach. 15. pulueris hierapicrę, drach. 18. siseleos, drach. 15. fumi terrę, drach. 30. sene, drach. 20. agarici, turbith, ana. drach. 30. thapsiæ, drach. 10. acori, drach. 8. fac puluerem, addens mel quod sufficit, da drach. 2. uel 3. Alij iungunt huic drach. 15. ellebori nigri. Aliud: Rec. chebuli. drach. 30. epithymi, drach. 20. mastichis, drach. 12. ameos, drach. 10. calamenthi, drach. 10. hierapicrę, drach. 20. colocynthę, drach. 10. nigellæ, drach. 5. sinapis, drach. 5. thapsiæ, drach. 7. fac puluerem, addẽs mel quod sufficit, da drach. 5. tribus diebus cõtinuis, & tribus intermissis. Vnguentũ ualens morpheę omni colore: Rec. thapsiæ, condisi, sinapis, nigellæ, semen radicis, pyrethri, rubeæ, ana. drach. 5, costi, colocynthæ, ellebori nigri, capparis radicis, rutę, aluminis, staphisagrię, nitri, añ. drach. 1. & s. euphorbij, scãmonij, salis amoniaci, sandarachę, ameos, añ. scrup. 2, fac puluerẽ, tẽperans cũ aceto, & ungat eo.

De impetigine. Cap. XIX.



IMpetigo duobus est modis, uel enim ęquale est cum superficie corporis, & de cholera nisi sit, & de fece sanguinis, aliquando cum prurigine. Vel superficie tenus combusta: Cuius color, cicerinus, uel rubori contiguus, & est furfurea, fissa, & pruriginosa, nascens de materia melancholica, nimis incensa. Prima species, medicabitur cum phlebotomia, & pharmacia, humores incensos mundificantibus. Secunda, cum medicina cholerę nigrę purgatiua. Balneum in usu habeat aquę dulcis. Lauetur cũ furfure, & farina fabæ. Vngatur oleo frumẽti, acetoso, pomi citrini carui, pistata, sulphure, cũ aceto, cinere, cũ fœmineo lacte, gummi prunorũ, farina ciceris, cum lacte ficuum, elleboro nigro, cum aceto, acacię, drach. 7. gummi arabici, drach. 5. cum aceto. Post lauetur cum dulci aqua, & ungatur oleo rosato.

De scabie & prurigine. Cap. XX.



SAepe natura humores malos expellit ad superficiem corporis, ut mundificet interiora. Quod si sint subtiles, & nimium liquidi, soluunt de cute cũ sudore & fumo. Si crassi, permanẽt sub cute. Si mediocriter crassi, pruriginẽ gignũt, grossi scabiẽ faciũt. Scabies sicca, & non saniosa cum prurigine, & punctura, & fissura, de cholericis chymis incensis esse significatur. Vulnerosa, & crassa in superficie corporis, neq; prurigine forti, & cum scalpatur cutis excoriatur, sicut alba squama, signat salsum & incensum phlegma, & plurimũ hęc innascuntur senioribus, propter collectionem salsi phlegmatis, & defectionem cutis. Scabies humida, & saniosa, & cum delectatione pruriginosa, sanguinem incensum cum cholera, rubea esse demonstrat. Si sanies sit crassa, maiorem abundantiam sanguis signat. Si subtilis aquosa & citrina, cholera abundantem ostendit. Cum ergo scabies de sanguine & cholera rubea cõperiatur esse, phlebotomet de media uena. Si autẽ aliquid nobis obuiet in munitione, purgemus cũ cathartico de cassiafistula, & succo fumi terræ, & mirobolanis citrinis, & similibus. Frequententur balnea in quibus sudetur. Non tangantur corpora epithimatibus: Viscositate enim sua prohibent dissolutionem humorũ, & poros claudunt. Sed tamen parum olei rosacei est adhibendum. Si scabies sit ex chymis phlegmaticis, purgemus phlegma cum cathartico de epithymo, siue de agarico, & similibus. Assidue fiat balneum in quo sudent. Deinde ungantur de apij succo, uel calamenthi. Purgatis autem corporibus ad exteriora unguenta redeamus. Vnde secundum Galenum: Litargyrum cum oleo ualet. Cinis caulium cum petroleo similiter. Dioscorides dicit: Carui cum aceto ualere. Sulphur cum lentisceleo multum ualet scabiei & impetigini, unguium & inguium macularũ. Sulphur cum aceto similiter facit.

facit. Similiter nitrum cum melle, & sulphure, iuuat. Sal quoque cum oleo & aceto, si ut sudent accedāt foco, mitigat dolorem, & iuuat scabiem, & impetiginem. Galenus: Aqua sulphurea, uel marina, uel cum sale cocta, uel cum frondibus olearum, iuuat ueteres pustulas, scabiem & pruriginem, & similia. Frondes quoque oleæ, coctę cum aqua & aceto. Similiter & frondes cannæ. Vnguentum ualens scabiei & prurigini de calore: Recipe lithargyri, drach. 10. cerussæ, cadmię argenteę, ana. drach. 5. chelidoniæ, sigiæ, argenti uiui, an̄. drach. 2. olei rosacei & aceti, quod sufficiat. Aliud desiccans pustulas & uulnera de calore: Recipe acacię, gummi arabici, ana. drach. 2. lithargyri, cadmię argenteę, ana. drach, 1. & s, tempera cum aqua rosata.

De carbunculis. Cap. XXII.



Arbūculi de sanguinea crasso nascūtur, & corrupto. Vnde de foris est superponenda res dissolutiua, cū tantū corpus interius mundificet. Desuper ponendū est frumentū masticatū, ut maturētur siue dissoluantur. Galenus granum aquę infusum non ualere dicit. Masticatum autem prodesse, propter infusionem saliuę. Valent & ficus non maturę, pistate cum cera. Dioscorides: nasturtium cum oleo pistatum & salę, ualet. Vuæ passæ cum sale pistatę, similiter fermentum cum oleo & sale, ualet: Maturat enim & rumpit. Farina subtilis tēperata cum oleo & melle, & parū cymini similiter. Si autem saniem habuerit, farina hordei uel orobi cum butyro, & sale, & caulibus omnibus pistatis saniem eijcit. Nitrum cum terebenthina, carbunculum aperit & saniem trahit.

De uulneribus in corpore. Cap. XVII.



Vlnera in corpore ex sanguinis nascuntur corruptione, maxime rubicūda, & molesta, febres generantia. Quorum color rubicundus, & citrinus. Si sanguis choleræ rubeæ sit ammixtus, uulnera sicca, & pustulosa nascuntur. Si cum cholera rubea fuerint uulnera uaricosa; Sicut phlegmate, erunt humida, & alba, & spumosa. Si ergo uulnera de sanguine sint, phlebotomemus, & usque ad defectionem minuatur sanguis, nisi aliquid obuiauerit. Mundificetur etiam corpus cum carthartico, & subtilibus diętetur frigidis & humidis. Deinde ad unguenta exteriora redeamus. Vnguentum ualens uulneribus calidis: Recipe cerussæ litargyri, cadmiæ, argenteæ, ana. drachmas 8. ceræ albæ, olei rosacei, ana. lib. 5. fiat unguētum. Aliud: Recipe lithargyri, cerussę, chelidonię, cadmię argenteę, ana. drach. 8, olei rosacei, drach. 5. aceti, albuminis oui, ana. drach. 8. uisci psyllij, drach. 15. fac unguentū. Aliud ualens humidis mulieribus: Rec. lithargyri, drach. 10. argēti uiui, lapidis fusci, an̄. drach. 5. chelidonię, dra. 1. & s. olei & aceti quod sufficit. Aliud desiccās uulnera, & pustulas.

Recipe boli,drach.2.terrę sigillatę,drach.1.croci,camphoræ,ana.drach.s. tempera cum aceto,& aqua rosata. Aliud ualens uulneribus crurum: Recipe nigellam coctam in aqua, & post desiccata, fiat puluis,quæ cum oleo rosato tempera,& crura cum aceto laua,& unge. Item ualet litargyrum cum oleo rosato,& semen erucæ cum melle temperatũ idem facit. Similiter succo apij,cera,& oleo rosato,cum aceto & aqua unguentum fiat.

De scrophulis. Cap. XXIII.



Crophulę sunt dura apostemata in molli carne nascentia, quæ sunt medicãda unguentis emollientibus,sicut illud quod duodecim causis conficitur,& mollitiua sunt superponenda,putredinis carnis corrosiua:Deinde alia medicamina desiccatiua,& claudentia. Dioscorides dicit:iris cocta & cataplasmata ualet, quia humectat. Similiter ficus nõ maturæ & coctę,iris cum aristolochia & dialthea mixta,ualet ad mollificandum scrophulas. Farina lupini cum aqua temperata,idem facit. Elacterij radix pistata cum ramis,ualet: Capparis cocta & pistata,ualet. Nitrum & fermentum, emolliunt. Confectio ualẽs apostemati in collo,& scrophulis. Recipe aristolochię.unc.croci,drach.1.& s. tempera cum aqua,& desuper pone. Aliud, Recipe æruginis æris,drach.5. amoniaci,drachmas 5. sarcocollę,drach.1. & s.fac puluerem,temperans cum melle,& cum lycinio impone. Cineris uitis,picis,ana. drach.10.olei quod sufficit,fac unguentum.

De pustulis. Cap. XXIIII.



Vstulę nascẽtes ex desudatione sunt quatuor modis:Sũt enim quędam calidissimæ, quas aqua frigida adiuuat,cum de cholera nascantur ignea. Quędam sunt de cholera,sed tamen crassa, quas balneum iuuat in aqua calida. Aliæ inter duas has mediocres. Quarta species,de cholera nascitur nigra,quæ pessima est, & ad sanandum dura. In curãdis tribus generibus,cholera rubea purgetur,in quarto, nigra. Balneũ patiens in usu habeat. Vngatur succo solatri, cum coriandro mixti,uel sandali,uel croco,uel fronde hyoscyami cum melle. Medulla melonum cum succo apij,in balneo post sudorem,ualet. Frondes oliuę pistatæ, & in aqua coctę,ualent. Hę desudationes plurimũ nascunt̃ in æstate,& tunc nascũtur,cum calor abũdat nimius. Causa eorũ est,superfluitas exiens cum sudore,semper adunans se super cutem,& coagulans. Quod fit ex negligentia balnei,& mundificandę cutis. Si autem augmententur,& ueterescant,in saniem deueniũt. Vnde festinandũ,ad purgandam choleram de corpore rubeam. Vngatur deforis medullis,& corticibus melonis,de succo solatri,assiduis balneis utãtur, Similiter rosa & myrta cocta,& in balneũ posita,ualent.

De ruptura

De ruptura & disiunctione. Cap. XXV.


I aliquādo membra separationem iuncturæ patiuntur in ossibus, oportet medicū festinare ut separatio solidetur, & sanorū iunctura in solidandis cōsideretur, & ne iterū seiungantur, præuideat: quod fiat cum ligaminibus ossa circūdantibus. Quæ tamen ligamina bene sunt cōsideranda, quia fortia, ne exeant custodiūt ossa. Sed tamen ligamina tumorē generant in circuitu & pustulas. Mollia neutrum horū faciunt, sed non bene iuncturā custodiūt, maxime in somno, & membrorū motu. Ligamenta ergo facienda sunt mediocria, ut infirmus utrūq; supradictū euadat. Soluātur aūt post diem tertiū, uel antea, ut ille locus quiescat, postq; ligētur, ne forte diu ligata cum non membrū assueuerit antea, dissoluenda per poros exire prohibeāt. Vnde prurigo orta infirmū scalpere seu mouere membrum illud cogat. Solutū membrū aqua calida est balneandū, ut poros aperiat & superflua emittat. Cū aūt dissolueris in die septimo, & in mēbro neq; tumorem uideris, neq; pustulas, sed minus erit q̄ in sanitate fuerit, ponenda sunt solidātia & carnē reducētia. Galen. Prius, inquit, incipiendū à medicanda fractura, & separatione iūcturę in ossibus, minuēdo superfluitates corporis per phlebotomiā & pharmaciā. Diætemus autem infirmum cum subtilibus & paucis, dum certificemur tumorem, siue pustulas, uel quęlibet alia de temperantia non superuentura propter loci debilitatem, & materiam abundantem. Postea redeundū ad rem solidatiuā, & membri augmentatiuā, id est, multam quantitatē cibi crassi. Cibo enim subtili, non solent ossa solidari. Separatio autē concatenationis, lauetur cum aqua calida, & reponatur sicut fuerat, ligeturq; sicut & fractura. Deinde superponendum de hac cōfectione ualente ad fracturam, & separationē iuncturæ: Rec. sumac, seminis myrtæ, ana. drach. 10. myrrhę, aloës, an̄. drach. 6. enulę, drach. 10. tempera cum aqua, & unge. Aliud: Recipe myrrhæ, drach. 7. chamomilę, drach. 8. sandali rubei, drach. 5. thuris, drach. 10. boli, terrę sigillatę, drach. 20. enulę, drach. 10. ireos, 15. Dioscor. Farina hordei, & malua cū oleo tēperata, ualet. Aliud: Recipe ladani, drach. 15. aloës, drach. 9. croci, drach. 5. boli, drach. 15. gallę, drach. 5. rosę, nucis, cypressi, drach. 5. tēpera cum oleo, & unge. Aliud: Rec. aloës, myrrhæ, acaciæ, maluæ, thuris, ana, drach. 5. mastichis, drach. 1. & s. pulueris molendini, quātum omnes alię species fuerint, tempera cum ouo, unge neruos, & uenas circūdantes fracturas, cum unguentis emollientibus de cera, medullis bouinis, pinguedine uulturis, pinguedine renum pecudis, & oleo rosato, & similibus.

De sanguine fluenti ex incisione. Cap. XXXI.


N fluxu sanguinis de incisione gladij, siue cultelli, sagittę uel similium: Primum in sanguine stringendo erit studendum, superponendo digitum, & tenendo panniculum, donec sanguis congeletur in

tur in uena, unde exierat. Deinde superponenda est medicina, sanguinis restrictiua. Quæ duobus fit modis: Vel enim stringit, & non carnem reducit, sicut farina frumenti, terbēthina, gypsum, & similia. Vel stringit, & carnem facit, sicut thus, aloē, albumen oui, pili leporis. Galenus hanc cōfectionem dicit tribus modis debere esse, uel enim ut æquale sit pondus aloēs & thuris, & corticis puluis selectus est apponendus, qui duris corporibus est utilis. Si stiptica enim his sunt necessaria, uel ut thus duplum quàm aloē ponatur, & thus unctuosum, & gummosum eligatur. Quæ confectio utilis est mollibus corporibus, quæ multis rebus indigent cōfortatiuis. Tertius modus, ut de thure plus ponatur quàm aloē, non tamen duplum, hoc conuenit mediocribus corporibus. Albumen oui apponatur, ut in similitudinē mellis inuiscetur. De pilis leporis quantum oporteat. Hæ medicina essentię uenæ superponatur, unde sanguis effluit. Et postea multa quātitas toti uulneri superponenda, atq; liganda, cū pannis lineis ter uel quater inuolutis, & strictura contra uenæ fiat initia. Ligamenta omni die soluantur tertia. Si autem medicina super uulnus nimis fuerit uiscosa, & ideo uulneris strictiua, nec tamen au feras, quia forsitan inde ui ablata, locum iam fermè solidatum aperiat. Appone ergo de eadem multam quantitatem, ut emolliat illam desiccationem. Emollitam paulatim subtrahas, sed tamen dum subtraxeris, digitum uenæ effluenti superpone, ne sanguis exeat. Quod si nec hoc potueris, liganda uena erit. Sic enim pręcipit Galen. Puluis Ioannis Damasceni stringens, & desiccans sanguinem uulneris: Recipe aloēs, unc. 1. thuris, corticis balaustiæ, ana. unc. 2. sanguinis draconis, sarcocollę, ana. drach. 12. ramorum erucæ, drach. 8. Tempera cum albumine oui, & pilos adpone leporis. Aliud stringens & solidās uulnera de gladio uel cultello facta: Recipe sarcocollę, unc. ʒ. sanguinis draconis, balaustiæ corticis, libani, ana. unc. s. Aliud: Rec. aloēs, myrrhæ, amoniaci, sarcocollæ, ana. unc. 1. erucæ, sacchari, ana. unc. ʒ. fac puluerem, & imple uulnera, deinde pannos superponendos infunde saliua. Aliud: Recipe sarcocollæ, libani, dragaganti, sanguinis draconis, gummi, pondus æquale. Fac puluerē, & imple uulnera inde. Si autē uulnera crepuerint, & sanguis effluxerit, albumen oui, oleum rosatū, rosam, maluē, accipe lentes. Quæ omnia pista, & tempera, infundensq; bombycinū superpone.

De albedine unguium & großitie. *Cap.* XXVII.



Liquando in unguibus albedo, & crassities nascuntur, & inde caro digitorū quasi uulnerosa efficitur. Medicādi sunt semine lini, cera, melle, unguētum superponatur. Aliud: Sandaracha cum aceto idem facit. Dioscor. Alumen temperatū cū aqua, ualet albedini, & crassitudini, & uulneratis unguibus. Item feces aceti incensæ cum

sæ cum rhamno, idem faciũt. Medullæ ossuum oliuę cum pinguedine, & farina mixtæ, ualent similiter. Superfluę carni in ungulis, & tumori, siue apostemati, circũdantibus, galla pistata, & cum melle temperata ualent. Lentes cum aqua faciũt similiter. Stercus columbinũ coctũ cum farina hordei, & cataplasmate inde facto, ualet. Asa cũ lacte tithymali similiter prodest. Citrinitati unguiũ semen erucæ temperatũ cũ taurino felle, ualet. Alumen cum pinguedine anatis iuuat. Feces uini incensę, malos ungues faciũt cadere.

De incendio ignis. Cap. XXVIII.



Vocunq; modo ignis corpori inciderit, oportet rebus frigidis refrigerari, ne ad uesicas perueniat, cum fronde myrtę incẽsæ, cũ cera, & oleo rosato, uel gũmi arabico cũ albumine oui, uel cinnabaro cũ aceto, siue bolo cũ aceto, & aqua rosato, uel succo scariolæ, farina hordei, & albumine oui, oleo rosato: Vel cum acacia, stercore agnino cum oleo rosato & cera. Hęc enim ualent. Malua pistata cũ oleo rosaceo, similiter facit. Quod si uesicauerint, succus portulacę, uel frondes myrtę, siue carbones ferrariorũ, cimolea, omnia cõposita, siue simplicia, cum oleo rosaceo & cera mixta, ualent. Alumen cũ oleo rosato facit idem, lotura oliuę salsa, iuuat.

De uulnere propter ocreas. Cap. XXIX.



Liquando in pede, uel crure, nascũtur de angustia ocrearũ uulnera. Quæ si sint cũ tumore, pulmonẽ ueruecis superpone, uel agni annualis, siue uulpis. Si aũt uulnera sint sine tumore, galla incensa, balaustia, cortices maligranati, sumac, acacia, quælibet horum puluerata, superponantur.

De fissura manuum & pedum. Cap. XXX.



Liquãdo sanguis mittens corpus cum cholera crassa, uel rubea, acuta miscetur. Sed tamen nigra ex grauitate & crassitudine sua descẽdit ad inferiora & findit pedes. Cholera uero rubea ex subtilitate & leuitate sua, findit manus. Vnde purgandi sunt humores corpori dominãtes, & postea redeundũ ad loca unguenda cũ oleo uiolaceo, uel cera & medulla bouina cum oleo sesamino. Et oleũ fœnugræci cũ cera mixtũ, ualet fissurę pedũ de frigiditate aëris. Cõfectio ualet fissurę manuũ & pedum: Rec. medullę bouinę, pinguedinis gallinę, añ. unc. s. dragaganti, ceræ, myrrhę, ana, unc. s. olei siricini, unc. i. unguentũ fiat. Aliud: Rec. baccę lauri, aristochię longæ, medullæ bouinę, pondus æquale. Aliud ualentissimũ fissurę. Recipe piculæ, & sesamelos pondus ęquale. Cãcri fluminei, cum sesameleo incensi, faciunt similiter. Cepæ coctę & cum oleo rosato mixtæ & pistatæ, ad idem ualent. Conchulæ marinę incensę cum oleo rosato, multũ ualent.

Septem primorum librorum Constantini Africani finis.

Constantini

Johan. Aflancii, filii

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, LIBER, CVI AVtor ipse titulum fecit, Aureus, qualem iure meretur, cum propter breuem omnium morborũ descriptionem, tum magnam remediorum uim.

De dolore capitis.



SI DOLOR capitis sit ex causa in essentia capitis existente, sicut humore, apostemate, uel uulnere, quod cognoscitur quia dolor est continuus: Vide utrũ sit humor, aut cholera, uel sanguis, uel phlegma, uel cholera nigra. Nã si sit apostema, uel uulnus à parte cognoscitur. Si igitur sit ex cholera, ex calore scitur, & uigilijs, siti, citrinitate oculorũ, ardore nariũ, uomitu, abominatione, sincopi, urina crocea uel aurea est & quandoq; alba. Si calor caput petierit, quod & malum signũ est, purga eum cũ laxatiuo ita facto: Rec. mirobalani citrini mũdati, unc. 2. uiolę, unc. s. pruna numero 10. tamarindi, unc. 1. & s. Coquãtur uiolę cum prunis diu, & manibus fricatis in colatura feruẽti existente, mitte mirobolanos citrinos & tamarindos, quibus per noctem & diem dimissis, post manibus fricata colentur & cum unc. 2. sirupi acetosi, bibatur ipsam colaturam. Si sirupus tibi non fuerit, mitte tantũdem mellis, uiolacei, uel dabis tripheram istam, cum scrupulo uno anisi: Rec. mirobalani citrini mũdati, librã 1. & s. chebuli mundati, unc. 5. indi, unc. 1. & s. bellirici emblici, singulorum, ana. drach. 6. anisi, seminis fœniculi, ana. drach. s. tamarindi, cassię fistulæ, ana. unc. 5. mannæ, drach. 2. mellis & sirupi uiolis quantũ sufficit. Si deest sirupus, tempera cum melle, semper addens tantum sacchari, quantũ est pulueris. Superpone capiti cataplasmata de sandalis albis & rubeis, pondere, drach. 2. rosę, unc. 1. farinę hordei, unc. 1. & s. tẽpera cum aqua rosata, uel cum succo solatri, uel lentis aquę; fac fomentũ in pedibus, cum aqua in qua cocta sint malua, hordeũ, uiola, uel myrtus. Vngantur plantę cum lacte asinino, & oleo rosato, uel lacte, & aceto. Si sint infirmo uigilię, fronti appone lac muliebre cum aliquanto opio, & oleo uiolaceo, & oleo acerbarum oliuarum. In cruribus uentosæ apponantur. Si autem dolor sit ex sanguine, de cephalica minue sanguinẽ, in brachio, uel manu dextera de uena quę est inter pollicem & indicem, deinde purgabis, & curã facies supradicto modo. Scias autẽ quia si sanguis fuerit causa, uenæ sunt plenę, & maxime circa faciem, oculi tument, & rubent, facies quasi humida est, & infusa, lingua tumet, & dulcis est saporis, pulsus plenus, graue corpus, & quasi ex labore fatigatũ, urina est rubea & spissa. Item si dolor sit ex cholera nigra, uel phlegmate dolor erit grauis, & intolerabilis,

caput

caput frigidũ, excepto quod de phlegmate caput & lingua tumet, pallidus est color, sitis nulla, pulsus plenus, & latus & tardus, urina alba & clara, & uenter constipatus. In melancholia similiter est uenter strictus, & urina similis, sed color plũbeus, & pulsus tardus & uacuus. In his soluatur uenter cum pilulis cochijs, uel cũ picra ista: Recipe cinnamomi, spicæ, cassiæ ligneę, squinanti, baccare, croci, mastichis ęquale pondus, aloës duplum & dimidium. Vngatur frons cum muscelino, uel oleo laurino: si nõ dormiũt, da eis de tertio in tertiũ diem 9. uel 15. pilulas de paulino. Fomententur pedes cũ aqua in qua cocta sint laurus, menta, sysimbriũ, malua, chamomila, calamenthũ, prosunt per interualla diatesseron, esdra, mithridaticũ theriaca, adrianũ, & similia. Si uero dolor fit ex stomacho, curam adhibe stomacho, cum uomitu conuenienti, si fit ex cholera rubea, uel cum oxymelle, uel cum uomitu de thapsia. Si sit ex phlegmate, & tempus, & ætas, & consuetudo, in his conueniunt, uel ex phlegmate, & cholera nigra, purgetur picra superiori, uel cum theodoriton de nuce muscata, uel cum pilulis alijs, uel cum conchijs.

De inflammatione cerebri. *Cap.* II.



ESt & alia passio quę uocatur inflãmatio cerebri, in qua pori aperiuntur ultra modũ. Hæc passio pessima est, ita ut intra septem dies homines occidat. Si tamen hos euaserint, liberabuntur. Huius passionis hæc sunt signa, tumor cũ inflatione, tẽpora solito altiora, auditus obtusus, uenæ erectæ, & pulsantes, febris dolor, nũc maior, nũc minor, rubor in uultu, oculi propellũtur sicut in strangulatis, facies tumet, & totũ caput, interdũ dorsum & collum, ita ut ex ipso tumore crepet cutis, & aliquãdo fiant uesicę quasi ab igne. Ii mox phlebotomenť de cephalica, & multus sanguis extrahať, deinde si uires permiserint, uenæ incidãtur secus nares, uel sub lingua & uena quę est secus pollicem pedum. Capiti imponatur uinum, & oleum roseũ. Raso igitur capite, cataplasmabis cum pane, uel farina in aqua cum oleo cocta, aut lini semine similiter cocto, uenter leniter soluatur, & quia in hac passione uox prę dolore perditur, curentur sicut in agina legitur. Iuuant ad hoc quoq; diuretica. Si dolor sit ex constipatione pororũ, ungatur cum oleo chamomilę, uel rutaceo, uel laurino. Si dolor ex percussura, uel ruina fuerit, & inflammatio, & tumor extra non appareat, periculosus est. Mox igitur phlebotomentur, & clysterizentur, deinde fomentetur caput cum spongijs, uel cum lana in oleo calido infusa. Iuuãt & ea quæ inflammationi prodesse diximus.

De uertigine & scotomia. *Cap.* III.



HAe passiones ex grossa uẽtositate cõtingunt, uel ex grossis & frigidis sunt humoribus in prora cerebri dominantibus, aut in uenis cerebri, circũdantibus coadunatis aũt in stomacho. Sumatur

ergo picra, uel theodoriton, uel stomachicon Ioan. Damasc. Abstineāt à ui no, lẽtibus, opio, lactucis, leguminibus, lacte caprino, uel ouino, & ab omnibus quæ generãtur grossos humores. Si autẽ fit ex grosso sanguine, cephalica minuat. Deinde catharticum sumatur, de aloë, & de agarico, uel de mirobalanis. Si autem sit hęc passio in stomacho, sumatur hieram cum sirupo de absinthio. Si uero sit hęc passio ex colligatione cerebri, cũ alijs membris, ambæ arterię incidantur, qui sunt post auriculas.

De epilepsia, & apoplexia. Cap. IIII.


HAe duę passiones non differunt, nisi quia apoplexia est fortior. Causa uero earũ una & eadẽ est, scilicet grossus sanguinis, uel grossum & uiscosum phlegma cũ grossa uẽtositate. Si sanguis est, incidat uena. Deinde dabis hierapicra theodoriton, hieralogodion. Si ualẽtiorem ad hæc, diathapsia, uel pilulę, fœtidę, uel de euphorbio. Per interuallum da theriacã, uel diatessaron, uel mithridaticũ, cum oxymelle scillitico. Vngatur caput cum hoc unguẽto: Recipe castorei, unc. 2. pyrethri, olei laurini, staphisagrię, euphorbij, ana. unc. 1. & s. nitri, sinapis, piperis, añ. unc. 1. olei, & cerę quod sufficit. Gargarismus. R. pyrethri, sinapis, piperis longi, staphisagrię, calamenthi, zingiberis, ana. unc. 1. & s. tẽpera cum melle, fac gargarismum, da cum oxymelle in modum auellanę.

De debilitate membri, id est, paralysi. Cap. V.


HAnc passionẽ Gręci dcunt παράλυσιν. Et fit quandoq; in toto corpore, quandoq; in parte, fereq; ex glutinosis fit humoribus, euacuẽtur cum hieralogodion. Da drach. 2. huius potionis cũ uno scrupulo scãmonij. In 3. uero die, da drach. 3. In alio 3. die da drach. 4. & hoc cum oxymelle scillitico, prosunt etiã ad hęc pilulæ de euphorbio sępius datę. Lauentur cũ aqua salsa marina, & ungantur cũ unguẽto, in epilepsia scripto, uel cum sinapi ita facto. Ficus mutãtur in uino albo, ac calido, die ac nocte. Deinde ficus terantur, & puluis sinapis mutatur paulatim. Si uidetur indurari, addatur de uino, in quo infusæ sunt ficus. Huic etiam cõuenit potio benedicta. Eadem conueniunt spasmo facto ex repletione.

De tetano. Cap. VI.


IN tetano maiore, uesicam maiorẽ, oleo tepido plenam, ceruici superpone. Da ei pilulas has: Rec. opopanacis, castorei, asę, sasagapini, zingiberis, piperis, opij, ana. unc. 1. cum uino tempera. Da tetanicis unam. Vngatur ex oleo rutaceo. Prodest quoque solum castoreũ cum melle tẽperatum, & bibitũ. Si autẽ hæc passio cõtingat ex inanitione, cataplasmẽtur cũ fœnugræci puluere, lini semine, uel psyllij, & farina hordei cum melle, & abundãti oleo uiolato, & oleo in quo decocta est radix maluæ; Superponatur in ceruice, & sub alis, & sub utrisq; musculis, ma-

lis maxillarum,& super nucam, usq; ad lumbos. Ventosę ponantur cum scarifacione circa collũ, & spinam,& pectore,& in pręcordijs. Deinde ponantur in fronte cataplasmata,facta cum oleo in quo cocta est malua,fœnugræcum,semen lini,& hordeũ, & hęc fiant per duos dies. Capiti lac asininũ,uel bouinum,uel mulieris puellam nutrientis mulgeatur. Lauetur quoq; caput cum aqua in qua coctæ sunt uiolæ,maluæ, hordeum,rosæ,& stercus caprinum,& post ungatur cum oleo uiolato,& cũ medulla,& cum axũgia. Dięta sit humida, in aqua dulci lauentur,olerata uidelicet.

Tremoris,uel parlaysis cura.



His prodest theodoriton, hierapicra, & maxime pilulę, de hermodactylis,olera calida,& dissolutiua,pręcedẽtibus balneis salsis & dissolutiuis,& nitrosis, prodest & diahermis,& diatrionpipereon,& dianacardum.

De lethargia. *Cap.* VII.



Haec passio ex frigidis est humoribus in puppi cerebri existentibus. His autẽ conueniunt calida & sicca. Conuenientius autẽ est omnibus theodoriton anacardon,uel castoreũ tẽperatũ cũ melle, & quotidie sumãtur pilulę cochię,uel hę: Rec. agarici,colocynthæ,turbith, aloës,ana.drach.5.masstichis,zingiberis,anisi,cassię,cinnamomi,spicæ, gariophylli,añ.drach.1.& s.fac pilulę,& da drach.ʒ.cũ calida. Vngatͬ puppis cerebri,purgatione pręcedẽte: Rec. euphorbij, pyrethri,sinapis,asphodilli, castorei,piperis longi, æquali põdere, tẽpera cũ succo rutę,ita quod succus sit, septies tantum: olei uero medietas, coque usq; ad cõsumptionem succi. Vtantur adriano, sine opio, uel diatrionpipereon. Quotidie insuffletur in nares puluis castorei, quod solum huic passioni sufficit bibendo,& insufflando in nares. Ponantur uentosę in occipitio sine scarificatione.

De phrenesi. *Cap.* VII.

Hanc passionem uniuersaliter curabis,si uirtus & ætas & tẽpus permiserint cum phlebotomia de cephalica uena,capite raso. Si uigilię adsunt,hæc apponantur: Recipe castorei,hyoscyami,seminis lactucę,singulorum pondus 1.opij,tertia pars, omnia temperẽtur cum lacte mulieris,& oleo tepefacto, uel cum diacodion,& cum panno ponatur per totum caput. Si calor est acutus,infusus pãnus subtilissimus sit & uetus in oleo rosato,uel uiolato, aceto,succo solatri,lacte mulieris,quod sæpe fiat.

Scarificentur circa crura. Si autẽ fuerit stipticus,fac clystere cum aqua in qua coquantur furfur, cum succo bletę, oleo uiolato,aut accipiat apozema prunorum, tamarindi,uiolę,cassięfistulæ.

De ophthalmia. Cap. IX.



I patiuntur oculi ex ſanguine, ſanguinẽ de uena capitis minue. Deinde purgabis cũ triphera præſcripta, uel quod melius eſt, hoc cathartico: Rec. mirobalani, citrini mundati, unc. 2. indi, unc. s. terãtur minutatim, deinde aqua feruens pondere unius libræ, ſuperfundatur mane, atq; die ac nocte, cooperto uaſe. Mane calefactis manibusq; fricatis, & cum panno colatis, colaturã bibatur, ieiunetq; uſq; ad ſextam horam diei. Aliud preciosius omnibus: Rec. mirobalani citrini mundati, unc. 4. chebuli mũdati, unc. 2. terãtur & temperentur cum ſirupo iſto: Recipe ſacchari lib. 2. ſucci fœniculi lib. 1. aquę roſeæ lib. s. fac ſirupũ. Purgato capite, mittatur in oculis & mane & ſero lac mulieris, aqua roſata, albumen oui, uel lac mulieris cum aliquanto croco cocto. Succus rutę cum puluere cymini, & albumine oui, ſanguinem ab oculo penitus excludit. Hęc proſunt oculis, ex ſanguine uel cholera rubea infirmitantibus. Si uero ex cholera nigra, uel phlegmate, purgentur cum hierapicra, ponantur in oculo hoc: Acetum forte, mittatur in ęreo uaſe, feruens cum fruſtis aliquantulis mirobalanorum citrinorum. Quo dimiſſo donec uas uiride fiat, eiecto aceto uiride accipiatur, & ſiccetur & miſceatur cũ puluere, ſimiliter & zingibere, & in oculo mittatur. De uiridi tamen ſint 4. partes, & de illis duabus una. Si autem intrinſecus ſit defectus, mitte in oculo quotidie iſtud: Maligranati dulcis, & acetoſi ſuccus, cũ tantundẽ mellis deſpumati in ſole ponat̃ diebus 20. quotidieq; moueatur, uſque dum in mellis ſpiſſitudinem redigatur. Deinde cum penna in oculum mittatur. Sed unde melius ſit, addatur his fel piſcium, uel uolatiliũ ex carne uiuentiũ. Aliud, Accipe agreſtam, & ſuccum rhamni, & ſuccum fœniculi, & mitte eos in calamos, & cooperiãtur cum paſta, & in furno mittantur. Deinde fracto calamo, quod intus reperitur, in oculo mittatur mixtũ cum tertia parte antimonij, uel fac pilulas, de his omnibus ſuperioribus, cum lycio, & ſucco fœniculi tẽperatis. Diſſolue unam & duas cum almine oui, uel lacte fœmineo, & in oculum mitte. Si pannus ſit in oculo, ſanatur appoſito hoc puluere: Limatura æris tẽperata ſepties cũ aceto, & ſepties exiccata ad ſolẽ, immiſceatur cũ tantundẽ pulueris cochlearũ incenſarum, mittaturq; in oculo cũ albumine oui. Aliud: Stercus corui, uel uaccę nigrę, puluis cochlearũ incenſarũ, limatura ęris ſuperiori modo præparata, lycij, piperis longi, corticis ouorũ, aloës, myrrhę, piperis albi, ęquali pondere, tẽpera cũ ſucco rhamni, uel cũ lacte mulieris, fac pilulas mittẽdas in oculo.

De diminutione auditus. Cap. X.



I auditus mi nuatur aure non patiente, & contingat ex apoplexia, uel acutiſſima febre, impoſſibile eſt ut curetur. Si autẽ aliter contingit, monſtratur quod ſit ex paſſione cerebri, uel neruorũ eius.

Si tamen

Si tamen ex plenitudine cōtingunt, purga illud cū picra, uel cū cochijs pilulis. ponatꝰ in aures muscellinū, cū grosso, quod fluit de anguillis dum assantur, uel illud cum oleo de nucleis persicorū facto. Fumigetur auris cū fumo aquę in qua cocta sunt frondes lauri, menta, absinthiū, melilotus, nepita, fœniculū. Si sonus sit in aure, purgato capite cū picra, & theodoron, mitte in aurē oleū uiolatū, uel rosatū, in quo cocta sint anisum, cyminū, castoreū, coletur, & calidū mittatꝰ. Si dolorē patiunꝰ, & hoc ex calore, mittatꝰ in eis oleū rosatū, cū lacte mulieris, & albumine oui, & ut statim dolor cessauerit addatꝰ aliquātululum opij. Si autē ex frigore patiunꝰ, inijce oleum calidū, rutaceū, uel laurinum, in quo cocta sunt, anisum, castoreū, spica, & similia, uel istud: Rec. croci, castorei, myrrhę lytij, aloēs, tēpera cum melle, resoluatꝰq; cū oleo uiolato, mittatur in aurē calidum, aurisq; cum lana oppiletur. Idem facit ruta, cum cymino, & lacte mulieris. Si aūt dolor sit maximus, lytiū cum opio, & lacte mulieris, uel opium, & castoreū, cum sapa. Si autē putredo sit in aure, mitte in aurem acetum, in quo cocta sunt crocus, alumen, & myrrha.

De angina. Cap. XI.

IN angina primo succurre cū phlebotomia de uena cephalica, deinde clysterizentꝰ, postea gargarizent ptisanā, uel aquā furfuris, in qua cocta sunt ficus, liquiricia, & hysopus, appone circa collum pultes, prius inuncto eo de butyro. Da ei diahirūdinis, quod proprium est huius passionis. Da ei caninum stercus, cum ptisana, uel inungatꝰ extra cū melle. Cochleæ tritę, & collo appositæ super omnia prosunt, illę maxime, quę in salicibus, uel in alijs arboribus inueniuntur.

De paßione oris. Cap. XII.

SI enim fractus est os, uel calorē habeat, diamoron prodest: R. succi merorū acerborū partes 2. mellis, 1. coquātur ad cōsuptionem succi, & teneantur in ore. Aliud utile: Rec. succi mororum agrestium acerbarū, lib. 2. balaustię, liquiricię, ana. unc. 1. & s. coquantur ad medietatem. Deinde colatis, adde melle, & calidum gargarizent.

De dolore dentium. Cap. XIII.

SI dens doleat, & sit integer, accipiat ęger theodorū cum scāmonio. Deinde teneat in ore uinū, in quo cocta sunt myrtus, balaustia, ponatur in dentē galbanū, cum myrrha & opio. Si propter frigus doleat, gargarizēt uinū, in quo cocta sunt balaustia, rosa, myrtus, pyrethrū, hyoscyamus, & semina ceparū. Si uero dens moueatꝰ gargarizato aceto, & uino, in quibus supradicta sunt cocta bis, excepto pyrethro & seminibus ceparum, pone hūc puluerē super dentes: Rec. mastichis, balaustię, boli, sanguinis draconis, ęquale pondus, gallarū præparatarū tan-

tundem. Gallæ mittantur in aceto feruenti die ac nocte, deinde assentur, & de prædictis accipiatur pondus æquale mitte super gingiuas.

De nigredine dentium. Cap. XIIII.

PVluis clarificans nigros dentes, & odorem ori præstans, dentes confortans. Rec. gallarum prædicto modo præparatarum balaustiæ, aluminis, nitri, corticis maligranati, cornu ceruini incensi, piperis albi, galię, cyperi, añ. drach. 2. fac puluerẽ, & fricabis dẽtes.

De tussi. Cap. XV.

TVssis si sit ex humoribus calidis, qđ ostenditur ex calore, siti, urina, pulsu mobili, macie, & maxime quia qđ expuitur, est subtile, & habẽt fastidiũ. Dabis diapapaueris in antidotario scripti, cum sirupo de liquiricia, uel cum ptisana. Si autẽ fuerit ex frigiditate dabis diabutyrũ, uel diapipereon, uel hoc quod melius est omnibus. Rec. ireos, ameos, ana. unc. 2. prassij, pulegij, calamenthi, ficus, scillæ, hysopi, nuclei pinearum, ana. unc. 1. & s. fœnugræci, unc. s. Contundantur, & in aqua die ac nocte, infusa coquãtur sufficienter, & colentur. Deinde iterum coquantur, cum tantundẽ mellis, usq; ad cõsumptionem aquę. Deinde iterũ temperẽtur cum puluere, qui recipit liquiritię, unc. 2. succi liquiritię, dragaganti, gummi arabici, amyli, ana. unc. 1. anisi, seminis fœniculi, ireos, ameos, ana. unc. s. Seminis citroli, cucumeris, cucurbitæ, ana. drach. 5. Da mane & sero, cum uino, aut ptisana.

De hæmophthoycis. Cap. XVI.

HIs primitus sanguinẽ minue. Deinde dabis hoc: Rec. libani, unc. 2. amyli, drach. 4. symphyti, drach. 8. dragagãti, boli, ana. drach. 7. sanguinis draconis, opij. ana. drach. 2. rosę. drach. 5. tempera cũ diacodion, uel mellicrato, in quo coctus est hysopus, iris, & liquiritia, uel cum sirupo myrtino, & succo arnoglossæ.

De empyicis. Cap. XVII.

EMpyicus si febrim patiatur, & maxime si pręcedẽte sanguine, empyica apparent, malum est, & peius, nisi cito sanies excludatur, in phthisim enim cõuertitur. Cum igitur purgetur, sumãt uel diapapaueris, uel electuariũ istud: Recipe. fœnugræci, liquiritiæ, seminis lini assati, amygdali, prassij, ana. unc. 1. dragaganti, gũmi, ana. unc. 1. & s. pyrethri, corticis radicis lauri, ana. unc. s. mel. Da mane & sero cum ptisana cocta, & cum liquiritia, uel cum melicrato, in quo cocta sunt hysopus, iris, & liquiritia. Cataplasmentur cum farina hordei, & ficubus, & radicibus euisci.

De phthisi. Cap. XVIII.


Hthisis est uulnus in pulmone, uel cõsumptio subſtãtialis humiditatis, & corpus nutrientis, quę si sit cum febre, & maxime typica, peſſimũ signum est. Est igitur peſſima si de rheumate oritur. Si febrem habeant, sumant trochiscos de spodio cum ptisana. Dięta frigida utantur, sirupo de liquiricia, uel de iuiubis. Sumant hoc electuarium illis ualde aptum: Rec. seminis cucumeris, melonis, cucurbitę, añ. unc. 1. lactucæ, uiolæ, liquiritię, & ſucci eius, seminis papaueris albi, & amyli, dragagãti, añ. unc. 2. dragagantũ infunde in aqua, in qua coquat, unc. 1. psillij. Aqua uero sit librarũ pondere 5. uel 4. Deinde mollificato dragaganto, & bene trito, addantur cętera, & piſtẽtur & tẽperentur cum sirupo cocto cum aqua ubi cocta sunt liquiritia, & dragagãtum, & psylliũ. Mane & uespere sumatur in modũ nucis cum ptisana prędicta. Si non habes sirupũ, temperentur cum melle, cocto cum aqua, in qua cocta sunt liquiritia, dragagantũ, psyllium, & hoc in duplici uase. Bolum tritum, & sępe cum liquiritia datum, uehemẽter prodest, maxime etiam cum succo arnoglossæ. Caue ne ueniant ad solutionem. Quod si uenerint, dabis hunc puluerẽ: Rec. boli, carabæ, seminis myrtę aſſi, coralli, amyli, spodij, hęmatitis, ana. unc. 1. gummi arabici, succi liquiriciæ, añ. unc. 1. & s. cãcri incẽsi, seminis portulacę, ana. unc. 2. tempera cum succo arnoglossę, uel diacodion, trochisci sint, drach. 1. & s. Quod si phthisicus nondum ad febrem uenerit, nec cum rheumate sit, curat, sumpto diapapauere quotidie cum ptisana suprascripta.

De asmate. Cap. XIX.


Smaticus si sine febre sit, & nõ ex rheumate poteſt curari, cũ diasulphure & oxymelle scillitico. Aliud leuius: Succus scillę cũ tantũdem mellis ad spiſſitudinẽ cũ oxymelle scyllitico sumptus, sanat asmaticos. Aliud: Scillę aſſę, enulę, sulphuris, añ. unc. 1. auripigmẽti, drach. 1. tẽpera cum oxymelle scillitico, & da in modũ castaneę cũ calida. Si aũt hæc paſſio sit cum febre, periculosa est: dabis tamen diapapaueris cum ptisana.

De pleuresi. Cap. XX.


I dolor ascẽderit usq; ad iugulum phlebotomẽtur: Si uero ad hypochondriã descẽderit da suaue laxatiuum, cum manna & casſiafiſtula, & uiola, & da ptisanam in qua cocta sit, polipodiũ, & seminis urticæ. Loco doloroso appone uentosas, uel uitreum aqua calida plenũ, uel appone spongiã etiam loco dolenti, infusam in aqua in qua cocta est uiola, hordeũ, & radix maluæ. Quotidie, mane, meridie & uespere sumãt hęc: Rec. liquiritię & succi eius, amyli, dragaganti, gummi arabici, seminis citroli, melonis, cucurbitæ, æquali pondere, temperentur cum sirupo uiolato, uel cum melle uiolato, uel non temperẽtur. Sed puluis detur cum ptisana, pondere, drach. 2.

De cardiaca. Cap. XXI.


Ardiaca si sit cũ melãcholica mixta, quod scitur ex tristitia, suspicione, planctu, & somnis, & morosis, purgabis ęgrũ cum sero caprino, in quo 2. unc. mirobalanorũ citrinorũ mundatorum, & 1. unc. epithymi, sunt missæ die ac nocte. Deinde dabis ei amarã muscatã. Si autẽ sit melancholica & sine calore, da ei hoc: R. galangę, spicę, cinnamomi, zingiberis, zedoarij, liquiricię, styracis, rosę, uiolę, gariophylli, birãtię, añ. unc. 1. eboris, unc. 5. ossis de corde cerui, ana.. drach. 1. musci, anisi, croci, ana. drach. 1. ligni aloës, unc. 4. rheũ, unc. 2. sandali utriusq; ana. drach. 1. Da mane, meridie & sero, in modũ auellanæ, cũ uino, uel hoc: Rec. cinnamomi, croci, mastichis, myrrhę, dragaganti, añ. s. olibani, unc. 1. Si aũt passio sit cũ calore, da diarhodon, in quo mittat̃ musci, drach. s. cũ sirupo de ligno aloës.

De dolore stomachi. Cap. XXII.

SI dolor sit in stomacho ex frigidis humoribus, uel ex grossa uentositate, quod scitur urina, expulsu, & frigiditate extremitatũ, & sitis ablatione, da picrã cum parua scãmonij portiũcula, uel dabis multã de ea quantitatẽ quotidie sine scãmonio. Dabis philoniũ, persicũ, decoquãtur in uino albo, cyminũ, anisum, carpobalsamũ. Da ei diacyminũ, uel diatrionpipereon, quę propria sunt in hac passione. Si autẽ passio sit cũ calore, uel propter cholerã, purgabis eum cum mirobalanorũ citrinorũ cortice, apozemate ita facto. Rec. mirobalani citrini, unc. 2. absinthij, drach. s. capilli ueneris drach. 4. iuiubę numero 20. ponantur in aqua die, ac nocte: deinde cum manibus fricata, colentur, & colatura bibatur. Da ei quotidie tripherã nostrã.

De defectione appetitus. Cap. XXIII.

SI appetitus deficiat ex simplici calore, solus sirupus rosaceus sufficit, uel diarhodon. Si aũt sit cũ cholera, purgabis cholerã, uel per uomitũ, si cõfert, & tẽpus sit aptũ, & hoc sit ei in usu. Vomitus ita fiat: Seminis atriplicis, unc. 1. & s. contunde, & in panno raro pone, & in aqua calida frica. Humor uero lacteus qui exprimitur, colligatur, & cũ sirupo acetoso potetur mensura quatuor digitorum. Si nõ est sirupus acetosus, fiat oxymelle. Si aũt appetitus deficiat ex uiscoso phlegmate: similiter da uomitũ cum oxymelle, in quo distemperetur, drach. 1. elacterij. Dabis ei deinde diacitoniten in antidoto nostro scriptum, uel diamastichen, uel diagalangam, uel dianisum: prodest quoq; fastidio, quocũq; modo fit, si accipiatur quotidie diarhodon, mixtum cum diacitoniten, & melle rosaceo, cum triphera nostra.

De mala digestione. Cap. XXIIII.

SI digestio sit debilis ex causa caloris, quod de signis præcedẽtibus scitur, da ei diaporica frigida, cũ diarhodon mixtũ. Si inde materia cholerica sit in stomacho, purgabis. Da ei sirupum absinthiũ cum diaromate, & diarhodon. Si autem sit propter phlegma purgato phlegmate, da ei diaporicam calidam cum diacitoniten.

De colica

De colica paßione. Cap. XXV.



Olicam sanabis ita: Si ex humore sit frigido, uel ex grossa uentositate, cum picr a, uel pilulis cochijs. Deinde dabis philonium cum uino in quo cyminũ, anisum, & ruta sint cocta, da ei diacyminum. Caueant legumina, fructus, caseum, & omnia uentosa, da ei diacalamenthum, uel tripheram magnam.

De tortura uentris. Cap. XXVI.



Orturam uentris, quocunq; modo sit, sanat puluis iste, qui recipit acori, carpobalsami, ęquale pondus, da drach. 3. cum calida. Diatesseron quoq; ualde apertum & probatum est. Aliud: Recipe acori, castorei, carpobalsami, carui, baccarum lauri, æquale pondus, da drach. 1. & s. cum calida.

De dysenteria. Cap. XXVII.



Ysenteria quocũq; modo fit, curat trochiscis diacoralli, uel trochiscis de balaustia, uel da diamyrtinũ, cũ sirupo myrtino, uel quod melius est cum diacodion, uel quod melius est omnibus confectibus contra solutionẽ cum succo arnoglossæ. Electuarium stringens sanguinem superius, uel inferius exeuntem; Rec. gariophylli, macis, coralli, seminis papaueris, añ. drach. 5. cinnamomi, croci, boli, hyoscyami, ana. drach. 4. dragaganti, sanguinis draconis, acatię, opij, cardami in aceto infusi & assi, ana. drach. 2. spodij, amomi, seminis maluę, seminis quinquenniuę, assorum, ana. drach. 3. camphorę, scrup. 1. tempera cum diacodion. Da in modum nucis cum aqua pluuiali, uel succo quinquẽniuæ.

De lyenteria. Cap. XXVIII.



Yenteria est, cum cibus quo modo accipitur, ita emittitur inferius, & hoc fit uel culpa digestiuę, uel culpa cõtentiuę, uel utriusq;, uel propter phlegma acetosum, uel propter uulnus in stomacho. Si sit ex defectione digestiuę, quod scit si cibus 4. uel 5. horis in stomacho moretur, deinde crudus egrediatur, minue cibum, & da subtiliata & leuia, sicut farra assa prius, deinde cocta, cũ aqua myrtillorũ, uel cũ aqua mespillorũ, & pirorũ stipticorũ, uel quod melius est, cũ aqua sumac. Da ei sirupũ ita factũ: Rec. succi citoniorũ, mespilorũ, pirorũ stipticorum, & myrtillorũ, agrestis pastinacæ, uel aceti, ęquale pondus, coquãtur ad tertiã, deinde excoquãtur saccharo, uel cum melle despumato, in duplici uase. Da cũ puluere isto: Recipe boli, sanguinis draconis, coralli, macis, sumac, balaustiæ, spodij, añ. unc. 1. ligni aloës, mastichis, spicę, gariophylli, añ. drach. 1. Si aũt lienteria sit ex defectione uirtutis cõtentiuę quod scitur si statim cibus ut accipiatur, emittatur, omnino immutatus, nec secundum colorem, nec secundũ odorem, & da diacodion, cum præscripto sirupo, uel cum aqua myrtillorum coctum. Da ei uitella ouorum in aceto coctorum, deinde assatorum. Da ei hoc quod est contra dolorem uentris & solutionem, & tussim.

Recipe

Rec. castorei, storacis, opij, hyoscyami, croci, balaustię, ęquale pondus, tempera cum succo arnoglossæ, fac pilulas in modũ orobi, da 5. uel 7. cum prędictis sirupis, uel cum succo quinquenniuæ. Si uero sit lienteria propter phlegma acetosum, uel uiscosum, quod scitur quod habebit pondus, ructus acetosos, & cum his quę egerũtur, phlegma obuolutũ apparet, da eis diacodion, uel diamyrtinũ, & tripherã de ferrugine, quicquid bibit, uel manducet totũ sit mixtum uel coctum cum aqua in qua ferrum extinguitur. Si autẽ sit propter uulnera in stomacho, quod percipitur statim cũ cibus accipit, dolor fit enim in stomacho, da ei trochiscos de spodio, uel puluere, qui recipit boli, coralli, gũmi arabici, ana. drach. 6. acacię, sanguinis draconis, añ. drach. 2. Da drach. 1. & s. cũ sirupis prędictis, uel cum succo quinquenniuę, pone emplastrum super uentrẽ istud: fermentũ in aceto solutũ, coquatur ad ignem, donec inspissetur. Deinde sparge insuper puluerẽ boli, coralli, mastichis, sanguinis draconis, & balaustię, & uentri superpone.

De uomitu. Cap. XXIX.

VOmitus quocũq; modo sit, reprimit istud: R. anisi, drach. 2. mastichis, drach. 1. zingiberis, drach. s. da drach. 3. & s. cũ succo coctanorũ, & succo uuæ acerbæ, uel cũ aqua rosata. Diaphorica prodest ei. Apponat in stomacho cataplasma factũ de sandalis, farina hordei, & aqua rosata, uel cũ succo solatri. Aliud optimũ ad omnem subuersionẽ stomachi: Rec. succi granatorũ acetosorũ, unc. 3. succi mentæ, unc. 1. succi uuę acerbę, unc. 1. sacchari, uel mellis lib. 1. & s. coque sufficiẽter, in modum electuarij. Da in modum castaneæ cum sirupo myrtino.

De singultu. Cap. XXX.

SIngultus si sit ex inanitione, quod scitur interrogatione infirmi, sicut si pręcedat uomitus, uel magnus solũmodo, & fluxus sanguis nimius, uel acuta febris cum febre, maxime periculosus est. Huic tamen danda est aqua rosata cum psyllio, uel succus solatri cum psyllio, aut succus portulacæ, uel cucumeris palestini, uel citroli cũ psyllio, uel oleo uiolato. Si autẽ sit de plenitudine, sicut si contingat in eo qui utitur multo cibo & potu, & quieto somno, & qui negligentiã mundificationis uel purgationis uentris habet, da illi uomitũ cum aqua calida & oxymelle: da ei cymini, anisi, apij, ameos, ęquale pondus, castorei tantundem. da ei drach. 1. cum succo mentę, uel cum uino optimo.

De lumbricis. Cap. XXXI.

LVmbricos occidũt absinthium, abrotonũ, lupini farina, & omnia amara. Antidotum ad hoc ualens: Rec. diagridij, colocynthę, aristolochiæ rotundæ, & longæ, & baccarum lauri, olei laurini, ana. unc. 1.

unc.1.nitri,salis amoniaci,git,gētianę,nigellę,canabis seminis,cornu cerui ni,añ.drach.2.mellis,& lactis tithymali quantum sufficit,Da drach.3. cum decoctione foliorū persici. Da hierapicrā, uel theodoton. Antidotū aliud ad occidendos lumbricos,& serpentes: Rec. lupini farinę,olei laurini,fellis taurini,pone in umbilico.

De hæmorrhoidibus. Cap. XXXII.

HAemorrhoides nisi sanguinē emittatur,incidatur uena brachij, ponatur uentosa,caudæ in extremo,scilicet intra nates,ponantur sanguisugæ super hęmorrhoides. Vtilissimū est ad has triphera cū ferrugine,& nostra triphera cum aqua in qua extinguitur ferrū candēs,puluis plūbi super aspergat,cū ferrugine, & puluis aloēs. Si dolor sit nimius, cataplasmabis locū cū uitello oui asso, tēperato cū oleo rosaceo, uel uiolaceo, & aliquāto uino albo,uel panis mūdi micā tritam, & coctā in aqua,superpone mixtā cum uitello asso,& oleo rosaceo uel uiolaceo,& aliquāto uino. Aliud: Si sit pruritus in ano, cimoleam appones cum lithargyro, & oleo rosaceo. Si fissurę sint in ano,uel in uentre, appone linteoli cōbusti cinerē, amylo distemperato cum succo foliorū oliuæ,hoc etiam prodest fissuris,& putredini ueteri. Si uero hęmorrhoides sint interius,da sępe tripherā nostrā. Si autem sunt foras,appone hęc,stercus pulli, mel,saponē,cepas maiores,id est,scillas tere & adpone. Aliud ad omnes ficus sanandos: Sulphuris,drach.3.piperis grana 27.tere & coque cū 2. lib. uini ad medietatē, & da quotidie calicē 1.

De paßione epatis. Cap. XXXIII.


SI patiatur epar ex calore,quod signat color citrinus faciei,sitis, urina crocea,pulsus spissus,dolor lateris dextri, & similia. Primitus incidatur epatica uena,uel basilica epatis. Deinde sumatur triasandali,uel diarhodi cū sirupo rosaceo,uel quod melius est cum succo solatri, uel succo scariolæ, uel quod melius est, sumat trochiscos de cāphora,uel de rosis cum supradictis. Si autem oppilatio sit in epate, & tamē cum calore,quod ostendit tumor faciei, & maxime inferiorū palpebrarū, & grauitas lateris dextri, & urina spissa, si sit sanguis in ea, uel ignea, nō adeò spissa,sed nimis clara: si sit cholera in ea, minuito sanguine, purget uēter inferius cū clystere, & cū mirobalanis, mūdatis citrinis,pondere,unc. 2.& tamarindis,unc.2.uiolis, unc.1.prunis,20. pruna cū uiolis coquātur in aqua,usq; dum aqua ad hoc eueniat,ut sit quasi lib.1.colet, & in ipsa colatura calefacta mittātur mirobalani, citrini mūdi,& tamarindi, unc. 2. uiolarū unc.1. prunæ, 20. in eaq; maneatur die ac nocte. Mane calefacta aqua & mirobalanis cum manibus fricatis & colatis,ipsa aqua bibatur. Ieiunetq; usque ad competentem horam patiens. Si autem oppilatio sit epatis, de frigido humore,quod ostendit liuor faciei, & maxime labrorum, ablatio sitis,

albedo

albedo urinę, grauitas in coxis, pigritia, & similia: da picram cum mirobala nis citrinis, & apozemate radicis, & seminis fœniculi, & da serum caprinũ, cũ apozemate de mirobalanis, superiori modo præparatis. Deinde da dialacca, uel quod melius est diarheum barbarũ, uel trochiscos de berberis, cum apozemate radicis, & seminis fœniculi, apij, petroselini, spicę, squinanti, accipe calcitheos, lib. 2. & folia salicis, & nucis, & saliuæ, unc. 2. & piperis, zingiberis, añ. unc. 1. zedoarij, garyophilli, ana. drach. 2. terantur, & perfectissime cribrentur, & tẽperentur cum tantundem mellis cocti, quantũ & uini, & coquãtur rudi olla, & in omni cibo utãtur. Caueatur cœnã, & grossos cibos.

De ictcritia. Cap. XXXIIII.



Cteritia si sit cũ calore, da catharcticũ de mirobalanis, & cum oxysaccharo, da sirupum de fumulo, cum triasandalis, uel trochiscis de sandalis, & cum succo solatri da uomitum. Quæq́ superius sunt dicta ad euacuandã cholerã. Si non sit cum calore, & hic percipitur, quia color est cum nigredine mixtus, da picrã cum triphera nostra, mixtam cum scammonio. Da unc. 2. succi cyclaminis, uel pillulę recipiẽtes aloẽs, colocynthæ, absinthij, scãmonij, mirobalani citrini, ęquale cum succo absinthij temperatas.

De hydropisi. Cap. XXXV.



Ydropisis si sit sine febre, & non longissimi temporis, sanari potest. Si sit cum febre periculosa est, purgatur cũ sero priori modo dicto. Vtantur diarhodon cum solatri succo. Cibus eius sit solatrum coctũ, & crudũ, & subtiles cibi cum oxysaccharo, trochisci de camphora. Si autem non sit de calore, uel sit cum pauco, da diacostum cum sirupo scillæ, ut dialacca, uel hydrogogum, cum sirupo scillitico.

De paßione splenis. Cap. XXXVI.



Plen si induratur, & sit cum calore, impossibile ut sanetur. Maxime si duricies iuncta sit cum epate, & tussis existat. Si autem nec calor sit multus, nec duricies maxima, sufficiuntur trochisci, uel de berberis, uel diacostũ, uel diarhodon mixta cum aqua in qua extinguitur ferrũ candens. In qua aqua sit radix caparis, radix tamaricis, capilli ueneris, & absinthiũ. Cum picra purgetur. Minuatur uena epatica in brachio, uel in manu. Si autem non habent calorem, dato laxatiuo, da diacostum cũ prędicta aqua, & oxymelle scillitico, ponatur super splenem emplastrum factum de fermẽto, & amoniaco, & myrrha, & aceto, positis prius sanguisugis, & post uentosis. Item hoc fiat postquam sæpe data fuerit picra, uel aliud simile laxatiuum.

De nephreticis. Cap. XXXVII.


Apis si sit in renibus, uel uesica, da ei laxatiuũ de picra uel benedicta, uel pilulis istis: Recipe turbith, hermodactilis, añ. unc. 2. rheumbarbari, zingiberis, cymini, grana solis, gariophylli, costi, ana. solidum 1. scammonij, unc. 1. & s. stecados, rosæ, xyloaloës, solidos 2. fac pilulæ cum sirupo, uel succo fœniculi, da 7. Aliud melius quod recipit grana solis, petræ lucubi, ana. drach. 2. gariophylli, saxifragę, piperis longi & nigri, zingiberis, opij, cinnamomi, croci, anisi, xyloaloës, spicę, calami aromatici, stecados, ana. drach. 1. & s. sacchari, unc. 2. rheũbarbari, unc. 1. Accipe hoc singulis diebus denarios 2. Addatur denarius unus scammonij, & fac pilulas cũ succo fœniculi, dabisq; mane cum uino. Daq; ei per interualla anodinũ, hoc est mitigatiuũ mox dolorẽ tollit: Recipe piperis albi, hyoscyami, añ. drach. 20. croci, opij, añ. drach. 10. euphorbij, piperis, apij, cucumeris, lapatij, ana. drach. 7. seminis coriandri, drach. 3. amygdalæ amarę, unc. 1. Si non sunt amygdalę, pone pineas, uel semen citroli, cucumeris, cucurbitę. Da mane & sero in modũ auellanę cum calida. Alij ponũt euphorbiũ, & pyrethrũ, ana. drach. 1. Da ei quotidie aquam ad bibendũ cum uino, uel sirupũ de radicibus cum melle: Rec. citroli, cucumeris, cucurbitę, seminis apij, & petroselini, ana. drach. 2. coquantur in 6. libris aquæ usq; ad tertiam. Cola & da bibere cum sirupo de radicibus, uel cũ sirupo scyllę cum melle facto, & cum antidoto prædicto.

De tumore uesicæ uel renum. Cap. XXXIIII.


Vmore, uel uulnere in uesica, uel renibus existente, febres fiunt acerrimæ, & insomnietas, alienatio, & nõ possunt mingere. Hi phlebotomentur initio de talo. Lanæ infusæ in oleo, in quo coquãtur ruta, anethũ, & radix uisci, lumbis & uentri inuoluant. Clysterizẽtur cum suaui clystere, dissolutis in eo adipe, anserino, uel gallinacio. Vngãtur cũ oleo in quo cocta sint, hysopus, myrta, crocus, & cũ lana tegantur. Hoc etiam per clystere iniectũ, tollit statim dolorẽ, mitigat febrem, & pręstat somnũ, in aqua calida deponantur. Si aũt habeãt calorẽ, ungãtur ex apozemate seminis lini, & fœnugręci mixtis cum eis hysopoceroto, & castoreo. Bibatur apozema hoc, cum puluere seminis lini, cucumeris, dragagãti, hyoscyami, papaueris albi, añ. drach. 2. amyli, drach. 4. Apozema: Recipe nuclei pini numero 20. cucumeris seminis, drach. 1. amygdalis 40. amyli, drach. 3. nardi, drach. 1. apij, drach. 2. coque in uino usq; ad medium, deinde bibat quotidie.

De sanguine exeunte per uirgam. Cap. XXXIX.


I sanguis per uirgam exierit, an de uena uesicę, uel renũ, uel membrorum à renibus, uel uesica remotorum ueniat, sic denotabis. Si urina exeat prius deinde sanguis: signũ est, quia de renibus, uel de

remotis ueniat locis. Si autem sanguis pręcedat, scias uenam in uesicam esse fractã. Si autẽ sit mixta, scias quia in lumbis est fissura. Primo muniatur epatica uena, si de longinquis partibus uenit. Si uero de uesica, uel renibus, incidatur uena super cauillã in interiori parte, uel exteriori. Deinde ne coaguletur sanguis, dabis hunc puluerem, qui liquefacit sanguinem: Recipe semen marathri, semen radicis apij, absinthij, dauci, nucis, melonis, frondiũ, rhamni, fac puluerem. Da cum lacte asinino, uel cum apozemate, de radicibus, & cicere. Da post athanasiã cum succo plantaginis, & ea quæ diximus prodesse hęmophthoycis. Cũ aut extiterit, dabis puluerẽ: Rec. carpobalsami, polij, pyretrhi, spongiæ, pulegij, seminis maluę, ozymi, id est, seminis basilicon. De his da cochleare unum cum uino. Renes & pecten si doleatur, ungãtur ex balsamo, & oleo laurino. Si apostema sit in uesica, pecten & subtus pecten est dolens. Dissuria oritur, uesica proijciet membranas quæ ulcerantur, ex ulcere, & maior dolor erit, quàm si uesica sit uulnerata. Si autem dolor sit in renibus, dolor est circa lumbos, & retro, & quasi pondus sustinent, & post aliquando cũ urina & sanguine mingit, & aliquãdo urinam tenere nequeunt. Veretro autem ulcerato pus, & sanguis sine urina redditur. Si tumor sit in renibus, uel pectine, da drach. 2. seminis lini, amyli, drach. 1. cum calida, uel melicrato. Si dolor sit circa ilia, & horripilationes, ac febres, apostema in renibus est. Si autem circa inguina & pecten est dolor maximus, apostema est in uesica, & fit dyssuria. Ex renibus non fluunt nisi saxa, sed rupto apostemate, sanguis emittitur, & multi moriũtur. His prodest lithospermatis, cucumeris, dragagãti, ana. drach. 4. amyli, drach. 1. spicæ, drach. 1. apij, drach. 5. coque in aqua & da bibere. Si sanguis egrediatur de locis supradictis, da aluminis, drach. 1. draggãti, drach. 2. gũmi, drach. 5. soluantur in sapa, & dabis bibere drach. 1. Aliud uulneribus renũ, & uesicæ, & ueretri: Rec. lini seminis, cucumeris, dragagãti, hyoscyami, papaueris albi, añ. drach. 2. amyli, drach. 4. fac trochiscos cum succo plãtaginis. His prodest diaolibanum, succus poligonij, dragagantum quoque infusum in uino, & tritum cum stipticis sirupis, sicut myrtino, adhibito tandem pulueris radicis simphyti. Frumentum crudum, manducent. Prodest eis trochiscus de sandalis albis, & de rosis, cum oxyfœnicijs.

De diabete.

HAec passio curatur dans his seminibus portulacæ, seminis agni casti, & lactucę, seminis rutę, seminis arnoglossæ, añ. drach. 2. balaustiæ, drac. 1. glandium, drach. 2. da quotidie, drach. 2. bibere cum uino albo acerbo. Idem faciunt ruta, & hyoscyamus, similiter data. Diæta sit fracta & humida, uel fracta & sicca. In renibus fractura & humida appone, sicut strignum, hyoscyamum, lactucas & similia.

De infla-

De inflatione uuluæ uel uirgæ. Cap. XL.


Vlua, uel uirga si sit inflata curãtur cũ lithargyro, plumbo usto, cerussa & oleo rosato, & aliquãto aceto. Si autẽ sint uulnera putrida, adhibe chartas cõbustas, anethũ ustum, cucurbitas ustas, cum oleo rosato & aceto temperatas. Recẽtibus & siccis uulneribus sufficiat solum aloë appositum. Si uulnera sint ualde humida, cortex pini. Si uero profunda, iunge thus ei, uel corticẽ cypressi cõbustum & temperatum cum succo plantaginis. Aliud, Rec. croci, myrrhę, lithargyri, cerussę, tẽpera cum albo oui, & aqua rosata. Hęc eadẽ prosunt uulneribus uuluæ, & testiculorũ. Si apostema sit in testiculis, fiant illa quę dicemus in sequẽtibus.

De menstruis. Cap. XLI.


Enstrua cessant propter infirmitatẽ membrorũ, aut culpa uuluę, & organorũ eius. Si sit culpa alicuius mẽbri, sicut epatis, cura in eo adhibeat, deinde in uulua, si necesse sit. Aliquãdo quoq; sanguis per mẽstrua egressurus, per mẽstrua nõ egredit. Vnde inquirẽdũ est. Aliquãdo prę nimia materia, & nimia abstinẽtia, quia paucus est sanguis, nihil est qđ natura emittat per mẽstrua. Verũ primitus de uena euacuat sanguis, quæ est supra nodũ pedis, & hoc si aliquantulũ, habẽt menstruorũ decima die post aduentũ menstruorũ, tamen uel nõ parũ sanguinis turbatur, ad hæc nihil ualet amplius, nec magis adiuuat, q̃ datum laxatiuũ, scilicet theodoriton nostrum cum scãmonio. Sumãt diamargariton, uel diamirtis. Iuuat & maxime istud, quod fit cum margaritis. Iuuat & hoc: Rec. epithymi, euphorbij, piperis, dauci, petrosilini, an̄. drach. 2. Aliud: Rec. salis amoniaci, drach. 1. piperis lõgi uel albi, an̄. unc. 1. euphorbij, unc. s. mellis da quãtum auellanę, cum apozemate faselorũ, & ciceris. Hoc enim apozema ualde ualet, hierapicra similiter ad hoc nimis ualet. Aliud probatum: Rec. diptamni, myrrhę, amoniacis, serapini, mellis. Da in modum auellanæ maioris, cum hoc apozemate. Rec. herbę aristolochię longę, gentianę, baccarũ lauri, rheũpotici, ana. drach. 2. stecados, seminis petrosilni, sauinę, calamenthi, prassij, chamędreos, polij, ana. drach. 1. dauci, squinanti, anisi, marathri, apij, ana. drach. s. ciceris, unc. 1. coque in aqua & bibe, unc. 4. Aliud uiolenter adducens menstrua. Rec. aloës, calcis uiuę, sandarachæ, euphorbij, ana. drach. 1. tẽperabis cum oleo lini, superpone cum fuste centaureã. Cẽtaurea cum malobatro, & gith, tẽperata cum succo cẽtaureę nimis prodest. Opopanax quoq; cũ gith, & lolio, & succo cyclaminis, mire prodest suppositũ. Similiter hoc agit elacterium.

De multitudine menstruorum. Cap. XLII.

SI multa sint mẽstrua, primitus de uena epatica phlebotomabis. Deinde dabis athanasiã, cum succo plantaginis, uel istud: Rec. coralli, dragagãti, ana. drach. 4. thuris, drach. 1. acacię, boli, ana. drach. 5. gũmi

arabici, mastichis, ana. drach. 1. tempera cum succo arnoglossæ, da drach. 1. cum eodẽ succo. Sedeat in aqua in qua cocta sint gallæ, balaustię, cortices castaneæ, myrtus, glandes. Ventosa mamillis apponatur. His fiat fomentum cum aceto, & uino in quo cocta sunt, galla, balaustię, cortices castaneę, myrtus, glandes. Postquam exierint de fomento, inijciatur super eam puluis boli, corallis, mastichis.

De conceptione. *Cap.* XLIII.


Vlier concipere uolens, uideat ne matrix nimis sit humerosa, nec nimis sicca, uel feruida, uel nimis frigida, seruato ordine menstrualis purgationis, nec abũdans uarijs liquoribus, nec albis, nec sanguineis, nec plurimis, uel paruis, sitq́ facilis mulier digestiõis, nec tamẽ assidua sit purgatio, & seruet corpus in tẽperie. Tẽpus aptũ est ad concipiendũ mox adueniẽte, uel declinãte purgatione, cum corpus nõ est plenũ cibis, neq́ deficiens. Vno tamen cibo nec ultra modũ nutritiuum. Incipiẽte igitur purgatione in primis est apta cõceptio. Cõmuniter, & in uiro, & in muliere corporis temperãtia adiuuat. Pingues enim minus apte ad cõcipiendũ, eo quod pudẽda non conueniunt, & parũ seminis relinquũtur. Nec ualde tenues sunt apte. Si igitur aliqua non impregnetur propter malos humores purget. Nihil adhoc utilius, q̃ theodoriton nostrum, hieraq́ picra, & diamargaritis. Hoc aũt dabis cum cognoueris menstrua in proximo uenire. Si aũt non cõceperit propter frigiditatẽ matricis, quod scitur quoniã menstrua sunt retenta, digta sint frigida, pinguis humor est matricis, stupor secundũ matricẽ, lũbos, & crura, ablatio cõcupiscentiæ ueneris, huic cõueniunt labor, & calida foẽmta, & fumi de thymiatibus, & aromatibus. Nihil aũt utilius quàm castoreũ si ei datur, & redolẽtia semina, ut cyminum, anisum, pulegiũ, thymũ. Et antidotũ istud: R. epithymũ, euphorbiũ, piper, petroselinũ, daucũ, ęqualiter fac puluerẽ, da drach. 2. uel. 1. hic uentres educit, matricẽ calefacit, & mẽstrua prouocat. Sedeat in sella, & recipiat fumũ aquę, in qua cocta sunt arthemisia, ruta, cyperũ, acorũ, & semina redolentia. Cataplasmet pecten ex eisdẽ & umbilicus. Ori uuluę apponatur id, quod fit de myrrha, ruta, galbano, castoreo, prius tamen fomẽtabis cũ aqua marina, post fomentũ. Si aũt sterilitas ex nimio calore sit, quod signat paucitas menstruorũ cum dolore existẽs, & ulceratione pudendorũ, & calore totius corporis, da quę mediocriter humectãt, & infrigident, ut lactucas, maluas, blitũ, portulacas, atriplices. Si uero proprer humiditatẽ nõ cõcipiant, signat, quia humectant in coitu, mẽstrua sunt tenuiora, & multa. His sicca fiat digta, superiora mẽbra laborẽt, & fricẽtur. Vomitũ sumãt, siccis cibis utantur, os matricis cum stipticis fortetur, cum apozemate lentisci, & myrti, rosę, balaustiæ, cimaris rubi, & gallę. Matrice autẽ sicciore existente, contraria fiant, sicut balnea, unguenta, cibi humidi, uinum tẽperatum, & paucum. Si

autem ex pinguibus humoribus nō fit cōceptio, purgētur cum theodorito nostro, & picra. Dabis quoq; superius contrariū antidotū, in quo mittitur euphorbium, piper, & similia. Cum autem emendatio facta fuerit, menstruis bene exeuntibus, cōmisceātur, cessante purgatione. Quod si uētositas cōceptionē prohibeat, his signis scitur: Inflationē habent circa matricē, his ergo primo cibus minuat. Dabis quoq; anisum, cyminū, rutā, anethum, fœniculi semē, & similia. Si aūt ex conclusione matricis fiat, aperiatur cū calidis, sicut cum apozemate in quo decoquit malua, semen lini, fœnugræcū, butyrū, oleum, & mel, & similia, uel fortioribus ut artemisia, calamentho, pulegio, chamomila. In uulua mittantur terebēthina, uel myrrha, nitrū, ficus, cassia, elacteriū, & picula. Si autē os matricis sit apertū, dięta sit stiptica, fomēta, sicut cortices granatorū, lentisci, radix rubi, mirtus, & gallę. Si uero torquet matrix, curetur cum mollitiuis. Summū omnium medicaminum ad impregnādum istud est: Rec. kebuli, mūdati, cicutę, añ. unc. 1. cassię ligneę, unc. s. rosę, mastichis, pyretri, croci, ana. unc. 4. caridis, drach. 2. & s. cardamomi, unc. s. sambuci, unc. 2. Tres unc. huius pulueris, tēperētur cū 5. unc. mellis. Quarta pars huius pulueris, misceat cū aluminis, unc. quadrāte, & pyretri, unc. quadrante, & euphorbij, unc. quadr. De his accipe unc. s, & de quarto in quartū diem ad balneū fumigiū faciat, de 6. parte, id est, de uno quadrāte & s. uel de una drach. & rediēs domū, sumat unaquaq; die cōfectionē prędictā cū melle tēperatā, in modū auellanę, & paruę castaneę, cū uino calido, & tūc suppone in uulua, frustrū lanę in melle intinctū, uel cū pauco pyretro, uel cū pyretro & muscelino, usq; ad horā coēundi. ꝓdest quoq; triphera magna.

De partu duro. Cap. XLIIII.

AD partū durum, da drach. 1. diptāni cum aqua fœnugræci. Nidus hirūdinis cum aqua lotus, & colatus, ac bibit, & fœnugræcū cum melle ꝓdest. Diamargaritū bibitū mire iuuat. Sarapinū cū aqua ciceris, uel phaseolis bibitū, & cum muscelino, ꝓbatū est. Secūdina si nō exierit, sternutatio fiat cū ellebero albo & nigro. Da apozema sauinæ, phaseoli, & ciceris enim & fœnugręci cū drach. 1. galbani, fumiget cū myrrha, galbano, uel cum oculis salsorū piscium, uel cum stercore canino, uel catino.

De ischiaticis podagricis, & artheticis. Cap. XLV.

HIs omnibus una & eadē cura conuenit, nisi quod ischiæ prodest phlebotomia si fiat supra cauillam, intus & extra. Ischiæ quoq; ꝓdest super omnia blanca, diaerinis, excepto si de calido humore fiat, quod tactu cognosceret. Cui si sic fuerit, dabis diamānis, uel purgabis cum mirobalanorū citrinorum apozemate, & cum drach. 2. turbith, & drach. 1. huiusmodi, quod ita fac: Corticis mirobalanis, citrini 2. unc. absinthij, unc. 1. uiolę uiridiū, unc. s. ponātur in aqua feruēte, pōdere li. 1. & s. & maneat die ac nocte, in uase cooperto. Mane calefactis, & cum manibus fricatis, & colatis, adde puluerē turbith, & huiusmodi exbibatur, &

non comedat patiēs, usq; ad nonā. Si aūt de frigidis sit humoribus, quod sæpius cōtingit, da blancā cum scāmonio, uel theodoriton, uel hierā picrā, uel qđ melius est pilulę de hermodactylis. Potio mirifice proficiēs podagricis, & hydropicis, & artheticis. R. hermodactylis unc. 4. cymini, scrup. 8. zingiberis, scrup 8. anisi, scrup. 2. da drach. 1. Mittant in oleo, in quo coquat caro uulpina. Vngantur ex agrippa. Benedicta quoq; potio uehemēter prodest. Diamannis pro gutta calida omni mēbrorum: R. hermod. mānę, uiolę, añ. drach. 10. diagridij, cassiæfist. ana. drach. 5. Mirobalani citrini, kebuli, indi, bellirici, emblici, cuscutę, añ. drach. 5. marathri, scariolæ, cinnam. gariophylli, spicę, añ. drach. 2. mel quantū sufficit, uel sirupi quantū sufficit: mel postq̄ fuerit dispumatū, coquat cū tantundē aquæ, in qua cocta sunt pruna, uiola, & fumulus: puluis tamē priusquā tēperetur, fricet cū oleo ros. pōdere un. 1. Stercus ciconię cū adipe porcino mixto curat podagricos, & si 40. annis hoc passi fuerit, si imponat. Si cū inflatiōe dolor fuerit, farinā fabę cocta in aqua & adipe porcino, uel radix uiola cocta cū aceto ꝑdest. Si aūt dolor sit intolerabilis, appone opij, pōdus 1. croci duplū uel triplū: tere cū lacte uaccino, uel caprino, aut mixta mica panis, & oleo rosato, unge, desup ponēs, maluas, uel betā, uel lactucā, uel opiū, & crocū cum lacte tritū, adiūcto ceroto & oleo.

De morphea. *Cap.* XLVI.


MOrphea alia alba, alia nigra, alia sanabilis, alia non. Insanabilis est illa, quę cū cutis pungitur, nō sanguinē, sed aquā emittit. Sanabilis uero si sanguinē emittat. Nigra uero curatur, accepto laxatiuo scilicet hierarufini, hierapicra, uel theodoriton. Vngat cutis cū sapore cōfecto cum nitri puluere tribus diebus cōtinuis ad solem, uel ad ignē. In quarto die lauet & fricetur cū sulphure & cū aceto, uel inungat cum nitro ita pręparato. Mittat intra in pāno, & obruatur sub carbonibus per noctē totā. Mane soluatur cum aceto, & moueat in modū unguēti, & ungatur tertio, pōst lauetur. Similiter in alba, pędicta laxatiua dentur. Antidotum ad omnē morpheam. Rec. indi, kebuli, epithymi, ana. drach. 10. turbith, agarici, sene, polipodij, ana. drach. 7. bellirici, emblici, colocynthæ, seminis fumuli, ellebori nigri, zingiberis, ana. drach. 4. scāmonij, salis gēmę, calami aromatici, cassiæ, ameos, nasturtij seminis, marathri, piperis longi, anisi, cinnamomi, añ. drach. 2. aloēs, drach. 5. Da 5. drach. cū calida, & hoc bibatur decies quinis dieb. p uices singulas intermissis, post hęc unge ex hoc. R. cōdisi, ellebori nigri corticis radicis, uel seminis, radicis caparis, uel seminis tapsiæ, añ. drach. 6 nigellę, sinapis, amygdalę marat. ana. drach. 4. anisi, ameos, pyretri, seminis caulis, ireos, uitreoli, staphisagriæ, sulphuris, ammoniaci, costi, euphorbij, scāmonij, ana. drach. 2. puluerizent, & ungant singulis diebus cū succo cauliū, uel cū aceto tēperato puluere. Idē facit sulphur, aloē, elleborū albū, & calx cū aceto tēperata. Similiter sinapata facta de seminibus radicis tritis cū aceto, Similiter puluis lupini idē facit aspsus sup morpheā inunctā ex melle.

De lepra. Cap. XLVII.


Epra difficilis est ad curãdum, & hoc ideo quia cũ cognoscitur, diu est quod corpus inuasit. In initio enim & nimis post initium nõ potest cognosci. Hanc aũt purgabis cum nostro hiera logodion: R. colocynthę, drach. 5. scillę, agarici, scãmonij, ellebori albi, & nigri, ana. drach. s. epithymi, camędreos, bdellij, aloës, ana. drach. 4. ameos, hyperici folij, polij, cassię, piperis trium granum, croci, cinnamomi, myrrhę, opopanacis, petroselini, aristolochię longę, succi absinthij, euphorbij, spicæ, amoniaci, zingiberis, ana. drach. 2. gẽtianę, stecados, añ. drach. 1. & s. da cũ scãmonio: hiera & rufini cũ scãmonio, multũ ualet leprosis. Vnguentũ ad hoc utile nimis: Apprehẽsis tribus nigris serpẽtibus, & capitibus & caudis, ad mẽsuram 4. digitorũ abiectis, media eorũ in olla noua intende, postea addat̃ sapo albus, & oleũ & in mortario tãdiu agitẽtur, donec spissetur ut mel. Expletis autẽ tribus diebus ad balneũ ducatur & lauet̃. Si autẽ adhuc aliquid infirmitatis uel animi deest patiẽti, incide caput testudinis, & sanguinẽ eius collige & ex eo loca dolẽtia unge cũ penna. Deinde fac foueam, & eum tege & pannis cooperi, intusq; accẽde ignem de uitibus, & ingrediatur patiẽs, ter in die, & exiens cooperiatur, nouo pãno, & hoc faciat biduo, & quotiens exierit & de fouea, ungatur unguento hoc. Rec. adipis porcini, uel caprini, adipis ursini, ana. unc. 5. igne solutorum, saluiæ, satureiæ, rutæ, rosmarini, absinthij, ana. manipulum, 1. puluerem herbarum omnium, in frixorio ad ignẽ, cum oleo & supradictis adipibus, fortiter agitando cõmisce, & cum bene mixta fuerint, cola per linteum, & post adhibe puluerem myrrhę, thuris, mastichis, aloës, sanguinis draconis, dragagãti, añ. drach. 2. uel 3.

De pustulis faciei. Cap. XLVIII.


Vstulæ faciei si sunt rubeę, de sanguine sunt cum cholera rubea mixto, hos igitur qui patiunt̃, purgabis prius per phlebotomiã. de uena cephalica, deinde purga hoc antidoto: R. Mirobalani, kebuli mundati, indi, & citrini mundati, sandali, albi uiolę, ana. drach. 2. rheumbarbari, galiæ, bellirici, emblici, cuscutæ, squinanti, dragagãti, mastichis, sene, turbith, agarici, ligni aloës, spicę, cassię ligneę, salis gẽmę, lazuli petrę, seminis marathri, añ. drach. 1. cinnamomi, gariophylli, añ. drach. s. tempera cum melle, da cum scammonio prodest cancro oris, & pedis, & foco, qui nascitur in aliquo mẽbro, hoc sumpto fac unguentũ: Recipe cerussę, lithargyri, ana. 5. drach. plumbi usti, drach. 2. tempera cum oleo rosaceo, & aliquanto aceto. Si aliquantulum sunt pustulæ humidiores, adde drach. 1. boli, & misce cum oleo rosato, uel succo solatri. Si autem sunt pruriginose, adde drach. s. argenti uiui, pone in occipitio uentosas sæpe. Abstineant à uino forti, allijs, aut acutis cibis, & herbis. Aliud ad uesicas quæ sunt in facie, & in alijs membris, & crepaturis maxime si sint de calore: Recipe succi radicis marathri, succi betæ, succi solatri, succi herbę uenti, ana.

unc.1.aloës,unc.5.uitella ouorũ 2.uel 3.tẽpera ut liquidũ ſit, cmu pẽna inungatur ter in die,uſq; in diẽ tertium, poſtea laua cum ſpongia, & iterũ unge.

De impetigine. Cap. XLIX.

IMpetigo,& ſerpigo,& herpes cum laxatiuo curant̃,ſcilicet hiera rufini,& maxime cũ ſirupo de fumulo,& pauca ſcãmonio, & cũ ſero caprino.Inungãtur poſtea cũ oleo de ligno quod uocat̃ cornu,uel de oleo iuniperi,uel de hoc:Rec.ceruſſę,lithargyri,nitri,tartari,ęquali põdere,aceti tertia parte,ſubacta cũ aceto,unganť ad ignẽ. Aliud probatum ad omnẽ herpetẽ,& impetiginẽ.Oleũ lentiſci,piculã,ſerapinũ,& auri pigmentum.

De ſcrofulis. Cap. L.

SCrofulę ſanãtur ſine ferro,prius accepto laxatiuo,cum potionẽ quę dicitur gratia dei,cum ſcãmonio,& nõ ſemel ſed ſępe.Deinde ſuperpone apoſtolicon, uel uſiam, uel iſtud qđ recipit picis utriuſq;,ſalis amoniacis,maſtichis.Potio ad ſcrofulas.Rec. cinnamomi,ſpicis,gariophylli,thuris,zingiberis,galan gę,rheũbarbari, ana. drach.1.ſcammonij, ſcrup.2.& s, euphorbij, duas partes uncię,cum aloës 5.parte unc.Da ſepties diuiſim. Aliud: Rec.turbith,ſcãmonij,cinnamomi, gariophylli,ſpicę,ana.drach.1.euphorbij,quantum cætera. Ad idem pone radicem nucis,& poſtea farinam fabæ,tandem & ſanguiſugas.

De lubrico fœtu. Cap. LI.

CAuſa huius paſſionis, aut eſt intrinſecus, aut extrinſecus. Si ſit intrinſecus curabit̃ cuſtoditis quibus cauſis efficit̃. Si autẽ ſit extrinſecus,& fit propter humiditatẽ coadunatã in ore uuluæ, & lubricat ob hoc,& emittitur fœtus foras.Inquire ergo,an totũ corpus ſit humoribus plenũ.Quod ſi eſt euacueť cũ his quę purgãt phlegma, ut eſt hiera,turbith,& colocyntha,& cętera.Idẽ cõpoſitionis denť pilulas, de hierapicra,& hieralogodion. Galen.Prius tamẽ dabis apozema de radicibus cum ſambuceleon,& amygdaleon ut materia ſubtilietur. Dabis & hoc:Re.fœuugręci, tribulonis,ana.manipulũ unũ,ſeminis apij,marathri, ana.drach.10.ameos, drach.5.coque in 4.lib.aquę,ad tertiã,& dabis pilulę de ſarapino tribus uicibus,ana.drach.1.& s.diamargariton.drach.1.& s.theriacã magnã. Clyſtere deſiccans humiditatẽ præfatã, ualet quoq; ad uiſcoſitatẽ uuluę, & mũdat eam.R.colocynthã unũ pomũ rccẽs. Caueť,& eiectis,q̃ in eo ſunt impleať ex ireleon,& cooperiať cũ paſta foramẽ,& cũ eadẽ quã abſtuliſti parte, & in carbones poſita,bis uel ter bulliat,deinde coleť,& clyſterizeť.Fiat & clyſtere cũ ſambuco aromatizato,& poſtea cum ſucco myrtę, & aqua in qua cocta ſunt gallę,& balauſtia,& gahon. Aliud:Recipe balſami,drach.2. theriacæ,drach.1.& s.opopanacis,drach.s. zedoaris,betonicę,ana. drach.2.caſtorei,drach.2. & s.temperentur cum balſamo, & theriaca. Da in modum auellanæ, tenendum in uulua,& de eadem da drach.1. & s. potui 5. diebus continuis.Hoc enim cõfortat fœtum & abortũ prohibet,adiuuat etiam ad concipiendum.

concipiendum. Si uero sit abortus ex uentositate, dabis hunc puluerẽ: Rec. apij, marathi, anisi, ameos, origani, calamenthi, cyperi, mentę, zedoaris, cymini. Da drach. 1. & s. cũ uino odorifero. Da diambrã, syndedicon. Puluis: Rec. apij, cymini assi, pondus 1. zingiberis, galangæ, pondus s. castoreum, quadrans, sacchari quantum de omnibus. Da drach. 3. cum odorifero uino. Elacteriũ: Recipe zedoaris, deronicæ, cardamomi, caricarum, gariophylli, ameos, apij, zingiberis, galangę, ana. drach. 3. cymini, drach. 6. castoreum, drach. s. Da drach. 1. & s. Quod si abortus ex multitudine menstruorũ, dabis carabem, terram cyprinã, spicam, cyperũ, æquali pondere. Da drach. 1. & s. cum uino stiptico & odorifero.

De apostematibus. Cap. LII.



APostemata quocunq; modo fiant, aut sunt sanguinea, aut cholerica, aut phlegmatica, aut melancholica. Si aũt sunt sanguinea, ostẽdit, rubor, tumor, calor, & humectatio, primo sanguis detrahatur, si uirtus, & cętera couenient. Deinde sumãt aquã, in qua prius pruna fuerint decocta, & colata, & ubi, unc. 2. uel 3. tamarindi fuerint dissolutę, & si necesse est misceat eis aliquantulũ scãmonij, uel da diaprunis, cũ scãmonio, uel triphera nostrã cũ diaprunis, & cum scãmonio. Ponantur frigida circa apostemata nõ super, sicut solatrũ cum oleo rosato, uel lens cum aqua scariolę, uel sandali rubei farina hordei, rosę, cum aqua rosata, uel cum solatri succo, & hoc in initio, uel augmẽto. In statu appone maturatiua, sicut uitellũ oui cũ myrra, & croco, & oleo rosato, uel uiolas, uel pultes factas de farina hordei cũ oleo coctas. Eadẽ fiant in apostemate de cholera rubea, orto, excepto quod purgetur cholera rubea cũ prunis, & tamarindis, sicut dixi, admixtis. 2. unc. mirobalani citrini mũdati. Si aũt sit de frigida materia, purgetur cum picra, uel theodoton. Deinde maturatiua appone, scilicet fermentum cum oleo, sale, & melle, pone farinam cum oleo & melle, sal cum terebenthina. Puluerem orobi cum butyro & sale.

De uulneribus. Cap. LIII.



VInera, alia plana, alia caua, alia quę nõ sunt nisi fixura tantũ. In fixura tantũ nihil aliud cõuenit, nisi puluis apponat rosę, uel myrta, uel utrũq;, & fascia circundet, uideat tamẽ ne infra uulneris labra sit puluis, uel aliquid. In ea similiter de qua sola cutis est amputata, stiptica inducant, ut galla, cortex granatorũ, lithargyrũ, testę ostreorũ ustę, radix lilij, cũ oleo rosaceo. Vulnera uero caua tantũ, & nõ fistulosa, quę humida sunt & sordida, desiccatiuis egẽt, & tamen tẽperatis, ut libano, thus, farina hordei, fabę, orobi, iris, aristolochia, lithargyrũ, & similia. Vnguentũ ad hoc ualẽs: Rec. libani, amyli, aloẽs, ana. unc. 1. Si aũt sicca sunt, desiccatiua humectetur cum oleo & cera, ita ut maius pondus de his prædicto uulneri adijciatur

Interdum

Interdū hoc medicamen adhibeatur, quod ultra modū desiccat, & carnem soluit, sicubi qui uidetur ulcus humidū, putetur esse sordidū ex imbecillitate ungueti. Vnde si uulnus cōcauatius hoc apposito uideatur, & rimę labiorū sint duriores & altiores, locus quoq; sit rubeus & inflāmatus, & mordicationem in eo sentiat ęgrotus, utere minus desiccatiuis, utere unguētum istud: Rec. cerussæ, lithargyri, ana. drach. 2. cerę, olei rosacei, ana. lib. 1. Puluis ad plagā desiccandā & celerius sanandā, & malam carnē manducandam: Recipe myrrham, thus, mastiche, colophoniam, picem, auripigmentum, aloën, bolum, gallam, gypsum, aristochiam rotundā. Aliud minus desiccans optimum: Rec. thus, picem utramq;, seuum, ceram. Alius puluis uulneribus pallidis uel calidis. Rec. lithargyrū, drach. 2. cerussę, drach. 5. cerę albę, drach. 7. olei rosati, unc. 2. Vnguentū quod prodest uulneribus, cancro, & his de quibus sanguis fluit, incensioni & cōtusioni, & malis carbūculis, qui pestilentia dicuntur, & eis quę sunt ex mala materia. Rec. adipis uetustissimi, lib. 2. olei ueteris, lib. 5. calcātos, unc. 4. Adeps tūdatur, & super ignem mittatur. Oleum cum calcāto in mortario tundatur, sicut medulla, ductaq; ad ignem moueantur donec sufficiat.

De scabie. Cap. LIIII.

SCabies si sit de incēsiuis humoribus, purgetur per phlebotomiā & per egestionem, cum eis quæ superius diximus choleram rubeam purgare, sicut sirupo de fumuli succo & colatro ubi unc. 2. mirobalanorū citrinorū corticis sint missę. Deinde fac unguentū proficiens scabiei de calore: Rec. piculę, unc. 1. lithargyri, cerussę, aā, drach. 6. argēti uiui, drach. 2. olei, & aceti quantū sufficit. Si autē scabies sit ex frigidis humoribus, sufficit sulphur cum oleo lentiscino, uel sulphur cū oleo & aceto & pauco argento uiuo. Argentum uiuum non ultra exagium unum sit.

De sanguinis fluxu ex uulnere. Cap. LV.

SI sanguis de uulnere fluat, prodest hæc medicina, quæ tripliciter fit: Rec. thus, aloën, & albumen oui. Horū autē ęquale pondus, & thuris cortices ponendi, & hoc duris corporibus est apponendum: aut thus duplū quàm aloën, poni debet. Thus uero unctuosum eligatur, quod delicatis est utile, aut de thure, plusquā aloē, sed non duplum immittatur, quod cōuenit mediocribus, tempera cum albumine oui, & cum pilulis leporis pone.

De punctura & incisione neruorum. Cap. LVI.

NEruus si pungatur, dolores, & inflationes nimiæ fiunt. Foramen igitur apertū seruetur, ubi pus egrediatur, cū oleo igitur tenui & clarissimo fomētetur, non cum stiptico. Prodest ad hoc terebenthina, Molles tamē carnes habētibus, cera cū euphorbio, senioribus tamen

addatur

addatur parũ olei. Orta uero inflatione, & neruo putrido effecto, utere cataplasmate cũ farina hordei, uel fabę coctę in aceto, & melle, ceroti, unc. 3. ceræ, drach. 4. euphorbij, unc. 1. Expedit & hoc unguentũ quod dicitur basilicon, admixto ei nitro, uel calce uiua, uel euphorbio, uel sulphure, uel in 1. lib. stercoris colũbini, mitte singulas specierũ prędictarũ. Hoc facit ad puncturã, & incisionẽ neruorũ. Si uero neruus sit discoopertus, hęc enim imponantur, quia dolorẽ generatur. Si uero neruis, & cutis sint collisa, & caro sit desuper uulnerata, cataplasmetur ex farina fabę, in oxymelle cocta. Si aũt nimius sit dolor, pix liquida cataplasmati adhibeatur. Si uero neruus lęsa cute sit illęsus, cum oleo calido fomentetur.

De combustione ignis. Cap. LVII.


Nctio ad combustionem: Recipe alumen & acetum, ana linitur, statim soluit dolorem. Fimus columbinus cum aceto idem facit.

De tumore linguæ. Cap. LVIII.


Vmor lingue non nisi ex sanguine solitus est nasci, quãuis raro ex phlegmate nascatur. Is qui fit ex sanguine, nascit ex rubore, dolore, calore, & febre, & plenitudine uenarũ, & maxime faciei. Huic primitus ex phlebotomio occurre. Deinde purgabis cũ pilulis cochijs, adiunctis mirobalanis citrinis, & scammonio, uel mensurã aliorum, uel picra cum triphera nostra, & sufficienti scãmonio. Deinde gargarizent quod scripsi in uulnere oris. Si autem sit ex phlegmate, da solum picram cum scãmonio, prodest si solatri succus in ore teneatur.

De pustulis oris. Cap. LIX.


S aliquando patitur pustulas, uulnera & calores, quæ si ex alijs sint humoribus, cognoscitur ex calore, rubore, & dolore, & aliquãdo ex nigredine, quod pessimũ est signum & periculosum. Incidatur uena cephalica in manu, uel in brachio: deinde sumpto laxatiuo, cholerã rubeã purgãte, sicut in primo & in secũdo quaternione sępe mõstrauimus. Galen. accipiatur apozema in ore tenendũ, quod sit ita: Succus morarũ acerbarum, & succus coctanorũ, & succus uuæ passę, & succus pomorũ acerborũ, uinum coctum. Cum aliquanta coquantur liquiricia, & aliquanto alumine, calidũ teneatur in ore, ter in die. Aliud ad uniuersa faucium uulnera nigra & alba: Rec. balaustię, corticis granatorum ęquale pondus, aluminis, mastichis 4. pars, fac puluerem, & desuper sparge. Aliud uulneribus faucium oris, & angině. Succi corticis. lib. 3. uini cocti, lib. 2. mellis, lib. 1. & s. myrrhæ, drach. 4. litij, aluminis, cinnamomi, ana. drach. 2. fac puluerem, & liga in panno. Deponatur in caldario, & coquatur ad spissitudinem mellis, & gargarizetur, uel ungatur. Si autẽ uulnera sint ex salso phlegmate, quod uidetur, quia dolor non est acutus, & ex calore faciei, purgantur cum picra, & sicut supra gargarizent, uel ungantur.

De tumore.

De tumore uuæ. Cap. LX.


I uero uua tumeat,& ob hoc cadat,& sit ex calidis humoribus, quod scit rubore,calore,siccitate, & ardore oris,& tumore uenarum. Primo sanguis de cephalica minuatur: deinde cholera rubea purgetur: deinde gargarizetur uinum coctum, in quo cocta sint gallę,balaustię, & rosę, sed uinum sit coctum cum succo coctanorum,& sit mixtum ęquali pondere. Aliud casui uuę: Recipe corticis nucum succi,uini cocti ęquali pondere, mellis tertiam partem,aceti sextã. coque ad spissitudinem, & gargarizetur. Idem facit gargarissmus factus cum aceto, in quo cocti sunt myrtus,glans,balaustiæ,galliæ,& cortex granatorũ. Si autem sit ex phlegmate,quod percipitur,quia dolor est lenis,& grauis,cursus phlegmatis purgetur,& deinde gargarizetur, ut suprà.

De ileo. Cap. LXI.


Olor ilei aũt ex acutis humoribus,uel fracturis. Si est ex fracturis, fac illa quæ diximus in colica. Iuuat ad hoc picra uel istud: Recipe mirobalani citrini,indi,cinnamomi,gariophylli,cardamomi,dictanni,senę,cassię,macis,ameos,apij,marathri,seminis anisi drach. 6. mastichis,drach. 2.epithymi,drach.7. scãmonij, drach. 10.turbith,drach.16.spicę,calamenthi,ana.drach.3. sacchari,drach.s. mellis quantum sufficit. Prodest ad hoc diatesseron, diacyminum, da ei pilulas istas: Recipe semen apij,anisi,fœniculi,añ.drach.2. spicę,carpobalsami,añ. drach.1.& s.piperis albi & longi, zingiberis,pyrethri, ana. drach.s. mastichis,rosæ,salis gemmę,,ana.drach.1.& s.cymini,drach.3. mellis quantum sufficit. Accipiatur cum scammonio,pro uirtute infirmi, & ętate. Si autem ileus est ex apostemate,& nil emittitur per inferiorẽ partem,sed stercus per uomitum emittitur,& urina spissa est,& rubea mortem pronũtiat, maxime si pauca sit. Si uero ex calidis & acutis humoribus,uel apostemate calido sit, prius minue basilicam,in manu,uel in brachio, si apostema est. Si autẽ non fuerit ex apostemate,da ei hoc catharticum; Rec. succi solatri cocti & colati, uel scariolæ,lib.1.& s. Mittatur in eo cassię fistulę,medullæ,unc.s.mirobalani citrini corticis,unc.2.mannę,drach.4.cõficies sic: Cortices mirobalanorum maneant, in aqua die ac nocte, exceptis manna, & cassia, quæ non nisi mane debent in ea dissolui,& colari. Tandẽ mittatur in ipsa aqua picra & triphera mensura unius nucis,mane sumatur & bibatur.

De uentositate. Cap. LXII.


Aec passio oritur calore naturali,tepido existẽte: nam uẽtositas, nec ex nimio calore,nec ex nimio frigore oritur. His prodest castoreum,cum apozemate bibitur, diaspermaton, diacyminum,

ſeminis apij, petroſelini, aniſi, fœniculi ſeminis. Puluis ad hoc ualẽs: Rec. carui, aniſi, zingiberis, cinnamomi, gariophylli, ſeminis fœniculi, zedoaris, ana. drach. 2. cymini medietatẽ. Vtere hoc puluere cum eis quæ mãducas. Abſtine à legumine, fructibus, rapis, aceto, caſeo, & ab omnibus uentoſis & groſſis cibis.

De catharticis.

QVæ ſolutionẽ prouocant multa ſunt, & alia acuta, alia minus acuta, alia quę prouocant cholerã rubeã, alia phegma, alia choleram nigram. Cholera rubea, uel hij qui leues ſunt ad purgandũ, poſſunt purgari cũ tamarindis, prunis, aloẽ, mirobalanis citrinis, uiola, caſſia fiſtula, manna, & ſimilibus. Phlegma autẽ purgetur cum agarico, turbith, cocognidio, hermodactylis, ſene, ſcammonio, euphorbio, & ſimilibus. Melancholica autẽ cum his purgãda, epitheto, petra lazuli, mirobalanis, indis, bellicis, emblicis. Si quis tamen ſcãmonio, uel aliquo abominabili laxatiuo non poteſt uti, ſumat hoc quod nimis aptũ eſt, colico dolori, inflationẽ, & ructationẽ ſtomachi confortat. Accipe unc. 5. polipodij, mũdi loti, & tritici, & piſtetur, ſuccus autem eorum in aqua hordei cocti cum diureticis rebus, mittatur, mẽſura, unc. 5. uel 4. utere cũ iure gallinę, eſula pondere 5. uel 4. drachmarũ, Cõdiſi ſimiliter facit, cum micis panis, ſed diu ſeruet. Aliud, mitte intra gallũ, cũ polipodio, & coque. Aliud charius omnibus, elleborũ albũ, immittat in aqua ubi infuſus eſt hordeũ, & hoc die ac nocte, deinde da gallo ad comedẽdũ, & maxime ueteri, poſtea occiſus coquat, cũ porris, & cũ multa aqua, & cõgelata aqua, detur ad bibendũ, hæc nobilibus & delicatis detur. Antidotũ prodeſt delicatis, & maxime phlegmaticis, & nõ digerẽtibus. Re. piperis nigri, & longi, zingiberis, ana. drach. 5. gariophylli, drach. 2. mirobalani citrini, indi, pondus duplum ſene unc. 1. Si non habes ſene, mitte duplum eſulę. Mel da in modũ caſtaneæ paruę cum uino. Electuariũ diacitoniten omnibus ſanis cõueniens, & omnibus tẽporibus. Rec. mala citonia. Coquantur, cum mala aqua donec ſolui ceperint, deinde terantur, & coquantur cum partibus tribus mellis deſpumati, deinde cocta exiſtentia, condiant cum puluere horũ gariophylli, ſpicę, ligni aloẽs, cinnamomi, maſtichis, galãgę, zingiberis, añ. drach. 2. De his dabis cũ careno uno ſcãmonij, uel uno s. cum uino. Si ſolutio ultra modum frigida de potione laxatiua, da ei hoc Rec. ameos, opij, croci, myrrhæ, thuris, ana. drach. s. uel ubi magis ſtringatur duplica pondus opij, & temperetur cum ſucco arnogloſſę, dans 5. uel 7. pilulas, cum diacodion, uel da conchulã marinã uſtã, drach. 2. cũ diacodion.

De ſynocha febre. Cap. LXIII.

SYnocha febris ex multitudine ſanguinis orit, cum ſanguis quantitatem, & qualitatẽ ſuę naturę ſupergrediens, ab ea quaſi derelictus, putrefit, ex cuius putredine febris ſynocha naſcit, id eſt, con-

tinua. Hoc autē duobus modis est, alia ex putredine sanguinis nascitur, alia uero de nō putrefacto sanguine orit. Quādo ex nō putrefacto sanguine, hęc signa habet, urina rubea est & nō putrida, nullā habēs hypostasim, nec fœtorem, clara. Vultus ęgri inflatus, uenę plenę, oculi quasi sanguinei, pulsus plenus, sapor oris dulcis, homo pilosus, crassus, niger, rubeus tēpore ueris, dięta calida, & humida. Si uero de putredine fiat, urina eius turbida, spumosa, rubicūdissima, pulsus plenus, sapor oris dulcis, pulsus maior in cōstrictione, quàm in dilatatione, & oculi tumidi, nullā habent requiē, angustia, sitis non magna, cutis quasi humida, grauitas totius corporis. Hoc & omni die melioratur, aliquādo autem peioratur quotidie, aliquando eodē modo usq; in finem manet. In primis sanguis detrahatur de uena mediana, aut epatica, dextri brachij, secūdum uirtutē, si tēpus, & ætas, & uirtus permiserint. Deinde super latus dextrū impone epithima, de succo solatri, farina hordei prius assati, & puluere rosæ, aut sandali rubei & albi, cāphorę, & aqua rosata. Mane & sero fomentabis pedes & crura in aqua calida, in qua cocta sunt uiolæ, rosæ, lactucę, maluæ, papauer, & hordeū, post fomentum, ungantur plātæ, pedum, ex oleo rosaceo. Si nō dormiūt, pannus infundatur in oleo rosaceo, & aceto, & capiti, & temporibus imponatur. Vel hoc: Rec. psyllij, unc. 1. opij, drach. 2. trito opio, adhibe psyllium, & moueatur cum pistillo, deinde mitte tantundē aceti, quod tribus digitis superemineat, & moue donec coaguletur. Iterum secūdo moueatur cum aceto ut coaguletur, adiuncto pauco oleo rosato, uel uiolato, cum panno aqua infuso, & cataplasmate ei inducto, fronti imponatur. Hoc sępius fac. Si sitis aderit, detur aqua cucurbitę, cū psyllio, uel mane accipiat de elacterio prunorū, cum sirupo acetoso, & aqua frigida, aut ex oxysœnitijs, aut succo solatri, aut ptisana. Cibus eorum sit mica panis lota, in aqua frigida, ter uel quater de condita cum saccharo pruna, mala siriaca, uuę medię maturę, mala granata, pisces aspratiles in aceto cocti. Hoc tantū in aurora & extremitate diei comedatur. Si uenter est cōstrictus, soluatur, cum electuario, & scammonea.

De synochis. Cap. LXIIII.



SYnochi ex sanguine, & cholera nascūtur, ergo phlebotomari debet, prima uel secūda die aut multū in tertia. Si masculus, de dextro brachio: Si fœmina, de sinistra, & si uenter est cōstrictus, clysterizabis ita: Cātabrę, & maluę cum oleo, & aqua coquant, & colatis per linteū utātur. Si desiderauerint balneare, permittant & utātur fomēto superiori. Cibētur succo ptisanę, & molli farræ, malis matianis, uel siriacis, & pane in aqua. Potionē rosatā quam in tertiana scribemus, sub lingua teneatur, & succum eius liquefactū trāsglutiatur. Vngamus frontē oleo rosato, epithima pręcordijs imponamus: Rec. olibani, mastichis, ana. unc. 1. croci hortulani, unc. s. uitella ouorū assatorū, prout uideatur, cum oleo ro

ſaceo,& modico aceto, confice & utere. Item oleũ roſatũ cum ſucco portu laçę,aut cucurbitę,aut berberis,pręcordijs inungimus. Detur ſuccus oryzę,uel alicę. A uino omnino abſtineant,mulſa tamen mellis attici detur.

De cauſone. Cap. LXV.


Auſonem acutiſſima febrẽ ex cholera rubea, quę non differt à tertiana acuta, quæ intra uaſa eſt, niſi quia acutior eſt, & breuior. Sitis cõtinua, lingua ſicca, in quibuſdã nigra, urina ĩgnea, pulſus uelociſſimus, uigilię, & ſyncopis. Purgẽtur cum cathartico, & non cum phlegmatico, cũ tamarindis, prunis, & caſſiafiſtula. Sed quia calor in cauſone acutior eſt, eo quod fit in ſynocha, laudo hoc dari debere: Rec. tamarindi, unc. ʒ. mittãtur in aqua melonis paleſtini die ac nocte, deinpe manibus fricati colentur, & bibantur. Si deeſt aqua illa, mittatur, in aqua prunorũ rubeorũ nigrorũ, uel in aqua ſolatri. Si ſitim habuerint, bibãt pſyllium, ter lotũ in aqua, utantur ſucco mali granati, & cucumero paleſtino. Si patiantur ardorẽ & cardianã, da cum ſupradictis ſuccis, uel aqua, trochiſcũ de cãphora, uel de ſandalis. Apponãtur in ſtomacho cataplaſmata de ſandalis rubeis, roſis, farina hordei, & aqua roſata, uel ſuccus ſemperuiuę, & portulacę, olei roſacei, ſolatri, ana. unc. 1. aceti, unc. s. farinæ hordei, unc. 2. roſæ, unc. s. ſandali, drach. ʒ. Aliud: Cum aqua roſata detur pſyllyũ, ſi ſitim habẽt maximã, & intolerabilẽ, detur aqua cucurbitę cum ſucco pſyllij, uel cum ſirupo uiolato, uel roſaceo, uel cum pſyllio, uel ſine eo. Si habent tremorẽ in corde, accipiãt aquã tamarindi, cũ pſyllio cocto cũ ſaccharo. Si tuſſim nõ habẽt, uel ſolutionẽ, da eis quod utilius eſt. Rec. pruna ſicca, mittant͛ die ac nocte, in aqua calida, & fricentur manibus. Si uenter ſit ſolutus naturaliter, uel artificialiter, & febris non minuatur, mortalis eſt.

De tertiana febre. Cap. LXVI.


Ertiana febris, alia continua, alia non cõtinua. Continua in hoc differt à cauſone, quia calor eius unoquoq; die tertio, in eadem hora qua incepit, accepit, & in 12. finitur, & calor eius quãuis uideat͛ deſcẽdiſſe, tamen manet, licet nõ fortis exiſtens, uſq; in diẽ tertiũ. In tertio uero die ad eandẽ horã incipit aſcẽdere, & manet in feruore uſq; ad 12. horã. Hęc curatur ſicut cauſon. Si uero nõ ſit cõtinua, cũ uomitu curatur facili: Rec. ſeminis atriplicis, unc. 1. & s. Tritum in raro panno miſſum, & in aqua calida mollificatur, fricetur in cipho. Lac uero quod egrędit͛, ſumatur cum ſirupo acetoſo, uel ſemẽ infundatur in aqua, in qua coctæ ſint radices cucumeris agreſtis, uel cum oxymelle, uel ſi tẽpus eſt cõtrarium, purgetur cum aqua in qua nocte & die poſitæ ſunt unc. 2. mirobalani citrini, & unc. 2. tamarindi, ſi difficilis ſit, unc. 1. & s. uel ſecũdum quod uides. Si autem febris permaneat, da rubeam. Si priores purgationes ſecundũ uomitũ facere non potueris, purgatur cum laxatiuo prunorum cum ſcammonio aut mi

robalani citrini succo, & tamarindi. Cibentur quotidie pane, & aqua, aut mi ca panis lota in aqua & saccharo. Accipiant fructus quos diximus in synocha, & dię tā supradictā, scariolā cū aceto. Cibus aūt detur tribus aut quatuor horis, ante accessionē. Omni die ante aurorā, dabis elect. de prunis, cū sirupo acetoso, aut cū succo solatri. Rubrica tertianę probata: Rec. opij, unc. 4. croci, anisi, cardamomi, storacis, hyoscyami, baccarum lauri, an̄. unc. 1. Cōfice aūt cum melle, da 2. uel 3. horis, ante accessionē, in modū fabæ cū farina, quod acceptū in intima, mox febrientē liberat. Si autē propter hoc nō liberat, & tertiana notha fuerit, & uomitu eguerit, misce mel, & acetū, quibus admisceatur semen atriplicis, drach. 3. potuiq̧; dētur. Si cōstricti fuerint, pulverem uiolæ, drach. 4. bibāt, interpolata die, cum frigida aqua, & utant hoc epithimate: Rec. farinę hordei, drach. 2. & siccæ rosę, unc. 1. sandali al. unc. s. spodij, drach. 2. cāphorę, scrup. 1. tēperentur cum succo solatri, & quasi unguento utātur, & desuper cū panno ponat. Bibant aūt quotidie succum mali granati, & mane, & post 7. dies, si urina fuerit ruffa, & turbida, & nihil superiora profuerint, balneo utētur, & fomentent ex aqua & oleo, & post fomentum phlebotomentur media uena dextri brachij. Tertiana si duplex fuerit, utātur hydrocopion cum balsamo & rubea & musa, ut potione una. Dięta utant ut suprà. Prodest & tertianę triasandali, & rosata simplex, quæ recipit rosę, unc. 4. seminis melonis, liquiritię, dragagāti, succi liquiritię, an̄. unc. 2. seminis citroli, unc. 1. croci. unc. s. mel. ros. & aquā rosatā. Cibos dabis succū oryzę, aut alicæ, ius gallę, pisces saxatiles, poma frigidissima. De oleribus, lactucas cum aceto, portulacas, solatrū. Omnes cibos frigidos, parū salitos dabis, post aquā frigidā & mulsam de rhodomelle, & si solutus fuerit, citoniū mel confectū ita: Rec. succi mali citonij, partē 1. mellis, partes 2. coque lento igne ad spissitudinē mellis, & exinde mulsam dabis. Epithima ad idem: Rec. mastichis, fœnugręcū, thus, lini semen, farinā hordei, croci ęquali pondere, trita, ita distēperent, cū uitello ouorū, & oleo rosato, qđ hoc modo cōficit: Oleū & rosas, cum humore suo, in uas uitreū simul mitte, & in puteū, aut in aquā uiuā pone per dies 20. postea sustollens inde, pone ad solē, dieb. 9. & sic in umbra repone, hoc oleū frigidissimū est. Si igneā febrē hoc oleo unxeris amputare solet. Si aūt tertiana in autūno uenerit, purgabit cū diatessarō, distēperato cū uino calido & cū rubea atq; mulsa. Cibi dādi sunt tēperati, ut far & similia, & granū bonū bene coctū, atriplices, spinachia, pisces squamosi.

De quotidiana febre. *Cap.* LXVII.


Votidiana ex phlegmate nascitur, & hęc intra uasa est, & extra uasa. Quādo est intra uasa, facit calorē continuum, sine frigore. Quæ autē extra, calorem facit cū frigore. Quando uero oritur ex phlegmate salso, calor ex eo erit maior, frigus paruum, sitis magna, & cito curatur. Quando autē fit ex acetoso, ecōtra cōtingit. Quādo

autem ex dulci phlegmate, somnus ex ea erit longus, stupor, sitis parua, urina grossa, media inter citrinũ & rubicundũ colorẽ, uultus humidus, uenæ grossæ, pigritia, sapor dulcis, & fastidiũ. Si igitur curãda, detur aliquid maxime pro materię ratione. Si acetosa contingat materia, diacostũ, uel diatrion pipereon, cum sirupo acetoso, cũ aqua diuretica facto, & cum eadẽ bibito, & hoc 4. uel 5. diebus. Deinde dabis uomitũ, si facilis sit ad uomendũ, & tempus, & uirtus cõueniunt, qui his moueatur: Rec. thapsię, partem 1. croci, partem s. cynnamomi, unc. 3. da cum oxymelle, scrup. 2.. Si deest thapsia, da electuariũ cũ oxymelle, põdus, scrup. 2. uel secundũ uirtutẽ, uel da picram cum scãmonio. Si nec sic desinit febris, da ei mulsam. Si uero fuerit ex phlegmate salso, da eis picrã mixtã cũ triphera, uel cũ diadamasceno, & scammonio, aut cũ picra & scãmonio, & sero caprino. In siti tollẽda da ei mulsam, mel rosatũ, aut sirupũ cũ calida. Quotidie mane sumãt sirupũ acetosum, aut oxymel cũ succo scariolæ aut solatri, aut cum succo fœniculi, coctis, & despumatis ante tres horas acessiõis, uel sumat de rubea in modũ fabę, cũ frigida. Diæta sint pisces saxatiles, marini, rubellę, & squamosi cocti cum aceto, cymino, cinnamomo, & pauco adipe: poma, pruna nigra & rubea, granata, pira, poma matura, uuæ duracinę, cucurbita cocta cũ cymino, & spica. Nõ comedãt nisi 6. horas ante accessionẽ. Si autẽ de phlegmate acetoso, uel sanguineo quotidia nafuerit, magnũ habebit frigus ęger, cũ pauca febre, dolorẽ in stomacho & uomitũ. Hãc itaq; curabis ita: Purgetur cum picra, uel theodoriton. Sumãt quotidie mane aut diacalamenthũ, aut theriacã magnã, aut nostram, aut mithridatũ, aut rubeã, aut adrianũ cum oxymelle scillitico, cum succo fœniculi, & apij, coctis, & despumatis, & colatis, aut oxymelle scillitico cum aqua in qua cocta sunt radices fœniculi, apij, petroselini, scariolæ, & semina eorũ. Cibi eorũ sint scariolæ, borrago, fœniculũ, lactuca, cũ eruca, pastinaca, porri cocti, ius ciceris, uinũ rubeũ, aut citrinum, aut aureum, hordeũ, far, pisces marini, petrosi, rubellæ, & squamosi, cocti cum uino, & aqua, anetho, apio, cymino. In tẽpore accessionis pedes mittantur in aqua calida, in qua cocta sunt pulegiũ laurus, & nepita, plantę pedũ fricent cum oleo, & sale, & aqua calida. In balneo sumãt rubricam cum oxymelle scillitico, & succis pręscriptis, aut aqua prędicta, aut theriacã in modũ auellanę. Si magnũ fit frigus, ungantur renes eorũ iuxta ignem, cum oleo in quo coquat semen sinapis, piper, ruta, & radix cucumeris agrestis, hoc fiat aliquantulum ante tẽpus rigoris. Vel aliud, pyrethrũ tritũ cum fortissimo uino, coque ad tertiã partẽ, & post tãtundẽ olei adde. Si sine frigore sit, detur picra sępius. Si cũ typo fuerit quotidiana, detur potio rubea mixta cum hydrotopion ante 1. horã uel 2. accessionis, postea bibant aquam frigidã. Si uero frigus magnũ fuerit, uinum uel aquam da calidã. Si hęc nõ prosunt, accipiant mulsam. Si stomachus plenus humoribus fuerit, ut uomant, detur oxymel, quod ita fit: Recipe aceti phialas 2. mellis unam, seminis radicis, rafani triti, seminis atriplicis, ana. unc. s.

coquantur ad mediũ & bibant ante accessionẽ, & ieiunẽt hora una postea. Si uero sic nõ uomuerint, accipiant aquã calidã. Cibus detur ius gallinę aut far cum oleo: hęduli dentur, phasiani, turdi, perdices, ficedulæ, aspratiles pisces assi, aut elixi, mala citonia, uuę, mala granata, uinũ leue & album. Si in ęstate acuta fuerit quodiana, & habuerint urinã turbidã ex sanguine procedentẽ, primo uel tertio die, uel usq; ad 7. mane phlebotoment. Cibus dat ptisanæ succus, qui conficitur sic ex hordeo purgato: Hordeũ purgatum missum in aqua nocte una tundatur, & ad mẽsuram unius phialę, mittat in aquæ phialas 16. & coquant cũ lento igne ad tertiã partẽ, & per linteũ colentur. Vtantur molli farre, malis syriacis, aut dulcibus amygdalis, & pane in aqua. Si quotidiana admisceat tertianę, det rubea & hydrotopion in potione unà, & utãtur. Si nõ profuerit, theriaca magna detur. Si quotidiana in tẽpore ueris fuerit, curabitur potione rubeę. In cibo accipiãt gallinas, & omnia uolatilia, uinũ albũ, & leue, far, cicer, betas, fœniculũ coctũ, pisces aspratiles. In æstate eadẽ in omnibus, obseruet curatio. In autũno si sine typo fuerit, similiter curabitur. Si aũt cum typo, uomitus prouocet ut supradictũ est, aut cum aqua calida & oleo, aut cum oxymelle simplici, ut mel, & acetũ. Et si fuerit constrictus, oxymel catharticũ dabis, quod fit ita: Mel & acetũ, & elacterij, unc. 1. hoc detur secundũ uires ægri. Cibis ut suprà utantur. Si autẽ solutus fuerit, damus cibos stipticos, & potũ similiter, ut uinũ gręcum coctum. Si uero suo tẽpore uenerit, aut cum typo, aut sine typo, primo catharticũ dabis propter phlegma deponẽdum, & omnes potiones calidas scilicet, diacalamẽthum, picrã, adrianũ, musam, athanasiã, hydrotopion, & calida. Cibos autẽ supradictos, pannos uero impone extra, oxyra croceũ mixtũ cum ceronio. Cataplasma uero quod recipit hæc: Micas panis, fel terræ, æquali pondere, cõfice cum ouo molli cocto asso, & oleo cyprino aut laurino, & pãno inductũ super uiscera impone, probatũ est. Experimentum ad quotidianas: Recipe zinziberis, unc. 2. cinnamomi, unc. 1. laureolę, unc. 5. mellis quantũ satis est.

De quartana & cura eius. Cap. LVI.


QVartana fit ex melãcholia, aut cũ frigore, aut sine frigore. Hãc calidus & acutus præcedit morbus, atq; cholericus, ut causon, uel tertiana. Aut sanguineus, ut synocha: aut phlegmaticus, ut quotidiana. Similiter & potest contingere in quotidiana, & tertiana. Vnde si hanc febrẽ cholericus morbus pręcesserit, dięta & frigidã curam dabis, cum aqua calida mixtam. Si autẽ sanguinolentus, curetur cũ eis quæ cõueniunt synocho, mixtis cum eis medicinis quæ conueniunt quartanę. Causa uero quam tertiana uel causon præcesserit, ita curabis, purgẽtur cum picra, aut cum mirobalanis citrinis, uel sero, cũ mirobalanis, & fumulo. Vtant sirupo acetoso cũ mirobalanis, uel cũ succo apij, & fœniculi, aut cũ aqua quã scripsimus in quotidiana. Si aũt quartanã nullus morbus præcesserit, in principio tribus diebus iũctis dabis theriacã magnã in modũ auellanę

cum oxymelle scillitico,& aqua quā scripsimus in quotidiana: Aut cū succo fœniculi, & apij,coctis & colatis, postea dabis laxatiuum picrā, aut theodoton,aut hieralogodion,aut drach.3.epithymi cum sero & scāmonio,drach. s.aut uomitū superius scriptū, aut uinū in quo prius infusum est elleborū, albū,drach.1. & s.Purgato corpore,fac tinam aqua plenā, in qua sunt cocta anethū,nepita,pulegiū,laurus, & absinthiū.Intret in ea sequēti die quartanę,& intus bibant theriacā magnā cū oxymelle scillitico, & succis supra scriptis,aut aqua pręfata.Si non habes theriacā magnam,da nostrā,aut diatessaron,aut adrianū,aut electuariū diatrionpipereon,aut diapyrethrum. In die accessionis nil manducēt,sed duabus horis ante tēpus accessionis intrēt balneū,& in eo accipiant theriacā magnā ut dixi,aut rubeā cū uino odorifero. Exiēs autē ungat renes cū oleo in quotidiana scripto.Si uult māducare in nocte,uel transactis 6.horis,post accessionē manducēt. Si cū typo fuerit quartana,& in æstate,ante accessionē,dabis potionē musam. Si fuerit in hyeme, utantur emplastro paulino,& potione diasyluio,& unguēto dialthęa.De cibis utant rapis coctis,porris,fatre,cicere, carne porcina, agnina, gallina,& pedibus porcinis,malis citonijs, & uino medioeri. In duplici quartana, da adrianū temperatū cū balsamo, diæta uero ut suprà. Si quartana uenerit in tēpore ueris, curabit cū potione secūdi Pauli potione, & cū musa ęnea. Vngat dorsum ex sinapi ante accessionē.Cibos damus duros & stipticos,aut ut lepores,phasianos,perdices,anates,anseres,cicer bene coctum,granum, fabas bene fractas, fœniculū,capita raparū,rutas agrestes coctas, porrū, uinū rubeū, & forte nimis.In ęstate uero curabit cum potione rubea mixta cum theriaca mundissima,& cum uino bene tēperato.Fumigiū faciamus ex spolijs serpētis,& pelle uituli marini.Vngamus autē totum corpus de unguento marciaton uiridi ante horā accessionis ad ignē donec sudet, & præterita hora accessionis,cibos damus ut suprà.In autūno curabit cum potione musæ mixta cum hydrotopion, cum uino forti tepido,& ante horam accessionis dabis aquam calidā cōditam cum pipere,cymino, ruta, & uino forti,& melle.In hyeme curabit cū potione musarū, adriano,diacalamētho, & trochiscis, qui ad quartanariū dicunt esse probati,quos in fine huius libri ponemus: petroleū etiam bibere dabis,& ungamus dorsum,& stomachū eorū, cū unguēto dialthæa. Quotidie calidam bibere dabis,&cibos pędictos.

De hemitritæis febribus. Cap. LXIX.

HEmitritęus fit ex media tertiana,& media ephemerina, & ideo grande frigus. Acredinē enim choleræ retinet phlegma. Pigritia autem phlegmatis retinet & excitat cholerā, & ideo si cōmiscеantur multas accessiones faciunt,& dicitur fractus hæmitritęus. Nam si esset integer hęmitritęus,tunc cholera & phlegma sunt ęqualia. Vno die fit una accessio, alia altero. Hi hiera purrgentur. Quod si negligatur, hydropici fient: At si cholera incendit,in synocham cōuertetur,uel le

thargiã. Amplius. Hemitriteus fit secundũ quosdã ex materia cholerica extra uasa, & phlegmate intra uasa, utrisq; unius quantitatis existẽtibus, ideoq; hęc febris curari debet cum medicinis inter calida & frigida existẽtibus. Vnde si materiæ eorũ sunt eiusdẽ quantitatis curetur cũ rebus attenuãtibus & dissoluẽtibus, nec frigorẽ nec calorẽ facientibus, sicut cum lupulo, succo marathri, apij, mãna, uiolis, saccharo, ptisana, oxymelle. Quod si cholera sit maior, fit febris facilioris & leuioris curationis, & cũ mũdificatiuis curet̃, & modice refrigeratiuis, sicut endiuia, & rodosaccharo, uiola, saccharo, mãna, prunis, ptisana, & cum oxysaccharo. Si aũt phlegma dominet̃, hemitriteus erit molestior, curetur cum medicinis dissoluentibus, & aliquantulum calefactiuis, sicut melicrato cũ calida, sirupo absinthij, ptisana, in qua cocta sit radix apij, marathri, anethi, calamẽthi. Oxymel quoq; prodest, & trochisci de rosis, uel de berberis cum succo marathri & oxymelle. Mel rosatũ cum mastiche, aniso, marathro, & aqua calida. Cũq; materia cœperit atenuari, & moueri, & signum decoctionis in urina apparuit, da suauem pharmaciã. Vomitum prouocabis post cibũ, dabisq; diuretica, sicut trochiscos de absinthio, uel de lacca cum succo marathri, endiuiæ, & apij, ana, drach. 2. cum tepida. Pilulæ ad hoc ualentes: Rec. hierę picrę, calamenthi, ana. drach. 5. anisi, marathri, apij, ana. drach. 2. tẽpera cum succo apij, cum tepida da. Aliud: Rec. hierępicrę, calamenthi, ana. drach. 5. anisi, marathri, apij, ana. drach. 3. succi eupatorij, añ. drach. 4. fac trochiscos cũ succo fumuli, da drach. 2. cũ calida.

De hectica febre. *Cap.* VII.

HEctica si sit simplex, & corpus est humidum, immũdum humoribus, maxime putredini præparatis, bene curatur si causa per contrariũ expellat̃, sicut tristitia cum lętitia, ira cum patientia. Similiter & ea quę est in corporibus mũdis, cum cõtrarijs curetur. Sed in priori posteaquã causa sit expulsa, per contrariũ pellatur materia putredini præparata, cũ medicinalibus herbis & mũdificantibus, absq; calore, & siccitate sicut cũ succo lupuli, & rhodosaccharo, uel uiolasacchara, mirobalano, manna, cassiafistula, uiolis & similibus mixtis. Purgata materia ordinetur aẽr, locus, indumenta, cibus, & potus, odor & cataplasmata. Aẽr frigidus cõstituendus est. Locus septẽtrionalis. Indumenta frigida, sicut lana uetusta infusa rosis, sandalis, & aqua rosata. Cibi frigidi calorem extraneũ extinguentes, & confortantes naturalem, sicut ptisanam, panis ter lotus in aqua frigida, uel infusus in uino albissimo, & bene cõmixto. Lactucæ cum oleribus dentur, portulaca, cucurbita, betæ, & atriplices cõdîtæ cum amygdaleo. De fructibus ista, utraq; mala granata, melones palestini, cucumeres, mala maciana, mala citonia, pira, uuę passę, hyemales, & similia. Sirupus granatorũ uel albus. In aqua cocta quã bibituri sunt, mittant̃, spodiũ, & bolus, uel semen portulacę. In pauimento sternant̃ frondes, & flores frigidi, ut salices, myrtus, uiolæ & rosę. Dabis trochiscos de spodio, & bolo cũ prędictis

sirupis

sirupis, & aliquando psylliū. Si egestio humida sit, dabis quę caueant solutionem. Si hyems fuerit non mutētur, nisi forte nimis sit frigida: Pannis igitur operiant. Si uero sit æstas, infrigidet aër & humectetur. Domus sit spatiosa, & septētrionales portæ, in pauimento sternantur frondes & flores salicum semperuiua, rhānus, iuncus, rami uitiū, & similia, & aqua paulatim super ea fundatur. Nō aūt habētibus humores putredini prępparatos, ungatur cutis cum succo lactucę, portulacę, succo uuę acerbę, uel solatri, cū oleo rosato nō tamē super pectus ponant. Quod si mixta sit cum putrida, aut cū morbo in nobili mēbro existēte, ut in diaphragmate, & pulmone, cum diuturna tussi, siti, epatisq; dolore & similibus, malum signū. Caueas aquam frigidā & unctiones, nisi apostema habeat, propter quod est febris calidissima. Si apostema uero nō sit calidissimū, caueas aquā frigidā, quę omni hecticę nocet. Virtus reparetur cum cibis & potibus, facile digestibilibus, & ueślociter nutrientibus, & multū. Vnde Hippoc. Facilius est repleri potu q̄ cibo. Nō tamē purū accipiat neq; tenue uinū, neq; sumat multū, & subito, ne cito exeat, neq; nimis sit grossum. Cibus sit mediocris, facileq; nutricās, aliquātulę grossitiei participans, ut permanēs in mēbris nutriat, & cōfortet, ut uinū aliquantulū grossum, lac, ptisana, & similia. Cumq; hectica febris cessauit, & nō indigent alio, nisi ut corpus augmētet, sumat mane lac caprinū, ita: Lac statim emulsum cū tātundē aquę calidę mixtū ad suauē ignē coquat, quousq; tota aqua consumatur. Deinde potui detur calidū, adeo ut ab uberibus mulctū fuerit. Quo bibito, expectēt quousq; digerat: deinde sumāt, starnos, perdices, pullos gallinaceos, & similia, cū iure tamen coquant. Vinū albū & ponticū mediocriter mixtū dabis. Quod si nō potuerint solū lac bibere, misceat cū hordeo, simila triticea, & similibus, secundū q̄ uides inde digestiuā esse robustā. Hi uero quibus humores fuerint immūdi, ab his se abstineāt, & sumant solū ptisanā, panē lotum, maxime si ęgestio eorū sit cholerica. Nam febre permanente, nō cōcedantur perdices, starni, lac, & uinū ponticū. Cum autē febris discesserit, lauent in balneo tepidę aquę tēperatum aērem habente, & calor aquę sit quasi calor lactis cū ab uberibus egredit. Balneū uero mansioni eius sit uicinū, in lectūq; ducant ne deficiant. In fonte diu moraturi sint, eo quod aqua fontis humectat eos, & uirtutē cōfortat. Fons aūt sit speciosus, & uicinus ostio balnei, ut nō laborent ad eū eūdo, ne parua eorū humidas desiccetur. Aqua tēperate sit calida, quia si calidior sit quàm oportet, coadunat cutē & eā indurat. Si frigidior sit q̄ oportet, debili tribuet frigiditatē, & calorē naturalē extinguet, & cutē oppilat, cū & in his pori aperiri, & cutis debeat mollificari. At nil magis aperit poros, quàm aqua tēperate calida. Nam mēbra delectationē habēt in ea, natura excitat, seu p omnia mēbra diffundēs, eo q̄d cōgaudet cōsimili, id est, calori aquę. Ecōuerso agit in cōtrarijs, quia cū odio habeat nociua, fugit ad interiora corpis. Vnde cutis sanguinem & natura-

lem

lem calorem amittens, patitur in cute rigorē, & oppilationem, & duritiam. Preterea in balneo moretur, donec cutis rubea, & aliquantulū tumida cœperit fieri. Tunc extrahatur à balneo, postquā tumor discedat, ne ultra manentes desiccētur. Vt igitur caro augeat, maneatur in balneo donec cutis & tumescere & rubicūda cœperit fieri. Si aūt aliquis uult attenuari, post prędictū tumorē, adeò moret in balneo donec tumor p̄dictus prorsus discedat, quia tēpus istud est strictū, caue ne modus prętermittatur, maxime si caro fiat augēda. Verus igit terminus erit tumor. Si aliquis magis morabit, ad deterius ibit. Exeūtes balneū, ungātur cū frigidis unguētis, uel oleis frigidis & humidis. Balneent igitur mane priusquā accipiāt escas, uel lac, uel ptisanā. Secūdo die uespere, postquā hęc sunt digesta. Lac uero priusquā in fontē ingrediat, super ęgrū emulgeat. In aqua fontis mittant lactucę, uiolæ, & similia. Post balneū, sumant lac asininū, calidum ut emulctū fuerit. Cumq; lac fuerit digestum, iterū balneū ingrediantur. Tertio etiā si usus eo fuerit, ingrediat balneum. Caueatur tamē hoc si febris adsit. Mora tamē unius balnei ab alio, sit quinq; horis. Postea cœnetur perdices, pullos gallinaceos, & alias gallinas. Caueāt tamen hęc si febrē habeāt. Caue quoq; ne eos grauet cibus. At quia lac solutionē facit, calidus lapis bis uel ter extinguat in eo, & ita detur. Confortata aūt uirtute, da cancros cū simila uel hordeo coctos. Consumptio uero quę est sine febre, & fit propter inanitionem substantialis humiditatis, calorq; eorū extinctus eo ꝙ sanguis est paucus, restauretur calefaciendo paulatim. Sirupū accipiatur de iringis, pecorinā carnē manducent, uel porcinam. Vinū non multū uetus bibatur. Sedeant in aqua in qua cocta sunt samsucus, basilicon, iris. Fumigētur cum ligno aloēs. Si uirtus augmentet, da theriacā, uel muscatā. Pręcipiatur eis balneū ingredi. Exeuntes comedant annualem agnū uiscellatū, & cōditum cum saccharo & spica. Bibant uinū lene, & odoriferum. Sōnus inducatur. Si tussiunt modice febricitātes, & screant album, grossum, & uiscosum, accipiant hoc: Re. liquiritię, drach. 2. passorū, drach. 15. capilli ueneris, drach. 1. ficus siccas, 10. Coquantur in 10. lib. aquę, ad tertiam & colentur, & unc. 3. dentur cū unc. 1. rhodosacchari. Comedāt ius frumenti, & fœnugræcum. Sumant hoc electeriū Rec. seminis lini, unc. 3. medullę, seminis bombycini, unc. 2. orobi, unc, 2. succi liquiritiæ, unc. 3. mellis quantū sufficit. Aliud, Rec. succi cauliū, lib. 1. & s. coque usq; ad mel. Aliud: Rec. marathri radicis, apij, anisi, an̄. drach. 2. Seminis malug, drach. 3. lini seminis drach. 3. & s. ficuū siccarū, & passorū ana. drach. 15. Coquant in 9. lib. aquę ad tertiam, da quotidie ad bibēdum, unc. 3. cū rhodosaccharo, uel uiolę saccharo. Si calorē nō habēt, & nō sit hyems, cū melle, unc. 5. accipiat. Si autem solutionem habēt, & tussim, da hoc: Rec. portulacę, myrtilli, citonij, ana. unc. 3. basilici, unc. 3. & s. herbę acetosę, unc. 4. Assentur, & pulverizentur, da drach. 3. cum sirupo myrtino, Electuarium utile tussiētibus, maxime

quibus

quibus in pectus ore & pulmonē grossi & uiscosi humores descēdunt: Rec. cancrorū lauatorū assatorū, unc.20. Iuiubarum drach.1. passorum enucleatorum, unc.2. liquiritiæ, unc.1. capilli ueneris, arnoglossæ, ana. unc.5. seminis maluæ, unc.3. in 7. lib. aquę coque ad tertiā, deinde recoquatur cū tātundem mellis, uel sacchari. Post tēpera puluerē horum, gummi, dragaganti, seminis citoniorū, an̄. unc.7. amygdalis dulcis, unc.8. cucumeris, unc.1. portulacæ, unc.6. amyli, unc,7. papaueris albi, unc.5. tēperentur cum superioribus. Si sanguis emittitur cum tussi, dabis hæc: Rec. coralli, rosæ, carabæ, an̄. unc.3. myrtilli, unc.4. gūmi, dragagāti, portulacę, boli, cimoleę, ana. unc.5. acacię, succi hypocistidos, an̄. unc.3. succi liquiritiæ, spodij, an̄. unc.6. coriandri, in aceto infusi & assi, 7. unc. tēpera cum aqua rosata & sicca. Item fac pul uerem, & tēpera cum sapa myrtina. Si aūt hectica sit mixta cum putrida, curari impossibile est. / Hierapicra nostra: Rec. carpobalsami, xylobalsami, squinanti, asari, mastichis, croci, spicę, cinnamomi, ęquali pondere, mel. Vt prosit paraliticis, & podagricis, adde turbith, hermodactylis, sene, agaricū, secundū pondus aliorū, epaticis proficit, addito eupatorio. Prodest stomacho, si addas absinthiū. Visui quoq; si misces mirobalanos citrinos. Prodest hęmorrhoidi, si iungas bdellium. Prodest omni passioni capitis, uisui, dolori stomachi, colicę, hypochondrię, nephreticis, quartanæ, quotidianę, inflationi, ructatui, & omnibus morbis frigidis pōdus aloēs mittatur, secundum naturam accipientis. In forti mitte duplum & dimidium, in debili, quātum est pulueris. In mediocri tantū & dimidium. Vt phlegma bene purgetur, mittatur agaricum, sene, turbith. Vt melancholia, polipodium, elleborum nigrum, & nidt. Vt stomachos & epar confortetur, addatur eupatorium, uiolę, absinthij, & capilli ueneris. Vt uentositas à stomacho expellatur, & dolor ab eo, & ab intestinis, adde anisum, apium, marathrum & carui. Omnia semina secundum idem. Thedoriton nostrū: Rec. aloēs, drach.9. agarici, drach.24. æquale pondus, croci, 6. drach. rheūbarbari, drach.3. asari, ireos, scordion syluestris, balsami, xylobalsami, an̄. drach.4. costi, drach.8. acori, mastichis, gariophylli, cinnamomi, drach.6. cassię ligneę, ana. drach.12. epithymi, drach.8. spicę, drach.6. chamędreos, drach.8. myrrhæ, drach.2. piperis trium granum, euphorbij, ana. drach.4. squinantis, drach.2. gētianæ, drach.4. amomi, scāmonij, ana. drach.18. mel prodest diuturnis capitis passionibus, uisui obscuro, maniæ, cephaleæ, uertigini, lepræ, scabiei, & omni passioni melancholicæ, & diuturnis febribus, dolori epatis, splenis, renum, colicę, podagræ, fœmoris dolori, ischiæ, menstrua mundat, suffocationi matricis prodest, & est catharticū sine angustia. Pilulæ cochiæ aptę stomacho & dolori ilij & uentris, & colicæ: Recipe aloēs, scammonij, mastichis, absinthij, colocynthæ, æqualiter, fac pilulas, cum succo absinthij, uel fœniculi, in modum fabæ da quinque uel septem cum uino.

Balnea: Recipe opopanacis, terebenthinę, galbani, asæ fœtidæ, castorei, antimonij, euphorbij, agaricis, colocynthę, ellebori nigri, polipodij, tapsię, rutæ, squinanti, peucedani, asari, cyperi, pioniæ, betonię, chamędreos, amonij, polij, petrosilini, libistici, seminis rutæ, sanguinis draconis, ana. drach. 1. cinnamomi, gariophylli, mastichis, cardamomi, anisi, marathri, balsami, añ. drach. 1. &. s. ambrę, drach. 1. allij, drach. s. mellis quantũ sufficit. Diahermis. Rec. agarici, asari, calami aromatici, acori, cordumeni, seminis rutæ, euphorbij, phu, hyssopi, ana. unc. 1. gariophylli, ameos, ana. unc. 2. centaureæ minoris, drach. 8. costi, cassiæ, aristolochię, ana. unc. 3. prassij, polij, ana. unc. 3. chamædreos, chamepiteos, scordeon, añ. unc. 8. mel. Da drach. 2. pdest artheticis, podagricis, dolori fœmoris, duritię epatis, & spleneticis, ictericis, epilepticis, uertigini. His tamen si ex frigiditate. Triphera nostra: Recipe mirobalani citrini, unc. 6. chebuli, unc. 3. indi. unc. 1. & s. belilicis, emblicis, ana. drach. 6. mastichis, drach. 1. anisi, seminis marathri, ana. drach. 1. spicæ, gariophylli, lignialoës, ana. drach. s. cassięfistulæ, unc. 3. mellis quantum sufficit. Diacyminum omni dolori, & uentositati uentris ex frigiditate cõfert: Rec. spicæ, amomi, asari, zingiberis, gariophylli, piperis lõgi, cinnamomi, macis, mastichis, nucis muscatę, cardamomi, folij, añ. unc. s. Cũ infusi in aceto, & assati, quantũ omnia mel, da in modũ nucis cũ uino.

Diaspermaton inflationi stomachi, & uentris, & indigestioni confert: Recipe carui, anisi, cinnamomi, cardamomi, apij, ameos, añ. drach. 3. gariophylli, spicæ, añ. drach. 3. zingiberis, piperis longi, ana. drach. 4. sacchari exagia 20. Dialacca prodest opilationi epatis, & splenis, de frigiditate, & duritię apostematis in stomacho, dolori splenis, hydropisi, uẽtositati, hypochõdrię: Recipe costi, spicę, carpobalsami, xylobalsami, cassię, asari, cinnamomi, croci, squinanti, rheumbarbari, mastichis, aristolochiæ utriusq;, ana. drach. s. myrrhæ, gentianæ, marathri, anisi, apij, polij, gariophylli, eupatorij, absinthij, cinnamomi, nucis muscatæ, cardamomi, cubebę, ana. exagiũ. 1. laccæ, drach. 7. mellis quantũ sufficit. Diarheũbarbarũ ad idem: Rec. rheũbarbari, drach. 1. cassiæ, asari, myrrhæ, squinanti, aristolochię longę, & rotũdæ, ana. drach. 1. costi, croci, cinnamomi,, spicę, ana. drach. 2. mel. Da drach. 2. cum apozemate de radicibns. Diarhodon ex his constat: Rosę, & sacchari, ana. lib. s. spodij, sandali albi & rubei, añ. unc. 1. seminis portulacæ, drach. 6. mastichis, succi liquiritię, dragaganti, berberis, ana. drach. 6. cubebę, cardamomi, ligni aloës, spicę, cinnamomi, semẽ citrolis, cucurbitę, & melonis, croci, drach. 1. & s. cãphoræ, drach. 1. sirupũ rosatũ, uel mel coctus in aqua rosata. Diacodion, uel diapauaueris, catharros, asma, & tusses curat: Recipe papaueris albi, liquiritiæ, amygdalis, penith, ana. drach. 20. dragagãti, gummi, liquiritiæ succi, anisi, amyli, marathri, ana. drach. 10. portulacę, seminis citoniorum, añ, drach, 3. fabę fractę, drach. 6. cucurbitę, melonis, hysopi, mastichis,

mastichis,croci,ana.drach.5. pro calore cum sirupo tẽperetur,pro frigore, cum melle,da in modũ castaneę. Diaprassiũ nostrum:Rec.ireos,unc.4. prassij,pulegij,calamẽthi, ficus,ana.unc.5.liquiricię,unc.4.scyllæ, hyssopi nucleorum,unc.2.fœnugręci,drach.1.insusi in aqua,die ac nocte. Hæc cocta sufficienter, & colatã, iterum colatura coquatur, cum tantundẽ mellis, da cochlearium unum ter in die. Benedicta podagricis,arteticis,& paraliticis,nephreticis prodest:R.pyrethri,spicę, piperis lõgi & nigri,zingiberis, ana.drach.5.rosæ,salis gemmę,mastichis,ana.drach.1.& s.turbith, drach. 20.scammonij,unc.2.sacchari,scrup.40.da in modũ castaneę cum calida.

Diamargariton cõstipationi epatis, splenis, frigiditati matricis,mẽstruis prodest,quartanã aufert, tussim & spiritus difficultatẽ: Rec.cicutæ seminis, drach.5.thuris,mastichis,carpobalsami, cassię,rosmarini,piperis,croci,spicæ, ana.drach.5. zedoaris,aristolochię,utriusque ana.drach.10. deronicæ, drach.2.epithymi,zingiberis,costi,ana.drach.6.gariophylli,drach.5. ellebori albi,cymini,rosæ,ana.drach.5.cyperi,drach.10.aloës,drach.7.margaritarũ,drach.1.da drach.1.post 8.menses. Diasulphur,anhelitui,suspirio, tussi,& uitio uesicę cõfert.Rec.piperis longi unc.1.hyoscyami,cardamomi, myrrhę,thuris,costi,aristolochię longę,mãdragorę,euphorbij,unc.s. opij, unc.s,croci,drach.12.sulphuris,unc.1.mane da quantum est auellana, cum calida Diahirundinis anginę,& omni pręfocationi prodest.Recipe anisi, apij,ameos,squinanti,ireos,cinnamomi,amomi,aristolachię longę, aluminis,seminis cicutę,liquiritię,myrrhę,cassię,croci,ana.unc.1. crocomagmatis,rosę,ana.unc.2.costi,cineris ustarum,hirundinũ,ana.unc.5.spicę,amyli,ana.unc.1.gallarum numero 10.mellis quantum sufficit. Da ptisanam coctam cum liquiritia, & inungatur quater in die. Crocomagma: Recipe cinnamomi,croci,ana.drach.2. rosæ, amomi, costi,myrrhæ, ana. drach.5. ireos,folij,ana.drach.2.& s.fac trochiscos cum uino. Diacostũ pro splene,& epate propriũ,& apostemata & uentositatem habentibus: Rec. costi, cinnamomi,ana.unc.1.apij,anisi,squinãti,ana.unc.6.cassiæ ligneæ, drach. 7.asari,croci,ana.drach.5. laccę,aristolochiæ utriusque,ana.drach.5.mellis quantũ sufficit, da ut castaneam. Rubrica nostra, Rec. opij, unc.4. croci orientalis,anisi,unc.5.cardamomi,carpobalsami,storacis,calamitę,baccarũ lauri,ana.unc.1.mel da quantũ una auellana,cum calida. Trochisci camphorati ad nimium calorẽ stomachi,cordis,epatis:Rec.rosę,spodij, sacchari,ana.drach.7.seminis cucumeris,xyloaloës, croci,cãphoræ,ana. drach.1. liquiritiæ,seminis portulacę,ana.drach.1.& s.tẽpera faciẽs trochiscos cum aqua in qua est infusum psyllium, fac pondere drach.1. da drach. 1. cum sirupo albo. Diarhodon cum musco: Rec.sandali albi,drach.1.rubei unc. 1.& s.draganti,unc.1.gummi,drach.5.asari,croci,anisi, marathri, camphoræ,pern ę,anisi,drach.1.mastichis,cardamomi, ligni aloës, gariophylli,cin-

S namomi,

namomi,ſpicę,liquiritię,rheumbarbari,ſeminis baſilici,berberis,galiæ, ſeminis ſcariolę,portulacę,citreoli,cucumeris,cucurbitę,melonis,añ.drach. 2.ſacchari candi,roſæ,ana. drach.8. roſarũ quantum ſufficit, prodeſt tuſſi, cardiacę,epati,ictericis,febri,corq́ꝫ lætificat. Stomachicon Ioan.Damaſceni,purgat cholerã rubeã & nigrã,& phlegma:Rec.hierę picrę,mirobalani citrini,agarici,añ.drach.2.turbith,drac.6.ſalis gẽmę, epithymi,ameos, aniſi,drach.1.tẽpera cum ſucco ſcariolę,fac pilulas in modũ piperis,da cum aqua tepida in modum auellanæ. Diatrion pipereon, ualens ſtomacho ex frigiditate læſo quem incredibili celeritate emendat, & apoſtematũ humores nephreticos,& quartanos typos,mirifice emẽdat: Rec.gariophylli, zingiberis,folij,amomi, petroſelini,dauci,aſari, hyſſopi,cyperi,aniſi,apij, ſiſelei,ameos,coſti,ſpicę,añ.drach.4.leucopiperis,& nigri, drach.5. macropiperis,drach.2. mellis quantũ ſufficit Phyloniũ ualet iliosis, fluxui ſanguinis de uulua,abortũ,egeſtionẽ uomitũ & saniẽ curat,ſanitatẽq́ꝫ cuſtodit: Rec. piperis albi,hyoſcyami,ana.drach.20.opij, drach.10. terræ ſigillatæ, drach.10.croci,drach.5.ſpicę,myrrhę,pyrethri,euphorbij,añ.exagium 5. uel 1.cãphoræ, ſcrup.1. Diaporica imperialis pro ſolutione,cũ ſiti,& ſtomachi defectione:R.ſacchari,malorũ granatorũ,uuarũ agreſtiũ,añ.drach. 1.amygdalarũ tritarũ,unc.4. cãphoræ,ſcrup.s.ſandali,ſpodij,ana.ſcrup.2. propria diaporica fit de malis pyris,citonijs,meſpilis,ſorbis,puluereq́ꝫ ęgritudini cõueniente. Trochiſci de ſandalis,febribus acutis,ſiti nimiæ,calori epatis,ſtomachi,linguæ ſiccitati.Rec.roſę,ſpodij,& ſacchari,ana.drach. 4.ſandali, albi & rubei, ſeminis portulacæ, ſucci liquiritiæ, in qua infuſum pſyllium,da drach.1.cum ſirupo,uel cum ſucco prædictarum herbarum.

Theodoriton cum nuce muſcata,diuturnis capitis paſſionibus, uiſui obſcuro,maniæ,uertigini,leprę,ſcabiei, & omni paſſione ex melãcholia,febribus diuturnis,dolori epatis,ſplenis,renũ,colicis,podagricis, femoris dolori,iſchiæ:menſtrua prouocat,& mũdat ſuffocationẽ matricis,& eſt catarthicũ ſine anguſtia:R. aloës,drach.60.agarici,drach.24.croci,drach.5. rheũbarbari,drach.4.aſari,ireos,ſcordion,balſami,carpobalſami,,añ.drach.4. coſti,drach.7.acori, maſtichis,gariophylli, cinnamomi,añ.drach.6.caſſię, nucis muſcatę,caricarũ,añ.drach.12.epithymi, drach.18.ſpicę, drac.6.chamędreos,drach.8.myrrhæ,drach. 2.piperis trium granorũ,euphorbij,añ. drach.4.ſquinãti,drach.2.gẽtianę,drach.amomi,ſcãmonij,ana.drach.18.

Pro dolore capitis,& ſtupore hemicraneo,utere picra theodoriton, & pilulis cochijs.Si ſit ſine ſtupore,da paulinum.

Pro epilepſia,uertigine,& ſcotomia,da blancam, & diahermis.

Pro ſtomacho,da picram & tripherã noſtram, uel magnã,aut diateſſaron.

Pro dolore ilij,phylonium,uel de regis potione,poſt mitigationem, detur ei picra per dies 10,ſine diagridio,& liberabitur.

Pro uento-

Pro uentositate stomachi, diaspermaton, uel diacyminum.
Pro epate, dialacca uel diairia, si sit cum frigiditate.
Pro epate cum calore, diarhodon uel triasandali.
Pro splene, diacostum da.
Pro paralysi, da pilulas de euphorbio & costo.
Pro tusse calida, da diapapaueris.
Pro tusse frigida, da diaprassium nostrum.
Pro gutta, podagra, paralysi, da pilulas, & benedictā, uel opopirā nostram.
Pro matrice, da diamargariton, picram & theodoriton, & tripherā magnā.
Pro asmate frigido, da diasulphur.
Pro asmate calido, da diapapaueris
Pro angina, diahirundinis, da uel diamoron, uel mithridatum.
Pro quotidiana cum frigore, & quartana, da musam, & aliquādo uomitum moue.
Pro tertiana, da rubeam.
Pro synocho, phlebotomiam utere.
Pro phrenesi, phlebotomia & clysteri utere.
Pro lethargia, theodoriton anacardon.
Pro causone, trochiscis camphoratis, uel detur oxi.
Pro cardiaca, si sit cum frigiditate, da diamargariton.
Pro cardiaca si sit cum calore, da diarhodon, cum musco factum
Pro solutione, da diacodion cum sirupo myrtino.
Pro solutione hęmorrhoidarum, diacosin.
Pro uoce, dialacca detur.

Trochisci de rosis, calori stomachi, & dolori, & eius apostemati utiles: R. rosę, drach. 5. liquiritię exagiū 4. meliloti, squinanti, chamomilæ; añ. drach. 4. mastichis, carpobalsami, ana. drach. 2. fac trochiscos cum aqua rosata.

Trochisci de berberis prosunt epati, stomacho & spleni: Rec. berberis, mastichis, cucumeris, spodij, ana. drach. 1. rosæ, drach. 12. da cū succo marathri, uel scariolę, uel solatri, cum aqua in qua cocta sunt liquiritia, squinantū, spica, & eupatorium.

Finis.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE VRINIS liber compendiosus, sed multa bona complectens.

De urinis. Cap. I.



VRINA est aquositas sanguinis, à sanguine, natura hoc faciente, separata. Et quia sanguis in epate generatur, necessario per urinam ostenditur, quanta sit uirtus naturalis, uel actio digestionis in epate, & uenis, & etiam in cæteris membris, & hoc ex illorum affinitate. Per eam etiam passiones in uasis urinalibus, & epate existentes ostenduntur, sicut in renibus & uesica. Demonstrat igitur proprie uel fortitudinem epatis, & uenarum aut passiones eorum, renum scilicet & uesicæ. Signat etiam morbos aliorum membrorum quamuis improprie. Nõ enim certe pulmonis, epatis, pectoris, diaphragmatis, & cæterorum passiones urina demonstrat. Igitur urina uidẽda est, quę fit in nocte post digestionem. Verum quia in urina tria considerantur diuersa, color, liquor, hypostasis, necesse est ut aliud color, aliud liquor, aliud hypostasis ostendat. Alia enim est causa coloris, & alia liquoris, & alia hypostasis. Cum enim in operibus humanis quatuor sint qualitates simplices quatuor complexionum constitutiuæ, necessario duæ harũ, id est, calor & frigiditas, faciũt in urina colores, & duę, id est, siccitas & humiditas liquorem ingrossatũ & subtiliatũ. Calor enim facit rubeam uel croceã, auream, uel citrinã. Frigiditas uero albam, nigram, plumbeam, & liuidam. Siccitas quoq; subtiliat. Humiditas liquorem ingrossat. Si igitur calor & humiditas dominãtur, urina erit rubea uel aurea propter calorem, & grossa uel spissa propter humiditatem, & dominari sanguinẽ ostendit. Si uero caliditas, & siccitas, urina erit rubea uel aurea propter calorẽ, & clara propter siccitatem. Vnde in cholericis urina fit rubea, & subtilis Si autem frigiditas & humiditas dominantur, urina erit alba propter frigiditatẽ, & grossa propter humiditatem. Si autem frigiditas & siccitas, urina alba & clara erit. Phlegma igitur urinã albam & grossam reddit. Cholera uero nigram, albam & subtilem facit. Sanguis, rubicundissimam & grossam. Cholera uero rubea, aureã, uel croceã, & subtilem. Igitur secundũ hos quatuor humores, quatuor sunt urinę colores. Albus enim & grossus signat phlegma. Aureus, choleram rubeam. Rubicundissimus, sanguinem. Nigrũ, choleram nigrã. At cholera nigra aliquando album, aliquando nigrũ colorem facit. Si enim frigida est, facit albũ colorem. Si uero calida est, & sicca, nigrũ & spissum colorem, generabit. Hij sunt colores simplices generati humoribus, Verum humoribus inter se commixtis, & colores commixti erunt. Misceantur

ſcentur uero, uel ęqualiter, uel inęqualiter. Si omnes ęqualiter comiſceātur, color erit aureus, in ſubtilitate, & groſſitudine medius. Si inęqualiter, etiam colores econuerſo fient. Verbi gratia: ſi ſanguis ęqualiter cū cholera cōmiſceatur, fit color rufus & ſubtilis. Si autem ſanguis choleram excedat, color fit rubeus, & nō multū ſubtilis. Si uero cholera ſuperabūdet, fit color ſubrufus, liquor ſubtilis. Quod ſi phlegma cū cholera nigra cōmiſceatur, & commixtio ſit æqualis, color erit cinericius. Si autē phlegma ſuperet, plumbeus color apparet. Si autem cholera nigra exuperat, & cholera ſit frigida, & ſicca, color erit liuidus. Si autē eſt aduſta, color erit uiridis. Item ſi ſanguis cum phlegmate miſceatur, & cōmixtio eſt ęqualis, color erit citrinus cum groſſitudine. Si autē phlegma ſuperat, color fit ut uitellum oui. Si autem ſanguis cum cholera rubea, fit color citrinus. Si quoq; plus hic dominatur, fit color croceus uel aureus. Rufus color fit, cū ſanguis miſcetur cum cholera, & ſunt inter rubicundiſſimum & citrinū. Si plumbeus & ſiclinus ſunt inter album & nigrum. Sed plumbeus oſtendit quod phlegma plus abundat. Siclinus autem cholerā nigram abundare ſignat. Si frigiditas magis, & magis abūdet, fiet color liuidus. Quoniam igitur diximus qui humores faciunt colores, & qui groſſitiem, & etiam ſubtilitatem, dicendum eſt de unaquaq; urina quid ſignat, & ſecundū colorē, & ſecundū groſſitudinē, & ſubtilitatē hypoſtaſin.

De albo colore. Cap. II.



COlor albus conuenit cum ſubtilitate, quia albedo urinæ ſignat nimiam frigiditatē, & nullum à natura ſignat coctionis eſſe inceptum. Ideoq; & hic cum ſubtili conuenit liquore. Nam facilius eſt naturę colorem album aliquantulum tingere, quam id quod eſt ſubtile aliquantulum ingroſſare. Prius igitur incipit natura ſubiectam materiam colorare, quàm humorem coquendo turbare. Aliquando tamen alba egreditur, & groſſa, cum humores phlegmatici ad renes deſcendunt, urinā ingroſſantes. Vrina igitur ſi ſit in ſanis alba & ſubtilis, & nimiā frigiditatem oſtendit, & defectionem naturalis caloris, cibum digerentis, & hoc aut in epate, aut in ſtomacho, uel in cęteris mēbris. Si in epate, color faciei erit liuidus, labra, maxime palpebrę tument, epar eſt graue. Si aūt calor naturalis in ſtomacho deficiat, & ob hoc urina alba & ſubtilis, grauitas & inflatio ac ructatus eſt, & crudus etiā ſtomacho egreditur cibus. Si uero hoc fiat calore in mēbris deficiente, tumet totū corpus, & maxime facies & pedes, & coxæ ſunt debiles. Vrinaq; alba & ſubtilis, ſignat oppilationē, uel diabeten. In febre autem acuta ſignat futurā alienationē. In morbis diuturnis, ſicut epilepſia, podagra, quartana, & ſimilibus, malum. Materiam enim crudiſſimam oſtendit, & morbum fore nimis diuturnum. In febre autem acuta apparens, alienatione exiſtente, mortem expectabis, maxime ſi in quarta die

appareat, ante ſeptimã morietur. Vrina quoq; hęc lapides & harenas in renibus eſſe oſtendit, maxime ſi in anchis pruritus ſit, & in pene ſit dolor. Vrina hæc hydropiſim futuram nuntiat, maxime ſi ićteritia appareat. Signat quoq; cõſumptionem corporis, ſi cum febre fit leni ac faſtidio. Vrina hæc ſi in criſi ſic diu permaneat, membrorum ſolui ſubſtantiam ſignat. Quod ſcitur liuore faciei, & concauitate & ſiccitate oculorum, & calore renum atque ſtomachi. Vrina aquoſa uniuerſaliter & in ſanis, & in ęgris eſt peſſima, excepto ſi in acuta febre poſtquam rubea fuerit, appareat alba & tenuis, & hoc in die cretico nebula in ſuperficie calicis apparente. Hæc ſignat ægrum euaſurum, non tamen in breui, & aliquando raro, aliquãdo tamen bono ſigno apparente, curatur ęger, ſi natura faciat criſin cum apoſtemate.

De alba & groſſa urina. *Cap.* III.



Rina alba, & groſſa, ſi prius fuerit ſubtilis, & poſtea appareat groſſari, bonũ, quia morbus determinabitur per apoſtema. Videas tamen utrũ urina exeat ſubtilis, & ſubtilis maneat, an exeat ſubtilis, poſtea fiat groſſa. Aut groſſa exiens, permaneat groſſa, an poſtea fiat ſubtilis. Sed ſubtilis ſi in eadem permanſerit qualitate, peſſima eſt propter prędićtã. Si autem ſubtilis exiens fiat turbida, ſignat naturam incepiſſe ut dićtum eſt digeſtionem: ſi in die nuntia maxime appareat, bonis ſignis exiſtentibus. Si autem quæ exit groſſa, permaneat groſſa, groſſam ſignat uentoſitatem, & humorum ebullitionem. Quæ ſi ſit cum febre, & ſit groſſa in initio, & groſſa permaneat, timorem nuntiat, maxime ſi pauca eſt, & uirtus debilis. Signat enim humores groſſos, & multos, cũ igneo calore. Si aũt exiens groſſa, poſt paruum tempus ſubtilietur, aut erit fortitudine naturę, aut debilitate ipſius in ipſam quam cœpit morbi digeſtionẽ deficiẽtis. Quod ita diſcernitur: Si hoc contingit fortitudine naturæ, febris calor iam cœpit mitigari, & accidentia morbi minui, & uirtus augeri. Si uero contingit debilitate naturę, econuerſo ſcias fieri. Vrina alba & groſſa, ſi ſit cum leni febre, uel diuturno morbo, & in initio morbi, ſcias morbũ nimis eſſe diuturnum. Sed tamen ſi in die nuntia, uel cretica appareat, & maxime in quarto die, ſcias morbum per apoſtema finiri. Si autem poſt diem creticam appareat, morbi reciprocatio fit. Si uero primo die cretica appareat, determinabitur morbus cum apoſtemate poſt auriculas, Eſt enim proprium laborioſe febris, ut determinetur cum apoſtematibus poſt auriculas, & in articulis orituris, niſi materia deponatur inferius, & cum urina expellatur. Vrina groſſa, & alba cum febre leni, longum morbum oſtendit. Cum acuta exiſtens, uicinum periculum. Oſtendit enim morbum eſſe commixtum ex acuta, & cholerica materia, & ex groſſa phlegmatica. Vrina hęc ſi putrida ſit,

mala

mala est in nephreticis, & in eis qui patiuntur, in hypochondrijs, & epilepticis.

De citrina, uitellina & flaua. Cap. IIII.

Hi tres colores cum claritate cōueniunt, quia cruditatem significant. Si autem urina incipit inspissari, salutem signat. Hij tamen tres colores differunt inter se. Flauus enim crudior est uitellino. Vitellinus uero minus signat decoctionem, quàm citrinus. Hę tamen urinę diuturnitatem in febribus enuntiant morbi, si febres sunt lenes. In acutis uero, malum. Timendum uero ne moriatur ante statū. In epilepticis autem, & paraliticis, bonæ. Similiter autem in frigidis morbis apparentes. In sanis quoque bonæ. In ægris malę, & maxime in calidis, multo peiores in acutis.

De urina ignea uel aurea. Cap. V.

IGnea urina uel aurea quia semper cum claritate cōuenit, bona secundū colorem, non tamen perfecte bona, quia ostendit nondum bene operatam esse naturam, secundū substātiā quia subtilis. Sciendum tamen quia unaquæq; urina, siue in sano, siue in infirmo, secundum cōplexionem propriam & naturam existens, bona. Mala uero, si econtrario fuerit. Nam alba, & subtilis in puero, iuuene, ieiunantibus, laborantibus, & cholericis & sanguineis morbis existens, mala. In senibus, & mulieribus non mala. Similiter flaua, uitellina, & citrina, in prędictis passionibus cholericis, & sanguineis, mala, quāuis minus quàm alba & subtilis. In frigidissimis autem morbis non adeò mala. Aurea uero crocea in sanguineis passionibus, ut synocho, pleuresi, & phrenesi, mala. In cholericis uero & phlegmaticis morbis bona. Hæc enim urina dominari choleram signat. Si tamen diu sic permaneat, secundū colorē, & subtilitatem, & nō hypostasim habeat, defectionem uirtutis signat. Icteritia tamen si appareat, est bona. Hæc etiam urina si cum phrenesi sit, pessima est, & maxime si sit cum dolore capitis, signat choleram nimis abundare. In spleneticis quoq; mala, & maxime si nebula sit in ea nigra. Signat enim splenem ex cholera incensa.

De urina rubicundissima. Cap. VI.

VRina rubicundissima turbida est necessariò. Signat enim naturam dominari in decoctione, & secundum colorem, & secundū liquorē. Signat & sanguinem dominari. Quod si sit subtilis, ex cōmixtione fit cholerę rubeæ, & hęc talis signat dolorem in capite & alienationē. Sed prædicta urina rubea & turbida, signat grossum sanguinē in uasis epatis, & uenis, Ideoq; signat, pleuresim, dolorē pectoris, tussim,

ſim & phreneſim, uel ſignat anginam. Præuideas tamen utrum groſſities huius urinæ ſit ex natura, uel ex incenſione ſanguinis. Nam ſi groſſities ſit cum hypoſtaſi & maxime alba, & bonis ſignis apparentibus, bonum. Signat enim hoc eſſe ex actione naturę. Si autem ſit cum malis ſignis, ſicut aſperitate & nigredine linguę, tremore cordis, dolore hypochondriæ, uigilijs, alienatione, ſignat turbiditatē non eſſe ex actione naturæ, ſed ex nimia aduſtione, & eſt ſignum malum, maxime ſi pauca ſit. Vrina ſi ſit rubea, & groſſa, & multa in febri acuta, bonū, maxime ſit cum multa hypoſtaſi. Febris enim diſſoluitur, & maxime ſi cœperit ſubtiliari, & hoc in cretico die. Vrina rubicundiſſima, cum ileo, peſſima. Vrina rubea & groſſa, quæ non clarificatur, cum dolore aurium, & ſurditate, & capitis dolore, & tenſura hypochondriorum, ićteritiam, ante ſeptimū diem nuntiat, & tamen peſſima. Si tamen ſubtilis fiat, & habet hypoſtaſim obſcuram, mentis alienationem oſtendit. Vrina roſea, & groſſa, ſi ſit parua in hydropiſi mortem nuntiat. Vrina clara debet eſſe naturaliter. Ideoq; etiam hæc quę groſſa eſt longum morbū demonſtrat, crudior tamen eſt ſubtilis. In ea enim quæ groſſa eſt, tempus eſt neceſſarium, ut ſubtiliet per totum. In ſubtili uero, longius tempus fit neceſſariū, ſi ubi primo commiſceatur & bulliat, turbetur, & groſſa efficiatur: Deinde ſubtilietur, & clarificetur. Vrina quę temperamento ſunt uicinę, ſicut aurea uel rufa. Hij enim colores ſignificant naturæ conuenientes actiones eſſe, & inde colores & liquores uicini ſunt temperamento.

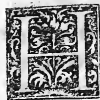
De urina nigra & pauca. Cap. VII.


Rina nigra & pauca in acuta febre, mortalis. Vrina nigra in febre quartana, ſolutionem morbi ſignat maxime in ſtatu. Vrina nigra in mulieribus quibus ablata ſunt menſtrua bonum. In cæteris autem paſſionibus maxime acutis malum. Vrina enim nigra in acutis morbis ſpaſmū ſignat. Si autem ſit cum alienatione & faſtidio, mortem nūtiat. Vrina hęc in pleureſi, mortalis. Vrina hęc cum febre acuta & hypoſtaſi non apparente, ſimiliter ſi ſit cum febre & anhelitu, & ſudore in pectore, mortalis. Vrina quoq; hęc mortalis eſt in omnibus paſſionibus, exceptis quartanis, & in quibus ceſſata ſunt menſtrua, & in ſpleneticis, & quibus dolor in pectore.

De urina uiridi & groſſa. Cap. VIII.


rina uiridis cum groſſitudine conuenit. Hęc incenſionē ſignat. Si igitur ſit cum febre leni, conſumptionem ſignat corporis. Si ſit cum acuta febre, alienationem oſtendit. Vrina hęc cum febre acuta, ſignat ſpaſmum, maxime ſi extrema ſint frigida.

De hypostasibus. Cap. IX.



Hypostasis consideratur, aut secundum locum in quo est, aut secundum colorem, aut formam, aut secundū tempus in quo debet apparere. Secundum locum, quia uel in summo calice apparet, uel in medio, uel in fundo. Secundū colorem, quia uel alba, uel nigra, uel rubea. Secundum formam, quia aut continua, aut diuulsa, aut rotūda, uel aliter existens. Secundū tēpus, quia ab initio morbi apparet; uel in cretico die, uel in aliјs temporibus. Si igitur hypostasis sit alba, & tamen ubi nebulosa, significat naturā incepisse materiā coquere. Si autem in medio sit, ostendit naturam medie decoxisse materiā. In fundo existens, totam materiam esse decoctam ostendit, maxime si sit leuis, alba, coniuncta, pinea, & in cretico die, & urina sit rufa. Sed tamen non in omni tēpore, nec eodem modo ostēdit naturam esse debilem, & in digestione morbi deficere, & maxime si sit in initio. Hypostasis quę est in summo calicis, & est quasi nebulosa, & est rufa, aut aurea, acumen morbi nuntiat. Si autē grossa quasi farina, longum morbum nūtiat. Nigra, alienationem. Nebula nigra in periodicis quartanam futuram nūtiat. In quartana existens, coctione iam fieri incipiente, quartana soluitur. Hypostasis citrina uel aurea, nimium calorem signat, & morbum esse pessimum. Rubea, sanguineam, & coagulatam materiam, nuntiat, & morbum diuturnū, non est tamen mortalis, nisi mala signa affuerint. Hypostasis liuida frigiditatem nuntiat nimiam, & uirtus cum præmortua, maxime signis malis existentibus cum ea. Hypostasis nigra peior est omnibus, & magis mortem signat, uel enim nimiam incēsionem, uel frigiditatem nūtiat. Differt tamen à se ipsa. Nam ea quæ calorem signat, prius purpurea, uel uiridea, uel sulphurea est, deinde nigra. Cum autē frigiditatē nuntiat, prius erat liuida, uel plumbea, deinde nigra. Hypostasis quæ est quasi simila, uel etiā ut farina orobi, pessima est, quia incensionē grossi phlegmatis, & diuisionem carnium signat. Calor enim acutus dissoluit carnem, eamq́ desiccat & facit eam quasi similā. Hęc in diuturna febre laudabilibus tamen signis existentibus, signat febrē determinari per apostemata. Si enim apparente apostemate in eadem qualitate permaneat, mortem nuntiat, maxime signis in urina, & in cęteris, pessimis apparētibus. Hypostasis multa, si febris est cōtinua, & febris eodem modo maneat, consumptionem signat. Hypostasis quasi sanguis, uel sanies, morbum diuturnum ostendit. Hypostasis furfurea, uesicę passionę nuntiat. Hypostasis multa & rubea, cum laudabili liquore in nūtio die, apparens, febrem dissolui signat. Hypostasis naturalis sudore, & motu pectoris, hypochondrię dolorē, & tumorem signat. Hypostasis scintillata peior est, quàm ea quæ est quasi farina. Dissolutionem enim membrorum solidorum & frustratim incisorum nuntiat. Hypostasis

furfurea

furfurea est peior, quàm scintillata, quia excoriari uenas & uesicā nuntiat.

Harena in fundo urinę, lapidem in renibus uel uesica nuntiat, quia secundum colorem quem habet, est materia eius: alba enim ex phlegmate, rufa ex cholera nigra, ex melancholia, uel ex adustione est sanguinis. Si in fundo uasis urinæ, sanies fuerit, signat uulnera in instrumentis esse urinæ, uel in aliquo superiorum membrorum. Cum autem de uulneribus est instrumentorum urinæ, scias urinam esse cum sanie mixtam, & uulnera esse ad sanādum duriora. Si de superioribus uulneribus sanies uenerit, non continue, sed aliquando fluit, aliquando non. Squamę, uel quasi panniculi cum urina exeuntes & putentes, uulnera in uesica esse demonstrant. Sanies cum leni hypostasi exiens, apostema notat in uesica esse maturatū. Differt autem sanies, ab hypostasi alba: sanies enim fœtet, hypostasis autē nō fœtet. Similiter autem & phlegma si ad uesicā descendat nō fœtet. His paucis recte intellectis de urina, reliqua à perito facile percipiuntur.

Finis de urina libri.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE STOMAchi naturalibus & non naturalibus affectionibus liber uere aureus.



LFANO reuerēdissimo Salernitanę ecclesię archipręsuli, Cōstantinus Africanus Cassinēsis debitæ subiectionis obsequium. Tuę sanctitatis altitudini, dilectissime pater, cōfiteor, quoniā tanta pusillamitatis inertia hactenus fui coactus, ut tam uenerabili domino mihi sępissime de stomacho murmuranti, nullum medicinæ subsidiū, siue aliquod utilitatis consiliū offerrē. Idcirco huius culpę temeritatē magno animi aduersionis respectu considerans, hunc libellū de multis & elegātioribus antiquorum dictis tuę causa sanitatis cōscripsi, & sub tuo nomine in publicum ædidi. Omnia etenim antiquorū uolumina summa inquisitionis cura perlegi, librum tamen stomachi, proprium nullo modo inueniri potui, sed in di uersis diuersas stomachi disputationes sparsim reperij. Quod ultra modum miror, quod antiqui de tam nobili ac principali mēbro, hoc est stomacho, propriū librum non composuerunt. Nam eius actio toti corpori est necessaria, & cōueniens, & per eum omnia corporis mēbra robusta cōsistunt, dum in sanitate permanet, & ecōtrario debilitantur, dum ipse aliquā passus fuerit ægritudinē. Hac igitur de causa tuæ sanctitatis dignitas, & meæ seruitutis debitum, adeò meum animum magno charitatis amore percusserūt, ut excellentissimo satisfactione studio uerba, quæ in libris antiquorum sparsim fuerant, collegerim, & multa rationis inuestigatione librū curiose ordinatum tibi composuerim. Quod & feci, ut superioris culpæ ueniam tua indulgentia consequi ualeam.

De compositione stomachi. Cap. I.



Portet nos intelligere quia prima actio naturę quę fit in corpore, agitur in stomacho, id est, digestio cibi, cui uidelicet actioni os est ministrans. In eo enim cibus masticatur, & stomacho dirigitur. Vnde stomachus dirigit eū causa suę necessitatis. Quo nimirum digesto, & in ptisanę similitudinem cōuerso, quod sibi propriū est sumit, dirigit, & mutat in suam naturā: Reliquum uero expellit per aditum inferioris sui oris. Duo enim ora habet, unum superius meri iunctum, alterum inferius per quod fex cibi ad intestina descēdit. Quam utiq; superfluitatem licet stomachus expellat, alijs tamen membris est nutrimentum. Sed stomachus nō ad hoc eam eijcit à se, ut cętera nutriat membra. Sed quia sibi superfluam

fluam esse existimatur. Perinde quidam antiqui dixerunt necessariam fore omnibus membris sanitatem stomachi, suęq; actionis perfectionē. Galen. iterū dixit: Stomachus est cęlla in medio corporis posita, & instrumentum conditum ad digerendos cibos. Sed tamen cōuenit nos scire, quia eius essentia est neruosa, cuius natura est frigida, & sicca. Caput uero stomachi re uera neruosum, propter utrūq; magnū neruum à cerebro sibi collatum, ut ei sensum pręstet, unde fit desiderium cibi & potus. Inferiora uero stomachi sunt carnosa, naturam carnis habentia, in quibus fit cibi digestio, eiusq; succi expulsio ad epar. Propterea hæc stomachi pars cum nō seruauerit suū cursum naturalem, fit causa suę malæ digestionis. Stomachus autem est sub pectore & corde locatus: stat enim intra epar & splen. Nam epar est ei iunctū in dextro latere, splen uero in sinistro. In cuius parte inferiore sunt uenę non multæ, & in ore tamen suo pauciores. Qui propter frigiditatem suæ neruositatis, necesse est ut in sua calefiat essentia, ut cibo ad eum uenienti calefactio tribuatur, & propter hoc eum epar circūdat, & comprehēdit eum cum omnibus suis quinq; frustis, ut calefaciat illum cum suo calore. Splen uero à sinistra parte ei calorem tribuit. Vnde in eo coquitur cibus cum calore quem sumit ab epate, & splene & cordis folliculis. Ipse enim essentialiter, nullum calorem habet, quia est neruosę substantiæ, frigidam & siccam naturā habentis. Solus etiam epatis calor sufficeret sibi, sed iuncto cæterorū membrorum calore, utiliorem stomachus operatur digestionem. Forma quod stomachi rotunda est inferius, & aliquātulum longa. Rotunda, ut sit impassibilis. Longitas & magnitudo ei sunt necessaria, ut possit se extendere in suscipienda ciborum, & potus copia. Sic est forma stomachi. Cuius actionem, ut dixi, decet tūc intelligi, cū fuerit omnino sanus, & in sua permāserit uirtute. Sed eo infirmato, & à sua ualetudine remoto, & in coquendis cibis defecto, & alimentis ab eo crudis & indigestis descendentibus, & cum phlegmate uoluntatem & puncturam cum arsura faciētibus, lęsio & nocumenti actio omnibus corporis membris tribuitur. Videmus enim propter stomachi dolorē, cephaleam, hemicraneam, uertiginem, somnum in auribus, oculorū obscuritates, syncopin, cardiacā, & alia multa accidētia, & diuersa generari. Proinde qui sanitatem uolunt obtinere, antea omnia necesse est ut studiū habeant de sanitate stomachi. Idcirco quidam antiqui dicunt: Quicunq; uolunt suam custodire sanitatē, in initio incolumitatem stomachi præ omnibus custodiatur, quia nullo modo à cibis sunt abstinendi, cum stomachus summa necessitatis ratione appetierit cibum, neq; plus sunt alimenta accipienda, quàm natura ualeat tolerare. Vnde plato: Oportet eos, inquit, qui sanitatem custodire desiderat, ut membra totius corporis particulariter sciant, id est, neruos, ossa, renes, lacertos, medullas, carnem, & similia, & sciant quia horum compositio non est ęqualis. Vnumquodq; enim membrum, primam habet com-

positionem,

positionem. Membra etiam composita simili modo inter se sunt dissimilia, sicut cerebrum, cor, epar, pulmo & splen, quia hęc diuersantur in sui compositione. Quæ membra sapiens uir in sua natura & compositione regere potest, consulto stomachi regimine, quoniam est fundamentum totius corporis. Quo in sanitate custodito, omnia membra in sanitate consistunt.

De causa appetitiuæ uirtutis. Cap. II.


Appetitus est sensus stomachi, paupertatem cibi sentiens, & pulsationem suarum uenarum. Quia sine omni ambiguitate intelligimus aëre corpus extrinsecus percutiente, membra dissolui, cuti scilicet propinqua, id est, carnem & lacertos. Quæ itaque membra inanita humores attrahunt à uenis sibi propinquis. Quæ iterum uenæ si inanitionem habuerint, humectationem sibi alliciũt, ab his quæ sunt remotiores. His nimirum extenuatis, necesse est ut his humiditas ab epate ueniat. Epar autẽ iam inanitum, liquorem à uenis inter stomachum & se existentibus attrahit. His demum euacuatis, stomachus sentit pulsationem, & inanitionem earum, qui sensus appetitus nũcupatur. Vnde ad hoc cibus est necessarius, ac utilis, ut quod dissolutũ est à membris, eo subueniente restauretur, & corpus in sua sanitate integrum permaneat. Vnde Aristot. Cibus, inquit, non est aliud nisi mutatio & cõuersio alterius rei in alterã rem, id est, cõuersio cibi in corpus accipiẽtis. Sed causa stabilitatis appetitus, triplex est: Prima sensus in ore stomachi existens. Secũda uirtus desideratiua, quę est in membris suum conuenibile, ac nutrimentũ desiderans, quę maxime in epate constat & uenis. Tertia est inanitio quę fit propter dissolutionẽ supra memoratam. Galenus in quibusdam libris, causas appetitus quinq; esse dixit: Vnam causam alterius esse, & alteram alterius. Prima est dissolutio humiditatis membrorum per poros. Secunda, naturale desideriũ in membris permanẽs, ea cogens cibos appetere. Tertia est stomachi expressio, & eius passio facta propter meseraica eum suggẽtia. Quarta sensus est stomachi, suam inanitionem & cibi pauperiem sentiẽs. Quinta, uirtus naturalis desiderium cibi generãs. Cuius causa humores sunt melancholici, à splene semper ad os stomachi fluentes. Quibus humoribus neruum stomachi pungentibus appetitus ilicò irritatur. Galen. inquit, iterum in libro de accidentijs intitulato: Virtus appetitiua cõposita est de animali actione, id est, sensu, & duabus naturalibus, id est, inanitione corporis, & attractione humoris membrorum, maxime epatis & uenarum. Dixit etiam in commentarijs super libros Hippocratis Epidemiorũ: Desideriũ appetitus nequiuimus absolute discernere, an sit de animali, seu de naturali actione, quia est cõpositus de utroq;, quia sensus qui est causa famis nõ pertinet soli animatæ uirtuti, sed etiam naturali nutrimentum corpori ministranti.

De syncopi & cardiaca quæ fit propter colligantiam stomachi & cordis. Cap. III.


Yncopin impossibile est generari corde non patiente. Syncopis iterũ seu cardiaca, & si fiunt propter os stomachi, eas tamen creare non creditur, nisi cor & arteriæ cõpatiantur, propter colligantiam quam cum stomacho habent. Cor etenim cõpatitur stomacho patiente, maxime si in frigidiore parte passus fuerit. Vnde sępe si uidemus eos qui de syncopi morbo molestant̃, spontaneæ uomere, aut cum uirtute alicuius medicinę, sine ambiguitate alicuius rei ad pristinam redeũt sanitatem. Similiter & stomachus patitur propter passionem cordis, causa uicinitatis & colligantię eorum, & propter paruitatem caloris, digerere cibos adiuuantis. Sed tamen non omnis passio quę est in ore stomachi, necessario generat syncopin, & cardiacam. Syncopis enim stomacho ægrotante generata, quatuor modis fit: Vno, cum stomachus dolorem nimium habuerit. Secundo, si eius sensus acutus fuerit. Tertio, propter defectionem arteriarũ, quę sunt in ore stomachi; unde ipse facile patitur. Quarto, propter defectionem cordis, quia cor cito ęgrotatur. Vnde Galenus super Epidemiarum libros: Ore, inquit, stomachi cũ extraneo calore calefacto, & mores eius qui patitur ilico corrũpuntur, & fit patiens iracundus causa ęgritudinis qua molestatur, id est, caloris in ore stomachi augmẽtati. Hoc etiam membrum habet proprietatem cõmutandi uitia animæ ad suam complexionem, ut eum qui frigidæ naturę fuerit, faciat esse pigrum & tardum ad intelligendum, & calidissimam cõplexionem habentibus, pręstat audaciam & iracundiam.

De paßione cerebri & epatis ex causa stomachi. Cap. IIII.


Erebrum colligantiã cum ore habet stomachi, propter neruos quos mandat stomacho. Epar etiam & uenæ, colligãtiam cum stomacho habent, quia cibus per uenas à stomacho, illis ministratur. Vnde necessitas expetit, ut cerebrum & epar propter stomachũ patiãtur, & stomachus similiter coægrotetur, propter cerebrum & epar. Cerebrũ enim patitur propter os stomachi, quia fumus ab eo ad cerebrum ascendit. Stomachus quoq; infirmatur, ex eo quod à cerebro ad illum descendit. Vnde Hippocrates in aphorismis: Quibuscunq; cerebrũ sursum cõuertitur, necesse est, febrem fellisq; uomitum superuenire. Galen. super hoc ait: Vomitũ patitur stomachus propter colligantiã neruorũ, maxime os stomachi. Nam in os stomachi de cerebro descẽdunt duo magni nerui. Cholera etiã semper ascẽdit in os stomachi cum nimium patitur dolorẽ, aut tristitiam, aut defectionem. Membra enim cum defectionẽ habuerint, fluent ad ea superfluitates humorũ ex membris ei uicinantibus, maxime si fuerint cholerici, & aquosi, & subtiles. Similiter & epar patitur propter stomachũ, cum cibum non prout oportet digestum sibi mandauerit. Nec non

etiam stomachus propter epar patitur, cũ defectũ fuerit in attrahẽdo, secun dum quod oportet, aut cũ infrigidatur: Vnde stomachus digestionẽ ut con uenit nequit peragere. Passiones quæ nascũtur in cerebro propter colligan tiam oris stomachi, sunt alienatio, stupor, obliuio, melãcholia, cephalea, epi lepsia, uertigo. Vniuersaliter autẽ dico animalem pati actionem ore stoma chi infirmante. Vnde Galen. Mentis, ait, alienatio propter passionẽ oris sto machi facta, quatuor modis fit: aut enim propter nimiũ dolorẽ, aut propter sensum acutum, uel quia uterq; neruus stomachi naturaliter, seu accidenta liter est defectus, & acutũ habet sensum: aut quia cerebrum naturaliter, aut accidentaliter est defectum, unde uelociter patiat. Cęteras uero ęgritudines quas cerebrũ diximus pati propter os stomachi, non fit nisi propter fumos ascendẽtes ab ore stomachi ad eum. Vnde Galenus: Dolor, inquit, capitis, assidue assuefactus absq; ulla causa manifesta, necesse est ut sit propter acutos humores in stomacho coadunatos. Dixit iterum: Non est mirum si corpus multis affligitur passionibus propter stomachi dolorẽ: Membra enim prin cipalia eo dolorẽ habente, cõdolent, & passionem si habuerit, cõpatiuntur, sicut cor, cerebrum, epar & matrix. Iuuamẽtum ergo stomachi sicut omni bus mẽbris uniuersaliter prodest, sic etiã eius nocumentũ omnibus nocet. Sufficit quantum disputauimus de colligantia stomachi cum principalibus membris, & partibus, & passione quam ipsa pro stomacho patiuntur.

De quatuor uirtutibus naturalibus. Cap. V.



Vatuor sunt uirtutes naturales, id est, appetitiua, contentiua, di gestiua, & expulsiua: quæ omnibus membris paruis & magnis insunt. Has etiam omnia terræ nascentia in se cõtinent. Sed ta men stomachũ, & epar, plus & fortius cæteris has habere credi mus, quia cętera corporis membra habẽt has uirtutes ad nutrimentum sui. Stomachus uero & epar nõ solum ut se nutriãt, sed ut cęteris membris adiu torium accõmodent, ut diximus. Sed antiqui discordãt in disputatione ha rum uirtutũ. Quidã enim dicũt, appetitiuã calidã esse & siccam, quam igni assimilauerunt. Dicunt etiã ignem & solem naturaliter attrahendo rerum humiditatem, cum sua siccitate & calore desiccare. Virtutem autem cõten tiuã aiunt frigidę & siccę complexionis esse, quia cõstrictio & expressio non fiunt nisi cum frigido & sicco. Digestiuã uero affirmãt esse calidã & humi dam. Dicũt enim digestionis actionem esse liquefactiuã, & subtiliatiuã dige rendarum rerum. Aiunt etiam huic uirtuti nullam qualitatẽ esse cõgruam, nisi calidã & humidã. Quia caliditas cæteris qualitatibus dignior & fortior est in rerum actione, & mutatione. Humiditas uero fuit necessaria, quia hu mefactiua est & consolidatiua, & cito assimilandarum rerum assimilatiua, id est, cibi in corpore suscipientis. Est & similis cibis nutriendis: omnis enim

 cibus

cibus est humidus. Rursus quia omnia corpora quę digestioni cito famulantur, necesse est ut sint humida. Dignior ergo cæteris qualitatibus in perfectione actionis, & rerũ cõuersione, id est, conuertendis cibis, eisq́ membrorum naturis assimilandis, digestiua uirtus esse intelligit. Quia appetitiua nil aliud facere uidetur, nisi cibaria cibãdis attrahere. Cõtentiua uero continet ea aliquo tẽporis spacio, donec digestiua totam suam in eis cõpleuerit actionem. Expulsiua autẽ expellit fecẽ, & superfluitatẽ ciborũ, quæ digestiuæ incõgrue & nõ necessarie esse uidebãtur. Cuius cõplexio frigida est, & humida. Humiditas enim quia est lubricatiua, ciborũ fecem sua lubricitate facile expellit. Frigitudo uero membra exprimit, ut fex in eis cõtenta, uirtute suæ expressionis expulsa, prosiliat. Sed quidã medici dicũt expulsiuã frigidã esse, & siccã. Quorũ dictio palàm uidetur esse falsissima, quia crediderunt expulsiuam & cõtentiuam esse unius naturę, quarum actiones sunt diuersę, & ut ita dicam, cõtrarię. Gal. uero dixit, appetitiuã & cõtentiuam atq; expulsiuã necessario calidę & siccę esse cõplexionis, Vnde cõtra cęteros philosophos, uidetur esse causa huius intẽtionis. In digestiua tamen cũ eis cõcordat, eam dicens calidã & humidã cõplexionem habere. Inquit enim uirtutibus illis calorem esse necessariũ, quia causa caloris est motus. Appetitiuã tamen dixit esse calidiorẽ, quia nõ solum ei motio est necessaria, sed etiam attractio. Contentiua aũt & expulsiua, necesse est ut minus sint calidæ, quàm appetitiua, quia calor nõ est eis cõueniens, nisi ut sint mobiles, sed siccitas illis fit necessaria. Motus enim earũ cũ sit localis, necessitas expetit, ut sit in loco stabilis, eius stabilitas; nõ potest fieri absq; siccitate. Idcirco his tribus uirtutibus siccitas est oportuna. Cõtentiuę tamen plus est necessaria, quia suę actionis tẽpus est longũ, cui calor nõ multus, sed moderate fit cõueniens. Digestiuę aũt calor & humiditas prout diximus, sunt necessaria. Expulsiuã uero necesse est habere calorẽ & siccitatẽ moderate. Breue enim est tẽpus suę actionis. Sed frigiditatẽ testat̃ Gal. nulli actioni naturali esse necessariã, sed nociuã, & ut ita dicam mortiferam, neq; cibum in naturã corporis conuertit, sed in contrariũ. Propter hæc uirtus omnis naturalis in senibus est defecta propter frigiditatem, & siccitatẽ eorũ cõplexionibus dominantes. Hęc fuit intentio Galeni quam crediderunt, ut testantur sapientes, physici & philosophi.

De passionibus uniuscuiusq; harum, & prius de appetitiua. Cap. VI.


VNaquęq; uirtutum superiorũ tribus modis patitur: Aut enim actio eius erit ablata, aut minuta, aut in malam actionẽ mutata. Appetitiuę ergo actio aut deficit, ut stomachus nihil appetere desideret, & nuncupatur mollificatio stomachi. Aut defecta ut non attrahat nisi longo tẽpore, & angustioso dolore, sicut uidemus in initio mollificati stomachi; aut cibũ attrahit non secundũ quod oportet, sicut si at-

traxerit

traxerit cum ſpaſmo, & titillatione, & tremore. Quæ paſſio aut de mala fit cõplexione, & magnę eſt quantitatis, omnino appetitũ deſiderij amputans. Aut non magnæ fuerit quantitatis, & actionem appetitiuę minuit. Aut fit propter officialẽ morbum, ſicut apoſtema: aut ſuperfluitatem carnis, uiam per quam cibus trahitur obturantem. Quę ſi ex toto aditũ oppilant, appetitum auferunt, ſi uero in parte, minuunt.

De paßione contentiuæ uirtutis. *Cap.* VII.



Ontentiuam aũt tripliciter debemus pati: Aut enim eius actiõ amputatᷓ, ut ſtomachus cibũ ſumere, ſiue continere nequeat, ſicut uidemus fieri in lienteria. Aut minuitᷓ, cuius minoratio eſt duplex, Aut ſtomachi ſubſtãtia cibũ omnino non circundat, ut inter ſe & cibũ aliquod uacuitatis remaneat ſpaciũ. Cuius paſſionis cauſa rugitus, aut inflatio oritur, aut utrunq;: Aut enim nequit tãto temporis interuallo cõtinere, quouſq; digeſtiua ſuã cõpleuerit actionem, quia tempus cõtinendi cibũ, debet eſſe ſimile tẽpori digerendi. Quod quia diſſimile ei fuerit, generat paſſionẽ, id eſt, indigeſtibilitatẽ. Vnde neceſſe eſt ut hãc paſſionem duo accidentia ſequunᷓ, id eſt, cita egeſtionis expulſio, & nõ parua nutrimenti penuria, & continua egeſtionis liquiditas. Aut corrũpitur cibus in ſtomacho, unde fœtor in egeſtione generatᷓ, & aliquãdo uẽtoſitas, uel cõpunctio, uel utrũq;. Aut ſtomachus cibũ circũdat, ſed nõ ſecundũ quod oporet, quia eſt cum ſpaſmo, uel titillatione, uel tremore. Vnde Gal. in libro de accidenti & morbo: Cũ, inquit, diſputauero de mutatione cõtentiuę uirtutis, oſtẽdam tibi qualiter hãc paſſionem certificare ualeas. Quia cum cibũ accipies, neq; in ſtomacho aliquam ſenties inflationem, neq; punctionẽ, aut rugitum, uel titilationẽ, ſiue ſingultũ, ſed anguſtiam & laborẽ, quę tibi incõſueta fuerãt, grauitatẽ etiam atq; fatigationẽ, & deſideriũ ructandi, ſeu expellendi ea quę ſunt in ſtomacho, & aliquãdo accidit ſpiritus anguſtia, ut eam nequeas ſuſtinere, certiſſime noſcas, quia ſtomachus cibum circũdat, ſed non ſecundum quod oportet, quia continet eum cum tremore & ſpaſmo.

De paßione digeſtiuæ uirtutis. *Cap.* VIII.



Igeſtiua uero uirtus tribus modis patiᷓ: Aut enim eius actio eſt ablata, ut cibum penitus mutare nequeat, quod fit ex frigiditate dominante: Aut minuitur, ut mutet & cibum aſſimilet corpori, ſed tamen poſt longum tempus, & cum quadam duritia, quod cognominatur pigritia digeſtionis, quæ paſſio propter frigiditatẽ fit, ſed tamen nõ ex magna: Aut cibum immutat, non ſecundũ quod oportet, quemadmodum in acetoſitatem, ſi cauſa eius frigiditas fuerit: aut in fumoſitatem, ſi cauſa fuerit calor, quod mala digeſtio dicitur.

De paßione expulsiuæ uirtutis. Cap. IX.


Xpulsiua uero aut omnino defecta ut nihil expellere possit, ut uidemus in ileos, quod fit propter defectionem stomachi, & intestinorũ. Aut non multũ, ut cibus non egrediatẽ nisi tarde. Aut non est ut cõuenit, quẽadmodũ si moueatẽ ad egerendũ ante solitũ tẽpus, priusq̃ fuerit digestus. Hęc sunt accidẽtia quę singulariter unicuiq; uirtuti supradictę adueniũt, quomodo plene ostẽdimus secundũ intẽtionẽ Galeni. Quod si duę uirtutes unà cõpatiantur, cõmixtas significationes habent, quas poteris cognoscere ex simplicibus significationibus, si eas uelis commiscere.

De custodia naturalium uirtutum & earũ reuocatione ad suam cõplexionem. Cap. X.


Portet has uirtutes custodire ut in suo tẽperamẽto permaneãt, cũ cibarijs ac potibus, sibi similãtibus, ac medicina. Quæ si corruptionẽ incidãt, aut deficiãt, earũ cõplexiones ad tẽperamentum reducanẽ cũ rebus cõtrarijs. Quemadmodũ si uirtus appetitiua defecta fuerit, & de calore sit, frigida dari oportet adiutoria, confortationẽ facientia, sicut sirupũ rosaceũ cũ succo malorũ, aut mali granati sapã, uuã acerbã, aut sapã citoniorũ, aut mirtillorũ. Dentur etiã trochisci de sandalis, aut de spodio cũ sirupo albo, aut sirupo fructuũ, & his similiũ, infrigidationẽ & cõfortationẽ faciẽtiũ. Cataplasmeẽ stomachus de sandalis, rosis, succo citoniorũ malorũ, & similiũ. Quod si defectio fuerit ex paruitate caloris & dominantia frigiditatis, accipiãt calida iuuamenta, & cõfortatiua, sicut sapam granatorũ cum mẽta factã & elect. diacitoniten, & diacosin, sirupũ fructuũ, & sirupũ recipientẽ mastichen, spicã, gariophyllos, macẽ, mentã, nucẽ muscatã, calamũ aromaticũ, lignum aloẽs, cardamomũ, & his similia. Cataplasmamus stomachũ de absinthio, mastiche, ligno aloẽs, & calamo aromatico, cũ oleo nardino. Diętã accipiãt, passeres, & calidas aues, cementaria cũ odoriferis & cõfortatiuis. Si cõtentiua deficit, stiptica, frigida & sicca dari necesse est, sicut rosam, spodiũ, balaustiã, sumac, mespila, diacosin, & similia. Diximus enim q̃d contentiua sit necessario siccior cęteris. Cataplasmeẽ stomachus cũ myrta, succo citoniorũ, oleo nardino, farina hordei, & similibus. Accipiamus absinthiũ, & spicã, & in pontico uino ea una nocte infundamus & die, deinde pãni in eo uino infusi, stomacho applicenẽ. Digestiua aũt uirtute deficiẽte, intelligimus q̃d huius defectio sit ex frigiditate, quia de calore nõ deficit. Calor enim digestionẽ uigere facit. Vnde necesse est dari causam calefacientẽ, & humectantẽ, sicut zingiber, piper longũ, erucã. Quod si calorẽ fortius cõfortare uolumus, prębeamus cyperũ, cinnamomũ, macem, marathrũ, anisũ, apiũ, & similia. Sed si huic uirtuti nimia frigiditas domineẽ, donamus theriacã magnã. Demus etiã muscatã cũ apozemate, mastichis, gariophyllis, squinanti. Accipiãt diacyminũ, diarhoma & similia. Nutrimẽta sint

perdix,

perdix, phasianus, starna fricta, aut assa. Vinũ bibatur odoriferũ mixtũ cum apozemate ligni aloës, croci, masti chis Quod si deficit expulsiua, & eius dominatio fuerit ex calore & siccitate, frigida & humida donemus, sicut cucurbitã, portulacã, endiuiã, & similia. Quod si eius defectio fit ꝓpter frigiditatẽ & humiditatẽ reuocet̃ ad suũ tẽperamentũ, id est, ad mensurã sui caloris, & siccitatis, cũ rebus tẽperate calefaciẽtibus, & desiccãtibus, sicut mastiche, spica, mace, ligno aloës, calamo aromatico, menta cassia, marathro, aniso. Comedãt, perdices & phasianos frictos, siue assos. Vinũ sit uetus, & odoriferũ.

De signis complexionis stomachi. *Cap.* II.



STomachus tribus modis patit̃: Primo ex mala cõplexione, sicut cũ dominat̃ ei calor, seu frigiditas, siccitas, aut humiditas simpliciter, aut cõposite. Secũdo, ex officiali morbo, sicut apostemate, aut obturatione. Tertio, ex iuncturę disiũctione, queadmodum uulnere, & discoriatiõe. Vnde oportet nos inuestigãdo ꝑpendere naturã stomachi, cũ in sanitate cõstiterit, & eius uarietates, ut his agnitis, eius accidẽtia ac mutationes patẽter agnoscamus. Dicimus ergo ꝙ cuiuscũqȝ stomachus naturaliter calidæ fuerit cõplexionis, eius digestio est robustissima, & uelocissima, & plus digerit, quã appetat, pręcipue si dura comederit cibaria, quia lenia & cõuersione facilia, in huiusmodi stomachũ habẽtibus corrũpuntur. Sed etiã solliciti sunt & difficiles in accipiẽdis calidis cibis & potibus. Neqȝ frigida alimẽta eis nocumentũ inferũt, si prout oportet fuerint accepta. Sed stomachus si naturaliter sit frigidus, plus laborat appetere quàm digerere, & frigida & dura cibaria aggrauãt eum, & digestioni inobediunt, citoqȝ conuertuntur in aciditatẽ nimiã, neqȝ patiuntur sitim. Stomachus uero naturaliter siccus, uelociter sitim patitur, & paruus cibus ei sufficit, quia multus uidetur ei esse grauis. Stomacho quidẽ humiditatem naturaliter habenti, sitis nulla generat̃, sed nimia fit sollicitudo in appetẽdis humidis cibarijs. Possumus alio modo etiam diuersitatẽ stomachi cõplexionis perscrutari, ex Galeni autoritate. Dixit enim: Possunt patẽter perpẽdi diuersitates naturę uniuscuiusqȝ mẽbri, cũ rebus scilicet extrinsecus passionẽ ingerentibus. Si enim uidemus aliqua mẽbra cito calorẽ subire, cognoscimus quia calor eis dominatur. Quod si uelociter infrigidantur, monstratur eis frigiditas dominari. Vnde cũ huiusmodi cõplexio stomacho dominat̃, siue cũ qualitate seu quãtitate, ut suo naturali termino pręualeat, natura stomachi corruptionis molestationẽ patiẽte, sua actio necesse est mutet̃. Eodẽ modo uidere nos cõuenit in siccitate & humiditate. Cuius ꝑfecto dominãtia nonnunꝗ est ex una qualitate, aliquãdo ex duabus. Sed tamẽ ex tribus qualitatib. aliquãdo una sola poterit dominari. Humiditas uero nunquã absqȝ materia, dominari credit̃. Vnde Gal. in arte parua ostẽdit differentiã malę cõplexionis ꝗ naturaliter est in sto-

macho,& eius quæ accidentaliter,sic inquiens: Mala,inquit,complexio stomachi accidẽtaliter facta,facit infirmũ optare sibi semper cõtraria. Sed si naturalis fuerit,æger sua similia desiderat. Verbi gratia: Quorũ stomacho calor & siccitas dominant, accidẽtaliter desiderãt aqua, & aqua est frigida, & humidaSic intendi oportet de cæteris qualitatibus. Sed cuius stomacho mala cõplexio naturaliter dominat, semper suũ simile appetere desiderat. Si aũt dominatio stomachi fuerit propter calorẽ,sequunt eum defectio appetitus, nimia sitis,ardor,incẽsio,fumosa ructatio,& oris amaritudo. Quod si mutatio cõplexionis stomachi fit in frigiditate,necesse est ut fortiter desiderent cibum,nimiã famem patiũtur & paruitatẽ digestionis,sitis eis est parua & acida ructatio. Si aũt cõplexio mutata fuerit ad siccitatẽ, passione quę dicit consumptio molestantur. Si autẽ ad humiditatem conuersa fuerit,hydropisi necesse est eam sequat. Sed si qualitates fuerint cõpositę, possumus eas cognoscere per signa simpliciũ qualitatũ. Nonnunquã autem mutatio complexionis stomachi fit propter cumulum malorũ chymorũ in stomacho coadunatorum. Quia autẽ in eo creantur, aut ex aliis membris ibidem fluunt. Et aliquando mutatio suę cõplexionis fit absq; chymosa qualitate, quod pręcipue ex his significationibus & ingeniis perpendere possumus, scilicet ex uomitu quo facile uexatur: quia hęc passio si cum chymosa fuerit qualitate, uomitus cum illa materia erit cõmixtus. Similiter & egestio erit obuoluta, cum materia quę stomacho dominat. Quod si hæc nõ omnia apparuerint cum uomitu,& egestione, intelligimus illam malã cõplexionem esse ex sola stomachi essentia. Æger itaq; si abominationẽ habuerit,& uomere nõ poterit, scimus re uera,quia chymus est cõiunctus,& in uillis stomachi latitans. Vnde Gal. in libro de tẽperamentis: Cõplexio,inquit,uniuscuiusq; membri,ex sua intelligitur actione. Verbi gratia: Si uideamus stomachũ perfecte digerere, cognoscimus quia tẽperatam habet complexionem. Cõtrarium econtrario. Quod si cibus in stomacho corrũpitur,in fumositatẽ conuertitur, neq; hoc fuerit propter naturã cibi, patet quia causa fumositatis, aut est calor stomacho dominans,aut cholera ab epate fluentia ad eum. Quod si cibus in acetositatem mutatus fuerit,cõplexionem stomachi innuit esse frigidã,aut phlegma à capite ad eum manatũ. Cibo uero in stomacho corrupto,& in fumositatẽ cõuerso, propter malã cõplexionem calidã stomacho naturaliter dominantẽ,ostendit quod dura cibaria digerit,& leuia corrũpit. Si uero cõplexio sit frigida,contrariũ significet. Gal. iterum in eodẽ lib. Possumus,inquit,discernere cibi corruptionẽ propter malam cõplexionem calidã stomacho naturaliter dominantẽ,ab ea fit ꝑpter cholerã ab epate, ad stomachũ fluentẽ, sex modis: Primo,quia si uidemus patienti phlegma dominari, & uomitus eius fuerit cholericus,intelligimus ꝙ choleraab epate ad stomachũ remeat. Quod si cõplexio calida fuerit & sicca, cognoscimus quia illa cholera fuerit

ibi gene-

ibi generata. Secũdo, quia si egestio fuerit cũ cholera mixta, patet quia in stomacho est creata. Quod si sit alba, certũ est quod ab epate cholera ad stomachũ manauerat. Cholera enim ab epate ad stomachũ ascendẽs nõ trãsit per intestina. Tertio, quia si color uomicę est quasi prassinus, re uera significet in stomacho esse creatã. Si autẽ fuerit rufus, aut citrinus, ab epate certissime fluxerat. Quarto, quoniã cibi corpus nutrituri si boni chymi fuerint, noscas quia ab epate cholera manauerat. Sed cibus si malũ chymũ habuerit, in stomacho generatã esse ostẽdit. Quinto, quoniã si stomachus dura digerit cibaria, cognoscimus eius cõplexionem esse calidã, & cholerã in eo generari. Si autẽ leuia digerit & dura nequit, scimus cholerã ab epate descẽdisse. Sexto, quia si cholera cũ uomitu cõmixta egrediat, transacta una seu duabus horis qua cibũ comederat, in stomacho esse creatã proculdubio manifestatur. Si uero post quinqȝ uel 6. horas ut certificemus nos quod cibus sit digestus, & epati mãdatus ratione ostenditur choleram ab epate esse mandatam.

De custodia cõplexionis stomachi, & reuocatione eiusdem ad suũ temperamentũ. Cap. XII.



Portet stomachũ magna regi diligẽtia cui calor naturaliter dominatur, cum rebus uidelicet calidis & temperatis, id est, medicina, cibis & potibus. Si dominãtia sit naturaliter ex frigiditate, similiter cum tẽperatę calidis custodiat, & cõfortetur aliquãdo cũ rebus aliquantisper infrigidantibus, & tẽperatis aliquando cõfortetur & humidis. Simili intẽtione intelligit si ex cęteris qualitatibus fuerit dominantia. Quia siccus cũ aliquantulam siccitatẽ habẽtibus cõfortetur, & tẽperatis, & humidis, cum humidis. Quod si mutet, & una ex his qualitatibus in eo augmentetur, aut declinauerit, oportet ad suum tẽperamentum reuocari per cõtrarium, id est, cum rebus ei oppositis. Sicut cũ infrigidata stomachi complexio fuerit, necesse est ut eam calefaciamus, & si calefiet, eã refrigeremus, humidã desiccemus, & siccam humectemus. Queãdmodum dixit Hippoc. Similia aũt similibus, & cõtraria contrarijs, id est, sanitas regat cũ similibus, & reddatur cũ cõtrarijs. Dixit idẽ: Indigẽtiam repletio curat, & repletionẽ qua ęgritudines fiunt, inanitio curat. Sufficit quantũ disputauimus de diuersitate cõplexionis stomachi, & de significationibus eius uarietatẽ ostendentibus. Cõuenit autem modo ut ab antidotis omnibus suprà memoratis conuenientibus ordiamur. Electuarium ualens contra calorem stomachi, & fumosam ructationem, & ardorẽ oris: Rec. rosę, sacchari, añ. drach. 15. spodij, sandali citrini, seminis portulacæ, ana. drach. 6. mastichis, succi liquiritiæ, dragaganti, berberis, ana. drachmas tres, cubebę, cardamomi maioris, ligni aloẽs, seminis cucumeris, cucurbitę, omniũ mundatorum, ana. drach. 2. croci, camphoræ, ana. drach. 1. fac puluerem. Tempera cum sirupo rosato, da potui cum sirupo albo in modum auellanæ, cum aqua frigida.

Aliud

ad suum temperamentu reuocatur per cotrarium

repletione inanitio curat

Aliud utilissimũ contra calorem stomachi, eumq; cõfortat, & dolorem qui fit propter calorẽ refrigerat, & mitigat: Rec. succi mali granati dulcis & acetosi, ana. lib. 1. sacchari lib. 2. coquãtur donec ad spissitudinẽ mellis uenerint. Deinde accipe rosę, spodij, seminis portulacę, sandali albi, añ. drach. 10. mastichis, dragagãti, liquiritię, añ. drach. 5. galię, cecabrę, berberis, añ. drach. 3. cãphorę, cubebę, cardamomi minoris, croci, spicę, ligni aloës, ana. drach. 1. sacchari, unc. 2. fac puluerẽ, & temperabis decoctionẽ, de qua cum aqua frigida propinetur. Triphera cõgrua in stomacho calorem habentibus, defectionem, punctionem, & incendiũ amputat. Quæ recipit mirobalani citrini, drach. 10. chebuli, emblici, ana. drach. 5. omnia in puluerem redacta cum oleo rosaceo tẽperabis. Deinde accipe rosę, spodij, ana. drach. 4. sandali rubei, albi, seminis mirtę, seminis portulacę, galiæ, liquiritię, ana. drach. 2. croci, mastichis, berberis, usnę, cãphoræ, spicę, ana. drach. 1. fac puluerẽ, quem cõmisces cum priori cõfectione, deinde omnia cum sirupo rosato tẽpera, & in modũ auellanę cũ sirupo rosaceo dabitur. Trochisci Ioan. Damas. ualẽt cõtra calorẽ stomachi: Rec. spodij, sandali albi, boli armenici, añ. drach. 5. rosę, drach. 7. berberis, drach. 6. croci, cãphorę, cassię, gallę, galię, añ. drach. 1. & s. seminis citroli, portulacæ, cucurbitæ, radicis psyllij, mãnæ, añ. drach. 3. ligni aloës, drach. 1. fac puluerẽ, tẽperabis cũ aqua rosacea, & trochisci informentur pondere unius exagij. Quorũ unus cum aqua frigida potui tribuat. Trochisci camphorati, cõueniunt contra calorem stomachi, & epatis incensionem, & dolores qui sunt propter calorẽ, mitigãt, & sitim extingunt, & febricitantibus prosunt: Rec. spodij, rosæ, ana. drach. 6, sacchari, mannę, ana. drach. 4. succi liquiritię, dragaganti, seminis portulacæ, sandali citrini, gummi, ana. drach. 2. camphorę, amyli, seminis cucurbitę, cucumeris, & citroli, mastichis, ligni aloës, croci, cardamomi, ana. drach. 1. tempera omnia pulue rizata cũ muccillagine psyllij, in aqua rosata madefacta. Deinde trochiscis informatis, unum ad sumendũ tribue cum sirupo rosato. Utile est etiam calidum habentibus stomachũ, si sæpe fruãtur sirupis refrigeratiuis, cum aqua frigida, sicut sirupo uuarum agrestiũ, aut prunorum, & similium. Quod si calor stomachi fuerit propter choleram in stomachi creatam, siue ab epate sibi illatã, oportet dari succum malorum granatorũ, acetosorum, & dulcium cũ sua carne tritorũ, amborũ, unc. 6. sacchari, unc. 1. Aliud: Accipiat apozema absinthij, uel mirobalani aut oxyfœniciorum. Quodcũq; horũ utile esse cognoscimus, illud demus pondere unciarũ 4. cũ drach. 1. aloës loti, uel puluere hierępicræ, cũ aqua frigida, uel calida, si necesse fuerit. Sirupus ualens ad purgandam choleram rubeam de stomacho, & refrigerat epar, atq; uiscera, uentrẽ humefacit suauiter, & calorem stomachi, qui est propter choleram rubeam refrigerat: Recipe hæc: mirobalani citrini, absinthij, ana. drachmas 15. cucurbitę, fumi terræ, uiolæ, rosæ, ana. drachmas 9, oxyfœnicię,
drach,

drach.30.pruna 100.iuiubos, 40.mastichis,spodij,sandali,anisi,añ.drach.3. endiuię,quantū una manu stringitur:omnia ponant in 10.lib.aquę calidissimę per unū diem,& noctē. Deinde coctis ad tertiā & colatis,accipe mannę, & cassiæfistulę mundatę,ana. drach.15. & mixta superiori aquę,diu fricētur manibus,& colentur. Postremo sume librā utriusq; mali granati, & sacchari libras 3.& fac sirupū,de quo dabis potui,unc.2.cum frigida aqua. Si autē laxatiuū facere uolumus,damus cum aqua tepida illum sirupum cum scammonio & dragagāto,ana.scrup.3. cum modico oleo uiolato. Sirupus Ioan. Damasc. ualens ad extinguendam cholerā, stomachi calorē refrigerat, appetitum confortat:Rec.aceti pomorum citrinorū,lib.3.succi granati acetosi,lib 5.aceti,lib.4.pruna damascena 50.uiolę,drach.30.spodij.10.sandali citrini & albi,añ.drach.3. mirobalani citrini,drach.10. omnia in quinq; libris aquę coquantur, usq; ad perfectionem deinde colentur. Colatis autem pone saccharū in eodem pondere quo aqua unc. Cumq; uis illud coquere,pone tot scrup.diagridij,in malis coctanis assati,quot lib.fuerūt, & dabis unc. 2.siue 3.secundum uires accipientis. Trochisci ualentes contra calorem stomachi:Recipe rosę,uiolę,sacchari,ana.drach.4.spodij,sandali citrini,seminis portulacæ,succi liquiritię,absinthij,añ.drach.2.succi fumi terræ,dragaganti,mastichis,scammonij,seminis cucumeris,cucurbitę,ana.drach.1. ligni aloēs,croci,camphoræ,ana.scrup.1. omnia puluerata cum succo lupuli temperentur,& trochiscos formabis.Sed semper oportet ut assuefaciant uomitum cum rebus stomachum mundificantibus,quas sumus dicturi,& ungatur stomachus,aut oleo uiolato,aut rosato. Epithima ualēs ad punctionē, calorem,& stomachi incensionem,quę fiunt propter choleram rubeam, uomitum arcet:Rec.rosę,sandali,albi & rubei,ana.drach.3.spodij,galię,mastichis,ana.drach.1.& s.omnia trita coquantur in una lib. succi solatri,usq; ad medietatem.Quo colato,mitte unc.4,olei rosati.Deinde iterum coquant, quousq; solum oleum remāserit,tandem ungatur ex eo stomachus. Aliud: Recipe rhodostomatis,succi solatri,succi uuę agrestis, succi myrtę,añ. unc. 1,olei rosacei,uiolę,anà.unc.2.sandali albi,rhamni,galię,ana exagium unū. omnia coquantur,quo adusque solum oleum remansisse uideris. Cataplasma ualens contra calorem stomachi & epatis, ustionem cholerę rubeæ refrigat,& febricitantibus utile unc. Recipe sandali albi,& rubei, pollinis hordei, ana.drachmas 4.rosæ,uiolæ,ana.drach.2.memithe, opij,galię,beli armenici,camphoræ,ana. drach.1. fac puluerem & temperabis cum muccillagine psyllij, aut succo solatri,siue cucurbitæ. Cibaria uero quibus conuenit uti calidum habentes stomachū,hęc sunt: Videlicet pisces in iure & conditi cum rosis,aceto,iuiubis, & his similibus. Pulli gallinacei, stardi, perdices, omnia iussellata,& condita cum aceto pomi citrini, seu uuæ agrestis, damascenorum, succo mali granati, oxysœnicijs, amygdaleo,& similibus.

Similiter

Similiter ius lentium, cucurbitæ cum amygdaleo, uel rhodoleo. De fructibus granata mala, pira, cucumeres, pruna. Abstineant à melle, & ab omnibus quæ facta sunt de melle; atq; ab omnibus calidis cibarijs, & unctuosis, ab eis etiam quæ facile digeruntur. Hæc enim cibaria, in huiusmodi stomachum habentibus, cito in choleram rubeam mutãtur. Si complexio stomachi in calorem & humiditatẽ conuersa fuerit, damus frigida & stiptica adiutoria, quia stiptica humidis, & calida frigidis curantur: sicut spodium, sandalos, rosas, æquali pondere, quorum tritorum pondus, drach. 4. potui dẽtur, cum sirupo uuarum agrestium. Dormitũ euntibus olei rosati, drach. 5. cum succo granatorum tribuantur. Accipiant oxysaccharum, coctana, condîta: Sirupum de fructibus factum, uel oxysaccharũ, & similia, cum trochiscis de rosis, aut de spodio. Quod si mutatio cõplexionis stomachi per frigiditatem fit, & significationes quas superius diximus nobis patefiant, id est, digestionis defectio, & paruitas naturalis caloris, quia Galen. dixit frigiditatem stomachi hęc accidentia sequi, dolorẽ uidelicet uentris, torsionem & coloris liuorem, aciditatem ructatus, labrorum liuiditatem, & similia. Vnde oportet eorum calefieri stomachum, cum aromatizantibus medicinis, sicut spica, cardamomo, macis, gariophyllo, cassia, mastiche, & similibus. Galen. enim testatur deberi interiora membra confortari, ex odoriferis medicinis. Antidota accipiant quę antiqui concordauerunt huic complexioni, quia frigiditatem stomachi calefaciunt, quemadmodum theriaca magna, phylonium, muscata, dialacca magna, diacostum, diarheumbarbarum, & his similia. Electuaria calida, sicut diatritonpipereon, diacyminũ, diasidedicon, diagalanga, dianacardum, diaspermaton, diaroma, zingiber cõdîtum, origanũ condîtum. Electuariũ Gal. ualens cõtra frigiditatem stomachi, & renum, grossam uentositatem dissoluit, digestionem confortat, phlegma grossum attenuat quod in stomacho moratur, memoriam corroborat, canitiem uenire detardat, tussim ex phlegmate creatam curat: Rec. piperis albi, nigri, longi, zingiberis, ana. unc. 2. galangæ, cinnamomi, cassiæ, cyperi, gariophylli, croci, anisi, ana. unc. 1. mastichis, penidiorum, añ. unc. 2. spicæ, cardamomi minoris, asari, carpobalsami, xylobalsami, seminis myrtę, costi dulcis, añ. unc. s. cymini, rosarum, ana. drach. s. calami aromatici, lignialoẽs, nucis muscatę, macis, ana. unc. 4. fac puluerẽ, mellis quantũ sufficit. Dabis ante cibũ in modum auellanę, & post cibum. Electuarium stomachum calefaciens, inflationem, torsionem, & uentositatem dissoluens, digestiuã confortans, mentem acuens, colorem & uisum clarificat, rugitum in stomacho mitigat, renes calefacit, libidinem confortat, acidos ructus procurat: Recipe cinnamomi, gariophylli, zingiberis, galangæ, liquiritię, cassiæ, marathri, mastichis, anisi, ana. drach. 6. cyperi, piperis longi, & nigri, asari, carpobalsami, xylobalsami, carui, cymini, cinnamomi, gariophylli, añ. drach. 5. rosæ, drach. 4. & s.

ameos,

ameos, apij seminis, cardamomi minoris, cubebę, nucis muscatę, ligni aloës, macis, calami aromatici, costi, amomi, calamenthi, origani, anginæ, pyrethri, folij, añ. drach. 1. & s. sacchari, penidiorũ, añ. drach. 15. omnia in puluerem redacta temperentur cum melle. Dabis in modum auellanę, ante cibum & post cibum cum aqua calida, aut cũ uino calido. Diatrionpipereon ualet ad dissoluendam grossam uentositatem in stomacho, stomachum calefacit, & phlegma desiccat, & omnes frigidas passiones in uisceribus existentes procurat: Rec. piperis albi, nigri, & longi, cinnamomi, zingiberis, marathri, anisi, mastichis, asari, añ. unc. 1. xylobalsami, carpobalsami, cassię, spicę, amomi, ana. drach. s. cardamomi, apij, ameos, croci, gariophylli, costi, macis, ana. drach. 2. & scrup. 1. mellis quantum sufficit, fac puluerem. Electuarium Ioan. Damasceni, cõtra frigiditatẽ stomachi utillimum, uiscosa phlegmata incidit, fastidium, abominationem, acetosas ructationes, spasmum stomachi, & caninum appetitum procurat, naturalem confortat, os odoriferũ reddit, & fœtorẽ amputat: Rec. cymini, piperis longi & nigri, gariophyllorum, ligni aloës, cassiæ, croci, spicæ, asari, cinnamomi, ligni gariophyllorũ, galangæ, calami aromatici, carpobalsami, ameos, zingiberis, ana. unc. 4. sacchari, unc. 4. mastichis, aristolochiæ rotũdę, macis, polij, liquiritiæ, amomi, ana. unc. 4. omnibus puluerizatis, mellis quantum sufficit appone. Stomachicon Ioan. Damasceni, contra frigiditatem stomachi, humiditatem & defectionem, Rec. folij, gariophylli, mastichis, cassię, cinnamomi, añ. drach. 3. asari, piperis lõgi, cinnamomi, añ. drach. 3. piperis albi & nigri, calami aromatici, mastichis, spicæ, ana. drach. 3. zingiberis, drach. 10. Accipe saccharũ & coque eam, quemadmodum si uelles coquere marmoratum stomachicon: Deinde tempera specierũ puluerem. Stomachicon calefaciens & odoriferum faciens stomachum: Rec. cinnamomi, drach. 1. zingiberis, piperis, cardamomi, galię muscatæ, ligni aloës, cãphorę, ana drach. 2. croci, drach. s. sacchari, drach. 30. Triphera alia ualẽs ad omnia frigidiora: Rec. chebuli, indi, ana. unc. 1. emblici, ana. unc. s. omnia trita cum amygdaleo fricentur: Deinde anisi, cymini, cinnamomi, gariophyllati, carui, mastichis, zingiberis, ana. drach. 5, absinthij, seminis myrtę, rosæ, ana. drach. 4. calamẽthi, origani, folij, amomi, ana. drach. 3. acori, aristolochię rotundæ, stecados, croci, añ. drach. 2. fac puluerem, adde mellis quantum sufficit: da in modum castaneæ cum calida. Quod si corruptio stomachi fuerit propter phlegma in eo natum, siue ibi de alijs locis fluens, mũdificare oportet superius & inferius. Accipiant theodoriton, hieram picram, uel stomachicon, & similia his, stomachum de grossis & uiscosis humoribus mundificantia. Damus item pilulas acutas, quæ cutię dicuntur, & pilulas aureas, & saccharũ, apozema de agarico. Sirupus utilis cõtra frigiditatem stomachi, uentositatem dissipat, oppilationem aperit, appetitum & digestiuam uirtutem cõfortat: Rec. ma-

rathri, anisi, squinanti, calamenthi, ana. unc. 1. samsuci. mentę, añ. unc. s. spicæ, asari, apij, folij, zingiberis, costi, ana. drach. 2. & scrup. 1. passorum enucleatorũ, lib. s. omnia mittãtur in 10. libras aquę calidissimæ, & nocte una ac die ibi permaneãt. Deinde coquantur ad medietatẽ, & colentur. De fece uero simili modo facies. Ad postremũ, utrunq; apozema commisces cum tantundẽ mellis quantũ utrunq; fuerit apozema, quod iterum coques quousq; peruenerit ad perfectionẽ. Tandem cõdies cum puluere galię muscatæ, mastichis, croci, ana. drach. 1. Quod dabis potui pondere unius unc. cum aqua calida. Sirupus ualens cõtra frigiditatẽ stomachi, & mollitiẽ propter phlegma, appetitũ debilem confortat, & omnẽ passionẽ frigidã in omnibus membris creatam, curat: Rec. uini uetustissimi, & odoriferi, lib. 10. mellis, lib. 5. coquantur optime. Deinde mastichis, spicę, croci, gariophylli, añ. drach. 1. accipe, puluerizata & deponantur in illa decoctione in initio in panno ligata. Quibus abstractis, desine sirupum coqui usq; ad perfectionem, & da hæc potui. Sufficit quantum disputauimus de antidotis, & elect. huic passioni conuenientibus. Necesse est igitur ut olea ostẽdamus frigiditatem stomachi iuuantia. Olea autem quę ostenderunt antiqui propter hanc passionem utilissima, hęc sunt: Oleũ nardinũ, ireleon, anethileon, chamomileon, absintheleon, masticheleon, costoleon, amygdaleon, ladanoleon, laurinũ oleũ. Hæc omnia olea calida simplicia, uel cõposita, contra stomachi frigiditatẽ sunt ualentia. Epithima ualens contra frigiditatẽ stomachi, ac omniũ uiscerũ, & epatis: Rec. costi, spicę, squinanti, calamenthi, sansuci, absinthij, ana. drach. 2. asari, cassię, nucis muscatæ, gariophylli, castorei, folij, ana. drach. 1. omnia tusa in duabus libris aquę calidissimę die una ac nocte permaneãt. Deinde commisceatur lib. 1. olei sesamini, & coquantur suauiter, quousq; solum oleum remaneat. Epithima cõtra frigiditatem. Epithima Ioan. Damasceni ad idem: Rec. olei ueteris librã 1. rutę, unc. 1. castorei, cassię, añ. drach. 4. Omnia cõtrita in oleo coquantur, & colata cataplasmentur. Cataplasma stomachũ calefaciens, & confortans: Rec. gariophylli, croci, xylobalsami, costi, mastichis, chamomillę, meliloti, ana. drach. 2. calami aromatici, absinthij, ligni aloës, castorei, sandali rubei, myrrhę, thuris, añ. drach. 1. omnibus in puluerẽ redactis & tẽperatis, cum cera quod sufficit fiat cataplasma. Cibaria quę oportet frigidũ stomachũ habẽtes assuefacere decet esse calida & subtilia, sicut iura facta de perdicibus, phasianis, starnis, passeribus, condita cũ aromatibus, calidisq; rebus, pulli gallinacei cocti, cũ uino cocto uetussimo & odorifero, cõditi cũ croco, pipere, gariophyllo, & cinnamomo, gariophyllato. Quod si frigiditas cum humiditate mixta fuerit, assata, & cũ obsomogaro manducent. Vinũ odoriferũ, & uetutissimũ bibant, & melicratũ cum aromatibus. Si autem mutatio cõplexionis fuerit in solam siccitatem, ut nulla altera qualitas sit cõmixta, per has significationes quas diximus, certificemus. Oportet studium

tet studiū impendamus rebus humefacientibus, & prohibeamus patientes à cibis & à medicina stipticitatē habentibus, ne desiccetur quod in membris remanserit de substantiali humiditate. Sicut Galen. de hac re dicit: Quāuis, inquit, alicui ęgro, cuius stomacho siccitas dominabitur, in curatione stultorum medicorum acciderit, medicinam nullatenus nisi stipticā impendi, stomachi esse proculdubio cōfortatiuam arbitrantiū, oportet nos citissima festinatione errori eorū occurrere, & quod in aditu membrorū medicina eorum clauserat, uelociter aperiamus, & suauiter attrahamus per congruas partes, quod de suis locis alias fluxerat, ut ad sua propria loca cōueniant, & unumquodq; simile membrū impleatur cum humidis cibarijs, bonā & acceptabilem humiditatem habentibus. In eodem loco dixit: Si calor seu frigiditas, stomacho dominantur, huiusmodi passio facile curatur, quia restauratio & passionis curatio fit cum fortibus acutisq; qualitatibus. Quod si cōplexio stomachi mutatur in humiditatē aut siccitatem, molesta erit ad curandum, quia eius euasio fit debili & passiua qualitate, maxime si humefacere siccam uelimus. Mēbra enim desiccata si humefacere uolumus, necesse est ut hoc fiat multo temporis spacio, multo etiam longiore, quam est tempus eorum quo debet desiccare, quia uenæ in siccitate stomachi constringuntur, & clauduntur, propter suorum humorū cōplementum. Vnde fit causa prohibendi cibum ne possit penetrare uenas, ut eorum humiditatem restauret. Hæc fuit intētio Galeni de molestia curationis huius passionis. Sed nos monstrabimus, qualiter in alijs locis dię̄tam huius passionis indixit: In primordio, inquit, incipiamus studium impēdere de lecto infirmi, ut sit propinquissimus balneo, & cum uoluerimus eum in balneo mittere, in panno uidelicet mollissimo suauissime feratur, ne motio aliqua generet siccitatem ei aut defectionem, & deponatur in fonte in quo magis quàm balneo moretur. Oportet nos etiam aliud intueri, scilicet ne fumus sit in balneo, aut calidus aër. Fons quoq; sit ianuę balnei maxime propinquus, quia aër balnei desiccat eius humiditatem. Aqua uero fontis, sit dulcissima, & adeò temperatissima, ut ęger in ea delectari ualeat. Quia quāto in eo delectabilior fuerit, tanto melius natura ad omnium membrorum extremitatem excitatur, & quāto natura fugit rebus nocibilibus eam tangētibus, tanto fit propinqua extremitati membrorum rebus ei delectationem faciētibus. Vnde adeò in balneo moretur, quousq; in eo delectari aspexerit. Deinde accipiat lac, sed laudabilius omnibus est muliebre. Sed si infirmus inobediens tibi fuerit propter abominationem, dabis ei iumentinum, quod cauendum est ne ab aëre tangatur, sed uas quo debet lac mulgeri, sit propinquum infirmo, ut mulgere, & potui dare simul uno loco fiant. Aëre enim illud percutiēte in stomacho caseat. Quod si ab huiusmodi uis liberare caseitatis suspicatione, misce cum eo uel parum aut unum cochleariū mellis, Cumq; certissime noueris lac esse digestum, &

huiusmodi uideris signum unum, ut non de lacte ructet, neq; inflationem in stomacho sentiat, mittendus est in balneo secũdo. Quod si ipse balneũ assuetum habuerit, & illud amauerit, mittendus est tertio in balneũ. Sin autẽ non diuide diem in duas partes, & duabus diuisis uicibus, eum in balneo inducito, & unaquaq; uice balneum egrediens, ungatur oleo temperato, uidelicet uiolato, rosato, nenufarato, & similibus. Quod si lac in sanitate amauerat, dabis ei lac bis in die. Quod si non, dabis ei ptisanam. Deinde tertio in balneum inducatur, si oportet. Sin autem non, cœnam ei appone. Cibi uero quos debes ei dare, sint panis fermentatus, optimus, habens de leuato, & sale quantum sufficit, & pisces pelagini, & petrosi: Alas gallorum frumentum pascentium. Oportet etiam perpendi ne cibaria sint digestibilia facile, & multum nutrientia. Neq; decet studium impendi in dandis cibarijs quantum necesse fuerit, sed quod potest bene digeri. Quia cibus quãto magis facile digestibilis, tanto minus nutribilis, & quantum durius & tardius digeritur, tanto abundantius nutricat. Proinde oportet sollicite considerare utrũque. Quanto autem ægrum ire perspexeris ad melius, tanto ingrossari ei diætam conuenit, quatenus reuocetur ad consuedinem quam in sua habuit sanitate. Decet etiam aliquantulũ plus cibum, & duriusculũ dari sero quàm mane, propter confortationem digestiuæ in somno. Oportet etiam ei multis uicibus cibum dare. Multum enim cibum in una uice sumptum, nequit digerere. Postremo Galenus eodem loco dixit: Nullum mihi uidetur huic patienti oportunum uinum esse nec congruum, nisi illud quod Hippocrates in libro de diæta morborum acutorum periculosum uocauit. Nõ enim ullam aquę tolerat cõmixtionem, nisi paruissimam. Cui paucissimum aquę commisceri necesse est. Et animaduertendum est ne illi uino sit inacceptabilis, & non bonus odor. Sed aqua idcirco fugienda est, quia moratur sub diaphragmate, & uentositatem & dolorem grauat in uentre, & corrumpendo stomachũ cibum quoq; prohibet uenas penetrare. Hoc omnia operatur sua frigiditate. Vnde uinum huic est oppositum & contrarium, quia si uentositatem, aut dolorem inuenerit sub diaphragmate, eam omnino dissoluit & placat, uentrem extenuat, quæ omnia fiunt propter temperamentum sui caloris, uias aperit per quas cibus est penetraturus, eum etiam in adeundo ad unumquodque membrum adiuuat. Quod si malos in stomacho chymos inuenerit, mutat & conuertit eos in bonum: putridos & malos humores eijcit ex stomacho, seu in quocunque alio fuerit membro proculdubio dissoluit & expellit. Idcirco urinam prouocat, maxime si fuerit acidum seu ponticum. In eodem iterũ libro dicit Galenus: Non oportet dari ægritudinem exeuntibus uel defectum habẽtibus in stomacho uinum cum manducauerint, sed postquam finita fuerit digestio cibi. Quod si uinum in illa hora sumpserint, cibus in superiora stomachi natans, prohibet stomachum digerere

gerere sese & circundare. Quod si habuerit sitim, modicum uini debet accipere, ut sitis eius mitigetur. Cibis uero omnino digestis, uinũ quantũ sufficit potest dari. Hæc sunt dicta Galeni uerbum ex uerbo scripta. Ego insuper dico, quia hæc patiens necesse est ut caueat, à coitu, labore, angustia, tristitia, ira. Hæc omnia enim siccitatẽ augmentãtur, humiditatẽ minuuntur. Cataplasmetur stomachus cum polline hordei, succo cucurbitę, portulacę, maluæ, cucumeris, uirga pastoris, uiola, oleo uiolato, & similibus. Si autem stomacho cum siccitate aliquantulum dominetur frigiditas, necesse est dari humida cibaria aliquantulum caloris habentia: Multum enim calida uehementius siccitatem generãtur. Intentio enim nostra nõ est alia, nisi in subueniendo desiccationi. Vnde oportet nos miscere in superioribus alimentis quædam aliquantulum caliditatis habentia, secundũ mensuram frigiditatis stomacho uidelicet dominantis, id est, misceamus cum lacte mel & uinum sit parum mixtum. Cibaria non solum sint calida in uirtute, sed etiam in tactu. Epithimetur stomachus oleo nardino, masticheleo. Sępissime balneorum utatur frequentia, dulcissimam & tepidam aquam habentium. Iuxta latus patientis ponatur infans nitidissimam & mundam carnem habens. Calor enim infantis calefacit & humectat huiusmodi stomachum. Damus cibaria, & medicinam in substantia & actione calida moderate.

De regendo aut custodiendo sano stomacho. Cap. XIII.


Portet eos qui sanitatem stomachi uolunt custodire, ne in morbum incidant, & eius actio deficiat & corrumpatur, & intentio eorum sit in accipiendis cibis, & potibus, eademq; perpẽdatur in sumenda medicina. Intentio enim medicinæ non est multa in quantitate, neque delectabilis in sapore, sed solummodo ratiocinantur ut adiuuet. Eodẽ modo in cibis non debet quãtitas considerari, nisi solũmodo quantum in stomacho potest digeri. Quia si demus cibum plusquam digeri possit, dilatatur, extẽditur, subtiliatur, refrigeratur, & deficit, qui taliter existens, cito patitur fastidiũ. Propterea laudabilior stomachi hæc est medicina; ut sit cibi negligentia, id est, ut à cibis & potibus se cohibeant, cum adhuc in eis desiderium habuerit appetendi. Diogenes interrogatus à quodã qualis esset hora comedendi, dixit: Quibus adsunt cibaria, comedant cum desiderant: Non enim habentes cibum, manducent cum habuerint. Ego etiam dico digestionẽ multũ adiuuari ex desiderio. Idcirco Hippocrates: Parum deterior cibus & potus quo melioribus si fuerit delectabilior magis est appetendus. Vnde nos oportet sequi eius autoritatem. Quia si duo uiderimus cibaria unum deterius altero, sed tamen parum, fitq; desiderium appetendi in peiorem, fit à nobis laudabilior meliore, propter desiderium quod est in

eo. Sed tamen tunc dari debet, quando fuerimus securi, ut tanta sit in eo malignitatis quanta per stomachum omnino possit digeri, propter magnæ appetitionis desiderium. Palàm ergo debemus intelligere desiderium, magnum facere iuuamentum digestioni. Idcirco diximus: Oportet eos qui sanitatem stomachi custodire desiderant, ut à cibo se abstineant cum adhuc in eo desiderium fuerit. Nonne uides quod multi aliquem cibum nimis desiderantes, summa desiderium cupiditate ex eo adeò replentur, ut eum nullatenus digerere ualeant. Quo nimirum indigesto, ipse quem desiderauerāt in fastidium uertitur, & nimis iam amabilis in horribilitatem mutatur. Nos etiam ostendimus multæ repletionis nocumentum. Inanitio atque fames si fuerit, quia commouetur stomachus in appetendis cibarijs, & tamen nihil acceperit, causa eius debilitatis allicit sibi de humoribus corporis. Vnde appetitus desiderium offendens, & cibum ad stomachum uenientem corrūpens. Vnde Gal. super epidemiorū libros: Sanitas, inquit, duobus modis custoditur, abstinentia uidelicet saturitatis, & sollicita laboris & exercitij perpetratione. Etenim qui cibum sumpserint transacta exercitiorum perfectione, & forte appetitus desideriū habuerint, cibus naturalem calorem inuenit stomachi, quasi ignem succensum. Qui uero accipit cibum nulla exercitiorum actione præcedente, & absq; desiderio, cibus reperiet calorem stomachi esse quasi occultum, & extinctum. Post cibum uero qui se exercitauerit, necesse est ut cibus ex stomacho indigestus egrediat̃, & uenas crudus penetrans, epatis, stomachi, & totius corporis generat passionem. Item Galenus: Sicut, inquit, exercitia ante cibum sunt iuuantia, sic post cibum prouocata sunt nocibilitatē facientia in custodienda uidelicet sanitate. Rursus oportet eum cuius stomachus fuerit optimus in digerēdo, ut nullatenus sępe præsumat calidissima accipere cibaria, ne incensionem, uel ardorem in stomacho generent, & cohibendus est ab aqua, propter suam æstuationē, ne frigiditate aqua stomachum percutiente, penè deficiat. Quia est neruosus nequiens frigiditatem aquæ tolerare. Vnde fit causa suę defectionis. Neq; cibum accipiat frigidissimum, & durum ad digerendum, ne sit occasio defectionis stomachi. Qui itaque si acceperit cibum calidissimum, post acceptionem eius, frigidam, & humidam accipiat medicinam, ut sit confusio caliditatis cibi. Frigido uero cibo iam comesto, donetur ei medicamentum calidum, ut sit nocumenti destructio. Oportet iterum ut caueant se ab alimentis digestioni inobediētibus, licet ea in sua sanitate bene digereretur. Quia in diuturno tempore corrumpunt stomachum, & deficere ei accomodant. Similiter & prohibendi sunt à mediciuis stomacho nocentibus, sicut colocyntha, polio, turbith, diagridio, & similibus. Et quāto magis abstinentiam ferre poterit, tanto salubrius eorum sanitas custoditur. Quidam tamen medici dicunt, caput medicinæ esse abstinentiam cibi & potus, nocibi-

litatem

litatem inferentiũ. Fuit quodam tempore Galenus interrogatus, quare minorasset quotidie cibũ. Quibus respondit: Intentio mea est in cibarijs huiusmodi manifesta, ut possim uitam habere. Porphyrius inquit: Differentia est inter me & uos in uita huius mundi, quia ego hac de causa comedere cupio ut uiuam, sed uos uitam quęritis, ut comedatis. Plato iterum: Abstinentia ait, duplex est, uniuersaliter uidelicet & particulariter. Vniuersaliter, ut nullus accipiatur cibus nisi cum desiderio. Particulariter, ut perquiras quod elementum tibi dominabitur, & sicut contrarium fuerit, contrarium accipias. Galenus: Oportet, inquit, sanitatis custodiam habere uolentes, ut omnes cibos humidos & uiscosos, & egestioni facillimos, ante omnia accipiant. Hoc enim obseruato, cibi humidi uelociter de stomacho descendunt, & uiam faciunt reliquis, per quam possint effluere. Quod si in fine cibi fuerint accepti, corrumpuntur, & cum sua corruptione corrumpunt cæteros cum eis existentes. Oportet iterum intelligi quia qui cõsuetudinem bis in die comedendi habuerint, molestum est si ad semel redierint. Similiter & qui sunt assueti semel, & bis comedere, malum est si à constituto comedendi termino se mutauerint, molestum est. Sed si magna fuerit necessitas, paulatim illos ab eo termino permutari conuenit. Decet etiam hoc obseruare ne cibum inordinate sumant, si stomachi sanitatem uelint, ut qui prius debet accipi, posterius, & qui posterius, prius accipiatur. Tali enim comestionis ordine, passiones stomachi plurimę generantur.

De apostematibus in ore stomachi nascentibus.
Caput XIIII.



Ntiqui medici qui ante Galenũ fuerunt, os stomachi præcordia uocauerunt, & nullum corporis membrum dixerunt dolorem uelocius sentire quàm os stomachi. Vnde Galenus in libro de accidentijs: Bonum, inquit, esset si nõ minoraremus os stomachi quinq; sensibus. Sensibilissimum enim membrum cum aliquod senserit nocumentum, cito patitur tria accidentia quæ superius diximus, id est desiderij ablationem, aut eius mutationẽ, seu eius corruptionem. Corruptio uero aut est in quantitate, aut in qualitate. In quantitate si fuerit appetitur plus cibus quàm oportet. In qualitate, quemadmodũ si appetierit lutũ, cretam, carbones, & similia, quod postea planius dicemus. Oportet iterum intelligere quia os stomachi patitur aliquãdo apostemata ex omnibus humoribus nascentia, quẽadmodũ nascũt in cæteris mẽbris. Quorũ significationes possumus perpẽdere ex sensu oris stomachi, & nonnunq̃ cũ tactu. Si aũt apostema fuerit ex humoribus calidis ad illũ locũ fluẽtibus, patiens nimium sentiet dolorẽ, febrẽ habebit, sitim, ardorẽ, incensionem. In quo loco manu

apposita, sentitur calor adesse, & nonnunquam singultum patiuntur. Quod si apostema de frigida fuerit materia, grauitas & non multus dolor erit infirmo, absque siti & ardore. Ex diaphragmate stomacho uidelicet uicinante, necesse est apostemate in ore stomachi nascēte, fiat spiritus spissus, & paruus. Galen. etiā dixit: Si dolor, uel apostema fuerit in aliquo mēbro cui spirituali membrū adeò uicinū sit, ut cum membrū cōmotum fuerit, & spirituale instrumentum moueatur dolore, necesse est ut spiritus fiat spissus, & rarus, & aliquando patitur infirmus angustiam, abominationem, & pectoris, spatularum, atque cubitorum habet constrictionem. Cuius apostemate diu prolongato, & infirmo saniem spuere incipiente, impossibile est aut raro restaurari posse sanitatem manifestum est.

De curis apostematum. Cap. XV.



CAuere oportet infirmum in primordio, & statu suæ passionis à uomitu & uentris solutione, & perquirendum est de significationibus quas suprà diximus. Quod si certissima rationis ueritate nouerimus apostema de calidis fuisse humoribus, dādi sunt succi solatri cocti unc. 6. cum cassięfistulæ mundatæ & mannæ scrupulis 6. Accipiant unc. 4. succi endiuię cocti & colati cum saccharo, uiolæ, rhodosacchari, ana. drach. 5. Quod si infirmus nimiam patitur sitim, accipiat sirupum iulep, & sirupum uiolatum, uel rosatum cum aqua frigida. Si punctionem æger senserit, sumat olei rosati, drach. 3. cum unc. s. sacchari. Apostemate uerò in statum transiliente, dentur succi arnoglossæ, unc. 3. succi chamæleontis, unc. 2. cassiæfistulę mundatæ, drach. 5. olei uiolati, aut amygdalini, exagium unum. Damus ptisanam in qua coctæ sunt radices endiuiæ. Dietamus eos cucurbitis, blitis, chrysolocannis, lactucis, maluis cum oleo amygdalino, & coriandro. Quod si infirmus febrem non habuerit, accipiat pullos gallinaceos, cum cucurbita, & amygdaleo cōditos. Dabimus de his confectionibus quas ad pręsens dicemus. Trochisci Ioannis Damasceni ualentes contra apostemata calida in ore stomachi nascentia: Recipe cassiæ fistulę mundatæ, rosę, mastichis, ana. drachmas tres, meliloti, seminis maluæ, psyllij, sandali albi, & rubei, spicæ, ana. drachmas. 4. seminis endiuiæ, drach. 1. & s. liquiritię, apij, anisi, drach. 1. Tempera cum succo solatri, & trochiscis informatis, da unam cum frigida. Trochisci ualentes ad supradicta: Recipe rosæ, drach. 6. spicæ, liquiritię, meliloti, ana. drach. 4. croci, drach. 2. mastichis, ana. drach. 3. tēpera cū uino, & dabis cum succo solatri. Trochisci optimi cōtra apostemata, & dolores, atq; humores fluentes cholericos. Rec. rosarū, drach. 5. liquiritię drach. 3. sandali citrini, & rubei, ana drach. 3. berberis, meliloti, ana. drach. 1. & s. seminis cucumeris, spicæ, mastichis,

dragaganti,ana.drach.1. spodij,mannę,ana.drach.2.croci,drach.s.fac trochiscos,dabis unum cum succo endiuiæ,uel solatri. Cataplasmandus est stomachus cum frigidis & stipticis cataplasmatibus. Requiramus etiam si patiens sitim habuerit,& nimium calorem:Refrigeratiua ponamus adiutoria, sicut corticem cucurbitæ,cum pollinę hordei, & oleo rosato,aut portulacā, endiuiam, siue solatros cum oleo rosato ;aut corticem malorum granatorum,lentes, rosas, cyperum, & similia, coquamus in aqua, & fomentemus stomachum. Cataplasma ualens contra calida apostemata stomachi, & uiscerum.Est etiam congruum perustioni epatis,& stomachi,propter cholericos humores ad eos fluentes: Recipe pollinis hordei, drach. 10. sandali rubei,drach.5.uiolæ, radicis maluæ, ana. drachmas tres, rosarum, drach.1. & s.camphoræ,acatiæ.ana.drach.s. tempera cum succo solatri. Cataplasma optimū apostematico epati,& incensioni stomachi:Recipe rosę,drach. 6.croci, sandali rubei,ana. drachmas 2. sandali albi, drach. 4. camphorę, drach. s.fac puluerem, & temperabis cum oleo rosato, & cera alba. Cataplasma ualens contra apostemata in ore stomachi nascentia, calorem & incensionem amputat:Recipe sandali rubei & albi,uiolarum, pollinis hordei, ana. drach.5. boli armenici, camphoræ, acatiæ, galiæ,croci, gummi, ana. drach.1.mastichis,meliloti,seminis maluæ,ana.drach.1.& s.fac puluerem, quem cum oleo rosato fricatum, cum succo solatri temperabis. Apozema Ioannis Damasceni utilissimum contra dolorem & frigida apostemata stomachi:Recipe mentæ, seminis apij,ana drachmas tres,mastichis,anisi,spicæ,ana.drach.2.& s.dauci,cymini,ligni aloēs,xylobalsami,cassiæ,cardamomi,squinanti,ana.drachmas duas,omnia in tribus libris aquæ ad tertiam coquantur,& optime colata semper seruentur,unde dabis 4.unc.cum sambuceleo. Apozema contra frigida apostemata stomachi: Recipe meliloti,radicis marathri, & apij,squinanti,ana.drach.6. radices maluæ, liquiritiæ,ana.drach.5. rheumbarbari, marathri,anisi, mastichis, spicæ,samsuci,basilicon, cymini,apij,cardamomi,ana. drach.1.& s. passorum enucleatorum,drachmas 10. omnia in tribus libris aquæ ad tertiam coquantur, & colatis, da unc. tres potui cum amygdaleo. Quod si hæc apostemata indurauerint, cataplasmabimus eos talibus cataplasmatibus. Cataplasma Ioannis Damasc. ualens ad dissoluēdam duritiam stomachi, & epatis,& dura apostemata dissoluit: Recipe meliloti,squinanti,chamemileon,maluę, bdellij,ana.drachmas quatuor,absinthij,drachmas tres,myrrhæ,amoniaci,anā. drachmas duas, ficus siccæ decem. Absque gummis omnia coque, & gummæ liquefiant in uino: omnia commisceantur, & fiat cataplasma. Cataplasma, proficuū contra dura & grossa apostemata phlegmatica, duritiā stomachi,& splenis & epatis dissoluūt: Rec.amoniaci,drach.20.bdellij,drach. 10. aceti acris, unc.6. Quę soluenda soluantur super ignem leuem. Deinde

mittantur

mittantur hieræ, drach. 10. sesameleon, drach. 20. croci, thuris, castorei, ma stichis, ana. drach. 5. puluerizatis & superioribus admixtis, fac cataplasma. Cataplasma Ioan. Damasceni ualens ad superiora. Rec. Chamemileon, uiolę, meliloti, myrrhę, añ. drach. 10. croci, drach. 8. sandali rubei, drach. 15. ma stichis, drach. 5. radicis maluę, drach. 22. ceræ, drach. 30. seui uitellini & gal linacei, ana. unc. 2. ireleon quãtum sufficit. Cataplasma: Rec. figie, unc. 4. sesameleon, lib. 1. costi, castorei, amoniaci, thuris, bdellij, ana. drach. 5. dragaganti, croci, añ. drach. 5. cerę, drach. 4. Cataplasma: Rec. figie, drach. 5. sesameleon, cochleariũ 1. & s. Cataplasma: Rec. aloës, mastichis, añ. drach. 5. bdellij, amoniacis, ana. unc. 1. croci, drach. 5. soleoleon, rhodoleon, & chameleon quantum sufficit. Quod si hęc medicamina cognoueris nullatenus præualentia, intelligendũ est quia apostemata in uulnera sunt conuersa. Vnde oportet dari causam putredinem uulneris mundificantem, sicut hierapicra quę cum melle tẽperetur, lac caprinũ, ptisana, in quo cocta fuerit liquiritia. Detur bolus armenicus cum succo coctanorũ. Quod si in uenis stomachi fuerit oppilatio, accipienda sunt aperitiua, sicut hierapicra, succus absinthij, sirupus squinanti, sirupus radicum.

De uulneribus in ore stomachi ortis. Cap. XVII.


I apostema stomachi aliquibus uidelicet accidentijs inueterauerit, neq; cum medicinis superius memoratis destrui siue minui poterit, re uera cognoscatur, quia in saniem permutatur. Quæ sanies & inferiora stomachi & suas concauitates petens, uillos eius putrefaciet, & generabit in eodem loco pustulas. Vnde infirmis desiderium appetitus aufertur, & eorum stomachus deficit, ut nullatenus possint cibaria continere, ad eum uenientia. Ex cuius etiam putredine fumus ad os patientis ascendens, generat siccitatem, & corruptum fœtorem in eo. Vnde ructuat putridum, & fumosum, sicut fœtor fumi ossium in igne perustorum. Cuius putoris causa uulneris putredinem ostendit. Aliquando tamen uulnus in stomacho nascitur, ex cholericis humoribus, uillos & eius substantiam incidentibus, & pustulas sicut ulcera oris puerorũ generãtibus. Quàm uidelicet passionem, sequuntur magna in ore stomachi punctio, & sitis, siccitas oris, fumosa ructatio, & similia. Cui nimirũ uulneri nisi uelociter succurramus, proculdubio patiens, in lienteriam incidet, sicut diximus.

De curis uulnerum. Cap. XVII.


Portet ut incipiamus de curis uulnerũ in stomacho existentium. Decet itaq; dari causam putredinis, & eruginis stomachi uulneris mundificatiuam, sicut hierapicra, quæ cum melle unc. tempe

rata,

perata. Mel enim ualde est mundificatiuæ actionis. Raro damus theriacam magnam, mithridatum, diacosim, diaroma, diaspermaton. Hæc enim medicamina humiditatem uulneris desiccãt, & omnem eius putredinem & saniem mundificant, atque stomachum confortant. Balneētur, & cibarijs eis conuenientibus cibentur, sicut uitellis ouorum, phasianis, pullis gallinaceis, starnis, iure lentium, arnoglossa elixa, & condita cum amygdaleo, iure oryzi, & amyli, ptisana cum liquiritia cocto, & similibus. Potus eorum sit hidrosaccharũ uel melicratum. Cumq́ certissime noueris putredinem uulneris, & saniosam carnem esse mũdificatam, danda sunt medicamina stiptica, uulnera scilicet consolidantia. Trochisci ualentes uulnerato stomacho: Recipe rosarum, boli armenici, gummi, ana. drach. 5. seminis myrtæ, dragaganti, spodij, balaustiæ, acatiæ, ana. drach. 1. & s. croci, masstichis, succi hipocystidos, amyli, seminis portulacæ, coralli usti, hæmathitis, sanguinis draconis, ana. drach. 1. omnia puluerizata, cum succo arnoglossæ temperentur, & trochiscis compositis, da unum cum frigida. Trochisci ad idem: Recipientes boli, spodij, ana. dtachmas 4. dragaganti, gummi, rosarum, ana. drach. duas, seminis maluæ, coralli usti, succi arnoglossæ, seminis cucumeris, & portulacę, capitum glandium, seminis herbæ acetosæ, succi liquiritiæ, lentium mundatarũ, & assatarum, acatię, gallę, ana. drach. unam, omnia in puluerem redactã, cum aqua rosata temperabis. Demus infirmo bolum cum succo coctanorum, aut dulcium granatorum, uel arnoglossæ succum cum oleo rosato. Sumant coctana mala, pruna, granata, & similia. Cataplasmentur ex rosis, myrrha, sandalis, acatia, galla, temperatis cum aqua rosata, aut succo coctanorum. Aqua quam potauerint, sit mixta cum sirupo rosaceo, aut myrtino, & cęteris stipticis sirupis. Vulnere uero propter acutos humores nascente, quorum materia fuerit cessata, infirmus sanari potuerit, cum superiori diæta. Quod si causa materiei uulneris adhuc permanserit, necessario signat in dysenteriã passionem mutari. Quam itaq́ materiam si de stomacho mundificare uelimus, demus mirobalanorum tria genera: emblici, indi, cassiamfistulam, seminis maluæ, & similia, exprimendo, atque inuiscando mundificantia. Cauendum est ab acutis medicinis excoriantibus, & stomachi defectionem faciẽtibus, sicut scammonio, aloë, & similibus calorem habentibus. Quod si ab aliquo imperito medico data fuerint, succurrẽdum est errori eorum cum stipticis & solidatiuis, sicut bolo armeno, arnoglossa, herba acetosa, sirupo rosato, rhodosaccharo, spodio, semine portulacę, sandalis, masstichis, Quod si infirmus non habuerit sitim, & stomachus eius fuerit frigidus, danda sunt citonia, sirupus mentę, & mel rosatũ cum mastiche, gariophyllo, spica, cardamomo, menta, & similibus.

De uomitu

De uomitu prouocando cum rebus stomachum mundificantibus. Cap. XVIII.



On opotet uomitũ prouocari sæpissime: Bonũ enim est & congruum corpori, si non uomuerit, quia uomitus incongruus est naturæ. Propterea nõ decet uomitũ prouocari, nisi eis qui sunt uino, aut magna ciborum copia repleti, quæ eis fuerint inconsueta, aut eis quibus accidẽtia hæc cõtingunt, id est, corporis grauitas, inertia, somnus, abominatio, uenarum accumulatio, abundantia phlegmatis in stomacho adunati, rigor cũ calore, & similia. Hęc enim omnia plenitudinẽ significant proculdubio. Sicut Hippocr. in aphoris. Non febricitantibus fastidium, & cordis morsus, & tenebrositas, & os amaricatũ, sursum pharmacia indigere significat. Oportet iterũ hęc accidentia quę Hippocrates dixit intẽte cõsiderari, quia ostendũt medico quale corpus debeat per uomitum purgare. Quia hęc accidẽtia sunt uniuersalia omnibus humoribus abundantiam indicantibus. Galen. item: Bene, inquit, iusserunt antiqui ut prouocaretur uomitus post cibum, in unoquoq; mense, quibusdam semel, & nonnullis bis. Quorum utrorumq; intentio fuerat cõcordata dicentium fieri uomitum cum cibarijs, acutos sapores, & laxatiuam, atq; mũdatiuam qualitatem habentibus, ut mundificent stomachum, & corpori cum suo acumine nullum nocumentum inferant. Hęc enim acuta alimenta choleræ sunt generatiua, & malum nutrimentum facientia, sed tamen quia laxatiuę sunt qualitatis non diu permanent in stomacho. Vnde Rufus in libro dę Vulgari diæta intitulato: Oportet, inquit, qui uomitum prouocare cupiunt, ut non sint cibarijs repleti. Ventre enim cibarijs accumulato, uomitum prouocare difficile erit, sicut uidemus, uesica repleta, urina non posse egredi. Qui quod si nullatenus uomere poterunt, & cibaria omnino digerunt, significant eis in futurum molestiam euenire. Proinde oportet mediocriter accipi cibum. Similiter & cupientibus stomachum de phlegmate mũdificare, in cœna dentur radices, pisces salsi, porri, cepę, & aliquantulum ameos, & sinapis, & panes salsi. Cumq; mãducauerint, prohibendi sunt ab aqua, quousq; cibum in inferiora stomachi quiescere pernotauerint. Caueant ne stomachus antea ea incipiat digere. Quibus autem bona quãtitas aquæ tepidæ tribuatur, aut aqua in qua coctę fuerint radices anethi, & modicum sinapis seminis, & postremo sumatur oxymel. Deinde cum cognoueris hæc eis sufficere, lauabis eorum facies & os cum aqua, & aceto mixta. Hęc enim lauatio prodest oculis, & capiti, & prohibet dentium corruptionem fieri, quam nonnunquam uomentes patiuntur. Quod si aliqui ad uomendum fuerint molesti, caueant à frequẽti uomitus prouocatione, nisi cum eis nimium fuerit necessaria, & conueniens. Vnde Galen. super aphoris. Hippocr. Macilentos & facile uomentes, decet purgari superius cum uomitu, in ęstate, autumno, & uere. In hyęme uero, nullo modo, quia macilenti ut multum sunt cholerici. Ii uero

qui dure & difficile uomunt, & carnosi sunt, inferius sunt purgādi. Quod si necessitas fuerit, superius cum uomitu fiat purgatio, huiusmodi solūmodo in æstate. In alijs uero temporibus absit. Decet etiam corpora per congrua purgari loca, per quę facilius fit purgatio, & per ea membra quę posita sunt ad purgandum. Si autem uelimus leuiter prouocare uomitum, demus apozema anethi, cum hydromelle, & ungamus eorum pectus cum ireleo. Mittamus pennā in ore eorū in sesameleo intinctā. Aut demus radices cum seminibus melonis, cū melle, aut radices cucumeris cum melle, elacterio mixto cū ireleo, ungatur in palato, & linguę profundo. Hippocrates in epidemijs: Qui facillime uult uomere, accipiat cepas lilij duas, uel tres, cum cibis quos comederit. Galenus super hunc Hippocratis locū dicit: Intentio Hippocratis ad eos fuit, quibus uomica post cibū sunt necessaria ut eis hæ cepæ tribuantur, & uomāt absq; ulla molestationis difficultate. Hę enim cepę uomitus sunt proprie prouocatiuę, sine ulla impetus malignitate. Itē si dederimus nitrum in aqua calida liquefactum, & cum eo modicum olei mixtū, facillime & suauiter uomitum prouocabis. Donamus etiam succi apij, unc. ʒ. mellis 1. post cibum, aut ante cibū. Deinde pēna in sesameleo madefacta, uomitum prouocent. Aliud: Recipe sinapis, drach. 2. nitri drach. 1. cōdisi mundati, drach. 1. da potui cum melicrate, stomachum mundificat, ab humoribus in suis pelliculis inuiscatis, & assuefaciant apozema anethi cū oleo, quia purgat stomachū. Hij qui purgandi sunt si fuerint cholerici, ieiuni accipiat eam medicinam quę choleram rubeam cum uomitu purgat, sicut succi radices melonis, cucumeris, ana. unc. ʒ. Deinde cum penna prouocent uomitū. Hoc enim modo cholericum genus purgatur. Aut detur caro melonis mixta cum garo, aut radix melonis cum ireos, & anetho, & salis gēma, in modum apozematis cum modico melle potui dabis. Nonnunquam detur ptisana cum oxysaccharo, cholericis in febribus, & ponatur in ptisana modicū salis non triti. Aut detur succus chrysolocānæ cum aliquāto anethi. Demus etiā castaneolæ, drach. 1. & s. cum apozemate anethi. Hoc enim ualet, ictericis. Aut drach. 1. & s. radicis maluæ, cum succo apij, & modico melle, & aliquantū olei rosati, aut radicem melonis puluerizatam, & cum melicrate sumptam post cibum, quia diximus prouocari uomitum post plenitudinē cibi. Quod si uomitus propter has medicinas, seu propter alia accidētia non cessauerint, succurramus cum rebus stomachum cōfortantibus, sicut electuario de granatis, aut sirupo granatorum facto, cum menta, aut cum rhodosaccharo, & cæteris his similibus, quæ in constrictione uomitus suprà scripsimus.

De causa digestiuam uirtutem stomachi corrumpente. Cap. XIX.



Via superius ostendimus in initio istius libri stomachũ esse utilissimum membrum, quia omnibus alijs membris eius sanitas est pernimium necessaria, & disputauimus de ore stomachi in quo fit appetitus, & passiones in eo nascentes nominauimus, id est, caninũ desideriũ, corruptionẽ appetitus, & eius ablationẽ, sitim, singultum, uomitũ, ructationem, & cęteras causas eorum prout oportet diximus. Oportet nos igitur incipere curationes secundũ intentionẽ antiquorũ. Diximus enim quod actio stomachi uidelicet pertinẽs est digestioni cibi. Propter hoc qui uolũt corporis sanitatẽ custodire, necesse est ut custodiãt stomachi sanitatẽ, quia cũ eius sanitate totũ corpus fit incolume, & eo infirmante, infirmari corpus necesse est. Sanitas autẽ stomachi custoditur studẽdo ne cibus in eo corrumpatur. Cuius corruptionis causa triplex est: Vna propter passionẽ digestiuæ uirtutis. Alia propter superfluos humores in stomacho adunatos. Tertia propter naturã ciborũ. Quarum unaquaqꝫ in multas ac diuersas diuidit̃ species. Vnde oportet de unaquaqꝫ sigillatim disputare. Quapropter dicimus, digestio si fuerit corrupta, decet nos ꝑquirere cibos utrũ sint temperati, & omnes eorũ ordines prout oportet. Cibis uero taliter existentibus, intelligendũ quia passionis occasio, in digestiua est. Cuius passio aut fit propter suę mutationẽ cõplexionis, aut propter alia accidẽtia. Sicut uidemus eam deficere ex duritia apostematũ in essentia stomachi nascẽtium. Cuius cõplexionis mutatio si fuerit in calorem, infirmus habebit febrẽ, & sitim, & corrũpitur cibus in uentositatẽ, & odoris grauitatem, atqꝫ putorem. Quod si mutetur in frigiditatẽ, patiens neqꝫ sitierit aut febricitauerit, sed tamen hęc frigiditas si digestiuã uirtutem mortificauerit, ut nullatenus digerẽre possit, cibus nõ corrũpitur, sed qualiter intrauerit egredit̃, sicut uidemus in liẽteria. Quod si nõ adeò ei dominetur, sed quia aliquantulũ potest digerere, sitqꝫ cibus in sua natura frigidus & tẽperatus, fit eius corruptio in acetositatem. Quod si calori pertineat, inflationẽ & grossam uentositatem faciet: Hæc passio quæ fit in essentia digestiuę uirtutis. Sed si mutatio eius complexionis propter officialem fuerit morbũ, fit ei causa duplicis passionis. Vna, quia mutatur eius essentialis cõplexio. Alia, quia impeditur actio ex officiali morbo, id est, apostemate, & duritie, sicut diximus. Secunda uero digestionis corruptio, fit propter coadunationem male materiei in stomacho. Causa eius est superfluitas ciborũ, & eorum inordinatio, aut propter decursionem eius à capite, siue à quolibet alio membro, ad stomachum coadunatur. Causam eius superius nos etiam diximus in alijs locis, quia si cibus in fumositatem corruptus permutatur, & non fuerit causa cibi, ostẽdit stomachum calidæ cõplexionis esse. Si autem in acetositatem eo nullatenus offendente, frigidum innuit esse stomachum. Sed tamen cum his solummodo significationibus

tionibus nequiuimus cōprehendere, utrum sit ex sola cōplexionis stomachi mutatione aut ex alia re ad eum ueniente. Vnde oportet imitari autoritatē Gal. sicut dixit, Videlicet ut donemus cibaria, quæ sint illi corruptioni contraria. Verbi gratia: Quibus cibaria in fumositatem couertūtur, demus panem in aqua & oxysaccharū infusum, aut ius hordei. Si uero in acetositatem permutantur, tribuamus panem & mel, & iubeamus ut uomāt. Quibus uomentibus, uomica perpendatur. Quia si in eorū stomacho cholerica fuerit materia, uomet cholericos & calidos humores. Et quorū stomacho phlegma erit inuiscatū, uomica erit chymosa, phlegmatica, & cibaria uidētur esse tincta, & colorata, ex chymis in stomacho existentibus. Quod si corruptio propter malam cōplexionem fuerit absq; materia, uidebimus illum panem, ut ius hordei, parum digestum egredi, si illa cōplexio est calida. Si autem frigida, & dominatur ori stomachi absq; materia, egredietur cibus ut intrauerit, nulla mutatione in eo apparente. Quod plurime in uomitu percipit, eorum uidelicet qui facile uomūt. Sed si difficile uomuerint, & eius cōsuetudo uomendi nihilominus fuerit, oportet eorum egestiones perpendi. Sed hoc possumus cognoscere, cum illa materia in stomachi cōcauitate extiterit. Sed si occulta in suis pelliculis, siue uillis steterit latitans, uomere ullo modo nequiuerint, abominatione tamē sæpissime absq; uomitu cōmouentur. Quod itaq; cuius naturę sit, discernere possumus. Quia si calida fuerit, generat sitim. Si uero frigida, magnum facit appetitum. Tertia uero causa corruptionis digestiuę uirtutis, sic denotatur, quia aliquādo uidemus digestiuam defici, absq; ulla stomachi passione earū quas superius nominauimus, id est, defectionem digestiuæ, & humores in stomacho coadunatos scilicet cum causa corruptionis sit essentia cibi. Cibaria uero digestiuā corrūpunt quatuor modis: Aut enim propter quantitatē, aut propter qualitatem, aut propter tempus, siue propter inordinationē. Propter quantitatē, si accipiūt minus quàm sufficit, calidā cōplexionem stomachi habentibus, in cholericā naturam necesse est permutentur. Etiā si plusquā oportet accipitur, in eandē qualitatem cōuertuntur, & si sit durus & difficilis ad corruptionē. Virtus quoq; si fuerit fortis, & somnus lōgus, tarditas digestionis fit. Quod si cibus facile corrumpitur, & tamen uirtus manducātis est fortis, in stomacho corrumpitur. Si uero corruptioni sit inobediens, uirtus autem debilis, & somnus paruus, cibus induratur, & non digeritur. Propter qualitatē, quia si cibi calidi sunt, & stomachus calidus sicut cholericis, cū comederint mel, conuertuntur cibi in fumositatem. Si uero cibi frigidi, & stomachus frigidus, sicut lac, & frigidi fructus, frigidas naturas habētibus dentur, necesse est ut in acetositatē mutent. Propter tēpus, quia si aliquis accipiat secundū, priore cibo nondū digesto, Verbi gratia: Si accipiatur cibus, qui cum indigestione mediauerit, alter sumatur, priore uero cibo digesto, & egredi incipiente, descendit secum secun

dus indigestus, & crudus. Hoc ita necesse est fieri, propter inordinationem, quēadmodum si aliquis comederit coctana, mala, pira, & similia, durā & stipticam naturā habētia, deinde manducauerit chrysolocannā elixam, & conditam cum oleo & obsomagaro, & cætera laxatiuā uim habētia. Vnde causa huius inordinationis necesse est generētur in stomacho, extēsio & dolor, quia laxatiua festināt ut egrediātur, stiptica uero exire prohibet. Vnde causa huius certaminis, nascitur nimia uētositas corrūpens, & digestionē debilitans. Sed nonnunq̄ corruptio digestionis fit propter paruitatē somni. Perfectio enim digestionis non fit, nisi in longo somno, quia uirtus animata in somno quiescit, & naturalē dimittit uirtutē suam operari actionē. Hoc modo digestiua uirtus corrūpitur. Sed oportet intelligi quia corruptio digestiuę diuersa generat accidētia, & secundū eius quantitatē sunt ad curandū dura, siue leuia. Quod si multa fuerint, difficile, si pauca, facile curantur, & secundū quod est materia in quā cibi cōuertuntur. Si enim cibus permutat̄ in phlegma, acetosam ructationē generat. Si uero in fumosam, facit fumum, & punctionē, & nonnunq̄ uentositatē & inflationē. Rursus secundū naturā infirmi. Quia si stomachus nō habet acutū sensum, nimiā non generat punctionem, neq; debilitatē, neq; cardiacam, aut capitis dolorē. Quod si acuti fuerint sensus, uelociter superiora patiunt̄ accidētia. Iterum secundum uirtutē, & debilitatē uniuscuiusq; membri fit. Verbi gratia: Quibus caput fuerit naturaliter debile & ilicò corrupta digestiua, patiuntur capitis grauitatē, uigiliam, epilepsiam, maniam, stuporē, melancholiā, & similia. Si aūt intestina sunt debilia, dolorē. Si renes aut splen, uel epar, siue pectus, aut articuli fuerint debiles, dolorem patiunt̄. Si uero totum corpus fuerit languidū, sentiet infirmus corruptionem, rigorē, aut tremorē, aut febrem, sicut dixit Gal. in lib. de accidentibus & morbo intitulato.

De cura eiusdem. *Cap.* XX.


ORruptio digestionis de multis rebus & diuersis oritur, sicut diximus. Vnde huius passionis curam, oportet hoc modo incipi, ut perquiramus corruptionē de quali occasione sit orta, Quia si fuerit propter qualitatē cibariorum, uel eorum multitudinem, seu eorū inordinationē, prouocetur uomitus cum aqua calida, quia propriū est uomitus mundificare omnem malam stomachi corruptionē. Quod si patiens nō facile uomere poterit, demus medicamina uomitum prouocantia. Cum'q; certissime nouerimus omnem corruptionē ciborū à stomacho esse mundificatam, ungendus est stomachus anethileo, coctaneleo, masticheleo, & similibus. Et cataplasmemus cataplasmatibus odoriferis stomachum confortantibus. Damus cibaria stomachi cōfortatiua, & facile digestiua, laudabilis chymi generatiua. Cohibendi sunt ab omnibus cibis cōuertibilibus, & indigestibilibus, Iubemus eos ut utantur tēperatis exercitijs, similiter & bal

neo.

neo. Vinum accipiant purũ & odoriferum, aut parum mixtum. Vnde Paulus in libro custodiendę sanitatis: Si aliquis eructat cibum quem heri sumpserat, & sentit dolorem sub diaphragmate, monstratur cibus nõ esse digestus. Vnde oportet ut longo tempore dormiat, & euigilans se exercitet. Deinde accipiat cibũ parum mixtũ. Dietã accipiat minoris quantitatis, quàm eam quam solitus est sumere, quia palàm est quod stomachus cum fuerit debilis, nequit multa digerere cibaria. Quidã autem medici dicũt: Mollificato stomacho & defecto fastidiũ sępissime generatˀ absq; causa manifesta. Proinde confortari oportet cũ rebus odoriferis, & cõfortatiuis. Cibos uero quos semel sunt accepturi, bis, aut ter, aut quater in die accipiãt. Abstineãt à cibis in calidis horis, quia calor aëris attrahit naturalẽ calorẽ exterius. Vnde coctionis locus frigidus permanẽs deficit. Idcirco antiqui magis laudauerũt cœnã, quàm prandiũ, quia naturalis calor in nocte intrinsecus coadunatˀ propter somnũ. Inde Gal. Vidi, inquit, quosdã medicos cũ quibus lõgo tẽpore fueram in æstate, pręcipere balneũ aquę frigidę fieri eis scilicet qui de multa ciborũ quam sumpserãt quãtitate murmurabant, ut eam nullatenus digerere possent, quia ex tactu aqua naturalis calor coadunatus digerere incipit. Quorũ intentionẽ non certificarem, nisi prius in me probassem. Quod re uera ut dixerant inueniens, illud tenui magnũ esse adiutoriũ in ęstiuo tẽpore ad cõfortandam digestiuam uirtutẽ, & ciborũ saturitatẽ digerendã, neq; uidi aquam frigidam meliorẽ bonitatis actionẽ facere quàm istam. Si autẽ corruptio digestionis non sit propter cibaria, oportet nos perscrutari de quali occasione sit: Si enim fuerit propter malã cõplexionem stomachi, curari oportet, & cõplexionem, sicut diximus, ad temperamentũ reuocari. Si aũt propter apostema, uel uulnus, curetˀ cũ medicinis apostematũ & uulneris, quas superius perscripsimus. Quod si fuerit propter humorũ corruptionem in stomacho coadunatorũ, certificatˀ propter significationes suprà memoratas. Purgentur illi humores suauiter cum rebus eis cõtrarijs. Sed si aliquid medicinã impedierit, ut infirmus cum egestione, & uomitu fatigetur, & corruptio illorũ humorum egrediatur, decet naturã dimitti operari, quousq; uirtutẽ uidebimus nõ esse defectam, neq; materiã multam. Quod si infirmus sentit ardorẽ & puncturã, dabimus iulep, sirupum rosatum, ut mitigetur arsura. Demus etiam aquã calidã cum modico amygdaleo. Si uero uomitus & egestio adeò modum excesserint, ut timeamus ne uirtus dissoluatˀ, ligentur cubiti eorũ & crura. Deinde adiutoria demus cõstrictiua uomitus, & egestionis, secũdum illius materiei qualitatem, quia si cholerica est, & infirmus fumosum ructat, damus rhodosaccharũ sirupum granatorum, sirupũ malorũ, & electuariũ granatorũ. Dietamus eos de starnis, perdicibus, phasianis conditis cum sumac. Si autem acetosa sit ructatio, & materia phlegmatica, demus diacosi, diacitoniten, tripherã, sirupũ granatorũ cũ menta factũ, & cataplasmamus

cum epithimatibus, sicut superius diximus. Electuariũ ualens ad confortandum stomachum, fastidiũ tollit, corruptionẽ digestiuæ restaurat, inflationem & acidos ructus emẽdat, & stomachi mollitiẽ cõstringit, os odoriferũ facit, colorẽ clarificat: Rec. spicę, mastichis, gariophylli, cinnamomi, rosæ, añ. drach. 4. sandali citrini, spodij, añ. drach. 3. sacchari, drach. 10. marathri, anisi, zingiberis, añ. drach. 2. croci, cardamomi minoris, cubebe, macis, nucis muscatę, ligni aloës, asari, cassię, calami aromatici, añ. drach. 1. cyperi, seminis myrtæ, cymini, ana. drach. s. fac puluerẽ. Cui scrup. 2. cãphorę, & dimidiũ scrup. musci adde, & drach. 1. gallię. Deinde mel tertio tantũ quantum omnes species, & succos coctanorũ & granatorũ ęqualiter adhibe, ut melle ponderato, coquantur ad spissitudinem, & species ex eis temperentur.

De defectione stomachi cibum & potum continere nequeuntis. Cap. XXI.



GAlenus diffinit hanc passionẽ breuissime uocãs eam indigestionem, quia nihil in cibo stomachus operatˀ, hanc patiẽtibus ęgretudinẽ, neq; in colore, odore, aut aliqua qualitate cibi cõuersio cõmutatur. Causa eius passionis est defectio cõtentiuę, aut digestiuę uirtutis, uel ulcera in interiori superficie stomachi nascentia. Defectio aũt cõtentiuę, aut fit propter malam stomachi cõplexionẽ, aut propter malam materiã in eo coadunatã. Cuius defectionis significationes hę sunt, quia cibus laudabilis chymi generatiuus ad stomachũ ueniẽs, ocyus cũ rugitu, & inflatione egreditˀ, postquã octo horæ trãsierint. Quod si defectio cõtentiuę propter nimiũ fuerit calorẽ, patiens in stomacho habebit arsurã, sitim, & fumosę ructat, cibus egreditˀ aliquanta perfusus citrinitate. Si uero defectio fit propter frigiditatẽ in initio morbi, hoc accidẽs innasciˀt, acetosa uidelicet ructatio. Sed si passio est diu prolongata, ructatio omnino auferˀt. Similiter defectio digestiuę, aut est propter malã cõplexionem stomacho dominãtem, aut propter malã materiã in stomacho coadunatã. Cuius defectionẽ dupliciter cognoscimus, quia cibus absq; ulla sui mutatiõe egrediẽs, frigiditatẽ demonstrat. Si aũt fuerit perustus nimiũ, pro certo innuit calorẽ. Sed tamẽ oportet nos perpendere differentiã defectionis cõtentiuę uirtutis à defectione digestiuę. Quod sic discerni optime poterit. Quia si cibus ilico ut intrauerit exiet, significat cõtentiuã esse defectã. Si uero diu permanens crudus & nõ mutatus egrediˀt, ostendit digestiuã habere defectionem. Causa ulcerationum sunt humores calidi, & pũgitiui. Qui si per totum stomachum orti fuerint, necesse est cibus uelociter egrediatur, quia cibo per illa loca egrediente, nequeunt eum tenere propter nimiũ dolorem. Quàm passionẽ nimia punctio sequitur. Quod si ulcera non circa totum sed in parte stomachi fuerint, cibus aliquantulo temporis spacio continetur, neq; tantam generat punctionem, quæ curantur cum medicinis uulnerum superius memoratis.

Electuarium diacosi maius,conueniens frigidum stomachũ habentibus, inflationẽ,fastidium, uomitũ, & egestionẽ, coctionis defectionẽ, stomachi mollitiẽ,& uentositatẽ tollit,hęmorrhoides curat:R.mastichis,zingiberis, piperis nigri & lõgi,spicę,anisi,carpobalsami,xylobalsami,cinnamomi,añ. drach.10.gariophylli,cassię,galię,costi amari,& dulcis,galãgę,añ.drach.5. ligni aloës,croci,cardamomi,cassię,cubebę,nucis muscatę, calami aromatici,squinãti,meliloti,ana.drach.3. ameos, rheũbarbari,aristolochiæ,macis, apij,dauci,basilici,gariophyllati,& sarracenici,ana.drach.2.rosarũ, drach. 6.mirobalani emblici,drach.8.mirobalani citrini,drach.12.cyperi 20.seminis myrtę,drach.100.fac.puluerẽ,mellis quantũ sufficit.Dabis pondere, 2. drach.cũ aqua calida. Elect.dianison utile cõtra frigiditatẽ stomachi, uentositatẽ & inflationẽ dissoluit,phlegmaticã tussim cõpescit:Re.anisi,drach. 20.liquiritię,mastichis,ana.drach.10.zingiberis,galangę, cinnamomi,marathri,carui,ana.drach.5.calamẽthis,cassiæ,pyrethri,piperis lõgi, & nigri, ana.drach.3.gariophylli,cubebę,cardamomi,spicę,croci,ana.drach.1.&s. mel quantũ sufficit. Stomachicon aliud:R.sacchari,lib.1.zingiberis,croci,cinnamomi,añ.exagiũ 1.gariophylli,mastichis,piperis lõgi,añ.drach. 1. cardamomi, spicę,ligni aloës,nucis muscatæ,galiæ,macis,galãgę, drach.s. His tritis,fac stomachicon. Elect.ualẽs ad dissoluendã uentositatẽ,uẽtosum phlegma in stomacho existens incidit, os odoriferũ reddit, & mentẽ acuit: R.zingiberis,mastichis,cinnamomi,rosarũ,spicę,gariophylli,añ.drach.10. galãgę,piperis lõgi,asari,croci,cassiæ,anisi,añ.drach.6. sandali citrini,ligni aloës,cardamomi,cubebę,macis,calami aromatici,nucis muscatę,squinanti,carpobalsami,xylobal.costi,añ.drach.3.galię,seminis basilicis,gariophyllati,& sarracenici,mentę,ana.drach.2.cyperi,drach.4.sacchari, drach.30. omnibus in puluerem redactis,accipe mellis despumati quantũ sufficit.Coquatˀ cum succo coctanorũ,quousq; ad spissitudinẽ uenerit. Deinde species tẽperabis,dabis ante cibũ & post cibũ in modũ auellanæ. Triphera Gal. ualens ad cõfortandum stomachũ,acidos ructus amputat, uentositatẽ dissoluit,digestionẽ & appetitũ cõfortat,calorẽ malũ ꝓpter frigiditatẽ stomachi, seu hęmorrhoides procurat:R. mirobalani citrini,chebuli & indi, emblici, añ.drach.10.fac puluerẽ quẽ cũ amygdaleon fricabis. Deinde accipe zingiberis,mastichis,cinnamomi,cyperi,gariophylli,añ.drach.6.galãgæ, marathri,anisi,apij,ameos, spicæ, asari,croci,ana.drach.4.costi,piperis nigri & longi,tapsię,cassię,ana.drach.3.nucis muscatæ, macis,cardamomi, calami aromatici,ligni aloës,ana.drach.2.penidiorũ,unc.1. omnibus his cũ superioribus cõmixtis addatˀ mellis quantũ sufficit,dabis ieiuno cũ calida in modũ auellanę. Trochisci ualẽtes cõtra defectionẽ stomachi,ac frigiditatẽ, singultũ curãt,oppilationẽ aperiũt:R.anisi,marathri,cymini,mastichis,an. drach.3.apij,carui,absinthij,seminis scariolę,anethi seminis, ameos, dauci,

gariophylli,ſpicæ,caſſiæ,amomi,ana.drach.1.& s.fac puluerẽ, & tempera cum apozemate ſquinanti,aut mentę.Deinde trochiſcos informabis,quorum unus accipiatur cum melicrate. Pilulæ iuuantes ſtomachũ ex frigiditate moleſtatũ,quas Ioan. Damaſc.cõpoſuit:Rec. carui.liuiſtici,origani, arſenici,cymini,ana.unc.1.Ex his omnibus fac apozema.Deinde colabis illud,& acceptis caſſię,gariophylli,gentianæ,ſpicę,agarici,añ.drach.4.& s. maſtichis,drach.6.roſę,aniſi,amomi,añ.drach.5.tẽperabis illud apozema, quo tẽperato,fac pilulas. Puluis cõtra frigiditatem,defectionẽ,corruptionem,& ſtomachi uẽtoſitatẽ:R.maſtichis,gariophylli,cardamomi,cubebę, zingiberis,cinnamomi,ſpicę,aniſi,añ.drach.2.nucis muſcatę,ſeminis utriuſq; baſilici,aſari,añ.drach.1.ligni aloës,drach.5.fac puluerẽ,quem fricabis cũ oleo roſato. Deinde miſce cũ ęquali pondere ſacchari,de quo dabis pondus drach.5.cum aqua calida.Hoc uehementer ualet cõtra inflationẽ,rugitum, & acidos ructus, atq; uentoſitatem in inferioribus uentris exiſtentem.

Antidotum Indi laxatiuũ,ualet cõtra paſſionem ſtomachi frigidam, humores corruptos mũdificat,& omnem dolorẽ,uentoſitatem, inflationem, procurat, cholericã paſſionem atq; ſingultũ potenter extirpat: Rec. roſarũ, gariophylli,cinnamomi,ſpicę,caſſiæ,maſtichis,cyperi,ana.drach.15.ſandali citrini,unc.1.ligni aloës,drach.8.gariophylli,drachmas 15.nucis muſcatę, drach.10.turbith,drach.36.penidiorũ,drach.30.diagridij aſſati, maſtichis, cardamomi minoris & maioris,galangæ,ana.drach.6.omnibus tritis,& in 4.unc.amygdaleo fricatis,accipe ſucci coctanorũ unc.5.ſucci granatorum, lib.1.ſucci apij,marathri,añ. drach.1.Quę omnia cõmixta cũ melle quãtum ſufficit,coquantur donec in ſpiſſitudinem mellis redierint. Electuariũ laxatiuum, ualet ad mundificandã ſubſtãtiam ſtomachi, & putredinem ab eo expellit,iuuat frigidos renes,uentoſitatem,rugitũ,& faſtidium amputat,hęmorrhoïdes,ſingultũ, atq; colicam paſſionem curat, colorẽ clarificat: Rec. turbith uncti ex amygaleo,drach.30. chebuli,uiolarum, roſarũ, ana drach. 10.liquiritiæ,abſinthij,ana.drach.6.zingiberis,cinnamomi,maſtichis, marathri,aniſi,ſpicę,aſari,gariophylli,añ.drach.4.ſquinanti, cyperi,galangę, ſandali citrini,ſpodij,añ.drach.5.apij,caſſię,ameos,piperis longi,carpobalſami,xylobalſami,croci,coſti,ana.drach.2. cardamomi,acori,cubebę, macis,nucis muſcatæ,folij,amomi,ligni aloës,calami aromatici,ana.drach.1. ſacchari,drach.40. fac puluerẽ, mellis quantũ ſufficit,dabis cum aqua calida drach.5. Oxymel ualẽs ad corruptũ ſtomachũ propter phlegma,defectionẽ appetitiuę cõfortat: Rec.radicis marathri,apij,ana.unc.2.aniſi, marathri,ſquinanti,ana.unc.1.apij, ſpicæ,aſari,caſſiæ,amomi,zingiberis, calamenthi, ana. unc.s. mentæ, hyſſopi, maſtichis,gariophylli, cymini,dauci,folij, ana. drachmas tres, omnia in 10.libris aceti coquantur, & 10.aquæ ad medietatem, Deinde tantum de melle cum eo miſce, & iterum uſque ad perfectionis

perfectionis supplementũ, coquantur. Tandẽ cõdiatur cum scrup. 1. musci.
Sirupus stomachũ calefaciens, & phlegma dissoluens, digestiuã uirtutẽ, & calorẽ naturalẽ cõfortans, os odoriferũ reddit: Rec. rosę, frondium, pomorum citrinorũ, mentę, samsuci, ana. drach. 10. spicę, asari, squinãti, añ. drach. 4. & s. mastichis gariophylli, cynnamomi, marathri, anisi, cassiæ, sandali citrini, añ. drach. 3. nucis muscatę, cubebę, cardamomi, folij, añ. drach. 1. & s. cyperi, drach. 6. costi, drach. 1. omnia quoq; tusa in 10. lib. aquę calidissimæ posita die ac nocte una ad medietatẽ coque, & colatis tantundẽ sacchari misce, & ad perfectionẽ coquantur, & cõdiantur, cũ uno scrup. musci, & uno ligni aloës. Epithima cõtra frigiditatẽ stomachi, & ualens cõtra dolorẽ arteticum: Rec. chamomillæ, anethi, samsuci, ana. drach. 6. zingiberis, cyperi, ana. drach. 3. pyrethri, mastichis, cinnamomi, amomi, carpobalsami, ana. drach. 2. omnia tusa ponant̃ in 1. libra uini uetustissimi & odoriferi, & in una lib. aquę, & una amygdaleo amari, coquant̃ donec solũm oleũ permanserit.
Cataplasma: Rec. croci, rosarũ, nucis muscatę, ana. drah. 5. frondiũ myrtarum, samsuci, añ. drach. 3. cubebę, cardamomi, gariophylli, mastichis, spicę, calami aromatici, macis, cyperi, añ. drach. 1. & s. fac puluerẽ, tẽpera cum musceleon, & uino uetustissimo. Cataplasma: R. gariophylli, cassię, cyperi, absinthij, ligni aloës, spicę, costi, calami aromatici, cardamomi, añ. drach. 10. fac puluerẽ, & tẽpera cũ uino uetustissimo, & odorifero & oleo sambucino. Elect. stomachũ calefaciens, inflationẽ, torsionem, & uentositatẽ dissoluens, digestiuam cõfortans, mentem acuens, calorẽ clarificans, rugitum in stomacho mitigat, renes calefacit, libidinẽ cõfortat, acidos ructus procucat: Rec. cinnamomi, gariophylli, galangę, zingiberis, liquiritię, cassię, marathri, mastichis, anisi, añ. drach. 6. spicę, cyperi, piperis longi & nigri, asari, carpobalsami, xylobal. carui, cymini, cinnamomi, gariophyllati, añ. drach. 3. rosæ, drach. 4. & s. ameos, apij seminis, cardamomi minoris, cubebæ, nucis muscatæ, ligni aloës, macis, calami aromatici, costi, amomi, calamenthi, origani, squinanti, pyrethri, folij, ana. drach. 1. & s. sacchari, penidiorũ, ana. drach. 15. omnia in puluerẽ redacta, tẽperentur cum melle. Dabis in modũ auellanæ ante cibũ & post cibũ, cum aqua calida, aut uino. Oportet nos incipere curationẽ defectionis stomachi, cibũ seu potũ nullatenus cõtinentis, prius tamẽ perquiramus de quali occasione defectio sit orta. Quę si propter defectionẽ cõtentiuę fuerit, perscrutet̃ utrũ ex nimio calore sit. Deinde extinguamus cum frigidis & stipticis adiutorijs, sicut sapa myrtillorũ, aut coctanorum, granatorum, aut uuarum agrestium. Damus sirupum de fructibus aut rosis. Quocunq; horũ utilius esse cognoscitur, detur pondere unius unc. aut trochiscum de spodio, aut balaustijs, uel hypochystidos. Damus & puluerem granatorum, & elect. diacitoniten, diasumac, diamilon, rhodosaccharum, mespila, pira, coctana, & similia. Cataplasmamus stomachũ cũ fri-

gidis, & stipticis, sicut rosa, myrta, galia, sandalis, camphora. Dietentur starnis & uitellis ouorũ cum aceto. Lentes etiã mundatæ cum aceto coctę, prosunt. Quod si defectio fuerit propter frigiditatem, damus diacosi, diacitoniten. Epithimamus stomachum de oleo nardino, masstichino, & similibus stomachi confortationẽ facientibus. Dietam ei impẽdimus stipticã, & odoriferam. Puluis malorum granatorũ ualens lientericis, stomachum confortat, cholericam egestionem arcet, sitim mitigat. Qui recipit granatorũ in aceto agrestis uuę infusorum una die & nocte: deinde ex succatorum & assatorũ, drach. 30. sumac, bdellij, seminis myrtæ, ana. drach. 15. nucleorũ uuæ passæ assatorum, glandium infusarũ in aceto, & assarum similiter, & cymini, ana. drach. 9. seminis herbę acetosę assatę, spodij, drach. 5. rosę, balaustiæ, galiæ non perforatæ, gummi, seminis portulacę, horum 6. assatorũ, ana. drach. 1. & s. fac puluerem, quem potui dabis pondere, drach. 3. cum sapa coctanorũ.

Trochisci de spodio cum semine herbæ acetosę. Valent lientericis, & uomitum habentibus ex cholera: Rec. spodij, seminis herbę acetosę, rosæ, añ. drach. 10. boli armeni, gummi, assati, seminis mirtillorũ, ana. drach. 5. galię. balaustiæ, amyli assi, sumac, ana. drach. 3. acacię, seminis portulacę assi, berberis, ana. drach. 1. tempera cum succo malorũ, uel aqua rosata. Trochisci similiter ualentes: Rec. nucleorũ granatorũ assatorum, spodij, boli, rosę, seminis herbę acetosę, añ. drach. 5. berberis, coriandri, in aceto infusi & assi, seminis myrtæ, gummi, ana. drach. 3. sumac, balaustiæ, galię, gallarũ nõ perforatarũ, añ, drach. 2. tempera cum succo malorũ. Electuariũ lienteriam cõstringens, & stomachum cõfortans, ualet diarrhea propter choleram patientibus, & uomitũ cõpescit: Recipe nucleorum granatorũ, sumac, rosarũ, spodij, sandali albi & rubei, ana. drach. 10. galię, seminis portulacę assi, seminis herbę acetosæ, seminis myrtę, nucleorũ uuarũ assatorũ, añ. drach. 6. berberis, drach. 4. gallæ, gũmi, boli, ana. drach. 2. castanearũ assatarũ, xylocarractarum, ana. drach. 5. masstichis, gariophyllorũ, spicę, ana. drach. 1. tempera cum sirupo coctanorum, & dabis potui cum stipticis sirupis.

De ablatione desiderij. *Cap.* XXI.



AMputatio desiderij fit propter passionem sui instrumẽti, id est, oris stomachi. Quã passionem habentes, nullatenus desiderant cibum, sed si modicũ habent desideriũ, uocatur defectio appetitus. Cuius ablationis causa triplex est: Aut quia os stomachi inanitionẽ, & uenarũ pulsationẽ nõ sentit. Aut quia uenis à stomacho nihil attrahẽtibus, stomachus non inanit. Quod desideriũ Gal. diffiniuit hoc modo: Desideriũ, inquit, est sensus stomachi, suã inanitionẽ, & uenarũ pulsationem sentiẽs, aut quia corpus nõ euacuat, neq; inanit, propter oppilationẽ. Os stomachi nõ sentit inanitionẽ tribus modis, uel ꝑpter pororũ cerebrũ, sicut

cut uidemus pati phreneticos. Hij enim cibum non desiderãt, aut propter passionem neruorum in os stomachi de sexto & tertio pari descendentium, de ligamento uidelicet siue ferri incisione cõpatientium, aut propter ægritudinem stomachi de mala cõplexione, aut de uitreo phlegmate naturalem calorẽ stomachi extinguẽte, ut nihil digerere possit, aut de acutis chymis acetositatem per quam fit appetitus urentibus, sicut uidemus in febribus. Calidi sunt enim humores. Si uero mala cõplexio sit propter uitreum phlegma, necesse est, ut eam hæc sequantur, defectio digestionis, & acetosa ructatio, sine causa manifesta, inflatio & sitis ablatio. Quod si fuerit propter calidos chymos, fiunt sitis, incensio, & punctio, atq; fumosa ructatio, & motus, quasi tremor stomachi propter choleram rubeam in eius cõcauitate bullientem. Perinde deficit appetitus cibi, & sitis cõfortatur, & semper sentitur incensio in ore stomachi. Cutis pororũ oppilatio prohibet humores dissolui: Quibus non dissolutis, humoris attractio non fit necessaria. Vnde fames nullatenus generat. Quia cibus ad hęc fuit necessarius, ut dissoluta à corpore restauraret. Palàm ergo est quia defectio appetitus non est nisi ex mala cõplexione stomachi. Antiqui etiam sunt cõcordati, quia cuiuscũq; uirtutis est defectio, non fit nisi ex distemperãtia mẽbri cui illa inest uirtus. Sed mortificatio appetitiuę uirtutis eorum concordationẽ nobis affirmat. Videmus enim infirmũ quærere cibum quem solitus erat amare, & appetere. Quem itaq; ut gustauerit, uidetur esse mali, & abominabilis saporis. Vnde respuit & odio tenet eum. Sed deteriores sunt ei qui nullum desiderant alimentum sicut Hippocrates in Aphoris. Ablatio cibi in diuturna dyssenteria molesta, cum febre uero pessima est. Hoc dicit Hippocrates, quia uirtus appetitiua, in istis est præmortua. Similiter & in omnibus diuturnis morbis est mala.

De excitanda uirtute in appetendis cibis. Cap. XXIII.


Portet ut intente perpendamus causam ablationis desiderij. Quę si fuerit propter frigidos humores & grossos, mundificet cum medicaminibus mundificatiuis, sicut uomitũ prouocantibus, uel pharmacia, quæ superius nominauimus. Quos si purgare nequimus propter aliquod impedimentum, eorum qualitates temperemus, ut ad temperiem perducantur, cum sirupis uidelicet & elect. & similibus adiutorijs, sicut diacitoniten, diacyminum, diatrionpipereon, theriaca, oxymelle, & similibus phlegma de stomacho mundificantibus.

Electuarium ualens contra omnem passionem stomachi factam de fastidio, & de frigititudine, rugitũ, inflationem, & acetosam ructationem amputat, & phlegma, & omnẽ putredinẽ de stomacho mũdificat: Rec. mastichis, zingiberis, galãgę, cinnamomi, spicæ, gariophylli, piperis longi & nigri, cyperi, añ. drach. 6 cassię, anisi, asari, apij, cymini, carpobalsami, xylobal. carui,

ameos,

ameos, marathri, añ. drach. 3. pyrethri, calamēthis, cardamomi, cubebę, nucis muscatę, macis costi, calami aromatici, amomi, folij, thymi, origani, añ. drach. 1. & s. mellis quantū sufficit. Quod si causa ablationis desiderij propter cholericos chymos sit, oportet eos purgari cum uomitu, aut pharmacia, & cholera rubea purgantibus, sicut apozemate absinthij, succo granatorum, sero cum oxysaccharo, & cæteris medicinis, cuscutę, uiolæ, fumum terræ, oxyfœnitia recipiētibus, siue sint apozemata aut electuaria. Similiter & sirupi sunt optimi, qui calorem extinguūt, sitim mitigant, & choleram purgant. Sirupus Ioan. Damasceni ualens contra calorem stomachi, & desiderij ablationem, propter nimium calorem, uomitum cholericum constringit: Recipe pirorū acetosorum, libram 1. pruna 100. succi uuę agrestis, succi granatorū agrestium, aceti, pomi citrini, ana. lib. 2. seminis cucumeris, melonis, citrulis, ana. drach. 1. aceti, lib. 5. omnia coquantur sufficienter, & colatis pone saccharum, & fac sirupum, quod condiatur cum modico cāphoræ.

Sirupus de oxyfœnitijs ualēs cōtra calorem stomachi propter choleram rubeam eius appetitum deficere facientem, sitim extinguit, uomitum cholericum arcet, & egestionem humefacit. Valens etiam contra febrem: Rec. oxyfœnitiorū libram 1. iuiubæ, lib. s. rosarum, drach. 20. sandali, uiolæ, spopij, añ. drach. 10. omnia in 10. lib. aquæ usq; ad medietatem cocta, colentur. Deinde cōmisces succi granatorum lib. 1. malorū acetosorum & uuarū agrestium succi, ana lib. 1. & s. sacchari, lib. 4. Trochisci appetitum cōfortant & calorem extinguunt: Rec. spodij, rosę, ana. drach. 6. sacchari, drach. 5. succi liquiritię, seminis portulacæ, sandali, albi, & citrini, berberis, dragaganti, seminis melonis citroli, & cucurbitæ, lactucę, ana drach. 1. & s. hioscyami albi, camphorę, añ. drach. s. tempera cum aqua rosata. Quod si hęc passio fuerit propter oppilationem cutis, & patefiat nobis, prędictā dietam damus, & adiutoria poros cutis aperiētia, sicut calida epithimata, & balnea hanc uirtutem facientia, stomachū confortant & poros aperiunt. Damus etiam medicinam diureticam, & aperitiuam, sicut sirupū de absinthio, aut de squinanto. Damus quoq; apozema radicum, & oxysaccharum. Iubemus eis uigilijs uti, temperate tamen, & mediocriter. Quia in uigilia naturaliter calor ab interioribus ad exteriora egreditur. Vnde quia cutis horum ex uiscosis humoribus fuerat solida, calor naturaliter egredi uolens, illos dissoluit humores, & poros aperit. Iterum cum uigilia semper sit motio, motus uero est causa caloris. Quo calore, humores in poris existentes, dissoluuntur. Sunt etiā antiqui concordati, qui frigiditas ori stomacho dominans eius naturalem extinguit calorem. Vnde cibi desideriū amputatur, fitq; causa defectionis uirtutis totius corporis, quia membrorū concauitates fiunt de cibi inanitate. Quoniam quod ab eis dissolutum fuerat, cum ciborū supplemento non restauratur. Qua de causa corpus inanitū, permanet absq; cibo. Idcirco, accidit eis

dit eis

dit eis syncopis, & defectio, & postremo patiuntur bulismū. Proinde oportet eis succurrere cum corporis calefactione & humectatione, & restaurare defectionē uirtutis eorū cum cibarijs confortatiuis, epithimata & cataplasmata super eorū stomachū inducant calefaciētia, & confortationē faciētia.

De non naturali appetitu stomachi. Cap. XXIIII.


Onnunquā accidit ut stomachus nō naturalem habeat appetitum, sicut cum acuta desiderat cibaria, aut pōtica, siue acetosa, uel lutum, carbones, cretam, & similia. Quam passionē antiqui uocauerunt malum desideriū. Causa huius humores sunt corrupti, & putrefacti in pelliculis, & uillis stomachi conclusi. In qua uidelicet passione diuersitates sunt desiderij, secundum humorū materiam in stomacho coadunatorū: Qui aut in eo sunt creati, uel de alio loco ad eum fluxerunt. Sed plurimum hanc passionem mulieres incidūt, maxime frigidas naturas habentes, & prægnantes. Hanc patiuntur in primo & secundo & tertio mense. Causa, quia fœtus est paruus, & materia quę ad eum nutriendum in uuluam manat, non omnino in suo nutrimento consumitur. Cumq; menstrua coadunata abundant in uulua cōcipientium, ascendentia ad stomachū coadunantur. Vnde fit causa, coadunādi in eo corruptos & putridos humores, hunc uidelicet malum appetitum generātes. Sed tamen in septimo mense, cessatur. Fœtus enim tunc magnificatus attrahit sibi illam materiā ad nutrimentum. Masculis uero nō accidit hæc passio, nisi cum per longum tempus malam sumpserūt dietam, unde mali & putridi chymi in stomacho coadunati, malum generant appetitum. Oportet nos mūdificare stomachum eorum de illa chymorū putredine, ut ad suam naturalitatē conuertatur. Sed utilius omnibus medicinis, uomitus prouocatio & mundificatio stomachi cum suaui pharmacia nullum laborem stomacho faciente, sicut hierapicra, pilulis aureis, sirupo de absinthio, stomachicon, & similibus. Confectio mundificans stomachum de corruptis humoribus, & malum appetitū amputans: Recipe hierępicræ, drach. 5. mirobalani citrini, indi, & chebuli, absinthij, añ. drach. 1. & s. mastichis, anisi, emblici, ana. drachmas 2. zingiberis, drach. 1. gariophylli, salis gemmæ, squināti, ana. drach. s. fac puluerē, quem temperabis cum apozemate, cyperi, & mentæ, fac pilulas, de quibus dabis drach. 1. & s. cum aqua tepida Cōfectio ualet ad eijciendam putredinem humorum de stomacho, & ad restaurandum malum appetitum, acidam ructationē amputat: Rec. hieræpicræ, drach. 10. chebuli, agarici, añ. drach. 5. mastichis, scammonij, marathri, anisi, rosarum, ana. drach. 2. tempera cum apozemate mastichis, cyperi, cinnamomi, gariophyllorum. Confectio ualet contra fœtorem & fumosam ructationem, atq; malum appetitum: Recipe aloēs, drach. 5. mirobalani nigri, chebuli, ana. drach. 1. & s. rosarum, ma

stichis, añ. drach. 1. cardamomi, ligni aloës, sandali citrini, cubebę, gariophylli, squinãti, nucis muscatę, ana. drach. s. tẽpera cũ uino odorifero, & fac pilulas in modũ ciceris: de quibus omni die 7. dabis. Puluis ualet cõtra desiderium luti, carbonis, stomachũ corroborat, malos humores desiccat: Rec. cardamomi, cymini, cubebę, marathri, anisi, rosarũ, asari, spicę, mastichis, antophylli, cinnamomi, ligni aloës, squinanti, frondiũ. citrini pomi, samsuci, zingiberis, añ. drach. 1. & s. sacchari, quantũ omnes species, omnibus puluerizatis, dentur drach. 3. potui cum tepida. Sed oportet hos infirmos se ad temperata exercitia assuefacere, maxime mulieres. Bibãt apozema anethi cum melle. Potẽt etiam oxymel, ut grossos attenuẽt humores. Vtile quoq; est uinum uetus, odoriferũ & rubeum. Panẽ accipiãt bene fermentatũ, annuales agnos, endiuiã, lactucam: In fine cibi, coctana, granata, pira, & similia. Cataplasmetur stomachus de odoriferis rebus, & epithimet stomachus de oleo nardino. Pilulę ualent cõtra putorẽ de corruptione phlegmatis natum, & bonum odorẽ pręstãtes: Rec. pyrethri, squinanti, cyperi, cynnamomi, añ. drach. 1. & s. mastichis, drach. 1. tẽpera cum aqua rosata, & fac pilulas in modum ciceris, de quibus dabis drach. 1. & s. Pilulę similiter ualentes: Recipe mastichis, gariophylli, cardamomi, nucis muscatę, rosę, sandali, ana. drach. 2. squinanti, macis, galiæ muscatæ, cubebæ, ligni aloës, cyperi, cinnamomi, ana. drach. 1. & s. cãphoræ, croci, spicę, styracis, calami aromatici, thuris, añ. drach. 1. omnia puluerizata, cum succo citrini pomi temperabis. Electuarium cõtra frigiditatem stomachi, grossos & phlegmaticos humores corruptos purgat, bonũ odorẽ pręstat, & malum appetitũ curat: Recipe cinnamomi, piperis longi, spicæ, gariophylli, mastichis, asari, cassię, ana. drach. 2. croci, nucis muscatæ, cardamomi, ameos, anisi, macis, costi, cubebę, squinanti, ana. drach. 1. zingiberis, galangę, ana. drach. 3. turbith, drach. 15. fac puluerẽ quem fricabis cum unc. 1. olei amygdalini, & 3. unc. sacchari.

De quantitate mali appetitus, id est, canini. Cap. XXV.


Diximus in hoc libro quia stomachus cum frigiditas sibi dominatur, fortius appetit, quàm si fuerit calefactus. Diximus iterũ quoniã uigilia appetitum augmẽtat, quia corpus causa uigiliæ dissoluit. Vnde oportet adhuc intelligi, quia acetosi humores si ori stomachi dominauerint, crescit appetitus quatuor modis: Vnus, quia acetositate sua pungunt & cõmouent stomachum, quemadmodũ mouetur uenis eum succãtibus. Propter hoc quassatus mouetur in appetendis cibarijs, sicut fit in sanis, uenis eorũ stomachum succãtibus. Alius, quia cum suã frigiditate coadunatus, & cõstringit adeò cibum, ut in paruo stomachi loco cõglobatus cõsistat. Vnde reliquis partibus uacuis existentibus, quęrit natura appetere cibũ quo impleãtur, Proinde omnes antiqui maxime Gal. concordant,

cordantur, dicũt omne acetoſum appetitus augmentatiuũ, & omne unctuoſum calidũ, & dulce eſſe uelociter ſaturatiua, quia calore diſſoluta membrorum cõcauitates fulciunt. Tertius, quia cum ſua frigiditate ſubſtantiam ſtomachi ſuccando coadunant. Ob hoc fit cauſa appetitus. His itaq; cauſis coadunatis, & multiplicatis, mouetur ſtomachus in appetendo pluſquã oportet; & dicitur caninus appetitus. Cauſa cuius tripliciter eſſe dicitur, aut quia frigida cõplexio ori ſtomachi dominatur: aut quia acetoſi humores in ſtomacho ſunt coadunati: aut cum corpus nimiã patitur inanitionẽ. Quæ inanitio aut propter calorẽ fit diſſolutũ aut propter defectionem cõtentiuę. Sed caninus appetitus quãdo fit propter frigiditatẽ ſtomacho dominantem, uel propter acetoſos humores in eo accumulatos, ſequũtur eum nimia uentris ſolutio, & corporis defectio. Hanc enim paſſionẽ habentes, cauſa frigiditatis multũ comedũt, & parũ digerunt, ex caloris paucitate. Quia nimirũ cum comederint, pluſquã calor eorũ digerere ualeat, citiſſime neceſſe eſt indigeſtus egrediatur. Quo uidelicet ſtomachũ ęxeũte, ſtomachus cauſa ſuæ inanitionis appetit cibum, ut ſuæ paupertatis inanitionem reſtauret. Vnde ſtomacho ſemper appetitũ habente, & cibo magna uelocitatis feſtinatione egrediẽte, neq; fames ceſſat, neq; defectio minuitur, neq; corpus nutritur. Quod ſi cauſa huius paſſionis eſt diſſolutio corporis propter calorẽ, nõ nimia uentris ſolutio ſequitur, Quia quantũ appetit, tantum per corpus diuiditur. Calor iterum corpori cũ dominatur, poros aperit, & humoribus diſſolutis, corpus neceſſe eſt deſiccetur, quouſq; deſiccatio ad os ſtomachi perueniens, appetitũ generat. Quod ſi fuerit propter defectionẽ cõtentiuę, cibi quos accipiũt nullo modo in ore ſtomachi morantur, ſed citiſſimo uelocitatis curſu; egrediuntur. Vnde fit cauſa appetendi altera.

De cauſa canini appetitus. *Cap.* XXVI.



Ecet nos intẽte præuidere cauſam huius caninę paſſionis. Quę ſi fuerit propter frigiditatẽ ori ſtomachi dominãtem, ſiue propter frigidos & acetoſos humores in eo exiſtẽtes, dabimus purum uinũ forte. Sicut dixit Hippoc. in aphoriſ. & Galen. ſuper eum locũ: Non, inquit, intentio Hippocratis fuit hoc in loco de fame, id eſt, inanitione cibi, neq; de illa quę fit cum naturali appetitu, ſed de nõ naturali appetitu uehementiſſimo uidelicet & inceſſabili, quem antiqui uocauerunt caninum. Galen. iterum: Multis, inquit, uicibus dedi his qui caninum appetitum patiebantur, uinum forte, & calefactiuum. Quod cum hæc paſſio fit propter frigiditatẽ, uino pontico famis nõ amputatur, quia nõ calefacit. Sed decet dari rubicundiſſimũ, & calefactiuũ. Quia cũ hæc paſſio fit propter frigiditatẽ ori ſtomachi dominãtem, ſiue propter frigidos & acetoſos humores in ſtomacho exiſtẽtes, neceſſe eſt ut uinũ huiuſmodi exiſtens, curet hanc paſſionem ex utroq; naſcentem. Hoc etenim uinum cito in ſanguinem con-

uertitur, & impletis ex eo uenis, corpus nutritur, & cōfortatur. Sed oportet ut cibaria eorū sint unctuosa, & oleosa, sicut butyrū, lac, crassa caro, & quæcunq; alia comederint cibaria, fiant unctuosa. Caueāt à pontico uino. Quod diximus potent, accipiāt elect. calida, & odorifera, sicut diatrionpipereon, diaroma, diacosi, & similia. Studeamus nimiū ut omnes eorum cibi sint unctuosi. Sicut Hippocrates: Omnis, inquit, cibus unctuosus, uel dulcis, cito saturatiuus, quia uenas inflat, & implet. Vnde fit causa quiescendi appetitum. Acuti uero cibi uel amari, pontici, seu stiptici, excitant appetitum. Quia acumine eorum & amaritudine, uenę aperiuntur, cibaria attenuantur, & desiccantur. Stiptica uero & pontica coadunant cibum in paruo loco. Vnde hęc omnia sunt causa suscitandi appetitum. Electuarium ualet contra dolorem stomachi de frigiditate, acetosam ructationē emendat, caninum appetitum amputat, singultum, inflationē, uētositatem curat, colorem clarificat: Rec. cinnamomi, piperis longi, zingiberis, galēgæ, añ. drach. 10. mastichis, cassię, croci, marathri, anisi, ana. drach. 5. costi, asari, amomi, spicę, apij, carpobalsami, xylobalsami, gariophylli, cardamomi, cubebę, folij, añ. drach. ʒ. fac puluerem. Deinde accipe calamenthis domestici, & agrestis, liquiritiæ, drach. 10. mentæ, cymini, samsuci, ana. drach. 5. rutę, drach. 1. & s. passorum enucleatorum, unc. 1. omnia coquantur in tribus libris aquæ usq; ad medietatem. Quibus optime colatis, duplū mellis adde, & coquant donec ad spissitudinem redierint mellis. Et colatis supradictum puluerē ex eo tēperabis.

Quod si hæc passio fuerit propter calorē corpus dissoluentē, ungatur patiens omnino ex oleo rosato, uiolato. Aër uero eorū fiat frigidus. Dētur medicamina & sirupi mēbra cōfortantia. Iubemus infirmo quietem habere & dormire. Sicut dixit Hippoc. in aphoris. Vbi indigētia nō oportet laborare.

Quod si fuerit hæc passio propter defectionem cōtentiuæ, damus elect. cōfortationem facientia, sicut diacitoniten, diacosi, tripheram, & similia frigida & sicca, contentiuam iuuantia & confortantia.

De ablatione desiderij aquæ, uel potus competentis, & cura. Cap. XXVII.


ALiquādo desiderium aquæ omnino amputat. Causa uel nimia frigiditas, uel multa humiditas ori stomachi dominatiua, aut culpa sensus stomachi. Vnde Gal. super epidemiorū libros: Ablatio, inquit, potus, tribus modis fit. Aut propter multitudinē humiditatis in stomacho accumulatā, uel ꝑpter ablationē sensibilis uirtutis in stomacho existentis, aut propter distemperantiā mētis. Quæ passio cum nascitur propter sensus defectionem, molesta est: peior uero si non desiderauerint. Quia sensibilem uirtutē, quæ cōsistit in stomacho, significat esse prę mortuam. Et sicut uidemus arbores desiderari, cum non habeant humiditatem, ita corpus desiccatur cum potū non desiderauerit. Quibus oportet uelociter succurrere. Nimiam inuestigationis curam oportet nos habere circa

huiusmodi

huiusmodi passionis notitiam. Quia si fuerit propter nimiam humiditatem ori stomachi dominantẽ, purganda est materia cum uomitu, & pharmacia, stomachũ de humidis humoribus mundificantibus. Quod si aliquod nobis impedimentũ obstiterit, demus causam suauiter mundificantẽ, & eius qualitatẽ mutantẽ, sicut oxymel, apozema radicũ, sirupos aromaticos, & similia. Quod si hæc passio fuerit propter frigiditatẽ ori stomachi dominãtem, donamus adiutoria calefactiua, sicut diatrionpipereon, dianison, diacyminum, diaroma, & similia.

De appetitu extra naturam aquam desiderante. Cap. XXVIII.


SI desideriũ appetendi aquam extra naturã fuerit, cognoscimus quia causa eius est passio interiorũ membrorũ. Sed plus ceteris pertinet ori stomachi. Post hũc meri, deinde pulmoni, post hũc epati, postremo, ieiuno intestino. Augmentatio uero sitis propter stomachũ duobus modis fit: Aut cũ in eo fuerint multi humores cholerici, seu salsi phlegmatici, aut nimiã habet ebullitionẽ, & calorẽ, sicut fit febricitãtibus, & calida, & salsa cibaria assidue comedẽtibus. Si aũt sitis sit propter cholerã rubeã in ore stomachi, siue in eius pelliculis inuiscatam, sentiet infirmus cum aquam potauerit in ore amaritudinẽ, & fumũ usq; ad gulam ascendentẽ, cito etiã aquã quam sumũt, in eorũ stomacho calefiet. Quod si fuerit propter salsa phlegmata, in ore bibentiũ salsitas sentitur, quę quiescit, bibita aqua calida. Si autem sitis fuerit propter instrumentũ pectoris, causa eius est cõplexio calida dominans illi membro, aut calida apostemata in eo nascẽtia. Quam sitim habẽtes magis irrigant ex attractu frigidi aëris, quàm ex aqua. Si aũt fit propter epar, aut est propter calidam cõplexionem, aut est propter calida apostemata. Quam qui habebũt cum aquam biberint, sentiẽtur dolorem in dextro latere, maxime si se exercitauerint, aut ambulauerint. Nõnunquã etiam eorum spiritus cõstringitur. Plerunq; etiam fit sitis non magna. Causa eius non de illis quas diximus, sed propter siccitatẽ & calorẽ meatus, per quem humiditas ab ore stomachi fluit. Et aliquando fit sitis renibus patientibus calorem, ac defectionem habẽtibus. Quam quidẽ habuerint, nunquam saturantur de aqua, neq; sitis deficit.

De nimia siti quæ fit ab interioribus membris. Cap. XXIX.


OPortet nimiam minui sitim, quæ fit de passione interiorũ membrorum. Iubeamus patienti requiem habẽdo silere, studebimus ut aër sit frigidus, maxime in æstate. Potus eorum sit frigidus, calorẽ extinguens, sicut aqua cucurbitę cum saccharo, aut melones palestinos accipiant, cum sirupo uiolato, & psyllium cum succo granatorum, & sirupo rosato. Cibus eius sit portulaca, lactuca, blitũ, & cucurbita. Quod si sitis fuerit propter choleram in uillis stomachi inuiscatã, purgetur,

purgetur, siue cum uomitu, siue catharticis suauiter purgātibus, & calorem infrigidantibus. Sirupus ualēs ad refrigerandum calorem stomachi, & sitim & ardorem mitigans: Rec. uiolarum, rosarum, añ. drach. 10. sandali albi & rubei, ana. drach. 5. prunorum, iuiubæ, ana. drach. 30. omnia in tribus libris aquę ad medietatem coquantur. Quibus colatis, adde libram unā succi granatorū, uel libras 2. sacchari. Sirupus similiter ualet: Recipe pruna 40. oxysœnitiorū, mannæ, ana. unc. 1. seminis cucumeris, melonis, & cucurbitæ, añ. drach. 4. spodij, drach. 3. omnia in tribus libris aquę coquēs ad medietatem, & cola, cui addes librā unā succi granatorum, & mediā rhodostomatici, & sacchari lib. duas, fac sirupū. Sirupus sitim extinguens, punctionem amputans: Recipe cucurbitæ, lib. unam, mannæ, unc. 1. succi granatorum, lib. unam, rhodostomatici, lib. s. sacchari libras 2. fac sirupum.

Apozema Ioan. Damasceni ualet similiter: Recipe rosæ, drach. 5. oxysœnitiorum, drach. 10. cassięfistulæ drach. 3. seminis coctanorum, dragaganti, ana. drach. 2. marathri, drach. 1. omnia duobus libris aquæ calidissimæ die & nocte permaneant, deinde colatis, da potui, drach. 5. Apozema similiter ualet. Rec. oxysœnitiorum, drach. 5. cassięfistulæ, drach. 3. lentium mundatarum, drach. 2. rosæ, laccę, ana. drach. 2. omnia in libra una aquę calidissimæ die ac nocte iaceant. Quibus colatis, da potui drach. 5. Trochisci utiles similiter: Recipe spodij, rosæ, ana. drach. 5. dragaganti, gummi, seminis portulacæ, lactucæ, succi liquiritiæ, amyli, seminis melonis, citroli, & cucurbitę, ana. drach. 1. fac puluerem, quem cum aqua rosata temperabis.

Pilulę, Recipe seminis cucumeris, drach. 12. dragaganti, drach. 6. dragagantum liquefac in succo hordei, Deinde puluerem superiorum temperabis, & fac trochiscos. Danda sunt infirmo ptisana, oxysaccharum, succus granatorum. Vnde Paulus in regimento sanitatis: Qui, inquit, nimiam sitim hahuerint, non multū comedant, & abstineant se à labore. Quod si sitis fuerit propter salsum phlegma in stomacho existens, ejciendum est uomitu, & pharmacijs suauiter mūdificantibus. Deinde damus adiutoria phlegma leuiter expellentia, sicut succum endiuiæ, marathri, apij, coctum & colatum, 4. horum unc. cum oxymellis, unc. 2. aut rhodomellis, unc. 1.

Trochisci de rosis, ualent cōtra dolorē stomachi, defectionem, febrem, & sitim quę fuerit propter salsa phlegmata: Recipe rosarum, drach. 10. liquiritię, drach. 5. spicę, marathri, anisi, mastichis, ana. drach. 3. cardamomi, croci, cubebę, ligni aloēs, squinanti, ana. drach. 2. spodij, sandali, dragagāti, añ. 1. & s. tempera, cum succo endiuię, & fac trochiscos, de quibus potui detur, 1. cum oxysaccharo. Qui uero sitiunt propter siccitatē aditus saliuę, somnus eis inducatur. Quod si propter calorem illius loci sitis fuerit, danda sunt ea quę superius diximus.

De diffi-

De diffinitione & causa singultus.
Caput XXX.


Ingultus est innaturalis motus stomachi, propter desideriũ uirtutis nocitiua expellẽtis. Vnde Gal. in lib. de accidẽtijs & morbo: Singultus est inoportunus motus, prius ab expulsiua, deinde à retentiua peractus. Actio enim contentiuę, in singultu est quasi uoluntaria. Sed differentia est inter uomitum & singultũ. Quia uomitu expelluntur ea quæ sunt clausa in concauitate stomachi, & expulsa sensui apparent. Singultu uero non expellitur, nisi quod est in essentia stomachi, quod sensui occultatur. Causa quod singultus res est uirtuti nocumentũ inferens. Aut cum sua frigiditate, sicut uidemus fieri in rigore. Aut cum suo calore sicut fit piper accipiẽtibus, maxime si subtile, siue pulverizatum, facillime ad os stomachi penetret. Porrò singultus est multiplex, & causa eius diuersa, quia aliquando fit ex plenitudine, aliquando de inanitione ori stomachi dominante, & nonnunquam de uentositate stomachum inflante, & spiritum claudente, & extinguente: unde fit singultus. Plerunq; etiam fit de apostemate in ore stomachi nascente, & nonnunquam de ciborum corruptione, & eorum conuersione in malam & pungitiuam qualitatem. Quorum uniuscuiusque significationes sum, ut oportet, ostensurus. Cum singultus de plenitudiue generatur, sentit patiens grauedinem in stomacho, & plenitudinem, & digestionis defectionem. Quod plurimũ patiuntur seniores, & illi qui delectationibus, & requie utuntur, & se ad humidam assuefaciunt dietam. Quod testificatur, quia plurimos pueros hac passione molestari uidemus, maxime cum ciborũ multitudine refecti, frigus aëre infrigidato patiũtur. Aëris enim frigiditas dissolutioni illius minime repugnat. Quod si fuerit singultus de inanitione, sicut nimio uomitu, uel uentris solutione, aut ingenti & acuta febre, patietur infirmus in stomacho siccitatem, extensionem, & nimium calorem. Quem plurimum iuuenes, & laborantes patiuntur, sed raro tamen. Vnde Hippocrates in Aphorismis: Spasmus aut singultus ex inanitione factus, malum. Ostendit iterum Hippocrates in alio loco. Quod spasmus ex inanitione generatus sit malus. Galen. in hoc lib. dicit: Hippocr. nobis insinuat, quod singultus post inanitionem factus, sit spasmus in ore stomachi, & meri existens. Dixit etiã alibi: In nimio sanguinis fluxu spasmus, uel singultus, malum. Singultus autẽ si fuerit propter frigiditate oris stomachi, nil superiorũ patiens senserit, sed augmentatur singultus, cum patiens stat in aëre discoopertus, aut cũ frigidã potauerit. Quod manifestatur ex frigiditate quam patitur. Singultu uero ex uẽtositate stomachi nascente, sentit ęger in uentre uentositatẽ, inflationẽ, & extensionẽ. Quod si fit propter apostema in ore stomachi, generatũ, patit infirmus grauedinẽ in ore stomachi, & dolorẽ infra spatulas, & cum tactu percipit esse apostema.

Quem singultũ sequitur spissitudo spiritus. Quia apostema prohibet aërem in suo naturali cursu currere. Vnde coadunatus in stomacho, suffocatur, & cum singultu egreditur. Idcirco huiusmodi singultus prolixus fit, secũdum grossitiem materię, & apostematis magnitudinẽ. Quod nõ uidetur trãsire, nisi apostema cessauerit, & apostema non transit, nisi longo tẽpore. Propter hoc ergo iste singultus molestus est, & significat malum. Sicut Hippocrates in aphoris. Singultus & oculorũ rubor post uomitũ malũ. Vnde Galen. Singultus, inquit, nisi cũ uomitu cessauerit, duobus modis significat. Aut fundamentũ nerui, id est, cerebrũ patit apostema, aut stomachus. Rubor oculorum ad utrũq; pertinet, sed tamẽ magis cerebro. Quod si fuerit singultus de cibis corruptis in acutã qualitatem conuersis, aut propter calida alimenta, sentit infirmus nimium ardorem in ore stomachi, & nimiam sitim.

Cura singultus. *Cap.* XXXI.


Portet primum perpẽdere causas unde fit singultus. Quod si fuerit propter plenitudinẽ, optima eis erit hæc medicina, id est, purgatio illius materiei, siue inferius cũ pharmacia, siue superius cũ uomitu: sic tamen si ętas, tẽpus, & uirtus cõuenientia sunt: Quod si sint contraria, demus medicamina illã materiã incidẽtia, id est, dissoluentia, quemadmodũ castorei, scrup. 1. cum aceto propinatus, aut cũ succo sysymbrij. Vngatur stomachus exterius cum oleo uetustissimo & castoreo. Valet etiam si mouetur stomachus cum sternutationibus. Vnde Hippocrates in aphorismo: Sternutatione mitigatur singultus. Vnde Galenus: Singultus & de plenitudine, uel de inanitione est sicut spasmus: sæpe tamen fit de plenitudine. Idcirco iuuat nimius motus, ut diuidat & dissoluat illam materiam, quod facit sternutatio. Singultus uero qui fit ex inanitione, raro contingit, neq; cum sternutatione transiet. Singultui etiam qui est de plenitudine, ualent petroselini, cymini, ana, drach. ʒ. si puluerizate cũ succo sysymbrij propinent. Valet etiam cõtra singultum qui fit de plenitudine uiscosorum, grossorum & frigidorum humorum, theriaca philonium, dianisum, diacyminum, diacalamenthi, diatrionpipereon, dialacca maior, diarheumbarbarum, & similia, propinata pondere, drach. 1. cum aqua calida, in qua cocta fuerint samsucus, menta, origanus, laurus, calamenthũ, abrotanum, anethum, melilotus, simpliciter siue compositæ. In qua madefacti panni, seu spongia stomacho applicentur. Deinde epithima stomacho apponatur de oleo nardino, oleo laurino, chamomileon, anethileon, castoleon, absintheleon, & similibus.

Trochisci ualẽtes cõtra plenitudinem, grossam uentositatẽ, & stomachi frigiditatem curantes: Rec. anisi, cymini, carui, mastichis, cinnamomi, asari, ana. drach. ʒ. calamẽthi, mentæ, rutæ, ana. drach. 2. ameos, apij, croci, spicę, cassiæ, squinanti, costi, ligni aloës, gariophylli, basilici, eupatorij, folij, anisi, drach.

drach. 1. tempera cũ odorifero uino, & fac trochiscos, de quibus dabimus 1. cum mellicrate. Apozema ualens cõtra singultum de plenitudine stomachi, uentositatem & oppilationem aperit: Rec. calamẽthi, mentę, rutæ, añ. drach. 6. carui, ameos, abrotani, absinthij, añ. drach. 5. dauci, rheũbar. anisi, ana. drach. 1. & s. omnia tusa in 1. libra aquæ nocte & die una permaneant. Deinde adde lib. s. amygdaleon, & olei laurini, drach. 2. & iterũ suauiter coquantur, quousq; medietas aquæ cõsumatur. Quibus infrigidatis, coaduna superficietenus oleum. De quo drach. 5. potui dabis cum aqua frigida.

Oleum Ioan. Damasceni ualet cõtra singultum de frigiditate stomachi: Rec. rutę, drach. 30., fœnugræci, drach. 15. anethi seminis, anisi,, ana. drach. 8. olei libram s. omnia trita in 1. & s. lib. aquę calidissimę nocte dieq; permaneant. Deinde coquantur cum oleo donec sufficiat, & usq; ad consumptionem aquæ, quod potui dabis cum succo rutæ, & aqua calidã. Valet etiã sambuceleon, oleũ laurinũ, & costoleon, & similia, si cum aqua calida potẽtur. Sternutatio prouocetur cum pipere, sinapi, condisi, & similibus. Si autem singultus fuerit propter inanitionẽ, & patiẽs habuerit calorẽ, oportet eum cauere à supradicta dieta, & utatur cõtraria, id est, assuefaciat se ad ptisanã, iulep cum frigida, sirupũ cum oleo rosato, psylliũ, sirupũ uiolatũ, aqua rosata, & similia: Succũ etiam granatorũ, acetũ pomorũ citrinorum, cibos humidos, sicut portulacæ, cucurbitæ, blitos, cum amygdaleon, aut oleo uiolato. Quod si patiens habuerit solutionẽ, oportet frigida & stiptica dari, sicut sirupum myrtinũ, aut malorum, uel pirorũ, reficiatur stipticis cibis. Confectio contra singultum, de inanitione & calore factum, Rec, seminis portulacę, dragaganti, seminis citruli, melonis, sacchari, ana. drach. 7. amygdalarũ purgatarum, drach. 5. omnia puluerizata cum oleo uiolato fricabis. Deinde cum sirupo uiolato eadem temperabis. Si autem singultus propter acuta fuerit cibaria, sicut piper, sinapis, allia, & similia: damus sirupum acetosum, cum aqua frigida, damus etiam uiolatũ. Quod si fit propter cibos in stomacho corruptos, purgetᷣ stomachus. Si autẽ ex frigiditate stomachi fuerit uel uẽtositate, accipiatᷣ calida antidota, quæ diximus in singultu de plenitudine. Damus etiã zingiber condîtum, origanũ, mentam, & similia condîta. Hæc enim omnia sunt iuuatura. Vngatᷣ quoq; deforis stomachus cum oleo rutaceo, costino, nardino, & similibus. Ligẽtur digiti manuũ & pedũ, & prouocetur sternutatio cum rebus calidis. Valet etiã aliquando flatus cõstrictio, unde Galen. Anhelitus, inquit, cõclusio, magna medicina fit singultãtibus de grossa uentositate, atq; frigiditate. Spiritu enim concluso egredi nequeunte, & eo in pectoris concauitate coadunato, calor suscitatur, & calefacit illa loca. Vnde attenuatur, dissoluitur, & digeritur materia singultus generatiua. Quod si fuerit propter apostemata in ore stomachi nascentia., nullo modo curari poterunt nisi apostemata transierint, quæ cito sanari non possunt. Vnde huiusmodi singultus est ad curandum molestus.

De ructatu & causa. Cap. XXXII.



Vctatus augmentans, & modũ temperamẽti excedens, prohibet cibos in stomacho digeri. Quia ructatus est uẽtositas in stomacho generata, & augmentata, quam natura per os stomachi expellit. Causa cuius uẽtositatis est defectio stomachi. Defectio autem stomachi, aut propter malam cõplexionem cum materia, aut sine materia, cuius medicinã superius ostendimus. Sed Gal. defectionem naturalis caloris, dixit causam esse ructatus. Quia naturali calore deficiente, cibus ut oportet non digerit: sicut fit in paruo igne, cui grossa ligna, & uiridia apponuntur. Sed diuersitas ructatus fit propter uarietatẽ rerum naturalem calorẽ deficere facientiũ. Fumosę enim ructationis causa triplex est: Aut fortitudo caloris stomachi, aut cholerici humores in eo coadunati, aut si natura ciborũ iam sumptorũ fuerit calidissima, sicut mel, alliũ, & similia. Acetosa uero ructatio similiter fit tripliciter: Aut propter frigiditatẽ stomachi, aut propter phlegma in eo existens. Aut propter frigida cibaria, sicut lac, fructus, & similia.

De cura ructatus. Cap. XXXIII.



Portet nos intente perscrutari causam unde ructatus augmẽtauerit, & modũ excesserit. Quia si fuerit propter calorem stomacho dominantẽ, decet dari frigida, & stomachũ cõfortantia, sicut sirupũ rosatum, & malorum granatorũ, iulep, & aquã rosatã, & cibaria frigida, & confortatiua, sicut superius diximus. Quod si fit propter cholerã rubeam in stomacho coadunatã, purget cum hierapicra, apozemate, absinthij, aloẽ, sero, & similibus. Quod si fuerit propter frigiditatem stomacho dominantẽ, demus adiutoria stomachũ calefacientia, quemadmodum theriacã, diacyminum, zingiber, diagalãga, & similia. Si aũt propter phlegmaticã materiã in stomacho coadunatam, purgetur cum hiera Gal. hierapicra, hieralogodion, & similib. Antidotũ ad idem ualẽs cõtra nimiã ructationẽ, quæ fit ꝑpter stomachi defectionẽ, acetosam etiã ructationem, & grossam uentositatẽ curat: Rec. mastichis, anisi, cassię, asari, costi, spicæ, ana. drach. 5. zingiberis, cinnamomi, piperis longi & albi, gariophylli, añ. drach. 4. dauci, apij, cardamomi, nucis muscatę, galangę, ameos, macis, marathri, carui, ana. drach. 1. & s. folij, acori, ligni aloẽs, liuistici, castorum, squinanti, ana. drach. s. pendij. unc. 1. mellis quantũ sufficit dabis cũ calida.

De inflatione stomachi. Cap. XXXIIII.



Assio quę dicitur inflatio stomachi, fit propter grossam uentositatem indigestam semper in stomacho, propter inordinationem dietæ generatã: & aliquando fit in capite, & nonnũquam in cæteris membris, hydropisin maxime patientibus. Si autem natura stomachi fuerit frigida, generat inflationem, sed tamen paruam, quę solet ructationibus dissolui. Sicut uidemus in aëre septentrionali, nebulã non generari, Quod si fuerit calida, & cibi naturaliter nõ sunt inflatiui, nõ faciũt

inflationem

inflationem, quemadmodum æstiuum aëra uidemus nebulam non generare. Calor enim æstiuus aërem attenuat, & dissoluit. Si autẽ cibaria sint inflatiua inflationem generant, sed paruam quę ructatibus dissoluitur. Quod si stomachus neq; multũ sit calidus, neq; frigidus, cibi siue humores in stomacho existẽtes ex sui paruitate caloris indissoluti, neq; digesti, ingrossantur, & in fumositatẽ conuertuntur. Vnde grossa & uentosa generatur inflatio. Sed aliquando hęc inflatio per os purgatur cum ructatibus, & aliquãdo inferius cum uentositate. Quę nisi superius uel inferius egrediatur, inflationem uel torsionem generat in uentre. Quę inflatio autẽ fit propter humores melancholicos, aut propter phlegmaticos. Quia inter se differũt. Si enim de phlegmate fuerit, est humida. Sed quę de melancholico generatur humore, est sicca. Porrò melãcholica uẽtositas molesta est & pessima, magnũ generans nocumentũ animę & corpori. Animę, ut tristitiam, timorẽ mortis, suspicionẽ, & cogitationẽ rerum, ut nõ sunt cogitatę existentiũ, propter melancholicã à stomacho in cerebrũ salientẽ. Quia cerebrũ totius corporis cœlũ suscipit omnẽ fumositatẽ, eam maxime quæ ab ore stomachi ascendit propter colligantiam quam utrũq; habere diximus. Vnde Gal. in libro de accidentijs & morbo intitulato: Sed quædã pars rationalis animę tenebroso operta fumo fuerit, necessariò fit homo timorosus, & suspiciosus, quia secum uehit rem qua timor & suspicio generat. Nonne uides quia cũ per tenebrosa & obscura loca ambulauerimus, timorẽ patimur & suspicionẽ. Eodẽ modo patiũtur maniosi & melãcholici timorẽ & suspicionẽ melãcholico uidelicet fumo ad caput saliẽte. Sicut uidemus fieri in illa melancholicæ specie, quę hypochondriaca dicitur. Corpori uero generat nocumentũ, quia prohibet digestiuã suam cõplere actionem. Vnde cibus corrũpitur, & in malam mutatur qualitatem. Quia inflatione augmentata in stomacho, ingrossatur cibus & induratur. Vnde generatur extensio & tethinositas sub diaphragmate. Et aliquando hæc uentositas eleuat cibum à fundo stomachi, qui est locus coctionis ad superiora. Vnde fit in digestio. Quod si deficit stomachus, pro huiusmodi occasione fit causa recipiendi humores à toto corpore. Vnde mẽbris paupertate nutrimenti fit nocumentum multiplex.

De cura inflationis stomachi. Cap. XXXV.



CVm autem hanc passionẽ quæ inflatio dicitur, uiderimus esse creatam, oportet nos magna uelocitate ei obuiare, neq; ullam corporis inertiam habeamus. Cuius utilissima curatio ut studiũ impendamus in confortanda digestiua uirtute. Et ingeniemus prout melius scimus, ne cibi in stomacho cõuertantur in malam qualitatẽ. Intente etiam curam imponamus circa eorũ dietam, ut sit humida actu, & potestate. Aliquando tamen misceamus eis quædã aliquantulum acuminis habentia.

habentia, per quæ uentositas ualeat expelli, sicut calamenthũ, mentam & similia, & tamen diu non se assuefaciãt, ne sanguinis substantiã corrumpãt, & quemadmodum humida cibaria citius quàm sicca digeruntur, ita & calida frigidis possunt digeri uelocius. Porrò medicina uẽtositatis expulsiua ea est quæ attenuat, & dissoluit, sicut cyminum, anisum, apium, marathrũ, liuisticum, daucum, & similia, cocta in quibusdam oleis, deinde stomacho & diaphragmati iunctis aut clysterizatis. Quod si consideras calidiora esse necessaria, pone rutam, baccas lauri, laurinũ oleum, anethileon, absiceleon, & similia. Castoreum idem operatur, & aristolochia longa. Valẽt & calida, & odorifera antidota, sicut diaspermaton, diacyminum, dianisum, diatrionpipereon, & theriaca. Pilulę Ioan. Damasceni contra inflationem, & uentositatem stomachi: Rec. spicę, gariophylli, piperis longi, costi, ligni aloës, spodij, ana. drach. 1. & s. anisi, drach. ʒ. cinnamomi, cassię, folij, aloës, galangę, croci, myrrhę, ana. drach. 1. tẽpera cum uino odorifero & uetusto, & pilulis compositis, dabis drach. 1. Apozema ualens ad dissoluendam uentositatem & inflationem, atq; stomachi dolorem: Rec. galangę, zingiberis, gariophylli, mastichis, ana. drach, 1. & s. trita mittantur in unam lib. aquę calidissimę. Deinde sufficiẽter cocta colent, & potui tribuãtur. Galen. Ventosa umbilicum undiq; circũdans, ualet contra uentositatẽ si imponatur absq; scalpellis. Similiter balneum aquę in qua cocta sunt absinthium, chamomila, samsucus, anethũ, & similia. Epithima etiam de calidis. Trochisci Ioan. ualent contra inflationem, & dolorem stomachi, uentositatem & acetosam ructationem curant, sunt & cõtra uenenum, sanguinis fluxum constringũt, si fuerit propter defectionem & molliciem uenarum, uentris solutionem propter frigiditatem, & humiditatẽ, & grossam uentositatem, quę fit propter grossos humores curant, menstrua prouocãt: Rec. Castoreum, spicę celticę, gentianę, boli, terrę sigillatę, cassiæ, cinnamomi, mandragorę, ana. drach. 6. croci, opij, costi, añ. drach. 8. papaueris albi & nigri, ana. drach. 9. dauci, anisi, siselei, apij, marathri, hyoscyami, gũmi, granati, medullæ, seminis citri, dictamni, prassij, ana. drach. 10. cymini, ameos, liuistici, calamenthi, basilici, ana. drach. 8. omnibus tritis, gummi in uino liquefiat, & in ea puluerem specierum tẽperabis, & trochiscos informabis, unusquisq; cũ siccus fuerit, drach. 1. & s penset. Sed septimo mense potui dentur. Apozema de radice cum amygdaleo dulci & amaro bibitur, quia ualet contra uentositatẽ, hypochondriorum oppilationẽ stomachi, epatis, & omnium uiscerum aperit: Rec. radicis apij, marathri, ana. drach. 10. endiuię, squinãti, liquiritiæ, ana. drach. 6. marathri, anisi, apij, ana. drach. 4. polij, squinanti, calamenthi, absinthij, añ. drach. ʒ. mastichis, eupatorij, asari, ana. drach. 2. folij, hysopi, ana. drach. 1. omnia in 1. lib. aquæ die ac nocte iaceãt. Deinde cocta ad ʒ. colentur. Postremo accipe, mannę, cassię fistulę, mundatę, ana. drach, 10. & liquefiant in superiori

riori aqua. Deinde colatis da potui unc.3. cũ olei amygdalini dulcis & amari, ana drach. 2. Sirupus calamenthi cõuenit frigido stomacho, & epati, & digestiue deficiẽti, grossam & phlegmaticam uentositatem siue melancholicam digerit, oppilationẽ aperit. Valet etiam senibus hypochondriacam uentositatem habẽtibus, torsionem, quæ fit propter frigiditatem stomachi, curat, spleneticis subuenit: Rec. calamẽthi domesti & syluestris, ana. drach. 20. polij, squinãti, liquiritiæ, marathri radicis, & apij radicis, ana. drach. 10. apij seminis, petroselini, marathri, anisi, dauci, ameos, prassij, samsuci, ana. drach. 5. thymi, mentæ, centaureæ minoris, ana. drach. 3. omnia tusa in 10. lib. aquæ coquantur ad medietatẽ, & colatis fece cum sex libris aquę ad medietatem recoque, deinde cola, & cõmisce utrũq; apozema cum tantũdem mellis, & iterum coque illa, sed initio decoctionis accipe spicę, cinnamomi, gariophylli, croci, zingiberis, galãgę, asari, cassię, piperis longi, añ. drach. 1. hæc subtiliter trita, in panno ligentur, & in illa decoctione deponatur. Deinde coquantur super prunas leniter donec fiat sirupus. Electuariũ diaspermaton ualens contra oppilationẽ & grossam uentositatem stomachi: Rec. cymini, marathri, anisi, carui, ana. drach. 10. petroselini, apij, ameos, seminis scariolę, anethi, ana. drach. 5. pyrethri, zingiberis, galangę, piperis longi & nigri, añ. drach. 4. mastichis, croci, asari, amomi, cinnamomi, squinanti, spicę, cyperi, costi, ana. drach. 3. cardamomi, cubebę, gariophylli, nucis muscatæ, thymi, folij, ana. drach. 2. mellis quantum sufficit.

De uomitus abominatione. Cap. XXXVI.


Portet intelligi quia si stomachus in suo naturali fuerit cursu, appetit cibum, & eum in suo fundo deponit, ut digeratur. Qui suum uidelicet cursum egrediens, diuersas & multas patiť passiones. Quarũ una diciť uomitus. Vomitus enim non est aliud, nisi motio oris stomachi, rem in eo habitã expellere uolentis eum aggrauantem, siue mordentem. Quæ nascitur de malis cibis, aut de mala humorum qualitate. Motio uero, aut fit propter multitudinẽ cibi aggrauantis uirtutẽ, aut propter eius malam qualitatem, si fuerit acuta, pungitiua uel acetosa. Sicut uidemus fieri cũ stomachi cõplexio mutatur in acetositatem, & aliquando in uentositatẽ uel fumositatẽ. Aut propter humores phlegmaticos, siue aquosos in stomacho coadunatos, aut propter cholericos. Sed plurime hęc stomachi defectionẽ sequuntur: Membra enim deficiente, profluũt ad illud humores reliquorũ membrorũ, maxime phlegmatici & cholerici, sicut uidemus in stomacho famem habente, fluere humores, maxime quibus cholera rubea naturaliter dominatur. Quod testatur eorum uomitus, quia cholerici coloris est. Vnde cum uomitum, uel abominationẽ aliquis habuerit, neq; ullum sumpserat cibum hoc facientẽ, liquet acutos humores in eius sto

macho esse coadunatos, substantiã stomachi pungẽtes. Quod si fuerint cholerici, per uomitũ perpenduntur. Quod si fuerint phlegmatici, uomitus erit crudus, nullam ostendens digestionẽ. Sanguis autẽ egrediens cum uomitu mixtus, significat crepiturã aut rosuram, aut incisionẽ alicuius uenæ, in meri uel stomacho. Qui si absq; dolore exierit, insinuat uenam qua egreditur esse apertã. Qui si sit rubicũdissimus atq; clarus, demonstrat uenę incisionẽ. Si uero tarde exeat, dolore eum pręcedẽte, & color eius fuerit niger, ostẽdit uulnera esse in stomacho. Sed tamen aliquãdo egressio sanguinis fit propter incisionẽ alicuius uenę in epate, quod cognoscitur qua parte ueniat, per dolorem qui sentitur, & per eiusdem sanguinis colorẽ. Porrò aliquãdo stomachus à sua natura exiens deficit, & suscipit quod ad eum ex inferiori uenerit parte, non eo illud attrahẽte, sed ui expulsiua intestinorum cum ex inferiori nequit, per superiorem partem suam superfluitatem expellere quęrente. Sicut uidemus fieri in ileon habẽtibus. Similiter plerũq; nonnulli desiderium egerendi habent, sed causa magni pudoris & terroris tolerant egestionem. Vnde superius ascendens, seseq; stomacho propinquans, & fœtor, & uentositas inferius egredi non ualens, ad stomachũ ascendit, & uomitũ, & abominationem facit. Sed quidã aliquando patiũtur abominationem, absq; uomitu. Causa, quia eius materia est modica, & in uillis stomachi inuiscata, aut in eius substantia clausa, quemadmodum aqua in spongia. Vnde fit difficilis ad purgãdum, maxime si fuerit, uiscosa. Quod si cholerica sitim generat. Si uero frigida appetitum augmentat, & confortat.

De causa uomitus. *Causa.* XXXVII.


I cibaria exierint cum uomitu indigesta & immutata, digestiuã in stomacho ostendunt esse defectam. Vnde dari oportet stiptica, odorifera, stomachum cõfortantia, sicut superius diximus. Quod si materia uomitus sit pungitiua, stomachum aggrauans propter humores in eo corruptos, aut propter cibos in eo conuersos in malam qualitatem. Non decet uomitum constringi, maxime in initio, nisi cum dubitauerimus ęgrum in defectionem uenire. Sed si ęger fuerit fortis, dari necesse est, medicamina illam materiã destruẽtia, si uidetur in stomacho esse generata. Quod si fuerit cholerica, clystere faciamus, de uiola, iuiubis, hordeo purgato, chamomila, succo lupuli, & similibus, materiam inferius purgãtibus. Si phlebotomia fuerit necessaria, basilica dextri brachij incidatur. Si autem uomitus fuerit cum uẽtris stipatione, damus catharticũ de prunis, oxysœnitijs, succo malorum granatorum, & similibus. Dietamus eos cum pullis gallinaceis, iusscellatis, & cum prunis, & amygdaleo conditis. Sirupus ualens ad refrigerandum stomachum, sitim mitigat, febrem amputat, & uomitum cholęricũ extinguit: Rec. succi granatorũ acetosorũ & dulciũ, ana. lib.

ana.lib.1.& s.ſucci prunorũ acetoſorũ,lib.1.aceti pomi citrini,ſucci oxyſœnicię,lib.1.omnia coquantur in modũ ſapę,de quo dabis ſcrup.1. Si autẽ uomitus fit cum uentris ſolutione,accipiant ſapam myrtinam,granatorum,& malorũ,ſirupũ roſatũ,citonia pondere drach.1.cũ ſpodij,galię,añ. drach.1. Dietã hanc accipiant,pullos uidelicet gallinaceos,iuſſellatos,cum ſucco malorum acetoſorum,coriandri ſucco,granatorũ,& pomorũ citrinorum. Cataplaſmetˀ ſtomachus de roſis, ſandalis,polline hordei, cãphora galia, aqua roſata,& ſimilibus. Electuarium ualens cõtra cholericũ uomitum,& egeſtionem, ſtomachũ confortat:Rec. granatorũ aſſorum, malorũ granatorũ, ſumac,añ.drach.10. roſę,ſpodij,ſandali,citrini,ſeminis portulacę,añ.drach. 5.galiæ,maſtichis,añ.drach.3.cubebę,cardamomi, ligni aloẽs,añ.drach.1. tempera cum ſucco coctanorum,& da drach.3. Trochiſcos ſimiliter ualentes:Recipe roſarum,drach.10.berberis,ſpodij,ana.drach.6.boli,ſumac, galiæ,ſeminis herbæ acetoſæ, ana.drach.5. ſandali, croci,gũmi, balauſtiæ, myrtillorum,ſpicæ, mentæ,maſtichis,ana.drach.1.& s.pollinis granorum granatorum,drach.5. fac trochiſcos cum aqua roſata. Vnde Hippocrates in epidemijs:Quædam, inquit,mulier dolens in præcordijs,& nimiam habens anguſtiam, ſanata eſt cum polline hordei, & ſucco granatorum.

Sirupus cõueniens defecto ſtomacho, cholericum uomitum & egeſtionem compeſcit: Recipe roſæ,drach.10. ſandali,ſpodij,croci,myrtillorum, ana.drach.5. berberis,maſtichis,ſumac,ana.drach.3. omnia coquantur, in lib.1.& s.aquę,quouſq; ad medietatem redigentur,& colatis,adde ſucci granatorũ acetoſorum,lib.1.ſucci malorũ, pirorum,lib.s.ſacchari,lib. 2.fac ſirupũ. Quod ſi uomitus fuerit propter phlegma, purgetˀ ſtomachus cũ hierapicra. Damus & has pilulas,recipientes hierãpicrã,drach.3. chebuli, indi,drach.2. maſtichis, roſarum, mentæ,ligni aloẽs,aniſi,ana. drach.1. ſalis gemmæ,bdellij,ana,drach.1. tempera cum ſucco mẽtæ, & pilulas in modũ ciceris informabis. Sapa granatorũ cum ſucco mentę facta: Recipe ſucci malorum utrorumq; granatorum,ana.lib. 2.ſucci mentæ,lib.1.mellis deſpumati, lib.2.coquãtur ad ſpiſſitudinẽ, deinde adde maſtichis, ligni aloẽs, galię,ana.drach.1. Sirupus confortans ſtomachum,uomitum phlegmaticum,abominationem,& ſingultũ compeſcit,digeſtiuam corroborat:Rec. calamenthi,mẽtę,ana.drach.10,maſtichis,ſpicæ,ana.drach.4.corticis fiſtici,drach.3.omnia in tribus libris uini odoriferi ad medietatem coque,& colatis adde ſucci granatorum,lib.1.ſucci coctanorũ,2.ſacchari,3.deinde condiatur cum galię,nucis muſcatæ,gariophylli,cinnamomi,cardamomi, añ. drach.s.Quod ſi uomitus fuerit propter cholerã,nos damus ſerũ factũ cum oxymelle,mirobalanis,indis,& chebulis.Clyſtere ei fiat ex illis,niſi pręgnãs ſit.Mũdificetur ſtomachus cum hierapicra. Si autẽ uirtus ægri fortis extiterit,baſilica uena brachij incidatˀ ſiniſtri. Quod ſi uomica ſanguinolenta fue

rit, basilica dextri incidatur, & confortetur stomachus cum trochiscis camphoratis, rhodosaccharo, & similibus. Scalpellentur crura, si fortis fuerit uirtus, & curentur, secundum modũ sanguinis de pectore fluentis, & cum medicina uulnerato stomacho, sicut diximus, conuenientẽ. Cataplasma ualet calidum habentibus stomachum, incensionem, uomitũ, & defectionem curat. Recipe sandali albi & rubei, ana. drach. 5. rosarum, galię, myrtę, ana. drach. 3. boli, balaustiæ, mastichis, berberis, spodij, ana. drach. 1. croci, camphorę, gariophylli, ana. drach. s. tempera cum oleo rosato, & aqua rosata. Quod si abominatio fit absq; uomitu, intelligendum est humores esse inuiscatos, in uillis stomachi. Cuius curationem oportet tripliciter intelligi. Primo, ut illa materia abominationis digeratur. Secundo, ut temperetur. Tertio, ut expellatur. Si enim materia sit liquida, cum uomitu eijciatur, aut inferius cum cathartico, aut cum apozemate absinthij, hierapicra, pilulis aureis stomachicis, & similibus. Quod si fuerit grossa, uiscosa, & difficilis ad digerendum, damus oxymel cum aqua calida, & radicibus. Deinde dabimus hierampicrã. Galenus dicit diatrionpipereon esse ad hoc utilissimũ. Cumq; certificaueris materiam esse purgatam, confortemus stomachum.

Electuarium Ioannis Damasceni, ualet contra solutionem factam de frigiditate stomachi. Rec. granorum granatorum assorum, drach. 20. sumac. drach. 10. zingiberis, ameos, mastichis, galię, ana. drach. 5. tempera cũ succo coctanorum. Electuarium stomachum confortans, solutionẽ uentris atq; uomitum propter calorem stomachi compescit, & febrem declinat. Recipe coctanorum mundatorũ, drach. 100. mala & pira 100. omnibus coctis in aqua rosata, accipe sacchari, drach. 200. & coquantur cum tantundẽ succi granatorum usq; ad spissitudinem, deinde omnibus cõmixtis in modum diacitonitis coquantur & condiantur de puluere spodij, sandali, berberis, ana. drach. 6. galię, mastichis, ana drach. 2. seminis portulacę, drach. 3. ligni aloẽs, croci, spicę, ana. drach. 1. Micliete ualidissima cõtra solutionem ex defectione stomachi factam. Recipe chebuli nigri assi, cum oleo rosato, ana. drach. 10. cymini die ac nocte in aceto succo myrtę commixto infusi, & assi, drach, 10. seminis apij, anisi, assorum, drach. 4. xylocaracte, balaustię, hypochistidis, ana. drach. 5. seminis myrtæ, & seminis arnoglossæ assorum, ana. drach. 7. nastuttij assati, drach. 10. coriandri die ac nocte in stiptico uino infusi & assi, drach. 4. ligni aloẽs, mastichis, sauinę, cyperi, galię, sumac, ana. drach. 3. gallarum non perforatarũ, drach. 2. fac puluerem, dabis drach. 2. cum frigida. Cataplasma conueniens contra solutionem factam propter defectionem stomachi. Recipe aloẽs, acatię, absinthij, balaustię, añ. drach. 5. mastichis, thuris, ladani, ana. drach. 2. croci, drach. 1. & s. tempera cum succo myrtę. Aliud ualet contra solutionem & uomitum. Rec. absinthij, mastichis, ana. unc. 1. aloẽs, drachmas 3. tempera cum succo coctanorum.

lus solutionem mire cōstringens. Rec. milij mundati & assi, drach. 50. pistentur, & in apozemate sumac fricentur. Deinde coquantur, & cum malis coctanis, & cum modico coriandri condiantur.

De dietis stomacho conuenientibus. *Cap.* XXXVIII.



Cibaria stomacho conuenientia, sunt stiptica, sicut coctana, oliuę dulcoratæ in sola aqua, maxime quæ sint cum aceto condîtæ, uuę passę, ponticę, dactyli immaturi & acerbi. Vinum odoriferum, & ponticum, myrtilli, mala acetosa. Hæc maxime conueniunt, quorum in stomacho calor & uiscosum phlegma habet. Pōtica uero sunt utilia stomachis ex frigiditate defectis. Dulcia frigido stomacho optima. Vnde Dioscorides: Viride, inquit, fœnugręcum cum aceto sumptum, prodest defecto stomacho uel uulnerato. Lactucę morsuram stomachi mitigant. Fumus terræ cum aceto, stomachum confortat. Gal. Cibaria uirtute æqualia in conseruanda sanitate siue restituenda quod saporosius, magis est cōueniens, & facilius digerit. Dixit iterum: Omnis cibus quiddam habens acuminis, si fuerit odoriferus & sapidus, digestionem corroborat. Rursus uero, cibaria si fuerint in omnibus, excepto sapore, ęqualia, saporosius erit habilius, & magis conueniens. Omne etiam alimentum siue sit sapidum, siue insipidum, nisi accipiētibus delectationem inferat, non potest circūdari à toto stomacho, uel amplecti. Vnde non bene contentus, in abominationem & uomitum, commouetur. Sed tamen aliquando coadunatur in stomacho uiscosum phlegma propter quod fit lubricatiuus, unde in eo appetitiua deficit. Proinde huiusmodi stomacho bonum est quod colet, attenuet, & incidat phlegma, & omnem stomachi immunditiem purificet, sicut faciunt sinapis radices, senetiones, forte uinum, nuces cum ficubus, & his similia. Quod si cibus prius quàm digeratur stomachum exierit, oportet dari stiptica & sicca, sicut pira, mespila, lentes mundatas, uinum ponticum, milium, panicum, pollines hordei assi. Curam etiam acetosam, sicut mala, mala granata, & similia. Hęc enim si inuenerint in stomacho grossum chymum, incidunt eum, & uentrē humectant. Sed si stomachum purū reppererint, uentrem constringunt. Quibus cibaria in stomacho corrumpuntur, bonum est ut grossa & dura ad digerendum accipiāt, sicut panem similaceum, uel azymum, carnem uaccinam, & similia, quia quosdam iuuenimus dura & grossa digerentes cibaria, sicut carnem bouinā, panem similaceum, & similia melius quàm pullos gallinaceos & pisces. Hęc etiam si comederint, generāt in eorum stomacho aut fumosam ructationem, aut morsurā, aut utrunq;. Vnde Aristoteles inquit: Causa eorum multiplex est, Aut enim fit propter cholericos humores in stomacho coadunatos, aut fit quia calidā stomachi habent complexionem, aut propter eorum formam. Verbi gratia: Si uia fellis

quę debuit ire ad stomachum uadat ad intestina, & intestinorum uia tendat ad stomachum: aut complexio totius corporis eorum funditus est calida, sicut in febricitãtibus. Dioscorides dicit: Ius pullorũ gallinarũ, simpliciter bonum est ad temperandos malos humores stomachi, & ad mitigandum calorem. Cibaria in stomacho ad corruptionẽ facilia sunt hęc, mora, melones, coctana, & similia. Quæ oportet & in initio refectionis mundificato stomacho manducare, ut uelociter eijciãtur, & uiam sequenti cibo faciant. Quæ si in fine manducentur, se & reliqua alimenta corrumpunt. Porrò si chymũ in stomacho inuenerint, corrũpentes eum pręparant ei mortiferã qualitatẽ. Sicla pessima est stomacho, quia in sua nitrositate pungit eum. Sesamũ propter suam uiscositatem malum est stomacho, & dure digeritur, abominationem generat, & malum facit odorem. Iura cito digerũtur, sed parũ morantia corrũpuntur, & in malum chymũ conuertuntur. Semen lini pessimũ est stomacho, quia difficile est ad digerendũ, & inflatiuũ. Cucumeres, citroli, persica, sunt cõuertibilia. Pineę durę sunt digestionis. Senetiones stomacho nocent, frondes tamen eorũ peiores semine. Similiter frondes sinapis. Nuces si inuenerint stomachum temperatũ, aut frigidũ, uelociter digeruntur, & nutriunt. Quod si fuerit calidus, cito in fumositatẽ cõuertuntur, & cholerã generãt. Auellanę stomacho molestę. Iuiubę durę sunt digestiõis & malę stomacho. Pruna dulcia stomacho sunt nociua. Rapę nisi perfecte coquantur, indigestibiles sunt, & uentositatem generant. Radices uentositatem, & inflationẽ faciunt, & natãt, & digestioni inobediunt. Caules ęstiui stomacho incõgrui. Radices etiam omniũ herbarũ uniuersaliter stomacho nocent, & digestioni non obediunt. Lac in corruptionẽ cito conuertitur in calido stomacho. Mel multum comestum puncturam in stomacho & ab abominationem facit. Caseus grossus est digestioni inobediens. Butyrũ stomachũ mollificat, & humefacit. Cerebella omnino stomacho inimica, ablationem appetitus facientia. Similiter & medullę. Oculi penitus auferendi. Vinum uetus & grossum stomacho pessimum. Cito enim in acetositatem conuertibile. Pisces cito corruptioni obedientes. Similiter & melones, lupini, cepę, & xylocaracta, omnia indigestibilia.

De electuarijs sirupis, & emplastris stomacho conuenientibus. Cap. XXXIX.


ELectuariũ ualens contra calorem in stomacho & fumosam ructuationem & ardorem stomachi: Rec. rosarum, sacchari, ana. drach. 15. spodij, sandali citrini, seminis portulacę, añ. drach. 6. mastichis, succi liquiritię, dragagãti, berberis, ana. drach. 4. cubebarum, cardamomi, ligni aloës, seminis cucumeris, cucurbitæ, omnium mundatorum, drach. s. croci, gariophylli, cinnamomi, ana. drach. 1. fac puluerem, tẽpera cum sirupo rosato, da potui cum sirupo albo. Aliud utilissimum

mum cõtra calorẽ stomachi & dolorem ex calore refrigerat & mitigat, stomachũq; cõfortat. Rec. succi maligranati dulcis & acetosi añ. lib. 2. coquantur ad spissitudinẽ, deinde accipe rosarũ, spodij, seminis portulacę, sandali albi, añ. drach. 10. mastichis, dragagãti, liquiritię, ana. drach. 5. gallię, cacabrę, berberis, añ. drach. 3. cãphorę, cubebę, cardamomi, croci, spicę, ligni aloës, añ. drach. 1. sacchari, unc. 3. fac puluerẽ, & tẽpera cum illa coctione, cũ aqua frigida propinetur. Triphera magna stomachi calorẽ habenti, defectionem, punctionẽ & incendiũ mitigat. Rec. mirobalani citrini, drach. 10. chebuli, belliricorũ, emblicorũ, ana. drach. 5. omnia in puluerẽ redacta cũ oleo rosato, tẽperabis, deinde accipe rosarũ, spodij, ana. drach. 4. sandali rubei, albi, seminis myrtę, sem. portulacę, gallarũ, liquiritię, añ. drach. 2. croci, mastichis, ambrę, cãphorę, spicę, añ. drach. 1. fac puluerẽ, quẽ misce cũ priori cõfectione, deinde omnia cũ succo rosato tẽpera, & in modũ auellanæ cũ sirupo rosato dabis. Trochisci Ioan. Damasc. cõtra calorẽ stomachi. ℞ spodij, sandali albi, boli armeni, ana. drach. 5. rosarũ, drach. 5 berberis, drach. 6. croci, camph. casię, carui, gallię, gallę, añ. drach. 1. & s. seminis portulacæ, cucumeris, cucurbitę, radicũ psyllij, mannę, ana. drach 3. ligni aloës, drach. 1. fac puluerem, tẽperabis cũ aqua rosata, & trochisci informẽtur pondere unius exagij quorum unus cum aqua frigida tribuatur. Trochisci cãphorę, contra calorẽ stomachi & epatis incẽsionem, dolorem qui fit propter caliditatẽ mitigant, & sitim extinguunt. Rec. spodij, rosarum, ana. drach. 6, sacchari, mannę, ana. drach. 4. succi liquiritię, dragaganti, seminis portulacę, sandali citrini, gummi, ana. drach. 2. camphorę, amyli, seminis cucurbitę, citrulorũ mastichis, croci, cardamomi, ana. drach. 1. omnia puluerizata temperentur cũ muscilagine psyllij in aqua rosata madefacti, deinde trochiscos informabis, & dabis in modo priori cum sirupo rosato. Vtile est etiam calidũ stomachũ habẽtibus, sæpe utantur sirupis factis cum aqua frigida, sicut sirupo uuarũ agrestiũ. Sirupus ualens ad purgãdam choleram rubeam de stomacho, & refrigerat epar atq; uiscera, uentrem humectat, calorẽ stomachi qui est propter cholerã rubeã refrigerat. Rec. mirobalani citrini, absinthij, ana. drach. 12. cuscutę, fumi terrę, uiolarũ, rosarum, añ. drach. 8. oxyfœnitiorũ, drach. 30. pruna, iuiubæ, ana. drach. 40. mastichis, spodij, sandali, anisi, ana. drach. 3. endiuiæ, quantum in manu stringitur: omnia ponantur in 10. libris aquæ calidissimę per diem & noctẽ, deinde coctis ad tertiã & colatis, accipe mannę; cassiæfistulæ mundatę, ana. drach. 10. & in superiori aqua manibus confricentur & colentur, postea sume libras 2. utriusq; maligranati, sacchari 3. & fac sirupum & dabis potui, unc. 3. cum frigida. Si autem laxatiuum facere uolueris, da cum aqua tepida illum sirupũ cum scammonea, dragaganti, unc. 1. & modico olei uiolarum. Sirupus Ioan. Damasceni, ualens ad extinguendam choleram stomachi, calorẽ refrigerat, appetitum cõfortat.

Rec. aceti pomorum citrinorum lib. 3. prunorum damas. iuiubę, uiolarum, ana. drach. 30. mannæ, drach. 20. spodij, drach. 10. sandali citrini & albi, an̄. drach. 3. mirobal. citrinorum, drach. 10. omnia in 5. lib. aquæ coquantur ad spissitudinē, deinde colentur appone sacchari in eodem pondere quo aqua. Cumq́; coquere inceperit, pone scrup. tot, scilicet diagridij in coctanis assati, quot libræ fuerint aquę, & dabis unc. 2. uel 3. secūdum uirtutē accipiētis.

Trochisci ualētes cōtra calorem stomachi. Rec. rosarū, uiolæ, sacchari, ana. drach. 4. spodij, sandali citrini, seminis portulacę, succi liquiritię, absinthij, ana. drach. 2. succi fumi terræ, dragaganti, mastichis, scammonij, seminis cucumeris, cucurbitæ, ana. drach. 1. ligni aloës, croci, cāphorę, anisi, an̄. drach. 1. omnia puluerizata cum succo lupini temperētur, & trochiscos informabis. Sed semper oportet ut se assuefaciant ad uomitum cum rebus stomachum mundificantibus, quas sumus dicturi, & ungatur stomachus cum oleo rosato uel uiolato. Epithima ualens ad punctionem caloris stomachi, & incensionem quæ fit propter cholerā rubeā. Recipe rosarum, sandali albi & rubei, ana. drach. 3. spodij, gallię, mastichis, ana. drach. 1. & s. omnia trita coquantur in una libra succi solatri usq; ad medietatē, quo colato mitte olei rosati, unc. 4. deinde iterū coquatur quo usq; remanserit solum oleū, ungatur tandem stomachus ex eo. Aliud: Recipe succi solatri, succi uuæ agrestis, succi myrtę, ana. drach. 1. olei rosati & uiolati, ana. drach. 2. sandali albi & citrini, gallię, ana. exagium unum, omnia coquantur quousq; solum oleum remaneat. Cataplasma ualens contra calorem stomachi & epatis, ustionem cholerę rubeæ refrigerat, & est febricitātibus utile: Recipe sandali albi & rubei, pollinis hordei, ana. drach. 4. rosarū, uiolę, ana. drach. 2. memithę, apij, gallæ, boli armeni, camphorę, ana. drach. 1. fac puluerem tempera cum muscilagine psyllij, aut succo solatri, aut cucurbitæ. Electuarium Galeni ualens contra frigiditatem stomachi & renum, grossam dissoluit uētositatem, digestionem confortat, grossum phlegma attenuat quod in stomacho moratur, memoriā corroborat, caniciem retardat, tussim ex plegmate factam curat: Recipe piperis albi nigri & longi, zingiberis, galangæ, cinnamomi, cassię, cyperi, gariophylli, croci, anisi, an̄. unc. 1. mastichis, penidiarū, an̄. unc. 2. spicę, cardamomi minoris, assari, carpobalsami, seminis myrtæ, costi dulcis, ana. unc. s. calami aromatici, ligni aloës, nucis muscatę, macis, ana. unc. 4. fac puluerē, mellis qnantū sufficit, dabis ante cibum & post cibū in modū auellanæ. Electuariū stomachū cōfortans & calefaciens, inflationem, torsionem & uentositatem dissoluens, digestionem confortans, mentem acuit, colorē præstat, uisum clarificat, rugitū in stomacho mitigat, renes calefacit libidinē excitat, & cōfortat, acidos ructus curat. Re. cinnamomi, galāgę, zingib. gariophylli, liquiritiæ, cassiæ, marathri, anisi, an̄. drach. 6. piperis albi & longi, assari, carpobalsami, xylobal, carui, cymini, gariophylli, ana. drach. 3.

rosarum,

rosarũ, drach.3. & s. ameos, apij seminis, cardamomi minoris, cubebæ, nucis muscatę, ligni aloës, calami aromatici, costi, amomi, calamenthi, origani, squinãti, pirethri, folij, eringij radicis, añ. unc.s. sacchari, penidiarũ, añ. drach. 15. fac puluerem, tempera cum melle, dabis in modum auellanę ante cibum cum tepida & uino. Diatrionpipereon ad dissoluendum grossam uentositatem de stomacho, calefacit & desiccat phlegma & omnes frigidas passiones in uisceribus existentes curat. Recipe piperis nigri albi & longi, cynamomi, zingiberis, marathri, anisi, mastichis, assari, ana, unc.1. xylobalsami, carpobalsami, cassiæ, spicæ, amomi, añ. unc.s. cardamomi, apij, ameos, croci, gariophylli, costi, macis, ana drach.3. & scrup.1. fac puluerem, mellis quantum sufficit. Electuarium Ioañ. Damasceni, contra frigiditatem stomachi, uiscosum plegma incidit, fastidiũ, acetosam ructationem, spasmum stomachi, & caninum appetitum confortat, os odoriferum reddit, & fœtorem amputat. Recipe cinnamomi, piperis nigri & longi, gariophylli, ligni aloës, cassię, croci, spicæ, assari, squinanti, cinnamomi, gariophylli, galangę, calami aromatici,, carpobalsami, ameos, zingiberis, ana. unc. 4. mastichis, aristolochię longę, macis, polij, liquiritiæ, amomi, añ. unc. 4. & s. omnia puluerizata temperentur cum melle quãtum sufficit. Electuariũ diacosis maius cõueniens frigido stomacho, inflationem, fastidium, uomitum, egestionem, stomachi mollitiem tollit, hæmorrhoidas curat, & coitum confortat. Recipe mastichis, zingiberis, piperis nigri & longi, spicæ, anisi, carpobalsami, xylobalsami, cinnamomi, ana. drach. 10. gariophylli, galiæ, cassiæ, costi, amari & dulcis galangę, ana. drach. 5. ligni aloës, croci, cardamomi, cubebæ, nucis muscatæ, calami aromatici, squinãti, meliloti, añ. drach. 3. ameos, rheumbarbari, aristolochiæ rotundę, macis, apij, dauci, basilici, gariophylli, & saracenici, ana. drach. 4. mirobalani, scrup. 20. seminis myrtæ, scrup. 100. fac puluerem, mellis quantum sufficit, da pensum drach. 2. cum calida. Triphera Galeni ualet ad idem. Sirupus ualens cõtra frigiditatem stomachi & mollitiem propter phlegmata, appetitum debilem confortat, & frigidam passionem in omnibus membris curat. Recipe uini odoriferi & uetustissimi, lib. 10, mellis lib. 5. coquantur optime, deinde mastichis, croci, gariophyllorum, ana drach. 1. puluerizatã & in panno ligata deponãtur in illa decoctione in initio, quibus extractis sine decoqui sirupum quousq; ad perfectionem ducatur, & dabis potui. Oxymel ualens ad corruptum stomachum propter phlegmata, defectionem appetitiuę cõfortat. Recipe radicis marathri, apij, ana. unc. 2. spicæ, assari, cassiæ, amomi, zingiberis, calamenthi, ana. unc. s. mentæ, hyssopi, mastichis, gariophyllorum, cymini, dauci, folij, ana. drach. 3. omnia coquantur in decem libris aceti ad medietatẽ: deinde tantũdem mellis in eo misce, usq; ad perfectionem coquatur, tandem condiatur cum scrup. 1. musci. Epithima ualens ad stomachum distemperatum in

tum in frigiditate; Rec. olei ueteris lib. 1. rutæ, unc. 1. castorei, unc. s. omnia trita in oleo coquantur, & colata cataplasmentur. Apozema contra frigida apostemata stomachi: Rec. mellis, radicũ apij, marathri, anisi, mastichis, spicæ, sansuci, basilici, cymini, apij, cardamomi, ana. drach. 1. & s. passarum enucleatarum, drach. 10. squinanti, radicũ maluæ, liquiritiæ, ana. drach. 5. rheũbarbari, drach. 1. omnia in tribus lib. aquæ ad tertiã coquantur, colatis, da unc. 1. cũ amygdaleo. Trochisci cõtra fluxũ uentris. Rec. boli armeni, spodij, añ. drach. 4. dragagãti, gũmi, rosę, añ. drach. 2. seminis malue, coralli usti, succi arnoglossę, seminis cucumeris, & porri capitati, glãdiũ, seminis herbę acetosę, succi liquiritię, lentiũ mundatarũ & assatarũ, acatię, gallę, añ. drach. 1. omnia in puluerẽ redacta cum aqua rosata tẽperabis. Antidotũ ad omnia quæ lędunt stomachũ: Rec. gentianę, unc. 5. ireos, unc. 2. zingiberis, drach. 6. piperis, drach. 2. mellis quantũ sufficit. Pro dolore accipiant dimam in balneo, & post dormiant, succũ fœniculi, & radices decoctas in uino sæpius bibãt. Ad uentositatẽ stomachi coque in uino puluerẽ cymini, anisi, costi, parum zedoariæ, zingiberis. Fit debilitas post mictũ in stomacho ex defectione uesicę, quæ neruosa est, frigida & humida nõ sufferẽs euacuationem urinę, qua sustentatur dum repletur, & debilitatur cum euacuatur ex inanitione & cõcatenatione cui cõdebilitatur stomachus. Debilitatur etiam stomachus post solutionẽ uel secessum, quia stomachus sustẽtatiuis carens humoribus, & cibariorũ emittẽs sustentationẽ, incurrit debilitatem. Debilitatur etiam stomachus post ciborum repletionem, quia calore proprio purã non habet digestionem, curabis sic: Accipiat calidas & saporiferas herbas & electuaria. Debilitas etiam mane fit in stomacho, propter abundantiã crudi humoris uel phlegmatis uiscosi, uel eius penuria, unde naturalis uirtus non habens quod consumat, consumit humores & inde fit febris in uenis, curabis sic: Accipiat electuaria cõfortatiua non refrigeratiua, hierapicra, & modico uino & bono utatur. Somnus potest lædere si corpus sit plectoricum, & uirtus debilis, & in initio quidem acutæ ęgritudinis malum est, non tamen mortale. In augmento uero & statu signum mortiferum est, maxime in declinatione, præsertim si cætera pestifera sint. Somnus ultra modum plenitudinem significat humorum, & uirtutis debilitatem, & auget ipsam materiæ plenitudinem, non permittens fieri diaphoresim, quæ in uigilando fit. Vigiliæ uero siccitatem significant ex diaphoresi.

Libri de stomacho finis.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE VICTVS ratione uariorum morborum liber.

Quæ sit salutaris dieta quotidiana febre laborantium.



Ieta quotidiana, panis tẽperatus, olera, fœniculum, asparagi, porrus, eruca, ruta, apium, petroselinum, anethum, anisũ, carnes pulli, phasiani, turdi, turtures, starni, omnes conditi cum pipere & cymino, hœdus, pedes porcorum, & aures bene coctę & conditę cum aceto & melle & pulegio & origano. Pisces aspratiles cum cymino & pipere, poma, mala citonia. Post cibum, uuę, granata, persica. Vinũ subtilissimũ potent ante accessionem, & ipsum modicum, & subrubeum, siue album, & calidum & temperatum. Generaliter in accessione nihil dari eis iubeo. Post accessionẽ, dietentur modo supradicto. Et si ætas fuerit, facies eis apozema de apio, petroselino, marathro, anetho, & aniso, & dabis bibere, & in paucis diebus liberabis ęgrotum.

Dieta tertianariorum.

Dieta tertiana, usq; in octauum diem nihil ei facies. Post octauũ diem, dabis ei apozema ex absinthio, & anetho, per dies plurimos. Et si sitis nimia fuerit, dabis ei bibere apozema ex apio, & anetho, cum saccharo & cassiafistula. Cibos dabis, panem temperatum. De oleribus, maluas, portulacas, lactucas, atriplices, scariolã, & cucurbitã. De uolatilibus, carnes, pullorum alas, testiculos gallorũ, & oua sorbilia. De quadrupedibus, pedes porcorum lactentium, cerebella, & armos. De fructibus, poma, mala granata, dulcia, persica, cerasa, pruna duracina. De piscibus aspratiles elixos. Nullũ acrumen detur anteq̃ febris absoluatur. Vinum non debet dari, nisi ętas aut ratio temporis, siue materia morbi, permiserint. Succum ptisanæ bibant.

Dieta quartanariorum.

Dieta quartana, Bonus panis detur, olera, rapæ, napi, porri, marathrũ, pastinaca, cicer, & spelta, cũ pipere & sinapi & eruca, cõdita, & omnia calida. Carnes, pecorina, agni annales, porcina, gallinæ, perdices, phasiani, cum pipere. De fructibus, poma, mala dulcia, uuæ, dactyli, sed raro. Abstineant à carne porcina ueteri, siue iuuene nimis: Medię ętatis, bona est. Item bouina, caprina, arietina, uel aliis carnibus his similibus, quę grauãt digestionẽ, & ab omnibus frixis abstineãt. Obseruãdi sunt ab iracũdia, uel cõmotione, uel à cibis quę melancholiã nutriãt, & frigidis & humidis. Nephas enim est augere malo malum. Vino utantur subtili, & albo, siue aureo, & mediocriter

criter calido. Caueāt diligenter, ne frigus sentiant, & constrictorijs cibis, angustiam faciendo in peius excitent causam. De uolatilibus utendum est illis maxime, quę non aquosis, uel paludestribus gaudēt locis. De piscibus aspratiles cum pipere & aniso qui facile digerantur, & nihil habeant fluidum, sed qui siccioris & tenuioris carnis sunt. Vtantur & salsamentis, pipere, sinapi, eruca, & alijs calidis & digestibilibus rebus. Dabis interiectis diebus antidotum, diatritonpipereon, & diaspoliten, aut certe piper tritū cū calida aqua: Sed hoc quotidie detur, iuuat & deambulatio & fricatio blāda manuū. A lauacro abstinendi sunt omnino, & si quid aliud tale. Sola deambulatio & perfricatio fortiter iuuat, & si uehemens non est ipsa quartana, etiam si exercitatione consueta utatur, utile est. Hæc talia utiq; cōueniunt in principio causę, & usq; quo ad statū perueniat causa. Cum uero in statum uenerit causa, tunc ab his omnibus abstinere debent, & uti subtili & tenui dieta. Quietem adhibe & ociositatem prolixam, & stomachum cura cataplasmate. Deinde uteris diureticis quæ urinam moueant, & cum uideris manifestā fieri digestionem causæ, tunc dabis purgatorium qui melancholicum purget humorē, non semel, sed quotiens putaueris conuenire, & post cibum, uomitum prouocabis, si nihil fuerit quod prohibeat. Elleborū album radicibus fixū, & abstractum, exinde alia die dabis ipsas radices comedēdas, & dum comederit, uomitum prouocabis, etiam & ipsum elleborum si hoc non profuerit, ut nosti dabis, & quos abundare humoribus uideris, hos uehementer purgabis. Et refecti interiectis paucis diebus theriacam accipiant, & alia quæ ad has febres laudantur beneficia, ex quibus probatissimum est id, quod opium quirinatium recipit. Qui uero in initio causæ aliquid tale his dat, aut ex una quartana duas facit, & ex duabus tres, aut ex leui fortiorem, & in summum periculum hominem perducit. Similiter in omnibus febribus typicis obseruabis, ne quid tale mox in initio des, priusquam statum uideas causæ, tunc datum proderit, ante uero, lædit. Nam scio quendam medicum hoc ignorantem dedisse homini tres quartanas habenti antequam statū faceret, causa, uel signa digestionis ostenderet, medicamen quod dicitur diacidnees, & ab ea hora in peius uersum in tantum ut mutaretur in synochum, nec ei potuerit postea succuri.

Dieta lethargicorum.

Lethargia est apostema in posteriori parte cerebri ex phlegmatico humore cū acuta febre. Dieta: Mica panis in hydromelle infusa, aut aqua calida, ubi coctum est cyminum, amygdalata cum modico melle, farina tritici iterū cum melle. Et si debilis fuerit, oua sorbilia, & piscis coctus cum cymino in aqua. Succum ptisanę potent, in quo lota sit apij radix, & cum uenerit ad melius, uinum dare album aquatum antea modice, prodest.

Dieta

Dieta angina laborantium.

ANgina est apostema in lacertis gutturis natum. Dieta, Farina aut simila tenuissima cum melle cocta. Danda sunt cerebella minorum auiū, Dentur uitella ouorum mollissima, aut mulsum cum dragagãto in aqua coctum detur. Vinum granatę bibant, aut aquosam mulsam, aut post tertium diem, succum ptisanę, tamen neq; multum potent, nec comedãt. Sub nimio autem cibo, uel potum, mox suffocantur.

Dieta tussientium.

TVssis est motus animalis & naturalis uirtutis, ad superfluitatẽ de instrumẽtis spiritus proijciendã. Quæ aliquãdo fit à grosso humore, aliquando à subtili. Si ex grosso humore, panis supradictus detur. Porri, cepę coctę bene cum oleo & cymino, marathrũ, eruca, sinapis. Carnes, phasiani, perdices cum aniso & pipere. Ficus siccæ, amygdalæ amarę. Succus ptisanę detur in quo hyssopũ sit coctum, aut uinum lene, in quo coctum sit calamenthũ. Si autem ex subtili, panis similaceus, portulaca, blitum, malua, spinachia, carnes, hœdi, agni annuales, aues paruę, succus ptisanę, uel uinum subtile, cum aqua calida, spelta, amylum, amygdalæ dulces, cum farina tritici, oua sorbilia cum amylo.

Dieta hæmoptycorum.

HAemoptyci sunt qui sanguinem per os proijciunt. Dieta omnis stiptica mediocriter, qualis est alica, uel ptisana, uel sorbitio de amylo, & modico melle, cocto, & mica panis. Olera danda sunt, malua bene lauata sine sale, & lactuca, in pusca cocta, aut intiba, portulaca, caro, perdices, starni, phasiani, gallinę, uẽtres anseris, & alę, intestina porcorum cum aceto cocta. Poma, mala citonia, pira, sorba, mespila. Vinum album multum & subtile, & aquatum cum aqua pluuiali.

Dieta empyicorum.

Eμπυικός est ille qui spuit putredinem. Dieta, Panis temperatus, lac caprinum quotidie bibant. Olera, porros, pastinacas, asparagos, lapatiũ comedẽt. Et post acceptum cibum, accipiant mala coctana in careno cocta, & granata cum modico croco, & pira cocta. Orobum coctum sicut cicer dandum est. Carnes, hœdus, perdix, turtures, colũbæ. Vinũ albũ & non multũ.

Dieta peripneumonicorum.

PEripneumonia est apostema in pulmone. Dieta, Oua sorbilia, amylum coctũ, & amygdalata cum pauco melle, succus ptisanæ cum pauco melle despumato. Vel mulsam ubi ruta, aut amygdala amara, aut hyssopũ, seu poligonium, decocta sunt, quotidie ieiunus bibat.

Dieta pleureticorum.

PLeuresis est apostema natum in diaphragmate. Dieta, Succus ptisanę, maxime coctus. Si autem difficulter spuunt, amygdalas purgatas & tri

tas admisces ptisanę,ut simul coquātur,& succū de amygdalis dabis,cui modicum admisce mel. Est autem melius si mane succum ptisanæ accipiant, ad uesperum,succum de amygdalis: Amylum coctum cum melle & aqua, & amygdalatam,maluas in iure,aut intibas, mala dulcia,pisces aspratiles in aqua coctos,micā panis. Et si debilis fuerit,aues paruas dabis.

Dieta in bulismo.

BVlismus est irrationalis appetitus. Dieta: Panis temperatus infusus in dulci uino rubeo,uel in condîto. Caro porcina assa,ceruina, aprina,leporina. Oua assa & dura,mala coctana, pira,mespila,cum cymino accipiantur ante cibum. Marathrum coctum cum supradicta carne. Frumentum coctum,uel spelta,uinum supradictum,uel condîtum.

Ad uomitum.

DIeta ad uomitum,Panis temperatus uel bis coctus, & simila cocta, uel oryza cū aqua rosata, uel succo mali granati acetosi,& maxime si calor adfuerit, uel succo coctani,uel coctana cocta,& spelta similiter. Perdix, starni,phasiani,gallinæ coctæ cum aceto. Pira,coctana,sorba,mespila data post cibum,uinum album & lene.

Dieta dysentericorum.

DYsenteria est fluxus uentris cum excoriatione intestinorum. Dieta, Panis temperatus, uel sub cinere coctus. Pultes dentur de farre, milio,panico,uel alexandrino pane. Pro condimento, pone seuum caprinum, uel bouinum. Addes lac despumatum caprinum,& coctum,& quatuor frusta coctani,uel sorba sicca,uel dactyli,uel pira,& sic pultes coquantur. Ante cibum, aliquando coctana, uel pira,uel sorba,& mespila sumant. Lac caprinum aliquantulum coctum, & cum amylo mixtū, sumant. Item lenticulam excoriatam coctam cum rore marino,& adipe superiori condîtam in aceto. Olera,plantagines,intibas,blita nigra cocta & expressa,cum aceto condîta,caules bis coctos. Carnes,turdi,perdices,turtures,merulæ,starna, columbę dentur. Interdū parum aprina,capreoli caro,porcini lumbi, oua gallinacea. Pisces durę carnis,interdū cocti in aceto. Vinū stipticum bibatur.

Dieta colicorum.

COlica est passio grossioris intestini cum dolore & difficultate egerendi. Dieta,Panis de siligine bene coctus,& apozema ubi coctę sunt apij radices,aut anethum,aut cyminum,aut anisum cum uino modico & tenui. Olera, apiū, porrus coctus, & maxime capita ipsorum, asparagi cum oleo cocti,& allium. Volatilia si debilis fuerit,columbæ,perdices,gallinæ. Pisces aspratiles condîti ex omnibus supradictis. Succus ptisanæ ubi coquitur apij radix,aut coma porri,aut pulegium. Vinum lene bibant. Si ex cholera colica fiat,talis est dieta,Succus ptisanæ nullam habens commixtionem,nisi parum salis,dabis ouorum uitella frigida, olera,lactucas coctas & crudas, maxime

xime si insomnietatē patiantur, scariolę, portulacę, cucurbitę, melones, cum aceto. Carnes, aues paruę, pedes porcorum & aures.

Dieta epaticorum.

DIeta frigidę distemperantię epatis, Panis distemperatus, caro gallinæ cum pipere, phasiani, perdices assatę, aues paruę, iuuenes porci, succus ptisanę cū melle, & aniso coctus, & modice. Olera, porri, asparagi, sinapis. Pisces aspratiles cum cymino & pipere. Vinum subcitrinum.

Dieta calidę distēperantię epatis, Panis superior, succus ptisanę simplex. Olera, lactuca, intiba, endiuię, atriplices, cucurbitæ, portulacę, pisces aspratiles. Caro, aues paruę, starnę, pulli phasiani, hœdus. Spelta, auena, uuę duracinę, pruna duracina, uinum album & lene.

Dieta calidę distēperantiæ splenis. Panis cum decoctione apij confectus. Cichorea, lactuca, scariola, spinachia, malua, cucurbita. Si autem in epate similiter fuerit distemperatio, cum supradictis herbis apij radix coquitur. Alica detur si debilis fuerit. Caro gallinę, phasiani, perdices, in aqua coctæ, turdi, aues paruæ. De anseribus uentres, pedes porcorum & aures intinctę, intestina cocta, hœdus. Pisces aspratiles, marini. Poma, mala dulcia, pruna duracina, granata, uuę duracinę. Vinum subtile, album & lene.

Dieta spleneticorum.

DIeta frigidę distemperantię splenis, Panis supradictus. Starnæ, perdices assatę, uel coctę in iure cum cymino & pipere, caro iuuenis porci assa, arietina, agnus annualis assus. Olera, borrago, marathrum, intiba, asparagi, rapę cum cymino. Pisces aspratiles, cum aniso & pipere. Spelta, panicum, cicer rubeum, cum iure. Fructus, auellanæ assę, castaneæ assę, ficus siccæ uuę, mala dulcia assa cum pipere. Vinum subcitrinū, interdū pigmentū.

Dieta hydropicorum.

HYdrops est extensio, atq; uentris inflatio, ex aquoso humore cum uentositate effecta. Dieta, Panis fermentatus in clybano coctus, habens in se grana anisi uel cymini. Olera, apium, marathrum, petroselinum, daucū, asparagum, erucam. Pulli, & aues magni agrestes, uti merula, turdus, turtures, colūbæ, & aues minutę, pręter illas quę sunt saginatę. Pisces aspratiles, in iusello, cum aniso conditi, & pipere modico. Caro, ceruina, aprina, leporina, est prohibenda, & maxime si fuerit debilis. Decoctio autem eorum sit cum aliquibus extenuatiuis. Cicer rubeū cum iure dandum, sed omne aliud legumen prohibendum. Vinum rubeum & odoriferū, & maxime uetus.

Dieta podagricorum.

DIeta podagricorū, Intiba, lactuca, malua, chrysolocanna, scariola. Gallinę, phasiani, perdices, turdi, hædus, iuuenis, porcus. Pisces aspratiles habentes duas carnes, cum cymino pauco. Poma coctana, pira, granata, castaneę, uinum album & paucum.

Dieta calculos habentium.

Dieta habentis lapidem, Panis confectus cum aqua, in qua cocta est radix apij. Olera, asparagi, brusci, fœniculum, cichorea, apium, petroselinum. Caro, gallinæ, perdices, starnæ, phasiani, pedes porcorum & aures, & intestina. Pisces squamosi cocti cum aniso. Ius ciceris rubei, uinũ album, & subtile, in quo decocta est radix apij.

Dieta asmaticorum.

Dieta asmaticorũ, Panis temperatus. Olera, porrus, eruca, cepę coctę, rapę cũ cymino, caro arietina, pisces similiter aspratiles, cũ pipere & aniso. Spelta, hordeum coctũ, amylum. Fructus, ficus siccę, uuæ passæ. Vinum subrubeum, in quo coctum sit hyssopum, uel calamenthum.

Libri de uictu in uarijs morbis finis.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE MElancholia libri duo.



MELANCHOLIA alijs corporis morbis animum magis cõturbat. Huius species una quæ uocatur hypochondriaca, est autem in ore stomachi. Species autem altera in cerebri est essentia. Accidẽtia quæ inde fiũt animæ, timor & tristitia uidentur esse. Quæ utraque fiunt pessima, & animam cõfundentia. Tristitię enim diffinitio est, rei multum amatæ amissio. Timoris uero rei sibi nociturę suspicio. Huius autem passionis qualitas, & quomodo corporis sit disturbatiua pro posse nostro est dicendum. Sed quatuor à philosophis in principio non sunt prætermittenda obiecta, primum, an sit. Ex cuius responsione intelligitur an sit res, nec ne. Secũdum quid sit. Vnde diffinitio dicitur substantialis. Tertium quale sit, & ex qua re, qualitates eius ostendũt. Quartũ quare sit. Quæ quæstio causam suæ essentiæ intimandam sibi quærit. Melancholica autem passio an sit, superuacaneum est quæri, cum ex infirmitate sui pręsentiam ostendat liquido, ex tristitia, uel timore, siue sudore ei dominante. Est igitur supersedẽdum ab hac quæstione & laborandum de quid sit, hoc est, diffinitione. Est ergo melancholia cuiuslibet rei malæ ut superueniat credulitas. Ex timore enim & angustia, suspicantur uenire non uentura. Alij aliter diffiniunt, melancholiam, dicentes esse suspitionem animę dominãtem, ex qua timor & angustia generentur. Qualis iste morbus sit diffinitio per partes exposita, declarabit. Fumus enim cholerę nigræ cum ad cerebrum saliat, &

ad locum mentis ueniat, lumen eius obscurat, turbat, & pessundat, prohibens ne quod comprehendere solebat, sed quod oportet cõprehendat. Vnde hæc suspicio generatur pessima, ut imaginetur nõ imaginanda, & cor timere faciat, terribilia. Quibus passionibus corpus totum afficitur, cum corpus ex necessitate animã sequatur. Patitur ergo uigilias, malitiam, macilentiam, corruptiones uirtutum naturalium, non secundũ quod in sanitate solebant currẽtium. Causa huius morbi & principium originis suę est multiformis. Vel enim est de incipiente mala corporis complexione, id est, spermatis corruptione, uel ex corruptis matricis menstruis, quę nutritiua sunt spermatis, uel de uuluæ corruptionibus, ubi fœtus concreatur. His enim omnibus si mala complexio, calida, & sicca, uel frigida, & sicca dominentur, corporis substãtia corrumpitur, & ut hanc passionem incidat, apparatur, uel in toto corpore, uel in solo cerebro, cum substantiã desiccat mala illa complexio, uirtutes ordinatiuas, id est, imaginationem, memoriam, rationem, reddens turbidas, & infirmas, propter sui nutrimenta, quæ à cerebro recipiunt substantiam, cibum scilicet nigrum, nec bonum, neq; mundificatiuum. Hęc omnia à complexione prima, corrupta sunt nascentia. Quę autem propter complexionem corpus, & anima patiuntur. Postquam cõplexio prima corrumpitur, multiplex est & diuersum melancholię generatiuum, & huic morbo faciens potissimum. Primũ & fortius, multitudo cibi & potus, negligentia mundificandi corpus, ordinatio sex necessariorum collecta cum æquali mensura, id est, motus, & quietis, somni, & uigiliarũ, inanitionis, & cõtinentię, cibi & potus, aëris & accidentium animę. Hæc enim homini dum uiuit, necessaria sunt, cum ipsi uel ipsa sanitas insit, uel infirmitas. Quæ si abundent plusquam oporteat, mala in corpore generatur materia. Vnde & humores corporis corrumpuntur, & corpus in hunc morbum labitur. Item nocent & corrupti cibi, & sæpe mutati. Obsunt enim lentes, leporum carnes, utpote succum sanguinem generantes. Nocent & dactyli, carnesq; caprine, uaccinæ, chamelinæ, scrofulinę, uerrinę, quę turbidũ & grossum sanguinem generant. Impediunt maiores, & salsi pisces, casei ueteres, siccæ, & salsæ carnes, conchæ marinæ, pisces ueteres, & maxime in sale una nocte immorantes. Nocent, & mutabilem sanguinem facientes, & choleram nigram redigẽtes, sicut carambię, melongenia, mel, nuces, lentisci, ficus cum nucibus, pineæ, fistici. Si enim hæc omnia sæpe comedantur, choleram nigram coadunant in corporibus, unde in melancholiã conuertuntur. Oportet autem intelligere, quia omnis infirmitas diuturna, seu acuta, sicut podagra, colica, melancholia, phrenesis, tertiana, pleuresis, ophthalmia, non ex mala solent nasci materia, nisi omnia membra deficiant, atque ipsa defluant, ad quam illa fluunt, qualiacunque illa sint, nobilia, siue ignobilia, interiora,

ſeu exteriora. Omnis autem membrorũ defectio, uel naturalis eſt, uel propter morborum maximas fortitudines, unde & uires eorum deficiant, & complexio eorum mutata in hos morbos recipiendos ſit adepta. Item inueniuntur plurimæ fortiores membrorum defectionis cauſæ, caloris ſcilicet multitudo, & ſenſualitas, ſiue imperfectio. Qualecunque enim membrum perfectum eſt, & naturalem habet ſenſum, ſi calida ſit ſua complexio antequam morbus adſit, ſentitur paſſio, & uenturũ expectat, cum ſibi eum attrahat, ſicut ſanguinem uentoſa. Vtpote uidemus in podagra, & iliorum doloribus, propter calorem pedum, & inteſtinorum. Quia ergo melancholici accidentia ſentiunt animæ, uel corporis, cum certa non ſint, uel quia figurãt ea in mente ex cerebrorum defectione. Cuius rei cauſa fumus de cholera nigra mentis ſuę obſcurans lumina, & contrahens, ne rem ſicuti eſt uideat. Inde eorum rationalis anima rem frigidam & parentum horribilem uidet, quàm amare debet, res familiaris fugitur, de qua uidenda moleſtatur. Item quia melancholia corpori & animæ paſſione ſua nocet, neceſſe eſt, ut eius cauſa corpus infirmetur & anima. Nos autem diximus de cauſa infirmitatis corporis, id eſt, complexionis corporis, uel cerebri, uel plenitudinis, uel ex negligentia purificandi corporis, uel ex cibarijs choleræ nigræ generatiuis. Iungamus ergo & dicamus habitantes in regione calidiſſima, uel frigida, ſeu ſicca, uel frigida & ſicca, uel quæ aërem inſtabilem ſicut autumnalem habeat, cholera nigra abundat, & ſimiles his regionibus ſunt morantes paludoſis, lutoſis, lacuoſis in uallibus ſitis, & ſuper magna flumina: In his enim locis, & ſolutio aufertur, & ſuperfluitates corporis non mundificantur, cum aër eorum ſuffocatus ſit, & putridus. Vnde humores in corporibus adunantur, & poſt longum tempus in infirmitates huiuſmodi dilabuntur: Similiter dimittentes conſuetudinem mundificandi corpus, ſicut phlebotomiam, ſcarificationes in balneo, ſudorem, exercitia, pharmacias, uomitus. Hæc inquam negligentes in corporibus ſuis malos adunant humores. Quibus cum impleantur, paulatim in choleram nigram mutantur. Similiter bibentes uinum nigrum & ponticum, cum odore horrendum, choleram nigram duabus ex cauſis colligunt. Vna quia huiuſmodi uinum nõ nutrit, niſi ſanguinem turbidum, groſſum, parum & nigrum. Quia uinum nutrit corpus, non ſanguinem niſi ex cholerum & liquorum in uitro qualitatum. Altera eſt cauſa percuſſio ſenſus, ex ebrietate, fumoq; nigro, & peſſimo, cerebrum corrumpente, & ab imo ad hunc morbum aparẽte. Similiter uinum uetus, & calidum, ſępe bibitum facit, ſicut uidemus in ebrioſis. Sępe uinum forte, & multum bibentibus, hanc paſſionem, & ſimiles huic incidẽtibus, uelut tremorem, epilepſiam, apoplexiam, & ſimilia. Galenus: Peior, inquit, morbus, & mortalis ebrioſorum eſt qui ex duobus

contrarijs

contrarijs humoribus, acuto cholerico, & crudo phlegmatico nascitur. Vnde mortalis est & pessimus, sicut in hęmitritęo uidemus. Est etiam & ex cholera rubea, putrida, & extra uenas, & phlegmate putrido intra uenas. Vnde mortalis est & pessimus, & raro quis ex ipso saluatur. Paulatim enim phlegma indigestione prolongatur, propter grauitatem & duriciem eius. Cholera autem rubea dissoluit uirtutem propter suam fortitudinem, & accidentium suorum magnitudinem. Vbi uero hæc duo iunguntur, non potest durare infirmus. Item alia inuenitur causa, his contraria, unde generatur melancholia. Si enim quidam nec multum comedentes, uel bibentes, sicut religiosi, & homines reuerendi, in die ieiunantes, & nocte uigilantes. Quibus sanguis dum minoratur, & in choleram rubeam mutatur. Cuius post longa tẽpora humectatio finitur, & turbida effecta, in choleram nigram mutatur. Vnde & melancholia concurratur. Item multa quantitas suauitatis quietis, ac somni chymos colligunt. Qui post multa tempora mutati in choleram nigram sunt in causa istius morbi. Videtur autem incredibile, quod exercitia multa, atque spissa incendunt corpora, humectationes eorum consumentia, & in choleram nigram uelociter immutãtia. Sufficit nobis dixisse de causa corporis, uel melancholiæ. Oportet ergo utpote promisimus, eam quæ est secundum animam dicamus. Habet igitur anima actiones suas mutabiles, sicut de ira, in pacationem: de tristitia, in lenitatem: de timore in audaciam similiter. Hæc autem sunt actiones uitalis animę. Rationalis, sunt nimia cogitatio, ratio, memoria retinendi. Inuestigatio rerũ incomprehensibilium, suspitio, spes, imaginatio, perfectum & imperfectum rei arbitriũ. Quæ omnia si profundissime, & spisse anima operetur, causa sunt quare in melancholiam illabatur. Videmus enim multos religiosos & in bona uita reuerendos, hanc passionem incidentes, ex dei timore, & futuri iuditij suspitione, & summi boni uidendi cupiditate. Quia omnia superant eorum animas. Vnde nec cogitant, nec inuestigant, nisi ut solum deum ament & timeant, & in hanc passionem incurrunt, & sicut ebriosi fiunt, de nimia sua solicitudine, & sua quasi uanitate. Corrumpuntur igitur actiones animæ, & corporis in huiusmodi. Corpus enim animam sequitur, suis actionibus. Anima uero corpus in suis accidentibus. Illi uero qui semper sunt intenti in studio, sicut philosophicis libris, & alijs huiusmodi. Hæc enim de accidentibus animæ sunt rationalis, & ab ipsa procedentia, quasi plantatata sunt in ea & radicata. Sicut Galenus Platonem dixisse testatur: Quicquid, inquit, mente nostra recondimus, de autoritate est sapientiæ, cuius anima recordatur. Intentio Platonis fuit, ut anima alligata corpori, autentice recordetur, quicquid scierit antequam innecteretur corpori. Hu-

iusmodi melancholiæ sunt uicini, propter inuestigationem scientiæ, & fatigationem suæ memoriæ, & tristitiam de animæ suæ defectione, & propter intentionis suæ complementum ac firmamentum. Omnia hæc memoriam eorum deficere faciunt & rationem, ac intellectum. Sicut dixit Hippocrates in epidemiarum libris sexta particula: Animæ, inquit, labor est cogitatio. Sicut est corporis labor ambulare, quare pessimos generat morbos, utpote corporis labor. Ita & labor animæ in melancholiam facit cadere. Quod autem dicendum est de eis qui amata sua perdiderunt, sicut qui filios & charissimos amicos perdiderunt, uel rem preciosam quam restaurare non possunt. Sicut sapientes libros suos subito amittentes. Vel si cupidi & auari perdiderunt rem, quam se non recuperare sperēt. Hæc omnia his gemitum, & tristitiam, & angustiam faciunt. Quę & mentes percutiūt, & ad melancholiam paratas reddunt. Quia sicut animæ sanitas est sapientia, & comprehendendorum ueritas, ita eius infirmitas erit inscitia. Vnde Galenus: Pulchritudo animæ est iustitia. Turpitudo iniustitia. Hæ causæ omnes, melancholicis sunt principales, & generales. Oportet ergo ut dicamus speciales melancholiæ diuersitates, de qua materia nascuntur. Melancholica igitur passio triplex est: Alia enim est in ore stomachi. Alia in hypochondria. Alia in cerebro. In quo duę sunt considerandę: Aut enim in essentia cerebri, aut in toto corpore, quę à pedibus ad cerebrum solet ascendere. In essentia cerebri, uel cum acuta febre, quod plurimum fit in phrenesi, & ex cholera rubea contingit, cum ad incensionem deuenit, & non nigrescit, nec melancholicæ attinet passioni. Hanc sequitur facundia, excitatio, atque ira, & uident multa ante se, indiuidua nigra, & si non certa, aliaq; similia. Vel sine febre, quæ est de melancholia naturali substantiæ, cerebri dominanti, & complexionem eius mutanti. Hæc uocatur leonina, quia hanc passionem habentes insurgunt ut leones, & audaces, & fortes sunt, sicut leones. Hęc species ad sanandum molesta est, & ad medicandum, dura. Vel de cholera nigra est putrefacta, quæ sicut fex sanguinis uidetur, & niger chymus uocatur, neque in ueram melancholiam mutatur: Quæ à toto corpore ad cerebrum ascēdit, & est huic similis. Item ex omnibus nascitur humoribus, qui incensi in choleram nigram mutantur, & ad medicandum facilis est, si se mutauerit, & uera cholera nigra fuerit, dominans cerebro, siue naturali complexioni. Hanc habētes perfectam & plenariam, nullam suarum qualitatum, uel actionum ostendūt se mutasse, quia naturali cerebri mutata complexione, accidentalis succedit temperies. Apparent autē, malum ingeniū, astutitia, audatia, uentositas, ut si quis castigationē adhibeat nullā audiāt de his. Perdiderūt astutiā, propter cholerę nigrę fumū operientē eorū cerebrum. Quia sicut sol qui lumen est mundi, nebula, uel fumo interueniente, lu-

men

men amittit, sic & eorum mens cum fumus cholerę nigrę ad ipsam ascēdit, turbida fit, & obuiatur ei, ne splendor eius possit euagari, & uideat rem qualis reuera est. Hęc autem species melancholiæ, & alia quę ab inferiore cerebrum ascendit corpore, cum plenę sint, & perfrigidæ, multum sunt occultę, & obscurę, ut nullus speret, uel cogitet eas esse, quę ex qualitatum diuersitate contingunt. Intelligere enim naturas hominum, & astutias eorum incomprehensibile est. Ex diuturna igitur conuersatione, & ipsorum cognoscitur cohabitatione, & quia naturę in sanitatibus intellectę, cum uideantur à priori esse mutatę, intelliguntur in has passiones incidisse. Verbi gratia: Si intelligamus aliquem naturaliter uanum, facundum, iracundum, & postea iram eius quieuisse uiderimus, ut diu taciturnum, intendimus esse morbum, & hac passione laborare ipsum. Similiter si tardus fuerit ad loquēdum, & mansuetus, timidus, & post in responsione festinus, & uerbis facundus, & audax apparuerit, intelligimus quod hanc infirmitatem incurrerit. Inuenimus Rufum clarissimum medicum de melancholia fecisse librum, & dixisse multa in prima particula de accidentibus quæ melancholici patiuntur, & de astutijs eorundem, postea adiecit: Tantum in hac particula diximus de melancholicis accidentibus, ut si lector percurrerit studiosus, & intentus, ex scriptis non scripta perpendere possit accidentia. Monstrauit ergo Rufus in his uerbis, quia accidentia melancholica incomprehēsibilia sunt. Causa incomprehensibilitatis est, quia cum melancholia corpus superauerit, occulta est. Item passiones animę sunt occultę, ex incomprehensibilitate suę essentię, & inueniendi difficultate. Quis enim possit inuestigare rationes, imaginationes, & memorias animę, quot & quantę sint in unoquoq;? Similiter astutias hominum quis possit comprehendere? Vnde perfecti medici in dubium cecidere, cum nequirent ad plenum huius infirmitatis noticiam habere. Rufus autem ille de solis hypochondriacis melancholicis illum librum fecit. Sed tamen cum de specie illa sola scripserit, cum qua tamen duas alias tetigit, se omnes tres comprehendisse dixit: Nos itaque itidem faciamus, eum quoque imitemur. Dicamus enim melancholiæ accidentia quę cerebri sunt propria, colligentes duas alias, id est, hypochondriacam, & ab inferiori corpore. Quia hæc species quę uocatur hypochondriaca nascitur ex cholera nigra cū abundat, & in stomachū descendit. Quæ maxima nocumenta in corpore facit & anima. In anima propter uicinitatem oris stomachi, & cordis tristitiam, timorem, & mortis suspicationem, ut amicos suos sibi putent esse horrendos de re contraria, quàm ratio uidetur habere. Causa passionis cerebri, & mentis in hac passione duobus est modis: Vnus modus est ex appositione oris stomachi ad cerebrum, unde necesse est, ut in passione sibi societur. Cum enim cerebrum totius sit cœlum corporis, maxime oris stomachi, & semper recipiat ab eo ascendentem fumum calidum

dum, siue frigidum, humidum, seu siccum, quãdo plus crescit fumus, & cholera nigra cum ipso augmentatur. Ascendit igitur fumus ab ore stomachi semper ad cerebrum die ac nocte. Hippocrates in epidemiorum lib. Os stomachi naturaliter calidum, mutat iracundiam, animę uitium, & lenitatem, & asperitatem, sicut & cor facit, cũ naturaliter calidũ sit. Item inquit: Eorum corpora quorũ stomachus naturaliter est calidus, macilenta sunt, uenę grossę calidę, atque plenę, cutis aspera, sanguis cholericus, quia nimius calor substantiam cibi corrumpit in eorum stomacho. Secundus modus est, quia cor eorum est in medio inter stomachum & cerebrum. Cor enim cerebro mandat spiritualem spiritũ ad generandum animatum. Quem in suis receptum uentriculis purgat & mundificat, & grossiorem & mundificatã partem mittit ad generandos quinq; sensus. Subtiliorem & mundiorem ad generandas uirtutes mentis, id est, imaginationem, memoriã, & rationẽ. Vnde cerebri spiritus, rationalis anima uocatᷣ. Quod superest de spiritu, mandatur in puppim cerebri ad uirtutem motus uoluntarij. Vnde necesse est ex passione cordis, animam pati, cum à corde semper trahat spiritualem spiritum in sui nutrimentum. Hęc facit cholera nigra, cum ad os stomachi ueniat, in hac specie melancholica quę uocatur hypochondriaca, & est in anima. In corpore quid faciat, dicendum est, quia corporis uita, seu regimentum & nutrimentum ipsius ex quatuor uirtutibus est: Appetitiua, contentiua, digestiua, expulsiua. Digestiua uirtus tribus his dominatur, sicut officialibus. Tres enim alię sunt ministræ, quia appetitiua cibum tantum ducit ad stomachũ. Contentiua retentat quoad digerat. Expulsiua, non necessaraim superfluitatem, & feces expellit. Cholera ergo nigra descendẽs ad stomachũ, ut hypochondriacum faciat morbrum, digestiuę tantum nocet uirtuti, quam etiam contrahit, & suam essentiam corrũpit. Vnde & duo ei nocumenta facit. Vnum cum & morbum permanere faciat, & digestiuam molestãs, eius bonitatem cõfundat, ut nec corpus iuuet nec nutriat. Quod maximum est periculum, quia nec cholera ipsa curare cessat, neq; mundificare permittitur, à superueniẽte cibi materia. Neq; cibus in sua melioratur essentia, ut choleram expellere, & mundificare ualeat. Vnde hæc species hypochondriaca, ad sanandum est dura. Secundum nocumentum est, quia mora corruptæ digestionis in stomacho alia nocumenta generat duo. Vnum, quia plurimus est cibus qui digestiuæ uirtuti non cõcordatur, uentositatem generans grossam, & inflationem multã ad dissoluendum duram, quę semper lateraliter se extendit sub hypochondriã, & descendens usq; ad intestinum colon uocatum, & contrahens stercus ad descendendum, quam patiuntur ex siccitate digestionis. Huiusmodi fortior est morbus in molestatione sua. Plurimum enim uentositas cibum leuat indigestum ab inferiori stomacho ad supremum. Vnde in sua concauitate inuiscatur, & uirtus digestiua confunditur.

Secundum

Secundū, est cibi corruptio ex indigestibilitate, stomachū faciēs deficere, ut & elonget cibi tempora, & omnia quæ in eo generantur, recipiant cholerā rubeam, seu phlegma, secundum naturam cibi, & complexionem membri. Quibusdam enim aliquando ad stomachum cholera rubea, quibusdam descendit phlegma, quibusdam utraq; mixta. Omnia autem ista in corpore generata, ex cibi & potus superfluitatibus, elongant tempora. Sufficiunt hæc ex passionibus melancholicis. Oportet ergo dicamus accidētia quæ nascuntur uniuersalia & particularia. Sicut tristitia, timor de re non timenda, cogitatio, de re non cogitāda, certificatio rei terribilis & timorosę, & tamē non timēdę, & sensus rei quę non est. Vident autē oculos terribiles, & formas timorosas, & nigras, & similia. Sicut uidit quidam laborans hac passione; Videbat nigros homines eum interficere uolentes, fistulatores quoq; & cymbulatores per angulos domus suę canētes. Sunt & alij qui putant se nō habere caput. Talem Rufus se uidisse testatur. Fecit ergo ei mitram plumbeam, ut sentiens grauitatem hanc, caput non dubitaret habere. Alij audiunt quasi aquas currentes, uentos tēpestuosē mouentes, uoces timorosas & terribiles in auribus suis sonantes, sonitus neq; die, neque nocte desinentes. Quæ tamen omnia sunt falsa. Alij fœtentia odorant omnia, qui odoratum habēt corruptum. Alij perdunt saporem ut nullum cibum saporent, propter saporis corruptionem. Alij sua corpora putant esse maiora quàm sint. Alij putāt se esse aliquid aliud quàm homo factos, sicut putauit figulus in passione ista. Alij corruptam habēt imaginationem, & rationem, sicut quędam passa est, in uentre habere serpentes autumās. Quam Galen. se uidisse testatur: Sunt & alij qui cœlum se fugere putant, timentes ne super se cadat. Qui in mente cogitant, ne deus cœlum tenendo fatigetur, & ita super se mundum cadere permittat, & iterum homines periclitentur. Alia huiusmodi accidentia multa sunt, & innumerabilia. Est & aliud quoddam, quod commune & proprium est omnibus. Medicinæ enim sunt desideratissimi, & ad medicandum adeò ardentissimi, ut & medicos precentur, & præciosiora quæ habent, pollicentur. Sed cum medici ad medicandum se adparant, eis non auscultant, nec obsecundant. Quod omnes melancholici faciunt. Hęc omnia animę sunt uniuersalia: corporibus attinentia, uigiliæ, macilentia. Hæc sunt accidentia animæ, & corpori inhærentia, & uniuersalia. Particularia quædam eiusdem speciei omnibus indiuiduis sunt communia. Quædam in diuersis, diuersa. Accidentia patientium in omnibus essentia, sunt uigiliæ, dolor capitis, splendor in oculis, circumuagatio, & multotiens depressio oculorum. Quidam multa comedunt, & fortes sunt ad appetitum. Quod si uno momento ab appetitu retrahantur, uitę suæ desperare uidentur. Quia tanta eos molestia subsequitur, ut ex feruore choleræ nigræ nullatenus carentiam ciborum patiantur. Alij adeò perdiderunt appetitum, ut ui-

dere horteant cibum & potũ,& manducare prohibere æstimāt sibi necesse. Huiusmodi melancholici peiores sunt cęteris. Corpus cõsumitur & deficit, unde non diu in hac passione uiuitur. Mãducantes multum,& si eis noceat multitudo ciborũ in augmētationibus morborum, salubriores tamen, quia lucrantur nutrimentum corpora. Quia si cessent à superfluitatibus morbos in corpore augmentãtibus, ex naturę regimine, uel ingenio medicinę quoquo modo possunt & hęc expellere. Idem fit in melancholica specie à corpore ad cerebrum ascendente. Sed tamen timor & tristitia & alia prædicta accidentia non in eis sunt continua, sed potius aliquando intermittentia. Non enim à corpore ascendunt ad cerebrum, nisi secundum quantitatem in corpore coadunatorum. Hypochondriacorum accidētia sunt & prædicta & quędam propria, utpote extensio, uentositas inflatiua. Aliquando enim ita eorum inflatur extremitas, ut crepetur extensa. Aliquando sentiunt uertigiginem & capitis grauitatem. Aliquãdo eructant acidam, & melancholicam humiditatem, propter cholericã in orę stomachi multitudinem, sed tamen inde sunt sanati. Periculosior passio & molestior, siccitas est uentris propter melancholicam intestinorum uentositatem, stercus exire prohibētem. Alij pigritiam habentes, amant solitudinem, & obscuritatem, & ab hominibus remotionem. Alij spatiosa loca amant, & lucida, atq; pratosa, hortos fructiferos, aquosos. Alij amant equitare, diuersa musicorum genera audire, loqui quoq; cum sapientibus, uel amabilibus: & si soli remanserint, appropinquare uidentur morti. Hi talia patiuntur accidentia, qui eis sunt impassibilia. Alij habent nimium somnum, alij plorant, alij rident. Quæ omnia accidentia proprias habēt causas. Semper enim pigri amantes solitudinem, obscuritatem, & ab hominibus remotionem, melancholicum habent cor, spiritum uitalem operiens. Vnde ad mala futura habent suspicationem. Ex fumo enim melancholico eorum imaginatio obscuratur rem imaginãs timorosam & periculosam. Spatiosa amantes loca, hortos, & similia, non melancholiam habent pessimam. Horum mens & ratio semper prius percutiuntur à fumo, quàm cor. Vnde ad sanandum leuiores sunt. Nimium habentes somnũ, uirtutem sensibilem in fumũ melancholicũ immēsam habent. Cholera aũt nigra in actione sua duplex est circa somnũ, & uigilias. Quæ enim dominatur essentialiter, cerebrum deprimēs, ex fumi multitudine nimium facit dormire. Quod si cum suis qualitatibus faciat, uel cum qualitate faciet uere incensa, unde naturaliter fit nigra, uel cum iam ferè incensa. Nigra autem naturaliter somnum facit. Ferè incensa qualitas facit uigilias, quia pungit cerebrum & desiccat. Plorantes habent melancholiam iam ferè incensam, & eruginatam, unde & nimium plangũt, quia fumus pessimus eorum calefacit cerebrum. Ridentium melancholica, nondum est completa. Corpora enim eorum plena sunt bono sanguine, neq; complexiones eorum sunt

corruptę.

corruptę. Vnde Hippocrates in aphoris. Mētis cum risu alienatio cum non sit periculosa est securior. Quę cum grauitate est tristitia, non est secura cum à sanitate sit longinqua, Pueri autem propter temperatū sanguinem, & eius claritatem, semper in somno rident. Lętatur autē anima de corporis sui temperantia, cum animę semper sit sequi cōplexionem corporis. Vnde & multos inebriatos uino, uidemus ridere multum. Lętatur enim anima de complexione sua temperata, utpote à uino humectata. Multum enim inebriati plorāt, propter corruptionem sui cerebri, & defectionem spiritus animati. Item in spleneticis uidetur grauitas, & risus raritas, ex corruptione sanguinis cum pessimitate sui, & cholerę nigrę commixtione, necesse est ut sanguinis substantia eis clarificetur, ut per totum corpus substantialiter eat temperatus. Temperatus autem & clarificatus, sollicitat animam & dilatat, unde risum & lętitiā ostendat. Cū risum nominauerimus cōsequens est ut quid, & quomodo sit definiamus. Risus ergo animę admiratio est de re aliqua quàm comprehendere non ualeat: quidam tamen aliter diffiniunt, Risus, inquiūt, est de re cuius ratio non potest reddi, ut fit ab anima rationali. Instrumētum ipsius est splen, sicut quidam dixerunt uel epar, quod sanguinem discernit, & immixta determinatis locis mittit, sicut choleram nigram, rubeam. Alij cor instrumentum risus esse autumant. Sanguis enim qui mandatur cordi, clarior est, & subtilior, atq; melior, & cor plus habet spiritus, quàm sanguis ab epate missus. Item, cor fundamentum caloris est naturalis, qui substantia est spiritus uitalis. Materia risus, sanguis est clarus, per totum corpus diuisus. Complemētum est risus, animę definitio de re unde efficitur, siue sit iocus, siue non iocus. Redeundum est ad risum, & dicendum: Risus uel ex toto aufertur, uel paruus est, ut in senioribus, quia tristitia & grauitas, & accidentia melancholica, semper hanc ętatem comitantur, propter paruitatem sanguinis in ipsis senibus. Sequitur & alia ratio, quia sanguis bonus, siue malus est paruus, siccitas quoq; & frigiditas eorum membris dominantur, quia calor naturalis, & humiditas substantialis in eorum corporibus finiuntur. Sufficit dixisse de rebus ad risum, & fletū pertinentibus. Aliquādo in omnibus corporibus melancholicis, morphea nigra, impetigo parua apparentes adiuuant. Sed si pustulæ magnæ apparent, non adiuuant cum potius aliquando interficiant. Aliquando hi mollitiem patiuntur epilepticam, quia cholera nigra cerebrum percutit. Quidam enim epileptici fiunt, & de epilepticis, melancholici. Multi etiam leprosi facti sunt melancholici, nec tamen melancholia iuuat eos à lepra. Vnde Hippocrates in epidemiorum libris: Vt melancholia fiat epileptica, cholera nigra facit: Corrupta in complexione spiritus animati, & oppilatione sui uentriculi. Quia autem epilepsiam nominauimus, oportet eam definiamus. Epilepsia est ergo humiditas carens, & uentriculos cerebri implęns, non ex toto tamen prohibens animam actio-

nem monstrare suam, quoadusq; natura oppilantem materiam digerat. Vnde antiqui hanc passionem apoplexiam uocauerunt minorem. Apoplexia enim maior, totos cerebri implet uētriculos. Accidētia apoplexiam sequuntur, sensus & uoluntarij motus auferūtur, mens & uirtutes ordinatiuæ corrumpūtur. Adest, etiā spasmus qui peior est omnibus, qui uirtutē cito dissoluit spiritualem. Item suffocatio sequitur digestionis, & urinę pręter uoluntatem ebullitio. A uulgo diuinatio appellatur, quia morbus est abscōsus, dicentes demoniacos esse hunc morbum patientes. Sed medicorum alij epilepsiā, alij dicūt esse maniam. Qui morbus bifariam diuiditur: est enim cum febre, alius qui de cholera rubea nascitur. Estq; apertus iste modus. Alius interpolatur, qui decrescente luna, uel minuente, nascitur. Qui rursus in duo diuiditur: Alius enim est melancholicus, sicuti est cum melācholia in epilepsiā, uel epilepsia in melancholiam mutatur. Alius phlegmaticus qui de hac materia nascitur Galenus: Qualiscunq;, inquit, epilepsia nascitur in plena luna, materia eius est humidissima, cum omnis res humidissima crescente, uel minuente luna crescat. In homine autem quatuor humores crescunt, & maxime sanguis & cerebrum, quia humida sunt. Minorante autem luna, materia est frigidissima, & parum humida. Restat quod in hac particula diximus de melancholia, & diffinitione eius, In subsequenti dicamus libro, quomodo hęc medicanda sit passio.

 CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE MElancholia Liber secundus.



Medicari uolens omnem morbum, intēdere debet in expugnanda & expellenda materia infirmitatū. Si tamen accidentia sint molesta, periculosa, & timenda, oportet studeri in his mitigādis, & post materiam expellere, locumq; suum mundificare. Cum ergo passio melancholica animę, habeat accidentia timēda, & periculosa, in primis auferēda sunt hęc, suspitio scilicet falsa, imaginatio corrupta, adhibēda rationabilia, & grata uerba, cū perfecto ingenio, & sufficienti memoria, tollēdo quę in anima sunt plātata, cū diuersa musica, & uino odorifero claro, & subtilissimo. Corporis accidētia, macilētia, corruptio digestiuę uirtutis, nō adeò sunt timēda, sed medicāda cū dieta. Quia tamē melācholia est diuersa, uaria debēt esse medicamina. Vniuersalis aūt medicina qua purgari debet cholera nigra erit pharmacia, & sex illa prędicta necessaria bene ordinata. Particularis uniuscuiusq; medela est adhuc subdēda. Quæ est cū febri, sicut phrenesis debet medicari. In ea quæ in essentia est cerebri, solo cerębro studiū est adhibendum,

bendũ,ut post rasum caput,lac muliebre,maxime puellare, uel lac asinæ cra neo superponamus,sternutatio fiat cũ lacte mulieris,& similibus: Oleo uiolato, uino odorifero, cucurbitino,capitis humectatione, cũ aqua tepida ubi chamomila, cortices papaueris, rosa,melilotus,uiola, & similia fuerint cocta. Melancholia ascendente ad cerebrum à corpore inferiori, oportet toti corpori æqualiter studeri,sed tamen cerebrũ non negligi. In hypochondriacis oportet chymos expelli. In illa quę de cholera est uel phlegmate, studendum est in confortanda egestione,& ingenietur ut solubilis sit cibus,corruptibilis,& fastidiosus auferendus. In cibo tria cõsiderentur: Primũ,humidus sit ex utraq; parte,sicut recentes pisces, fructus maturi & humidi. In cibarijs eorum ponantur aliquantulum calida, unde adiuuetur uirtus digestiua. Secundum,ut sit qualitatis choleram nigram incidentis, sicut calamenthum, menta,sed tamen non assidua,ne sanguinis corrũpatur substãtia,& augmentetur materia mala. Tertium,omne die infundatur aquę tepide,in ęstate frigidæ. Exiccato corpore,unguentis tepidis, & humidis eum unge, quæ dissoluant uentositatem,& hypochondriacam inflationem, digestionem confortent,& corpus humectent. Quę omnia sumus dicturi in fine libri nostri, cum pharmacia qua purgetur cholera nigra, cum phlegmate & cholera rubea mixta,dicemus & medicinã digestionis adiuuatiuam, & uentositatis hypochondriacæ dissolutiuã. Oportet antea ordinemus sex necessaria, id est, aërem nos circundantem,cibum,potum,somnum,uigilias,inanitionem & cõtinentiam,motum & quietem,accidentia animę. Regio laudabilis,ubi infirmi huiusmodi habitent, sit orientalis, propter temperamentum aëris,& æqualitatem complexionis. Mansionis suæ porta orientali uento sit apposita,unde scilicet uentus ueniat,sed tamen parum in septentrionem obliquando,nec moueantur à regione ubi morbum passi sunt ad alias. Idem seruetur in omni diuturno morbo,maxime melancholico, & quartanarijs. Toto anno humectẽtur. Sed in hyeme aliquantulum caloris retineatur, & humectatio minuatur. In hyeme uero augmentetur. In æstate minuatur. Ver & autumnus ęqualia sunt. Ordinamentũ cibi, Galen. super aphorismos Hippocratis dixit: Omnis cibus triplex & grossus,subtilis, mediocris. Grossum,cibũ uocauit. Subtilem,aërem. Potum,mediocrẽ. Nutrimentum aëris quale esse debeat,dixit,ut animatam nutriat uirtutem & spiritualem. De cibo & potu dicemus. Galenus super epidemiorũ libros: Aqua infundi,balneari, & ungi cum unguentis pertinere dixit ad cibos. Sedere super fluuios currẽtes iuuat in æstate,de septentrionali parte. Cibi iuuatiui,in primis sunt dicẽdi modo. Post potus,balnea & unguẽta. Cibus ergo melancholicę prout diximus, ex utraque parte debet esse humidus natura, scilicet & arte, sicut annuales agni: istorum enim & hœdulinę carnis lactentis est propriũ, ut nigram choleram iuuent. Sanguinem enim subtilem & humidũ generant. Similiter gal

linæ iuuenes, & fœminæ perdices, starni, phasiani, & similia. Hæc enim sanguinem subtilem generantia subtiliant, & ad statum suum perducunt. Similiter pisces de mundis fluminibus, & marini parui, neq; pingues de petrosis locis. Hęc omnia cholerã iuuant melancholicã. Item cãcri fluminei in aqua hordei cocti, uel in aqua & sale. Horum quoq; caro iuuat phthisicos, & macilentos, exeũtes ægritudinẽ, & melancholicos. Istos enim morbidos oportet humectari cibo & potu, balneis, unguẽtis, aẽre. Aliæ uero carnes dictæ, eis sunt dandę, in aqua coctę, & cum pauco sale, quibus admisceantur, obsomogarum, acetum, succus betarũ, coriandrũ, carui, cyminũ, quibus desiccatur cibus, & in sua substantia mutatur. Alia quoq; sunt artificia, ut non coquantur in aqua si sint fricta. In specie tamen hypochondriaca, quia digestio est mala, in iusculis quædam sunt ponenda acria post humectationes suas, sicut cepæ, quę saporent cibum, & acredinem cum dulcore pręstent, digestionem uentris humectent, desiderium cibi & calorem congelatum ex frigiditate excitẽt. Similiter ius ciceris, quod & dulcorem habet, & acutũ, ac quandam salsitatem, & humectat uentrẽ. Idem facit paruus succus porri, & mentę, quod edulijs pręstant saporem, & digestiuam adiuuant uirtutẽ. Qui melius uiuent, si solam carnem in aqua coctam comedant. Omnis enim herba & si cõuenienter huic morbo sit humida, tria tamen habent uitia: nutrimenti paruitatem, & accidentalem humiditatem, utpote ab aqua mutuatam: unde nihil corpori prodest cum potius inflationem, & uentositatem donet. Tertium, stercus multiplicat, & substantium suam separat. Est ergo tantum necessaria ex qualitate sua magnifica, suplendis intestinis, & uentri stercore uentositatem faciente. Quę utraq; in hypochondriaca sunt pessima. Omnis tamen herba uentrem humectat, digestionem accelerat, quod laudabile est in ea. Oportet ergo medicũ infirmum nutriturũ, uel similia facturum, ut bene inuestiget faciendo, cõparans eorũ sibi iuuamenta uel nocumẽta. Quod si iuuamentum sit amplius nocumento, faciat audacter quę facere debet. Si autem uiderit nocumẽtum par iuuamento, uel amplius, fugiat. Quod enim necesse est similiter uti iuuat, nocet uel amplius quàm iuuet. Herbę humidę, pungitiuæ, & digestiuę, melancholicis sunt bonæ, sicut chrysolocãna, lactuca, blitũ, spinachia, cucurbita, malua, portulaca. Pungitiuę & digestiuæ uel uirtutis nutritiuę uel utriusque. Acutæ, sicut cepæ, porri, nasturtium, eruca, anethum, marathrum, menta, calamẽthum. Quælibet harum coquinetur, expulsiua uirtus adiuuatur. Quę utrunq; & salsa sunt & acuta, sunt caules humidi, cum paruo acumine, sunt & asparagi. Hæc omnia iuuant hypochondriacos. Omnia legumina sunt nocitiua, quia uentositatem sunt generãtia, præter ius ciceris, quod & mũdificat, & humectat. Fructus iuuatiui sunt parum, præter ficus siccos, qui uentrem humefaciunt manducati post cibum. Similiter mel, saccharũ, uua passa, & mundata, amygdalę recẽtes, uuę siccæ,
& cum

& cum ficubus manducatę. Dare uuas prodest, & melones dulces, mala granata, melicratum. Galen. Mora nigra, & dulcia pira, coctana, parum iuuant post cibum. Alij bibunt aquam frigidã, propter humectationem actualem, & naturalem. Sed ratio monstrat ad lętificandã animã, & auferendũ timorem, & tristitiam, uinum mixtũ plus iuuare. Nec mirandũ uinum mediocre plus iuuare. Orpheus enim dixit qui tonos adinuenit: Imperatores me ad cõuiuia inuitant ut de me se delectent, & gaudeant, sed ego de ipsis delector animum mutando, de ira in pacem, de tristitia in lætitiam, de grauitate in lenitatem, de timore in audaciam. Si autẽ artificia opposita & tonorũ mensura, in mutandis animæ uitijs adeò sunt uirtuosa, quãto magis uinũ faciet in infirmitate sananda. Tamen reprehendent nos quidam obijciendo. Vinum & mentẽ percutit, & mala sua uitia ostendit. Quomodo ergo in hac passione iuuabit. Imò potius malũ creat, & augmẽtat. His taliter respondendũ est. Quod dixistis uerũ quidẽ est, sed tamen cũ timor, & tristitia melancholicorũ sunt propria, & proprie uinũ hæc leniat, timidis igit͛ & tristibus pfecta uinũ erit medicina. Sapiẽtissimus inquit, fuit, qui succũ extraxit uuę in torculari, cũ & tristẽ animã lętificet, & molestiã non generet. Sequitur: Vinũ cum humiditate sua, & calore corporibus humanis est acceptabilis, quia calor eius, calori naturali cõcordat. Sicut dixit Rufus: Calor, inquit, uini caloris uiuificatiuus est naturalis, & in digestione utilis: cum & cibũ uelociter descendere faciat, & qualitates pessimas mũdificet, & expellat, & crudos humores si inuenerit, cũ calore excoquit, malos meliorat, sanguinẽ mundificat. Vnde necesse est sicut Rufus dixit: Caloris uiuificatiuũ sit naturalis uinum, si bibẽtes tẽperate biberint, id est, cũ aqua dulci miscuerint, ęqualiter, seu uicinitus purgati, secundũ uirtutẽ uini, & nõ modũ bibẽs excellerit. Multũ enim bibẽti & inebriari assuescenti, contrariũ actioni operatur superiori. Digestibilẽ enim uirtutẽ impedit, cibũ non cito descendere facit, corpus phlegmaticis humoribus implet. Epilepsiam, tremorem, apoplexiã gignit, calorẽ naturalem extinguit, senectutẽ, & uanitatẽ accelerat. Hæc sunt optima, & melancholicis cõpetentia in cibo, & potu, maxime in hypochondriaca specie. Somnũ & uigilias, oportet cõsiderare. Conuenit enim multũ dormire, quod cũ ciborum est faciendũ humectatione, & eorũ refrigeratione, uini potione, aquæ dulcis infusione. Humectẽtur capita cũ lacte muliebri, & aqua cocta, & alijs supradictis. Vnde in fine nostri libri dicemus antidota in scriptura. Inanitio & cõtinentia in libro hoc sunt dicenda, quę corpora purgent melancholica, & subtilẽt grossa. Coitus etiã adiuuat, Rufo teste: Coitus, inquit, pacificat, austeriorem superbiã refrenat, melãcholicos adiuuat. Nonne enim uides cum bruta irascãtur animalia, qualiter post coitũ fiãt mitia. Exercitia multis fiunt modis. Tẽperata multũ iuuãt melãcholicos, & similiter homines sanos. Calor enim naturalis excitat͛, & per totũ corpus dilatatur, & de interiori in exteriora protendit͛. Sẽ.us clarificatur, actio animata cõfortatur, pulpę carneę

indurantur. Aliquando corpus incrassat, & abũdantia sua expellitur. Vẽter enim mouetur ad expellendũ stercus, urina, sudor, facile egrediunt. Vniuersaliter abundãtia minorat, de extraneis humoribus, bona ualitudo augmentatur, si ante cibũ sint exercitia, & tẽperata. Laudabilia sunt exercitia pedũ temperata. Equestria in bonitate sunt minora, nisi equus suauiter eat. Peiora in eis quæ sunt grauia. In pedibus cito, & fortiora itinera. Item exercitia sanos, & melancholicos iuuant, quia corpora, humectant, digestionẽ, & maxime hypochondriacos adiuuant. Incidentibus de exercitatione in laborem pessime nocẽt. Quem laborẽ quia ad hęc deuenimus, oportet diffiniamus, speciesq́; eius dicamus. Labor est dissolutio uirtutis spiritualis, & diruptio fumosæ humiditatis, pungitiuæ, non bonæ, corpus pascentis. Cuius causa aliquando nimium est exercitiũ & fatigatio, uel de interiori uenit corpore. Curatur, si aqua dulci & calida infundatur. Quia aqua calida duo operatur in corpore. Pungitiuum & fumosum humorem emittit de corpore cum sudore & fumo de poris exeunte. Alterum, quia dulcem humiditatẽ & saporem corpori pręstat. Galen. Species, inquit, laboris quatuor sunt, Vna grauat, altera est tethinosa, alia quasi uulnera dolorosa, quarta incensiua, ex grossis, & phlegmaticis humoribus, laboriose dissoluẽtibus, & ebulliẽtibus, augmentantibus, & corpus implentibus. Qui si sint fortissimi, grauatiua species fit, quæ in motu grauitatem facit nimiam, & ad mouendum pigritiam. Si uirtus potestatiua superat, membra tamẽ iam sunt plena, fit tentio. Quas duas plenitudinem Galen. uocat. Omne enim implens corpus in duo diuiditur: Virtutem si superat, appellatur grauitas. Si uasa impleat tentio. Alię duę species sunt ex humoribus melancholicis, & ebullientibus cum calore exercitij. Ex sole calefacientibus, species quasi uulnera dolorosa conficitur. Hanc habentes quasi puncturã acus, uel dolorem uulnerum sentiunt. Ex humoribus cholericis putrefactis, & febres facientibus, incensiua species cõcreatur, quam semper febres sequitur. Hę ambę ex cholericis humoribus infusione aquę dulcis curantur, Quæ maxime eis ualet, & nutrit febricitantes. Tentio atq; grauitas curãtur, secundum phlebotomiã, & pharmaciã. Sufficit de sex necessarijs. Accidentia animæ diximus, cũ de uino & Orpheo diceremus. Oportet autẽ medicũ meliorare suspitionem melancholicorũ, mitigare furorẽ eorũ, & gratificare quod prius habuerint charũ. Cõpleuimus causam melãcholiæ, & quomodo debeamus sex necessaria ordinare. Oportet ergo dici quomodo debeant regi, cum nõ accipiant fortẽ medicinam, post medicinam cõpositam laxatiuã & similia. Melancholia autẽ facile curatur, si principium inueniatur, neq; de studio, neq; gulositate, siue corruptis cibis comestis oriatur. Hęc enim cum longis colligantur tẽporibus, curantur difficile. Sed cuius causa occasioni est uicina, credimus quod facile sit sanãda. Vniuersaliter dico: Omnis melancholia ad sanandum est dura. Multiplex est causa: Vna, quia materia melancholia durior est alijs humoribus ad sanandum, & purgandum.

purgandũ. Altera, quia mẽbra patientia sunt nobilissima, utpote cerebrum, os stomachi. Alia, quia accidẽtia morbũ sequẽtia, sunt maxima: Nulla enim accidẽtia fortiora, neq; molestiora mente corrupta. Quarta, quia melancholici ad medicandũ sunt duri, quę peior est causa cæteris, cum & medicinã fugiant, neq; medicorũ cõsilijs adquiescãt. Vnde medicamina amittuntur, & ars medicinalis adnullat. Vnde Hippoc. in aphor. Oportet aũt nõ solũ pręuidere quę oportet facere, sed ęgrotantẽ. Gal. dicit: Si medicus Hippocrati fuerit in medicina ęqualis, & infirmus nõ obedierit, nihil pficiet ei. Oportet tamẽ medicinã dici, secũdũ regulã artis. Quę enim in essentia est cerebri, & quę ab inferiore corporis ad cerebrũ ascẽdit, regnandę sunt cũ cibarijs frigidis, & humidis, in initio morbi, & in furore sui. Si accidentia molesta, & periculosa sunt, sicut acuta ęgritudo, sunt custodiẽdi in lacte emulgendo, & aqua tepida humectãdo, sunt sternutationes faciendæ. Portas mansionũ supradictis locis apponẽdo, eos aqua tepida infundẽdo, solutionẽ cũ leni & facili reficiẽdo. Infirmitate indurata, & accidẽtibus quiescẽtibus, alia regimina ordinent. Hypochõdriacos nõ oportet curari de cerebro, sed medicãdi sunt similiter cũ cęteris medicaminibus capitis. Studiũ nostrũ maxime adhibendũ est in digestione. Ordinet dieta humida & simpla, quia ille cibus facile digerit, qui in substãtia simplex est, & humidus, nõ dissimilis, nec diuersus, neq; dispar in saporibus, uel odoribus. Aliquãdo dãdus est cibus calidus, ut digestio adiuuet sicut cibaria acredinẽ habẽtia, acuta & parũ calẽtia. Quę necessaria sunt ad dandũ in passione indurata, neq; tamã assiduãda, ne sanguinẽ corrũpant. Danda etiam cibaria humida, quę ad digestionẽ faciliora sunt q̃ sicca: Similiter calida quàm frigida; & hęc sunt cibi ordinamẽta. Purgatio dicẽda est, sed prius de regimẽto melancholicorũ, dicet. Melancholici ergo assuescant ad pedũ exercitia aliquantulũ, apparẽte aurora, per loca spatiosa, ac plana, arenosa, & saporosa. Si nolunt pedes, in mãsuetis animalibus faciant, donec fatigentur, & sudore corpora infundant. Post cibũ nõ equitent, neq; cõuenit ut ad saturitatẽ comedant, nisi cum stomachus omni mala egestione fuerit euacuatus. Quod si fecerit, calor naturalis euacuat, & si ad digestionẽ incitetur, actio animata confortat, quia per exercitia uirtus animi exit ad exteriora, sicut uidemus cũ quis à somno expergiscat. Facile corporis supfluitates exeũt, per exercitiorũ rarificationes. Post exercitia infundantur aqua calida, & dulci. Post calidã, aspergãtur frigida subito, & pauca. Aqua enim calida infusa, dulcẽ humiditatẽ corpori pręstat, & diuersitatẽ & mutationẽ tẽperat. Vnde balneũ duplex corporis est medicamentũ. Si calidum inueniat, humiditate sua humectat. Si frigidũ, suo calore calefacit. Vnde Gal. & Plato ante Galenum: balneũ, inquit, in ęstate, & hyeme, imò omni tẽpore iuuatiuũ frigidis & calidis natura; & carni maxime quæ alijs mẽbris corporis est superposita, ut alia mẽbra tutetur de calore, & frigore custodiat. De calore, propter humiditatẽ sui. De frigore, propter calorẽ. Item, Balneum fumum pungitiuũ

expellit, & exercitatio dissolutā superfluitatē cibi deponit, digestionē adiuuat, sicut Rufus dixit: Si autē cibū inuenerit in uia sua, cito ad remota mittit mēbra. Vnde corpus uelociter ingrossat. Infundat̃ ergo aqua postquā exierit balneū, quę quatuor iuuamēta facit corpori: Refrigerat calore balnei calefacta, unde corpus ad tēperamentū redeat. Cōfortat corpus, & sua ui calor naturalis interius subito reducit̃. Quod humiditatis balneū dedit corpori, aqua frigida corpus immutādo, & poros claudēdo cōstringit. Sudorē qui à corpore exire cœperat, & sub cute remāserat, expulsiuā uirtutē emittere adiuuat. Hęc omnia post balneū facit aqua frigida. Si infirmus sit fortis cū balneū exierit, extergat̃ cum mappa subtili atq; molli. Deinde ungat̃ cum oleo frigido & humido, quia duobus modis iuuat unctio: Vno, quia uiscositate sua, & grossitudine poros claudit, & quid humiditatis corpus à balneo habuerit, custodit. Alter modus est, quia duritiā & asperitatē humectat, quam solent habere corpora melancholica. Sępe enim cutis & corpora pessimā habent asperitatē cū à balneis exeant. Post uestiant̃ & quiescāt: & si sitim habuerint, bibant sirupū rosatū cū aqua frigida. Post paululū morent̃. Deinde sibi parata comedāt, carnē, siue folia, uel utrūq;, & incipiāt prādia ab unctuosis siue iure carniū, seu folijs cum bono oleo coctis, sicut sesameleon, fisticeleon, amygdaleon. Parū bibant, siue uinum mixtū, siue aqua, quia digestionē contrahunt, cū in superiori stomacho cibū natare faciunt. Sed tamen est danda, ut humectet̃ cibi substantia. Vinū enim minorat appetitū cibi. Aqua frigida ecōtra adiuuat. Nō debet ergo uinū bibere aut parū bibat, & cum cibū senserit parum digestū. Hypochondriacos oportet post cibū ambulare per decliuia loca, ut alleuiet̃ uirtus corporis portatiōibus, quia corpora naturaliter petūt inferiora: Vnde cū corpus colles ascēdit, siue mōtes, deficit animus, & cito fatigat̃, quia corpus cōtra naturā agimus, & uirtutē molestamus portationibus. Post cibos oportet moueri hypochōdriacos, quia motus post cibū debilē stomachū cōfortat, ut ad inferiora cibū deponat, & inferiori carnositate cōstringat, ut cito digerat. Nec solos hypochondriacos iuuat, sed & seniores, & ęgritudinē exeuntes, & omnē stomachū ad defectionē defectum. Cum autē post cibum expleuerint somnū, sed tamē cibi quantitas duas qualitates expleat, decoqui necesse est, ut uino locus in stomacho remaneat, & uinū nō spisse, nec cum maiori uase bibant, sed cum paruo & hoc raro. Vinū enim cū maiori uase bibitū, implet stomachū, & cito eum inebriauerit, uinū natare facit. Si raro & cum paruo uase bibāt, saporat melius, & digestiua uirtus adiuuat̃, & anima lętificatur. Oportet aūt semper assistere, qui festiuiter cū ipso possit confabulari, & diuersa genera musicorū introducant̃, ut ebrietas aufugiat̃. Cū tamē aliquos ebrietas melācholicos iuuerit, quia ab ipsis, tristitiā, timorē, & suspitionē fugauit, ꝓpter nimiū somnū q ebrietatē sequit̃ factū est. Rufus enim in fine sui libri ait: Melancholicus inuitatus ad nuptias, multū uinū bibit, sed paulatim. Qđ cū per totū corpus diuisum fuerit, animā lętificauit,

lętificauit,& de infestationibus accidentiũ huius passionis sanauit. Qui cum huiusmodi uini iuuamentum uidit, accedente infirmitate sæpe eo usus fuit, donec ex toto euasit. Si infirmus dormire nequiuerit, fricet̃ mollitie manuali,& cum oleo uiolato, brachijs, cubitis, cruribus,& pedibus, suauiter,& non fortiter. Quod si non ualuerit,& adhuc uigilauerit, somniaq́; terribilia & timorosa uiderit, faciamus lac muliebre super caput mulgere, sternutationes, & similia, sicut diximus antea. Hypochondriacis ad dormiendum prosunt infusiones pedum, crurum, manuũ, & brachiorum, cum aqua calida, ut reuocent fumum ad corporis extrema,& ascendere ad corpus prohibeat, hoc de die in diem faciat. Sufficit de dieta,& ordine in melancholica, secundum autoritatem antiquorũ, Galeni, Rufi,& cæterorum. Nunc autẽ oportet dici medicinam simplam, non cõpositam, quę cholerã nigram purget, digerat, & confortet uentositatem, hypochondriacã soluit. Apozema ualens ad purgationem cholerę nigrę, melancholicis, impetiginosis, scabiosis, cancerosis, epilepticis de melancholia: Rec. epithymi, croci, ellebori albi & nigri, ana. drach. 50. aquæ calidæ, lib. 10. mitte 33. horis in aqua calidissima supradicta,& coque ad tertiam. Deinde colata pone in caldaria, adiungens penith, sacchari, sapę, de omnibus 7. lib. coque & spuma, ut secundũ quod oportet ueniat. Dabis bibere, unc. 5. cum pauco amygdalino. Si infirmus sit stipticus, appone, scrup. 1. scammonij. Hanc medicinam ad minus da septies, aut plus 14. intermissis tribus diebus. Sirupus similiter melancholicis, leprosis, de cholera nigra incensa, uulnerosis, cancerosis: Recipe epithymi drach. 100. fumi terrę, lib. 1. mirobalani citrini, drach. 60. aquę calidę, lib. 20. fac coqui ad tertiã,& cola. Deinde appone cassiãfistulã, oxyfœniciã, ana. lib. 1. pruna, croci, sacchari lib. 3. coque quod sufficiat,& unaquaq́; die tertia, da lib. s. cum scrup. 1. scãmonij,& paruo oleo uiolato. Bibat ter intermissis duobus diebus. Alius sirupus purgans chymos, qui sunt inter melancholicos,& cholericos: Rec. mirobalani citrini, drach. 100. pruna. 200. aquę calidę, lib. 20. coque ad tertiam, cola,& de sirupo rosato 7. lib. pone,& ad sufficiẽtiam coque. Damus unc. 5. cũ scrup. 1. scãmonij, & si passio sit in cerebro, uel alopętia, addat̃ unicuiq́; potioni de hierapiera exagiũ unũ. Alius sirupus hypochondriacis proprius: R. epithymi, drach. 100. uiolę, absinthij, añ. drach. 1. mirobal. drach. 21. cassięfist. calami, drach. 20. aquę calidę, lib. 21. coque ad tertiam, cola,& adde de sirupo ros. lib. 7.& sufficiẽter coques. Dabis unc. 4. adde si uelis scrup. 1. scammonij, & da 24. potiones Alius ualens naturali melancholię: Rec. ellebori nigri, drach. 100. mirobalani, chebuli, epithymi, ana. drach. 40. pruna, 200. mastichis, rosę, ana. drach. 20. aquæ calidæ, lib. 20. coque ad tertiam,& colato, adde libras septem, olei rosati, & coque sufficienter. Da bibere unc. 4. cum pauco oleo rosato, tribus diebus intermissis. Hæc non dabis nisi grosso & melancholico diu & naturaliter frigido.

Apozema

Apozema ualens ad purgandos humores phlegmaticos & melancholicos, epilepticos, hypochōdriacos, si phlegmatici fuerint: Recipe epithymi, drach. 100. colocynthæ, drach. 50. agarici, drach. 30. aquę calidę, libras 8. dimitte in aqua per dies septem, & immitte mastichis pistati, drach. 10. redde soli per tres dies. Dabis unc. 2. cū sambuceleo tribus diebus intermissis. Sic facies dum necesse fuerit. Sirupus ualens hypochondriacę uentositati: Recipe polij, calamenthi, hypericon, ana. lib. 1. aquę calidę, lib. 26. coque ad tertiam, pòst dimitte ad solem per dies septem, cola, & da bibere, unc. 3. cū sambuceleon, & amaro amygdaleon, & oleo nardino. De omnibus duo exagia, & immitte, drach. 7. de puluere hierępicrę, & fac inde 14. potiones, aut amplius per tres septimanas, nec dabis bibere nisi prius mundificaueris corpus cum alijs potionibus præcedētibus, quibus cholera nigra purgetur.

Apozema ualens uētositati hypochondriacę de cholera nigra & phlegmate, cōstipationē uiscerū & uenarū aperit, superfluitatē dissoluit, chymos grossos subtiliat, duritiā epatis, splenis, matricis alleuat, cholerā diuturnā adiuuat: Rec. marathri radicis, apij, ana. drach. 20. centaureæ, drach. 10. anisi, cassięfistulæ, añ. drach. 7. aquę calidæ, drach. 8. coque ad tertiā, & bibat cū sambuceleo exagia duo. Aliud: Rec. marathri, radicis apij, añ. drach. 20. anisi, drach. 10. squināti, cassięfistulæ, añ. unc. 1. uuę passę, drach. 20. aquæ calidę, lib. 10. coque ad tertiā, cola, da bibere cū amygdaleo quantum oportet.

Aliud: Rec. marathri, apij radicis, drach. 10. seminis marathri, drach. 5. folij, drach. 4. spicę, drach. 2. anisi, drach. 3. carpobalsami, croci, drach. 5. coque in 4. lib. aquę usq; ad tertiā, cola. Dabis unc. 3. cum duabus drach. amari amygdalei. Bibant tribus diebus interpositis, quo adimpleantur 14. dies. Humectet corpus his pilulis: Rec. turbith, drach. 2. hierępicrę, drach. 1. fac pilulas cū oleo nardino & succo marathri, da ex eis tres. Aliud ualens ad choleram nigram: Rec. polij, calamenthis, ana. drach. 5. coque ad medietatem in tribus lib. aquę calidę, da drach. 4. cum amygdaleo uel sambuceleo.

Aliud ad inflationē hypochondriæ: Recipe succi calamenthi, marathri, æquale pondus coque in aqua calida, cola, da bibere unc. 6. cum drach. 3. amygdaleo. Succus polij idē facit si cū sirupo uiolato bibat. Succus ameos ualet ad cholerā nigrā. Similiter calamēthi, hyperici, mentæ, sysymbri, marathri, chamędreos, chamępitheos, siseleos, ameos. Hi omnes pondere cochleariū cum amygdaleo colati multū ualent. Aliud apozema ualens: Recipe ameos, calamenthi, ana. drach. 5. epithymi, drach. 20. anisi, apij, anethi seminis, ana. drach. 3. rheumbarbari, drach. 5. Hæc omnia in 7. libris aquæ coque ad tertiam, cola, & da unc. 4. cum exagio uno hieræpicræ, & exagio uno amygdaleo, & duabus, unc. sirupi rosacei.

Librorum de melancholia finis.

Constantini

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE COITV LIBER.



Reator uolens animaliũ genus firmiter ac stabiliter permanere per coitũ illud ac per generationem disposuit renouari, ut renouatũ ex toto interitũ non haberet. Ideoq; compleuit animalibus naturalia membra quę huic operi apta forent, & propria, eisq; tam admirabilem uirtutem, & amabilem delectationẽ inseruit, ut nullum sit animalium, quod non uehementer delectetur per coitum. Nam si animalia abhorrerent animalium genus pro certo periret. In tantũ enim naturaliter coitus inest animalibus, ut per multa tempora impeditus cum explẽdi possibilitas affuerit, penè omni ratione postposita fiat. Fitq; coitus per duo animalia. Per unum enim semen emittitur, cui aliud obuiando, in sua concauitate illud recipit, undique clausa, ne ex aliqua parte possit diffundi & dispergi. Tria uero sunt in coitu: Appetitus ex cogitatione phãtastica ortus, spiritus, & humor. Appetitus ab epate, spiritus à corde, humor à cerebro. Nam cũ delectabilis motus sit in coitu, per motũ omnia membra calescũt, & per calorem ęqualiter humor qui est in cerebro, & ęqualiter attrahit̃ per uenas, quę post aurem ducũtur ad testiculos, & inde per uirgam in uuluam iacitur. Nam ut Hippocrates dicit: Quibuscũq; uenę quę post aurẽ ducuntur excise fuerint, semine nõ effuso gignere nõ ualent. Si uero aliquod emiserint, non est semẽ, sed aquosus humor, unde nullus cõceptus fieri potest. Sed quoniam alij uirgam tendũt, & nimis coëuntes semen emittere nõ ualent. Sunt & alij qui semen emittunt, & non ualentes, & uirgã non tendunt. Et alij sunt qui nec appetunt, nec uirgam erigunt, nec semen emittunt. Quare ista fiant, dicemus. Cum igitur appetitus in epate oritur, ut dictũ est, mouetur spiritus à corde, qui per arterias descendẽs ad uirgã, concauũ uirgæ replet, & replẽdo more uteri in durã rigiditatẽ tendit, sed semen emittere non ualent, dum seminalis humiditatis fuerit indigentia, ac defectus in cerebro. Cũ uero superabundauerit hæc humiditas in cerebro, & fuerit defectus & indigẽtia uẽtositatis in corde, semen emittit̃ etiã à nolẽtibus, sed & uirga nõ tenditur. Cum uero utrũq; fuerit indigẽtia, ac defectus, nec uirga ualet intendi, nec semẽ emitti. Illi uero qui hęc integra habuerint coëũtes ad generationẽ proficere ualent, & deducit̃ eis semẽ à cerebro per uenas, quę post aures descendũt, & per eas in spinalẽ medullã immittit̃, & à medulla in renes, & à renibus, ad clunes, & à clunibus ꝑ uirgã emittũt, nõ quidẽ urinali uia, sed alia seminis scilicet propria. His itaq; sic prelibatis, dicendũ est quid sit semen, & qualiter Galen. illud diffinierit. Dicit enim: Semẽ est substãtia humida, & pura, & calida, unde fit

de fit homo. Itē, Semē est spiritus calidus, currēs, & currēdo implens humida corporis, effectum seminalem faciens illi unde processit. Item Galenus de spiritu & cura membrorum: Semen est spiritus & humor spumosus, Spumosus autem fit humor per motum, sicut est uidere in tempestate maris. Declaratur autem ita esse, quia postquam semen proijcitur, copiosum apparet, & post modicum nimis diminuitur, & non remanet integrum, ut sputum, aut mucus, quia hęc sunt liquida & cruda. Semen autem est coctū, & densum, quod cum ceciderit in locum proprium plenū in tali spiritu formatur in hominem. Si uero ceciderit in locum non proprium, spiritus euanescit ab eo & dispergitur. Nunc uero dicendum est ex quibus causis fiat semen. Quando sit superfluū, & minus, & temperatū. Moderate uero calidū, & humidū, temperatum. Et quia testiculi sunt de principalibus mēbris & fundamentis, colligūt semen & mutant, & quia proximi sunt, uirgæ transmittūt. Natura quorū à nobis est transcurrenda. Virtus eius seminis aut est tēperata, aut est distēperata. Quodsi testium natura sit calida, & humida, & temperata, temperatū erit semen: si uero fuerit distēperata, erit inutile. Diuiditurq; qualitas duobus modis, in simplicē scilicet & cōpositam, sicut qualitas totius corporis. Simplex est præminens & prępotens, ut calor, humiditas, siccitas, frigiditas. Sed ut antiqui dixerunt, mutatur semen per has quatuor qualitates. Calidum enim reddit semen, subtile, & aquosum, soluendo, & extenuando. Frigidum uero reddit semen spissum, & grossum, coadunando, & condensando. Siccum uero reddit semen modicū. Humiditas uero copiosum & multiplicatum. Ex his uero qualitatibus si iunctę fuerint, sex alię procedūt, sicut est in omnibus corporibus quatuor congrue, duę uero uitiosę. Quatuor aūt sunt, calor, & humiditas, calor & siccitas, frigiditas & humiditas, frigiditas & siccitas, quę sunt utiles. Duæ uero inutiles, calor & frigiditas, humiditas & siccitas, quę sibi adinuicē repugnant. Et quia semen tenue fit ex calore, & densum ex frigiditate, & modicū ex siccitate, & multū ex humiditate, ut diximus ex his quatuor fiunt alię quatuor, utiles, tenue & multum, densum & multū, tenue & modicū, densum & modicū. Repugnāt enim ad se inuicem ex omni parte. Horū exemplum est in libro quem de elephantiasi cōposui.

His ita dictis, dicemus in primis de his hominibus qui fortes sunt, & pręualentes ad emittendum semen. His nimirum testiculi sunt calidi & humidi temperate. Verbi gratia: Si fuerint homines multū uinū bibentes, abundant in appetitu, & semine. Similiter si fuerit uernum tempus quod est calidum & humidum temparate. Calor enim auget appetitum, uelut masculinum. Frigiditas autem diminuit appetitum, & reddit fœmininum. Si igitur natura testium fuerit calida, multus erit appetitus luxurię, & plures gignuntur masculi, & tempestiue oriuntur pili circa pectinem, & circa reliquū corpus, Si frigida, effœminati erunt homines, & appetitus deest, & pili oriuntur

tarde

tarde, & pauci circa pectinẽ, & ilia. Si uero fuerit sicca, modicus erit appetitus, & modicũ & debile semen. Quod si fuerit humida, semen redditur multum, & pili oriuntur plani, & molles. Hæc de simplici natura testium. Si uero corpora fuerint calida & humida, ex calore magnus erit appetitus, & pili multi ex humiditate, erit semen multum, & concubitus multus sine lęsione, nec poterit interesse abstinentia, sicut Galenus dicit: Si autem calida sint & sicca, erit semen modicum ex siccitate, & delectatio magna cum emittit, filijq́ plures masculi, & appetitus magnus, & frequens in initio pubertatis, & multiplicantur pili circa pectinem usq; ad umbilicũ, & usq; ad medium coxarum, & nimis desiderant coire, & cito cessant, quod si steterint, lęduntur. Si uero sint frigida & sicca, non erit appetitus ex frigore, & semen erit modicum ex siccitate. Quod si fuerit frigida, & humida, appetitus erit modicus ex frigiditate, & pili oriũtur tantum circa pectinem, filięq́ nascuntur plures, & semen est copiosum ex humiditate, & pollutiones frequentes in somno, quia multa humiditas festinat ad exitũ suũ, sine magna delectatione, & mouetur ad seminis effusionem. Fiunt quoq; pollutiones cum species fœminarũ in se placuerũt, & in somno reducte ad memoriam pollutiones cõmouent, sed istæ pollutiones non sunt ex humiditatis abundantia, sicut illæ. Signa uero hęc quæ diximus de natura testium considerandæ sunt in toto corpore.

Antiqui dixerunt esse testes de principalibus mẽbris. Hippocrates enim & Galenus dixerunt: Quod à testiculis uirtus pręparat toti corpori. Sicut cerebrum parat uirtutem mobilem, & sensibilem uirgæ. Cor per arterias uirtutem erigendi, & feruorem. Virtus autem est quæ à testiculis paratur toti corpori, & ideo ei qui eunuchizatur, nõ oritur barba, nec est pilosus, & uenę eius sunt quasi uenę fœminarum, & fit ei appetitus libidinis. Dictum est autem, quod calor sit causa masculinitatis, & frigus fœminitatis, & quia ita est, membra dextra generant masculos, & sinistra fœminas. Dicit enim Hippocrates: Ipsa membra adinuicem auxiliari. Refert quoq; Galenus: Nõ esse mirum, si calor dextri testiculi & dextrę partis matricis, maior sit calore sinistri testiculi, & sinistrę partis matricis, quia uiciniores epati, & nutriũtur sanguine puro, & claro, & ideo à dextris oriũtur masculi, & à sinistris fœminę. Ait quoq; Hippocrates: Si puer in tẽpore pubertatis uiderit sibi dextrũ testiculum maiorem, ac progenerabit masculos. Si uero sinistrũ, fœminas. Præcepit ergo ipse sic ad intuendum in tempore, quo puer pubescendo firmatur, & uox commutatur, & grossa fit. Fit aũt hęc duobus de causis: Vna de fœmina, altera de masculo. Si enim semen calidum ceciderit in os matricis, & accesserit ad sinistram partem, generabit fœminam: & si accesserit ad dextram, efficit masculũ. Euenit aliquotiens ut uirtus caloris uincatur. Quidam enim medicorum dixerunt: Si semen quod processit de detra parte, ceciderit in sinistram partem matricis, efficit masculum, & effœminatum. Et

Corpora calida et humida

Masculus effeminatus

si illud quod processit ex sinistra parte ceciderit in dextrã, efficiet fœminam masculinam. Præter hoc tamen potens est deus concedere cui uult masculos, uel fœminas procreare, ut ipse uoluit. Hoc autem diximus pro calore & frigiditate. Post hæc dicemus quæ prosunt semini & quæ nocent. Antiqui dixerunt in libris suis: Res quæ conseruant sanitatem, sunt exercitium, balneum, cibus, potus, somnus, & coitus. Nobis itaq; dicendum est qualiter coitus proficiat, & qualiter noceat, & qualiter debeat fieri, & quo tempore, & quid in fine cõtingat, multum utentibus. Dicit enim Galenus in libro artis, cum retulit quę Epicurus dixerit: Quod nullus qui nõ coierit, sanus erit. Veraciter utilis est coitus, & proficiens ad salutẽ, & ostendit quibus prodest, & quibus non, qualiterq; fieri debeat. Ait namq; quando fieri conuenit, & quando per interualla agendus est, ut nihil læsionis sentiat inde operator. Nam si piger & debilis coierit, postea magis corpus alleuiatur, quàm prius, & animus eius leuior, quàm prius fiet. Est aũt hora coẽundi congrua, quando corpus fuerit in temperamento exteriorum omnium, scilicet ut uero sit plenum nutrimento, nec uacuum, nec frigidum, nec calidum, nec siccũ, nec humidum, sed temperatum. Si uero errauerit ab hac ratione, & coierit calidus, melius est quàm si fuisset frigidus, meliusq; satur q̃ ieiunus, meliusq; humidus quàm siccus, & si ante somnũ quàm post. Quod si postea dormierit, quiescit, meliusq; inde erit uirtuti. Declarat hoc rursus cum dicit: Si secundum hoc quod diximus fuerit coitus, melius erit conceptioni, & fœtui, meliusq; erit uiro si sic fiat & mulieri etiã. Quia cum dormierit postea, mulier melius continet semen, & hæc fiant secundũ naturã absq; doctrina. Vniuersaliter ergo melius est coire, secundũ quod diximus. Et si quis coierit circa mediam noctẽ, peccat, quia cibus est semicoctus. Similiter autẽ si fit circa matutinum peccat, sed antequã comedat, & exibit tenue omnino digestũ. Quidã uero medicorum dignoscentes, quia si quis cibo repletur antequam ex toto digeratur coierit, decreuerunt, si ex tali coitu fœtus membris omnibus completus fuerit, nisi habuerit magnum caput, aut aliud aliquod, mente diminutus erit. Et ideo diximus: Quoniam qui coierit antequam cibus sit digestus, peccat. Et circa matutinum etiam non cõuenit propter causam quam supra diximus. Et quia necesse est debilitatem subsequi post coitum, propter hoc laborare, postea in aliquo non conuenit. Patet ergo ex his quia coitus melior est ante somnum, quàm post somnum, quia cum dormierit à laborare quiescit. Et si quis circa matutinum coire uoluerit, post coitum faciat astringere corpus, ut ad laborem possit esse ualidũ. Nunc dicendũ est quibus prosit coitus & cui noceat. Dicimus quia duobus modis prodest. Et quod Galen. dixit in libro in cõmẽtarijs in libros Hippocratis uulgarium morborum: Vnicuiq; cui superabundat phlegma uiscosum, fueritq; ei robur uiriũ, & illi cui abundat fumus acutus, exhalans, qui sua natura infestat temperantiam

corporis

corporis, his quidem prodest. Prodest autem illi cui superabundat phlegma non uiscosum, si fuerit robustus, quia euacuatur humor per coitum: & raro fiat, quia calor, qui fit ex frequenti motu coitus, cōdensat & desiccat. Et si uirium fuerit debilitas cum supradicto phlegmate, si frequenter coierit, ualde nocet, quia conuertetur corpus in ultimam frigiditatem & debilitatem. Si quis uero quęsierit cur distantiam fecerimus uirtutis fortis ac debilis, dicimus quia habenti fortem uirtutem prodest. Debilem uero habenti, nocet, quia corpus eius uertetur in ultimam frigiditatem & debilitatem. Galenus enim asserit: Quod coitus frequēs desiccat corpus, dissolutūq; reddit. Quidam uero putant quia coitus non calefaciat corpus, sed semper infrigidet. Sed cum fuerit uirtus, & naturalis calor fortis, calefacit corpus. Cum uero uirtus fuerit debilis, calefacit dum fit: Postquam uero expletus fuerit, fortiter infrigidat. Ideoq; distantiam inter fortem & debilem uirtutem fecimus, & diximus fortem habenti uirtutē prodest, quoniam calefacit eum, & nocet habenti debilem uirtutem, quoniam infrigidat eum, sicut dicit Galenus.

Vtilitas uero coitus alterius est partis, id est, cui abundat fumus qui infestat temperantiā eius. Nam si inclusus fuerit humor ille in corpore, & non fuerit solutus, magnā læsionem facit. Sed si coierit, soluentur superfluitates, & quiescit corpus, & infrigidat, & adiuuatur, si non fiat frequēter, nisi cum fuerit necessitas, secundū quod oportet. Diximus enim quod coitus prodest duobus modis. Rufus uero ait: Quod coitus soluit malum habitū corporis, & furorem mitigat. Prodest melancholicis, & amentes reuocat ad noticiā, & soluit amorem cōcupiscentis, licet cōcumbat cum alia quam concupiuit. Ideoq; ait Galenus: Omne animal agreste furibundū est antequam coēat: Postquam uero coierit, fit magis domesticū. Dicit uero Hippocrates: Habenti ęgritudinem in augmento, coitus ualde nocet. Quia uero ad hunc sermonem uenimus, oportet ostendamus causam unde oritur debilitas animaliū, & propter quā occasionē cōtingit aliquibus hominibus in hora coitus rigor & tristitia: Quibusdā uero tremor, alijs malus odor, alijs in coēundo uenter inflatus, alijs superuenit quasi stridor, alijs etiam post coitū dolor capitis. Dicimus itaq; quia humor, qui solutus à corpore in hora qua semen proijcit, substantialis est, & habet essentiā à mēbris, & nō est sicut humor qui procedit in euacuatione, quia hic est accidentalis, qui superabūdans mēbris soluit. Similiter ait ipse in libro fœtus. Quādo emittitur semen cū uoluntate nostra, multotiēs superuenit debilitas. Volens nos hoc dicto docere, quia semen ex essentia membrorū sanorum est, & ex eo humore cōstant membra. Sciendū uero quia à sanis mēbris, sanum procedit, & ab infirmis infirmum. Similiter quoq; dicit Galen. in libro seminis, cum loqueretur de coēuntibus superflue, nō procedit tantū à mēbris solus humor, sed etiam spiritus uitalis exit cum semine per arterias. Et quia ita est, non est mirum si quis superflue

 concubuerit,

concubuerit, si debilitetur. Nam cum euacuatur corpus illis duobus, & institerit appetitus, & delectatio sola habetur, euentatur uitalis spiritus, & ideo multi mortui sunt. Et quia ita est, non est mirum dicere. Galen. ergo manifestat, quoniam quæcunque animaliũ superflue coierint, cito morientur, & quę parum coierint, diutius uiuent. Et propter hoc eunuchi diu uiuunt, & hoc ideo quia nõ possint cõcumbere, quia neruus qui erigitur eis abscinditur, & non descendit semen, secundum quod cõsuetum est. Galen. dixit; Hanc esse causam longę uitę eunuchorum. Vnde apparent furibundi omnibus eis loquentibus, quia omnis cõmotio animi, emissione seminis placatur, secũdum quod diximus Rufum dixisse, & ex proprietate commotionis eorum uultus fiunt turbidi, sicut & habitus ipsorũ. Et ideo inuenimus animalia ante coitũ furibunda, post coitum domestica, propterea animalia multũ coëuntia parũ uiuũt, & quia hoc per animã, & naturam quæ appetit & delectatur. Per naturam uero, quia feruescit in hoc. Et quia plurimũ cõmouemur in coitu, soluitur quidẽ plurimũ de spiritu animali, & de spiritu naturali. Nos etiã diximus uerba Galeni quæ habuit super hę, & exposuimus ea. Itẽ diximus quid de hoc dixerint antiqui. Causa uero ex qua rigor & tristitia accidit in coitu, ex mala cõmutatione est humorũ, & propter calorẽ superuenientẽ in hora coitus, quia omne corpus quod malos humores habet, si de repente calefactum fuerit, rigescit. Et cum superuenit rigor superuenit tristitia. Quibus uero superuenit tremor, fit ex malitia superfluitatis. Quibus autẽ fœtor superuenit in hora coitus, fit ex cõmixtione putrida quæ in tẽpore soluitur coitus propter calorẽ. Quibus aũt inflatus uenter, declaratur quia naturalis calor est debilis, & causa hæc & infirmitas est ex melancholico humore, cõtingitque eisdẽ ut semper appetãt coire, propter multitudinem uentositatis quæ cõmouetur in hora coitus. Et quia continetur introrsus, accidit ei sonitus & rugitus. In quibusdã uero quasi quidam stridor auditur exterius. Quibus uero contingit dolor capitis post coitum, causa est, quia ascendit ad caput per cõmotionem fumus ex humiditate sanguinis & superfluitatibus corporis, & ex mala cõmixtione, & hæc est sententia Galeni, quam inseruit in expositione libri Hippocratis uulgarium morborũ. Nos autem breuiter explẽtes quę necessaria sunt huic negotio, reuertemur ad ea quę coitũ prouocãt. Sed quia diximus quia sunt quidã qui non possint coire, appetunt autẽ, & exposuimus causam quare ab appetitu ipsorũ seperentur, de cibis generantibus semen, & extinguentibus, oportet nos scire, quę sunt nutrimenta quæ generant semen, & quę extingunt, & quę stimulant appetitũ, & quę prohibẽt, & quæ generant semen, & stimulant ad coitũ, & iterũ quę sunt illa quæ desiccant, & diminuunt semen, si homines abstineant à contrarijs & utãtur cõtrarijs, quę à nobis ostendenda sunt breuiter. Ab antiquis declarata sunt nutrimenta quę generãt semen, & extingunt, & quę stimulant appetitũ & quę prohibent

Commotio animi emissione seminis placatur.

prohibent,& quę generãt,& attrahunt, quod nõ erat: quę uero prohibẽt & extingunt ꝙ erat, quę accẽdunt appetitũ ad coitum. Quę uero repellũt, his cõtraria sunt. Generãt aũt semen quę nutriũt & inflant, quę quidẽ assimilantur seminis essentiæ. Nutrimẽta uero quę hoc generãt semen, & si de tribus nõ habuerint, saltẽ duo uel unum habeant. Nutrimẽta uero quæ multũ nutriũt, generãt semen. Quę uero nõ multũ nutriũt, nõ generant. Dicimus etiã quia natura seminis constat ex humore & spiritu, & fit ex humiditate nutrimẽti, & oportet esse nutrimẽta quę generãt semen, multũ nutrientia, & uentositatẽ generãtia, & hęc cõueniunt seminis essentię. Et quę quidẽ utraq; hęc nõ habuerint, si tamẽ qđ horũ habuerint, auxiliant, siue per calidũ extrahãt illud, & uasibus occultis extrahãt, & extrinsecus ferant, siue nutriẽtibus cõmisceant, & ex his tria fiãt. Similiter cũ uolumus nutrimẽta pręparare ꝓprie ad hoc cõuenientia faciemus eis hęc tria. Possumus uero habere in his duo siue unũ: dicimus enim quia cicer tria possidet. Nutrit enim multũ, uẽtositatem generat, & est calidũ & humidũ, & hoc solum naturale generat semen, propinquat enim ei quę arabice dicit exice, maxime si cõmisceant ei medullę ossiũ. Similiter & rapę si uolueris cõmiscere duo nutrimenta hoc modo facias, quoniã fabę nutriunt, & uentositatẽ generãt, tamen quia nutrimẽta eorum frigiditati collimitãt, uno carent, & duo possidẽt: piper uero longũ, zinziber, piper nigrũ, & his similia tantũ calida, nullumq; eorũ attingentia, quę sunt genus seminis. Si tamẽ horũ aliquid fabę cõmiscueris, efficit nutrimentum quod generat semẽ, quia hęc tria possidet, & secundum hunc modũ ex duobus unũ cõponatur nutrimentũ cõsiderando uniuscuiusq; qđ diximus. /

Nunc uero dicẽdę res quę generant semen, & extrahunt, sicut sunt nutrimẽta, quę diximus, piper, polipi, pineę, ficus, recẽtes carnes, cerebella, & uitella ouorum. Sunt etiã in his, testiculi uulpis, id est, satyrion, quia accendit libidinẽ, Dicit etiã Dioscor. quia hęc radix dum manu tenet, uenerẽ stimulat, & si cum uino bibita fuerit, amplius accendit. Similiter zingiber uenerẽ cõmouet, & accẽdit, & been rubeũ & albũ, & costum dulce, & crocus orientalis, & lini semen cũ melle coctũ, addito pipere abundãter comestũ. Vrticæ semẽ multũ tritũ, & cum melle coctũ, idẽ facit, & à frigiditate corpus cõseruat, & fortiter accẽdit uenerẽ. Cardamũ, anisum, & his similia. Et horũ quędam sunt nutrimẽta, quędã medicamenta, & curabis per hęc cõraria. Quia cõtraria cõtrariis curant. / Hæc uero sunt quę nõ generant semen, sed desiccant, & dissoluũt uentositatẽ, scilicet quicquid est calidum & siccum, sicut anethum, ruta, & his similia, & ideo Rufus rutam cõtrariam semini esse ait, si abundanter comedat. Sed utilis est quia excitat appetitum stomachi, & urinam mouet. Hæc uero quę impediunt, & prohibẽt semen, & densant, & extinguũt libidinẽ sunt nutrimenta frigida, sicut sunt lactucę, portulacę, & cucurbitæ, betæ, moræ celsi, citroli, cucumeres, melones, & quicquid est frigi-

Satyrion

zingiber

Vrticae semen

Lini semen.

[illegible] semen impedimen[illegible]

dum,& hu.ut pisces,& similia. Quicquid uero est frigidũ,& siccũ,cõprimit uenerẽ,ut sumac,acetũ,uuę amaræ, & si quis uoluerit duo uel tria ex his cõmisceri,ut extinguatur semen, & libido cõprimatur. Hoc aũt fortius est ad cõprimendũ appetitũ coitus. Si lenticulæ coquãtur cũ semine lactucę,& elixatura eorũ bibatur,& extinguit appetitũ libidinis. Ad idem: Accipe semẽ portulacę agrestis,& da ad comedendũ cum opus fuerit. Similiter sumãtur simplicia & cõposita cũ opus fuerit. Nunc uero dicendũ de medicamẽtis quę prosunt nõ ualentibus coire,& quia cõpositę potiones inueniunt͛ proficientes ad coitũ, & inueniunt͛ apud diuites & pauperes, sicut est elect. nucis muscatę,triphera magna,& nuces cum melle,& satyrion cũ melle,& zingiber cõditum,& sirupus nucis, & sirupus mellis,& sirupus uuarũ passarũ, & his similia. Ista pręteremittimus,quia in manibus multorũ inueniũtur, & dicimus quę experti sumus,& quibus usi sunt autores nostri,quæ cito operant͛, & leniter perficiũt effectũ. Nõ minus etiã alia quę si affuerint cũ supradictis potionibus adaugẽt libidinẽ,ut cor otiosum quotidiana lætitia. Electuariũ probatũ quod auget libidinẽ:Rec. seminis asparagi,satyrionis,drach.5. buzarãgę,rubei & albi,been albi, zingiberis,drac.3.seminis rapę,seminis erucę,seminis radicis,dauci,urticę seminis,ceparũ seminis,drach.2.scyllę assæ, umbilici,drach.3.cardamomi,drach.7.linguę auis,drach.1.sacchari,drach. 20.tere & dabis drach.4.cũ elixatura siliginis,aut lacte,aut mulsa. Aliud ad idem: Accẽde radices dauci domestici,& proiectis interioribus tere diutissime,lib.1.arabicam,& pone in frixorio stagnato,& superadde unc.1.olei sesamini,& cõmisce, & post parũ depone ab igne,& supermitte galãgę,drach. 2.seminis erucæ, piperis longi, cinnamomi,gariophylli, absinthij,seminis herbæ fesessę, seminis rapę,& ceparũ, dauci,drach.2.& cõmisce diligẽter, & si uoluerit tingere colorẽ adde croci drac.2.postea recõde in uase uitreo, & cum opus fuerit,utere. Electuariũ quod fecimus cuidã iuueni coire non ualenti:Rec. asparagi seminis,lini seminis,papaueris albi,sesami purgati,farinę ciceris,fabę,amygdalę dulcis,unc.1.piperis,seminis urticę,anisi purgati,drach.4.penith,unc.3.tere & tẽpera cũ melle,aut cum uino si patiens febrierit. Da ad modũ nucis mane & sero. Elect.quod composuit Isaac ad augmentũ coitus optimũ: Rec.platocymini,erucæ, drach.10.zingiberis,15. satyrionis,drach.10.pineę mũdatę,drach.20.anisi,drach.7.tere & frica diutissime,cũ butyro,& tẽpera cum melle. da drach.5.eunti dormitũ,& post bibat sirupũ de baucia,aut elixaturã eius, & ungat͛ uẽter eius, & testiculi, cum oleo sambuco,in quo coctũ est pyrethrũ. Item, Quod alijs qui coire nõ poterãt feci, Gariophylli,drach.s. cũ lacte mane bibat. Auget etiã libidinẽ lac uacciniũ quotidie mane sumptũ. Elect.quod composui frigidis & humidis coire nõ ualẽtibus:R. zingiberis,pyrethri,anisi,carui,drach.6.seminis ellebori,ceparũ,erucę,ameos,drach.4. piperis lõgi,nigri,olei nucis, drach. 2.

mellis

mellis quantū sufficit. Pilulę quę augent libidinē & seminis probatę. Rec. fœnudrasti, erucę, unc. 2. tere & collige cū lacte uaccino, & fac pilulas in modū fabę, & da tres unoquoq; mane, & cū uoluerit coire, ante ungat corpus cum aceto, & oleo, & succo strigni simul mixtis. Pilulæ ad idem: Rec. seminis ceparū albarū, testiculos uulpis, cerebella passerū, olibani ęqualiter, tēpera cū aqua calida, & fac pilulas in modū ciceris & da 7. mane cū uino nō plus, quia si plus, deficiet sub eo mulier. Sed si uoluerit extinguere libidinē, bibat fasciculū rutæ, tritæ cum aqua calida. Aliud medicamen quod accipit ante coitum, quia mirabiliter stimulat: Accipe cerebella 50. passerū masculorum, & solues diutissime in catino uitreo, & ęqualiter accipe de seuo quod est circa renes hirci statim interfecti, & soluatur ad ignem, cui addatur cerebella, superaddatur etiam mel quantum sufficit, & patella cōmisceatur, & coquatur donec induresçat, & fac pilulas in modum auellanæ, & da unam ante coitū. Aliud probatū: Accipe succum radicis balaustię, & aqua ubi antea infusum est cicer, & elixatum, & mel ęqualiter, coque lento igne ad tertiam, & despuma illud, & colatū accipe. Quidā uero addunt species suprascriptas. Aliud quod auget semen, & roborat uenerem: Accipe librā lactis, & lib. aquę, coque donec euanescat aqua, & remaneat lac, & supermitte duo cochlearia de butyro uaccino & duo mellis, quod bibatur per tres dies. Sed ante accipiendum est de satyrion cōfecto cum melle aut baucia, & desuper uinum bibendum, sic faciendū est per 20. dies. Item galanga commasticata stimulat libidinem. Satyrion fricata, & cum uino bibita idem facit. Dicendum nunc est breuiter de his quæ extrinsecus apponēda sunt, & sic liber claudatur. Vngatur uirga & testes & renes & in circuitu & deorsum, hoc unguento. Quod recipe oleū irinū, & oleū de flore cepæ carinę, cum sesamo cōfectum, pyrethro, staphisagria. Semen urticæ tere, & cum oleis coque, & unge. Item, Accipe pyrethrum constrictum, & cum oleo misce sambucino, & unge. Vnguentum quod fit de formicis: Accipe formicas nigras, & latas, & repone eas ad solem uiuas in ampulla uitrea, & supermitte oleum sambucinum, & suspende ad solem per aliquot dies, & postea cola, & unge testes, & plantas pedum, optimum est. Epithima quod ualet ad coitum: Recipe scammonij, drach. 6. euphorbij, drach. 1. & s tere sigillatim, ceræ albæ, drach. 8. cui solutę superadde suprascripta, coque modicū, & agita fortiter & repone, & cum opus fuerit induc in panno, & uirgæ superpone, & cum calefacta fuerint, tollatur, & exerceat coitum, & si uolueris extinguere, unge suprascripta membra in aqua, in qua cocta fuerit solum apium.

Finit liber Constantini de coitu.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE ANIMAE & spiritus discrimine liber, ut quidam uolunt.



Vi uoluerit scire differentiã quę est inter duas res, necesse est eum primũ scire, quid earũ utraq; sit, quia impossibile est ut sciat differentiã duarũ rerum, nisi sciat quid sit utraq; earum, & sic habita sciẽtia uniuscuiusq; earum, poterit scire differentiã. Et quoniam uolumus patefacere animę, & spiritus differentiam, necesse est ut prius loquamur de anima, & spiritu, deinde de differentia quæ est inter utrunq;. Sed ut opus sit leuius, primitus à spiritu incipiamus, postea sequat᷑ locutio de anima. Spiritus est quoddã corpus subtile quod in humano corpore oritur ex corde, & fertur in uenis pulsantibus ad uiuificandum corpus, & operatur uitã & anhelitum, atq; pulsum, & similiter oritur ex cerebro in neruis, & operat᷑ sensum, atq; motum. Et quidã ex laudabilibus medicorum atq; philosophorũ qui in cordibus uiuentiũ usi sunt opere chirurgiæ, putauerunt quod in corde sunt duo uentriculi, uel uacuitates, una scilicet in dextra parte eius, & altera in sinistra, & in duobus uentriculis cõtinentur sanguis & spiritus. Sed in dextro uẽtriculo plus est de sanguine q̃ de spiritu. In sinistro uero plus est spiritus q̃ sanguinis, & ex uentriculo dextro procedunt duę uenæ, una quarũ uadit ad pulmonẽ, & fit per eam anhelitus cordis: cor enim colligitur, atq; extẽditur, & per eius extensionẽ, & collectionem fit pulsus totius corporis, & ideo pulsus indicat cordis passiones proprias, tam ęquales, quàm inæquales, atq; diuersas, quæ fiunt causa diuersi impedimenti eiusdẽ cordis, quod accidit ei à semetipso, uel à quibusdã mẽbris sibi uicinis. Cor ergo cum extenditur, attrahit per pręd ictã uenam à pulmone partem aẽris, quæ ingreditur ad pulmonem per anhelitum, ad refrigerandum calorem naturalem, qui in eo est, ut sit hoc nutrimentum, uel sustentatio eiusdem spiritus qui continetur in eius uentriculis, & cum colligitur cor, pulsat per ipsam uenam ad pulmonem, quicquid generat᷑ in eo uaporum fumosorũ, & expellit eos ab ignito calore qui in eo est, & pulmo expellit eos à corpore, & hæc uena uocatur pulsus. Alteram uero uenam uocant arabes alabar, & hęc uena in ipso ortu suo in corde diuiditur in duas diuisiones, quarũ una ascendit petens superiora cordis, & procedunt ex ea rami à pectore usque ad extrema capitis per quos uiuificatur, hæc pars corporis & altera petens inferiora corporis, descendit usq; ad extremitates pedum, & procedunt ex ea rami per quos uiuificatur pars inferior humani corporis, & rami utriusque partis prædictæ uenæ quæ dispertitæ sunt per reliquum corpus, uocantur surienet, & hæc est causa uitæ

humani

humani corporis propinquior, per hoc quod tribuit unicuiq; mēbro de spiritu qui est in uētriculo cordis sinistro. Et inditium quo probatur quod uita humana quæ fit per hunc spiritum est, quod uidetur de exitu eiusdē spiritus in hora mortis, motus scilicet uentris & oris, labrorumq; ac pectoris. In illis enim fit quasi singultus, & saltus, atq; anhelitus, & uulgus uocat hæc omnia arabice annaza, id est, recessionem, uel exitum animę, & eius exitus à corpore fit per ipsum iterū quo ingreditur ad eum aër qui egreditur à uentriculis cordis ad pulmonē per uenam quam superius diximus, quæ transit à corde in pulmonē ut attrahat aërem, & extrahat uaporē fumi, & ex pulmone per calamū uel canalem pulmonis, id est, per guttur trāsit ad os, & eius exitus ex ore fit, tēpore motus oris, quādo scilicet aperit os & iam nō potest à se claudi, sed iam necesse est, ut claudat, propter adnullationē uitæ, & spiritus post exitū ab eo. Causa aūt qua egreditur hic spiritus à corpore, & causa mortis, & causa uelocitatis, siue tarditatis eius exitus, leuitas scilicet mortis, siue eius grauitas, & apparitio eius in quibusdā hominū, uel occultatio in alijs, causa quoq; subitaneę mortis, & cętera talia aliena sunt à libro isto, quia maioris inquisitionis sunt, & indigēt primis probationibus, & argumētis probabilibus ex libris pluribus medicorū artis, quorū expositio prolixa est & ideo dimisimus nūc eorū cōmemorationē. Patet aūt per hoc quod diximus, quod uita fit per hunc spiritū, qui est in uētriculis cordis, & quod pulsus, atq; anhelitus sint cōstituti ad optationē eiusdem spiritus ad refrigerandū eum per aërem qui ingreditur ad eum deforis, & per expulsum uaporū, & fumositatis ab eo. Iam igitur patet quod spiritus qui est in uētriculis cordis, sit causa uitæ atq; anhelitus & pulsus hic est de spiritu uitali, cuius natio est ex corde. Spiritus uero qui procedit à cerebro & trāsit ad cætera corporis mēbra uocatur animalis. Cuius nutrimentū uel sustētatio est spiritus qui fit in uentriculis cordis, quia diuisiones pulsus, qui uocatur alabachar, qui mittitur à corde in superiores partes corporis, cū peruenerint omnes ad os capitis, & penetrauerint illud, coniungūtur omnes adinuicē, & cōponuntur, & cōtexuntur adinstar texturę retis, & de ipsis pulsibus cōtextis, extenditur quędā pars sub cerebro, inferiora cerebri petens, apta ad recipiendū spiritū animalē, tradens ei spiritū, de spiritu uitali, quē diximus esse in uētriculis cordis. Cerebrū uero diuiditur in duas diuisiones, quarū una est anterior, quæ etiā est maior: & altera posterior, & in illa anteriori sunt uētriculi, habentes introitū ad cōmune spatiū, quod est in medio cerebri. In posteriori uero habetur unus uētriculus faciens iter ad supradictū spatiū, quod est cōmune utrisq; uentriculis, qui sunt in anteriori cerebro. Pulsus ergo subtiles qui mittūtur à rete, quod est sub cerebro ad interiora cerebri, cū peruenerint ad aliquē uētriculorū qui sunt in cerebro anteriori, perducunt ad eum spiritū uitalem, qui inde transiens ad alium uentriculum, efficitur ibi subtilior, & purgatur, atq; aptatur ad recipiendum uirtutem

tutem animæ,& hoc fit ei quasi digestio, & conuersio in quendam spiritum subtiliorem atq; clariorem. Deinde transit ab ipsis uentriculis, in spatium, & de spatio in uentriculum cerebri posteriorem, & per ipsum meatum quo uadit à cõmuni spatio, quod est in medio cerebri ad posteriorẽ, & in ipso transitu, id est, introitu per quem uadit spiritus, habetur quædã particula de corpore cerebri, similis uermi quę eleuatur, & deponitur in ipso itinere. Cumq; fuerit hæc particula eleuata, aperitur foramen quod est inter commune spatium, quod iungitur uentriculis, & uentriculum posterioris cerebri. Cum uero deposita fuerit, clauditur. Cum ergo apertum fuerit foramen, transit spiritus de anteriori cerebro, ad posterius, & hoc nõ fit nisi cum necesse fuerit recordari alicuius rei quę tradita est obliuioni, tempore scilicet quo fit cogitatio in præteritis. Si uero foramen non fuerit apertum, nec transit spiritus ad posterius cerebrũ, nec recordatur homo, nec aderit ei responsio eorũ de quibus interrogatur. Illa autẽ apertio foraminis quę fit per eleuationem illius corporis quod assimilatur uermi, diuersa est in hominibus in celeritate ac tarditate. Fit enim hoc in quibusdã tardius, & ideo fiunt tardę memorię, & tardi aspectus, ad respondendũ multum cogitantes, & ideo accidit ei qui uult recordari alicuius rei, ut caput suũ ualde inclinet, uel inclinando illud retro uertat, & immotis oculis sursum aspiciat, ut hæc positio, uel figura sit ei quasi auxiliatrix ad foramen prędictum aperiendum, & ut ipsum corpus remouere possit sursum. Intellectus enim, imaginatio, siue cogitatio, prouidentia atq; cognitio fit per spiritum qui est in uentriculo, qui participiatur illis duobus uentriculis, qui sunt in anteriori cerebro. Cum ergo homo cogitauerit, uel aliquid pręuiderit, necesse est ut meatus uel foramen quod est inter commune spatium, quod iungitur illis duobus uẽtriculis, qui sunt in anteriore parte capitis, & uentriculũ qui est in posteriori eius, clausus sit, ut spiritus uidelicet qui est in communi spatio possit facere moras, ut cõfortetur, & sit hoc ei quasi augmentum fortitudinis, ad cogitandum & intelligendũ, ut sit fortior in cogitatione & intellectu, prouidentia ac cognitione. Et ideo accidit ei qui cogitat, mergere caput ad terram, & multum aspicere eam, & sese incuruat, quasi scriberet aliquam scripturam, uel describeret in ea aliquas figuras, ut sit hoc quasi auxilium ad deponendũ illud corpus, quod diximus esse simile uermiculo super foramen illius decursus, quod pertransit spiritus ad posteriora corporis. Spiritus autem qui est in eo spatio, id est, in uentriculo medio est in hominibus diuersus. In quibusdam enim est subtilis & clarus, & hic erit rationalis, cogitãs, dispositor, & bonę cognitionis. In quibusdam uero erit econtrario, eritq; hic talis amens & irrationalis, leuis atq; stultus. Ex uentriculo cerebri anterioris, procedunt paria neruorum, ex quibus unum par, id est, diuisiones, ab anterioribus uenientes uentriculis iunguntur oculis, & per hos fit uisus, & isti inter cæteros neruos sunt concaui,

concaui, quod necesse fuit uisui ut spiritus qui mittitur ad eum esset multus collectus, sufficiens atq; clarus, & nulli alij corpori cōmixtus. Et aliud par neruorum iungitur coopertorio oculorum, id est, palpebris. Tertium iungitur linguæ, & per hoc fit sensus, gustus. Quartum iungitur palato. Quintū iungitur tympano auris, & per hoc fit sensus auditus. Sextum descendit ad exta præstans eis sensum, & reuertitur ex eo quædam pars ad unam, mouēs ut colligatur sursum. Septimum iungitur linguæ, per quod mouetur, & similiter operantur hi nerui per spiritum, qui transit in eis à cerebro ad hęc membra. Et inditiū huius rei est, quia cum acciderit aliquod accidens obstruitur spiritus meatus omnium neruorū, & prohibetur ipse spiritus, ne pertingat ad membrum, & adnullatur opus eiusdē membri, ut albedo quæ colligitur in oculo, quę cum separauerit inter spiritū qui est in neruo, & aspectū, cœcitatē operat. Et ueluti cōmixtiones, id est, mali humores, & uapores, qui claudūt & separant inter spiritū ipsum, & tympanū auris, uel instrumentū odoratus, aut instrumētum gustus, siue instrumentū tactus: Operantur autē surditatem, aut destructionē gustus, aut tactus, uel odoratus. Cum'q; aperti fuerint ipsi meatus, aut per medicamen, uel directionē naturæ in infirmitatē reluctantis, redit membrū suū, & efficitur sanū, atq; ęquale. Procedit quoq; ex parte cerebri, & descendit per os colli, in omne alfetar, qui sunt nodi spinæ, & dirigūtur ex eo multa paria neruorum inter unumquodq; alfetar scilicet unum par transiens ad haaladal, quæ est quædam caro coniuncta uenis, per quam fit motus membrorum. Erit'q; per hunc motus manuum & pedum, ac totius corporis. Cuius rei inditium est, quia si aliquādo aliquis ex his neruis passus fuerit, decursus qui sunt in eo adnullantur, & motus ipsius mēbri cui mittebatur, aut debilitatur, aut destruitur, & hoc fit, secundū quantitatē impedimenti, quod passus est idem neruis. Videmus enim manum contracti sanum & integrum, & causa alicuius impedimenti non apparet in ea, & tamen nihil sentit, nec mouetur, & cum huiusmodi infirmitates curatæ fuerint, per aliquod medicamē quo possint aperiri decursus cerebri, ut sunt medicamina quæ purgant decursus membrorum, & aperiunt ipsas clausuras, reuertitur ad eadem membra sensus, atq; motus: si ipsa infirmitas non transierit mensurā curationis, & ipsa mēbra non fuerint adeò debilitata, ut non pōdus sustinere possint curationis, & fortassis accidit spiritui, qui est in omnibus uētriculis, uel quibusdā ex eis, aliquod impedimentū ex mala cōplexione, uel ex cōmixtione malorum uaporum, & per hoc destruūtur actus eiusdem membri. Verbi gratia: Cum ille spiritus qui est in anterioribus uentriculis, aliquod impedimentum, uel corruptionem passus fuerit, fit ex hoc destructio sensuum, quemadmodum accidit ei qui ingreditur balneum, & ibi facit moras. Obscurantur enim oculi eius, & nihil uident. Aut quemadmodum accidit ei in quo excitatur cholera rufa, & eius uapor ascēdit ad caput.

Cũq; uinctus fuerit ipse uapor spiritui qui est in eius cerebro anteriori, similiter obscuratur uisus eius, & nõ uidet aliquid, & similiter auditui & cæteris sensibus. Verbi gratia: Si affuerit impedimentum in parte cerebri media, & cæteræ partes eiusdem cerebri sint incolumes, destruitur cogitatio, & cognitio tantum, & sensus ac motus manebunt æquales. Vt illud quod accidit in melancholica infirmitate, quæ est cõmixtio, uel turbatio rationis, & destructio cognitionis. Et si fuerit impedimẽtum in parte cerebri superiori, uel posteriori, destruitur memoria tantũ, & erũt cæteri actus hominis æquales, id est, recti. Si uero fuerit impedimentum in duobus ex his uentriculis, aut in tribus, & occupauerit totum cerebrum, erit impedimentum in cognitione, & in sensu, atq; motu uniuersaliter, ut illud quod accidit caducis, & his similibus. Probatur ergo per hoc quod diximus certissime, quod ille spiritus qui est in anterioribus uẽtriculis, operetur sensus, id est, uisum, auditum, gustũ, odoratum & tactum: Et cum his operatur athaghil, quam Græci φαντασίαν, & spiritus qui est in uentriculo medio, operatur cogitationem, & cognitionem atq; prouidentiam & memoriã & motum. Constat igitur ex his omnibus, quod in humano corpore sunt duo species: Vnus, qui uocatur uitalis, cuius nutrimẽtus uel sustentatio est aër, & eiusdem animatio est ex corde, & mittitur per pulsus ad reliquũ corpus, & operatur uitam, pulsum atq; anhelitum. Est & alter, qui ab anima, dicitur animalis, qui operat in ipso cerebro, cuius nutrimentũ est spiritus uitalis, & eius emanatio est ex cerebro, & operatur in ipso cerebro cogitationem & memoriam, atq; prouidentiam, & ex eo mittitur per neruos ad cętera membra, ut operetur sensum, atq; motum. Narrare aliquid de anima certissime graue est & ualde difficile, & hoc testat diuersitas siue discordia præcipuorum philosophorum, Platonis scilicet & Aristotelis, nec non eorum similiter qui post illos uenerũt. Sed nos commemoremus utrasq; diffinitiones, quibus eam diffinierunt Aristot. & Plato, & ipsarũ diffinitionũ expositionẽ, & uniuscuiusq; partis earum. Vtamur probabilibus argumentis, & sequatur hęc narratio uirtutes animæ, quia sufficiens erit in hoc loco & possibile nobis ex eo patefacere, intentionem nostram, scilicet differentiam, quæ est inter spiritum & animam. Dicamus itaq; qualiter Plato philosophus diffinit animam, dicẽs: Anima est substantia incorporea mouens corpus. Aristot. uero in diffinitione animæ sic ait: Anima est perfectio corporis agentis & uiuentis, potentialiter. Nũc autem exponamus has duas diffinitiões, & incipiamus à prima, quę est Platonis, ostẽdamus q; quod anima sit substãtia, & ita dicamus. Quia quicquid recipit opposita, cum unũ sit numero & immutabile in sua essentia, substantia est. Sed anima recipit uirtutes, ac uitia, cum sit una numero: Vt anima Platonis, quę immutabilis in sua essentia recipit uirtutes ac uitia, quę sunt opposita: Anima igitur recipit opposita, cum sit uno numero, & immutabilis in sua essentia, ita est substantia. Et

tia. Et iterum dicamus: Quicquid mouet substantiam, substantia est. Sed anima mouet corpus, corpus autem substantia est. Et quia iam manifestũ est argumentis patentibus quod anima sit substantia, nunc ostendamus quod anima sit incorporea substantia, & dicamus. Vniuscuiusque corporis qualitates sunt perceptibiles, & cuius qualitates nõ percipiũtur à corporeo sensu, est incorporeũ. Qualitates aũt animę sunt uirtutes, & uitia, quæ sunt insensibilia. Anima ergo est incorporea. Iterum: Omne corpus subiacet omnibus sensibus, aut quibusdam ex eis. Sed anima nõ subiacet omnibus sensibus, nec quibusdã, anima igitur non est corpus. Item: Omne corpus aut est animatũ, aut inanimatum: & si anima est corpus, aut est animata, aut inanimata. Sed impossibile est ut sit inanimata, si est corpus, quia inconueniens est ut sit anima & inanimata. Et si dixerimus quod sit anima animata, reiterabitur nobis sermo de anima animę, utrũ sit corpus, uel nõ, & ascẽdet hoc ad infinitũ. Non ergo est anima corpus. Et iterũ: Si anima est corpus subtile, aut erit aër, aut spiritus subtilis, per totũ corpus diffusus, aut erit ignis, & si ita fuerit, necesse est ut ille spiritus uel ignis habeat propriam speciem, uel propriam uirtutẽ, quia nisi sit aliqua propria species, uel propria uirtus, id est, nisi habeat aliquã proprietatem quàm ignis uel aër non habet, erit omnino aër uel ignis anima. Quod si fuerit propria ei species, illa species erit anima. Itẽ: Si fuerit anima corpus, necesse est quod ei corpus compositum uel simplex sit. Quod si fuerit corpus simplex, procul dubio erit ignis, aut aër, uel terra, uel aqua. Et si fuerit anima unum ex his elemẽtis absolute, id est absq; specie propria qua seperetur ab eo quod participatur ei in suo genere, eo quod fuerit ex genere suo, erit anima. Sicq; probatur quod si anima fuerit ignis, erit ignis anima, & similiter de cæteris elementis. Et si fuerit ita, omne corpus quod continet elementum erit animatum. Verbi gratia: Si fuerit aër, pulmo & pulsus atq; uter inflatus erũt animata: & si anima fuerit aqua, erit uas plenum aqua animatum, & huiusmodi uerba turpia sunt & inania. Quod si fuerit anima corpus compositum, erit tunc corpus anima, & non corpus. Et quia iam patet quod anima sit substantia incorporea, nunc exponamus quibus modis mouet corpus, & dicamus. Quod omne quod mouetur aut mouetur per motum sui mouentis, quemadmodum mouetur plaustrum per motum boum, uel mouetur cum id quod mouet eum non moueatur, quia quod mouet aliquid, aut mouet & mouet̃, aut non, & hoc fit quatuor modis. Quia aut erit per desiderium eius à quo mouetur, quemadmodũ mouetur amãs, ad eum quem amat, aut per odium, aut per fugam, aut terrorem, quemadmodum mouetur inimicus ab inimico suo, uel contra eum: aut per actum naturalem, quemadmodũ mouetur lapis à pondere, cum pondus per semetipsum sit immobile, uel quia id quod mouet est occasio principalis, uel causa illius quod mouetur, quemadmodum magisterium est causa motionis magistri,

& illud magisterium non mouetur per motum magistri. Sic anima mouet corpus, & ipsa non mouetur per motum eius. Anima igitur est causa motionis animalium, per uoluntatem & opus, atq; mutationem, & ipsa non mouetur aliquo modo mutationis corporis, eo quod sit ipsa incorporea. Videamus ergo ex his modis, quos diximus, quo motionis modo, moueat anima corpus. Dicamusq; quod anima mouetur corpus quarto modo ex secunda specie motionis, hoc est, mouet corpus cum ipsa sit immobilis. Mouet autē eo quod sit occasio principalis, siue causa motionis eius, quia homo operatur per eam, id est, per animam. Et quemadmodum magisterium est causa motionis magistri, & illud magisterium nō mouetur per motum magistri, ita anima mouet corpus, sed nō mouetur per eius motum. Anima ergo causa est motus animalium, per desiderium & uoluntatem, & per opus atq; mutationem, & ipsa non mouetur aliquo modo ex modis motionis corporis, eo quod sit incorporea. Et quia iam exposuimus diffinitionem Platonis qua diffiniuit animam, & patefecimus interpretationem omnium partiū eius: nunc tractemus de diffinitione Aristot. philosophi. Aristoteles uero philosophorum princeps, ita diffiniuit animam. Dixit enim quod esset perfectio corporis agentis, & uiuentis potentialiter. In libro autem suo quem fecit de anima, talem dedit diffinitionē animę, dicens: Anima est perfectio corporis naturalis instrumenti uiuentis potentialiter. Potentialiter dixit, quia ex rebus quædam dicuntur potentialiter, & quædam per effectum. Cumq; peruenerit res ad effectum, per perfectionem designatur. Perfectio enim eius est receptio suæ speciei. Ex hac enim parte, dicit̃ anima perfectio, quia aliud est animatum potētialiter, & cum animatum fuerit pereffectū, tunc dicitur fore perfectum, & eius perfectio est receptio suæ speciei, id est, ut sit animatum, sensibile, ac mobile uoluntarie. Constat ergo hoc quod diximus, quod anima sit species animalis absq; dubio, & cum sit perfectio animalis eiusdē, quia perfectio rei est receptio suę speciei, & quia uere probatur quod anima sit species, & hanc speciem uocamus perfectionem, necesse est nobis enumerare modos perfectionis, & eligere quis ex eis refertur ad animā. Dicamus igitur ita, quod perfectio duobus modis dicitur. Est enim perfectio prima, est & secunda. Prima nanq; perfectio in homine est. Secunda uero perfectio est in homine studere: in his quæ nouit scientijs, ac magisterijs. Verbi gratia: Medicus dicitur perfectio prima propter scientiam medicinæ. Cum uero ceperit operari quod scit, dicitur perfectio secunda. Anima igitur est perfectio prima, quia qui dormit, & si careat sensu, tempore dormitionis est ei tamen anima sensibilis, & omnis species, atq; perfectio, est species atq; perfectio alicuius rei. Anima igitur est species atq; perfectio corporis. Modi autē corporum sunt duo, quia sunt quædam corpora in quibus species naturalis ut animalia, arbores, ignisq; & aqua, & quicquid habet motum naturalem in semetipso.

in semetipso. Et sunt quædam quibus adquiritur species per magisterium, ut ostium, & scamnum. Anima igitur species corporis naturalis, quia corporis non ex actibus magisterij. Differt quoq; species naturalis à specie magisterij, quia species naturalis est substantię, & species magisterij est accidentis. Anima igitur est substantia, quia est species corporis naturalis. Modiq; corporis naturalis sunt duo, quia sunt quędam composita, quędam uero simplicia. Simplicia uero, ut aër, ignis, aqua, terra. Composita uero ut sunt animalia, arbores. Anima autem non est species simplicis corporis, sed compositi naturalis, quia quicquid habet animam, est animatũ, id est, uiuit, & quicquid uiuit, est cõuertibile, uel dissolubile, & necessarius est ei cibus, quo possit recuperare quod dissolutum est ab eo, & quod auxilietur eius uegetationi dans ei incrementum. Cibus quoq; indiget diuersis instrumentis, ex quibus quędam sunt ei necessaria, ut deferant eum ad corpus reficiendũ, eumq; currere, ac penetrare faciant, ut guttur, uenę in animalibus, truncus quoque ac rami in arboribus, & quędam sunt necessaria refecto corpori, ut eijciant ab eo quæq; superflua, ut sunt in animalibus pori, siue exitus, resinę in arboribus. Multiplicantur quoq; instrumenta in animalibus propter magnitudinem eorum perfectionis, & multitudinem eorum operum. Quod si est animal, sunt ei membra uitę, ut cor, cerebrum, & quicquid iungitur eis. Quod si est sensibile, erunt ei nerui, atq; sensus. Si uero fuerit mobile, uolũtarie erũt ei nerui, & alaandal, id est, caro neruosa, & si ita est, bene & decẽter dictum est, quod anima sit prima perfectio corporis naturalis instrumenti uiuentis potentialiter. Et hæc diffinitio est uniuersalis, abundans & sufficiens omni animę quę fuerit in corpore corruptibili, uel dissolubili uniuersaliter. Quod autem uidetur corrumpere primã particulam & in loco eius ponere, uiuentis potentialiter, non multum discordat ab animali, quia interpretatio utrunque diffinitionũ est una. Dicens enim uiuentis potentialiter, uoluit per hoc hoc intelligi quod corpus ita esset in sua essentia antequam esset anima, uel prius quàm recepisset animam, quod possibile fuerit sibi uiuere. Sed uoluit intelligi per hoc quod dixit uiuentis potentialiter, quod esset instrumentum cui esset possibile uti actibus uitæ. Idẽ ergo significat instrumẽtalis, quod uiuentis potentialiter. Hęc est diffinitio Aristot. qua diffiniuit animã unà cũ expositione sua quam exposuimus, & patefecimus unamquanq; partẽ eius. Et quia iam exposuimus eorum diffinitiones, Platonis scilicet & Aristot. & patefecimus interpretationem uniuscuiusq; partis earum, nunc loquamur de uirtutibus animę, & dicamus. Quod primę uirtutes animę quæ sunt eius materiei in fortitudine, quasi genera, sunt tres: Prima uidelicet est uegetatiua. Secunda, sensibilis. Tertia, rationalis. Et hæ uirtutes uocantur ad placitum animæ. Dicitur enim & anima sensibilis, & anima uegetabilis, bestialis, & mobilis quę mouetur scilicet uoluntarie, & anima rationalis quę utitur

ratione, cognitione, & cogitatione. Anima autem uegetabilis, quæ in alijs libris uocatur anima sementis, est nobis communis cum arboribus, herbis, atq; animalibus. Et anima sensibilis, quæ alibi uocatur uitalis, nobis cum animalibus cōmunis est. Alia uero rationalis, qui proprie inest homini. Opus autem uegetabilis animę est nutrire, ac crescere, & hoc facit per quatuor uirtutes quæ uocantur naturales. Quæ sunt attractiua, retentiua, digestiua, expulsiua, & hoc opus inuenitur in omni uegetabili, id est, in arboribus, herbis, & in animalibus quoque, & in homine. Opera uero sensibilis animæ, quę dicitur uitalis, sunt septem: ut uisus, auditus, gustus, odoratus, & tactus, quinq; uidelicet corporis sensus, & phantasia, ac motus transmutationis de loco ad locum uoluntarie, & hæc opera inueniūtur in omni animato, id est, in animalibus & homine. Opera uero animæ rationalis sunt cognitio, prouidentia, & æstimatio, dubitatio, intellectus, atque memoria, & hæc opera proprie sunt hominis inter cætera animalia. Quoniam auxiliante deo iam exposuimus quid sit spiritus & anima, nunc loquamur de differentia, quæ est inter ea. Dicamusq; quod prima differentia hęc est, uidelicet, quod spiritus est corpus. Anima uero res incorporea est. Et quod spiritus comprehenditur à corpore, anima uero nō. Et spiritus cum seperatur à corpore, perit. Opera autem animę cum separantur à corpore, pereunt, sed ipsa nō perit in semetipsa. Anima quoq; cum in corpore est mouet corpus, & præstat ei sensum, atq; uitam mediatore spiritu, & spiritus operatur hoc absq; aliquo mediatore. Anima item mouet corpus, & pręstat ei uitam, quia prima causa est huius rei, & operatur in eo. Spiritus quod operatur hoc & est secūda causa. Spiritus igitur causa uite corporis, & eius sensus, atq; motus, cæterarūq; actionum eius propior, & anima est causa huius rei longior. Cum enim sit humanum corpus compositum ex partibus diuersissimis, quæ sunt dura ac tenera, ut caro & ossa, nerui quoq; ac uenæ, & cætera his similia: & ex partibus humidis, quæ sunt humores, scilicet sanguis, ac phlegma, & utraq; cholera, & ex spiritu qui est in uentriculis cordis, & in cerebro, in pulsu quoq; & in neruis: omnis spiritus qui fuerit his partibus subtilior & clarior, erit ad recipiēdum actus animæ fortior, & cæteris partibus corporis aptior, & secundum qualitatē subtilitatis, & claritatis eius recipiet ex actibus animæ & propter hoc dixerunt philosophi, Quod uirtutes animæ sequuntur complexiones corporis. Cuius ergo complexio corporis fuerit in perfectione, & qualitatibus, eius erit spiritus qui est in corpore suo in perfectione æqualitatis, & actus animę in eadem similiter. Cuius uero complexio membrorum in quibus fuerit in propria temperatione fuerit minus perfecta, imperfectus erit spiritus, in hoc quod debetur ex subtilitate, & imperfectiores erunt actus animę, hac de causa. Et ideo sunt uirtutes animę in pueris imperfectæ, & in mulieribus debiliores, Et similiter fit in gentibus in quorum complexione ui-

erit calor, uel frigus, propter propinquitatem earum ad solem, uel earum longitudiuem ab eo. Vt sunt Æthiopes, & Sclaui, & eorum consimiles. Et propter hoc fiunt actus animę in spiritu diuersi, & quia fiunt per spiritum, qui est in corde, uita, anhelitus, atq; pulsus, tantummodo eo quod ipse spiritus prę cæteris spiritibus sit aëri propior, & minus subtilis, postea per spiritū qui est in uētriculis anterioris cerebri fiūt sensus, & phātasia, propter quod adquisiuit de augmentatione subtilitatis supra spiritū, qui est in corde. Deinde per spiritum, qui est in sequentibus uentriculis fit cogitatio, prouidentia, propter id quod accepit de subtilitate supra alium spiritum, & propter quod necessaria est ei abundantia subtilitatis, dum uult recordari alicuius rei, aut quę precessit, aut cuius tempus prolongatum est. Hęc igitur de differentijs spiritus & animę tibi dicta sufficiant, ualeto.

Finit liber de differentia animę & spiritus.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, AD FILIVM de incantationibus & adiurationibus epistola.



Q Væsisti fili charissime de incantatione, adiuratione, colli suspensione, si quid possent prodesse, & an inuenerim in libris græcorum hoc qualiter in Indorum est libris inuenire. Cui quæstioni compēdiose in hac epistola conor respondere. Omnes, inquam, antiqui in hoc uidentur esse concordati, corporis complexionem animæ sequi uirtutem. Quę si sit æqualiter temperata, actio quoq; corporis ęque erit perfecta. Vnde quia uirtutes animæ in pueris, senibus, & mulieribus imperfectę plurimum esse uidenrur, cōplexio quoq; corporis eorum imperfecta esse comprobatur. Et hęc imperfectio similiter habitatoribus intemperatæ regionis contingit, utpote caliditatis Aethiopiæ, & frigiditatis Schytię. Cui inquam mens humana rem aliquam, licet naturaliter non iuuantem, si prodesse certificat, ex sola mentis intētione corpus res illa iuuat. Verbi gratia: Si quis incantationem sibi prodesse confidat, qualiscunq; sit, eum tamen adiuuat: Si enim, ut diximus, complexio corporis uirtutem sequatur animę, necesse est taliter rem se habere. Quod certificatur ex timore, tristitia, lætitia, stupore, quibus non solum corpus in colore mutatur, sed etiam in alijs rebus, utpote uentris solutione, siue constipatione, uel nimia defectione. Ego autem uidi ista sanitatis diuturnarum passionum fuisse causas, maxime illarum quæ corruptrices sunt mentium. In sanis autem fuere infirmitatis causę hęc ea-

dem. Vnde Socrates: Incantationis uerba sunt decipientia rationabiles animas, aut secundum interpretationem, aut secundum timoris iucussionem, aut secundum desperationem. Indi autem medicinam confidunt incantatione sine adiuratione iuuare. Græci uero antiqui medici dicunt hæc animam erroneam in perfectionem sui reuocare. Qua reuocata, necesse est & corpus reuocetur ab ipsa: cum complexionem corporis uirtutem animæ constet sequi. Vnde Galenus super libros Hippocratis de humoribus: Si quis, inquit, dixerit humores corporis mutatos itidem mutare actiones animę, ut animę actio mutata mutet eosdem, non errabit. Quod certificatur, quia cui cholerica complexio dominatur, fit inde iracundus, & econuerso. Inde sæpe irascentibus, & cholera augmentatur. Necesse est ergo complexione animę, corporis complexionem, & corporis mutare animalem. Item Galen. Intellectus & scientia in anima ex cōplexione augmētatur cholerica. Continētia & studiositas ex melācholica. Deābulatio uero & delectatio, ex cōplexione sanguinea. Phlegma nihil adeò iuuat uirtutem animę nisi in prima gustatorū mutatione. Constat ergo quia si medicus animę cōplexionē quoquo modo adiuuerit incantatione, adiuratione, siue colli suspensione, corporis quoque complexionem adiutam esse. Si autem his conueniens adiungitur medicina, uelocior & perfectior cōsequetur sanitas, cum medicina corpus, incantatione anima adiuuetur. Quibus coniunctis, necesse est sanitatē citius cōsequi. Item Galen. Sunt homines lęti naturaliter, & deliciosi, qui cum infirmentur, sanos eos subito futuros confirmat medicus, & dietam eorū cum exercitijs ad memoriam reuocat; quorum spes sanitatis eorū est causa. Sunt & alij cōtrarij, natura tristes, & unde tristentur & angustientur eorū animi semper cogitantes. Quorum cogitationes oportet fallere medicū, & lætificante intentione mutare animos eorū, sed nō tamē excedere lętificandi modum, ne magnitudine promissionum negligat medicinam. Memini enim quęndam nostrę terrę nobilissimum uirum iurasse, se esse ligatum ne cum mulieribus coiret. Quem adiuui falsificando intentionem eius, & hoc magnis ingenijs, sed nunquam tamen potui reuocare. Propter quod certificare & confirmare incepi, quod prius ipse intendit, adducens ei librum Cleopatrę, quem fecerat de fœminarum informanda speciositate. Legensq; locum ubi dixit ligatum taliter, fel coruinum accipiat mixtum cum sesameleon, quo ungens totum corpus adiuuatur. Ipse autem hoc audiens confisus est libri uerbis, sicq; fecit. Citoq; cum euasit augmentata est concupiscentia coēundi. Ego quoque in multis antiquorum libris legi, suspensa collo suffragari occulta proprietate, non sua natura. Quod non denego posse fieri, propter cōfortationem mentis, ut dixi. De quibus cum multa sint, pauca tibi tangere disposui. Aristoteles in libro de lapidibus ait: Suspendens collo smaragdum

lo smaragdum aut portans in digito, defenditur à casu epilepsię. Vnde sępe mandamus nobilibus ut collis filiorũ suorũ suspendant, ne hanc infirmitatẽ incidant. Item Aristoteles: Quodlibet genus hyacinthorum suspendens collo, siue habens in digito, si intret regionem pestiferam non læditur, sed potius mentibus hominum honoratur, & à maioribus eius petitiones cõplentur. Item, Sardium uiginti hordei granorum pondus portãs in collo, seu in digito, non uidebit terribilia, siue timorosa in somno. Item, Corneolus collo portatus seu digito, mitigat iram & contentionem. Cuius autem color est sicut lotura carnis, sanguinis fluxum cuiuslibet membri stringit, maxime in fœminis. Item, onyx suspensus collo, uel digito portatus, augmentat in somno terribilia, & timorosa & tristia, & inter homines contumeliosa. In pueri collo suspensus, saliuam oris auget. Galenus: Stercora luporum ossa comedentium, in uentribus ilia dolentium, uel in collo patientium suspensa, statim dolorem mitigant. Aliquando etiam in collis suspenduntur, & cum fune laneo ligantur, illius scilicet ouis quæ à lupis comesta fuerit: Sicq; melius iuuabunt & fortius. Quod filum si non inueniatur, cum corrigia ceruina ligantur. Idem Galenus in uas argentum posuit, cuius quantitas sicut fabæ fuit, & in coxis suspendit, multumq; profuit. Hoc autem dixit in libro de simplici medicina. In libro autem eius de medicorum medicina ait: Quia si serpentis uiperæ collum suffocati, cum filo laneo suffocati collo suspenderis, absoluitur à suffocatione sui, & multum ualet in apostematibus faucium. Dioscorides ait: Dentes canini ex cane rabioso cum hominem momorderit in frustis corij ligati, & armo suspensi, defendunt suspendentem á morsibus canis rabiosi. Idem, In pullis hirundineis paruis in augmento lunæ, acceptis, & primogenitis, si fuerint uentre fissi, duo lapides inuenies, unum unius coloris, & alterum, diuersi & compositi: Quos si ligaueris in corio uituli antequam terram tetigerint, & collo siue armis suspenderis, epilepticis ualent, & aliquãdo persanant. Idem: Species est telę araneę, id est, spisse textę & candidæ, quam si armo suspenderis, à quartanis defendit. Quidam medici suspendunt collis radices herbæ acetosę, propter scrophulas, & ualent. Alij suspendunt radices arnoglossæ propter easdem, & dissoluunt. Item, Hyoscyamum lacte caballino solutum, uel temperatũ, & corio ceruino impositum, suspensum collo mulieris cõcipere non permittit, dum collo inerit. Quidam dicunt mulierem ranam accipientẽ, & os eius aperientem, terq; ibi spuentẽ, non cõcipere uno anno. Alij oculi strabonis cerui radici samsuci ligant in horto, & irrigant cum urina rufi tauri uespere. Mane autem extracta radix & ligata cum eodẽ oculo in armo, libidinem augmentat. Galen. Lapis corallius multum ualet ad passionem stomachi, si super stoma-

chum fuerit suspensus, uel in collo patientis. Dioscorides: Semen croci agrestis ad scorpionum morsus ualet, in manu tentum uel collo suspensum. Simile facit radix lauri. Idem etiam ireos agit. Alij dicunt quod radices asparagi sicci super dentes ligatę, trahunt sine dolore. Item, Pedes leporis dextro armo ligati non permittunt canes latrare. Similiter iecur canis facit, nisi eius generis sit cuius iecur fuerit. Indi dicunt stercus elephantinũ cum melle mixtum, & in uulua mulieris positum nunquam permittit concipere. Testatur hoc: Quia arbori suspensum, fructificare non permittit. Aaron dixit: Stercus elephantinum cum lacte caballino mixtum, & corio ceruino ligatum, & umbilico mulieris suspensum concipere non permittit. Quidam medici dicunt, pedem testitudinis dextrum, podagrici dextro iuuare, sinistro sinistrum similiter. Idem & in manibus. Item, radix peoniæ collo pueri suspensa, ualet epilepticis. Similiter facit pyrethrum. Idem facit pilus ex toto nigri canis. Nos autem hæc ex libris antiquorũ excerpsimus, ut mens tua incãtationi, adiurationi, in collo suspensis, nõ refragetur amplius. Quæ omnia si ex libris antiquorum extraxerimus, & librum protẽdimus, atq; uoluntatem nostram exhibuimus. Hæc autem ego non tentaui, sed nec etiam neganda sunt mihi, quia si non uiderimus magnetem ferrum trahentem, non certificamus, neq; credimus. Similiter plumbum rumpit adamantem, quod ferrum non facit. Item, Lapis qui uocatur stale arabice, nitrum uero latine, foco non incenditur. Piscis autem quidam manu capiẽtis sensum aufert. Quæ omnia si nõ à nobis uideãtur, non credũtur, sed tentata certificantur, & forsan itidem se habent dicta antiquorum. Quorũ enim actio ex proprietate est non rationibus: unde sic comprehendi non potest. Rationibus enim tantum comprehendũtur, quę sensibus subministrantur. Aliquando ergo quędam substantię habent proprietatem ratione incomprehẽsibilem propter sui subtilitatem, & sensibus non subministratam, propter altitudinem sui magnam. Vale.

Finis epistolę de incantatione.

Constantini

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE MVLIERVM MORBIS LIBER.



De passionibus mulierum, & matricis, utile putaui ut uobis scriberem. Superuenientium enim diuersarū & plurium passionū in matrice, aliquę periculosę & insanabiles sunt. Ob quam rem turpitudinem proferendam censeo, quia periculosum est abscondere. Dolor symptôma est superueniens forte, si non cito occurratur, uulnera in ipsa facit, & quando ad hypochondria superueniens fuerit, suffocationem facit, & ad cor dolor uenit fortissimus, & uomica sequitur, aut saliua uelut acetū & os aqua adimpletur, & tibiæ frigidę fiunt, caput & lingua formicitāt, & uox deficit. Sub matrice ponēda est lana in penna inuoluta, balsamo inducta, aut oleo amaricino, aut alio qualicūq; bene olenti. Naribus uero offer asphaltū molle. Vomicā cum cornu nigrę caprę prouoca, aut tibijs ceruinis, aut pennis in aceto intinctis. Offer etiam naribus sternutamēta, & soluto ore & lingua ad loquendū, bibāt castoreū cū uino, & digitū intinctū in oleo naribus offer. Lana uero subposita sit, donec sanetur, quia si abstuleris reuertitur passio. Si autem in inguine infusa fuerit, in uesica magni dolores fuerint, & formicatio tibiarum, & urina cōcluditur diuisa nate. Huic offer myrtam bene olentem, & omnia suauissimi odoris quę inueneris. Ad matricem uero, appones male olentes subfumigationes, usq; dum restituatur. Si uero defecerit, & ad periculum mortis deuenerit, ut per os potionem accipere non possit, per fumigationes succurre, Rutam uiridem frica, & offer. Item, Sulphur cum aceto, naribus offer. Item, Asphaltū pone in carbone, & nares subfumiga. Item. Asphaltū, & castorej, impone carbonibus, & subfumiga. Potio ad idem, Semen urticæ tere, & da cum uino, aut melicrato, mox iuuat. Item, In periculo mortis, castoreū cum uino bibat, aut castoreum & anisum cum oxymelle. Sternutatio ad idem. Ellebori albi, & castoreij scrup. I. cōtere & offer naribus. Pessarium ad idem, Rutā cum melle bono tempera, & illine os matricis. Item, Lenticulā infunde in uino, & post tempera, & melle calefacto, collige & appone, mirificum est. Item ad eas quibus tenuitas offocatione est facta, de effusione matricis. Piculam in molli lana inuolue, & pessario impone. Item ad eas quę in pectine habent dolorē, quasi uespam mordentē, tere apium, tempera cum calcitheos, & adipe anserino, & pessario impone.

Cōtingit sæpe uiduis uel uirginibus, & quorum uiri diutius absunt, nausea, saliua, quasi aceto os plenum est tibiæ frigent, & quę in matricis suffocatione contingunt, patiuntur. Vnde prius & eadem cura adhibenda est.

Febris acuta, eleuatio uētris, duritia, dolor renum, stomachi anatrophia,

nausea

nausea phlegmatica, aut quasi acetum, aut cholerica, urinæ detentio, strictio uentris, fastidium, sitis, aspera, lingua, & nigra, quasi atramento tincta, dolorem ceruicis, & inguinū, & tempora saliunt, oculi dolēt, & extremi digiti & ungulę, & in natura si ponit digitū, sentit magnū calorem, & siccitatē, & strictum os matricis. Pessariū ad idem: Axungiā porcę uirginis cum melle aduna, & post balneū subpone. Hoc etiam ad omnē passionē matricis prodest. Item ad eas quæ tumorē habent, & urinā non faciūt. Andragmis, drach. 4. adipis anserini, drach. 4. misce in lana, & subpone. Itē ad eas quæ ante & retro patiuntur etiam in coxa, & per totū uentrem, neq; surgūt, neq; dormire possunt. Butyri, drach. 5. medullę ceruinæ, scrup. 5. tere & misce, & utere. Cerę tirrhenicę, medullę ceruinę, añ. scrup. 7. terebenthinę, adipis anserini, añ. scrup. 5. opij, obolos 2. & oleo cyprino utere in pessario. Facit & ad ignē sacrū, & febres subtiles, & apostemata, & caliginē, & punctionē, & ulcera, & alia multa. Itē ad pectinis dolorē, & dorsi & uentris, & frontis, & quę diu stare nō possunt. Adipem anserinum, & mirobolanū cum uino & mellæ tere, & in linteo appone. Si hęc passio perseuerauerit, cholericæ fient. Vultus autē earū altas habet uenas, plus libidinosę sunt, natura tumescit plus intus, quàm foris, palpebre oculorū patent quando cōcumbunt. Curabis autē sic: Mulieris lac quę masculū lactat, & oleū rosatū misce, & calefac, & pone pessarium in ore matricis. Item, galbanū & oleum rosatum simul tere, & utere. Item, Oui assi uitellū cum myrtę modico, & oleo rosato misce, & in pessario appone. Butyrum cum roseo optimo aduna, & in molli pessario appone. Suffumiga sic: Ceram tirrhenicā, uel semen apij, appone carbonibus, superposito inbuto. Dolor circa matricē, Prurigo in natura, & uentre, humor circa naturā, ut putet se rheumaticam factam: Ireos radices, succū mali granati, misce, & adhibe postquā urinam fecerit. Dolor in uentre est ut putet se spinā, uel lignū habere in corpore. Aliquando effusio sanguins est cū urina: Vitem syluaticā, & alumen scissum, & nitrū tere, in ligno, & cataplasma impone. Item, Succum solatri extrahe, & cum adipe anserino utere in pessario. Item, Rafanum tere, tempera cum melle, & utere. Item, Adipem porcinum, ceram, myrrham, in molli lana subpone. Item, Oui testam, & siseleon, & oleum rosatum misce, & impone. Si matrix frigida fuerit, dolet, & sanguinē profert, & frigidus sudor superuenit. Cura, Terebenthinæ, drach. 2. mellis, adipis anserini, drach. 4. misce & utere. Itē, Adipē anserinū & arthemesiā cū oleo rosato, ana. misce & impone. Itē, Amygdales amaras, cū oleo rosato misce & impone. Dolor matricis, renum, unguinis: Cōcidit enim in uentrē, & clausa dolorē cōcitat. Myrrhā in uino nigro coctā, tēperato bibat. Item, Medullæ ceruinæ, drach. 1. ceræ, oui assi, uitellum unum tere, & misce, hęc omnia cum oleo rosato, ad crassitudinem mellis, in pessario appone.

Nares muccosæ, oculi ęgri, & corpus per loca calidum. Cyminū, uuam

passam

passam, sal modicum, calciten commisce tritis, & in pessario appone. Item, Rubi radices coques, & bibat ieiuna. Si matrix clausa fuerit, bdellium tere, & tēpera cum uino, & appone, & suffumiga. Ceræ tirrhenicę, drach. 8. medullæ uitulinę, drach. 16. opij, croci, ana. drach. 1. olei rosati, cyathū unū, pessario impone. Ad hęmorrhoidas in ore matricis. Comam spinæ tere & superpone. Item, Balaustię folia, & mala citonia sicca tere & supersparge.

Fit effusio matricis, alba & aquosa, uel rubea & sanguinea & nigra, sine dolore, & aliquādo cum dolore. Cura sic: Papauer cum uino nigro bibat, & testam oui cum uino nigro, tere & appone. Item, Fimum caprę tere, & appone cum olibano. Item, Acaciam tere, cum aceto acri & appone in lana.

Vlceribus minutis matrix impletur, extrema oculorum sanguinea sunt, febris assidua, & acuta. Cyperum & rutam, cum uino albo temperato, ieiuna bibat cotilam unam, & non plus. Grana uuæ sicca tere, & da cum uino, aut folia uiridis maluæ, cum uino bibat. Si uero ex partu cōtingat sanguinis fluxus, caricas basilicon incende, & tere, & cum aceto inuolue, & impone in pessario. Item, Lapatij succum per pessarium inijce. Testiculos tauri solue in aqua, & sicca, & cū oleo liquefactos, panno linias, cum modico croco, & imponas. Cinerem uitis tere, & in linteo impone. Vel calcitheos tere, & similiter appone. Potio ad idem: Radicis myrtę corticē tere, & cum uino bibat. Si matrix ulcerata fuerit, ex partu, olei scrup. 4. & butyrū uetus misce, fac pessarium, & superpone Myrtæ drach. 2. piperis grana 40. staphisagrię, drach. s. da in uino post balneū, cito subuenit. Item, Centaureā tere cum folijs in aqua, & fac pilulas, & impone ori matricis. Item, Rutā & nigellā, & myrta ana. cum uino bibat. Coronā spinæ, gallam omphacion tere, & unge ragadias adipe anserino, ut hęreat puluis, & supersparge, facit ad condylomata. Castorei, drach. 2. piperis 15. grana, uini cochlearia 3. tere simul cū pulegio, & bibat. Item, Mentæ siccæ, drach. 5. myrtæ scrup. 5. piculam & ceram, ana. cum oleo ueteri solue, & in pessario ad conceptionē item in modū ciceris, matrici post concubitū immittas. Vasa fictilia duo signa in argilla intus hordeo posito, ibi fac eos urinare, & pones in loco frigido, post septem dies, & cuius hordeum non germinauerit, eius est culpa.

Apium cum radice sua, capiti eius appone, ipsa ignorante, & si prius nominauerit masculum, dum loquitur, masculum, si fœminam, fœminam pariet. Item, Fac eam stare uinctis pedibus, & si pedem dextrum prius mouerit ad ambulandū, masculū. Si sinistrū, fœminam habet. Vuluam leporis siccam tere, & ambo bibant, & coëant. Si mulier collum calidum, & frigidum dorsum habuerit, concepit. Si uero æquale corpus fuerit, non cōcepit.

Folia mali granati sicca tere, & fac pessarium quatuor digitorum, & post purgationem diebus tribus, ut nō tollatur, & post diem tertium tollatur, & uuam passam cum granulis suis tere, & fac pessarium, ut prædictum est, &

quando

quando coagulatura ſtillauerit, cognoſcāt uirum. Item, Alumen ſciſſum, & gallam, & omphation cum uino amineo tere, & fac proclíſma. Item, Cum ſucco paſtinacæ collige, & fac trochiſcos, in magnitudinem orobi, & apponat per unam horam antequam coëat. Betam cum oleo coque donec ſoluatur, & ſic tere, & cum cera ſolue, & cataplaſma impone. Item. Portulacam tere, cum oleo roſato, & in linteo impone. Item ſpargulam impone, multum ualet, & ad omnem tumorem. Caulem uiridem tere & cataplaſma facies, ſuccum autem eius ſpiſſum illinies. Item ad ulcera & cancrū ualet, Folia hederę coque fortiter, & cataplaſma, & ex apozemate fomenta, & poſt uino calido. Herbā meliſiam tere, & emplaſtrum fac, & impone. Item, Semen papaueris coque, & in aqua pluuiali tere, & in linteo pone, tribus diebus. Item, Ex cinere cataplaſma tribus diebus. Farinę orobi, unc. 2. nitri, ſcrup. 4. ptiſanę, unc. 3. tere, & cum aqua lauet.

Finis Conſtantini libri de mulierum morbis.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE EA MEDIcinæ parte quæ dicitur Græcis χειρουργία liber.

De manualis operationis diuiſione. Cap. I.



QVoniamquidem operatio medicinę tribus modis cōſtat, dieta, pharmacia, atq; chirurgia: De dieta quidē & pharmacia quomodo per eas infirmitates curētur, ſufficiēter docuimus, cōſequens eſt ut qualiter per chirurgiam ęgritudinū curatio fiat proſequamur. Oportet ergo chirurgiam obtinere uolentes huius operis peritos inſpicere, & operari aſſueſcētes, etiam permanere audaces. Chirurgia uero aut fit in uenis, aut in carne, aut in oſſibus. In uenis quidem non pulſantibus appellatur phlebotomia. In uenis uero pulſātlbus, phlebotomia aut ſectio dicit. Quod autem fit in carne, ſcarificatio, aut inciſio, uel incēſio nuncupatur. In oſſibus aut diſiunctorum coniunctio, aut fractorū ſolidatio nominatur. Nunc itaq; à phlebotomia quæ ad ſanandas infirmitates cæteris utilior eſt incipiamus.

De ſcientia phlebotomiæ. Cap. II.



OPortet nos ergo neq; paruulos, neque decrepitos phlebotomare, niſi paſſione ſanguinea imminente, ut eſt angina, pleureſis, & ſimilia. Hoc tamen cum cōſenſu parentū & amicorū. Item, nec ancillam, niſi ex dominorum licētia, quiſquis phlebotomare præſumet. Neq; in tenebroſo id faciēdum eſt loco. Item chirurgici utantur collyrijs oculis competentibus, & bis in menſe, & ſemel in hebdomada,

pilulis

pilulis aureis,& hierapicra,& similibus stomachum purgantibus. Phlebotomus quoque non sit ęruginosus,non asper,non longus,non tenuis,uel rotundus,nec breuis,sed mediocris. Phlebotomator discat tactu digitorũ uenas,carnem,neruum agnoscere. Aliquando enim propter grossitiem corporis,aut uenarũ subtilitatẽ,uisui non apparet. Brachiũ autẽ spatio quatuor digitorum ligetur,ligamine nec multũ grosso, nec nimiũ subtili. Si corpus pingue fuerit,fortiter. Si macilentum,mediocriter stringatur. Et ut uena appareat,manu fricari,aut grauia sustinere cogatur. Si uero uena fuerit occulta pone digitũ ubi uenam esse arbitraueris,ac sanguinem attrahe,& si uena intumuerit,punge. Sin autẽ nõ intumuerit,minime. Item uena ligata si non appareat,soluatur,& iterum ligetur,grauibusq́ ad sustinendum datis, apparens phlebotometur. Basilicam uero nemo incidat, nisi ubi sit neruus prius cognoscat. Pulsus quippe aliquando stat sub uena. Si autem uena & neruus coniuncti sunt cum basilicam phlebotomare necesse fuerit, foramen longũ leuiter pungendo fieri conuenit. Qui uero cephalicam incidit,lacertum caueat,& brachium non multum stringatur, ne forte tumescat. Qui autẽ mediam pungit uenam,neruo parcat,& brachium non multum relaxet,nec nimium stringat. Si enim multum stringatur purior sanguis exit,& quandoq; causa tumoris & liuoris existit, solidatur plaga tarde,si brachium laxum fuerit. Si sanguis in primo ictu nõ exierit,bis aut ter ferire licebit. Si uena sit subtilis phlebotometur in longitudinẽ. Si uero grossa,in latitudinem. Si sub uena sit neruus,longa fiat incisio,ne neruus percutiatur. Securus enim est si in longitudinem incidatur. Eo nanq; per latitudinem inciso, spasmus generat. Finem quoq; brachij in longitudinem phlebotomari oportet,uenamq́; pollicis quia sub ea est nimis,similiter. Venas quoq; frontis,amborum quoq; & quæ post auriculas sunt uenas linguæ & fauciũ,cum quis phlebotomare uoluerit,infirmi gulam ita ut non suffocetur,liget molli ligamine,locumq́ uenæ ut ipsa appareat, manu fricet. Frontis autẽ uenis quærendis & feriendis magna est diligentia adhibenda, ne os percutias,sitq; causa cephaleæ. Temporũ uenę similiter phlebotomãdæ sunt,ne lacerti aut chordæ uulnerẽtur, unde dura hęmicranea uisusq; debilitatio procreatur. Si lacertus,uel neruus qui sunt sub uena linguę incisus fuerit, grauitas linguæ inde sequitur. Si autem lacertus oculum mouẽs in phlebotomatione uenæ quæ sub angulo est oculi incisus fuerit, strabonem facit. Si neruũ faucium uel lacertum collum mouentem,phlebotomando lędas,spasmi,uel tortionis colli fiet causa. Si uero oportuerit uenas quæ sub genibus sunt phlebotomari,crus forti ligamine stringatur,& erecto pede infirmi,qui supinus est collocandus,in longitudinem incidantur. Saphenam autem quę super calcaneum existit,si phlebotomare necesse sit, tibia quatuor digitorũ spatio super cauillam fortiter ligetur,& infirmo ponente pedem super lapidẽ,aut aliud solidum,uel super fir-

mum locũ,ut uena appareat,inde phlebotometur. Ischiatica uena quæ sub cauilla exteriori cum phlebotomãda fuerit,coxam totam & tibiam usq; ad spatium quatuor digitorum à cauilla fortiter ligare conuenit: sicq; pede ligato, & firmi statuto, & alio eleuato, uenam aperi. Sanguis enim inde exiens quia phlegmaticus est,necessario frigidus est. Phlebotomato itaq; homine tibiã paulatim coxamq; usq; ad summũ oportet dissoluere. Venæ quæ sunt in pectine pedis similiter tibia stricta super cauillã in longitudinẽ, sicut cæteræ omnes tibiarum uenæ phlebotomo aperiantur. Nerui enim & chordæ spasmum generant, si per latitudinem uulnerantur. His autem uenis incisis, si præ grossitudine sua sanguis non exeat, uulnus oleo inungatur, deinde in aqua calida pes ponatur. Qui autem uenarũ inanitione egent, intestini expurgentur repletione, priusquam phlebotomentur. Si enim plenum fuerit intestinum, malus chymus qui est causa diuersorum morborum non extrahitur. Purget igitur cũ necesse fuerit, subpositorio, aut clysteri. Febricitantes uero quorũ febres interpolatę sunt, in die accessionis nõ cõuenit phlebotomari. Quibus autem febris est cõtinua, hos summo mane dum calor quietus est, & uirtus integra, phlebotomari cõuenit. Sic & calidas naturas habentes, eadẽ hora phlebotomentur & æstiuo tẽpore. Frigidas habẽtes naturas cũ hyems fuerit, in meridie. Infirmo quoq; phlebotomato, sirupus aut elect. confortatiuũ est dandũ. Qui autem stomachũ debilem habent, & epar defectum, aut quibus frigiditas dominat̃, aut quibus corpus est nimis porosum, siue illis quibus corpora liuida, aut candida sunt, minime phlebotomentur, nisi sit morbus periculosus, ut est angina, pleuresis, peripneumonia, & quibus similia cõtingunt, & tunc caute phlebotomentur, nec quantũ sanguinis expedit in una phlebotomia, sed pluribus extrahatur. Infirmi autem si uirtus sit fortis, sanguis extrahatur donec mutetur, aut donec infirmus patẽter ad defectionem ducatur. Qui autem assuete phlebotomati deficiũt, prius cibo cõfortentur, & sic sanguis subtrahatur. Mutationẽ sanguinis quammaxime in his qui calidum in uisceribus habent apostema, ut est pleuresis, peripneumonia, & similia conuenit expectare, si tempus uernum, ætasq; iuuenilis, & uirtus sit ualida, aut sit de rubore in nigredinem, aut econuerso, aut de turbiditate in claritatẽ uel ecõuerso. Si uero uirtus defecta sit, ętasq; decrepita, uel puerilis, tempus quoq; calidissimum, uel frigidissimum, ratione considerata paulatim, aut sæpe minuatur sanguis. Rursus quoq; quia 70. annorũ homo pinguis, & corpulentus, leui quoq; iuuene fortior inuenitur, uirtus uel animositas in utroq; considerentur.

De uenis phlebotomandis & numero earum & iuuamine. Cap. III.


Enę phlebotomandę, ut maiorũ constat inuestigatum solertia, 33. numerantur. Sunt enim in brachijs 12. Quarum duo cephalicæ, duæ mediæ, 2, basilicæ, 2, titillicę, 2. quoq; brachiorum funes nuncupantur.

cupantur. Inter medicos & auriculares digitos binę collocātur. In capite uero & collo 13. distinguntur, harum binæ in temporibus, binæ post aures locantur: In oculorū angulis binę, in faucibus duę, in craneo una, in frōte una, in puppi capitis una, sub mento una, sub lingua una, desinatur. In partibus gressui pertinentibus 8. inueniūtur. Sunt enim sub genibus duę, super calcaneos duę, quę saphenę uocātur. Sub cauillis exterioribus, duę quę ischiaticæ uocātur. In cratibus quoq; pedum duę notātur: Cephalicę autē iuuant ęgritudinem sub furculis existentem, & fluxum narium. Medianę uero omnem dolorem à furculis usq; ad hypochondria extirpāt. Basilicę iuuant dolorem gibbi epatis & splenis, fluxumq; sanguinis sistūt. Attrahunt enim humores ab inferioribus ad superiora. Titillicę aut quæ inferiores sunt, autumant esse probabiliores. Nanq; dolores pectoris, pulmonis, & diaphragmatis anhelitum & ὀρθοπνοϊκὸς curant. Frontis uero uena dolori maxime puppis subuenit. Vnde Hippocrates in amphoris. Dolorē, inquit, puppis capitis, cephaleam, ophthalmiam, diuturnaq; hemicraneam, siue in una siue in utraq; parte sit, phlebotomia frontis soluit. Vena cranei, & quæ sunt post auriculas, ualent pustulis, & scabiei capitis, gignere tamen prohibent. Quæ autem in angulis oculorū sunt, ophthalmiā, diuturnam scabiem, & lippitudinem sanāt. Sub mento autem uena phlebotomata, dolorem oculorum, pustulas quoq;, & pruritū in naribus, impetiginē in facie, incēsionem in maxillis extinguit. Venę lingue ex utraq; parte, anginę subueniunt. Vena puppis mitigat dolorem, & stuporē, & antiquā cephaleā. De uenis sub genibus existētibus in renum apostematibus, uesicæ, & femorum, uuluę, coxarum, tibiarum dolore, menstruorum ablatione conuenit phlebotomari. Saphenæ similiter menstruæ ablationem, matricis apostemata, & eius pustulas, testiculorum quoq; & tibiarum & coxarum dolorem, leuant. Ischiaticę autem ischiaticis subueniunt. Similiter & quæ sunt in cratibus pedum. Sciendum est autem quia si materia in interioribus corporis sit, phlebotomia: Si in medio, sanguisugę: Si in exterioribus, scarificatio magis, conuenit. Phlebotomia enim fortior est sanguisugis: Sāguisugę fortiores scarificatione. Venarū igitur nō pulsantiū utilitas dicta sufficiat. Pulsantiū uero phlebotomia ubicūq; rubicūdissimus, & subtilissimus sanguis superabundauerit, ualet, sicut dixit Hippocr. Quis nisi cum magna cautela, & necessitate compulsi incidere non debemus.

De incisione arteriarum. *Cap.* IIII.



ALiquando errant chirurgi in basilicæ phlebotomia, aperientes arteriam, quæ certificatur ex sanguine purissimo, & rubicundissimo, cum saltu incessanter exeunte. Oportet ergo fissa cute corporis, sic abstrahi, ut arteria ex utraque parte incisionis ligata, mediū abscidatur, & medicina solidatiua, sicut aloë, sarcocollis, sanguis

draconis, thus, & similia ponantur, sed tamen nisi stipticis, uel incesiuis prius adhibitis, non poterit restringi.

De curatione apostematis quod empyema dicitur. Cap. V.


ESt quædã apostema, quod empyema dicitur, cuius causam, & significationẽ, cũ de passionibus locuti sumus explanauimus. Diximus enim quod empyema, aut de fluxu arterię, siue uulnere, aut de ruptura fuerit. Quod si in titillica, uel in faucibus, uel in collo sit, aliisq; locis, ubicũq; pulsus magnus habetur cõtingit, oportet dimitti, ne subita sanguinis effusione infirmus periclitetur. Si uero paruus & subtilis fuerit pulsus, cute per longũ fissa, & toto sanguine ablato, arteria, ut supradiximus, ex utraq; parte forti filo ligetur, mediumq; proiiciat, & panno uino infuso, prius ibi misso, & ablato, solidatiua ponantur. Quod si ruptura arterię contigerit, prius filo cum acu submisso ex utraq; parte apostematis, arteria stringatur. Post apostemate fisso sanguis extrahatur, mediũq; arterię prohibeatur, & solidatiuis ut suprà diximus cõstringatur, pãno tamen oleo, & uino infuso, unius horę spatio ibi dimisso, & ablato.

De incisione arteriarum post auriculas existentium. Cap. VI.


INcisionem arteriarũ post auriculas existẽtium capitis scabiem, opthalmiam diuturnam, hemicraneam quoq; & stuporem, diximus curare. Debẽt ergo prius pilos radere, deinde arteria inuenta, & spatio trium digitorum signata ex utraq; parte usq; ad os incidere. Medium autem fissa cute proiiciatur, & arterię capita coquant. Pannus etiam qui ossi coniungitur, abstrahatur, ne si forte remanserit, spasmus generetur. post solidatiua medicina ponatur.

De incisione arteriarum quæ sunt in temporibus. Cap. VII.


OMnium arteriarũ, maximeq; in temporibus manẽtium, timenda est incisio, quę tamen si alia medicina nõ subueniat, ingruente necessitate nõ est refutanda. Curat enim hemicraneam, ophthalmiam, calidũ & acutum catarrhum à capite descendẽtem, & apostemata in lacertis temporũ nascentia. Fit autem sic: Tẽporibus prius rasis tamdiu cum aqua calida locus fomentetur, manibusq; fricetur, donec arteria appareat. Tunc alio cutem lauãte eam findas, qua ex utraq; parte inuersa, remanentem arteriam à carne separa, & si subtilis sit, trium digitorum mẽsura abscindas, & solidatiua apponas. Si uero grossa fuerit, illam findas, & quantum sanguinis sufficit abstrahas triumq; digitorum spatio, ligata ex utraq; parte uulneris incide, mediumq; proiicias. Tunc pone ibi puluerem, qui conficitur ex arsenico, & croco, uel medicinam ex sarcocolla, aloë & sanguine draconis, compositam. Et post emplastrum solidatiuum ponatur, uel

hoc

hoc medicamen. Ad sanguinis fluxum uenarum incisarum probatum: Recipe thuris unc. 2. aloës, unc. 1. horum puluerem oui albumine distemperato confice pilosq́ leporis iunge, incisisq́ arterijs impone, & quousq́ sponte cadat, ibi dimitte.

De scarificationibus. Cap. VIII.


CHirurgia quę fit in carne, ut incisio, uel incensio, & similia. Aut membris omnibus communis, aut aliquibus est propria. Communis, ut scarificare, tela extrahere. Propria uero, ut oculi ungulam radere, superfluam carnem narium incidere, & alia quę longum est enarrare. Nunc igitur à scarificatione incipiamus. Scarificatio nanq; alia fit cum incisione sola, alia cum incisione & uentosa, alia cum uentosa, incisione & igne. Quę uero incisione sola fit, pueris aliquando fieri conuenit sanguinolẽtam passionem habentibus, sicut phlebotomia iuuenibus. Ventosa quoq; si eorũ passio sit in capitis partibus, ut in oculis, & similibus, puppi capitis apponatur, cutisq́ capitis solummodo incidatur. Si autem de profunditate membrorũ corporis malum sanguinẽ trahere oportuerit, magnæ fiunt incisiones. Sic enim nõ solum soluitur sanguis, uerum etiam mali extrahuntur humores. Qui uero multum sanguis extrahere necesse habet, profunde scarificetur, spissusq́ sanguis à quo trahendus est similiter incidatur. Scarificatio siquidẽ quia per diuersa corporis loca fit, uniuscuiusq; proprium iuuamen dare conuenit. Prora igitur capitis quę cum uentosę impositione unius palmi mẽsura longæ à naso scarificetur, lepræ ualet incipiẽti, anginę, ac totius grauedini corporis, nimioq́ calori capitis, & sanguinolentæ uertigini, scotomiæ quoq; ac renum dolori, & testiculorum pustulis. Locus autem iste quia magno pulsui uicinus est caute scarificetur. Pulsus enim si incisus fuerit, aut incessanter sanguis effunditur, aut in eo cessante mentis auditus, uisusq́ nocumentũ subsequetur. Quæ aũt in summo capitis fit scarificatio, faciei liuorem, & sensuũ turbationem clarificat, oculorum infirmitates, pustulas & scabiem & excoriationem sanat, stuporem, auditus grauitatem, pruritũ aurium, fœtorẽ nariũ, orisq́ & capitis dolorẽ extirpat. Alia uero quatuor digitorum spatio super spondyles in puppi capitis facta, ophthalmias puerorũ auriumq́ dolentiũ pustulas, palpebrarũ quoq; grauitatem & scabiem, & impetiginẽ mundat. Alia rursus in colli lateribus scarificatio fit, dentiũ, & linguę dolori ualens, ac gingiuarũ tumori, & oculorũ lippitudini. Si tamen assidue fiat, tremorẽ gignit. Qui autẽ sub mento scarificatur, à pustulis & uulneribus oris, de uuulę liberabitur apostematibus. Sũmitas quoq; spondiliũ scarificata melancholicæ passioni prodest, & anxietate spiritus, & cardiacis ex calore patientibus. Scarificatio quoq;, quæ sub spatulis fit, naschet à Arabicis appellata, manu sub cubitu posita, brachioq́ circulatus ex-

tenso, ubi fieri debeat designatur. Locus enim scarificationis summitate manus attingitur. Valet itaq; quę sub sinistra fit spatula, mortiferam bibenti potionem, tumoriq; & apostemati splenis. Quę autem sub dextra, calori & apostemati epatis. Est & alia quæ fit sub femoribus, hęmorrhoidibus, fluxui sanguinis, tenasmo, aut tumori ani, dolorię; ualens, & apostemati, profluuioq; sanguinis mulieris subueniens, & narium, & sanguineæ egestioni, uel inunctioni, calori renũ, urinę ardori, uulneribus, pruritui, & scabiei, quæ sunt inter anum, & testiculos proficiens, ac testiculorũ ex putrefactione sanguinis facto apostemati. Hæc autẽ scarificatio nocet coitu, coitumq; aufert, ac dorsum deficere facit, pinguedinem quoq; & crassitudinem renum consumit. Alia uero unius palmi mensura super cauillam sub genibus quatuor digitorum spatio in tibia facta, melancholicis, falsæq; cogitationi, mẽtis corruptioni, impetigini, pruritui, scabiei, uisus obscuritati, uertigini, epilepticis quoq; & ischiaticis, utilis existit. Sed oportet ut infirmus balneet prius, ut sanguis extenuetur, tibia calida fiat, tantisq; scarificationibus uẽtosam tredecies apponatur. Quæ autem inter mamillas mulierum fit scarificatio, ad sanguinis fluxum tantum proficit. Alia quoq; in coxis facta, coxarum & testiculorum ualet pruritui, ac menstruę ablationi. Oportetq; locum istum multum scarificari, & exuccari, pedibus uinctis, sedẽtibus quibus hoc in summo coxæ fit. Alia, in interiorem partem geniculorum, in summitate uicini ossis concatenationi facta, tumori & apostemati geniculorum ualet, eorumq; ardori, ac grauitati, necnon articulorum dolori. Alia, in cratibus manuum fit, earum fissuræ multũ ualens, & scabiei, pustulę ac pruritui. Scarificatio super anum facta, eius dolorem, & ardorem extinguit; hęmorrhoidas matricis ad intestinum descendentes occidit, apostema dissipat, & coxarum, & natium muliebrium magnitudinem reprimit, mẽstrua prouocat, dorsoq; & femore dolentibus subuenit. Quæ uero inter duas cauillas scarificationes fiunt, offensioni pedum ualent, & fissuræ calcanei, & eius ardori, matricisq; infusioni, & eius ardori, & menstruis tardantibus. Sinistri autem cubiti scarificatio, dolorem splenis mitigat, & quartanas febres, & abundantiam cholerę nigrę minuit, centum, uel quinquaginta drachmis sanguinis extractis. Oportet autẽ ut in omni sanguinis extractione, & infirmi uirtus, & sanguinis corruptio cõsideretur. Sanguine enim minuto plusquam oportet, stomachus, & epar infrigidantur, cutis corporis citrina fit, cor deficit, hydrops generatur, coitusq; debilitatur, epilepsia & morphea alba eo accidit, uisusq; turbatur. Puppi tamen capitis maior uentosa imponenda est, quàm quæ in colli lateribus mittitur. Crurium autem uentosa mediocris sit. Scarificatio quoq; sicut phlebotomia & cæteræ inanitiones plus in uere, & in autũno fieri debent, quàm in cæteris anni temporibus. Cauere nanque conuenit nimis calidum, & nimis frigidum tempus.

De utilitate uagantis uentosæ. Cap. IX.



QVantę utilitatis sit, quibusq́ꝫ locis uagās uētosa apponi debeat, dicere nō supersedimus. Licet enim infructuosa uideatur, ea tamen ad materiæ motionem de loco ad locum, ut in lapide renum, uel ad extractionē, ut ab interiori ad exteriora, siue etiam ad sanguinis attractionē ad infrigidata loca, uel ad membra uoluntario motu carentia, si tamen sint sensibilia, necnon ad uentositatis dissolutionē, probauimus. Si ergo manus uoluntario motu careat, uentosa primum in cubito per tres dies ponēda est iuxta manū. Similiter in pedibus, uel in aliis membris uoluntarium motum non habentibus, semel in mense faciemus. Quod si fluxus narium alicui superuenerit, uētosam super splenem ponimus, si ex sinistra nare fluxerit. Si ex dextra, super epar posita attrahendo à superioribus ad inferiora sanguinem sistet. In mulieribus quoqꝫ fluxum patientibus uentosa sub mammillis posita, idem operatur. Costam etiam interius plicatam, & aurium fistularū putredinem suggendo extrahit. Fistulas quoque in carnosis locis existentes, licet materia sit inclusa, uentosa tamen, & clystere purgat, & curat. Sciendum est autem nullam uētosæ speciem ante corporis mundificationem ualere. Nam si in corpore nondum mundificato uentosa utimur, materiam ad debilia loca attrahendo, non immodicum nocumentum pręstabimus.

De utilitate uentosæ cum igne. Cap. X.



MVltarum ualitudinum uentosam nocuam esse diximus. Restat ut illarum quæ cum igne apponuntur, doctrinā & oportunitatem subiungamus. Ergo si uentosa aqua infusa, cum stuppa accensa, aliquibus locis apponatur, materiam de membrorū profunditate extrahit. Cauendum tamen ne materiā in aliis locis coadunatam illuc attrahimus. Quare quoque sciendum est quod ignis quantitatem attractio ęquiperet. Si enim magnus fuerit ignis, magna fit attractio. Si paruus, parua. Hæc autē super umbilicū si ponatur, uentris tortionem, colicamq́ꝫ passionem ex grossa uētositate facta extirpat, fluxum mulierum sistit, uuluæ uentositatē discutit, menstrualis sanguinis grossitiem attenuat, defectionem ex fluxu sanguinis factam corrigit, uuluæ frigiditati subuenit, putredinem & uulnera uuluæ mundificat. Superposita stomacho grossam eius uentositatem de frigore factam, ac de uiscosis humoribus purgat. Oportet tamen secundum membrorum quantitatem eas apponi. Sicut enim diuersę membrorum habitudines, sic etiam uentosarum uariæ formæ necessariæ sunt.

De cura apostematum in carnosis locis existentium. Cap. XI.



Apostemata in carnosis locis existẽtia, usq; ad plenã maturitatẽ, maturatiuis & mollitiuis curentur. Post si mollia sunt incidantur. Quæcunq; enim talium ante maturationem incidẽtur, ad curandum elongantur, & ad sanandũ plaga moratur. Aliquando induratio & concauitas incisionis, & in diuturnitatem tendit. In concatenatione uero membrorum, aut in proxima loca ligamentis, ut sunt iusculi, uel nerui, si superueniãt apostemata, nõ expectatur incisio donec maturentur, ne materia ibi manẽs, musculos uel neruos putrefiat. Sic ergo facies: A sano loco usq; ad sanũ cutem findes, & quicquid puris, & putridæ carnis inueneris, abijcies: cõcauitatemq; uulneris mũdificati pãno ueteri & subtili prima die: secundo, oleo rosato infuso: tertio, etiã bambacino butyro infuso implebitur, quousq; uulnus mũdetur. Magnorũ uero apostematũ materiã ne infirmus deficiat, semel extrahere caueas. In quibus omnibus uirtutem infirmi necesse est custodias. In titillis autem inguinibus apostema per latitudinem findes. Si tamen super lacertum, aut neruum euenerit, non ipsum, sed ex utraq; parte cutem incide. Post supradicta pone, deinde unguenta, & emplastra ad hanc curam composita uel inuenta.

De embrocis ad plagam & sanguinem restringendum. Cap. XII.



Embroca contra omne uulnus ad restringẽdum sanguinem, & ad dolorem mitigandum, & ad inflationem auferẽdam: Rec. cepullas, & cyminũ, & micam panis, & sal, & pista simul, & coque cum oleo, & axungia pauca, & superpone plagæ, super adiuncto panno, uel stuppa. Si autem recentem sanguinem emiserit, per tres dies non mutetur. Sin autẽ in altero die mutetur, mane & sero cum unguento fusco, si fuerit in capite. Si uero in alijs mẽbris cum pultibus. Alia embroca: Rec. rutæ, arthemisiæ, absinthij, saluię, cepullę, salis, cymini, ęquale pondus cum axũgia cõteras, & bullias, & calida superponas, & si plaga fuerit in profundo, prius imponatur lardũ cũ sale, & embroca desuper. Alia ad idem embroca: Tolle pannũ & cõbure, & commisce cum oleo, & uino, & omnia simul calefacta, superponas.

De constrictorijs ad fracturas ossium & membrorum. Cap. XIII.



Constrictorium ad fracturas ossium, brachiorũ, uel femorum: Rec. mastichis, olibani, aloẽs, ana. drach. singulas, colophonię, drach. 2. boli, drach. 5. omnia in puluerem redacta, tẽperentur usq; ad spissitudinẽ cum albumine oui, adiuncta farina siliginis, uel frumẽti. Ad idem: Ex succa porros, & tẽpera succũ cũ farina siliginis, & superpone. Ad idem: Cõmisce bolũ, & colophoniã cũ farina siliginis, & albumine

bumine oui. Vbicunq; posueris, prius emunda locum cum aqua calida. Post quam posueris fortiter cum lino, dimitte per 9. dies. Vnguentum ad sanandos gambas & omnes plagas. Recipe cerusę, unc. 5. lithargyri, floris plumbi, olibani, mastichis, ana. drach. 1. acetum, & olei quantū sufficit. Adiunge etiam si uis, argenti uiui, unc. 1. tere in mortario, & utere quando opus est.

Cōbure antiquas stuppas nauium, & cinerem pone in capitibus eorum. Pultes, siue intractus ad omnes plagas recentes, præter plagas capitis. Rec. uinum & farinam tritici, & mel, & oleum, & axungiam porcinā, omnia misceantur, plus tamen uini, & farinæ addatur, si hyems fuerit, addatur etiam arthemesia, saliua, ruta, absinthiū, pistētur, & lento igni coquātur, & semper calida supponant. Si uero æstas fuerit, parietaria, & quinqueneruia. Iste eædem pultes ualent ad apostemata maturāda, adiuncto lini semine, & branca ursina, & maluauisco, & frondibus uiolæ. Itē ad apostemata maturāda. Coquantur in aqua frondes brancę ursinę, & malueuisci, hyoscyami, lapatiolę, uolubilis, uiolarum, lilij, inde pistentur cū axungia, in aqua laua, factū refer ua. Ad fistulas, & cancros occidendos, Flos ęris tritus cum radice, uel hermodactylis supponatur. Ad omnes cocturas uitellum oui cum oleo temperentur, & superponatur cum subtili stuppa, & si in profundo fuerit cum licinio. Si in summo, cum plagella ponatur. Ad refrigerādas cocturas quæ sanguinem fundunt, Accipe albumen oui, & moue, & cum stuppa de lino, pone desuper. Fomentum ad omnes fracturas ossium, Coquātur malua, & absinthiū, & si potest branca ursina, & inde cum tepidū fuerit, fomēta omnes fracturas, & hoc in ęstate. In hyeme, ex arthemesia, saliua, & ruta fiat fomentatio. Cum ueneris ad brachium statim fractū, uel quodlibet os, nisi caro rupta fuerit, coque mel, & sal, & superpone fracturæ cum stuppa. Ad uulnera lauanda. Coque radices apij, & petroselini cum uino, & laua uulnera.

De nodis & glandulis. Cap. XIIII.



VT nodi & glandulæ extrahantur, cutis findatur, & non solum nodus, sed etiam sacculus totus, radicitus extirpetur integer. Si enim aliquid remāserit, fit causa alterius nodi. Duros tamē prius maturatiuis mollias, post extrahas, & cures, ut supradiximus.

De scrophulis. Cap. XV.



SCrophulis quibus alia materia non proficit, chirurgia fit necessaria. Cutis ergo per longitudinem usq; ad scrophulas incidatur, & cum omni materia sibi adhęrente nitro extrahatur. Caue tamen ne arteria, pulsus aut neruus in huiusmodi chirurgia lędātur. Quod si fit, eis ex utraq; parte ligatis, quod uulneratū est rumpatur. Cum autem scrophula abstracta fuerit, ne quid ex ea remaneat, diligenter inquirat. Si quid enim

remanserit,

remanſerit,renaſcetur. Locò autē perfectè mundato,cutis conſuatur,ac deſuper puluis citrinus imponatur. Deinde ut cętera uulnera procuretur.

De inciſione cancri. Cap. XVI.


Ancrum in alijs locis durū eſſe diximus apoſtema, eiusq; cauſas,& curationes expoſuimus. In hac autem ægritudine, ſi cętera parum proficiant medicamina,dicendū eſt quomodo ſubueniatur chirurgia. Cancer ergo aliquādo in omnibus membris fit,pręcipue tamen in uulua mulieris & in mammillis naſcitur. Quod in uulua fit,per chirurgiam non ſanatur. Si uero in mammillis,alijsq; corporis locis naſcatur, arteriam uel neruos uicinos non habentibus totum tumorem incide, & cum raſorio quicquid læſum eſt concaua. Sanguis autē ſpiſſus,& melancholicus ut effluat,exprime uenas. Poſtea unguētis,& alijs ſimilibus uulnus illud ſanare ſtude.

De uerrucis & porris & formica. Cap. XVII.


Erruce & porri & formica,hęc omnia radicitus euellantur. Locum eorum ferro calido fortiter coque. Verruca ſi fortiter filo ſtringatur,aliquando cadit ſi diu ſtricturam patiatur. Formicæ paruę ſunt puſtulæ, in exteriori cute naſcentes. Quas cum alia non proſunt medicamina, ut comprehendi ualeant, prius circūfodimus, & poſtea cū ferreis forcipibus ad hoc factis,illas extrahimus. Deinde unguentis & oleo plagam ſanamus.

De uulnerum curationibus quæ morantur ſanari. Cap. XVIII.


Vlnerū quę multū ſanari differūt, locum eorū cum parte etiam ſanę carnis,ut cancrorū,abſcidas,raſoq; & mūdificato loco uſq; ad defectionem ſanguis educatur. Hoc tamen fiat,ſi fortis fuerit infirmus. Bonoq; cibo & uino forti ac odorifero cōfortetur & medicina. Vulnus uero ut cætera uulnera curetur.

De extractione teli. Cap. XIX.


Elum in exteriore corporis parte hęrēs,ſi lignū habet, per illud extrahatur. Si uero nō,forcipibus ferreis in uulnere miſſis pranſum educatur, & ſi uulnus ſit ſtrictum dilatetur. Si uero cohæreat oſſi,commoueatur, & commotione laxatum, euellatur,& educatur. Si autem cōmoueri nequeat, caro uſq; ad os incidatur, & os circa ut euelli poſſit,corrodatur. Quod ſi barbatum ſit,ſumma cautela diſcoopertum extrahi conuenit. Item telum carens ligno, ſi in profundo lateat,& foramen per quod intrauit nō pateat,ſauciatur, ſicut erat cum illud excepit locetur, & digito exploratum fiſſa carne trahatur. Si autem ſenſerit illud ad oppoſita membra tranſiſſe, ex ea parte extrahatur foramine facto. Telum tractum ſi non ſit integrum, neceſſe eſt ut requiras quod remanſit.

Si uero

Si uero telum arteriæ, aut neruo, aut alicui nobili membro sit uicinũ, caue ne cum extrahere uolueris, ea loca lædantur. Aliquando quippe melius est, ut remaneat, quàm extrahatur. Homo enim quidã gerens sagittã in corpore, iuxta stomachũ penetrato siphac, eo diu permanente penetrato, nullum dolorẽ infirmus patiebatur, nisi cum stomachus implebatur. Sagitta si nobili membro adhæreat, ut est cerebrũ, cor, pulmo, epar, stomachus, renes, uesica, & similia, si mortale signum appareat aliquod, non ibi manum mittas. Si autẽ non, oportet moliri qualiter suauissime extrahi possit. Multotiens enim contingit, non inde mori hominem. Homo quidam in intestino sagittã habens, eam cum egestione eiecit, sicq; euasit. Alij frusta epatis, alij cibum per uulnus emiserunt, nec tamen inde mortui sunt. Si autem uelis inquirere locum interiorẽ in quo sagitta lateat, significationes oportet cognoscere perfecte. Si enim sit in dura matre cerebri, infirmo nimius dolor capitis erit, rubent & incenduntur oculi, alienatio instat, & lingua nigrescit. Si uero sit in pia matre, uirtutis defectione, & uocis ablatione subsequentibus, pustulę in facie crescunt, sanguis & sanies de naribus, & auribus exeunt. Si autem sit in pectoris concauitate, aër inde exit. Si in corde, niger sanguis fluit, frigiditas extremitatum accidit. Sudor quoq; & sincopis fit, qui nunciatiua sunt mortis futurę. Si autẽ sit in pulmone, spumosus sanguis emittitur, color & anhelitus mutantur. Si in diaphragmate, magnus & spissus anhelitus habetur. Si autem in stomacho, per plagam cibus egreditur. Si in intestino, stercus emittitur. Si in uesica, urina effunditur. In his uero omnibus si mortalia signa non appareant, fortisq; sit infirmus, artem exerce. Nam si telum in capite fuerit, osse illud circundante perforato, suauiter extrahe. Si sit in pectore, necesse est, ut pars costę incidatur, & sub ea aliquid pone, ne pellicula rumpatur. In uulnere pulmonis, uesicę, & similiũ, est exercendum ingenium. Si in magna uena, aut arteria, fixa fuerit sagitta, ex utraq; parte uulneris postquam extrahatur, uena ligetur. Vide tamen ne uenenosa fuerit, quod ex colore loci cognoscimus, qui uel liuidus est uel plumbeus, uel niger. Si enim uulnus toxico sit fœdatum, mundetur, & consuatur protinus, & ut alia uulnera curetur. Quod si infirmus in uulnere tumorẽ, uel ardorem patitur sicut ignem acrẽ, phlebotometur, & rosę, sandali, succus endiuię, coriandri, solatri, semperuiuę, & similium, loco applicentur.

De collatione saniei in capitibus puerorum. Cap. XXVI.



Plerunq; in infantium capitibus incongrue strictis, aqua colligitur, aut in eis uena rupta, sanguis putridus, crudæ saniei generatiuus coadunatur. Huiusmodi ergo coadunatio, aut fit inter cutem capitis, & pelliculam cranei exteriorẽ. Aut inter craneum, & pelliculam sibi propinquiorem. Aut inter ossa cranei, & duram matrem.

Materia

Materia uero inter cutem capitis, & cranei exteriorē pelliculam coadunata, tumor tactu mollis, cutisq; colori consimilis, ac dolore carens innascitur. Quem si tangas, tactus impatiens cito diuiditur. Humoribus autē inter craneum & pelliculam sibi propinquiorem collectis, significationes prædictis sunt consimiles. Tumor tamen ibi factus, citius tactum fugit, eo quod mollior est, dolorq; magnus in osse capitis habetur, frons quoq; & oculi eminēt, lachrymæ funduntur. Quæ morbi species non leuiter curatur. Tertia uero incurabilis reputatur. Materia si inter cutem capitis & exteriorē cranei pelliculā coadunetur, in duobus aut tribus locis cutis fundatur. Eaq; effusa ueteri lineo panno locus impleat. Ac demum quarto die soluto capite pannus extrahat, & postea ut alia uulnera curentur.

De catarrho ad oculos descendente. Cap. XXII.



Escendēte ad oculos catarrho, sentiūtur quasi formicę per frontem, & tēpora deambulātes, & assidue rubet facies. In hac igit ægritudine rasis temporibus & fronte, ut lacerti temporū appareant, inferiores genę moueātur, euitatisq; lacertis in tribus locis, usq; ad ossa cutis fundatur ęqualiter & recte. Incisiones autem duarum unciarum longitudinem habeant, tribusq; uncijs inter se distēt. Hoc autem facto, de incisione ad incisionē inter ossa, & cutem ferrum ducatur. Ferri acumine ad cutem conuerso, & quicquid arteriarum, & uenarū ibidem repertum fuerit incidatur, ac remanente cute integra, sanguis abundanter exire dimittatur, & ut nihil ibi eius remaneat, cutis exprimatur. Locus autē mundificatur panno, oleo & uino infuso impleatur, pannusq; similis intinctus desuper apponatur, & alius super lacertos temporū, sandalis & rodostomate infusus, mittatur. Quibus tertia die resolutis, ut alia uulnera curentur.

De frontis incisione. Cap. XXII.



Rons incisa per latitudinē, his ualet, quibus per multas uenas humores ad oculos profluunt. Cuius ægritudinis significatio hæc est: Oculi macri, eorumq; anguli corrosi, uisus defectio, & calor cum nimis lachrymis, palpebrarum pili cadunt, acutū dolorem in profunditate capitis sentiunt continuo. His itaq; uisis, caput infirmi radatur, ut lacerti temporū caueant, ac deinde frons à dextro latere, usq; ad sinistrum incidatur. Incisio autem adeò profunda fiat, ut caro appareat. Deinde arteriarum atq; uenarū extremitates diuidantur, & pannū lineum uino & oleo infusum desuper apponito. Secunda autem die si capite resoluto tumorem non uideris minoratum, quousq; minoretur, religabis, & post hęc unaquaq; die ossa radēs, cum creari cœperit caro, medicinam apponas creatiuam carnis. Caro autem crescens in his locis cuti coniungetur, & dura fiet. Sicq; catarrhum solitum ad oculos uenire repelles.

De super-

De superfluitate pilorum in palpebris. Cap. XXIII.


Necessarium est superiorem palpebram pilorum superfluitatem depressam releuare, & qualiter releuari possit, iudicare. Quod cum facere uolueris, ea inuersa discipulo cōmittatur, pilisq; qui sub ipsa sunt ne te impediant inuiscatis mastiche de angulo ad angulum sub pilis findatur, ut pilorū multitudo intrinseca extrinsecus cōuertatur. Fissurā uero illam quæ usq; ad cutem fieri tantum debet cum forcipe rescindes, ac deinde iunctam & consutam citrino puluere asperges, & aqua in qua sal & cyminum cocta sunt oculo infundatur, & per tres dies ad instar cæterorum uulnerum illud custodies, sicq; curabis.

De leporina paßione. Cap. XXIIII.


Leporinę paſſiōis causam curtas esse palpebras aliâs diximus: Quā qui patiuntur ut lepus dormiunt. Quod quidem si uulnere pręcedente cōtigerit, palpebram per latitudinem incidamus. Deinde in incisione ipsa, liciniū medicamine carnis curatiuo infusum, imponamus. Si uero pro inuersione inferioris palpebræ idem acciderit, ea similiter incisa simili medicamine repleatur. Si quid autem superfluum ibi creuerit, abradatur, citrinoq; puluere imposito, oculi in aqua in qua sal & cyminum infusa sint, lauentur, & si tumor innascitur, ophthalmica medicina curętur.

De pinguedine sub oculis nascente. Cap. XXV.


Pinguedine sub palpebra superiori nascēte, oportet eam inuersari duobus digitis ab utroque angulo, & ut illa pinguedo appareat, exprimat. Quāquidē apparente, cutē per longū quasi phlebotomās finde, eamq; extrahe, deinde pannū ueterē aceto infusum, superpone. Alij ante ut abradatur quod pinguedinis remanserit, salem tenuissime tritū immittunt, pannū superligantes, unius diei spacio dimittendum, & postea si tumor, & calor defuerit, unguenta curatiua, licinio circumponentes imponūt. Si uero tumor, & calor ibi fuit, refrigeratiua, & stiptica, sicut sulphur, sandali albi, bolū, litium, cum coriandri, & endiuię succo temperata, superponatur, & sic ligentur.

De corneæ & palpebrarum coniunctione. Cap. XXVI.


De cornea. Si cornea aut coniunctur ę tunicę palpebra coniungatur, instrumento ferreo inter palpebram & oculum misso unco apprehēsa eleuetur, & pannis oculi euitatis, causa cōiunctionis abscidat. Hoc facto cyminū & sal cōmasticata in oculos cōspuamus, & inter oculū, & palpebrā panno ueteri posito, pannū oui uitello inductum superligemus, & die tertio resoluentes, albo collyrio procuremus.

De grandine oculorum. Cap. XXVII.



Randi fissa palpebra apparens, instrumento ferreo abstrahatur, & si grãdis fissura fuerit, suatur, puluisq́ citrinus superponat. Fissura uero si parua fuerit, solo puluere curetur.

De glandibus & uerrucis oculorum, & ungulis. Cap. XXVIII.



Errucæ & glandes oculorum unco comprehensę forfice subsci dantur, ouiq́ uitellum & oleum rosatum superponatur. Si uero calor innascitur, secundo die resoluentes collyriũ imponamus. Si uero calor defuerit, dragagãti puluerem, atq́ citrinum imponamus. Si ungula grandis sit adeò ut pupillam tegat, penna columbina inter illam, & oculum missa, leni acu ab oculo separetur, & incisa circum circa extrahatur, ciminoq́ & sale cõmasticatis & impositis, uitellũ oui superponat, & secũda die si calor insit, albo collyrio sicut opthalmia curetur.

De exitu uueæ tunicæ. Cap. XXIX.



Xeunte uuea, non est spes, ut uisus reuertatur. Enitendũ tamen est ut turpedo auferat. Vt ergo oculus fiat planus uuea, rescindatur, & sicut plaga curetur. Refertur Galen. Theodorum medicũ multos homines de humoribus sub cornea curatis curasse. Huiusmodi infirmorum ante se sedentium capitibus exagitatis, quia materia quippe ex omni parte descendens, diuidebatur, nõ leuiter capite excusso. Alij autem corneam findunt, ut illam materiam effundant, & plaga illa sicut alia uulnera oculorum curetur.

De catarrhactis oculorum. Cap. XXX.



Catarrhactarũ diuersitates, causasq́ & significationes, alibi diximus. Hic autem curam earum, secundum chirurgiam, exponemus. In catarrhactis igit curabilibus inuentis, ut oculos claudat infiamo pręcipe: Ac demũ duobus pollicibus palpebram in omnem partem cõmoue, & si tunc subito apertis oculis aqua super pupillam fusa, à pupilla separata fuerit, nondũ curandã intellige. Si uero coagulata permaneat sicut ante, curandam iudicabis. Cuius quidem aquę color, si sicut ferrum candidum aut plumbum lucidum fuerit, curandam rursus intellige. Si uero quasi calx fuerit quia coagulatissima est incurabilẽ iudicato. Item quantitate pupillarũ notata si altero oculo clauso, alterius pupilla dilatetur, curabitur. Infirmo ergo ante medicum sedente in loco lucidissimo, si unus oculus ei sanus sit, eum claudat. Medicusq́ ei oppositus parum altius sedens instrumentum æreum, cauens pupillam à minori angulo usq́ ad maiorem sub pupillam, impingat, & cum illud per medium corneæ secus pupillam uiderit, inferius premat. Aqua autem ad locum non currente, si infirmus rem

ſibi perſpexerit monſtratam, inſtrumentum paulatim retorquendo extrahatur. Si uero ad locum redeat, bis aut ter, ut omnis aqua exeat, ibidē reponatur. Quo facto, ſal & cyminum comaſticata in oculo pone, & pannum oui uitello inductum ſuperpone. Deinde infirmus in obſcuro loco manens, oculos habens ligatos, à tuſſi & ſternutatione, ne oculi commoueãtur, cuſtodiatur, & ſubtiliter dietet̃, ſicut pullis gallinaceis, & ſimilibus. Hęc uſq; ad diem ſeptimum, niſi cauſa caloris uel doloris cogente, diſſoluatur.

De puſtula quæ celſa dicitur. *Cap.* XXXI.



ÆPe in maxillis puſtula quædã naſcitur, à ſimilitudine celſa nominata, quam excoriari oportet, & cũ ſaccharo uſq; ad multam ſanguinis effuſionem fricare & ſanguine exterſo, puluis qui michaon dicitur, ſuperponatur. Deinde butyro bouino mundificata, cum unguento de erugine ęris curetur.

De oppilatione auris. *Cap.* XXXII.



Vris oppilatio naturalis, uel accidentalis, ſi profunde contigerit, uix curatur. Si uero fuerit in exterioribus, cum acuto ferro perforetur, puluisq; citrinus introducatur. Calore uel tumore ibi naſcente, aqua roſata, ſucco portulacæ, & ſimilibus refrigeretur. Quod ſi in aurem lapis uel granum, ſiue aliquid aliud ceciderit, retro incidatur, & cum forcipe extracto, puluis citrinus inijciatur.

De polipo. *Cap.* XXXIII.



Olipus eſt ſuperflua caro intra nares coadunata. Quæ ſi ſit mollis & carnoſa, cum ſubtiliſſimo cultro incidatur, & cum nodoſo filo per nares intromiſſo cum acu, & per os extracto, tota naris de illa mundetur. Deinde cum medicina roditiua & deſiccatiua, ut eſt unguentũ uiride, prius tamen licinio de ueteri lino facto, aliquandiu ibi dimiſſo curetur. Si uero caro illa liuida uel nigra fuerit, intelligitur ex melancholia naſci, quę uix aut nunquam curari poteſt.

De ſuperflua carne gingiuarum. *Cap.* XXXIIII.



On ſolum in naribus, uerum etiam in gingiuis, caro ſuperflua, uel puſtula uulnus faciens naſcitur, quæ cum unco trahantur, & ferre incidantur. Poſt myrtam ſubtiliſſime tritam ſuperpone, prius uulnus uel aceto uel uino lauato.

De extractione dentium. *Cap.* XXXV.



Entium extractionem nullus niſi carne ab oſſe cum ferro ſeparata facere præſumat. Deinde uero ſuper dentem niſi dolor accedat, melius eſt limare, quàm extrahere.

De nodis linguæ. Cap. XXXVI.



Nodorum sub lingua propter ligamenti grossitiem naturaliter existentium, ipsius ligamenti incisio, utile est auxilium. Non naturalium uero causa uulneris accidentium nodi à lingua separatio fiat sic: Infirmũ ante te constituas, os apertum, linguamq́ sursum facias tenere, nodum cum unco captũ, arteria intacta, per latitudinem incidas, & à lingua seperes, post solidatiua imponas.

De tumore faucium. Cap. XXXVII.



Faucibus intumescẽtibus, & quasi amygdalas creantibus, cum difficili phlegmatis excreatione, & anxia spiritus attractione, si gargarismata prius adhibita non subueniunt, incisio succurrat. Infirmo igiť ante te cõstituto, aperto ore, lingua inferius pressa, amygdalam cum unco ferro captam incide. Pelliculas autem astantes caue. post aquam rosatam cum aceto fac gargarizare, uel succum arnoglossæ, aut oleum cum albumine oui, si uulnus sanguine fluxerit, melicrato, si putredinem excreauerit.

De incisione uuæ Cap. XXXVIII.



Quanquam in omnibus membris corporis chirurgiæ cura difficilis sit, menti tamen uuæ si stiptica non profuerint, cura incisionis non negatur. Si ergo uua cum tumore inclinata subtilis sit, & alba, cum ferro tene eam cauato, & ita apprehensa cum forcipe parũ abscindatur. Si enim tota incidatur, sequitur dolor pectoris, ablatio uocis. Deinde gargarizent acetum & aquam, uel aquam rosatam, & sumac. Vuulam tamen rotundam ex omni parte grossam, colore nigram, incidere caueas.

De incisione gutturis. Cap. XXXIX.



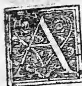
Incisio gutturis in tribus locis in modũ c literę facta, canalibus pulmonis sanis existentibus, liberat calido apostemate nato in ore gurgulionis, summitatẽ meri, id est, oris stomachi oppilante. Cutis ergo cum unco apprehensa, adeò findatur, ut cartillagines, uenæ, & arteriæ appareant. Deinde arterijs uitatis, pelliculę infra canales pulmonis existentes diuidantur, uulnusq́ apertum, quousq́ de suffocatione gutturis securus sis, dimittatur. Pòst cum acu iuncto, puluis citrinus superponatur.

De superfluitate digitorum. Cap. XL.



Digitorum superfluitas in auriculari, siue in pollice nata, quãuis infirmo nocumentũ non sit, tamen quia indecens est chirurgia medicetur. Si caro sola sit, cũ rasario incide. Si uero caro & os simul, carne prius incisa, os cum serra secetur, ut uulnus curetur.

De superfluitate mammillarum. Cap. XLI.


Liquando accidit ut mammillæ in maribus turpiter crescant, causa pinguedinis quę est inter cutem & costas. Si quis autem eas auferre uoluerit, cutem in modum c literæ findat, & pinguedinem extrahat, & sicut alia uulnera curentur.

De incisione hydropicorum. Cap. XLII.


Vlli generi hydropisis, nisi quę ab aquoso curatur humore, chirurgiam conuenire superius diximus. Nanque ille humor inter siphac & intestinū colligitur. Si quis illum extrahere uoluerit, uirtute infirmi cōsiderata, uentreque ut materia inferius descendat, fortiter presso, ab umbilico inferius tribus digitis remotam, cum acuto ferro usque ad inferius siphac incisionem faciat: si tamen passio epatis præcesserit in dextra parte, si splenis, in parte sinistra, eadem ab umbilico mensura cutem findat. Deinde cutē excoriata, siphac cum ferro penetret, & fistulam argenteā, uel auream, uel æream, per quam aqua extrahatur imponat. Cauendum est tamen ne una uice totam extrahat, ne subita inanitione infirmus deficiat. Spiritus enim cum aqua exiēs, ęgrum debilitat, canali ergo extracto, plagam cum panno oppilet. Dietam confortatiuam, sicut ius carnis, & similia, & odorifera aromata ei prębeat. Secunda autem die soluat plagā, canalem apponat, aquā extrahat, & hoc ter aut quater faciat, aquæ partem tamen dimittat. Quam post alleuiationē infirmi cum cathartico aquæ citrinæ purgatiuo purget, & deinde desiccatiua dieta, & arena calida sole calido utatur. Aliquando uice incisionis, coctura utamur, cuius doctrinā in sequenti dicemus.

De incisione umbilici Cap. XLIII.


I umbilicus uel intestina exierint, sic incidere oportet. Tumore in circuitu cum attramento signato, & infirmo supino locato, inde signationis medietate cum filo ligata, talis incisio fiat, quæ digitum capere possit, digitoque immisso umbilicum & intestina inferius premat, uel intus. Si pars umbilici sursum remāserit, incidatur, post uulnus suatur, & ut cæteris uulneribus cura adhibeatur.

De exitu intestini propter uulnus. Cap. XLV.


Æpe accidit causa uulneris, intra uētrem facti, intestina exire, quę uix aut grauiter, nisi cū medicaminibus si uulnus intumuerit possunt intus reuocari. Plagam igitur intus tumescentem, cum uino nigro & pontico uel spongia aqua calidissima infusa, si huiusmodi uinū non inuenit aut alijs mitigatiuis donec tumor detumescat, calefacere debemus: Siue etiam infirmum si tempus frigidissimū est per manus & pedes pendentem in balneo calido ponere, siue oleo rosato, uel uiolato calido, cum cera

ungere. Postremo autē si supradicta non proficiant, plagam findere, & intestinum intus mittere, umbilicū autem, uel liuidū, uel nigrum factum, quod unius diei mora solet fieri, ligatis uenis, & arterijs, oportet incidi, & sanum tantum dimittere. Post filo serico non multum grosso ne cutem rumpat, nec nimis subtili ne rumpatur, plagam ita suere acu scilicet in exteriori uel cute parte. Deinde in lacertis post in siphac perungere, & per contrarium ex altera parte, iuncturasq; distantes uno facere digito, postea citrinum puluerē superpone, ligatumq; donec detumescat dimittere. Post solidationē filum incidere, & unguentum basilicum adhibere. Si calorem patitur, frigidis unguentis refrigera ægrum, supinū statue, tenui dieta refice, generantia uentositatem caue, pānos oleo calido infusos circa plagam, inguina, & titillicas sępe muta, cum oleo uiolato calido, uel nigro uino, & pontico, clysteriza. Et sciendum quod huiusmodi uulnus in grossis intestinis, leuius quàm in subtilibus curatur. Intestinum uero quod ieiunum dicitur, propter multitudinem uenarum, arteriarum, atq; neruorum, necnon propter eorum magnitudinem, & ipsius subtilitatem, & epatis uicinitatem incurabile est. Inferiori uero stomacho, quia loca ibi sunt ampla, & medicina semper petit inferiora, dicitur curabilis esse. Sed in ore ipsius propter suam sensibilitatem nō potest pati medicinam, neque etiam ibi moratur, & si quid adhibeatur, nulla prodest apposita.

Finis de Chirurgia libri.

CONSTANTINI AFRICANI MEDICI, DE GRADIBUS QUOS UOCANT SIMPLICIUM LIBER.

PRAEFATIO.


CUm disputationem simplicis medicinæ liber, prout ratio postulabit explebimus, cuius uirtus est in quatuor gradibus, oportet prius disputare de antiquorum dictis, qualiter ipsi intentionem de quatuor gradibus habuerint. Vnde dicimus quod antiqui cōplexionem medicinæ in quatuor diuisere partes, quæ uocātur gradus. Nam omnem medicinam dixerunt aut in primo gradu, aut in secundo, aut in tertio, aut in quarto manere. Quorum etiam unūquenq; tribus modis partiti sunt, principio scilicet, medio & ultimo. Quod licet inter horum extremitates, quędam partes contineantur, eas tamen quia nullatenus diffinire potuerunt, inscriptas reliquerunt. Verum quia quantitatem eorum graduum non determinatam reliquerunt, creduntur aut nescisse eam, aut scientes noluisse eam scribere.

ſcribere. Quod falſum eſt, ut eam ignorarint. Sed doctiſſimus Galenus poſt eos ueniens, liquido graduum quantitatē in libro de ſimplicibus medicinis inſcripto oſtendit. Dioſcorides autem quãuis eius quantitatis difficultatem non enucleauerit, tamen alio quodam modo proprietates explicat. Verun tamen quædam à nobis prædicenda ſunt, per quæ eius uerba facilius intelligi ualeāt. Palàm itaqꝫ eſt quod omnes antiqui qui cum Galeno concordati ſunt, dixerunt, complexiones eſſe octo, unam æqualem, & octo inęquales. Nam inæqualium quatuor ſimplices, & quatuor compoſitę. Ideoqꝫ neceſſariò omne corpus de quatuor elementis conſtructum, una harum cōplexionum indiget. Verbi gratia: Aut eſt calidum, aut frigidū, humidum uel ſiccum. Vel eſt calidum & ſiccum, calidum & humidū, frigidum & ſiccum, frigidum & humidum. Aut ęquale, ut nulla qualitas alteri dominetur. Humani ergo corporis cōpoſitio, aut eſt calidum, aut frigidum, aut ſicca, uel humida, aut æqualis. Sed quęuis æqualitas in compoſito corpore ſenſualiter inueniri non poſſit, intellectualiter tamen cognoſcenda eſt. Vnde corpus quod dicitur calidum aut frigidum non intelligitur aliarum expers qualitatū. Nomen enim ab ea quę ei dominatur, illi attribuitur. At quoniam intentio medicorum eſt humana corpora in ſanitate cuſtodire & infirma curare, & hoc abſque cibis & medicina nequit fieri, & cibus & medicina ſunt corpora de quatuor elementis cōpoſita, oportet primum cibariorum & medicinarum qualitates cognoſcere, ut quædam corpora temperamentum tranſgredientia cum medicinis curentur oppoſitis. Dicētes igitur medicinam aliam eſſe calidam in primo gradu, alia in ſecundo, alia in tertio, alia in quarto, intelligimus hęc dici ad comparationem humanę cōplexionis. Cōparatio uero alia ſimplex alia compoſita. Compoſita eſt cum aliquod ęquę complexioni comparatur. Simplex uero cum uni qualitati cuiuſlibet ęquę cōplexionis quidlibet cōparatur. Verbi gratia. Quod in primo gradu calidum eſt, æqua complexione minus calidum eſt. Vnde nec calefacit nec augmentat eam. Nam licet calor non fiat calidior iuncto ſibi alio calore, cum uideamus calorem calidiſſimę aquæ minui tepida ſibi adiuncta, eodem modo intelligimus, dicentes calidum, frigidū, humidum, uel ſiccum in primo gradu. Ideóqꝫ antiqui maxime Galenus ęquam complexionem infra duas extremitates dixerunt manere, id eſt, inter primum & quartum gradum. Nam cum omnis ſuperficies de duabus lineis ſit cōtenta, & ipſę lineæ abſqꝫ medijs cōiungi non poſſunt, neceſſario duo medio circa habuere. Qua de re gradus quatuor neceſſario fuere, calidum in primo, minus eſt calorē naturali. Calidum in ſecūdo, quaſi illud. Calidum in tertio, maius eſt eo. Calidū in quarto, ultra eſt eum. Eodem modo frigidū, humidū & ſiccum. Quod ſi aliquid tentare ſenſualiter uolumus, guſtare oportet. Cui ſi ſenſus dominetur, eſt in primo gradu. Si cum ſenſu eſt ęqualis ut unus alteri nō dominetur, eſt in ſecundo. Si autem

ſenſus per eam mutatur, ſuam tamen ſuſtinens tolerantiam, creditur eſſe in tertio. Rurſus ſi ſenſus per eam mutatur, ut nullatenus eius acumen pati ualeat, conſtat in quarto.

Præfationis finis.

CONSTANTINVS AFFRICANVS MEDICVS DE GRADIBVS.

ROſa frigida eſt in primo gradu, ſicca in fine ſecundi. Subtilem ſubſtantiã habet & ſtipticã. Valet ſtomacho & epati, eius enim oppilationem aperit. Capitis dolorẽ ex fumo choleræ, uel ſanguinis uſta, & naribus applicata, placat. Aqua roſata calorẽ ſtomachi, & epatis mitigat. Ex qua capite ſępius loto canicies feſtinatur. Sirupus roſatus cum aqua roſata dolorem ſtomachi de calore curat, nec non acumen febris, dolorem inteſtinorum & cholericas paſſiones placat. Similiter rhodoſaccharũ, id eſt, aqua roſata cocta cum uino iuuat caput. Aurium & gingiuarũ dolorem, ſi os de ea lauetur, aut gargarizetur tollit. Cataplaſmata fit contra cholericas hęmorrhoidas. Sperma eius pulverizatum putridas gingiuas ſanat. Cortex potatus ſanguinem inferius manantem conſtringit. Oleum roſeum bibitum, uentrem humectat, & calorẽ ſtomachi refrigerat. Cum aceto mixtum, & capiti impoſitum, dolorem cuiuſcunq; ſit caloris interioris, uel exterioris extirpat. Calidũ in aurem diſtillatum calidum apoſtema ſanat. Cũ aqua roſata bibitũ, diſſentericis ſubuenit. Vniuerſaliter etiam ualet contra cholerica uulnera, & ea ſiue interius ſiue exterius ſint, ſanat.

Viola frigida in fine primi gradus, humida in initio ſecundi. Cholerã rubeam de ſtomacho & inteſtinis purgat, calorem eorum mitigat. Potata iuuat pueros ſuffocationem habentes, pleureticis & pectoris aſperitati ſubuenit. Naribus applicata dolorem capitis de calidis fumis mitigat. Cataplaſmata cum polline hordei, ualet contra cholerica apoſtemata. Sirupus uiolatus uẽtrem humectat, tuſſim de calore mitigat. Calorem pectoris & pulmonis ſedat, pleureticis occurrit. Similiter oleum uiolaceũ cum oxyſaccharo facit. Oleum uiolaceum choleram & feruorem mitigat totius corporis, maxime capitis. De quo ſternutatione prouocata ſomnum prouocabitur.

Abſinthium calidum in primo gradu, ſiccum in ſecundo. Stomachũ confortat, & cholerã rubeam cum egeſtione purgat. Galenus in epiſtola quam Glauconi miſit: Abſinthium, inquit, duas habet uirtutes, unam laxatiuam, & aliam ſtipticam. Propter hoc ſi datur morbo nondum digeſto, materiam ut fiat inobediens indurat. Vnde quaſi bellum facit, quia uirtus laxatiua materiam mouet ut cum egeſtione exeat, & uirtus ſtiptica eam indurat & cohibet ne moueatur. Quare laborat materia. Quo dato, cum materia morbi di

gesta est, fit obediẽs & facilis ad exeundũ, duobus modis: uno, quia uis laxatiua naturã adiuuat: alio, quia uis stiptica expulsiuam cõfortat, & adiuuat ad excludendã materiam morbi, quæ est in cõcauitate membrorũ. Epar cõfortat, & eius oppilationẽ aperit, appetitũ irritat, ictericiam curat, nullam actionem phlegmaticã facit. Cum uino potatum urinã prouocat, ebrietatiꝗ; repugnat. Cum siseleo aut spica bibitũ dolorem stomachi & intestinorum de grossa uentositate natũ mitigat. Cum aceto propinatũ, suffocationẽ quæ est propter fungorum comestionẽ, placat. Cum melle tẽperatum, tumorẽ qui est sub lingua curat, & nigredinẽ quæ est sub oculis expellit, uisumꝗ; clarificat. Succus eius auribus instillatus humiditatẽ ab eis manantẽ desiccat. Cum felle taurino tritũ & in auribus inunctũ cõfortat, & sonũ ab eis excludit. Cũ oleo rosaceo & cera stomacho inunctũ cõfortat, & dolorẽ expellit. Cataplasmatũ duriciã splenis mox dissoluit. Tẽperatũ cum melle & in uuluã missum, menstrua prouocat. Sirupus ex eo factus, stomachicis & epaticis subuenit. Cum oleo coctum & stomacho inunctum iuuat. Vnde Dioscorides: Absinthium, inquit, in arca positum in qua panni sunt cõditi, tuetur eos ne à tineis destruantur. Erit incaustũ factum ex aqua in qua absinthiũ est coctum, seruat chartas incolumes cum eo descriptas ne mures possunt eas rodere. Et quidã dicunt absinthio non inuento, pro eo posse poni sichę armenicũ. Alij testantur polium eiusdem esse uirtutis cuius absinthium, si pondus & dimidiũ de polio habeatur. Bedigorus dixit: Si asa ponatur in eodem pondere quo absinthium, & iungatur dimidium pondus mirobalani indi, & illius efficaciæ erunt cuius absinthium est.

Mirobalani citrini frig. in primo gradu, sicci in 2. cholerã rubeã purgãt, stomachum cõfortat. Costa Lucæ filius inquit: Mirobalani sunt gummosi, ideoꝗ; uident᷑ esse laxatiui. Iccirco quibus fuerit gũma nõ uisa, sunt debilioris uirtutis. Quod testat᷑ hęc ratio: Quod si in calida aqua infundantur, & aqua potabit᷑, erit fortiter laxatiua. Si autẽ ad ignem coquantur, erit aqua in qua coquuntur debilius laxatiua. Ignis enim tollit gummositatem. Quidã medici dicunt quod indi & citrini sunt unius arboris. Et citrini sunt illi qui sunt immaturi. Indi uero, maturi. Qui frigidi sunt & sicci in primo gradu. Choleram rubeam exustam etiam utranꝗ; purgant & confortant stomachum.

Kebuli sunt qui nascuntur in insula Indiæ, quæ Cebula nuncupatur. Qui cæteris mirobalanis meliores sunt frigidi in primo gradu. Cholerã nigram purgant, aliosꝗ; malos humores, stomachum confortant, ualent contra hæmorrhoidas. Qui cum melle condîti stomachum confortant, suæꝗ; humiditatis superfluitatem desiccant. Vnde uisus obscuritatem propter fumum à stomacho uenientem clarificãt. Sunt etiam utiles melancholicis, & hęmorrhoidas patientibus.

Emblici sunt poma quasi pruna, quę cũ desiccant᷑ in sua arbore aut in alio loco, diuidunt᷑ tripliciter, & ab ossibus separantur. Quorũ sapor amarus & ponticus

pōticus est. Natura horū est frig. & sicca in primo gradu. Stomachū & anū cōfortāt, hæmorrhoidas habētibus subueniūt, capillos cōfortant ne cadāt.

Cuscute diuersarū uirtutū est. Habet enim amaritudinē & ponticitatē, & est calidū in primo gradu, siccū in secūdo. Vnde cum sua amaritudine, suaq́ʒ ponticitate, est humorū attenuatiuū, maxime choleræ rubeæ. Oppilationē epatis & splenis & fellis aperit, stomachū cum sua amaritudine & pōticitate cōfortat. Venas & uasa à putridis humoribus purgat. Cū oxysaccharo bibitū cōducit diu febricitātibus, maxime pueris, & hęmitriteo ueteri laborātib.

Agaricus duplex est, masculus uidelicet & fœmina. Laudabilior tamen est fœmina. Cuius forma sic dignoscitur. Intus in ea frustra inueniūtur, unū super aliud positū. Masculus uero est rotūdus intrinsecus & lenis. Qui utriqʒ in primo gradu calidus est & siccus in secūdo. Grossos & uiscosos humores attenuat, & dissoluit & phlegma purgat. Est etiam cōtra uenenum. De quo exagiū unum potatū ualet contra dolorē epatis, inflationē & stranguiriam & renum dolorē, & icteritiā, & matricis dolores eiusq́ʒ suffocationē, & cutis liuorē curat. Cum sapa datus prodest uulnerato pulmoni. Cū oxysaccharo, splenis tumorē dissoluit. Gal. mundificatiuū esse dixit, & oppilationis uiscerum aperitiuū. Ideo est cōtra ictericiā de oppilatione. Valet etiā epilepticis, & febricitantibus cum rigore occurrit. Ischiaticis & artetico dolori occurrit, menstrua prouocat, grossam uentositatem uuluæ dissoluit. Curat etiam omnem dolorem qui est intra corpus.

Eupatorium calidum in primo gradu, siccū in secundo. Extenuat & mundificat. Vnde dolorem epatis mitigat, duriciam eius soluit, & oppilationem eius aperit. Cuius frondes pistatę cū axūgia porcina uetustissima, ualet contra uulnera ad sanandū difficillima. Vnde Gal. Eupatoriū curat diuturnas febres, maxime q̊uartanus dixit Dioscor. Pro eupatorio ponēdum asar ęquo pondere, aut absinthium. Semis tamen pondus absinthij, addatur.

Chamomila cal. & sic. in primo gra. est, attenuās & molliēs, & dissoluēs. Frōdes tamē & flores, & radices, ęquales in uirtute sunt. Quę potui data, aut in aqua dectoctionis eius mulieribus sedētibus mēstrua prouocabunt. Mulieres etiā difficile parturientes iuuat. Vrinā prouocat, lapides expellit, inflationē & dolorē ilij dissoluit. Icteriticiā & epatis dolorē curat. Cuius etiā apozema maxime dandū est cum melle coctū peripneumaticis, epaticis, & ad mundificationem totius corporis. Oleum eius ualet contra febrem periodicam, si ex eo epithimetur. Si masticetur ulcera oris sanat.

Papauer fri. & sic. in 1. gra. Succus eius cū oleo myrtino mixtus, capillos denigrat & cōfortat. Collyriū ex eo factū pannos oculorū mūdificat. Radix eius masticata humores capitis ꝑ nares purgat. Succus ꝓpinatus uenas mundificat, morpheā curat, mēstrua & urinā accelerat. Cū sapa coctus & oculis cataplasmatus apostema dissoluit, & pustulas in eis sanat, uisumq́ʒ clarificat.

Cassia fistula mediocris est inter calidum & frigidum. Vnde Galenus: Medicina

Medicina temperata æquali compositioni uel complexioni similis, neq; in calidum, neq; in frigidum & humidum & siccũ potest iudicari. Proprie choleram rubeam purgat, acumen sanguinis extinguit, & apostema ex eo genitũ dissoluit. Gargarizata apostema gulæ & fauciũ curat, pręcipue si misceatur cum succo stringni.

Manna inter calidũ & frigidũ tẽperata, laxat uentrem, acumen febrium extinguit, pectora humefacit, cholericis & calidis natura conuenit.

Ladanum calidum est & humidum in primo gradu, omnia uenarum capita aperit, apostema maturat, dolorem uuluæ mitigat. Et si subtus fumiget ex eo secundinam producit. Cum myrrha mixtum, & oleo solutum myrtino, atq; pontico uino, capillos confortat. Coctum cum oleo roseo auribusq; distillatũ, omnem tollit dolorem. Cum ueteri bibitum uino solutionẽ phlegmaticam arcet. Nonnunquam immiscetur cum medicinis doloris mitigatiuis, & cum medicina tussis curatiua.

Cardamomi duo sunt genera. Est enim maius & minus. Vtrũq; calidum & siccũ in primo gradu. Sed maius minoris caloris, & minoris ponticitatis, & magis odoriferũ. Ideoq; stomachũ conforat, digestionẽ adiuuat. Cum sirupo rosato bibitum cholericum uomitum arcet. Cum mastiche, & ligno aloës, & succo mẽtæ potatum phlegmaticum uomitum extinguit, maxime si cum suis corticibus potetur. Cortex enim stipticior est stomachiq; confortatior. Minor maiore cõfortatior est, stomachiq; magis digestiuam uim adiuuat, humiditatem pectoris, & gulæ, stomachiq;, desiccat.

Cacollæ ualet sicut cuscute, calidum est & siccum in primo gradu. Citrinam aquam atq; hyposarcam curat. Epar confortat, & odoriferum ructum generat. Succus eius hydropicis choleram non habentibus, cõuenit. In stomacho tamen quia aliquantulum est uiscosum mutatur.

Liquiritia tẽperati caloris est. Minus tamen quàm calor naturalis. Humectat moderate, habet aliquantulũ dulcedinis, proinde ualet tussientibus, pectus, guttur, & canales pulmonis humectat, sitim mitigat. Apozema eius decoctionis cum penidijs mixtũ in modum electuarij compositum pectora mũdat. Cocta in aqua cũ recens fuerit, & succus extractus ab ea ac desiccatus, succus liquiritiæ uocatur. Qui optimus est asperis canalibus pulmonis & stomacho perusto. Vniuersaliter, liquiritia pectori, & spiritus instrumentis congruit. Qua non inuenta, dragagantũ in eodem pondere mittatur & iungatur ibi semipondus pinearum.

Lycium calidum est in primo gradu, siccum in secũdo. Lentigines faciei purgat, pustulas auriũ & gingiuarũ putrefactas curat, oculos clarificat. Valet cõtra scabiem & prudorem, & putredinem oculorum, & humiditatem ab auribus extrahit. Similiter humores à uulua fluentes consumit potui datum, aut suppositũ: diuturnũ solutionem arcet, & uulnerata intestina sanat.

Aurum temperatius est cæteris metallis. Habet proprietatẽ subueniendi defecto stomacho, timorosos & cardiacos confortat. Galenus cõtra melancholiam & alopeciam ualere cõfirmat. Quibus chirurgia necessaria est, si fiat cum auro, nullam nasci carnis putredinẽ promittit. Cum funditur remanet in loco quo fusum est quasi spuma, & dicitᷣ cadmia auri, quę ualet cõtra oculorum dolores, & pannos. Humoribus etiam ad oculos descendentibus repugnat: palpebras confortat, & neruos earum seruat incolumes.

Argentum frigidum est & temperatum in humiditate. Est contra humidum & uiscosum phlegma. Cadmia eius similiter operatur, ut cadmia auri, cadmia tamen auri fortior est & utilior.

Borrago calidum & humidum in primo gradu. Rubeam choleram purgat, cardiacis subuenit, ex cholera nigra patientibus. Missa in uino & potui data lætitiã generat. Eius etiam apozema cum melle uel saccharo bibitum contra asperitatem pectoris, & pulmonis, & gutturis ualet.

Spica nardi calidũ est in primo gradu, siccũ in secundo. Epar & stomachũ confortat, dolorẽ enim ab eis amputat. Apozema eius bibitum renes & uesicam ab omni sorde mundat, menstrua & urina prouocat. Icteritiã ex oppilatione fellis, & epatis curat. Humoribus à capite ad pectus descẽdentibus, resistit. Puncturã stomachi & uentositatem intestinorũ aperit, & mulieribus supposita fluxum sanguinis constringit. Si autem moretur diu in aqua qua cocta est fluxum tollit, & iuuat calida apostemata uuluæ. Si suffumigetur ex ea, oppilationem uuluę aperit, & menstrua, & super impetigines fricata, eas omnino mũdificat. Cum aqua frigida potata abominationem tollit, & cordis tremorem. Cum sapa bibita libidinem augmẽtat, & os confortat. Cum uino propinata cõtra morsum scorpionis & serpẽtis ualet. Collyriũ ex ea factum, humiditatẽ salsi phlegmatis desiccat, pilosq; palpebrarum cõfortat.

Celticã dixit Gal. esse illius naturæ cuius spica est, & illius actionis. Huius tamẽ actio debilior est nisi quia ad prouocandũ urinã est fortior. Quę cũ apozemate absinthij bibita uentositatem stomachi, & epatis & splenis destruit. Ictericis ualet, cũ lacte bibita. Cum aceto bibita splenis apostema dissoluit, morsum reptilium & dolorem renum & uesicę placat. Sæpe etiam bibita, pectus & uesicam & pulmonem & uuluam mũdificat, & urinã & menstrua prouocat.

Fu, id est, ualeriana naturam habet sicut spica nardi. Vesicam enim & uuluam & pectus mũdificat. Vrinam & menstrua prouocat. Maxime ualet cui est in latere apostema.

Kecabre frigidum & siccum est in primo gradu. De qua dimidio exagio potato sanguinẽ fluentem de incisione uenarum pectoris constringit. Sanguinem etiam undecunq; fluat constipat. Cum uino bibita, conuenit cholericis rubeis, Cardiacis propter colligantiam stomachi & cordis patiẽtibus.

Humores

Humores à capite & pectore ad stomachum fluentes arcet. Quidam etiam medici testantur eam ualere stranguiriosis.

Ocimi duo sunt genera. Est enim gariophyllatum & citreum. Sed gariophyllatum calidum est in primo gradu, siccum in secundo. Quidam tamē dicunt frigidum esse in primo gradu. Conuenit calidę naturę. Ego quoq; dico naturę esse calidę, sed tamē si in frigida infundatur & naribus applicetur frigiditas aquę per nares cū odore deducetur. Ideoq; infrigidat, proinde quidam medici autumant illud esse frigidū. Sperma eius stipticum est. Ideoq; de eo dimidio exagio potato, egestio facta ex calore constringit & membra cōfortantur. Alia autē species ocimi est quam uulgus citreū appellat. Galenus tristia corda lætificans uocauit. Cuius natura calida est & sicca in primo gradu. Quo ieiunis esui dato, frigidum & humidum stomachum cōfortat, oppilationem cerebri aperit, cordis defectionem amputat. Vigilias & timorem & suspitionem, & cordis tremorem, quæ sunt propter nigram choleram & adustam, expellit.

Cubebe inter calidum & frigidum temperatę naturę sunt. Ideo animum lætificant. Ori & stomacho bonum odorem pręstāt, solutionem cōstipant, oppilationem interiorem membrorum aperiunt, urinam prouocant, lapides renum frangunt.

Ramnus frigidus est in primo gradu, siccus in secūdo. Valet pustulis oris & uentris dolorē stomachiq; defectionem curat. Cataplasmatus ęrisepilam destruit. Succus eius oculorum collyrio mixtus siue solus, conuenit omni dolori oculorum, maxime pānorum albedini. Bibitus uero lapidem renū frangit. Vnde quidam aiunt, leprosis eam ualere.

Capillus ueneris, testāte Galeno, mediocris est inter calidum & frigidū. Vnde Dioscor. Apozema capilli ueneris ualet anhelosis, ictericis, spleneticis, stranguiriosis, lapides renum frangit, & uesicæ. Cum uino bibitus ueneno & humoribus à stomacho fluentibus resistit, menstrua prouocat, dolorem pectoris & pulmonis mitigat. Nam mundat & inanire facit grossos humores ab eis. Vnde quidam medici dicunt, capillum ueneris rubeam choleram de stomacho & intestinis deponere. Cataplasmatus ualet alopecię, & scrophis. Coctus cum aqua, & ex eo capite loto, pustulas & putrefactiones mūdificat. Quo nō inuēto, mittat̄ uiola æquo pōdere, & bis tantū liqritiæ.

Melilotum calidum est in primo gradu, est aliquantæ ponticitatis. Dura & calida apostemata mollit, maxime oculorū, uuluæ, ani, & aurium cum sapa cataplasmatis, & aliquando cum uitello oui, aut polline fœnugræci, & semine lini. Quod in sola aqua coctum, fauos capitis curat. Succus cum aceto dolorē capitis curat. Dioscorides testatur melilotum inter calidum & frigidum esse temperatum, sed proprie grossos humores eliquat. Quo nō inuento, mittatur ęquū pondus & semis chamomillę, & semis frondiū ficus.

GG Cypressus

Cypressus quibusdam testantibus calidus est in primo gradu, siccus in secundo. Habet aliquantulum ponticitatis. Nonnulli dicunt inter calidum & frigidum esse mediocrem. Cuius quidem poma & frondes mittūtur in medicina. Quæ cum sunt recentia, nouam incisionē solidant, crepiturę ualent. Intestino ad testiculos descendenti, sic ex eis fiat emplastrum super testiculos, ualet. Proprie enim membra mollia desiccant, humiditatem non naturalem attrahunt, uirtutem & duritiam eis præstant. Frondes in puluerem redactæ, cum modico myrtæ & cum uino bibitæ, uesicā ne malos recipiat humores cōfortant, & stranguriam curant. Galenus dicit: Vidi quosdam homines ęrisipelam cum cupresso & farina hordei & aceto curātes. Poma cupressi recētia potui data cum uino, sanguinis fluxū & uulnera intestinorum curant. Humoribus ad ea descendentibus resistūt. Sunt & cōtra difficultatē spirandi & tussim, apozema eorum similiter operatur. Quæ cum aceto cocta & lupinis commixta, mūdat ungues, & asperitatē eorum lenit. Frondes tritæ & cum aceto mixtę, capillos tingunt. Quæ commixtę cum oleo & stomacho impositæ, eum confortant. Vnde Bedigorus: Proprie cypressus uulnera desiccat, & intestinis, ne ipsę ad testiculos descendant, repugnant. Quæ nō inuenta, mittatur sarcocolla æqualiter, & semipōdus malorū granatorū.

Aros calidū est in primo gradu, siccum in secundo. In multis collyrijs mittitur, & ualet cōtra impetigines & furfures capitis, capillos lenit & subtiliat. Quod subtiliter puluerizatum, & in aceto bibitum frangit lapides uesicæ.

Sarcocolla calida & sicca in primo gradu, cuius hæc est proprietas: Plagas ubicunque fuerint siue interius, siue exterius solidat. Viscosum phlegma purgat. Vnde iuuat ischiaticos & arteticos, humores descendentes ad oculos constringit. Valet cōtra ophthalmiā & pustulas oculorū & omnem maculam eorum. Quæ cum croco mixta si in modū unguenti fiat, scrophulas in collo natas curat.

Stichas calidum & siccum in primo gradu. Aperit, attenuat, & omnia uiscera mūdificat. Interiora mēbra cōfortat, pectus & pulmonē mūdificat.

Myrtus frigidus in primo gradu, siccus in secundo. Cuius odor calido fumo ad caput salienti repugnat. Quæ puluerata desiccat calida apostemata. Vsta & cum oleo temperata, uuluā iuuat. Succus eius distillatus auribus humiditatē earum desiccat. Sapa eius diarrhijs, dysenterijs ualet. Quæ etiā uiride & cum aceto trita & mixta, capitiq; imposita, sanguinē de naribus fluentem sedat. Semen habet quiddā dulcedinis, & ponticitatis, & aliquantulum amaritudinis. Cum sua dulcedine, iuuat eos qui de calida tussi molestantur, neq; nocet pulmoni, nec pectori. Cum sua ponticitate, contra sanguinis fluxum, & cholericam solutionem ualet, stomachumq; confortat, & intestina, & uesicam, & propter coadunationem dulcedinis & ponticitatis urinā mouet, dolorem & puncturam uesicę mitigat. De quo facto cataplasmate cum

frondibus

frondibus arteticorũ dolorẽ placat, & membrorũ mollitiem indurat. Aqua decoctionis myrtę, uuluę foras exeunti ualet. Mulieribus in ea sedẽtibus humores de matrice fluentes desiccat. Capite quoq; cum ea loto capilli cõfortantur, & augmẽtantur, & caput à pustulis, & à furfuribus mundificat. Dioscor. dicit: Sapa myrtæ ualet cõtra cholericã distemperantiã, & dyssenteriã, & uulnera interaneorum. Oleum eius capillos cõfortat, & augmentat. Rara etiã corpora habentibus, nimiũ sudantibus, maxime ęgritudinem exuntibus & defectionẽ præ sudoris nimietate habentibus cũ oleo myrtino peruñctis, clauduntur pori, & ne exeat sudor prohibetur.

Lingua auis, calida & humida in primo gradu. Proprietatem habet confortandi coitum, & sperma augmentandi.

Fumus terrę cal. in primo gra. siccus in 2. Vnde stomachũ confortat, appetitũ irritat, urinã prouocat, epatis oppilationẽ aperit. Succus eius crudus & potui datus, à scabie & à pustulis & prudore mundificat. Cholerã ustã purgat, sanguinẽ clarificat, maxime si cũ mirobal. mixtus fuerit. Dios. Fumus terrę huius ꝓprietatis est, corpus eñ ab omni putredine humorũ mũdificat.

Rubea calida & sicca in fine primi gradus. Habet quiddã amaritudinis & quiddã ponticitatis. Vnde epar, & splen cõfortat, & mũdificat, & eius oppilationẽ aperit, urinã prouocat, menstrua augmẽtat, omnia corporis mẽbra de putredine mundificat. Vnde Dioscor. Radix rubeæ mulieribus supposita menstrua prouocat, fœtumq; mortuum expellit. Quæ puluerata, & cum aceto temperata, morpheam mundificat. Alij dant ad bibendũ propter ilij dolorem & ischiam, cum melle & aqua calida.

Styrax duobus modis est, liquidũ uidelicet & dicitur sigia, est & calamenthum. Quę utraq; cõueniunt medicamini, calida in primo gradu, & sicca in secundo, est mollatiuum & digestionis adiuuatiuum. Valet etiam tussientibus, & catarrhum patiẽtibus, si ex ea fumigentur, aut potum accipiant. Vnde Dioscorides: Styrax calefacit, & mollit, & ualet cõtra tussim, catarrhum, atq; raucitatem. Potui datum, aut mulieribus suppositum, conuenit clausę atq; duræ uuluæ, menstrua etiam prouocat. De quo modicum inglutitum egestionem prouocat. Quidam sigiam cum oleo roseo mixtum contra scabiem & pustulam dicunt ualere.

Acacia frigida in primo gradu, sicca in tertio, Vnde Diosc. Acacia ęrisipelam habẽtibus cõuenit, ignem sacrũ & pustulas oris purgat. Valet etiam cõtra oculorum crepaturas. Anum & uuluã foras exeuntes intus cõuertit. Quæ potui data aut per clystere mixta uentrẽ cõstipat, & sanguinis fluxũ arcet. De quo Bedigorus: Acacia est multũ utilis in collyrijs, & calidũ apostema habẽtibus, pro qua possunt poni lẽtes absq; suis corticib. ęquali põdere.

Perna inter cal. & frigidũ & hum. & siccũ est tẽperata. Maior enim melior est minore, lucida etiã utilior obscura est. Aequalis & rotũda proprie ualet cardiacis, cordis tremorẽ patientibus, timorosis & suspiciosis ex cholera

nigra. Cordis enim sanguinē clarificat, eiusq; grossitiem extenuat, & humiditatē in oculis coadunatā desiccat, eorūq; neruos cōfortat. Vnde Aristot. Vidi homines quosdam eliquasse gemmas de quarū liquore corpore loto, alba morphea loca plena liberata sunt. Valet etiā cōtra extensionē neruorū oculorum. Quidam tamen dicunt pro una drach. gemmarum inperforatarum, aliam uel suarum cochlearum perforatarum posse mutari.

Hyacinthi triplices sunt: Rubei, citrini, & ueneti. Granata sunt omnibus meliores. Quibus hæc est proprietas. Nam si mittātur ad ignem, & insufflemus, quanto plus ad ignem insufflauerimus, eo amplius rubicundiores fiunt. Si in eis aliqua nigredinis pictura fuerit, causa ignis destruetur. Eruntq; omnino clarissimi. Citrini non adeò ignē patiūtur. Veneti enim nullatenus ignem pati queūt. Quos omnes Aristot. cal. & sic. dixit esse. Alij rubicūdos dicunt esse calidos. Venetos frig. & citrinos, mediocres. Omnes sunt cōfortiui, tristitię & suspicionis ablatiui. Cōtra sanguinis fluxū ualent. Vnde Aristoteles: Qui granatos in collo, manúue, uel in aliquo corporis mēbro duxerint, si intrauerint ad aliquā prouinciā pestiferam, nullatenus eis nocebit.

Oculcea est herba super terrā duobus brachijs saliēs. Cuius frondes breues & subtiles, quasi frondes chamomilę. Spinam etiam modicā uiridem, & florem uiolaceū. Rami eius multos nodos habēt. Quę cal. in primo gradu, sicca in tertio. Valet defecto stomacho, & epati. Est cōtra diuturnas febres. stomachi apostemata curat.

Bedigar frig. in primo gra. mediocris inter siccitatē & humiditatē, & stomachū cōfortat, febrē diuturnā mitigat. Est cōtra spasmū qui fit ex stomachi defectione. Masticata & super morsum reptiliū imposita, dolorem mitigat. Radix eius ualet cōtra fluxū sanguinis & uētris. Quę cataplasmata mēbra cōfortat. Vnde expellit humores ad ea defluētes, humidū etiā apostema dissoluit. De cuius apozemate os si fuerit lotū, dolorē dentiū amputat. Huius arboris cortex, & frōdes & rami, sunt frigidi, & sicci in primo gradu. Sed frondibus cū aceto cataplasmatis scabies & pustulę, & plagę curant. Cortex eius uno exagio potui datus cum uino uel aqua phlegmaticos humores purgat. Cum aceto tēperatus, cutis morpheam habens ex eo inuncta, omnino mundificabitur. Super ossium fractura impositus, cito eam solidat.

Lupinus cal. & siccus in primo gradu aliquantulum habēs stipticitatis rubeā cholerā purgat. Prodest eis qui dolorē in epate habēt, apostema, hydropisim, & cōstipatos uētres purgat. Succus eius crudus potatus, magis est laxatiuus, minus oppilationis aperitiuus. Coctus autē & despumatus plus aperit, quàm laxat. Cōmixtus cū succo solatri erit optimus, cōtra phlegmones, qui sunt in epate & splene. Ictericiā curat, uentrem humectat, cholerā extinguit. Cataplasmatus super splen, dolorē ab eo celeriter amputat. Auribus distillatus mūdat eas de omni putredine & putore. Similiter operatur in naribus, Succus oleo roseo temperatus, loca igne perusta refrigerat.

Endiuia

Endiuia de amaritudine & ponticitate cōposita est, frig. & sic. in primo gradu, stomachū confortat, oppilationē epatis aperit. Succus eius coctus, & dispumatus, cum oxysaccharo bibitus, humores putridos expellit, & diuturnas febres curat. Qui mixtus cum succo marathri & oxysaccharo erit utilissimus febricitantibus, ictericis, spleneticis, epaticis, propter oppilationē dolorem habentibus. De qua cataplasmate facto calorē epatis & stomachi mitigat, & optime cōfortat. Mixtus cum polline hordei & oleo rosato, calidū sanat apostema, maxime si fuerit in oculo. Arthetico dolori de calore facto, mitigationem pręstat.

Sponsa solis frigida & sicca in primo gradu. Stomachū confortat, ualet cōtra morsum scorpionis, aliorū reptilium, quę cum myrrha mixta mulieribus supposita menstrua prouocat. Simili etiam modo ut endiuia operatur.

Bolus frig. & sic. in primo gradu. Valet contra fluxū sanguinis, & uētris diarrhiā, dyssenteriā, hæmorrhoides, tenasmū. Humoribus etiā à capite ad pectus descendentibus repugnat. Prodest etiā hęmoptoicis uulnera in pulmone & catarrho habētibus. Ossiū fracturā solidat. Vnde Galen. Bolus armenicus ualet contra pestilentiā, eiq; repugnat. Vidi etiā quosdā illud bibere, & ilicò à morbo esse euasos. Illi autē qui non iuuabātur, ex hoc contingebat eis, quia eorū febris erit acuta, & bolus nō ualet nisi cum uino, Vinū autem febribus est contrarū. Proinde oportet inuestigādo eligere uinū leuissimum, & frigidissimū. Raro enim inuenimus pestilentiā non esse cum acuta febre. Sed quidā dicūt bolum armenicū esse cimoleā. Quod negat Dioscor. Dixit autē cimoleā esse duplicē. Vna est alba, alia porfiretica, quæ ambæ habent uentositatē. Quęcunq; harū cum aceto tēperetur, & super aures imponatur apostema habentes, iuuat. Super loca igne perusta cataplasmata, mitigationē pęrstat. Duritiā testiculorū emollit. Calidū apostema & ærisipelam curat. Vnde. Galen. Cimolea, inquit, est composita de diuersis uirtutibus, habet enim ponticitatem constringentem, & uim dissoluētem. Sed loca caret his uirtutibus. Non lota utrasq; habet.

Terra sigillata frig. & sic. est in primo gradu. Valet cōtra diuturna uulnera & putrefacta, siccat enim ea. Est & cōtra morsus serpentiū, & omnium reptilium. Mortiferas potiones si potet per uomitū & uenenum emittit foris. Cum aceto & oleo rosaceo mixta super calidū apostema imposita iuuat. Valet etiā contra uulnerata intestina, & diarrhiam, & tenasmū, & fluxū sanguinis de quocunq; loco fuerit constringit. Cum aceto temperata, & super morsum rabidi canis imposita, ualet.

Crocus cal. & sic. in 1. gra. Stomachi dissipat abominationē, & capitis grauedinē generat & somnū prouocat. Vulnerata intestina, & tenasmū & diarrhiā sanat. Quia sufficiēter medicinas simplices in 1. gradu caliditatis & frigiditatis, humiditatis & siccitatis existentes cōpleuimus, earūq; proprietatū iuuamentū explanauimus, sequitur de his quarū uirtutes in 2. gradu existunt.

De secundo gradu.



MVscus est pustula in uentre cuiusdã animalis nascẽs, capreolo simi lis, quod in India est, hęc coagulato sanguine plenus est. Et ipso ani mali ad quępiã palũ uel arborẽ se scalpẽte, necessario cadit. Cuius natura cal. & sic. in 2. gradu. Ideoq; cõgruit senioribus, & in hyeme. Mẽbra quidẽ defecta aromatizando confortat. Timorẽ melancholicis amputat, & audaciã præstat. Oculorum quoq; & omniũ membrorũ uentositatẽ tollit. Sternutatione ex eo facta cũ modico croco & cãphorę, dolorẽ capitis de fri gido & humido curat. Quidã tamen per se dicunt muscũ cum oleo sambuci no inunctum femoribus libidinem augmẽtare. Alij uero dicunt musco non inuento, castoreum ęquo pondere idem ualere.

Mastiche cal. & sic. in 2. gradu. Proinde phlegma dissoluit, stomachũ ca lefacit, appetitũ excitat, uentositatẽ, apostema, & tumorẽ stomachi, epatis, & intestinorũ curat. Malas quoq; cogitationes aufert. Cũ oleo rosato inun ctus stomachũ cõfortat, cutemq; clarificat. Vnde Dioscor. Mastiche ualet hęmophthoicis, diuq; tussiẽtibus proficit. Ioan. Damasc. dixit: Mastiche cũ aqua frigida data, stomachum corroborat, & superfluam humiditatẽ ab eo expellit. Cũ calida tamen data, nihil prodest. Iterũ Gal. Mastiche gingiuarũ fissuris, earumq; putredini prodest. Ex aqua decoctionis eius ori loto succur rit. Item Cleopatra, pro eo poni par pondus squinãti iubet. Dios. ait: Gum mam mastichis, gummam lentisci, pini & cypressi idem ualere.

Rheum aliud in India, aliud in Ponto nascitur. Rheum tamen Indię, lau dabilius. Vtraq; cal. & sic. in 2. gradu. Quiddam stiptici habẽt, & acuminis. ualet defecto stomacho, uentositatẽ, epatis dolorem, & splenis duriciam, hy pochondriorum extensionem curat. Renum dolorem & uesicę, ac matricis infirmitatem extirpat. Sanguinem de pectore manantem cõstringit. Anhe helitum, singultũ, uulnera intestinorũ, diuturnam solutionem, & prolixam febrẽ amputat. Morsus reptiliũ curat. Quod puluerizatũ, & cum aceto tem peratum cutem & faciem à lentiginibus & impetigine mundificat.

Corallus frigidus & sic. in 2. gradu. Oculorũ dolores, obscuritates, pan nos, & putrefactiones si in collyrijs ponatur, curat. Puluerizatus dentes ex eo fricatos clarificat, gingiuas putridas sanat. Vnde Gal. Corallus, inquit, ustus, gummęq; mixtus, & cum aqua frigida potatus, sanguinis fluxum un decunq; sit restringit, stomachum cõfortat. Item Galen. dixit se probasse co rallum suspensum in collo habentis dolorem in ore stomachi, eum sanasse.

Aloës tria sunt genera, Vnum rubeũ, de quadã insula Indiæ, quę dicitur Schetra. Aliud autem nigrum quod est de Persia. Tertium citrinum, & fit in Arabia. Quibus omnibus laudabilius est Scetrẽse, si fuerit unctuosum, pę lucidum & rubeum, quasi colore epatis, citoq; fragile, odoriferum, & ama rissimum. Vniuersaliter autem aloë calidum & siccum in 2. gradu. Stoma chum mudificat & cõfortat, Caput & articulos de phlegmate purgat, ege

stionem

ſtionem prouocat, epatis oppilationem aperit, colorem ictericũ clarificat. Si tamen multũ & sępius ſumatur, ſtomachum & inteſtinũ excoriat. Oportet ergo præparare ita, ut cum eo maſtiche aut dragagantũ, aut bdellium miſceatur. Temperatur enim qualitate earũ ſpecierum. Nonnũquam lauetur cum apozematibus aromatizantibus, & ſubtiliſſime teratur, ut optime lauet, atq; mũdificet ſtomachũ. Proprietatem tamen habet ſolidandi recentia uulnera, deſiccandi ac mundificandi earũ putredinẽ. Maxime uulnera teſticulorũ ac præputij ſanat. Cum aqua temperatũ apoſtema labiorũ, nariũ & oculorũ curat. Vnde Dioſ. Aloë, inquit, cum melle temperatũ, aufert uigorem qui ſub palpebris eſt. Mixtũ cum oleo roſato & aceto fronti & temporibus perunctis ſalutem præſtat. Dolorẽ capitis & pruriginem oculorũ extinguit. Cum uino temperatũ cadẽtes capillos cõfortat. Temperatũ cum uino & melle apoſtema lacertorũ, linguę, gingiuis, toto etiã ore exiſtentiũ curat.

Lignũ aloës tribus etiam modis eſt: Vnũ etiam fit in quadã regione Indię, & dicitur comę, & cũctis laudabilius eſt. Eſt & aliud quod fit in inſula maris Indię, quę uocat̃ cumar. Tertium in quadã regione fit, quę dicit̃ Samies. Lignũ aũt aloës uniuerſaliter cal. & ſic. in 2. gradu. Cerebrũ & omnia membra interiora corporis cõfortat. Superfluã corporis humiditatẽ expellit, Maxime de ſtomacho uẽtoſitatẽ diſſoluit. Oppilationẽ aperit, uentrẽ cõſtipat. Vrinę fluxui qui propter frigiditatẽ & defectionem ueſicę fit, repugnat.

Acorus cal. & ſic. in 2. gra. Ventoſitatẽ & inflationẽ ſplenis expellit. Stomachũ mũdificat, epar cõfortat, & eius oppilationẽ aperit. Apozema eius dolori lateris & pectoris ualet, ſplenis duriciam mollit. Fracturã lacertorum ſolidat, urinam & menſtrua prouocat. Succus eius mundificat oculos, & lumen eorum clarificat. Pro eo uero poni poteſt, par pondus & dimidium fuſtium gariophyllorũ aut cymini ęquali pondere.

Arnogloſſa frig. & ſic. in 2. gra. Vulnera deſiccat, & eorũ putredinem mũdificat, epar cõfortat, acri igni repugnat ne corpus ambiat. Calorẽ etiam qui de ignis aduſtione eſt refrigerat. Hemoptycis, dyſſentericis, mẽſtrua & hæmorrhoidas habẽtibus ꝓficit. Vulnera pulmonis curat. Radix eius cocta in aqua, & ore ex eo loto, dolorem dentiũ mitigat. Gal. Succus quinq; neruię cõtra epatis & renũ oppilationẽ ualet. Dioſ. Succus quinq; neruię contra puſtulas oris ualet. Et ſi cimolea uel ceruſſa miſceat̃, fit optimus cõtra ęriſipe(las.

Nux muſcata cal. & ſic. in 2. gra. Ori fœtido odorẽ bonũ reddit, digeſtiuã uim adiuuat, uẽtoſitatẽ expellit, epar & ſplen cõfortat, uentrẽ cõſtipat. Gal. Nux muſcata, inquit, cutẽ ab impetigine, lẽtigine, & ſcabie mũdificat. Splenis & epatis tumorẽ diſſoluit. Macis eſt cortex ramorũ arborũ nucis muſcatę, quę ab India uenit. Cuius natura cal. & ſic, in 2. gradu, epar & ſplen, & ſtomachum cõfortat, & eorũ putredinẽ mundificat. Sternutatio de eo facta cũ oleo uiolaceo hæmicraneũ dolorem, qui fit de phlegmate curat.

Galla frigida in 2. gradu, ſic. in tertio. Quæ duobus modis eſt. Quædam

enim nondũ est matura, quę est pusilla & non perforata. Est & altera quæ est matura, pertinens rubori & tumori, ideoq; minoris frigiditatis & stipticitatis existit. Dioscor. Aqua decoctionis gallę, uuluę foris exeũti, resistit, & humores ab ea fluentes desiccat mulieribus ex ea fomẽtatis. Si super apostema ponat, illud curat. Vsta uero ualet sanguinolẽtę egestioni, & fluxũ sanguinis de quocũq; loco manauerit, sistit. Puluerizata & naribus insufflata sanguinem effluentem constringit. De qua drach. 3. cũ uino uel frigida potatę, uulneratis intestinis, & diuturnæ solutioni ualent. Et si prius cum seuo caprino temperetur, fissuris calcaneorum proficiet. Si cum gumma lentisci temperetur, labiorũ fissuras sanat. Dioscor. Galla, inquit, solet subuenire locis quibus repugnatio, constipatio, & desiccatio oportuna sunt.

Aristolochia duplex est, lõga scilicet & rotũda. Vtraq; uero. cal. & sic. in 2. gra. Sed rotũda subtilior est & fortiorẽ habet actionẽ. Vnde Gal. Paucũ humorẽ, inqt, arist. lõga mũdificare debet: rotũda uero multũ. Lõga uero magnã oppilationẽ aperit, grossã uẽtositatẽ dissoluit, putredinẽ uulnerũ intrinsecus & extrinsecus existentiũ, uenas etiã dẽtiũ mũdificat, & gingiuas cõfortat. Vnde Dios. Aristolochię lõgę exagiũ 1. cũ uino bibitũ, cõtra uenenũ facit: Myrrhę mixtũ ac piperi, ac potatũ menstrua ꝓuocat, sorditiẽ parturientiũ mũdificat. Calida bibita, dolorẽ uẽtris cũ uino placat. Quod aũt de arist. lon. diximus, intelligendũ est quia idẽ rotun. operat, sed fortius & uelocius idẽ facit. Anhelosis, suspiriosis, singultuosis, splenẽ durũ habẽtibus proficit. Rigorẽ febriũ, lacertorũ defectus uel cõtractionẽ, & lateris dolorẽ amputat, si cum aqua bibat. Gal. Aristol. rot. cũ aqua bibita, epilepticis, podagricis, & spasmũ habẽtib. subuenit, pro qua poni potest põdus, & semis arist. lõgę.

Balsamus est arbor in India crescẽs, saliẽs sup terrã mẽsura unius brachij, uel parũ plus. Cuius rami rubeo uiridiq; colore ꝑfusi, quasi rami thitymali tenues sunt, & colorẽ uiridẽ habẽtes. Faciũtq; in capite quasi gẽmas, paruaq; grana in modũ piperis producentes. Ex fissuris ramorũ huius arboris, egreditur quidam liquor in canicularibus diebus sicut lac ex thitymalo. Diosc. uero dicit: In unoquoq; anno ex hoc liquore 50. uel 40. librę coadunantur. Nec in aliqua parte mundi nisi in quodã loco Ægypti, arbor illa nascit. Cuius lignum, xylobalsamum, semen carpobalsamũ, liquor balsamus dicitur. Huius aũt lignũ medicinę cõueniens est. Semen quoq; laudabilius. Liquor uero omnibus melior existit. Hi itaq; cal. & sic. in 2. gradu. Liquor tamẽ cęteris calidior. Oculorũ obscuritati, & uuluæ frigiditati ualet. Pessariũ de eo factũ, cũ cero & oleo secũdinam & mortuũ fœtũ expellit. Epithimatũ, rigorem febriũ aufert, & urinã prouocat, tussim diuturnã mitigat, duriciã anhelitus pagorizat. Materiã digerit, eamq; expellit per canales pulmonis. Pro quo ęquale põdus carpobal. aut camph. poni potest. Carpobal. bibitũ ualet pleuresi, phlegmaticis, tussiẽtib. epilepticis, ischiaticis, uertiginẽ, ὀρθόπνοιαν, & strãguiriã patiẽtibus subuenit. Morsus reptiliũ curat, ꝓ quo poni potest.

pondus

podus & dimidiũ xylobal. quod similiter operat ut carpobal. licet debilius.

Thus cal. & siccum in secundo gradu. Calefacit, constipat, & uisum clarificat. Recentia uulnera solidat. Fluxum sanguinis undecunq; fluat constringit. Pessima uulnera in ano aut in alio loco nascentia non permittit dilatari, si cũ lacte tẽperetur & inducat super ea, grossum q; phlegma de capite dissoluit. Falsas cogitationes remouet, memoriã corroborat. Masticata cũ origano uel staphisagria phlegma attrahẽdo de capite expellit, & grauitatem linguę alleuiat. Cũ umbilico maris & origaleon, & acriori aceto tẽperatũ si super ubera puellę nondum magnificata cataplasmetur, non multum finit illa augmentari. Cum seuo anatis mixtum optimum fit ad uulnera desiccanda, ignis adustione facta. Sicut sapa dissoluatur, auribusq; distiletur, earum dolorem mitigat. Cortex thuris siccior fortiorq; est thure. Ideoq; ad restringendum sanguinem magis ualet, & uulneris uuluæ de qua feculenti fluunt humores, & stomachi dolorem placat. Diarrhiam, dyssenteriã, uulneratáq; intestina etiam si extra cataplasmẽtur, curat. Quo non inuẽto, duplex pondus galbani ponetur pro eo.

Gariophyllum calidum in secundo gradu. Stomachum & epar, & interiora sua aromaticitate confortat, uentrem constipat, cibum quoq; digerit, & si eius drach. 1. cum lacte bibatur, libidinem augmentat.

Calamus aromaticus subtilis est & cõcauus, citrinumq; colorem habens, odorẽ suauem, in India & Persia nascitur, & desiccatus, si cum digitis stringitur facillime frangitur. Calamus tamen Indię, laudabilior esse creditur. Horum autem utriq; cal. & siccus in 2. gradu. Calamus dolorem stomachi, & epatis potui datus mitigãt. De quo cataplasma factum calefactionem uuluę & apostemata in ea existẽtia curat, & menstrua prouocat. Valet ueteri tussi, si fumigio fiat ex eo.

Ambra de uentre cuiusdam marinæ bestiæ egreditur. Quidam tamen dicunt quod in fundo maris nascitur. Sed undecũq; sit, laudabilior est quę uarij coloris est & unctuosa. Ambra calida & sicca in 2. gradu. Stomachũ confortat, sensum & omnia interiora membra corroborat. Est & seniorũ & frigidas naturas habẽtium iuuatiua, maxime si in hyemali tempore detur. Vt quidam dicunt cardamomum, id est, syluestre carui pro ea poni potest.

Polium calidum & siccum in 2. gradu. Grossos humores attenuat, hydropicis, & ictericis propter oppilationem epatis & splenis, & fellis patientibus ualet. Menstrua & urinam prouocat, uentrem soluit. Cum aceto bibitũ duritię splenis proficit. Eius apozema propinatum, lũbricos, cucurbitinos, & ascarides excludit. De domo ex eo fumigata, reptilia fugantur. Captis tamen dolorem generat, & stomacho nocet. Vnde Dioscorides: Pro polio poni potest æquale pondus corticum mali granati, & semen cassiæ.

Sumac frigidum in 2. gradu, siccum in tertio. Somachum cõfortat, appetitum excitat, dolorẽ epatis mitigat. Solutioni ualet, uomitumq; cholericũ

& fluxum

& fluxum sanguinis undecũq; fluxerit, arcet. Apozema eius ore ex eo loto gingiuas cõfortat. Pulуerizatũ & cum melle tẽperatum, labiorũ scissuras sanat. Gal. Collyriũ de sum ac factũ, prurientibus oculis subuenit. Apozema uulnera intestinorũ curat. Quo nõ inuẽto, radix herbę acetosę ponat̃ ꝓ eo.

Nucleus cal. in 2. gradu, siccus in tertio. Lapides renũ & uesicę frangit, urinã prouocat. Corpus de putridis humoribus purgat.

Hęmathiten Gal. dixit parũ esse calefactiuũ & extenuatiuũ, pustularũ oculorũ mundificatiuũ. Et si melle tẽperet̃ asperitatis palpebrarũ, & angulorũ oculi lenitiuũ. Et si lacte mulieris tẽperet̃, ophthalmię, caloris, ardoris & asperitatis est iuuatiuus. Dios. Hęmathites, inquit, quiddã põticitatis & stipticitatis habet, & si oui albumine temperet̃, contra apostemata oculorũ ualet.

Peonia cal. & sicca in 2. gradu. Quiddã stipticitacis & dulcedinis ex hoc intelligit̃ habere, quod cum masticatur modica amaritudo cum aliquo acumine in ore sentit̃. Hoc itaq; cum melle bibita menstrua prouocat, epatis & splenis oppilationẽ cum suo acumine aperiens, sua stipticitate lyenteriã cõstipat. Ideoq; cum melle potata diarrhiam curat. In puerorum collo suspensa timorẽ eorũ aufert, quod ei est propriũ. Vnde Gal. Vidi, inquit, puerũ octo annorũ in cuius collo peonia suspensa ferebat̃. Quę cũ forte quadã die caderet, mox puer ad terrã corruit ꝑcussus ab epilepsia. Sed religata collo eius celeriter euasit à passione. Admirãs itaq; peoniam de collo eius secũdo abstuli: Ipse tamẽ eodẽ modo ad terrã cecidit. Peoniaq; rursus collo apposita protinus incolumis surrexit. Ideoq; cõfisus sum ut quiddã tenuissimũ dissolutũ & cum aẽre mixtũ unà cũ flamine cerebrũ petat. Alij tamẽ dicũt maxime Dioscorid. peoniam qualicũq; modo accipiatur, epilepticorum iuuatiuam esse.

Salices frig. in 2. gradu, sic. in primo. Valẽt dolori capitis de calore: Si succus eius in aurẽ mittat̃, proficit. Itẽ succus eius uulnera solidat. Cortex eius ustus, & cũ aceto tẽperatus, porros & uerrucas aufert. Gal. Lac, inquit, corticis salicis florẽ habẽtium, uisum clarificat, defectos oculos cõfortat. Succus frondiũ & pomorũ potatus, sanguinẽ cõstringit, & ut mulier cõcipiat non (permittit.

Iris. cal. in 2. gradu, sic. in 3. Dolorẽ neruorũ de phlegmate mitigat, tussim diuturnã placat, screatum facilẽ reddit. Grossos humores pectoris attenuat. Cum aceto potatus morsum reptiliũ curat, spleneticis subuenit, spasmum & rigorẽ febrium sedat. Dolorẽ uuluę mitigat & aufert. Cum uino bibita mẽstrua prouocat. Si uero de ea pessariũ cũ melle fiat, secundinã & mortuũ fœtum expellit. Si cum aqua calida bibat̃, dolorẽ uẽtris tollit, stomacho tamen nocet. Elixatus & pistatus, uuluã dolentem curat, si calefactus super eam ponatur. Coctus & cum oleo rosato mixtus, uulnera & pustulas desiccat. Puluis quoq; eius putrida uulnera mũdificat, & bonã in eis carnem generat. Ireleon ualet dolori neruorũ de phlegmate, & dolori uuluæ. Pessarium de ea factum uuluę aperiendę ualet, & eam calefacit. Apostema in ea natum dissoluit, & dolorem aurium de frigiditate mitigat.

Menta

Menta calida & sicca in secundo gradu. Stomachum odoriferum reddit, & eum confortat, digestionem adiuuat. Abominationem & uomitum ex phlegmate aufert, & bonũ ructum generat. Succus eius bibitus frigido singultui ualet. Cum succo malorum granatorum acetosorum, aut cum aceto pomi citrini propinatur, cholerico singultui optimus est. Menta sępe comesta lumbricos occidit, & libidinem auget. Apozema eius apostematibus testiculorum eo locorũ prodest. Cataplasmata super ubera lac in eis coagulatum dissoluit. Succus eius cum modico melle mixtus, auribusq; distillatus, dolorem capitis & uentositatem de frigiditate compescit. Cuius frondibus si lingua fricetur, omnem asperitatem amittit. Cataplasmata cum sale super morsum rabidi canis, ualet. Succus eius cũ sapa prægnantibus potui datus, facilem partum facit.

Sisymbriũ calidũ & siccum in secũdo gradu. Capite ex eo loto & fricato eius oppilationẽ de grossis humoribus factã dissoluit. Similiter eius capiti inunctũ apozema, nariũ oppilationẽ aperit. De quo si duo exagia cũ melle sumant, uesparũ morsibus proficit. Syluestre sisymbriũ dicit esse calamenthũ, quod magis ad medicinam pertinet. Hoc enim fortius est. Quod potui datum, aut cataplasmatum, mẽstrua, & urinam prouocat, dolorem uentris, & morsum reptilium, lacertorum, atq; epatis duriciam curat. Cum aceto coctum, & oleo rosato mixtum, capitiq; cataplasmatũ dolorem mitigat, & fumo de stomacho ad caput salienti repugnat.

Myrrha cal. & sicca in secũdo gradu. Lũbricos & ascarides excludit, fœtũ mortuũ & secundinã expellit. Os uuluę attenuat, & aperit. Pessariũ de ea factum cũ absinthij succo, uel rutę, mẽstrua prouocat. Si autẽ tẽperetur cũ succo myrtę, & supponat, humores putridos desiccat. In modũ fabæ data diuturnam sitim, tussim, anhelitũ, dolorẽ lateris, & pectoris mitigat. Nimiã solutionem stringit, uulnerata intestina sanat. Sub lingua missa, & cum dissoluitur transglutita, asperitatem pulmonis, & canaliũ lenit, & uocem clarificat. Andromachus dixit: Myrrha uulnera pectoris, gutturis, & omnia uasa mundificat. In modum fabæ ante horam accessionis data, rigorem febriũ paragorizat. Fledius testatur, Myrrham temperatã uino in modum epithimatis capiti inductam, eius dolorem placare, & cataractam oculorum cõstringere. Collyrijs mixta oculorum uulnera mundificat, asperitatem palpebrarum lenit, uisum clarificat. Pro qua amygdalę amarę, uel calami aromatici, uel costi, æquale pondus poni potest.

Bdellium calidum in secundo gradu, humidũ in primo. Dyssenteriæ de acuta pharmacia factę repugnat. Apostemata intrinsecus nascentia, si ex eo ungantur sanat, lapides frangit, tussim mitigat, morsum reptilium curat. Si cum aceto temperetur, crepaturam ex eo inunctam solidat. Cum cerussa & sapa mixtum apostema testiculorum sanat.

Lithargyrū quidam dicunt neq; calefactiuū esse, neq; refrigeratiuū, sed mediocrem. Dioscorides: Refrigeratiuū, stipticum, solidatiuū & omnium concauorū membrorum de bona carne repletiuū esse testatur. Carnem superfluam comedit iunctum pruritum & scabiem coxarum, & sudorem alarum, & omnia uulnera & pustulas tollit. Clysterizatum ualet intestinis uulneratis. Si cum oleo rosato misceatur, pustulas nariū & labiorū extirpat. Coctum cum oleo quousq; unguentum fiat, scissuras cutis discutit diuturnas, si cum eo ungantur. De capite & dorso ex eo perunctis pediculos necat.

Plumbum frigidū est in secūdo gradu. Quiddā humiditatis habēs in coagulatione perfectū est. Partē quoq; quandā aëriam habet, de quo Arabū in libro de lapidibus intitulato: Plumbum, inquit, argentū esset nisi metalli tria accidentia pateretur, id est, putorem sui odoris, & mollitiem suę substantiæ, & quod eius natura ante ignem stare non potest. Quæ accidentia in terra sicut fœtus in uulua patitur. Cuius hęc est natura, siue proprietas: Si pistillum & mortariolum ex eo fiat, & in eo uinum cum oleo rosato uel myrtino, cum succo semperuiuæ, uel endiuię, uel portulacæ, mittatur, & ad solem uel calidum aëra tribus diebus agitetur, optimum unguentum erit contra calidissima apostemata, & uulnera inguinum, & pectoris, & uberum, optime curat, & eorum putridos humores desiccat. Paulus cōtra pessima apostemata hoc unguentum optimum narrat esse. Si autem in prædicto mortariolo terra sigillata cum aceto & melle, & seuo anserino trita sit, pilis superciliorum cadentibus bona sit. Quod si de plumbo tabula quædam cōponatur, & super scrophulas imponatur, eas destruit. Si super femora alligetur, pollutionem tollit. Porrò si plumbū laueť sicut tuthia, fit iuuatiuū quemadmodū & illa.

Cerussa frigida est & sicca in secūdo gradu, ad sanāda uulnera & bonam carnem curandam utilis est. Superfluam carnem rodit. Cum oleo rosato mixta, pustulis, uulneribus, & tumori de calore facto bona est. Collyrijs mixta oculorum pustulis, uulneribus, pannis, & eorū scabiei subuenit. Eosq; mundificat & sanat. Pari pondere cum polio & pice liquida mixta, & unguento ex eis composito, uulneribus uermes habētibus utilissimum fit. Sanat enim & uermes occidit.

Syche species est abrotani in Armenia nascētis, quæ calida in fine secundi gradus, scilicet in tertio. Stomachū lędit, tamen urinā attenuat, menstrua prouocat, & oppilationē uuluę aperit, mulieribus inde fumigatis. Nā si pręgnās ex ea fumigetur, mortuū fœtum extrahit. Bibita uel cataplasmata lumbricos & ascarides expellit. Cocta cum uino & potui data, uel cataplasmata, contra uenenum morsumq; reptilium facit. Vsta, & cum oleo temperata, capillos allopeciam habentibus creat, pro qua calamenthum agreste, uel absinthium poni potest.

Dragagantum frigidum in secūdo gradu, & humidum in primo. In collyrio

lyrio mittitur. Valet contra tussim,& asperitatem canalium pulmonis & linguæ mitigat,& uocem clarificat & cōfortat. Hoc etiam est contra punctionem renum & uesicę ex uulneribus factam,uel contra scabiem. Valet & obstat acumini potionis ne intestina uulnerētur. Gumma similis est dragaganto,sed tamen siccior & stipticior est,proinde stomachum confortat,fluxum sanguinis arcet. Et si cum oui albumine misceatur, contra ignis adustionem ualet. Idem facit dragagantum.

Memithe herba est habens frondes longitudinis unius palmi,aliquantulum latas,mensura 2.unc. Hæc autem aspera est, & coloris plumbei. Rami eius molles, longitudinem habent unius brachij, in quorum summitatibus crescunt flores citrini,qui faciunt quasi gingiuas seminibus plenas. Quorū color niger est sicut synapis,quæ est frig. in secūdo gradu, & sicca in primo. Memithe uero cōtra erisipelam, & omnia cholerica apostemata ualet. Succus eius collyrijs conueniens est,& calidæ ophthalmię prodest.

Sambucus arbor est omnibus nota,quę naturaliter calidus in secūdo gradu,& siccus in primo. Hæc arbor non omnino inutilis est. Dissolutiua est & neruorum mollitiua, stomachū mollit, uomitum prouocat. Cataplasmata apostemata mamillarū sanat. Sambuceleon,scabiē & pustulas capitis,& apostema natum curat. Vuluam si clausa fuerit,aperit, & euersam ad suam naturam reducit. Aurium quoq; dolorem pacat. Si bibatur lumbricos,ascarides excludit,phlegmaticos & melancholicos humores purgat.

Nenufar frig. & hum. in secundo gradu. Subtilis est & penetrabilis. Si ponatur in auribus,uel naribus applicetur,dolorem capitis de calore factū tollit. Cholericis & sanguineis & omnibus calidis passionibus cōuenit. Eius sirupus tussim calidam,& febres cholericas,& passiones sanguinolentas, extinguit,uigilias aufert. Eius etiā oleum si cataplasmetur, uel sternutatio cum eo prouocetur,dolorem capitis tollit.

Lolium calidum & siccum in secundo gradu. Confortatiuum est,stomachicis & epaticis ualet,urinam prouocat, inflationē dissoluit. Si cataplasmetur apostematibus oculorum subuenit. Eodem modo ualet celtica.

Prassium calidum in secūdo gradu,siccum in tertio. Oppilationem epatis & splenis aperit,menstrua prouocat,putridos humores in pectore & pulmone existentes purgat,puluerizatum & cum melle mixtum putrida uulnera mundificat. Apozema eius uisum clarificat. Auribus instillatū dolorem aufert,& in eis pustulas sanat. Dentiū quoq; dolorem ex eo lotorum sedat. Si autem melle quasi diacodion coctum & datum unum ex eo cochlear aut plus accipiatur,empycis de frigiditate putredinem habentibus optime prodest,maxime si cum pineis misceatur. Huius etiam apozema contra hydropisim ualet,oculi ex eo loti curantur. Sed tamen renibus & uesicæ nociuum est. Nonnunquam enim sanguinem facit mingere, cuius nocumento di-

cunt antiqui marathri semina cum eo uel post assumpta resistere.

Lacca cal. & sic in secundo gradu. Oppilationē epatis aperit, eumq; confortat, ictericis & hydropicis prodest. Quæ si lota fuerit, melius quàm nō lota operatur.

Lapis lazuli frig. & sic in secūdo gradu. Si in collyrijs mittat oculis proficit. Palpebrarum pilos cōfortat, capillos confirmat, & multiplicat. Et si de eo drach. bibatur cum sirupo rosato, aut cū aqua calida, quartanarijs subuenit. Melācholicos etiā humores proprie purgat. Lotus & propinatus, uomitum sine omni angustia prouocat.

Scilla cal. & sic. in 2. gradu. Incidit humores, ideoq; uomitus & egestionē prouocat, pectus & pulmonem de grossis & uiscosis humoribus mūdificat. Ideoq; ualet anhelosis, hydropicis & ictericis, de epatis oppilatione propter grossos & uiscosos humores patientibus. Cataplasmatū cū oleo myrtino pedum fissuras curat. Si cū aceto coquatur cataplasmata morsum serpentis curat. Oportet tamen caueamus scillam, quæ sola in cāpis nascitur, neq; in circuitu eius alia est, hæc enim est mortifera. Caueamus ergo eam ne medicinæ alicui misceatur.

Sambucus est arbor frondes habēs citrinas & albas cal. in 2. gradu, & sic. in primo. Phlegmatis humiditates dissoluit, dolorē capitis qui fit ex phlegmate, uel cholera nigra amputat. Eadē paraliticis, & hemicraneis proficit, si teratur & impetiginibus inungatur, eas omnino curat. Cuius oleum similiter operatur.

Cyperū cal. & sic. in 2. gradu. Odoriferū est, ideo incidit & attenuat, & superfluitatē humorū desiccat, urinā prouocat, maxime hydropicorū, lapidē frangit, stomachū cōfortat, & pustulata ora solidat. Puluerizatū, & uulneribus putridis applicatum ea cito desiccat. Suppositum frigiditatem uuluæ curat, & conclusum eius os aperit. Potui datum, morsum scorpionis curat. Sed tamen assidue bibitum, sanguinem desiccat.

Centaurea duplex est, maior & minor. Quidā autē dicunt eam cal. & sic. esse in 2. gra. Gal. uero radicē maioris cētaureæ diuersas dixit habere qualitates, secundū sui saporē. Vnde diuersas habet actiones. Habet etiā saporis acumen, & ponticitatē cum aliquanta dulcedine. Vnde cum acumine menstrua prouocat, & mortuū fœtum expellit. Cum ponticitate uulnus solidat, & fluxum sanguinis cōstringit. Cum omnibus tamen suis qualitatibus subuenit anhelituosis & diuturnæ tussientibus, mēbra confortat. Cuius succus idem operatur quod radix. Dioscor. Radix maioris cētaureæ cocta cum aliqua carne incisa solidat eam. Radix minoris nullius iuuamēti est. Qua tamē cataplasmata solidat uulnera. Eius apozemate clysterizato dolorē ilij propter frigidos & grossos humores soluit, ischiaticis subuenit. Succus eius cū melle oculorū clarificat obscuritatem. Pessarizatus menstrua prouocat, & mortuum

mortuum fœtum expellit. Fit etiam conueniens neruis dolorem habētibus, & oppilato epati, & indurato spleni, si cataplasmetur, aut potui detur. Quod si exagiū unū ex ea cum uino propinetur, dolori uentris, punctioni de grossis humoribus, & uentositate factis succurrit.

Psyllium frigidum & humidum in secundo gradu. Calorē refrigerat, sitim extinguit, asperitatem lenit. Cum aqua lotum donec uiscositatem habere incipiat, & postea bibitum, egestionem humectat, & intestina si per cholera rubeam siccentur, maxime cum oleo uiolato mixtum mollificat. Assum uero uentrem cōstipat. Dolorem intestinorum acumine medicinę, uel propter acutos humores ad intestina fluētes, maxime si cum oleo rosato misceatur, mitigat. Si cum succo portulacę, aut solatri mixtum sit, calidę podagræ, & calidis apostematibus ualet. De cuius uiscositate si caput lauetur, asperitatem capillorum mollit, Cum oleo rosato uel aceto cataplasmatū, apostemata in articulis & sub articulis de calore nascentia curat.

Semen croci hortensis cal. & sic. in secundo gradu. Phlegma purgat, cholericam passionem curat, tritum & in iure pinguis gallinæ positum, potuiq; datum, uiscosum phlegma purgat. Stomacho tamen nocet.

Abrotanū cal. in secundo gradu, siccū in primo. In cuius apozemate mulieribus sedentibus menstrua prouocantur. Secundina & mortuus fœtus eijcitur. Clausam uuluam aperit. Apostema si habuerit sanat, lapides frangit, stranguiriam soluit. Potatū lumbricos & ascarides occidit. Succus eius myrrhæ mixtus & pessarizatus, uel pectini cataplasmatus menstrua prouocat. Putridos humores uuluæ desiccat, dolores eius & phlegmatica apostemata in ea nascentia curat. Puluerizatum, & cum farina hordei mixtū, dura apostemata dissipat. Cinis eius cum uetusto oleo mixtus, allopetiam sanat, & locis pilos non habentibus succurrit. Abrotanoleon epithimatum rigorem febrium aufert. Nocet tamen stomacho, & narium oppilationem aperit.

Gariophyllatum calidum & siccum in secundo gradu. Frigidum stomachum adiuuat, grossum cibū digerit, epaticis, cardiacis, ex cholera enim uel phlegmate patientibus prodest. Naribus applicatum, cerebri & narium oppilationem aperit.

Anethum cal. & siccum in secundo gradu. Viridis tamen minoris caliditatis & siccitatis est. Apozema aut sperma eius bibitum, urinam prouocat, torsionem & inflationem mitigat. Vomitum ex cibo in stomacho natante compescit, singultum ex plenitudine amputat. Coctum in oleo & epithimatum oppilatos poros aperit, somnū prouocat, & molle apostema maturat, tamen assuefactū uisum defectat, sperma desiccat, dolorē uuluę mitigat. Mulierem in eius apozemate sedentē iuuat, & menstrua prouocat. Semen eius perustum & super hæmorrhoidas cataplasmatum eas omnino sanat. Positum super uulnera aut mollia apostemata maxime in testiculis, aut in extre-

mitate uirgæ nascẽtia, ea omnino desiccat. Anethileon epithimatum rigores febrium periodicarum curat. Laborem articulorum & dolorem amputat. Pessarizatum dolorem uuluæ placat.

Marathri semen calidũ & siccũ in secũdo gradu. Herba uero cum recẽs est, calida manet in medio primi gradus. Stomachum confortat, epatis, renum, & uesicæ oppilationem aperit. Succus eius coctus & despumatus, si cum oxymelle uel saccharo bibatur uentrem, prouocat & urinam diuturnas febres & periodicas habentibus subuenit. Succus eius purus uisum clarificat, & aquam in eis coagulatam dispergit, si ex eo oculi lauentur. In multis etiam collyrĳs cõgruit. Sperma eius oppilationem epatis, renum, & uesicæ aperit. Inflatiuam uẽtositatem remouet, lapidem frangit, & menstrua prouocat. Diuturnis febribus resistit. Si autem potui cum aqua frigida detur, abominationem ex frigidis humoribus amputat. Temperatũ cum melle, super morsum rabidi canis positum, iuuat.

Seseleon calidũ & siccum in secundo gradu. Digestiuam uirtutem adiuuat, urinam prouocat, stranguiriam ex frigiditate dissoluit. Anhelosis diuq; humide tussientibus subuenit, menstrua prouocat, suffocationem matricis curat. Si cum uino & pipere bibatur, calefacit eos qui in intinere frigescunt propter hyemem.

Cocognidium calidũ & siccum in secũdo gradu. Ventri nocet, aquam tamen citrinã, & phlegma & cholerã rubeam purgat. Est etiam conueniens hydropicis. Cuius frondes cum melle cataplasmatę, putrida uulnera mũdificant, scabiem & pruriginem curant.

Berberis frigida & sicca in secũdo gradu. Sitim de calore extinguit, epar & stomachũ confortat. Cataplasmatus calida apostemata refrigerat, æquale pondus rosæ, & semis sandali, eodem modo operatur.

Tamarix calida & sicca in secundo gradu. Cocta cum aceto aut uino duriciam splenis & dolorem dentium curat. Cum poculo etiam de his composito potus tributus, duriciam splenis destruit. Galen. Vidi, inquit, capras pascentes tamarices, quibus occisis, in eis nihil splenis inueni. Eorum ergo apozema si quadraginta diebus cum uino potetur, omnem splenis duriciam amputat. Mulieri cum eius apozemate lotæ humores uuluæ desiccantur. Pessarium ex eorum cinere factum, sanguinis fluxum constringit.

Malua frigida in secundo gradu, & humida in primo. Quiddam caloris accidentaliter habet. Vnde si in uino cocta sit & cataplasmetur, contra scrophulas, & apostemata, tumoresq; mamillarum ualet. Si autem pessariũ cum adipe anserino de ea fiat, uuluæ cõclusionem aperit, & eius calidũ apostema curat, parturientẽ mundificat. Succus eius si cum uino bino bibat, stranguiriã dissoluit, & lapides frãgit, ischiaticis subuenit, intestina uulnerata sanat. Et si cum aceto coquatur, dentium ex ea lotorum dolorem mitigat.

Strignum

Strignum frigidum & siccum in secundo gradu. Crudum aut coctum, esui datum, aut succus eius potui datus calida apostemata in epate aut in ceteris membris existentia curat. Epatis oppilationem aperit. Cataplasmatum calida apostemata habentibus in exterioribus corporis est optimum. Sanguinis fluxum mulieribus constringit, succo eius potato aut pessarizato. Cataplasmatum super calidum stomachum mox eum refrigerat, & omnibus calidis apostematibus refrigerando repugnat, si solus aut cum alijs rebus mixtus fuerit.

Balaustia frigida & sicca in 2. gradu. Fluxum sanguinis arcet, & uulnerata intestina curat, uentrem confortat, humoribus ad eum fluentibus repugnat, egestionẽ constipat, humoribus cum sanguine egredientibus resistit. Puluerizata & super uulnera uel excoriata loca posita ea celeriter sanat. Ore ex eius apostemate loto humores de gingiuis fluentes desiccantur, & dentes mobiles firmantur. Cataplasmata omnem crepaturã solidat. Pro ea ponuntur cortices mali granati acidi.

Amygdalæ amaræ calidę & siccæ in secundo gradu. Oppilationem epatis & splenis aperiunt, & pulmonem de grosso & uiscoso phlegmate mundant, renes purgant, urinam prouocant, grossam uentositatem cholericæ inflationis dissoluunt. Pessarizatę menstrua prouocant. Potatæ cum amylo & menta fluxum sanguinis arcent. Harum quoque oleum calidum & siccum est in secũdo gradu. Oppilationẽ splenis & epatis aperit, pectus humectat, dolorem aurium & uentositatem capitis curat. Dolorem etiam uuluæ & eius suffocationem, & torsionem, & apostemata in ea nascentia sanat. Si cum eo sternutatio fiat renũ & stranguiriam amputat. Idem oleum mixtum cum melle & oleo rosato splenis duriciam soluit. Item, Oleum amygdalarum amararum turbiditati oculorum, & defectioni uisus proficit. Radix arboris puluerizata, & cum aceto temperata, fit bonum ungnentum contra lentigines & impetiginem, omnesq́ue sordities cutis, maxime morpheã. Potui cum uino data tussim mitigat, lapides frangit. Paulus dixit, absinthium æqualiter ualeat.

Cappares calidi & sicci in secundo gradu. Quorum poma, frondes, semen & radix intrant in medicina. Poma & frondes magis cibo & radix medicinæ pertinet. Omnia tamen epar & splen oppilatum apperiũt. Sed radix omnibus fortior est. Vnde conuenit contra duriciã splenis, eius enim grossitiem dissoluit, maxime si cum aceto bibatur, aut cum oxysaccharo. Grossos & uiscosos humores per urinam & egestionem eijcit, & aliquando extra cum egestione sanguinis ustus. Vnde confidunt quidam his dissolui duriciam splenis. Cum melle & aqua calida potati, arteticis dolorem de grossis humoribus factũ soluũt. Cataplasmati cũ melle duriciã splenis curatur. Pul

uerizati & cùm aceto temperati albam morpheam mundant. Succus frondiũ auribus distillatus uermes in eis natos occidit. Cataplasmatus scrophas duraq́ʒ apostemata soluit. Mastiche cum his miscetur, ita quod pomum eorum de carne & seminibus omnino euacuetur, & sambuceleo impletum, pastaq́ʒ coopertum super ignem ponatur, & tribus uicibus aut quatuor bullire dimittatur, fit epithima quo capilli nigri fuerint, & cõfirmantur, & canicies adueniens disturbatur. Si uero aceto repleatur, & coquatur, dolorem dentiũ placat. Clysterizatum paraliticis & colicis de phlegmate arguit. Cataplasmatum ischiaticos curat.

Asphodeli calidi sunt & sicci in 2. gradu. Sunt aperitiui, urinę & mestruorum prouocatiui, uomitum arcent. Galen. dicit, asphodeli multum hydropicis ualent. Frondes & flores eorum cum uino potati, morsum scorpionis curant. Similiter cataplasmati faciunt. Succus radicum eorum cum modico myrrhæ, & croci, in dulci ueteriq́ʒ uino coctus fit optimum collyrium contra humiditatem oculorum, & palpebras se inuiscantes curat. Quorum radices ustæ, & alopetię imposito, pilos nasci faciunt. Valet etiam si morphea uel impetigo ad solem cum aspero pãno fricata de eo inungatur. Quia sufficienter de medicinis in secundo gradu existentibus diximus, necesse est ut disputemus de his qui in tertio gradu consistere uidentur.

De tertio gradu.


Vrbith est radix intus & extra æqualis, quæ aliquando est albi, aliquãdo citrini coloris, & inuenitᷣ & in Syria & Arabia. Arbor eius est quasi ferula quæ calida est & sic. in tertio gradu. Phlegma & frigidos chymos atqʒ omnes uiscosos humores purgat. Proinde utilis est frigidæ podagræ & arthetico dolori, nocet tamen stomacho, & facit angustiã. Oportet ergo prius ungi oleo uiolato amygdalino.

Costus duobus modis est. Vnus de India qui rubeus est & grauis, atque amari saporis. Est & alius albus qui inuenitur in Arabia, cuius pondus est leue, nullam habẽs amaritudinem. Vtrũqʒ tamẽ cal. & sic. est in tertio gradu. Est tamen laudabilior & calidior costus Indię. Arabicus autem temperatior est. Vtrũqʒ urinam & menstrua prouocat. Dolorem uuluæ placat, si pessariũ, aut calefactio, aut cataplasma ex eo fiat. Muliere ex eo suffumigata, menstrua ei prouocabuntur. Valet epaticis, spleneticis. Eorum enim apostemata dissoluit, & oppilationem aperit. Dolorem spasmi & lacerti curat. Cucurbitinos cum sua amaritudine necat, impetiginem mũdificat. Potatus cum uino & melle libidinem commouet. Dioscorides: Costus cum uino potatus, dolorem pectoris, & lacertorũ fracturam, & inflationem curat. Costus cum sambuco oleo epithimatus rigorem febriũ aufert. Valet etiam ischiaticis, paraliticis,

paraliticis, quia humores intus existentes extra attrahit, Puluerizatus humida uulnera desiccat.

Sauina calida est & sicca in primo gradu. Humores attenuat, proinde urinam & menstrua prouocat. Dioscor. Sauina assuefacta, sanguinem iungere facit. Cataplasmata cutem ab omni sorditie mundat. Decem drach. sauinæ cum 6. drach. butyri usque ad consumptionem butyri coquantur. Missisq; cum eis 10. drach. sacchari & potui datis, cũ calida, fit optima medicina propter dolorem hæmorrhoidarum; pro qua poni possunt frondes cypressi. Et alij dicunt, ęquo pondere cassiam posse poni, & quidam, poma cypressi.

Gentiana calida est & sicca in tertio gradu. Attenuat, mundificat, & colat, oppilationem epatis & splenis aperit. Duobus scrupulis de ea temperatis cũ melle & aqua calida, & potui datis, aut cataplasmata, morsum serpentis curat. Pessarizata, menstrua prouocat, secundinam & mortuum fœtum expellit, asarum quoq; ęquo pondere eadem operatur.

Colocynthę sunt cal. in tertio gradu, sic. in secundo. Phlegmaticos & uiscosos humores purgant, torsionem tamen & dolorem in intestinis generant, eaq; discoriãt. Proinde non decet subtiliter puluerizari, ne puluere intestinis applicato, discorientur. Cũ eis ergo miscenda sunt dragagãtũ, gummi, mastichę, & his similia. Multũ etiam stomacho nociua. Quod si pomum unum de eis accipiatur, & omnino de carne & seminibus euacuetur, & de sambuceleo plenũ cum pasta cooperiatur, & super ignem imponatur, & bulliri tribus uicibus, aut quatuor dimittatur, fiet optimum epithima ad capillos denigrandos, & custodiendos. Caniciem etiam uenientem disturbat. Quod si de aceto plenũ coquatur, dolorem dentium placat. Clysterizatum cõgruit ischiaticis, podagricis, paraliticis, & colicis de phlegmate. Cataplasmatum ischiaticos curat.

Zingiber cal. in tertio gradu, hum. in primo. Epar de frigido & humido oppilatum aperit. Grossam stomachi & intestini uentositatem dissoluit, uentrem humefacit. Duæ drach. zingiberis, & duæ sacchari cum calida aqua acceptæ uiscosos humores purgant. Conditum libidinem augmentat, stomachum calefacit, & cibum digerit. Superfluam etiam stomachi humiditatem de piscibus, uel fructibus desiccat. Quo nõ inuento, piper album uel longum pro eo poni potest.

Enula cal. in medio tertij gradus, & hum. in primo. Diuturnũ ex frigiditate dolorem curat. Pectus & pulmonẽ de grossis & uiscosis humoribus purgat. Electuariũ de ea & melle compositũ diuturnas tusses, & anhelitus, & inflationem uentris curat. Morsus reptilium, & fracturam lacertorum sanat. Ischiaticis quoq; & arteticis ex phlegmate patientibus subuenit. Assueta tamen dolorem capitis generat.

Piper longũ cal. in tertio gradu, & hum. in primo. Ideoq; sensum gustus

sicut

sicut piper nigrum nō uelociter perforat. Eius enim humiditatis grossitudo caliditatē penetrare prohibet. Quod sic probatur esse humidum, quia non diu seruatur, cito enim corrodit seipsum. Zingiber similiter facit. Digestiuā uim confortat, & uentositatem à stomacho & intestinis expellit, libidinem augmentat. Pro quo piper album poni potest.

Cinnamomū diuersum est grossum scilicet quod de arboribus abscindit. Est & aliud quod est cortex ramorū. Est & gariophyllatum quod est cortex ramorum gariophyllorū. Est & aliud quasi calamus subtilis. Omnia tamen sunt calida, in tertio gradu, & sicca in secundo. Alithinum tamen quod est quasi calamus, cæteris laudabilius est, quia stomachū confortat, eumq́ꝫ aromatizat, humiditatē eius desiccat, oppilationē aperit, cibum digerit, phlegma dissoluit, urina & menstrua prouocat. Tussim etiam de grossa humiditate & catarrhum curat, renum dolorem placat. Hydropisim & timpanitem, morsusq́ꝫ reptiliū curat. In collyrijs mixtū superfluam humiditatē oculorum desiccat. Tritū & cum aceto temperatum, impetigines & lentigines extirpat. Grossum autem cinnamomū quandam habet proprietatē. Quia duobus drach. ex eo cum frigida ieiunis datis sanguis hęmorrhoidarum stringitur. Pro cinnamomo cassia ponatur, ut Galen. & Cleopatra testētur. Dicūt alij galangam eodem modo ualere.

Epithymū cal. & siccum in medio tertij gradus. Cholerā nigrā per inferiorem partem purgat. Si uero epithymi drach. 10. pulueris in tenui panno & raro, & in dulci uino à prima hora noctis usqꝫ ad aurorā dimittatur, & deinde panno expresso & cum aliquanto sirupo uiolaceo aut amygdalino bibat, fit utilissimū melancholicis. Nigrā uero choleram absqꝫ defectione purgat. Galen. Duas, inquit, drach. & s. epithymi cum sero melancholicis oportet dari, maxime his qui cancrū habēt. Sed tamen quia epithymū angustiā generat & sitim, cum amygdaleo iungatur, neqꝫ subtiliter puluerizetur.

Thymum epithymo in uirtute simile est cal. & siccū in tertio gradu. Cū sale & aceto datum grossum phlegma purgat. Eius apozema cum melle coctum anhelosis de grosso & uiscoso phlegmate pectoris succurrit, menstrua prouocat, secundinam expellit, lumbricos occidit, oppilationē epatis & interiorum membrorum aperit.

Polipodium cal. in tertio gradu, & siccum in secundo gradu. Cholerā nigram & grossum phlegma purgat, cū crassa gallina uel gallo coctum, dolorem iliorum, qui fit ex grosso & uiscoso phlegmate placat. Tres drachmas de eo cum cassiafistula per unamquanqꝫ hebdomadam potatæ, leprosis melancholicis prosunt.

Oxyfœnicia sunt dactyli Indiæ, qui frigidi sunt & sicci in tertio gradu. Choleram rubeam adustam purgant. Sanguinem bullientem & incendentem refrigerant, acutas febres & cholericum uomitum arcent.

Diagridium

Diagridiũ cal. & ſiccum in tertio gradu. Cholerã rubeam & per contrarium phlegma purgat. Nocet tamen epati & ſtomacho, appetitũ amputat. Anguſtiã & abominationẽ extirpat. Ideoq́ iuſſerunt antiqui cũ eo aniſum, daucũ, & apium miſceri, teriq́ cum amygdaleo aut coqui in coctanis, uel pomis, neq́ ſubtiliſſime debet teri, ne lyenteriã generet innexũ pilis ſtomachi. Tritum & cum aceto temperatũ morpheam & ſcabiem acutam curat. Malum tamen eſt ſi ſæpius fiat.

Caſſia lignea cal. & ſic. in tertio gra. Stomachũ, epar, uulnera, & omnia principalia membra confortat, oppilationem aperit, & groſſos humores & uentoſitatẽ diſſoluit, urinã & menſtrua prouocat. Muliere in eius apozemate ſedente, mox uulua confortatur. Suffumigata ex ea, dolor uuluę placatur, & eius oppilatio aperit. Si uero cũ medicina laxatiua miſceat, ad eijciendos groſſos humores, iuuat. Cũ melle tẽperata & ſuper dura & humida apoſtemata impoſita eã diſſoluit & curat. Cleopatra cinnamomum alithinum pro caſſia lignea, & caſſiã ligneã pro cinnamomo poſuit. Dioſcor. duplum pondus cinnamomo pro uno caſſię poni iuſſit.

Sandali tribus modis ſunt, ſcilicet, albi, rubei & citrini. Qui omnes frigidi ſunt in tertio gradu, ſicci in 2. Calidis naturis cõueniunt. Defectũ ſtomachũ & cardiacos de cholera confortant. Tẽperati cũ aqua roſata, modicoq́ camphorę, & temporibus impoſiti, dolorem capitis de calore mitigant. Cum albumine oui & aliquanto ſarcocollæ ſuper tẽpora cataplaſmata, humoribus ad oculos fluentibus repugnant. Temperati cum ſucco ſolatri uel ſemperuię uel portulacę, calidam podagram refrigerant, & membra per eam defecta confortant. Eriſipelas etiam curant.

Aſarũ cal. & ſiccum in tertio gradu. Vrinam & mẽſtrua prouocat, Iſchiaticam & arteticã curat. Epar & uuluã mũdificat, hydropicos per urinã purgat. Quo non inuento pondus & ſemis acori pro eo poni poteſt.

Ameos cal. & ſic. in tertio gradu. Menſtruã & urinã de groſſo phlegmate conſtipatã prouocat. Cum melle potatus lumbricos, cucurbitinos & aſcarides occidit. Groſſam uentoſitatem diſſoluit, lapidem frangit, ſtomachũ calefacit, epar, meſaraicas, renes & uuluuã, mũdificat: ideo quia menſtrua & urinam prouocat. Peſſarizatus ſimilia operatur. Tritus & cum melle tẽpeperatus, potuiq́ cum calida datus phlegmaticã febrẽ & morſus reptiliũ curat. Sępe tamen bibitus aut cataplaſmatus cuti citrinũ colorem inducit.

Daucus calidus eſt in initio tertij gradus, ſiccus in ſecũdo. Vrinã & menſtrua prouocat, uuluam mundificat, phlegmaticam pleureſim, & hydropoſin, morſusq́ reptiliũ, curat, oppilationẽ epatis & ſplenis aperit, groſſos humores inteſtinorũ diſſoluit, eius apozema bibitum pectus à ſcreatibus purgat. Vnde dolorem & uentris torſionem amputat, commixto apij ſemine actio fortior fit.

Camphora gummi est cuiusdã arboris in montanis Indię nascentis quæ frig. & sic. in tertio gradu. Calorẽ cephaleamq́ cholericã uel sanguinolentã naribus applicata, aut cum sandalis & aqua rosea temperata mitigat. Huiusmodi gummi principalium membrorum sensuumq́ defectionem ex calore factam confortat. Eius tamen odor assuefactus libidinem extinguit: bibita uero melius operatur. Porrò assuefacta caniciẽ uenire festinat, & si aliquantulum camphorę cum stiptica medicina misceatur, cholericã solutionẽ stringit. Sternutatio ex ea & succo floris palmæ prouocata sanguinẽ è naribus fluentem constipat.

Spodium est quasi cinis. Quidam dicunt autem esse cinerem radicis calami in India nascentis. Alij autumant esse cinerem ossium elephantis, quod frig. & sic. in tertio gradu. Ventris fluxum & uomitum cholericum arcet, stomachum confortat, calorem epatis refrigerat. Sincopin de cholericis humoribus ad os stomachi fluentibus curat. Putridas pustulas in ore pueri natas desiccat & sanat, si solum uel cum rosis, uel cum saccharo super eas apponatur.

Laurus, quam Græci δάφνην uocant, cal. & sic. in tertio gradu. Dolorem epatis & splenis ex frigiditate & humiditate, capitisq́ dolorẽ propter phlegma & grossam uentositatem mitigat, lapides frangit. Stomachũ tamen contrahit, & deficere facit, uomitum irritat. Frondes eius cataplasmatę, morsus reptilium curant. Mulierum in eius apozemate sedentium, uesicam & uuluam iuuat. Semina uero calidiora sunt frondibus. De quibus si electuarium cum melle & sapa fiat, putrefactionem pulmonis & anhelitum extirpat. Mixta cum uino, oleoq́ rosato, & guttatim auribus distillata dolorem earum, & sonitum, atq́ putredinem curat. Radix cum oxymelle potata, dolori epatis subuenit, eiusq́ oppilationem aperit. Renum & uesicæ lapides frangit, intestinorum oppilationem soluit. Laurinum oleum calefactiuum & humefactiuum est, orisq́ uenarum aperitiuum, laborem aufert, contra rigorem aurium, catarrhum capitis, & omnem membrorum dolorem, & omnia quæ infrigidata sunt, optimum est. Scabiem, pustulas, impetigines, uermes pediculos, furfures tollit & mũdat, allopeciam sanat. Calidã tamen naturam habentibus nocet.

Hyssopus cal. & sic. est in tertio gradu. Cuius apozema cum ficubus siccis & melle & ruta coctũ & bibitũ, apostema pulmonis & anhelitum curat. Diuturnas tusses, & catarrhum de capite ad gulam, pectusq́ descẽdentem mundat. Lumbricos occidit. Apozema eius solum cũ melle bibitũ grossos humores purgat. Si cum ficubus siccis comedatur: uentrẽ humectat, & cutem clarificat. Cum aceto coctus & ore tantum loto, dolorem dentium amputat. Auribus quidem inde fumigatis, dolorẽ & uentositatem placat, pro quo ponitur ęquale pondus samsuci.

Sansucus calidus & siccus est in tertio gradu. Capitis dolorem & hemicraneum de phlegmate factum, & nigram choleram curat, si ex eius apozemate caput lauetur, uel naribus applicetur. Oppilationem uel grossam capitis uentositatem patientibus medetur. Eius apozema bibitam fit hydropicis, stranguiriam, uentrisq; dolorem habentibus, bonum. Cum melle cataplasmatũ, nigredinem sub palpebris existentẽ amputat. Pessarizatũ menstrua prouocat. Cataplasmatum cum aceto morsum scorpionis curat. Sansuceleon calidum dolorem aufert, epilepticis & paraliticis conuenit. Auribus instillatum dolorem & sonitum placat.

Staphisagria calida & sicca est in tertio gradu. Acumen habet. Quę cum mastiche uel olibano masticata, multũ phlegma de capite purgat. Linguam quoque ex eo aggrauata alleuiat. Gargarizata de grosso uiscosoq; phlegmate caput mundat. Cum aceto cocta dolore dentium & gingiuarum putredinem curat. Si sternutatio de ea & nigella in aceto similiter coctis fiat ictericos de oppilatione uenarum iuuat. Cum auripigmento & oleo mixta, fit contra scabiem & pediculos bona. Pro qua pyrethrum mutari potest.

Elleborus albus calidus & siccus est in tertio gradu. Stomachum mũdat cum uomitu, & diuersos humores expellit. Quod suppositum mẽstrua prouocat. Malum tamen est quia suffocationem, & angustiam, sincopin, & extremitatum frigiditatem generat, præcipue si os stomachi acutissimum sensum habuerit. Vnde priusquam detur, modicum cibum dare conuenit, ne stomachũ inanem inueniat. Quidam cum iure tritici uel hordei illud dant, ne ullum nocumentum inferat, sternutationem commouet, pessarizatum menstrua prouocat. Farinæ mixtum & cum melle temperatũ, mures se rodentes occidit. Puluerizatus & cũ aqua mixtus, & circa domũ perfusus, muscas occidit. Mixtus cum aceto allopeciam curat. Miscetur & aliquando collyrijs ad clarificandum uisum.

Elleborum nigrum calidum & siccum in tertio gradu. Morpheam, impetiginem, & scabiem curat. Choleram nigram & phlegma purgat. Paraliticis, epilepticis, melancholicis, maniacis, & arteticis cõuenit, mestrua prouocat. Quod tribus diebus continuis in foraminibus hæmorrhoidarum missum, eas mundat. Similiter auribus grauiter audientibus occurrit. Coctum cum aceto & ore ex eo loto dolorem dentium mitigat. Cum melle temperatum, & super rosuram dentium appositum, eos celeriter curat. Alopeciæ inunctum ualet. Mixtum cum lupinis, facieq; ex eo lota, mundat eam à lentiginibus, & impetigine. Mixtum cum polline hordei & uino & cataplasmatum, aquam citrinam purgat, hydropicos curat. Quidam dicunt uitem laxatiuam ęsse, si elleborum nigrum iuxta eam natum fuerit.

Origanum duplex est, domesticum & syluestre. Vtrunq; calidum & siccum in tertio gradu. Syluestre tamen calidius est, urinam & menstrua prouocat. Ventositatem & rugitum stomachi & intestinorum expellit, maxime si sint ex grossis humoribus, aut indigestis cibis. Lumbricos & ascarides occidit & expellit, si eius apozema potetur. Masticatum dolorem dentium mitigat. Stomachum, pectus, & epar, & pulmonem, de grossis humoribus purgat. Cum ficubus siccis mãducatum sudorem prouocat. Corpore ex eo loto, scabiem, & ictericiam sanat. Rursus uisum propter phlegma obscuratum clarificat. Succus eius cum lacte mulieris auribus distillatus, dolorem mitigat.

Galanga calida & sicca est in tertio gradu. Stomachum phlegmaticum corroborat, uim digestiuam adiuuat, uentositatem dissoluit, os odoriferum reddit, colicam curat, renes calefacit, & libidinem augmentat. Eodem modo ualet cinnamomum.

Squinantum calidum & siccum est in tertio gradu. Vrinam & menstrua prouocat. Apostema in epate, aut in ore uenarum existens, dissoluit, epar & renes & uuluam mundificat, lapides frangit, sanguinis fluxum stringit. Dolorem stomachi, & epatis & renum curat. Apozema eius uuluæ apostema destruit. Radix eius stomachum confortat, & appetitum auget. Apozema eius hydropicis prodest

Carui calid. & sic. est in tertio gradu. Ventositatem & inflationem dissoluit, uim digestiuã confortat, urinam prouocat, stomachum corroborat, lumbricos occidit.

Cardamomum syluestre carui est, quod calidũ & siccum est in tertio gradu. Valet epilepticis, nephreticis, stranguiriosis, ischiaticis, & diu tussientibus, & morsui reptilium. Torsionem, uentrisq; dolorem de grossa uentositate & uiscosco phlegmate curat. Cum aceto mixtum, scabiem, impetiginem, & allopeciã sanat. De quo qui suffumigatus est, sudorẽ ei prouocabit.

Mumiam quidam dicunt esse aspalathum, quædam tamen species est in ueteris monumentis inuenta, quæ optima est. Antiqui etiam mortuos ex ea ungebant, ne cito putrescerent aut uermes producerent. Calida & sicca est in tertio gradu. Valet contra fracturam capitis, & interaniorum membrorum uniuersorum percussiones sanat. Frigiditatem neruorumq; percuscussionem curat. Sanguinem fluentem de crepitura, uel incisura in quocunque interiori loco fuerit sedat, si cũ terra sigillata potetur. Quod si de ea cum modico sambuceleo sternutatio prouocetur, capitis dolorem de frigiditate mitigat. Eius fumus sudorem prouocat.

Opopanax

Opopanax calida & sicca est in tertio gradu. Dolorem arteticum, ischiaticum, podagricum, de grossa uentositate, uiscoso'que phlegmate placat. Cum uino potatus periodicas febres & diuturnas curat, fracturas lacertorum solidat. Dolorem laterum & torsionem, tussim, & stranguiriam, & scabiem uesicæ extirpat. Pessarizatum aut cum melle potatum menstrua prouocat, & mortuum fœtum expellit. Ventositatem & duritiam uuluæ dissoluit. Cum succo sambuci potatus eis qui ex aliqua cogitatione tremiscũt, subducit. In foramine dentis missus dolorem mitigat. Collyrium ex eo factum, uisum acuit. Emplastrum ex eo & pice compositum, morsum rabidi canis curat applicatum. Quo non inuento, eadem galbanum operatur.

Sagapinũ calidum & siccum est in tertio gradu. Viscosum phlegma purgat, colicam passionem & grossam uentositatem curat, frigiditatem stomachi & uuluæ extirpat. Vrinam & menstrua prouocat. Citrinam aquam hydropicorum minuit, lapides frangit, dolorem pectoris & diuturnas tusses, & morsus reptilium curat. De quo unum exagium cum uino coctum si potetur, cõtra uenenum fit. Cum aceto compositum, & super oculos hordeolum habẽtes impositum, illud omnino dissoluit. Naribus cum aceto missum suffocationem matricis curat. In collyrijs mixtum, pustulas oculorum mundat. Valet etiam epilepticis, & paraliticis, & spleneticis, febrem periodicam & diuturnam curat. Eodem modo ualet opopanax & galbanum.

Asa calida & sicca est in tertio gradu. Aperitiua est & uentositatis expulsiua, quartanam febrem curat. Cum calida potata uel sapa putredinem quartanæ febris mundificat. Cum ouo asso inglutita phlegmaticam tussim curat. Potata in iuribus ualet pleureticis ex phlegmate patientibus. Dissoluit etiam epatis duriciam, & eius oppilationem aperit. Data cum ficubus siccis, prodest ictericis, & hydropicis de uiscoso humore. Mixta cum uino & aceto, & allopeciæ imposita, eam mundat. Collyrium cum melle ex ea compositum, uisum acuit, & catarrhactis repugnat. Cum oxymelle bibita lac in stomacho & mamillis coagulatum dissoluit. Cum pipere & myrrha bibita menstrua prouocat. Cum calida aqua potata, asperam uocem lenit. In foramine dentis missa eius dolorem placat. Valet etiam contra morsum reptilium & rabidi canis, si emplastrũ ex ea componatur, aut potui detur. Gargarizata cum aceto sanguisugas gutturis annexas, à carne semouet. Impetigines etiam curat. Dioscor. Pro asa poni potest sagapinum.

Beronici sunt radices albæ & subtiles in India nascẽtes. Quæ calidi & sicci sunt in tertio gradu. Dolore de inflatiua & grossa uentositate maxime in uulua existente placant, & morsus reptilium curant. Ideoq; quidam miscẽt

in magnis antidotis contra uenenum existentibus. Similiter ualet galanga.

Zedoar calidum in tertio gradu, siccum in primo. Est contra uenenum & morsus reptilium. Inflationem & grossam uentositatem dissoluit, stomachum confortat, appetitum irritat, putorem oris propter allia amputat, si post allia zedoar accipiatur. Similiter & uini odorem ab ore aufert.

Virga pastoris est herba frondes & ramos habens uirides. Radix uero eius est rubea, cum aliquanta nigredine mixta, & est frigida & sicca in tertio gradu. Cataplasmata ardorem stomachi, capitisq; dolorem de calore placat. Sternutatio de ea cum camphora prouocata sanguinem de naribus fluentem desiccat. Succus eius auribus distillatus pustulas curat, & sanguinem desiccat. Potata ualet mulierum cōtra sanguinis fluxum, & de quocunque loco manauerit, sanguinem constringit, Calida apostemata sicut phlegmones & erisipelam refrigerat. Succus eius clysterizatus dyssenteriā & uulnerata intestina curat, & omnem discoriationem de acumine medicinæ factam sanat.

Semperuiua frigida in tertio gradu, sicca in primo. Ærisipelam refrigerat & farsam. Pessimas pustulas de calore curat, si cataplasmetur. In collyrijs mixta calidas ophthalmias, & oculorum apostema dissoluit. Cum oleo rosato mixta, capitis dolorem de calore, aut de cholerico fumo ad caput saliente amputat. Potui cum uino data, ualet contra ascarides. Pessarizata, humores à uulua fluentes desiccat.

Chamepiteos cal. & sic. est in tertio gradu. Laxatiua est & grossorum humorum attenuatiua, mundificatiua etiam interiorum membrorum, oppilationis epatis & matricis aperitiua, urinę atq; mēstruorum prouocatiua, ictericiam curat. Duo exagia ex ea cum ficuum siccarum apozemate data, nephresin extirpat. Vnum exagiū cum uino coctum & acceptū, super omnia mundificat intestina, eiusq; apozema cum melle potatum dolorem femoris & coxarum, & uulnera putrida cōsolidat. Duriciam etiam mamillarum dissoluit, si loca patientia cataplasmentur.

Chamedræos cal. & sic. est in tertio gradu. Grossos & putridos humores attenuat, splenis duriciam dissoluit, oppilationem interiorum membrorum aperit. Bibito eius apozemate aut cataplasmato. Vrinam & menstrua prouocat, si mulierum pessarium aptetur.

Cyminum calidum & siccum in tertio gradu. Ventositatem & inflationem stomachi dissoluit, urinam prouocat. Valet etiam contra frigiditatem epatis. Quod coctum in oleo & clysterizatum, torsionem & dolorem de grossa uentositate & inflatiua curat. Cataplasmatū cum polline hordei eadem operatur, In aceto solutum & assum, uentris solutionem propter liquidos humores

dos humores

dos humores constringit. Cyminum cum aceto & aqua bibitum, ualet anhelosis, & ὀρθόπνοιαν de phlegmate curat. Humores putridos à uulua fluentes desicat. Cum uino bibitum, morsus reptilium curat. Pessarizatum cum oleo ueteri, sanguinis fluxum constringit. Sæpius tamen ex eo lotus, aut illud potans, corporis superficiem citrinam patitur, cum plumbeo colore mixtam.

Nigella calida & sicca est in tertio gradu. Grossam uentositatem, & inflationem stomachi & intestinorum dissoluit. Superfluos humores desiccat. Cum melle temperata, & potui data lapides renum & uesicæ frangit, urinam & menstrua prouocat. Sunt etiam cōtra albam morpheam & febrem phlegmaticam. Potata lumbricos & ascarides occidit. Trita & cum oleo lentiscino mixta, & auribus distillata, frigiditatem, inflationem, uentositatem, & oppilationem curat. Cataplasmata cum aceto, fiunt cōtra scabiem, pustulas & dura apostemata. Cocto in oleo ualet ad rheumata de grossis humoribus, sternutatione ex ea prouocata. Mixta cum sanguine hirundinis, & imposita super impetigines, scabiem, aut qualecunq; corporis apostema, curat ea optime. Sternutatione ex ea prouocata, ualet epilepticis, & parlyticis. Fumus etiam eius reptilia fugat. Multa tamē quātitas ex ea potata mortem inducit.

Amoniacum calidum est in tertio gradu, siccum in secundo, mollitiuę & dissolutiuę uirtutis. Valet ischiaticis, podagricis, artheticis de uiscoso phlegmate. Vna drach. ex eo cum oxymelle potata, spleneticos curat. Emplastrū ex eo compositum cum aceto, & coctum in oleo, & super durum splen & epar impositum, mox duriciam curat, lumbricos & ascarides occidit, urinam & menstrua prouocat. Dura apostemata & grossa in neruis & articulis nascentia, dissoluit, si cataplasmatum cum melle & nitro fuerit.

Hypocistis in sylua nascitur. Eius longitudo est unius palmi. Plurimū tamen est sub terra, quia in superficie terrę est longitudinis trium unciarum, paruas habet frondes purpureum colorem habentes. Quarum radix est rubea cum aliquāta nigredine perfusa, habet etiam asperitatem. Quæ frigida est & sicca in tertio gradu. Sanguinem de quocunque loco fluxerit maxime mulierum constringit. Valet diarrhijs & dyssenterijs. Succus tamen earum fortius operatur, cataplasmata mēbra cōfortant, putrida uulnera desiccant.

Canna calida & sicca in tertio gradu. Mulieri in eius apozemate sedenti dolorem uuluę placat. Pessariū illud idem operatur. Menstrua prouocat. Apozema eius potatum optimū est epilepticis, nephreticis, & podagricis.

Galbanum cal. in tertio gradu, siccū in secūdo. Si de eo pessarium aut fumigatio fiat, menstrua prouocat, fœtumq; mortuū & secundinam expellit. Cataplasmatū cum acino & aceto sordiciem pustularū mundificat, tussimq; & anhelitū tollit. Cum melle & axungia æqualiter pulueratis mixtum, tussi

humidę

humidæ, uocis raucitati ex grossis humoribus ad pectus descendentibus factum bonum electuariū existit. Mulieribus autem epilepticis ex eo fumigatis, suffocatio matricis sanatur, & humiditas epileptica quiescit. Eius etiā fumigatio reptilia fugat. Epithima superpositum reptiliū morsibus repugnat. Super dentes dolorē aut rosuram habentes positum, eos curat. Si uero cum forti uino prægnanti detur, mortuum fœtum celeriter excludit. Laboriosis etiam & spamosis conuenit. Pro quo opopanacis ęquale pondus, aut sagapini, ut quidam dicunt, oportet poni.

Amomum cal. & sic. in tertio gradu. Muliere in eius apozemate sedente, dolor uuluæ placabitur. Pessarium illud operatur, & menstrua prouocat. Apozema potatum, optimum est epilepticis, nephreticis & podagricis.

Anisum cal. & siccū est in tertio gradu. Grossos humores attenuat, uentositatem & inflationē dissoluit, oppilationē epatis & splenis aperit, lac mulieribus augmentat, libidinem excitat. Vrinā & menstrua & sudorē prouocat, uentrem constipat, maxime si assum accipiatur. Superfluis humoribus è uentre ad uuluam fluentibus repugnat. Quod fumigatum & naribus applicatum dolorē capitis de grossa uentositate & rheumate curat. Tritū & cum oleo rosato mixtum, auribus distillatū, dolorem aurium propter ictum, aut propter casum amputat.

Cicuta cal. & sic. in tertio gradu. Grossorū & uiscosorum humorum attenuatiua. Vrinā menstrua prouocat, & augmētat. Lumbricos & ascarides occidit & expellit. Valet ischiaticis & artheticis de uiscoso phlegmate, si de eius apozemate lauetur, aut potetur, grossam uētositatem intestinorū dissoluit. Colicam & ilij dolorē curat. Pectus etiam & pulmonem, de grosso uiscosoq; phlegmate mundat. Quod si 28. est cicutę, cum 8. lib. uini super suauem ignem coquātur, quousq; quarta pars uini cōsumatur, fit optima decoctio epilepticis, si in una quoq; die 10. drach. ex eo acceperit, donec 40. dies cōpleuerit. Si quid de hoc apozemate dať uulneribus cōcepturis, uel semel, eas ad usum cōcipiendi cōuertit. Sed tamē signū eas p̄sentialiter esse impregnatas, taliter est. Vomūt etiā illud apozema, nec ullatenus cōtinere ualēt.

Policaria est cal. in tertio gradu, & sic. in 2. Est autē attenuatiua, aperitiua, & stomachi cōfortatiua, appetitū excitat. Puluerizata & cum oxysaccharo bibita, phlegma & cholerā nigrā purgat. In eius apozemate sedentibus duriciam & calidū apostema dissoluit. Cataplasmata interiores hęmorrhoidas curat. Eius oleum calefacit, mollificat, & ora neruorum aperit, urinā & menstrua prouocat. Pessarium ex eo factum duriciam & apostema uuluę dissoluit. Porrò ano hęmorrhoides habente ex eius oleo peruncto mox ora uenarum aperiuntur. Est etiam bonum neruis, & lacertis uulneratis, si lana in eius oleo infusa uulneribus supponatur.

Calamenthū tribus modis est, Est etiam quoddam semper nascēs in ripa

fluminum,

fluminũ, & aquosi locis. Est aliud quod inuenitur in siccis locis, & ab aqua remotis. Est & aliud nascens in mõtanis locis. Quod cũ in diuersis partibus nascat̃, diuersis nominibus nũcupatur, petrosum, terrestre, aquosum. Quæ tamen omnia cal. & sic. sunt in 3. gradu. Vnde Hippocr. Calamenthum, inquit, extinguit libidinẽ, quia ipsum sperma liquefacere in uoluntario fluxu necesse est. Vnde & spermate finito, & corpora deficiũt. Hoc tamen aquosum operat̃. Terrestre autem uentrẽ humefacit. Petrosum uero cõtra morsum reptiliũ est. Quod cũ uino ante uenenosam potionẽ bibitũ, mortifero potui repugnat, ne aliquid nocumẽti corpori pręstet. Quod si in domibus suspensa fuerit, fugat reptilia. Cataplasmata super morsus reptiliũ uenenũ attrahit ab interioribus ad exteriora. Subtiliter pulueri zata, & cũ melle tẽperata, & uẽtri supposita ipsum soluit. Ictericis febrẽ nõ habẽtibus, & melãcholicis, drach. 2. tribus cõtinuis diebus potui datę eos mũdificant. Terrestre autem ualet uuluę. Vnde Dios. Calamenthũ ualet leprę, quia dissolutiuã & attenuatiuã uirtutẽ habet. Quod sic testificat̃. Vidimus etiã superficiem totius corporis ab omnibus maculis emũdari, si uiride in uino coquat̃, & super maculas inducatur. Succus eius auribus distillatus uermes occidit. Eodẽ modo facit in omnibus uulneribus uermes habẽtibus. Bibitũ autẽ uuluę suppositũ menstrua prouocat. Grossos & uiscosos humores pectoris & pulmonis attenuat & mũdificat. Ideoq; renũ frigiditatẽ calefacit, & urinã prouocat. Plures etiã doctores cõcordati sunt, quod calamenthũ stomachũ cõfortat, digestiuam adiuuat, oppilationẽ aperit, spasmaticũ & anhelosis subuenit, uomitũ cõstringit. Comestũ cũ ficubus siccis ualet hydropicis. Vna drach. de eo potata ualet singultui de frigiditate. Cum fabis uel lentibus cocta, uẽtositatem & inflationẽ ab eis amputat. Quidam medici dicunt calamenthũ maniacis esse congruũ, quia cholerã nigram cum egestione, & urinam purgat. Valet etiã pruritui si pruriẽtes cum eo in balneo perfricentur. Sed petrosum cæteris fortius est. Aquosum tamen illo fortius est in desiccando spermate.

Dioscor. ferrum candens extinctũ uino uel aqua, dixit optimum esse solutioni diuturnę, & uulneribus intestinorũ, splenis apostemati & stomachũ mollificat. Galen. Aqua in qua ferrũ candens extinctũ fuerit, ignoranti data iuuat. Sed ferrugo frigida est & sic. in 3. gradu. Quę uino infusa & bibita, stomachũ confortat. Mixta cum aliquo antidoto, ualet cõtra mollitiem stomachi eiusq; corruptionẽ. Neruos enim confortat, grossam uentositatẽ dissoluit, hæmorrhoidas curat, & plumbeũ aufert colorẽ qui est propter hęmorrhoidas. Sanguinis fluxum in mulieribus constringit, eas etiam ut non concipiant prohibet. Cum aceto tẽperata, & cocta, humores ab auribus diu fluentes desiccat. Sed tamen bibita grauedinẽ & dolorem stomachi generat & singultum. Quæ bibita nisi dimidiũ exagiũ magnetis cum uino temperati potetur, mortem sine dubio generabit. Pessariũ de ferrugine compositum san-

guinis fluxũ constringit. Temperata cum aceto & super calidas pustulas imposita siue hæmorrhoidas, iuuat. Cataplasmata calidam podagram refrigerat. Vncta super alopeciam capillos restaurat.

Aristot. dixit esse lapidem in ripa maris Indiæ inuentũ. Cuius natura cal. & sic. in 3. gradu. Dixit etiã in libro de lapidibus quod nautæ nõ audẽt transire cũ naui ferreos clauos habẽte, aut aliquod artificiũ ferri in ea ducere. Naue etiã illis mõtanis appropinquãte, omnes claui, & quicquid ex ferro ęditũ à mõtanis attrahit cum proprietate quã habẽt. Hic lapis potui datus pondere 1. scrup. uel 2. cũ lacte eis qui de ferrugine sunt infirmati, aut de uenenoso ferro sauciati, fit optimũ. Qui mixtus cataplasmatibus aut emplastris de uulnere sagittas extrahit. Rufus dixit, magnetem cõfortare melancholicos, & auferre ab eis timorem & suspicionem.

Sanguis draconis est de arboribus in Persia & armenia nascẽtibus qui frigidus est in initio 3. gradus. Loca de ferro uel aliĳs rebus incisa, cõsolidat, & uulnera in interioribus existentia curat, si ex eo clysterizentur. Ventrem tamen constipat. Radicem eius arboris testatur Galen. esse uiscerũ mundificatiuam de grossis & uiscosis humoribus. Cum aceto temperata & super morpheam imposita, aut inuncta, aut super impetiginẽ mire eam mundat. Succus eius si collyrĳs oculorum misceatur, uisum clarificat.

Pix liquida cal. & sic. est in 3. gradu. Est cõtra uenenum. De qua cochlearium 1. cũ melle acceptũ ualet uulneribus pulmonis & pectoris. Tussim etiã diuturnam & anhelitũ curat. Gargarizata apostemata in gutture, & uua iuuat, & suffocationẽ curat. Cum amygdaleo auribus distillata fluentes ab eis humores desiccat. Cataplasmata cum sale super loca à reptilibus uulnerata, iuuat. Mixta cum melle putrida uulnera mundat & sanat. Cum cera ęquali pondere mixta, sanat impetigines, & uulnera uuluæ, & ani duriciam dissoluit. Cum furfure mixta ualet contra farsam, & ei resistit ne corpus perambulet. Pix sicca omnia supradicta licet debilius operatur. Sed tamen sępius miscetur cum emplastris & unguentis uulnerum.

Bitumen iudaicum cal. & sic. est in 3. gradu. Vulnerata etiam loca cõsolidat. Matricũ suffocationẽ curat. Fumus eius ualet phlegmaticis, & diuturna febre laborãtibus.

Agnus castus cal. & sic. est in 3. gradu. Sperma urit & desiccat, uoluntatẽ libidinis mortificat, non solum potatus, sed etiam si super eum quis iacuerit, aut dormierit. Quidam causa castitatis assatũ eum comedũt. Crudus etiam capitis dolorem generat. Valet ad duritiem & oppilationi epatis & splenis. Hydropicis prodest, menstrua prouocat. Cataplasmatus capitis dolorẽ de humiditate aufert. Hypericon cal. & sic. in tertio gradu. Vrinã & menstrua prouocat, epar & uenas mundificat, femorũ dolorem aufert. Est & contra uenenum. Cataplasmatus uulneribus ea celeriter curat.

Hermodactyli

Hermodactyli, calidi & sicci in tertio gradu. Dolorem arteticorũ & podagricorũ & ischiaticorũ curat. Cum sua etiã proprietate grossorũ & uiscosorum humorum dissolutiui sunt, sed tamen molestatiui, quia angustiam & dolorem stomachi generant.

Apium cal. est in initio tertij gradus, siccũ in medio. Oppillationẽ epatis aperit, urinã & menstrua prouocat maxime. Semen eius uentrem constipat. Habet etiã proprietatẽ attrahẽdi superfluos humores totius corporis ad stomachũ & caput & uuluã. Vnde nocet epilepticis & fœtui. Quia cum malos trahat humores ad uuluam, & misceantur cum nutrimẽto fœtus, generat in corpore humano humores putridos & pestilẽtiales. Vnde Galen. Pręgnantibus assuefacientibus apium, necessario in corpore infantis apostemata & putrida uulnera nascentur. Ideoq; medici prohibent pręgnantes & mulieres pueros lactantes uti apio, ne puer fiat insipiẽs aut epilepticus. Succus apij ualet ad quotidianam febrem, si solus aut cum succo marathri potatus sit. Semen apij plusquam frondes est diureticum. Hippocrates: Frondes apij plus urinam prouocant, quàm uentrem cõstipent, & radix magis omnibus uentrem humefacit. Sed tamen semen fortioris actionis est quàm frondes, & radix quàm sperma. Est & aliud genus apij quod uulgus cerefoliũ dicit, calidum in tertio gradu, siccum in secundo. Quod cum melle potui datum, urinam & menstrua prouocat, lateris dolorem, renum & uesicę placat. Ventris torsiones de grossa uentositate mitigat. Stomachi uentositatem, & epatis & omnium uiscerum dissoluit, & oppilationem aperit. Est & aliud genus apij quod dicunt petroselinum calidum & siccum in fine tertij gradus. Vnde Galen. Petroselinum cataplasmatum pustulis aut morpheæ aut scabiei, mire ea mundificat. Semen eius urinam & menstrua prouocat, uentositatẽ & inflationẽ dissoluit. Valet hydropicis, & periodicis febribus. Dolorem renũ ac uesicę amputat, epar & uuluã mũdificat, oppilationẽ aperit, maxime si fuerit in renibus. Ventositatem colicę passionis dissoluit. Vuluę suppositum menstrua prouocat, secundinam & mortuum fœtum expellit.

Cyclaminus calidus & sic. in tertio gradu. Potatum cum uino morsus reptilium curat. Est etiam contra uenenum. Vstum & cum aceto temperatũ, & locis, schiaticis impositũ, cito dolorem placat. Superq; alopeciam impositum, eam optime curat.

Satyrion calidum & siccum in tertio gradu. De quo duo exagia potata cum uino libidinem augmentant, & coitus desiderium corroborant. Galenus & Dioscorides in hoc concordantes dixerunt, Satyrion esse paralyticis utilissimum, colla post tergum conuersa habentibus. Si cum uino nigro bibatur, uentositatem ac gibbositatem curat.

Ligusticum calidum & siccum in tertio gradu. Cibum digerit, oppilationem epatis de frigido humore aperit, dolorem stomachi mitigat. Vento-

sitatem & inflationem, rugitum & torsionem dissoluit. Vrinam & menstrua prouocat.

Dictamnum cal. & siccum in tertio gradu. Vuluam de grossis, & melancholicis humoribus mundificat. Bibitum autem uuluæ suppositũ menstrua prouocat, secundinam & mortuum fœtum expellit.

Lacterides cal. & sic. in tertio gradu. De quibus drachmam unam potata phlegma & cholerã nigram purgat. Valet hydropicis. Radix similiter operatur. Succus auribus distillatus, dolorem aufert. Cataplasmatus cũ farina hordei, diuturna & phlegmatica apostemata dissoluit. Impositus cũ terebẽthina apostema uuluæ uelociter curat, & cito aperit. Coctus cũ aceto, & frigidis podagris cataplasmatus eas celeriter curat. Ore ex eo & aceto loto, dentium dolorem aufert. Succus eius cum aceto temperatus scabiem, morpheam, & omnem corporis maculam mundat. Miscetur etiam aliquando medicinis uomitum, egestionem, & menstrua prouocantibus. Vnde fit ad hoc multum conueniens. Eius oleum frigida corpora calefacit, & ualet contra impetiginem, & omnem faciei sordiciem. Sonum ętiam aurium & auditum grauem amputat.

De quarto gradu.


Portet nos prius quàm de simplicibus speciebus medicinæ incipiamus uirtutem in quarto gradu existentem habentibus, disputare de antiquorum dictis, qualiter ipsi de quarto gradu senserunt, ne quod in prædictis particulis diximus artem medicinæ ingredientibus insufficiens uideatur. Antiqui autem concordati sunt dicentes, unamquamque rem esse calidam aut frigidam, humidam aut siccam. Quorum quidem intentio ad temperamentum humanæ complexionis fuit. Humana enim complexio cæteris animalium cõplexionibus temperatior est, & mediocritati propinquior. Intentio item medicorum nõ est, nisi ad sanos custodiẽdos & infirmos sanitati reddẽdos. Ideoq; medicinã humanis corporibus cõparauerunt. Quocirca cum in uenimus aliquid sensui gustus nullam passionem ingerens, sed ex eo sensus delectatur, quemadmodum delectatur in aqua tepida, intendimus infra quatuor qualitates esse. Nulla etiam qualitas dominari conspicitur. Quare temperamentum id esse diximus. Quod si sensum ex eo pati conspicimus absque ullo nocumẽto, cognoscimus illud à temperamento humanæ complexionis esse translatum, in illam qualitatem quæ in illo ostenditur mensura unius gradus. Si autem patitur gustus ex illa re passionem ingerente, nocumentum tamen aut dolorem sensui non attribuit, cognoscitur temperiem humanę complexionis duobus gradibus exijsse. Rursus si illius rei qualitas plus augmẽtauerit, eaq; sensus

ſenſus pati non ualuerit, niſi cum magno dolore, atq; nocumēto, uidetur humanæ cōplexionis tribus gradibus tranſiſſe. Quod ſi ſenſus nullatenus eam pati ualuerit, ſed ab ea deſtruitur, aut cū magna ſeparatione ſi fuerit calida, aut cum nimia conſtrictione ſi fuerit frigida, credimus eam ultimum humanæ complexionis tranſiſſe, & conſiſtit in quarto gradu. Et quoniam ſenſualiter nequit cōprehendi in quem gradum res deſtructa aſcendere ualeat, poſuerūt antiqui finem in quarto gradu. Quia poſt deſtructionem rei nullam formam inuenit ratio quam comprehēdere poſſit. Medici tamen hos quatuor gradus in tribus partibus diuiſere, principio, medio & fine.

Pyrethrum calidum & ſiccum eſt in quarto gradu. Linguam enim urit, & nimiū phlegma attrahit. Ideoq; dentibus de frigiditate & humiditate dolentibus ualet, ſi calefactum dentibus imponatur, aut gargarizetur. Guttur & uuam de phlegmatico humore mundificat. Linguam frigiditate & humiditate grauatam alleuiat. Alexander & Stephanus teſtantur, pyrethrum tritum & cū melle potatū epilepticis ualere. Collo quoq; ſuſpēſum, aut naribus applicatum ſubuenit infantibus epilepſiam habentibus. Cum oleo mixtum & dorſo ac femori inunctū ante rigoris acceſſionem, eum uenire prohibet. Valet etiam paraliticis, & neruorum molliciei, & totius corporis de frigiditate & humiditate. Toto corpore ex eo perunćto, ſudor prouocatur. Staphiſagria pro eo poni poteſt, ſi unum pondus & dimididium ſtaphiſagrię pro uno pyrethri ponatur.

Chelidonia eſt radix intus & extra citrina & perlucida. Cuius ſapor eſt amarus, & odor ponticus, quæ naſcitur in India. Quidā dicūt eſſe radicē calami Indię. Cuius natura cal. & ſic. in quarto gradu. Succus eius uiſum mundat & acuit, groſſosq; humores in eo exiſtentes deſiccat. Quia cum uino potatus, ualet ictericię, quę eſt de oppilatione epatis. Quæ maſticata dentiū dolorem placat, pro qua communis chelidonia poni poteſt.

Euphorbiū calidum & ſiccum in quarto gradu. Attenuat & urit. Ideoq; uiſcoſum phlegma incidit, & purgat in quocunque loco corporis ſit. Anguſtiam tum ſiccitatem, & diſcoriationem generat. Ideoq; eius acumen cum bdellio, cinnamomo, ſpica, caſſia, aſaro & his ſimilibus mitigari conuenit, ſicut his pondus ſcrup. 1, & dimidium uſq; ad unum perfectum miſceatur. Euphorbium cum melle collyriatum, catarrhactis oculorum prodeſt. Temperatum cum oleo & guttatim auribus diſtillatū, ſonitum dolorem, & grauedinem ab eis amputat. Cum aromaticis potionibus bibitum, iſchiaticos ſanat. Temperatūm cum oleo ueteri, aut laurino oleo ueterē allopeciā curat.

Antimonium calidum & ſiccum in quarto gradu. Valet oculis ſi miſceatur collyrijs, quia neruos oculorum cōfortat, & omnem putredinem & nocumentum curat. Superfluam carnem palpebrarū rodit, dolorem mitigat, uuluam ſanat, ſanguinem fluentem conſtringit. Seniores eo utentes, incolu

mes oculos habent, quia omnem maculam curat, maxime si parũ cum eo misceatur.

Argentum uiuum cal. & humidũ, in quarto gradu. Ideoq; pediculos & omnia reptilia necat. Cum litargyro & oleo & aceto mixtum fit bonum unguentum ad curandum scabiem & pustulas. Diascor. dicit: Argentũ uiuum bibitum, bibenti mortem tribuit. Cuicunq; etiam membro adhæret ipsum percutit & corrodit. Quod si ad ignem ponatur destruetur & fumum facit. Cui fumo quisquis appropinquauerit mollificatur ossa, & nerui deficiunt, & lacerti eius: omnia etiã mẽbra quę propter uolũtarios motus sunt cõposita. Vnde plurimũ incidunt in paralysim, tremorẽ, & sudorẽ, & inanimatæ actionis corruptionẽ, & habẽt pessimũ colorẽ, & putridũ os, & siccitatẽ cerebri. In quocũq; loco fuerit fumus argẽti uiui fugiũt aut moriunt reptilia.

Alumen diuerso modo est. Vniuersaliter tamen cal. & sic. in quarto gradu. Est stipticũ & mũdificatiuum, uisusq; obscuritatis clarificatiuum. Superfluam carnẽ palpebrarũ & omniũ membrorũ rodit. Pessima uulnera sicut farsam, aceto & gallę ęquali põdere mixtum cohibet ne sanũ corpus perambulet. Aceto & melli mixtum dentes infirmos mundificat & confirmat, timentes gingiuas mitigat, & sanguinem de ore fluentẽ cõstringit. Scabiem & pustulas sanat, si ex eo fricent, aut ex aqua in qua infusum fuerint lauent.

Anacardi cal. & sic. in quarto gradu. Valent omnibus capitis doloribus de frigiditate & humiditate ueniẽtibus. Memoriam custodiunt, molles neruos confortant. Soli tamen accepti, mortem aut lepram inferuut. Oportet ergo ut cum alijs odoriferis speciebus tribuantur.

Allium duplex est domesticum & syluestre. Domesticum tamen calidum in medio quarti gradus. Quod nocet calidis naturis. Acutam enim cholerã rubeam cito se comburentem generat. Sed phlegmaticis & eis qui ad paralysim parati sunt, prodest, sperma desiccat. Oppilationem grossamq; uentositatem dissoluit. Vnde Hippocr. Alliũ solutionem & urinam prouocat, uisui tamen nocet. Quia propter multam solutionem & desiccationem quam agit, uisus siccat & deficit. Valet cõtra morsum reptiliũ, & omnes frigidos dolores quasi theriaca magna. Vnde quidam dicunt illud theriacum rusticorum esse. Dioscor. Allium grossam uentositatem dissoluit, uentrem humefacit, lumbricos & ascarides excludit, urinã prouocat, morsum rabidi canis curat. Eis autem qui malam aquam potauerunt subuenit. Cataplasmatũ locis grossos humores habentibus, eos dissoluit. Dolorem dentium de frigiditate mitigat. Sitim propter phlegma in stomacho coadunatum amputat. Scabiem, morpheam, impetignem, & pustulas in quocunq; loco sint, curat, si ex eo fricentur aut cataplasmentur. Menstrua etiam prouocat, & secundinam excludit, si in eius apozemate mulier sederit. Syluestre allium uirtutem habet sicut domesticum, sed tamen calidius & siccius est.

Arsenicũ duobus modis est, citrinũ & rubeũ. Vtrũq; tamen cal. & siccũ in quarto gradu. Rubeũ uero minoris caloris est. Vnde Aristot. libro de lapidibus intitulato: Quodcunq;, inquit, arsenicũ ad ignẽ donec albi fiat coloris uratur, & cum eo aliquantulũ nitri misceatur, deinde æri rubeo madefacto supponatur, æs illud in album mutat colorem. Rufus inquit: Arsenicũ cum resina mixtum, allopeciam tollit, & pici coniunctum asperas ungulas lenit. Cum oleo mixtum, pediculos necat. Cum oleo rosato temperatũ pustulas & hæmorrhoidas ani curat. Tritũ & cũ lacte mixtũ muscas occidit. Quod si rubeum arsenicũ cum hyoscyamo teratur, & ex eo pecten & alæ prius pilis euulsis ungantur, nunquam pili in eis locis renascentur.

Cõdisi cal. & sic. in 4. gradu. Puluerizatũ & naribus insufflatũ, sternutationẽ prouocat. De quo etiã quantũ oportet potatũ, uomitũ irritat, urinã & menstrua prouocat, grossum phlegma, choleramq; nigrã extenuat & expellit. Grossam capitis uentositatẽ dissoluit, cerebrum mundificat. Fœtum post tres menses mortuum expellit, si cum melle tẽperetur & uuluę supponatur.

Calx cal. & sic. in 4. gradu. Quę mixta cum seuo & oleo ualet pustulis & putridis apostematibus. Vulnera etiam & omnem incisionem consolidat.

Cadmia tribus modis est. Quędã enim est Indię, quę est lapis subtilis & albus, & inuenitur in ripa maris Indiæ. Est & alia marina, & reperitur in antris marinis Indiæ, quæ uiridis aspera & perforata est. Est & alia metallica & in Africa inuenitur, Hispania & Scythia. Cum ea os tingitur ut fiat citrinum. Omnis tamen cal. & sic. est in 4. gradu, & stiptica. Superfluam carnem uulnerum desiccat, & bonam carnem generat. Humores ab oculis fluentes mixta collyrijs curat. Vulnera, tumores, pustulas & fistulas sanat.

Dragagantũ quadruplex est. Vnum est quod fit in India, & est album, sicut sal. Est & aliud ueniens de Africa quod est puluis citrinum habens colorem. Est & alia quod fertur à Gallia, & dicitur terra Francigena. Est & aliud quod in quadam insula Cypri, quod cęteris est melius, reperitur. Natura horum cal. & sic. in 4. gradu. Palpebras oculosq; mundificat, putrida uulnera corrodit. Cum succo porri mixtum, sanguinem à uulnere fluentem cõstringit. Superfluam carnem rodit & putrida uulnera mundat. Vnde minus est laxatiuum, & plus desiccatiuum. Sanguinem de naribus aut de quocunque loco manauerit, constringit.

Æs ustum calidũ & siccum in quarto gradu. Vulnera mundificat, oculorum tenebrositatem clarificat. Superfluam carnem uulnerũ destruit. Pessimis uulneribus ne dilatentur repugnat. Sed lotum fit utile humidis natura, sicut eunuchis pueris & mulieribus.

Flos æris cal. & sic. in quarto gradu. Carnẽ superfluam cõsumit. Visum clarificat & acuit. Cum magna ustione carnem in naribus uel in ano natã incidit. Sed cum uino mixtus melior est. Cum melle uero temperatus & pala-

to ex eo perunćto, putredinem uuæ & palati excludit. Sed quę de ęre & aceto & similibus cōponuntur, eiusdē naturæ sunt cuius flos æris. Plus tamen urunt & incidunt, quàm flos ęris. Proinde cū ex illis unguentū cōponimus, propter uulnera miscemus cū oleo rosaceo, mastiche, cera, & his similibus.

Hyoscyamus triplex est, albus, niger & rufus. Sed albus conuenit medicinę, & rufus albo nō inuento. Sed niger omnino cauēdus est quia mortiferus. Dimidius scrup. albi cum mellicrato bibitus sanguinem de quocunque loco manauerit, stringit. Stomachum pręstat, & tussim mitigat. Dentibus impositum dolorem aufert. Cataplasmatum calida apostemata, calidosq; tumores refrigerat. Mixtum collyrijs calidam ophthalmiam, tumorē, & dolorem oculorum mitigat. Est autem frigidum & hum. in quarto gradu.

Nasturtium duplex est, album & rubeum. Vtrumq; tamen cal. & siccum in quarto gradu. Pectus & pulmonem de uiscoso phlegmate, & coagulato mundificat. De quo 5. drach. tritę, & cum calida potatæ uentrem soluunt, & uentositatem intestinorum propter colicam passionem dissoluūt. Assum propinatum uentrem cum egestione constipat. Valet contra tenesmon, & discoriationem intestinorum de frigiditate factam sanat. Hippocrates: Nasturtium, inquit, calefacit, & phlegmaticā humiditatem uesicæ educit. Dioscorides: Nasturtium lumbricos & ascarides occidit, tumidum splen dissoluit, coitum augmētat, & pustulas curat, De cuius apozemate capite loto uiscosi humores & putridi excluduntur, sanguinem confortat. De quo domibus suffumigatis, reptilia fugantur. Tritum & potui datum, ualet morpheę. Corpore quoq; ex eo loto, similiter operatur. Temperatū cū aceto & ischię impositum, dolorem mitigat.

Nitrum est diverso modo. Est enim quod uenit de Armenia. Est & aliud quod fit in Arabia. Nitrū tamē uniuersaliter est lauatiuū, colatiuū, & mundificatiuuum. Lauat enim interiora & exteriora corporis, maxime si cum aceto misceatur. Pulverizatum & capillis aspersum eos subtiliat. Stomacho uero nocet maxime suæ neruositati. Mixtum cum laxatiua potione, adiuuat eam, & de stomacho festinanter eam descendere facit. Aristoteles dixit illud uiscosum phlegma mundificare si in potione mixtum fuerit. Clysterizatum uentrem soluit, quia in intestinis morsionem generat. Si autem quibusdam oleis temperetur, & corpus ante rigorem febris inungatur, prohibet eum ne ueniat, sudorem prouocat. Mixtum cum aceto & gargarizatū, sanguisugam gulæ annexam excludit. Mixtum cum oleo ualet albedini oculorum. Cum aceto mixtum, & auribus instillatum, sonitum & grauedinem & uentositatem aufert. Humores ad eas currentes desiccat. Cum aceto potatum fit contra mortiferos fungos, & nocumentum ab eis factum curat. Iuuat etiam mulieres de quarum uuuis fluunt humores.

Opium frigidum est in quarto gradu, siccum in primo, In modum unius orobi

orobi sumptum stupefacit sensum, ne possit sentire dolorem. Somnum prouocat. Valet etiam tussientibus, & diu solutionem habentibus. Suppositum etiam somnum prouocat temperatum. Multa tamen ex eo quantitate accepta lumen naturalis caloris extinguitur, maxime quibus naturalis calor est defectus, & accidẽtalis cordibus eorũ dominatur, sicut hecticis & insipientibus, ictericis. His etiam mortiferum est. Sed si aliquantulum opij cum oleo rosato temperetur, & fronti temporibusq; inungatur, cholericũ capitis dolorem qui est sine catarrho amputat. Mixtũ cum amygdaleon & modico croco, & mirrhę, ac guttatim auribus distillatum dolorem mitigat. Cum lacte & croco mixtum, calidæq; podagrę cataplasmatũ dolorem sedat. Cum aceto temperatum, & ęrisipelæ impositum ardorem extinguit. Mandragora eodem modo facit.

Petroleũ est oleum cuiusdam lapidis, cuius color niger est, fortem & horribilem odorem habet. Quod si coquatur fit albi coloris. Vtrunq; tamen calidum & siccum in quarto gradu. Proprietatẽ habet ad se attrahendi ignem de longinquis partibus. Valet catarrhactis & pãnis oculorũ. Matricis suffocationem curat, si naribus applicetur, aut ex eo fumigetur, aut uuluæ supponatur. Vuluæ etiam extra exunti repugnat. Et illi qui timent se epilepsiam incidere, si ex eo fumigentur mox eam patiuntur. Potatum cum castoreo & uino menstrua prouocat. Diuturnam tussim, & anhelitum, & morsus reptilium curat. Ischiaticis subuenit, dolorem lateris placat. Cum aceto potatum sanguinem in quocunq; loco fuerit coagulatum eliquat.

Piperis semen est cuiusdã arboris in India nascentis, quę radices quasi costus habet. Cuius fructus sunt sicut siliqua faseoli, & dicũtur piper longum. Cuius concauitas paruis granis sicut milium impletur. Quæ cum tempus maturandi perfecerint, fiunt in eis quasi gingiui pleni seminibus quę dicuntur piper: Sed quotquot ex siliquis ante completam maturationem ab arbore auferuntur, fiunt coloris albi semina, lenisq; superficiei habentur, & uocatur piper album. Eorum aut quæ maturantur in arbore seminum fit color niger, & superficies aspera. Vnde Dioscor. Piper nigrum calidius & siccius albo. Propter hoc antiqui dederunt piper album ad confortandum, & parum calefaciendum. Nigrũ autem ad incidendum, & urendum, & nimis calefaciendum. Album etiam calidum in initio primi gradus, & sic. in fine quarti. Nigrum autem calidum in medio quarti gradus, & siccum in initio eiusdem. Vtrunq; tamen ualet tussientibus, epaticis, stomachicis, de frigiditate patientibus. Neruorum dolorem placat, stomachum, pectus, & pulmonem mundificat. Datum cum frondibus lauri torsionem uentris mitigat. Masticatum, phlegma uiscosum dissoluit. Mixtum collyrijs ualet obscuritati oculorum de phlegmate. Cum oleo tritum, & corporibus ante rigorem inunctum, eum proculdubio amputat.

Ruta

Ruta duobus modis est. Est etiam domestica & syluestris. Syluestris calida & sicca in quarto gradu. Domestica in tertio. Vtrunq; grossum & uiscosum phlegma, uentositatem & inflationem & singultum dissoluit. Cum oxymelle bibita sperma desiccat, & desiderium coitus mortificat. Est etiam conueniens inferioribus intestinis, quia inflationem & uentositatem ab eis excludit. Cocta cũ aceto & eius apozemate bibito, omnem uentositatem & uiscosum phlegma dissoluit. Cocta cum oleo, & clysterizata, eadẽ melius operatur. Quotquot ascarides & lumbricos inuenit, occidit & excludit. Cocta cum uino & potata, ualet hyposarcæ. Mixta cum succo marathri & melle & collyrio ex eo composito, ualet oculorum obscuritati, & incipientibus catarrhactis. Manducata urinam & menstrua prouocat, & morsus reptilium curat. Cataplasmata cum melle ualet impetigini, scabiei, & morpheæ.

Sulphur calidum & siccum in quarto grado. Vnde Dioscor. Sulphur calefacit & diurnas tusses curat, & maturat, saniem pectoris excludit. Mixtum cum aceto ualet scabiei, impetigini, allopeciæ. Arbore citrinorũ pomorum ex eo fumigata, mox omnia poma ab ea decidunt. Quod si rosei aut rubicundi panni aut flores ex eo fumigentur, fuerit albi coloris. Mixtum cum melle & nitro ualet scabiei & impetigini & pustulis. Puluerizatum corporiq; stratum, sudorem egredi prohibet. Rheuma & catarrhum curat. Cum nitro & aqua mixtum, calidam podagrã mitigat. Dicit Aristot. Aquam sulphureã, pustulis, scabiei, impetigini ualere, corporibus inde lotis. Morsus reptilium & leonis & diuturnas febres, melancholiam, atq; uuluę dolorẽ placat & curat. Mulierẽ concipere prohibentes humores uuluę accumulatos excludit.

Semen nigri papaueris, frig. in initio quarti gradus, sic. in medio. Bibitũ constipationem generat, naturalem calorem dissipat, eiusq; lumen obscurat. Proinde nocet his quibus calor defectus est, sicut hecticis & insipiẽtibus quorum humiditas naturalis cerebri desiccata est. Naturalem etiam capitis calorem desiccat, sensumq; debilitat, & defectat, atque animalem interficit uirtutem. Vnde aliquando ex eo modicam damus quantitatem, cum uino, eis uidelicet qui solutionem patiuntur, & mulieribus de quarum uuluis multi manant humores. Nonnunquam etiam illud frontibus cataplasmamus uigilias patientibus.

Sinapis cal. & sic. in medio quarti gradus. Humores capitis & stomachi dissoluit, grauitatem linguę alleuat, propter paralysin. Bona etiam tumido spleni. Capiti cataplasmata, lethargiam, alopeciã curat. Gargaritata uel masticata phlegma capitis & omnium intestinorum & instrumẽtorum linguæ excludit. Naribus applicata sternutationem prouocat, epilepticos excitat. Hippocrates: Synapis, inquit, soluit uentrem, sed urinam non prouocat. Valet omni dolori qui est de phlegmate, & choleram nigram & humores interius existentes extra ducit.

Sal quatuor modis est. Est etiam sal quod fit in salinis, id est, commune. Est etiam sal gemma. Est & Indicum, cuius color pertinet nigredini, lucidum tamen & durum est. Est & aliud quod dicitur nauticū, id est, aqua coagulata de puteolo. Omne tamē sal cal. & sic. in 4. gradu, sed nō æqualiter. Quoddam enim calidius & siccius altero. Sed sal uniuersaliter corpora custodit, & putredinē ab eis mūdificat. In auro autē ruborem augmentat, & in argento alborē, si ex eo lota fuerint. Grossos & duros humores eliquat & desiccat. Custodit corpora, & prohibet naturalem humiditatē ne dissoluatur & corrumpatur. Pessimis uulneribus impositū ea impugnat, ne dilatētur. Mixtū cum oleo & membris præ labore fatigatis inunctum, dolorem ab eis aufert. Cataplasmatū cum hyssopo & aceto prohibet farsam, ne sana loca perambulet. Cum semine lini cataplasmatum, morsus reptilium curat. Salis gemma purgat phlegma suauiter, & cholerā nigrā, & diuersos putridos humores, & uelociter facit potionem à stomacho descendere. Nauticum est calidius & siccius cęteris, mūdificatiuum, dissolutiuū. Corporū pruriginem amputat, superfluam carnem palpebrarum corrodit. Valet hydropicis si de foris cataplasmetur. Sal amoniacum cal. & sic. in 4. gradu. Colat & mundificat, plus etiam in interiora quàm exteriora. Valet etiā casui uuæ, cal. & sic. in 4. gradu. Putridos humores curat. Vermes necat, & dolorem mitigat. Molestissimum tamen est & mortiferum.

Tapsia quæ sectara dicitur, est herba super terram saliens mensura unius brachij. Cuius color rubeus est, & frondes uirides aliquātulum habet plumbeo colori pertinentes. Cortex autem suę radicis exterius est rufus, parū attinens nigredini, sed intus citrinus est. Quia cortex cōgruit medicinæ. Est autem cal. & sic. in 4. gradu. Grossos humores attenuat. Valet ischiaticis, podagricis, & arteticis, & phlegma uiscosum ubicunque fuerit purgat. Miscetur etiam medicinis impetigini, morpheæ, & scabiei ualentibus. Colatiuus etiam est & mundificatiuus.

Thitymalli cal. & sic. in 4. gradu. Cholerā nigrā & phlegma, grossos & uiscosos humores purgant. Aquam citrinam hydropicorum expellūt. Sunt tamen angustiosi, quia multa quantitate accepti, proculdubio mortem inferunt. Debent ergo condiri cum rosa, dragaganto, mastiche & cum mellę potentur.

Liber graduum finit.

BASILEAE EXCVDEBAT HENRICVS PETRVS, MENSE AVGVSTO, ANNO M. D. XXXVI.

